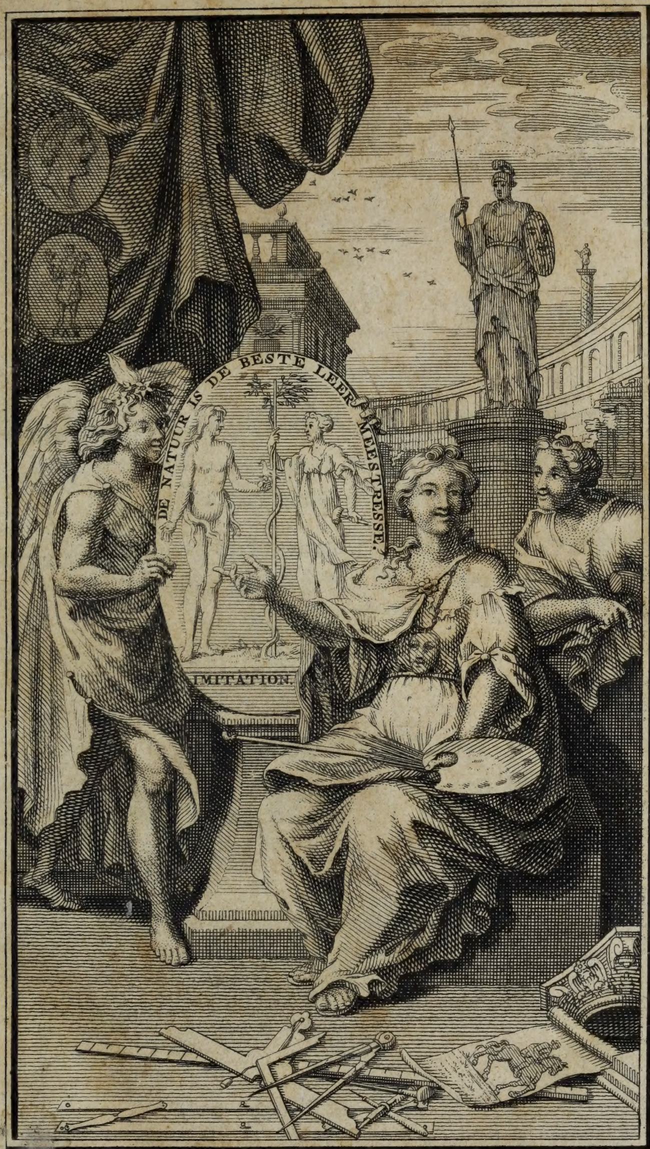

F. de Bakker sculp 1744.

ORIUNTUR AB UNO.

HET KONST-CABINET DER BOUW- SCHILDER- BEELDHOUW- EN GRAVEERKUNDE,

OF

Inleiding tot de Kennis dier fraaye Weetenschappen, vervat in de Schilderyen, Stand-Beelden en Prenten.

Verrykt met een beknopte Leevensbeschryving der voornaamste Schilders, Beeldhouwers en Plaatsnyders.

DOOR

FLORENTYN LE COMTE,

Schilder en Plaatsnyder.

Na het Fransch gevolgt.

II. DEEL.

TE UTRECHT,

By ARNOLDUS LOBEDANIUS,

Boekverkooper. 1744.

HET
KONST - CABINET
DER
BOUW- SCHILDER- BEELDHOUW-
EN
GRAVEERKUNDE.

De Werken der voornaamste Nederlandse, Franse *en* Hoogduitse *Schilders en Plaatsnyders.*

In het eerste Deel een beknopt denkbeeld der Werken van de Oude Bouwkonstenaars en Beeldhouwers gegeeven zynde en na het verhandelen van andere Weetenswaardige zaaken, zo die Kundigheeden als de Schilder- en Plaatsny-Konst betreffende, de Florentynse, Roomse, Lombardynse en Bologneese Schilder-Schoolen doorloopen te hebben, is onze toeleg in dit tweede Deel van de voornaamste Neederlandse, Franse en Hoogduitse Schilders, Plaatsnyders enz. en van hunne Werken te spreeken

De Brabanders of Vlamingers hebben de Schilderkonst eerder dan de Franschen geoeffent en aangekweekt; want men aan hun de vinding van de Olyverw verschuldigt is. Het was de Schilder *Huybert van Eyk*, die reeds in den Jaare 1366 te Mazyk, een Steetje aan de Maas geleegen, gebooren wierd. Men geeft voor, dat zyn gantsche Familie zig tot de Schilderkonst overgaf, en dat hy een Zuster had, *Margareta* genaamd, dewelke, om die Konst met meer vryheid te konnen oeffenen, ongehuwd heeft willen blyven. Hy had een Jonger Broeder, welke zyn Discipel geweest is: deeze word *Jan van Brugge* genaamd en heeft in het Jaar 1410 de manier om met Olyverw te schilderen uitgevonden. Hy was van Venlo in Gelderland en wierd bygenaamd van Brugge, om dat hy gemeenlyk in die Stad, te dier tyd de rykste der Nederlansche, schilderde. Hy heeft verscheide Discipelen gehad, onder andere *Rogier van der Weyden* en *Havesse*, die de Konst aan *Lodewyk van Leuven* geleerd hebben. Een Schilder van Messina, vertrok van Napels na Vlaanderen, om dit geheim te leeren, 't geen hy naar Italien overbragt, gelyk reeds hier vooren aangehaald is: Jan heeft zyn Broeder in de uitvinding en kennis zyner Konst overtroffen.

Huybert van Eyk en *Jan van Brugge*, deszelfs Broeder, hebben gezamentlyk verscheide aanzienelyke Werken voor Philippus, Hertog van Bourgogne, Graaf van Vlaanderen, bygenaamd de Goede, uitgevoert. Onder andere ziet men een Tafereel van hen, het welke tot verwondering en goedkeuring verstrekt van alle de vreemdelingen, die uit nieuwsgierigheid een der Capellen van St. Joannes te Gent bezigtigen. Dit wonder-

derſtuk verbeeld 't Lam der Openbaaringen van Johannes. Aan een der zyden, welke dat werk dekken, word de ongehoorzaamheid van Adam in 't aanneemen der verbooden Vrugt verbeelt, en aan de andere zyde ziet men den Hertog Philippus te Paard zittende door eenige Hovelingen verzeld, als meede niet verre van daar de twee Gebroeders te Paard. In dat Tafereel worden drie hondert hoofden getelt, meeſt alle zeer wel onderſcheide. Dat ſtuk is ontrent de drie hondert Jaaren met verwondering beſchouwt, en Philippus het zelve niet hebbende konnen magtig worden, liet 'er een Copy na maaken, 't welk hem twee duizend Ducaten gekoſt en hy na Spanjen heeft doen voeren.

Huybert is in 't Jaar 1426, alvoorens dat ſtuk afgemaakt was, geſtorven en zyn Broeder Jan heeft het zelve verder alleen voltooit; waar na hy naar Brugge met 'er woon vertrok, daar hy zyne dingen beeter deed als te Gent en in de Kerk van St. Donatius een Maagd Maria met verſcheide Heiligen ſchilderde, als meede voor de Kerk der Prooſtdye van St. Martinus Kerk te Iperen een Schildery, waar in hy een Abt voor de H. Maagd knielende verbeelde. Nog een Vrouwe Portret met een Landſchap, 't geen eerſt verſch geſchildert ſchynt; en alzo die manier van ſchilderen toen ter tyd geheel nieuw en weinig bekent was, wilden alle de Vorſten van Europa diergelyke hebben. Hy zond aan den Prins Laurenzo de Medicis een St. Laurentius Beeld en aan den Hertog van Urbino een ander ſtuk, waar in een Badſtoof verbeeld was. Den Hertog Philippus vergunde hem uit hoofde zyner verdienſten zitting in zyn Raad. Na een geruſt leeven is hy in 't Jaar 1470 geſtorven.

In zyne Werken bemerkt men, dat zy veel na de Gottische trant zweemden door de Kleedingen, welkers plooyen droog, gebrooken en wanschikkelyk zyn. De onderwerpen, in het byzonder aangemerkt, zyn wel uitgevoert; dog 't geen hen zagtheid moest toebrengen, maakt dezelve te gelyk flaauw en laf, vermits het werk al te gepynigt zynde, de leevendigheid van het zelve verdoofd word.

Joost van Gent, *Huyg van Antwerpen* en andere quaamen ontrent die tyd ook te voorschyn; dog schilderden alleen in de Neederlanden en geraakten door deeze nieuwe manier van schilderen in aanzien, welke eerst op het einde dier Eeuw by andere Natien gemeen wierd.

Quintinus Mesius of *Massys* was een Smit van zyn ambagt en geboortig van Antwerpen. Hy had veel geneegenheid tot de Schilderkonst; dog zyn Vader hem aan zyn eerste handwerk willende houden, 't geen hem te lastig en moeilyk viel, was zulks oorzaak, dat hy schielyk door een gevaarlyke ziekte aangetast wierd, om welke reeden men hem ter plaatse bragt, voor dusdanige kranken geschikt, alwaar hy wel bezorgt wordende tot beterschap geraakte, en in dien tyd ondernam hy een klein Tafereel, na een Beeld in hout gesneeden, te schilderen, met eenige andere kleine stukjes, zo veel hem zyn zwak gestel toeliet; eindelyk tot volkome gezondheid hersteld zynde keerde hy na zyn huis, alwaar hy een yzer hek tot een put van die Stad maakte, het welk om deszelfs verdeeling en stand als een regt Meesterstuk aangezien wierd. Ook heeft hy een hek in een der Capellen te Leuven gemaakt.

Dog de liefde, welke op alle zyne werkzaame

Beel-

Beelden de overhand had, en die met zulk een zwaar en laſtig werk niet eens kon worden, gaf hem wel haaſt een middel aan de hand om dien arbeid af te ſchaffen. Hy was twintig Jaaren oud, toen hy die verandering in zig gevoelde. Dit was juiſt in de Jaaren als de aandoeningen van het hart en de driften malkander gaande maaken. Alle deeze verſcheidene beweegingen in zyn gemoed een minzieke beroering verwekkende, noopten hem aan, om op de eene of de andere wyze verligting te zoeken, en zyne geneigtheid door een voorwerp, dat met zyne agting en begeerte overeenquam, willende voldoen, wierd hy ſchielyk verliefd op een Schilders Dogter; en vermits hy wiſt, dat zy in die konſt zo veel behaagen had, als afkeer voor zyn ambagt, beſloot hy, dat gering handwerk te verlaaten, om zig aan een Edele konſt over te geeven, waar door hy tot het genot van een bekoorlyke Jonge Dogter, wiens begaafthee den zyn hart en zinnen ingenoomen had, mogt geraaken, weshalven hy met ernſt voornam, de Schilderkonſt te leeren en daarin volmaakt te worden, ten einde door dat middel zig met zyn Minnares door den band des huwlyks te vereenigen. Dit opzet wierd door de daad gevolgt; hy bleef in niets gebrekkig, terwyl hy zig de noodige onderregtinge liet geeven, om tot bequaamheid te geraaken. Al zyn handel was zo geheim en behendig overlegt, dat men 'er bezwaarlyk agter konde komen, om dus de zaak, daar men niet op verdagt was, wonderbaarlyker te doen ſchynen. Romen was de Bron en een der Schoolen, waar uit hy die onderrigtingen ging putten; de beſchouwing der verheevenſte Werken zyn tweede Fontein en zyne byzondere yver en naarſtigheid, door de

A 5 ge-

geneegenheid gevoed, zyn derde. Eindelyk wierden zyne onderneemingen door de liefde gelukkig ter uitvoer gebragt. Hy ging zyn dienst aanbieden, niet als een gemeen Smit, maar als een bequaam Schilder, wiens edele hoedanigheeden de geringheid van zyn eerste beroep bedekkende, te gelyk indruk op het hart en gemoed zo wel van den Vader als van de Dogter maakte, en deeze schonk hem haare geneegenheid; hunne voorneemens wierden door geen het minste belet verhindert, en alles tot openbaaring van het geheim gereed zynde, trouwde hy die Dogter met algemeene toejuigching der weederzydse vrienden. Zig in een stand ziende, was hy op niets anders bedagt, dan om verscheide Werken te onderneemen en te volvoeren.

Hy heeft onder andere een Afneeming van het Kruis geschildert, 't geen als een wonderstuk aangezien word. (*) Dat Tafereel is met twee Deuren bedekt, in de eene is de Marteldood van den Evangelist Joannes, en in de andere Herodias, het Hoofd van den H. Joannes den Dooper houdende, verbeelt. In het Cabinet van Carel den I, Koning van Engeland, pleeg men Erasmus met Ægidius te zien, halverlyf in een ovaal verbeeld, de laatste een Brief, die Thomas Morus hem geschreeven had, in zyn hand houdende. Het Portret van een Bankier en zyn Vrouw, die zakken met gelt tellen en weegen, is op de aardigste en natuurlykste wyze verbeeld. Cornelis van der Geest heeft een Schildery van de Maagd Maria van hem

(*) Dit Tafereel had hy voor de Schrynwerkers van Antwerpen geschildert en is thans in een Capelle van de Hoofdkerk.

hem gehad, 't geen onwaardeerlyk geſchat wierd. (*) Het Geſlagt van St. Anna, door hem in de Kerk van St. Petrus te Leuven geſchildert, is een ſtuk van een fraaie vinding en van een byzondere ſmaak in zyn Ordonnantie.

Na zyne Leevensjaaren met eere doorgebragt en geëindigt te hebben, is hy in 't Jaar 1529 geſtorven en in de Carthuizer Kerk der voornoemde Stad begraaven; van waar hondert Jaaren 'er na een zelve Cornelis, uit een beweeging van liefde en erkentenis zyne beenderen liet opgraven, om in de Lieve Vrouwe Kerk te Antwerpen overgevoert te worden, alwaar dezelve ſtaatelyk aan den voet van den Tooren bygezet zyn, met toelaating des Biſſchops en de Regeering; op welke plaats Cornelis voornoemd zyn Beeld in wit Marmer met een kort Byſchrift ter zyner eeren deed opregten.

De Werken van dien Meeſter zyn door ganſch Europa verſpreit: die welke in Engeland overgebragt zyn, hebben onnoemelyke ſommen gekoſt. De Hertog van Buckingham en de Graaf van Arandel hebben Portretten van eenige Nederlandſe Heeren gehad.

Onze Schilder liet een zoon na, Jan genaamd, die meede gelyk zyn Vader ſchilderde, al had de liefde hem niet tot een Meeſter verſtrekt.

Ik moet niet vergeeten te zeggen, dat in een der groote Zaalen van het Profeſſen huis der Jeſuiten, te Parys een groot Tafereel gezien word, van een onreegelmatige gedaante op hout geſchildert, waar in hy al wat het Lyden, de Smert en de Droefheid

(*) Dit ſtuk was voor een Koopman te Antwerpen met naame Steevens, geſchildert.

heid byzonder eigen is, verbeelt heeft: dat ſtuk is een Afneeming van het Kruis, waar in een doode Chriſtus gezien word, met dusdanige dodelyke Vleeſch - coleur, dat indien het 't zelve voorwerp niet verbeelde, het imand zoude doen afſchrikken. De Maagd Maria ſtaat aan zyne zyde zonder beweeging en als leevenloos, en dit op zulk een zielroerende en droevige wyze verbeeld, dat men byna, door het zelve aan te zien, bezwyken zou. De Vrouwen, welke haar verzellen, weenen voor haar en betoonen door de droefheid en verleegenheid van haare geſtalte, al wat de liefde in een hart dat bemind en lyd kan te weeg brengen. Die den Zaligmaker van het Kruis afgenoomen hebben, weeten niet wat zy doen, en alle verwondert over den ſtaat, waar in zy hunnen Heer zien, wenſchen nooit gebooren geweeſt te zyn. Kortom de verſlaagentheid is in dat geheele ſtuk zo groot en natuurlyk, dat men tot lof van den Schilder zeggen kan, dat het een der heerlykſte ſtukken is, die hy ooit gemaakt heeft.

Jooſt van Cleef heeft Portretten en Hiſtorien in de manier van Meſius geſchildert.

Theodorus of *Dirk van Haarlem* is door zyn konſt een der voornaamſte ſieraaden dier Stad geweeſt, welkers naam hy gedragen heeft; by ongeluk is het grootſte gedeelte zyner Werken vernield geworden, geduurende de tweeſpald om de Religie ontſtaan. Daar is maar één ſtuk van hem overgebleeven, dat onlangs nog ten huize van een Burgermeeſter van Leyden te zien was. Dit ſtuk verbeeld het afdrukzel van het Aanzicht van Chriſtus op de Doek van St. Veronica, met de Portretten van Petrus en Paulus; aan het omſchrift

is

is te zien dat het te Leuven in het Jaar 1542 gemaakt is.

Jeronimus du Bois of *Bochio* van 's Hertogenbosch, leefde in het Jaar 1500, gelyk men vermoet door de kleedingen zyner Beelden, dewelke na de trant van dien tyd zyn. Gemeenlyk schilderde hy harssen-gedrogten, snaakse en grillige Beelden; men kan niet bezeffen wie zyn Meester geweest is, vermits hy een byzondere manier had. Onder andere heeft hy de Vlugt naar Egypten geschildert, waar in hy volgens zyne gewoonte in het verschiet Personagien verbeelde, die een Beer doen dansen, en dat met zulke afgryzelyke gebaarden en grynsingen, dat men 'er om lagchen of voor schrikken moet. Hy heeft een gezigt van de Hel met de Duivelen, de pynigingen en brand verbeeld, waar in alles zo natuurlyk en te gelyk zo vervaarlyk is, dat het gezigt met het verstand daar door verbaast word.

De Reeden-twist van een Monnik met zyn teegenpartyen, welke hy tragt te overtuigen, is het onderwerp van een Schildery, waar over alle die het beschouwen met verwondering zyn aangedaan, door de verscheidene kenteekenen, die in ieder Personagie verbeeld zyn.

Zyne meeste Werken zyn na Spanjen overgebragt en in het Escuriaal geplaatst. Die, welke in de Neederlanden op Jaarmarkten ten toon gestelt wierden, hebben zulke aanzienlyke zommen gekost, dat zommige laatere Schilders de list bedagt hebben, om dezelve te Copieeren en voor Origineelen te verkoopen. In de Meubelkamer des Konings van Vrankryk ziet men een Kamerbehangzel, dat na zyn Werk gemaakt is.

Jan Monstaart was van Haarlem en schilderde

de Landschappen en kleine Beelden. Hy is in 't Jaar 1555 gestorven.

Joachim Dionatenci of *Joachim Patinier*, was geboortig van Dinant, heeft eenigen tyd te Antwerpen gewoond en het Landschap schilderen met succes geoeffent. Albert Durer in gemelde Stad zynde, schilderde zyn Portret, om hem zyne agting te betuigen. Van hem zyn eenige aanzienlyke Tafereelen, welke zeer gezogt worden, onder andere een volkome Veldslag, waar in nog vuur nog bloed gespaard is. Indien hy volgens de oude overleevering wel schilderde, dronk hy nog beeter en leefde ontrent het Jaar 1535.

Rogier van Brussel of *van der Weyde* heeft aldaar op het Stadhuis vier Schilderyen geschildert, verbeeldende vierderlei Werken der Geregtigheid: het een vertoont den Keizer Trajanus de Daciers tegen trekkende en het Vonnis des doods over een Soldaat uitspreekende; het tweede den Paus Gregorius den Grooten, in zyne handen het Hoofd van Trajanus houdende, welkers lippen nog rood vertoonen; het derde Archambaud, Prins van Braband, op zyn doodbed leggende, dewelke om reedenen by hem bekend, zyn Neef met dezelve pook, die hy op zyn zyde had, doodsteekt, en het vierde is een Bisschop, welke om geheime reedenen aan dien Prins het Viaticum schynt te weigeren; dog volgens de Historie ziet men, door een ongemeen wonderwerk, dezelve Hostie in de mond van dien Vorst, ter regtvaardiging van het begaane feit jeegens zyn Neef.

Ook heeft hy de groote Geschiedenis van Zeleucus, dien befaamden Wetgeever der Locrianen, geschil-

ſchildert, welke de Wetten teegen de Overſpeelders ten ſcherpſten willende doen uitvoeren, zynen Zoon een oog laat uitſteeken, en zig onderwerpt, om 'er zelfs ook een te verliezen, ten einde dus de ſtrengheid der ſtraf of droefheid te maatigen. Daarenboven ſchilderde hy in de Kerk van onze Lieve Vrouw te Leuven een Afneeming van het Kruis; welk ſtuk door den Koning Philippus den II. in het vervolg in de Capelle van het Eſcuriaal geplaatſt is. Door het Portret van een groote Princes, 't geen hy zeer fraai uitvoerde, verkreeg hy een aanmerkelyke inkomſt van Graanen; dog hoewel die tot onderhoud van zyn leeven konde ſtrekken, ſtierf hy egter in het Jaar 1529.

Hendrik de Bles of *Bleſio* is te Bouvines gebooren, de gewoonelyke verblyfplaats van Patinier, wiens voorbeelden hy door het beſchouwen zyner Werken volgde, waar door hy groot ligt verkreeg, om tot volkomenheid te geraaken. In Amſterdam ziet men van zyne Werken, als de Emausgangers, den Berg Calvarien en de Verryſſenis Chriſti, alle met welgeſchikte Beelden zeer geeſtig geſchildert en de Landſchappen zeer wel uitgevoert. De fraaiſte zyner Tafereelen zyn tot zeer hooge pryzen voor den Hertog Rudolphus gekogt en naar Duitſchland overgebragt.

Bernard van Bruſſel of *Bernard van Orley* begaf zig reeds in zyne vroege Jaaren na Italiën, alwaar hy het geluk had, onder Raphaël aan verſcheide aanzienelyke Werken te arbeiden. Na zyn weederkomſt in Vlaanderen was hy vermaard voor de bedreevenſte in de Jagten. Keizer Carel de V. heeft zyne ſtukken rykelyk betaalt en byzonder die, waarin hy het Boſch van Soignies,

nies, met alle deszelfs fraaye gezigten verbeeld had. Voorts schilderde hy het Portret van dien Vorst en die der voornaamste van zyn Hof na het leeven, na welke stukken men Tapyten maakte, waar meede de Paleizen van het Huis van Oostenryk vercierd zyn, als meede eenige andere na de schetsen van Orley voor denzelven Keizer en de Hertogin van Parma. Te Antwerpen schilderde hy in de Capelle der Constapels het laatste Oordeel, waar van hy den geheelen grond deed vergulden, alvoorens 'er zyn Penceel op te zetten. Te Mechelen heeft hy voor de Broederschap der Schilders het Beeld van St. Lucas gemaalt, dewelke de Maagd Maria uitschilderd. Nog heeft hy ons zestien schetsen nagelaaten, welke den Prins van Oranjen weeder bekoomen heeft, ieder een Prins van dat Huis verbeeldende, en die door Jan Jordaans, een beroemd Schilder te Antwerpen, in Olyverw nageschildert zyn.

Michiel Coxie of *Coxius* is een zyner Discipelen geweest en van wie men weet, dat zyn Meester zestien Plaaten middelmaatige groote geëtst heeft, verbeeldende het Lyden Christi. Orley is in het Jaar 1550 gestorven.

Joannes Mabusio of *Jan van Maubeuge* is in een Dorp van Henegouwen gebooren, waar van hy de naam behouden heeft. Zo konstig als hy in zyn beroep was, zo ongereegeld was hy in zyne zeeden. Hy trok na Italiën en leerde aldaar een Historie wel te ordonneeren en dezelve op een Digtkundige wyze te behandelen; niet minder maakte hy zyn werk om de Vleesch-coleuren natuurlyk te verbeelden. Voor den Abt van Middelburg schilderde hy een Afneeming van het Kruis, welke in den brand van die Abdye door de vlammen verteert is,

en

en maakte een andere, waar in de Beelden ſlegts van zeer middelmatige hoogte waaren. Te Amſterdam ziet men nog een Lucretia van hem, en een Adam en Eva byna leevens groote, voor welke aanzienlyke ſommen gebooden zyn. Nog word als verwonderenswaardig gehouden de Onthalzing van St. Joannes met zwart en wit, en een zeekere vogt of zap zonder coleur of indruk op Doek geſchildert, het welk men vouwen en hervouwen kan, zonder het werk te benadeelen.

Hoewel hy vry wat ongereegeld leefde en om die reeden de Regeering van Middelburg hem groote moeilykheid aangedaan had, egter wierden zyne Werken wel verkogt, om dat zyne Teekeningen zo naauwkeurig en zuiver waaren, als men konde wenſchen. De Koning van Engeland vond dezelve zo heerlyk, dat hy hem verpligte, de Hoofden der kleine Princen te ſchilderen, dewelke naderhand in het Paleis te Whitehall geplaats zyn geweeſt. De leevendigheid van zyn Penceel heeft hem tot de ontzagchelykſte teegenſtreever van Lucas van Lyden gemaakt. Hy ſtierf in het Jaar 1562.

Pieter Koek, geboortig van Aloſt of Aalſt, heeft zig langen tyd in de Bouwkunde geoeffent: na het eindigen zyner leerjaaren, welke hy by Bernard van Orley met vrugt doorgebracht had, ging hy na Italien, alwaar hy tot grooter volmaaktheid geraakte, en keerde vervolgens weder na zyne geboorte Plaats: na 'er eenige tyd zyn verblyf gehouden en eenige aanzienlyke Werken voltooit te hebben, kreeg hy in den zin een reis na Turkyen te doen, en aldaar geen aanmerkelyk werk vindende, om zyn naam te behouden, hield hy zig beezig met eenige byzondere Teekeningen te maa-

ken, daar hy meer by geval, als uit nieuwsgierigheid aan kwam. 's Lands wyze en Taal wat geleerd hebbende, ondernam hy verſcheide kleine Teekeningen, welke zeedert in hout geſneeden zyn. De eerſte verbeeld den grooten Heer met deszelfs Janiſſaaren; de tweede een Huwelyk op de Turkſe wyze; de derde de manier der Turken in het begraaven hunner Dooden; de vierde de Plegtigheid van de nieuwe Maan; de vyfde haar manier van ſpyſen; de zesde hoe zy reizende gekleed gaan, en de zeevende het plan van haar Leeger, en haar manier om een Leegerplaats te betrekken. In dit laatſte ſtuk heeft hy zig zelven op 't Turks gekleet geſchildert, met een Boog in de hand, en met zyn vinger na een ander, welke met een Werpſpies gewapend is, wyzende.

Hy wierd aldaar die leevenswyze moede, welke met zyn inborſt weinig overeenquam, en een afkeer gekreegen hebbende van een Land, daar de beſchaafdheid en vrolykheid niet gelyk in Vrankryk in gebruik zyn, nam hy voor, ſpoedig na Vlaanderen te keeren, en zo dra hy zig in ſtaat vond eenige ruſt te neemen en na zyn ſmaak te werken, begon hy Boeken over de Bouw-Meet- en Perſpectief-kunde te ſchryven. Daarna vertaalde hy de Werken van Sebaſtiano Serlio uit het Italiaans.

De Neederlanden zyn hem de Romeinſche Bouwkunde, dewelke hy aldaar ingevoerd heeft, verſchuldigd. Keizer Carel de V. verkoor hem tot zyn Schilder en Bouwkunde, en lag hem groote Jaarwedden toe. Zyn Beelden zyn vry duidelyk en los. Hy heeft houte Plaaten geſneeden en is in het Jaar 1551 geſtorven.

Koek had maar eene Dogter: deeze trouwde met

met *Pieter Breugel*, zyn Difcipel, bygenaamd *den ouden Breugel van Breda.*

Jan Mayo of *Vermeyen*, is in de Steede Beverwyk in het Jaar 1497 gebooren. Keizer Carel de V. nam hem tot zyn huis- of lyf Schilder, en hield hem altoos by hem, om zyne beroemdfte Daaden af te maalen. Hy trok met den Keizer na Tunis, alwaar hy de Teekening van de Zeemagt, de Beleegering en de Inneeming dier Stad maakte. De Tapyten van het Efcuriaal, de voornaamfte Daaden van dien Vorft verbeeldende, zyn na zyne Teekeningen gemaakt. Hy heeft eenige Schilderyen voor de Kerk van St. Vaftus te Arras gefchildert; dog de Monnikken van dat Klooſter hebbenfe verwaarlooft, en zy zyn zeer befchadigd. Het geen van hem in de Kerk van St. Gudula te Bruffel gefchildert is, wierd in de binnenlandfche Oorlogen jammerlyk verfcheurd; dit is des te beklaagelyker, vermits het bekent is, dat in zyne Werken een volmaakte fchikking en overleg was.

Te Middelburg heeft men by zyne erfgenaamen gezien zyne eigen beeltenis door hem zelfs gefchildert, waarin hy te midden van een bende Soldaaten het Plan van Tunis afteekent.

Hy was uitermaaten vrolyk in zyn ommegang; dog zeer byzonder en eigenzinnig in zyne Kleeding. Van hem word gezegd, dat zyn baard zo lang was, dat hy 'er gemakkelyk op kon treeden zonder te bukken: genomen dat het zo was, moet zulks voor een wonder der natuur aangezien werden, want men nooit gehoort heeft, dat de grootfte baard langer dan die van een Capucyner Monnik of van de derde Orde der Francifcaner is. Dog ik zal my hier meede niet lang ophouden en de zaak laaten voor 't geene zy is, willende de natuur

in haare uitwerkingen, die dikwylen buiten gemeen zyn, niet betwisten. Ook wierd hy Jan Langbaard bygenaamt en is te Brussel gestorven in het Jaar 1556, oud zynde 59 Jaaren; zyn Grafschrift vind men in de St. Joris Kerk, welke hy tot zyn begraaf-plaats verkooren had.

Jan Schoorel droeg de naam van het Dorp daar hy in gebooren was. De groote naam van eenige, die toenmaals te Amsterdam aan verscheide Schilder- en Beeldhouw- werken bezig waaren, lokte hem derwaards, om 'er de noodige lessen te ontfangen, ten einde zoo bequaam als die Meesters te worden, weshalven hy zig by Jacob Corneliszen vervoegde, alwaar hy eenigen tyd met een wonderbaare oplettenheid en werkzaamheid bleef. De begeerte, om hooger te stygen, deed hem eenige reizen na verscheide plaatsen onderneemen, en by geval door 's Hage trekkende, trof hy Albert Durer aan, met wien hy vriendschap maakte, welke hem in het vervolg niet ondienstig was. Na dus de voornaamste Neederlandse steeden doorkruist te hebben trok hy na Venetien, van waar hy na een verblyf van eenige daagen, om de byzondere fraaiheeden dier Republiek te bezigtigen, na het Heilig Land 't scheep ging; op die reis Teekende hy alle de merkenswaardigste Plaatsen, daar hy heen en weeder door en voorby trok; onder andere de Stad Jerusalem en de kusten van Candia en Cyprus. Te Venetien weedergekeerd zynde schilderde hy St. Thomas van zyn Ongeloovigheid overtuigt zynde; welk Schildery hy uit dankbaarheid aan de Monnikken van het Heilig-Graf te Jerusalem zond. Het Eiland Rhodus doorreisende, wierd hy door den Grootmeester zeer minnelyk bejeegend, welke hem toeliet het Plan

van

van de Stad en deszelfs Fortificatien af te teekenen.

Eindelyk te Romen gekomen zynde, zogt hy al het fraaiste op, dat na de Antieke en de Werken van Michaël Angelo gecopieerd kan werden. Adrianus de VI., te dier tyd Paus, hem geneegen zynde, gaf hem het opperbewind over de Werken van Belvedere. Hy schilderde het Portret van dien Paus, het welk te Leuven in het Collegie, door zyn H. gestigt, geplaatst wierd. Na de dood van den Paus keerde hy weeder na Holland, maar te Utrecht vernoomen hebbende, dat de Persoon, welke hy ten huwlyk aangezogt had, verlooft was, besloot hy, zig aan zyn kunst, wiens trouwheid hem bekent was, te verbinden. Om dit voorneemen te meer luister by te zetten, aanvaarde hy den Geestelyken staat en wierd Kanonnik, ten einde met te meer gerustheid te konnen Werken. Dog by ongeluk zyn deszelfs meeste Werken in de ontstane troubelen verlooren gegaan en vernielt, en het geen by geluk behouden heeft konnen worden, is in de handen van den Koning van Spanjen vervallen, die het na Spanjen heeft doen brengen. Te Breda ziet men in het Kasteel eenige stukken van hem. Voor den Koning van Zweeden heeft hy een Beeltenis van de Maagd Maria geschildert, waar voor hem die Vorst tot erkentenisse een Goude hoepring zond met verscheide kostbaare Vellen, een Arresleede van een byzondere vinding, en een ongemeene Kaas, die, gelyk verzeekert word, twee hondert ponden woeg: dog het aanmerkelykste van alle was een eigenhandige Brief, door dien Vorst aan hem geschreeven, in dewelke hy zyne agting jeegens zyn Persoon betuigde. De Muziek, de Digtkunde en de ken-

nisse der taalen zyn de gelukkige gaaven zyns verstands geweest. Hy was een man van een gereegeld leeven, dus het zelve voor zyn dood verantwoorden kon. Hy overleed in 't Jaar 1562, in het 67. Jaar zyns ouderdoms. Zyn Portret is voor deszelfs dood geschildert door zyn Discipel.

Antoni de Moor is te Utrecht gebooren en was een zeer goed Portret Schilder. Hy heeft een reis na Romen gedaan, alwaar hy in korten tyd de agting en gunst van den Kardinaal van Granvelle verkreeg, welke hem aan den Keizer Carel den V tot zyn Schilder voordroeg, door wien hy ook in die hoedaanigheid aangenoomen wierd. Van daar ging hy na Spanjen, alwaar hy alle de voornaamste steeden van dat Koningryk doorreist hebbende, zig na Madrid begaf: de Koning van zyn komst verwittigd zynde, ontbood hem, om Philippus den II. te Portretteeren, en dit werk na zyn genoegen bevonden zynde, zond hy hem na Lisbon, om het Portret van de Infante, welke met zyn Zoon stond te trouwen, af te maalen. Dat Portret wierd zo fraai geoordeelt, dat haare Majesteiten begeerig wierden, om zig ook te laaten uitschilderen. Deeze drie Portretten waaren hem zes hondert Ducaaten waardig, behalven een aanzienlyk geschenk van de Staaten van het Koningryk. Philippus de II, Weduwenaar geworden zynde, wierd de Moor na Engeland gezonden, om het Portret van de Koningin Maria te schilderen, met bevel, het zelve aan den Koning te brengen, onder voorwendsel van een aanstaande huwlyk. Dit lukte zo wel, dat hy een ongemeene belooning daar voor verkreeg en buiten dat een somme van duizend Guldens, alleenlyk voor de Copy van het Hoofd.

Deeze Schilder had een edele zwier en liestallige

ma-

manieren; hy was welſpreekende en beſchaafd in zyn reedenvoering, en had veele andere fraaye hoedaanigheeden, welke zyn beroep luiſter toebragten. De Koning wierd door die uitneemende begaaftheeden bewoogen, hem by zig te houden, dus hun gemeenzaame omgang aan de Inquiſiteurs eenige agterdogt verwekte, welke dugtende voor nadeelige gevolgen van de kuiperyen, die deeze vreemdeling ten Hove mogt aanregten, beſlooten hem te doen arreſteeren Dog door zyn voorzigtigheid wiſt hy die ſlag te ontwyken, en verzogt zelfs de vryheid, om zig weder na zyn Vaderland te mogen begeeven, 't geen hem vergunt wierd. Hy keerde dan na Utrecht, alwaar hy zyn verblyf hield tot de aankomſt van den Hertog van Alba in de Neederlanden. Deeze nieuwe Landbeſtierder begeerig zynde het Portret te hebben van eenige Dames, die hy beminde, ontbood hem te Bruſſel, alwaar hy den Hertog zo veel genoegen gaf, dat hy hem zeer wel beloonde en met het Ampt van Ontfanger Generaal van Vlaanderen begunſtigde, 't geen hy aan zyn Dogters man overgaf. Onder een groot getal Werken, die hy gemaalt heeft, ziet men de Verryſſenis Chriſti, welke zo wel geſchildert is, dat de kenners dezelve op vier duizend Ryksdaalders geſchat hebben, wanneer zy in onderhandeling over dat ſtuk wilden treeden. Dat ſtuk beſtaat in vyf Beelden, waar van de voornaamſte de verreze Chriſtus is, hebbende aan zyne zyden Petrus en Paulus en twee Engelen boven hem. In de Ordonnantie van dat werk is niet veel fraaiheid Het Vleeſch is zeer wel; dog in een drooge en ſcherpe manier geſchildert. De ſchaarsheid zyner Werken maakte, dat zy in Vlaanderen zeer

gezogt wierden. Hy heeft voor Philippus den II het Beeld van Danaë na Titiano gecopieerd. Op het einde zyner daagen begon hy een Besnydenis Christi voor de Hoofdkerk te Antwerpen; dog dit werk is onvoltooit gebleeven, alzo hy 56 Jaaren oud zynde stierf.

Adam van Noort is te Antwerpen in het Jaar 1557 gebooren, de eerste Meester van Rubbens geweest, en in het Jaar 1641 gestorven. Zyn Vader Lambert van Noort had hem met veel vlyd en iever in de konst onderweezen.

Marten Heemskerk was een Discipel van Jan Schoorel, die den voortgang van deezen Jongeling scheen te benyden, vermits hy met groote schreeden in zyne konst vorderde, 't geen ligt te zien is, aan het Beeld van St. Lucas, dat hy uit eigen vernuft voor het Schilders Gild te Haarlem geschildert heeft. En dewyl hy yverig tragtede, zig in de konst te beschaaven en behaagelyk te maaken, besloot hy zig na Romen te begeeven, als zynde daar het groote Oeffenschool van de fraaiste vinding. Aldaar besteede hy drie Jaaren, om een vloeyender en losser manier dan die der Neederlanders te verkrygen.

Vervolgens keerde hy weeder na Haarlem, om 'er zig ter neder te zetten, en heeft 'er verscheide aanzienelyke Werken ondernoomen, welke in de voornaamste Steeden van den Staat tot Gedenkteekenen van 's Mans roem strekken.

Die van Delft gaaven hem een Jaarlyks inkomen van hondert Guldens, voor een Tafereel van de Aanbidding der drie Koningen, 't welk hy voor de Kerk van St. Agatha geschildert had. Hy heeft dertig stuks van het Oud Verbond, door verscheide Plaatsnyders gesneeden, geinventeert, als meede

de een en twintig kleine ſtukjes van het Oude Verbond, waar by zyn Portret in de Tytelplaat, alle door Philippus Galle gegraveert.

Jacobus Reynhard, een zyner Diſcipelen betaalde hem zo rykelyk voor de vier uiteindens der Menſchen, welke hy voor hem geſchilderd had, dat hy 'er over verbaaſt ſtond. By de inneeming van Haarlem door de Spanjaarden, plunderde zy een meenigte zyner Werken, welke zy na Spanjen overbragten en voor onnoemelyke ſommen verkogten: zyne fraayſte Werken zyn door de beroemdſte Mannen gegraveert. Hy heeft van een kant de roem gehad, die Martyn Vos van een ander kant had verkreegen. Dit heeft hem geleegenheid gegeeven van een groot Fortuin te maaken, waar van hy egter niet lang genot had: want hy wierd door een heevige ziekte aangetaſt, waar aan hy te Haarlem 76 Jaaren oud zynde ſtierf, in het Jaar 1574, ten tyden der zwaartſte binnelandſe beroertens in Holland.

Adam Willaarts is te Antwerpen gebooren in het Jaar 1577 en begaf zig met 'er woon na Utrecht: alwaar hy door zyne Zeehavens en kleine Beelden in agting geweeſt is.

Joſeph Heyns, een Duitſcher, heeft verſcheide ſtukken geſchildert, door welke hy zo veel aanzien verkreeg, dat hem de Keizer tot zyn Schilder benoemde. Deeze bediening hem geleegenheid verſchaffende, om zyn vernuft des te meer te doen doorſtraalen, heeft hy in veele ſtukken wel geſlaagd, welke door Lucas Kilian gegraveerd zyn, om dezelve in verſcheide plaatſen bekent te maaken.

Lambert Lombaſt, een Luykenaar van geboorte, heeft het voordeel gehad, dat hy zig zelfs

oeffenende, andere tot kennis en weetenſchap gebragt heeft. Onder het groot getal der geene, die hy onderregt en beſtierd heeft, konnen *Huybert Goltzius*, *Frans Floris*, *Guillemo Cayo* en verſcheide andere gezegt worden, hem inzonderheid verpligt te zyn, voor de weetenſchap, die zy door zyn onderwys verkreegen hebben. Hy deed met ſucces veele naſpeuringe weegens de Oudheeden zyns Vaderlands en is een goed Wiskonſtenaar geweeſt en te gelyk bedreeven in de Meet- Schilder- en Bouw-kunde.

Dom. Lampſonius, Geheimſchryver van den Prins van Luyk, welke zyne bequaamheid kende, breidde deszelfs lof in een Digt ter zyner gedagteniſſe uit. Die groote Man begaf zig na Italien, om zyne nieuwsgierigheid te voldoen en uit de heerlyke dingen, die daar te beſchouwen zyn, voordeel te trekken. Hy heeft 'er verſcheide Antieke Stand-Beelden en Schilderyen nageteekent, en in de voornaamſte Gebouwen te Romen en Florencen onderzogt hebbende, al wat hem het fraaiſte voorquam, vond hy door de vergelyking van haare verſchydenheid het geheim, om by zyne weederkomſt het harde en gebrekkelyke van Neederland te verbeeteren: ook kan gezegd werden, dat zyne fraaiſte Werken in de voornaamſte Paleizen en Huizen der Keizeren overgegaan zyn.

Guillielmo Cayo van Breda, was gelyk reeds gezegt is, een zyner Leerlingen. Deeze zettede zig te Antwerpen needer. Zyne Portretten waaren de eerſtelingen van zyn groote naam en fortuin, onder andere die van den Kardinaal van Granvelle en den Prins van Oranje. De Hertog van Alba, Gouverneur der Nederlanden, ontboot hem te Bruſſel, om het zyne insgelyks te ſchilderen;

dog

dog de wreevele inborſt van dien Landbeſtierder, en zyne geſtrengheid om op ſtaande voet den Graaf van Egmond te doen onthoofden, joeg dien Schilder zodanig een ſchrik op 't lyf, dat hy van een heevige koorts overvallen wierd, dewelke hem eenige dagen daar na uit de waereld rukte, in het Jaar 1568.

François Floris of *Frans Floris*, wierd in het Jaar 1520 te Antwerpen gebooren. Zyn Vader was van een gemeene afkomſt; dog een tamelyk goede Beeldhouwer zynde, boezemde hy zyne Kinderen de eerſte grondbeginzelen dier konſt in, om haar bequaam te maaken, in het vervolg grooter onderneemingen uit te voeren. Hy liet vier Kinderen na, welke reedelyke goede gaaven tot de oeffening der fraaye konſten bezaaten; dog zyn niet alle evenwel geſlaagd. De oudſte heeft als Architect het Stads- en Ooſters-huis gebouwt; de tweede ſchilderde vry wel op glas; de derde maakte Porcelyne Vaaſen, welke de fraaiheid der koſtelyke Ooſtindiſche werken betwiſteden; hier om wierd hy door Philippus den II. na Spanjen ontbooden, om hem aan de Fabriek van dat Werk te gebruiken; en de vierde daar ik nu van ſpreeke, leide zig in den beginnen toe, om Grafſteeden en Graf-ſchriften in Kooper te brengen en hier in volmaakter willende worden, ging hy by Lambert Lombard, een der vermaardſte Schilders van Luyk, en gaf aldaar zo groote teekenen van zyn vernuft en iever, dat alhoewel hy reeds twintig Jaaren oud was toen hy by hem quam, egter in korten tyd die, dewelke verſcheide Jaaren 'er voor hem geweeſt waaren, voorby ſtreefde. Vervolgens ging hy na Romen en werkte 'er na de naakte Beelden van Michaël Angelo en de Antie-

ke ſtukken, in welke de grond van de konſt beſtaat. Eindelyk te Antwerpen wedergekeert zynde, had hy het geluk, om door zyne betragtingen en vlyt den Eertytel van den Onvergelykelyken te verdienen, nadien hy alle de begaaftheeden van een uitmuntend Schilder bezat. By deeze konſt voegde hy de Weetenſchappen der geſchigtkunde en de Wysgeerte, en dit was de kroon van deszelfs groote naam.

Indien hy in het beroep van Schilder middel gevonden had, zyn fortuin ſtaande te houden, zo wierd van een ander kant de loop zyner voorſpoed ſchielyk geſtuit, door zyn zugt om uit te ſteeken, gevoegt by eenige kleine ongereegeltheeden, zulks hy tot veel hooger ſtaat geraakt zoude zyn, by aldien hy niet alleen de tyd maar ook het geluk, 't geen hem de Fortuin en de Natuur aanbood, had weeten waar te neemen.

Hy bezat eene zo groote vaardigheid in het ſchilderen, dat wanneer Philippus de II. zyn intreede deed, hy in eenen dag op een groot doek de Overwinning met Zeegeteekenen en Wapenen afmaalde, 't geen geagt word het werk van verſcheide Maanden te zyn.

Zyne Tafereelen verſierde hy altoos met eenige Antiquiteiten, die dezelve fraaiheid toebragten. Hy heeft den ſtryd van St. Michaël geſchildert, waarvan men het Tafereel in de Hoofdkerk zag, als meede ter zelver plaats een Maria Heemelvaart. Zommige zeggen, dat deeze door de Beeldſtormers geſcheurd zyn, dog men geloofd, dat zy aan den Koning van Spanjen zyn verkogt en na het Eſcuriaal gezonden. Hy heeft het laatſte Oordeel met alle deszelfs deelen geſchildert; dit werk is zo fraai als verſchrikkelyk. In de Kerk van St. Joannes te

Gent

Gend word van zyne Werken bewaart.

Zyne Daaden van Hercules, door Cornelis Cort gesneeden, zyn aan Nicolaas Jongelinck te beurt gevallen. De zogenaamde Bourbon en Crispian hebben, 't geen hy begonnen had, gelukkiglyk voltooit, vermits hy door een ziekte aangetast wierd, en daaraan in het Jaar 1570, oud zynde 50 Jaaren stierf: hy heeft een groot getal goede Discipelen gemaakt, en is door de Vlamingers het meest geagt geweest.

Antoni van Montfort Blockland, een Hollander van geboorte, was een Discipel van Frans Floris en maakte allereerst zyn werk van de Historien en de Italiaanse manier, verbeeldende het natuurlyke; en kennis hebbende van het geen in de Compositie en menging der Verwen te pas koomt, heeft hy geen andere bewerpen gemaakt, dan die zinryk en aanzienlyk waaren; zulks is te zien in zyn Schildery van Berseba in het bad, 't geen te Leiden is. Hy heeft verscheide Werken onvoltooit gelaaten. Zyn Historie van Joseph, die men meend te Amsterdam te zyn, word onder andere zeer geagt. Men ziet van hem geene Portretten, dan alleen die van zyn Vader en Moeder. Hy is in het Jaar 1583 gestorven zynde 49 Jaaren oud.

Pieter Breugel, bygenaamd *de Oude Breugel*, is te Breugel digt by Breda gebooren en heeft de naam van zyne geboorte Plaats behouden. Onder zyne Voorouders wierden Prinsen gevonden. Hy heeft byzonder uitgemunt in Snaakeryen en men kan zeggen, dat hy by erfvolging aan Callot, alle de potzige en snaakse manieren ingeboezemd heeft, daar het vernuft van dien grooten Man vol van was. Waar tegen men niet veel eigen-

eigenschap deeze opmerking maaken kan, namentlyk; dat indien Pieter Breugel de Callot van zyn tyd geweest is, Callot de Pieter Breugel van den zynen was. Hy had tot Meester den bequamen Pieter Koek, onder wien hy met veel vrugt leerde, en zig in staat gevoelende om te reizen, ging hy na Italien, van waar hy verscheide konstige Werken meede bragt, onder andere de verscheide gezigten der Alpise gebergtens en der dieptens, die dezelve omringen. Deeze groote stukken hielden hem eenigen tyd beezig, toen hy Savoyen doorreisde, 't geen hem veel hulp toebragt tot een Tafereel, waar in hy de verzoeking van onzen Zaligmaker in de Woestyne schilderde. Zyn Werk, verbeeldende den Tooren van Babel, is zeer geagt. De Bekeering van St. Paulus, die hy in 't verschiet geschildert heeft, en de Kindermoord door bevel van Herodes, zyn van geen minder succes geweest. Dit alles wierd in het Cabinet van den Keizer Rudolphus gevonden en gezien.

Hy was weergaloos in het schilderen van Boere Kermissen of Gasteryen. Door zyne Jaaren en Fortuin in staat geworden zynde, om na en portuur uit te zien, trouwde hy de Dogter van die zyn Meester geweest was, waar na hy zig van Antwerpen te Brussel ging neederzetten, hoewel hy in de eerstgenoemde plaats met die van de Academie der Schilderkonst gemeenschap gemaakt had, en alwaar hy onderstond, dubbelzinnige zinnebeelden op den toestand der zaaken en de voornaamste Daaden der Grooten te maaken. Hoewel dit maar in het geheim gezien wierd, zoude egter zyn naam en goederen daar door grootelyks geleeden hebben, indien hy 'er niet zonderling zorg voor gedraagen en dezelve agter gehouden had. Hy be-

gon de Vaart, die zig van Bruſſel in de Schelde looſt, af te beelden; dog heeft dezelve niet voltooit. Men heeft opgemerkt, dat hy in zyn daaden en ſpreeken veel omzigtiger dan in zyn Penceel was, want hoe verheeven en ernſtig zyn werk mogt zyn, voegde hy 'er altyd eenige klugtige ſtreeken by, die dezelve onderſcheiden. Hy was in 't Jaar 1566 in zyn grootſte aanzien.

Jan Breugel zyn Zoon, of *de Jonge Breugel*, heeft allerly werken geſchildert en is in 't Jaar 1642 geſtorven.

Michiel Coxie of *Coxius* is te Mechelen in het Jaar 1497 gebooren en was een Diſcipel van Bernard van Bruſſel of van Orley, den welke hy zo wel navolgde, dat hy, alvoorens uit zyn School te gaan, Tafereelen ſchilderde, welke het Schildergenootſchap goedvond aan den Aarts-Hertog Mathias, als een geſchenk, zyne nieuwsgierigheid waardig, opgedraagen te werden. Hy ging na Italien, om de Werken van Raphaël te beſtudeeren, en ſchilderde in de Kerk van St. Petrus de Heemelvaart Chriſti in Freſco, waar door hy een groote agting verkreeg. Zig in een ſtand bevindende, zo voordeelig als een eerſt opkomende Fortuin kon toelaaten, maakte hy kennis met een jonge Romeinſche Dogter, welke hy trouwde, en na eenig verblyf dwong hem de liefde tot zyn Vaderland derwaarts te keeren en zyn jonge Huisvrouw meede te neemen. Naauwlyks was hy aangeland of hy kreeg het geluk op zyn zyde, en wierd gebruikt tot de ſchetſen der Tapyten van het Eſcuriaal, welke onder andere de Geſchiedenis van Cadmus verbeelden. Ook heeft hy voor Philippus den II. een Copy geſchildert van een Tafereel dat te Gent

Gent in de St. Janskerk gezien word, zynde een ſtuk van Huybert en Jan van Eyk, welkers onderwerp uit de Openbaaringen van Joannes getrokken is. Zyn Copy wierd zo volmaakt gevonden, dat de Koning hem, buiten de koſten van zyn arbeid, nog twee duizend Ducaten ſchonk. Zyn Schildery van het Lyden Chriſti, 't geen van een byzondere vinding is, wierd door den Kardinaal van Granvelle zo fraai bevonden, dat hy hem twee duizend Ryksdaalders 'er voor bood, en den Schilder niet los liet, voor dat hy het werk magtig was. Niet teegenſtaande zyne ſterke verbeeldingen, bemerkte men egter wel, dat hy veel van Raphaël roofde, het geen nog meer bekent wierd, na dat Jeronimus Koek zyne Werken in 't koper gebragt had; dog deeze diefſtal was zo kunſtig overlegt, dat'er geen reeden was, om 'er over te klaagen, en het waare te wenſchen dat alle, die thans ſteelen, zuks met zo veel verſtand en overleg deeden, als wanneer haar vermetelheid of miſdaad voor bequaamheid aangezien zoude worden; dog de ſlegte verdeeling der Werken van de heedendaagſe plunderaaren maakt, dat hunne iever voor miſdaad gereekent word en hunne vermetelheid hen niet ontſchuldigt.

Eindelyk Coxius genoodzaakt zynde op een aanmerkelyke hoogte te Werken, ſchoot de plank van onder zyne voeten weg, waar door hy zulk een ſchielyke val deed, dat hy ook zyn leeven 'er by inſchoot in het Jaar 1592 en het 95ſte zyn 's ouderdoms.

Jan Kalkar heeft zyn naam van die Stad, in het Hertogdom van Cleef geleegen, ontleent, alwaar hy in het Jaar 1536 gebooren is. Na Venetien getrokken zynde, vervoegde hy zig by Titiano en volgde

volgde zyn manier zo wel na, dat in zyne Teekeningen met de Pen en in zyne Tafereelen volkomentlyk de handeling zyns Meesters te zien is. Van Venetien begaf hy zig naar Romen, alwaar hy de manier van Raphaël aannam. Van daar na Napels oversteekende, mogelyk om verder te trekken, wierd hy door de dood in zyn voorneemen verhinderd.

Onder andere Werken van hem word byzonderlyk aangemerkt een Geboorte Christi, waar in het Ligt van het Kind Jesus afkoomt. Dit werk was zodanig na den zin en smaak van Rubbens, dat hy het altyd afgescheiden heeft van die stukken, welke hy zig wel kwyt wilde maaken. Na zyn dood is het evenwel door Sandrart gekogt en aan den Keizer Ferdinand weder verkogt. Ook heeft hy de Anotomische Beelden van het Boek van Vesalius geteekent, als meede de Portretten der Schilders by deszelfs Leevensbeschryving, door Vasari in het ligt gegeeven.

Diderik Barendsz van Amsterdam, was onder de Discipelen van Titiano, welke hem de grootste geneegenheid toedroeg, in zo verre, dat hy zig zelfs door hem heeft laaten afmaalen; en hy na zyn Vaderland staande te keeren, wilde Titiano zig zelfs in Portret aan hem meede geeven. Dit Portret wierd naderhand by Pierre, een Schilder te Amsterdam, gezien, alwaar deeze berugte Leerling eenige Werken, dewelke zyn verdiensten nog hooger verheften, afgemaakt hebbende, door de dood, die dezelve niet ontzag, weggerukt wierd, zynde maar 48 Jaaren oud, in het Jaar 1582.

Jan Dach van Aaken, in welke Stad hy opgevoed, dog te Keulen gebooren is, in het Jaar 1556, reisde na Italien, in welk land hy zig eeni-

gen tyd opgehouden hebbende, om zyne nieuwsgierigheid te voldoen, na Duitschland trok, alwaar de Keizer geneegenheid voor hem kreeg, en hem bequaam oordeelde, te Romen eenige Antieke stukken, die hy begeerde, voor hem af te gaan Teekenen; dog aan het Keizerlyk Hof wedergekomen zynde, stierf hy kort daar na.

Arnoud Mytens, van Brussel geboortig, heeft Italiën doorreist, te Romen en Napels verscheide Werken uitgevoerd, en is in de laatstgenoemde Stad getrouwd. Zyn aanzienlykste werk is den Berg Calvarien in het verwulft der Kerk van Aquila, welkers Beelden meer als leevensgrootte zyn. Mytens weder na Romen gekeert zynde, om een groot werk aan te neemen, stierf aldaar in 't Jaar 1602.

Maarten de Vos een Antwerpenaar, heeft in het eerst by zyn Vader en naderhand by Frans Floris leeren Schilderen. Naauwlyks had hy twintig Jaaren bereikt, of wierd om zyne heerlyke Werken in de Academie der Schilderkonst te Antwerpen aangenoomen. Ter zelver tyd schilderde hy verscheide stukken, en bragt eenige ongemeene vindingen voor den dag, waar van nog een gedeelte in onze Lieve Vrouwe Kerk aldaar gezien worden. Zig tot grooter dingen in staat gevoelende, wierd hy gelyk andere het lust, om Italiën te bezigtigen en onthield zig aldaar een geruimen tyd, veel vermaak scheppende in de bestipte naspeuringen, welke hy aldaar deed, en waar van hy de Teekeningen overbragt, die in Vaassen, door de Grieken en Romeinen zo by hunne Offerhanden als Maaltyden en Lykstatien gebruikelyk, bestonden. In dat zoort van Schilder-

derwerk heeft hy inzonderheid uitgemunt door zyne fraaye verbeelding, vaardige en losse uitvoering. Dit blykt uit de verscheide stukken, die na zyne Werken gegraveert zyn. Deeze roemrugte Man had een net en vloeyend Coloriet, een losse Teekening, en een Oordeelkundige Ordonnantie; dog zyne Kleedingen quaamen scherp voor. Hy is in 't Jaar 1604, in den ouderdom van 70 Jaaren overleeden. Alzo hy van een zwaarlyvige gesteltenis was, is het waarschynelyk dat hy aan een beroerte gestorven is. De volgende hebben veele Werken van hem gegraveert, namentlyk:

Beide de *Sadelaers*,
J. B. Barbe,
Jacob de Bye,
Jan en *Adriaan Collaart*,
Cornelis Galle, en
Wirix.

Deeze laatste heeft inzonderheid de Geschiedenissen van het Oude en Nieuwe Verbond tot het Boek *Natalis in Evangelia* gesneeden.

Wenceslaus Coubergher, meede van Antwerpen, was een Discipel van den voornoemde de Vos. Hy wierd op een van zyn Meesters Dogters verliefd, en zulks uit zyn zin willende verzetten, trok hy na Romen. Dit gelukte, en daar door wierd het spreekwoord bewaarheid, het welk zegd: *Ver uit het oog, ver uit het hart*; ofte wel, *De tyd en de reeden zyn de Geneesmiddelen voor de hardnekkigste Hartstogten.*

Na dat hy te Romen, alle het geen zyne weetlust en geneegenheid voldoen konde, had on-

onderzogt, ging hy naar Napels, alwaar hy met een Vlaaming, Franco genaamd, vriendschap maakte: deeze was een der vermaardste Schilders van zyn tyd, by wien hy een poos werkte, en zig zelfs niet onwaardig agtende in zyn Maagdschap te treeden, vond hy goed, hem zyn Dogter ten huwelyk te verzoeken, het geen hem uit hoofde van zyn verstand en bequaamheid toegestaan wierd. Dit gelukkig toeval hield hem eenige tyd in Italiën op, en geduurende zyn verblyf, verzuimde hy niets van het geen tot behoud der agting, die hy door zyne Werken verkreegen had, konde strekken.

Hierom maakte men geen zwarigheid hem tot openbaare Werken te gebruiken en deed hem een Tafereel voor de Capelle der Boogschutters in onze Lieve Vrouwe Kerk te Antwerpen schilderen. Dit stuk verbeelde St. Sebastianus, meer dan leevensgroote, wiens Lichaam met pylen doorschoten zynde, deszelfs Verwe zyn doodelyken toestand genoegsaam aantoont In het verschiet van dat Tafereel ziet men Vrouwen, welke het noodlot van dien Martelaar beweenen: die Beelden waaren zo heerlyk geschildert, dat men goed vond, de Hoofden 'er uit te snyden en hem dat Tafereel te rug te zenden, om in de plaats van de twee Koppen, die 'er uit genoomen waaren, andere te schilderen.

Eenigen tyd 'er na begaf hy zig weeder na Antwerpen en vervolgens na Brussel, om Schilder van den Aarts-Hertog Albertus te zyn, welke veel agting voor hem had, ziende dat hy, behalven de uitneementheid zyner Konst, ook de kennis der Gedenkpenningen en Antieke stukken in de grond bezat.

Claude Fabri de Peyresc uit Vrankryk gekomen

men zynde, wenſchte over deeze dingen in geſprek met hem te treeden. Couberghe agte het een eer, hem alle de fraaiheeden van zyn Cabinet te vertoonen en hem derzelver byzonderheeden uit te leggen.

Onze Schilder was een der bedreevenſte in de Bouwkunde, en niet zonder reeden wierd hy door den Aarts-Hertog Albertus aangeſtelt tot het maaken der Fonteinen en andere fraaiheeden van zyn Paleis te Ter Vuure, een der vermaakelykſte ſtandplaatſen der Neederlanden.

Onder deszelfs bewind en beveelen is de Kerk van St Montaigne, na het model van St. Pieters Kerk te Romen geſtigt. Ook heeft hy de Kerk der Auguſtinen te Bruſſel gebouwt. De inſtelling der zogenaamde Berg van Barmhertigheid in de Neederlanden is aan zyn Liefdadigheid toe te ſchryven. Hy heeft het geheim gevonden, om groote Meeren, welke nu en dan Vlaanderen overſtroomden, af te tappen, waar door het Gemeen zeer veel verligting bekoomen heeft.

Jan Ab Aſch van Keulen, was Schilder van den Keizer en heeft tot Diſcipel gehad, *Pieter Iſach*, ter zyner tyd Schilder des Konings van Denmarken. Hy volgde in 't Portretteeren den trant van Rubbens, waar in hy wel ſlaagde. Onder andere heeft hy zyn Meeſters Portret geſchildert. Dit is Hiſtoriſch en op de wyze van een Grafſchrift, en door Jan Saanredam in 't Jaar 1605 gegraveert.

Jacobus Francart was een Architect van zyn beroep: door de kennis van deeze heerlyke konſt wierd hy gelukkig tot de Schilder- Meet- en Digtkunde gebragt. Hy ging na het groot School, om tot meerder volmaaktheid te koomen

en na aldaar grooten voortgang gemaakt te hebben, wierd hy te rugkomende door den Aarts-Hertog Albert tot zyn Architect benoemd, en ter zelver tyd vereerde hem de Infante Iſabella met haare goedgunſtigheid. Deeze Vorſt geſtorven zynde, wierd hy benoemd, om de Lykſtatie van dien doorlugtigen afgeſtorven in de Kerk van St. Gudula te Bruſſel (*) te beſtieren. De Prins van Barbançon droeg hem veel agting toe. Hy heeft op zyn Kaſteel gewerkt en in zyn Capelle alle de ſieraaden, met het waare Heilige der Heiligen overeenkomſtig, gemaakt. De Jeſuiten Kerk te Bruſſel is van zyne Ordonnantie, en men kan zeggen, dat die in haar zoort een weergaloos werk is, waar in de koſtelykheid der Stoffen, te gelyk met de reegelmatigheid van de Ordonnantie uitſteekt. Hy heeft een werktuig uitgevonden, 't geen hem niet alleen 's nagts opwekte, maar ook zelfs zyn kaars aanſtak. Hy had een Nigt, die hy leerde ſchilderen, en in die konſt boven alle Schildereſſen van haar tyd uitblonk. Zy ſchilderde voor de vuiſt al wat haar voorquam, haar naam was *Anna Franciſca de Bruin.* Hy boezemde de Infante Iſabella zo veel agting voor haar in, dat zy voor die Princes alle de Geheimeniſſen van de Rooſekrans ſchilderde, welke zy naderhand aan den Paus Paulus den V. zond, die haar een byzondere erkenteniſſe deswegens betuigde.

Zyn leeven beginnende te daalen en ziende dat de bloemen zyner jeugdige Jaaren aan het verwelken waaren, wilde hy deszelfs verval door de Liefhebbery in de Bloemen onderſchraagen, daar hy

(*) Dit Werk heeft in Koopere Plaaten het ligt gezien, en is te Bruſſel by François Foppens verkogt geweeſt.

hy zo veel werk van maakte, dat hy zelfs zyne bezigheeden daarom verzuimde. Dog het verlies der eerfte kondigde hem aan, dat het verlies der andere naby was, alzo de natuur hem begeevende hy fchielyk uit 't leeven gerukt wierd.

Mattheus en *Paulus Bril* beide Gebroeders en geboortig van Antwerpen, hebben in de Schilderkonft uitgemunt. De oudfte wierd tot de hoedaanigheid van Schilder van den Paus verkooren en heeft verfcheide Landfchappen in het Vaticaan gefchildert. De jongfte yverzugtig over de groote naam zyns Broeder, befloot na Italiën by hem te gaan, om welke reeden hy het werk, dat hy in Vlaanderen had, verliet. Hy ging ten eerften na Lions, alwaar hy zyn voorige manier van fchilderen in een andere keuriger manier veranderde, en vervoegde zig vervolgens by zyn Broeder, welke hem zo ver bragt, dat hy bequaam geoordeelt wierd, de Werken, die de oudfte voor den Paus begonnen had, en door zyn dood, hem in 't Jaar 1584 overgekoomen, onvolvoert gebleeven waaren, te voltooyen.

Paulus Bril, genoot meede het Jaarlyks inkoomen van Schilder van den Paus, en maakte in het Jaar 1602 in de groote Zaal van het Pauffelyk Paleis, een Landfchap in Frefco, 68 voet lang, verbeeldende de Marteldood van St. Clemens. In 't vertrek van den Paus ziet men andere Landfchappen, welkers Teekeningen hy uit de fraaifte omleggende gezigten getrocken had. Voor den Kardinaal Mattheo fchilderde hy een geheele Zaal met Landfchappen en Snaakeryen, en voor den Broeder van gedagten Kardinaal zes groote Tafereelen, bevattende een gedeelte der aangenaamfte Gezigten van eenige zyner Lufthuizen.

Hy heeft verſcheide Teekeningen van vervallen en andere Gebouwen gemaakt, die in koper gebragt en waar van eenige door hem zelven geëtſt zyn: onder dezelve vind men veele fraaye en twee van 't Jaar 1590. Hy heeft geſtadig te Romen gewerkt en hield die groote Stad voor een zo heerlyk Oeffenſchool van allerleye weetenſchappen, dat hy goedvond daar een lang verblyf te houden, en na 'er verſcheide Jaaren doorgebragt te hebben, is hy aldaar in 't Jaar 1622 geſtorven, oud zynde 72 Jaaren.

Zyne eerſte Werken zyn veel minder in waarde dan zyne laatſte, vermits hy de heerlykſte Landſchappen van Hannibal Carrachio beſtudeert en van Titiano gecopieerd hebbende, eensklaps veranderde en al het fraaiſte volgde, 't geen hy in de natuur vond. Zyn Naam was te dier tyd zo berugt, dat hy zyne Tafereelen zo duur verkogt als hy wilde.

Hy heeft zonder loon of vergelding te genieten, reedelyke goede Diſcipelen gemaakt, die hem hunne bequaamheid en fortuin verpligt waaren.

Hendrik Cornelis Vroom, te Haarlem in 't Jaar 1566 gebooren. Deeze had een byzondere begaaftheid tot Zeën, Scheepstoeruſtingen en Vaartuigen. Hy ſchilderde de Stormen en Schipbreuken zo natuurlyk, dat het Gezigt en het Verſtand te gelyk 'er over verſteld ſtonden. Zyn begeerte om te reizen deed hem na Spanjen en van daar na Italiën overſteeken. De nieuwsgierigheid tot de Hoofdſtad van de Chriſten waereld en het kort begrip der algemeene Weetenſchappen deed hem maatreegelen neemen, om 'er zig eenige tyd needer te zetten. By een gelukkig toeval, ontmoete hy aldaar ten huize van den Kardinaal de Medicis Paulus Bril,

wel-

welke hem de regte manier van Schilderen leerde. Eenige tyd 'er na zig in ſtaat vindende, om de gaauwſte na de kroon te ſteeken, begaf hy zig na Venetiën, alwaar hy op Galeyen de Kuſten en Zee-gezigten van die magtige Republiek afbeelde. Vervolgens quam hy in Savoyen en bezigtigde de merkwaardigheeden van dat Hertogdom, waar van hy, indien het hem te pas mogt koomen, Teekeningen hield. De luſt om te zwerven op alle zyne voorneemens de overhand hebbende, ging hy na Vrankryk, van daar na Duitſchland en vervolgens hield hy zig te Dantzik op, alwaar hy zyn Oom *Frederik Vroom* aantrof, die 'er het opperbewind over 's Lands Gebouwen had. Deeze bejeegende hem minnelyk en gaf hem eenige Boeken over de Meetkunde, welke hy ſcheen benoodigt te hebben. Van daar keerde hy weder na Haarlem; dog zig erinnerende, dat hy in Spanjen niets uitgevoerd had, 't geen met zyn geneigtheid overeen quam, beſloot hy zig andermaal derwaarts te begeeven, met voorneemen, een groot getal Schilderyen met zig te neemen. Dit zou inderdaad geſchied zyn, indien hem geen ſtorm overvallen had, waar door hy op onbekende Kuſten geworpen wierd, en alwaar hy met zyn reisgenooten, by gebrek van leevensmiddelen, van honger dagte te vergaan; dog eenige geeſtelyken, die dat geweſt bewoonden, quaamen hem te regter tyd te hulp. Na dat hy by de ſchipbreuk een gedeelte der meedegenoome werken verlooren had, wilde het by geluk, dat de overige door de Zee op Strand geworpen wierden; vervolgens gaven de goede Monnikken hem geleegenheid naar Lisbon en van daar na St. Ubes over te ſteeken, van waar hy weder na zyn Vaderland wilde keeren; dog veranderde ſchielyk van

besluit, door een voorgevoelen, dat het Schip vergaan zoude, gelyk ook geschiede.

Geduurende zyn verblyf te Lisbon, heeft hy verscheide Tafereelen voor een Klooster geschildert, en onder andere van zyn geleeden Schipbreuk nog een leevendige indruk hebbende, verbeelde hy alle de omstandigheeden van dezelve; daar na keerde hy weder na Holland en te Haarlem gekoomen zynde, wierd hy benoemd, om de Zeeslag, in 't Jaar 1588 voorgevallen, te verbeelden, waar in Thomas Howard, met behulp der Hollanders, op de Vloot van Philippus den II. de overwinning behaalde; en vermits dit werk tot Tapyten moest dienen, verdeelde hy het zelve in tien stukken, in elk stuk alle het geene op ieder van de tien dagen voorgevallen was, afbeeldende.

Eenigen tyd hier na stak hy naar Engeland over, om die Tapyten te bezigtigen, alwaar gemelde Admiraal hem nader uitlegging van dezelve deed; ten derdemaal quam hy weder t'huis, en het denkbeeld van den zeevenden dag hem het akeligste en ysselykste toeschynende, maakte hy zyn werk, om daar van de Ordonnantie te bewerpen, in welke zo veel naauwkeurigheid en schikking was, dat de Prinsen van Nassauw geen zwaarigheid maakten hem de Vloot der Heeren Staaten, welke den slag van Nieuwpoort begunstigt heeft, te laaten schilderen. Deeze Konstenaar verbeelde dezelve eerstelyk met volle Zeilen in slag-order, naar de Vlaamsche kusten steevende; en daar na op de Rheede van Nieuwpoort ten Anker leggende, op de troupen van den Aarts-Hertog schietende. Hier voor wierd hy door de Heeren Staaten met een groote belooning begiftigt, en stierf eindelyk met eer en goederen opgehoopt.

Bar-

Bartholomeus Spranger is te Antwerpen in het Jaar 1546 gebooren. Vermits hy nog zeer Jong zynde gestadig met teekenkryt op papier doende was, bestelde hem zyn Vader by een Schilder, van wien hy een gedeelte der dingen, tot die konst behoorende, leerden; dog maakte zig in 't vervolg sterk door zyn onvermoeiden naarstigheid in het bestudeeren der Werken van Frans Floris en het leezen der Digteren. Hy besloot dan naar Vrankryk te reizen, en te Parys gekomen zynde, maakte hy kennis met iemand, die in dusdaanige oeffeningen bedreeven was. Vervolgens van den eenen Schilder tot den andere overgaande, viel hy by geluk in handen van den Schilder der Koningin Moeder, welke hem onderzogt hebbende in staat vond, iets te onderneemen, en daarom vertrouwde, eenige Portretten te doen schilderen. Dog Spranger liet het daar geenzins by berusten, was bedagt zyne bewerpen verder voort te zetten, en besloot dierhalven Italiën te doorreizen, om de onderscheidene manieren van den een en andere te beschouwen. Te Milaan koomende, hield hy zig aldaar eenige dagen op, en wat uitgerust hebbende, en zyne verbeeldingen den lossen toom willende geeven, schilderde hy in een vervalle *Colisée* (*) een zoort

(*) *Colisée* is een ovaalswyze Amphiteater, waar van een te Romen door den Keizer Vespasianus gebouwd is. Eertyds zag men aldaar Statuën, welke alle de wingewesten van dat Keizerryk verbeelden: in het midden derzelver was dat van Romen, het welk een Gouden Appel in zyn hand hield, gelyk Ugutio getuigt. Ook heeft men *Colisée* genoemd een *Amphiteater* van den Keizer Severus: In die pragtige *Colisée* wierden Spellen, Gevegten van Menschen en wilde Dieren aangeregt. Deeze Gebouwen zyn door den tyd en de Oorlogen vernield.

Amphi-

zoort van Toverschool, of dans van Tovenaaren. Dit vol ongemeene Caracters zynde, behaalde hy daar door een groote naam; want den Kardinaal Farnese dat werk bezigtigt hebbende, liet hem aanbiedingen doen, om hem in zyn dienst te lokken 't geen hy gaarn aannam, en begaf zig daarop na Romen, alwaar zyn Eminentie hem by den Paus Pius den V. bragt, welke hem tot zyn Huis-Schilder hield en een byzonder huisvesting in zyn Paleis gaf, om dus digter by de hand te zyn tot het beschilderen van Belvedere, waar aan hy hem te werk wilde stellen.

Spranger zig zelve in agting en aanzien bevindende, wilde in het openbaar nieuwe blyken zyner bequaamheid geeven, en schilderde ten dien einde op een Koopere plaat het laatste Oordeel, waar in vyf hondert onderscheidene Beelden geteld wierden; dat stuk zo zeldsaam in zyn zoort wierd waardig geagt, dat men het aan den voet der Grafstede van dien Paus stelde, om deszelfs gedagtenis en de erkentenis van zyn maaker te vereeuwigen.

De Keizer Maximiliaan hem eenige aanbiedingen

Amphiteater, is een wyduitgestrekt Gebouw, 't zy rond of ovaal, waar van het Worstelperk met verscheide ryen zittingen trapswyze geschikt, van binnen en van buiten met Galderyen omringt was. De Oude gebruikten dit, om aan het volk Schouwspellen te vertoonen, 't zy door Kampvechters of wilde Dieren. Een Kampvechter bedagt zig in het Amphiteater, en nam zyn besluit volgens het gelaat en portuur van zyn tegenparty. Plinius verhaald, dat Curio een Amphiteater deed bouwen, het welk op zwaare yzere spillen draaide, zodanig dat men van het zelve tweederhande maaken kon, in welke men verschillende spellen vertoonde.

gen hebbende laaten doen, om hem te beweegen, in zyn dienſt te koomen, gaf hy zig geheelyk aan dien Vorſt over, verliet Italiën, en nam den weg na Duitſchland met een zeekeren *Du Mont*, toenmaals een der beroemdſte Beeldhouwers van zyn tyd en een zyner beſte vrienden, welke insgelyks door den Keizer ontbooden was.

Te Weenen gekoomen en na verdienſte ontfangen zynde, maakte hy een begin met eenige ſtukken van het Lyden Chriſti voor den Keizer te ſchilderen, om zyn Paleis van Faſan Garſen daar meede te verſieren. Na de dood van Maximiliaan wierd Spranger door Rudolphus, deszelfs opvolger, in dienſt gehouden en dezelve eerbewyzen aangedaan. Hy ſchilderde allereerſt voor dien Keizer Pſiché door Mercurius den Goden-Raad ingeleid werdende, en vervolgens verbeelde hy op een Koopere plaat de Stad Romen, onder de gedaante eener Vrouw met den Tiber, en op den Oever van dien Vloed, de Wolfin, welke de twee doorlugte Tweelingen te zuigen geeft. Offchoon hy niet veel na het Antieke werkte, kan men egter genoeg zien, dat hy 'er een volkoomen denkbeeld van had; 't geen hem zeer te ſtaade quam in het beſtier der Triomph-Boogen, die ter eere van dien nieuwe verkooren Keizer opgeregt wierden, welke hy gezaamentlyk met den Beeldhouwer, die hem uit Italien verzelt had, ter uitvoer bragt.

De Keizer na Praag vertrokken zynde, wilde hem teekenen zyner agting en goedgunſtigheid bewyzen, trouwde hem uit aan de Dogter van een ryk Koopman dier Stad, en deszelfs middelen hem toen in ſtaat ſtellende, om een Huis na zyn verkiezing te bouwen, zette hy 'er een neder, dat

Vor-

Vorstelyk was. De Keizer een groot Lief hebber en zelfs jaloers zynde, dat andere dan hy eenige zyner Werken magtig wierden, hield hem by zig, om hem in zyne reistogten te verzellen, en wanneer hy een vast besluit genoomen had om in Praag zyn verblyf te houden, gaf hy hem huisvesting in zyn eige Paleis, vermaak scheppende hem te zien schilderen. Op een openbaar gastmaal begiftigde hy hem met een Goude keeten drie dik, waar aan zyn Borstbeeld in Medalje gehegt was, en in een andere vergadering wierd hy door den Keizer met al zyn Nakomelingschap Edel gemaakt.

Goltzius, een der bequaamste Plaatsnyders van zyn tyd, heeft eenige zyner Werken gegraveert, onder andere het Gastmaal der Goden op de Bruiloft van Cupido en Psiché. Ook zyn door Muller andere zyner stukken in 't kooper gebragt.

Zyne Jaaren zo wel als zyn fortuin toeneemende, en niets anders dan de rust van een stil leeven, buiten de beslommering van groote onderneemingen begeerende, verzogt hy verlof, zig van het Hof na elders te begeeven, 't geen hem toegestaan wierd. Zig zelfs in volle vryheid bevindende, schilderde hy eenige stukken voor zyne vrienden, welkers gemeenzaame ommegang hem meer dan alle de gemaakte manieren der Hovelingen behaagde. In dien tyd schilderde hy een volmaakt fraaye Venus met al haar stoet, schynende die Godin met Mercurius eens te zyn, om Cupido in de geleerdheid te onderwyzen. Om zig eenige uitspanning te geeven, ondernam hy een reis naar Holland, alwaar men hem met alle eerbewyzen ontfing; ja zelfs wierd hy ten kosten van het Land plegtig ter maaltyd onthaald, willende de Staaten daar door het ge-

noe-

noegen van hem weder in Holland te zien en de agting, die zy voor hem hadden, openbaar te kennen geeven. Dog alle deeze eerbewyzen verby en weeder te Praag te rug gekoomen zynde, konde hy zig niet trooſten over het verlies van zyn Vrouw en Kinderen, hem door de dood in verſcheide ziektens ontrukt: al het voorgaande, door deeze weezendlyke zmert als een ſchim verdweenen zynde, gaf hy zig bovenmaaten aan de gevoeligheid over, en zyn lichaamsgeſteltenis, hoe kragtig ook zynde, dit niet langer konnende wederſtaan, volgde hy haar kort 'er na.

Cornelis Cort, Lukas Kilianus, Jan Muller en Hendrik Goltzius, hebben veel zyner Werken geſneeden.

Michiel Jan Miereveld, geboortig van Delft, ſchilderde te dier tyd fraaye Portretten, die door verſcheide Meeſters in 't kooper gebragt zyn; dog voornaamentlyk door Willem Jacobs van Delft. Gedagte Schilder had van Antoni van Montfort Blokland geleerd: zig vervolgens in een ſtand gezet hebbende, geraakte hy in 't kort door zyn grooten naam tot fortuin.

Abraham Bloemaard, te Gorcum gebooren, heeft eenigen tyd na de Teekeningen van Frans Floris gearbeid, en maakte zig in die manier volkomen bedreeven. Geen geleegenheid ziende, om in die Stad zyne Werken voort te zetten, beſloot hy naar Utrecht over te gaan, alwaar hy trouwde. Wanneer hy zig tot nieuwe onderneemingen in ſtaat zag, en hem niets in zyne voorneemen hinderlyk maar hy vry was van alle belemmering en byzonder der liefde, die hem eenigen tyd bezigheid gegeeven had, ſchilderde hy Apollo verzeld van Diana, ombrengende de Kinderen van Niobe. Dit

Tafe-

Tafereel is zo overfraai en wel geschikt, dat de Keizer Rudolphus, het zelve begeerde te hebben, 't geen hem op staande voet toegestaan wierd. Vervolgens maakte hy een stuk voor den Graaf van der Lippe, verbeeldende het Gastmaal der Goden, waar in alles den aanschouwer toelagt en behaaglyk is, schynende de Beelden met elkander te spreeken en als 't waare een ieder te noodigen, deel aan haar vreugd en plaats by haar aan Tafel te neemen. Ook heeft hy zeer natuurlyk allerlei soorten van Schelpen en Zeegedrogten geschildert, waar op Tritons zitten en in het verschiet Andromede. Zyne Landschappen zyn uitneemende fraai en den arbeid op het Land is 'er zeer leevendig en natuurlyk in verbeeld. In het Jaar 1593 werkte hy met roem, te meer, nadien hy in alles bedreeven was, en 't geen hy deed bevalligheid wist by te zetten. Eindelyk den ouderdom van 80 Jaaren bereikt hebbende, overleed hy in het Jaar 1647, nalaatende drie Zoonen, waar van Frederik en Cornelis veel zyner Werken gegraveert hebben: de laatste was een uitmuntend Plaatsnyder: alle zyn zy in de zeeventiende Eeuw gestorven.

Jan Muller en Jan Saanredam hebben insgelyks veele zyner Werken gesneeden, 't geen by vervolg in een Catalogus, van al het geen na *Bloemaart* gegraveerd is, blyken zal. Jan Couvay, een Plaatsnyder, heeft de vier Hoofdstoffen van dien Schilder gecopieerd, als meede een St. Antonius onder zyne Eremyten. Bloemaart had tot Discipel

Gerard Hondhorst, te Utrecht in het Jaar 1592 gebooren, en om zyn Portret- en Historieschilderen zeer geagt. Hy deed eerst verscheide reizen, als na Italiën, alwaar hy op aanhouden

van

van verſcheide Kardinaalen, welke van zyn werk begeerden te hebben, veele fraaye dingen volvoerde. Van daar begaf hy zig na Engeland, alwaar zyn roem verſpreid zynde hy aan 's Konings Werken meede deel kreeg. Zelfs wierd hem om zyne welleevende en beſchaafde manieren de zorg aanbevolen, om den Prins Robert en de Prins van den Paltz, Kinderen van de Koningin van Boheemen, Zuſter van Carel den II, Koning van Engeland, te leeren Teekenen. Ook onderwees hy vier Dames, van welke de Princes Sophia en de Abdis van Maubuiſſon door de bequaamheid van hun Penceel uitmunteden. Zyn lot vervolgens willende dat hy een vaſte verblyfplaats hield, verkoos hy daar toe den Haag en bleef aldaar in dienſt van den Prins van Oranje, voor wien hy verſcheide ſtukken op zyne Buitenplaatſen ſchilderde, onder andere in 's Prinſen Huis in 't Boſch. Men heeft opgemerkt, dat de meeſte zyner Tafereelen na Denmarken gevoerd zyn.

Cornelus Janſſen was een reedelyk goed Schilder van zyn tyd, in groote en kleine ſtukken gelykelyk bedreeven, als meede in 't Portretteeren. Hy heeft veel voor den Koning van Engeland gewerkt en voor veele andere Prinſen en Heeren. Te Amſterdam hield hy zyn wooning en is ook aldaar overleeden.

Nicolaas Knupfer was bekent om zyne Beelden en had te Leipzig by Emanuel Reyze geleerd, in 't Jaar 1603, waar na hy zig om byzondere reedenen na Maagdenburg begaf; dog de groote naam van Abraham Bloemaart trok hem van al 't geen hem daar kon ophouden, weshalven hy zig in 't Jaar 1630 by hem te Utrecht vervoeg-

de, alwaar den Koning van Denmarken, verscheide Vorsten en andere Persoonen van aanzien hun vermaak schepten in hem voor haar te laaten arbeiden.

Peter Candide van Munchen, was Schilder van den Hertog van Beyeren, in wiens Paleis hy 't meest geschildert heeft. Beide de Sadelaers hebben zyne Werken gegraveerd.

Pieter Danckerts de Ry te Amsterdam in 't Jaar 1605 gebooren. Uladislaus de IV. van dien naam, Koning van Poolen en Zweeden, verkoor hem tot zyn Schilder, en zyn Portret is met succes door hem gemaakt. Zyn oudste Broeder meede van Amsterdam, in 't Jaar 1591, heette Cornelis en was een Architect. Hy is in het Jaar 1634 gestorven.

Otto van Veen, of *Ottavius Venius*, is te Leiden in het Jaar 1556 gebooren. Zyne eerste geneegenheid was om na Romen te reizen, alwaar hy op den Raad van Thaddeo Zucchero zig aan alle Weetenschappen en de Schilderkonst overgaf, en door de lesse van die Meester wierd hy een der bequaamsten.

Na verloop van eenige Jaaren ging hy na Duitschland, daar hy slegts door trok, om den Hertog van Parma, toenmaals Opper-Landvoogd der Neederlanden, zyn dienst aan te bieden. Hy schilderde deszelfs Portret in 't groot, met alle heldhaftige Teekenen en Krygstoerustingen. Die Vorst gaf hem het Ampt van Ingenieur in zyne Leegers, en na deszelfs overlyden begaf hy zig na Antwerpen, alwaar hy een vast verblyf genomen hebbende, een groote meenigte Werken tot sieraad dier Stad uitvoerde. By de aankomst van den Aarts-Hertog Albertus wierd het

het bewind over de Eereboogen tot deszelfs inhaaling door de Regeering van Antwerpen aan Otto Venius overgegeeven.

Eenigen tyd 'er aan ontbood hem dien Vorst te Brussel en gaf hem het Opperbewind over de Munt. In het midden van alle deeze bezigheeden liet hy egter niet na de Portretten van den Aarts-Hertog en van de Infante Isabella te schilderen, welke na Jacobus, Koning van Engeland, gezonden wierden. De Onderwerpen der Zinnebeelden van Horatius zyn van hem; ook heeft hy het Leeven van Aquinas verbeelt en de Zinnebeelden op de ydele liefde gemaakt, welke laatste hy aan de Infante Isabella opdroeg, die diergelyke op de Goddelyke liefde van hem begeerde, 't geen hy ten gevalle van die Princes ten eersten ter uitvoer bragt. Dezelve zyn naderhand ook gegraveerd. In de Hoofdkerk te Leiden heeft hy het laatste Avondmaal geschildert, en vervolgens de Geschiedenis der zeeven Kinderen van Lara in veertig Tafereelen gemaalt, welke door Tempesta in 't Kooper gebragt zyn. Hy heeft de Aanbiedingen, door den Koning van Vrankryk, Lodewyk den XIII, aan hem gedaan, afgeslaagen; zelfs wilde hy geen Teekeningen tot Tapyten voor dien Vorst maaken, vermits hy zyne diensten voor den Aarts-Hertog alleen wilde besteeden, het geen hy tot zyn 78ste Jaar agtervolgt heeft, als wanneer hy te Brussel in het Jaar 1634 gestorven is. Hy heeft twee Dogters, *Cornelia* en *Geertruda* genaamt, nagelaaten, welke in de Schilderkonst uitgemunt hebben. De eerstgemelde is aan een Ryk Koopman van Antwerpen, met naame Malo, getrouwd, en de tweede heeft zig met zo veel liefde en toege-

neegenheid aan haare Konst verbonden, dat zy in het Portret schilderen wel geslaagt heeft. Dat van haar Vader is van haar hand.

Zyne Broeders waaren *Gilbertus* en *Petrus*, zynde de eene een Plaatsnyder en de andere een Schilder geweest; en tot Discipel had hy den berugten *Petrus Paulus Rubbens.*

Leonard Bramer, te Delft in 't Jaar 1596 gebooren, is door zyn iever en vlyd een goed Schilder geworden. Ook heeft hy gereist, en in Italiën by den Prins Maria Farneze een lang verblyf gehouden, voor wien hy veele Werken, zo in 't groot als in 't klein, uitvoerde; van Italiën keerde hy weeder na Delft, en schilderde te Ryswyk het een en het ander voor Frederik Hendrik, Prins van Oranje, als meede voor den Graaf Maurits van Nassau en andere vermogende Heeren, welke hem alle beleeftheid beweezen.

De Stad Brussel heeft ons drie Gebroeders geleevert, welke alle goede Schilders geweest zyn, naamentlyk

Leonard van Heyl, in het Jaar 1603 gebooren. Deeze heeft Bloemen, Bloedelooze en andere Dieren zeer natuurlyk en konstig in Miniatuur geschilderd: Vermits hy ook de Bouwkunde verstond, versierde hy zyne Tafereelen met Architectuur-werk en fraaye byvoegselen en gezigten.

Daniel van Heyl, een Jaar jonger als Leonard van Heyl, was in aanzien door zyne Landschappen en verbeeldingen van Brand.

Jan Baptist van Heyl, in het Jaar 1609 gebooren, heeft in de Portretten en Geestelyke stukken wel geslaagd.

Pie-

Pieter van Lint, wierd in het Jaar 1609 te Antwerpen gebooren, en heeft alles reedelyk wel geſchildert. De Kardinaal Gevaſius, Deeken en Biſſchop van Oſtia, hield hem zeeven Jaaren lang aan het ſchilderen van verſcheide ſtukken in Olyverw en Freſco. Hy heeft in de Capelle van Sancta Croce, in de Kerk della Madona del Popolo, te Romen gewerkt, als meede drie Autaar ſtukken te Oſtia geſchildert; ook verſcheide ſtukken voor den Koning van Denmarken, waar na hy te Antwerpen weeder gekeert zynde, aldaar geſtorven is.

PETRUS PAULUS RUBBENS is te Keulen in het Jaar 1577 gebooren. Deszelfs Vader zyne opvoeding door iets groots willende beginnen, deed hem by de Gravin van Lalaing in hoedanigheid van Pagie; dog zyne geneigtheid met deeze eerſten ſtap ſtrydig ſchynende, ging hy tot de Konſten en Weetenſchappen over, waar in hy grooten voortgang maakte. Hy leerde in 't eerſt by *Adam van Noort* het ſchilderen, en vervoegde zig vervolgens by *Otto Venius*. Hy was vyf en twintig Jaaren oud toen hy de reis na Italiën ondernam, als wanneer hy door de Staten van den Hertog van Mantua trekkende, het geluk had, dien Vorſt te behaagen, welke hem geduurende zeeven Jaaren in zyn dienſt behield, hem verſcheide ampten toevertrouwde en zelfs na Spanjen zond, om van zynentweegen een Koets met Paarden beſpannen en pragtig uitgedoſt met al deszelfs toebehooren den Koning Philippus den II. aan te bieden. Deeze laſt ſtrekte hem tot eer en agting, vermits hy dezelve loffelyk waarnam; in die tuſſchen tyd

deed hy een reis na Venetien, alwaar hy zig met groot ſucces ter navolging van Titiano en Veroneze oeffende.

Op zyn weederkomſt te Mantua bleek het, hoe verre hy in de Konſt gevordert was, namentlyk, door de Autaar-ſtukken, welke hy voor de Kerk van Sanƈta Croce, en die der Paters Oratooren ſchilderde. De Hertog zond hem na Romen, om 'er de beſte ſtukken der beroemdſte Meeſters te Copieeren: deeze jonge Schilder volgde die groote mannen in hunne manier van ſchilderen zo wel na, dat de Copyen, die hy 'er van gemaakt had, de Origineelen zelfs ſcheenen te zyn. Hy ſchilderde uit eigen vernuft in de Kerk van Sanƈta Maria da Novella een groot Tafereel, verbeeldende den Paus St. Gregorius in de heerlykſte geſtalte, die men kon bedenken: dog vermits de plaats daar het ſtaan moeſt, grooter bevonden wierd dan het Tafereel, ſchilderde hy een ander en zond het eerſte na de Abdye van St. Michiel te Antwerpen, werwaards hy zig eenigen tyd daar na begaf. De Aarts-Hertog Albertus hem geneegen zynde, belaſte hem te blyven en bezorgde hem een aanzienlyk inkoomen.

Dus in een wakkeren ſtand en gehuwt zynde, bouwde hy een Huis, dat met zyn ſtaat overeenquam en waar in hy allerlei ſieraaden verzamelde, en wel voornamentlyk die, welke met de Gebouwen op zyn Romeinſch eigenſchap hebben; ten dien einde ontbood hy uit Italiën een groote meenigte Standbeelden, welke door derzelver fraaiheid en ſchikking veel tot de volmaaktheid van dat werk toebragten. De gelukkige toeſtand, daar hy zig zelfs in vond, baar-

baarde hem niet alleen vergenoeging, maar verschafte hem dagelyks nieuwe denkbeelden tot verdere onderneemingen. De Dominikaaner Monikken hebben zig van hem bediend, om de Doctooren der Roomse Kerk, over de geheimenissen des geloofs handelende, te verbeelden; in een andere Kerk heeft hy de opregting van het Kruis geschildert en in de Hoofdkerk de Afneeming van het Kruis; alle deeze Werken zyn overheerlyk onderscheiden. De Jesuiten Kerk (*) in dezelve Stad, is in het geheel door zyne onderscheidene Werken versierd, waar in alles voortreffelyk is. De Tafereelen van St. Ignatius en St. Franciscus Xaverius, houden 'er den eersten rang. De Minnebroeders Kerk heeft hem geen minder verpligting. Aldaar ziet men onder andere in het Groot Autaar een Christus, tusschen de twee Moordenaars, en in de Augustyner Kerk een Heemel-Glorie, waar in alle de Heemelschaaren in een gestalte van verwondering verbeeld zyn; en by de ongeschoeide Carmeliten een dooden Christus, op de Borst van zyn heemelschen Vader leggende.

Ik heb een Catalogus van alle de stukken, na dien grooten Schilder gegraveerd, in het eerste Deel, pag. 184. omstandig bygebragt.

Om kort te gaan vind men byna geen plaats in de waereld, of die grooten Man leeft 'er door zyne Werken, en niet tegenstaande hy

(*) De meeste dier heerlyke Schilderyen zyn in den Brand van de gezegde Kerk verteert.

ons gezigt onttrokken is, nogtans zal hy steeds in het geheugen der inwoonders van Bologne en Milaanen leeven, dewelke zes groote Tafereelen van hem verkreegen hebben.

Hy heeft zig zelfs insgelyks na Vrankryk begeeven, alwaar zyn grooten naam zo berugt en een ieder zodanig tot zyn voordeel ingenoomen was, dat hem een werk van zeer groot belang toevertrouwd wierd, naamentlyk de Gallery van het Paleis, gemeenlyk Luxemburg genaamd, die hy in 2 Jaaren voltooit heeft en waar van (om de frisheid en kragt der Coleurren) zo veel gesprooken word. De onderwerpen van het zelve verbeelden het leeven van den Koning Hendrik den IV., by wyze van zinnebeelden. Vermits die Gallery het fraaiste werk van Rubbens is, word dezelve daarom door de Geleerden of Konstkenners de Gallery van Rubbens genaamd. Deeze Gallery bestaat vier en twintig Tafereelen, negen voet breet en tien voet hoog, en twee andere nog grooter, aan ieder end van die Gallery.

Eenige quaadwillige hebben hem met byzondere gebreeken beschuldigt, zeggende, dat hy zig van Jan Wildens bediend heeft, om zyne Landschappen te schilderen, als of hy niet bequaam was; egter zyn door hem in zyn Lusthuis by Mechelen zo fraaye Landschappen geschildert, dat men de vrugtbaarheid zyns vernuft in alles geenzints in twyffel kan trekken, en indien hy berispers gehad heeft, die zyn roem hebben derven aantasten, wat zullen dan dusdanige, die in de Konst ongelyk beneeden hem zyn, niet te verwagten hebben?

De Portretten, door hem geschildert, zyn op-

opregte Portretten. Men vind in dezelve alle de vereischte hoedanigheeden, 't zy in 't Coloriet, de Ordonnantie, uitgelezen smaak, uitvoerigheid en gelykenis; maar vooral overtreft dat van zyn Vrouw al 't gunt desweegens gezegd kan worden.

Zyn geest en hand waaren beide onvermoeit en onderneemende; en vermits ~~hy in~~ alle zyne verrichtingen de leedigheid schuwde, voegde hy de Boek-oeffening by zyn arbeid, om zig na zyne groote bezigheeden te verlustigen. Ten bewyze van zyne algemeene Weetenschap word verzeekert, dat hy zeevenderley Taalen volkomen magtig was en in de Hoofsche zaaken zo ervaaren, dat de Infante Isabella goedvond, hem na den Koning van Spanjen te zenden, om dien Vorst eenige gewigtige geheimen te ontdekken, waar over zyn Majesteit zeer voldaan was en hem toestond na het Escuriaal te gaan, alwaar hy eenige Koppen na Titiano teekende. De Koning hem met een kostbaare Diamantring begiftigd hebbende, belaste hem voorts met verscheide gewigtige zaaken, die hy met lof waarnam en verrigtede.

Ook is hy van weegens dien Vorst na Engeland gezonden, om 'er eenige Vreedens voorslagen te doen; en was den Koning over zyn gedrag en manieren zo bekoort, dat hy hem op staande voet met de Tytel van Ridder van de Kousseband vereerde, en voorts met een Diamant van groote waarde, die hy zelfs langen tyd gedraagen had, wordende nog gevolgd van een zilver tafel Servies, ter waarde van duizend Pistoolen: zyne onderhandelingen hadden een zo gelukkig gevolg, dat de vreede

tuſſchen beide die Kroonen herſteld wierd. Den Koning van Spanjen over die groote gevolgen ten uiterſte vergenoegt zynde, beveſtigde die Orde door zyne opene Brieven en milde giften.

Onder zyne fraaiſte en koſtbaarſte zeldzaamheeden zag men zes zwaare Goude keetenen, met de Medailjes van zes Souvereine Vorſten, als zo veele teekenen en bewyzen zyner roem en bequaamheid. Hy heeft zyn geluk en fortuin op een gemaatigde wyze gebruikt, was gemeenzaam met een ieder, en weigerde niemand iets, dan 't geen hy niet geeven konde; voorts was hy een goed Raadsman, en zyne adviſen wierden ſteeds als zo veele Orakelen gehouden.

De Hertog van Buckingham verzeekert zynde, dat Rubbens de uitmuntendſte ſtukken van geheel Europa magtig was, begeerde zyn Cabinet te koopen, 't geene deeze niet konnende weigeren, gaf hy het zelve geheel over tot zodanig een prys als den Hertog zoude gelieven goed te vinden, die deeze heusheid willende vergelden, eens zo veel 'er voor gaf als Rubbens zelfs verwagt had.

Hy had het ongeluk vroeg Weduwnaar te worden; dog door zyn groot aanzien en deugd kwam hy wel haaſt tot een tweede Huwelyk met Juffrouw Helena Fourment, wiens geaartheid met zyn inborſt zeer wel overeenquam, zynde zy een der deugdzaamſte en ſchoonſte Dogters van Europa, en nadien zy in het uitwendige niets dan dat uitmuntend was bezat, wierd van Dyk gepraamd, om haar Portret te maalen, door het welk niet alleen de nieuwgetrouwde bekoort wierd, maar 't geen ook ten ver-

won-

wondering verſtrekte aan alle die het vermaak hadden 't zelve te beſchouwen.

Rubbens eindelyk de waereld moede zynde, begaf zig na Antwerpen, met ongemakken overlaaden, die hem niet meer toelieten groote zaaken te onderneemen. Egter heeft hy de Triomph-Boogen geordonneert, die de Regeering ter eere van den Prins Kardinaal, Infant van Spanje, ter geleegenheid zyner Intreede, deed opregten. Dit was zyn laatſte werk en waar meede hy alle zyne andere beſlooten heeft, zynde door de jigt in de ingewanden aangetaſt en niet by tyds geholpen zynde, kort 'er aan in het Jaar 1640, het 63ſte zyn's ouderdoms, overleeden. Hy is in de St. Jacobus Kerk te Antwerpen begraven, in een Capelle door hem zelfs uitgekoozen. In dezelve ziet men een Crucifix van zyn hand, 't geen met veel konſt en Godvrugtigheid geſchildert is.

Hy liet twee Zoonen na, waar van de oudſte met het ampt van Geheimſchryver van Staat vereerd is geweeſt, en heeft verſcheide Diſcipelen gehad, onder andere *Antoni van Dyk*, meede van Antwerpen, die hem zelfs in de Couleuren van het naakt en de Cabinet-ſtukken overtroffen heeft, voorts

Petrus Zoutmans,
Jan van Hoeck,
Erasmus Quellinus,
Abraham Diepenbeek en verſcheide andere.

De gevoelens over zyne Werken zyn zeer verſchillende, en men kan zeggen, dat gelyk hy onder alle de toen leevende Schilders de

meeſte

meeſte agting en verwondering verkreegen had, hy ook teffens in zyne Werken het meeſt benyd is. Indien eenige Schryvers een eer geſtelt hebben in zyn Lof te verbryden, en de Hertog van Richelieu vermeende, de Schilderkonſt niet dan in zyne Werken te moeten beſchouwen, vermits hy dien grooten Man om zyne konſt en inborſt uittermaten beminde, is zulk een genoegzaame reeden, om de bedillers ſtoffen tot het berispen der werken van dien beroemden Man, te geeven? De zodanige beweeren, dat hy in de ſchikking en ordonnantie zyner Werken de Vrouwe Beelden veel eer zwaarmoedig dan luggtig behandelde, en dat of ſchoon hy een losheid van Penceel had, zyn Coloriet egter altoos voor te ver getrokken moet aangezien worden; en gelyk zy genoodzaakt zyn geweeſt te bekennen, dat hy in de verdeeling der Ligten, Schaduwen en Reflexien, de Grondreegelen van Titiano, Tintoret en Paulus Veroneze wel in agt genomen heeft, hebben zy daarenteegen niet vergeeten openbaarlyk te zeggen, dat hy in de zuiverheid en naauwkeurigheid der Teekening misgetaſt heeft.

Maar zonder my met alle deeze vooroordeelen op te houden, die maar enkele vitteryen zyn, kan men zeggen, dat de grond van zyn Hiſtorien, betreffende de Ordonnantie, zyn los Penceel in de uitvoering, en zyne weetenſchap in de Ligten en Schaduwen, gevoegt by zyne gedagten, de weezendlykſte deelen uitmaakende, die in zyne Werken als by malkander vereenigd en verknogt zyn, men voor dezelve altoos de grootſte agting zal behouden.

Francois Wouters, te Antwerpen in het Jaar
1614

1614 gebooren, is een Difcipel van Rubbens geweeft, en heeft zeer wel Landfchappen en kleine Beelden gefchilderd. De Keizer Ferdinand, wien zyne verdienften bekend waaren, verkoos hem tot zyn Schilder. Terwyl hy om eenige reedenen na Engeland overgegaan was, overleed de Keizer, des hy op aanhouden van den Prins van Wales aldaar bleef, wiens Schilder en Kamerbediender hy te gelyk wierd.

Erasmus Quellinus was van Antwerpen, alwaar hy in het Jaar 1607 gebooren is. De aantrekkelykheid der Wysgeerte, waar van hy Profeffie deed, moeften zwichten voor de bevalligheid der Schilderkonft, welkers beginfelen hy van Rubbens geleerd had. Daar na heeft hy zyn groote bequaamheid getoond in de aanzienlyke Werken, door hem in de Neederlanden gefchildert, waar meede de Kerken en Paleizen der Grooten verfierd zyn.

Jan van Hoeck was meede van Antwerpen, van Rubbens afgaande, trok hy na Romen en zig aldaar geoffend hebbende, bekroop hem de luft, om na Weenen te gaan. De Aarts-Hertog Leopoldus behaagen in hem vindende, nam hem in zyn dienft, waar in hy tot het Jaar 1650 bleef, als wanneer hy in de kragt zyner Jaaren ftierf.

ANTONI VAN DYK is de volmaakfte Portret-Schilder der zeftiende Eeuw geweeft en te Antwerpen in het Jaar 1599 gebooren. Hy was nog Difcipel van Rubbens toen hy reeds een meenigte Portretten fchilderde, en begeerig zynde te gaan reizen, maalde hy alvoorens het Portret van zyn Meefters Vrouw; ook fchilderde hy twee Tafereelen voor hem, het eene de gevangeneeming Chrifti in den Hof

van

van Getſemané, en het ander een Ecce Homo of een doorne Kroning verbeeldende, waar meede hy hem zyne erkentenis wilde betuigen door hem die ſtukken van zyn hand ter gedagtenis te laaten. Rubbens vereerde hem van zyn kant een der beſte Paarden van zyn Stal. Te Bruſſel gekomen zynde, wierd hy verzot op een Boerinnetje, daar ontrent woonende. Om de agting die hy voor haar had, en alle geleegenheeden zoekende, om dikwils by haar te zyn, ſchilderde hy in de Kerk van haar Dorp, Sometthen genaamd, een Tafereel, verbeeldende St. Martinus te Paard, wiens aanzigt hy het zyne deed gelyken, om door het zelve in de gunſt of gedagten van het Meisje te blyven, die het Beeltenis van dien Heilig beſchouwende, niet zoude konnen nalaaten, om op den maaker van dat werk te denken. Nog ſchilderde hy voor het zelve Dorp het Geſlagt van de H. Maagd, waar in hy deeze ſchoonheid met haar Vader en geheele Huisgezin afmaalde. Rubbens de gevolgen dier minnedrift willende verhoeden, raade hem na Italiën te gaan, om zig de Werken van Titiano te nutte te maaken, waar toe hy zig liet gezeggen en vertrok met dat inzigt, verzelt van een zyner vrienden. Door Sicilien reizende, begon hy te Palermo eenige ſtukken te ſchilderen, dog die hy onvoltooit moeſt laaten, weegens de beſmettelyke ziekte, welke hem noodzaakte na Genua te gaan, alwaar hy eenige aanzienlyke Portretten ſchilderde; dog wierd om gewigtige reedenen verpligt ten ſpoedigſten na de Nederlanden te keeren, en aldaar aangekoomen zynde, bemerkte men wel, dat hy zyn tyd niet verſpilt,

maar

maar de ſtand der Portretten van Titiano en Paul Veroneze wel gevat had.

Het eerſte werk dat hy ondernam was St. Auguſtinus, den Hemel, die geopent ſchynt, met aandagt beſchouwt. Door dit ſtuk geraakte hy in aanzien, waar na hy door den Prins van Oranje in Holland ontbooden wierd, om zyn Portret en die van zyn gantſche Familie te ſchilderen.

Hoewel hy vroegtydig het Hiſtorie-ſchilderen verliet, om tot het Portretteeren over te gaan, worden egter eenigedier ſtukken gevonden en de fraaiſte zyn na het gevoelen der Kenners die, waar in de minſte Beelden en partyen, welke moeyelyk te teekenen zyn, voorkoomen. Het ſtuk, verbeeldende St. Antonius van Padua het Kind Jeſus aanbiddende, van dit getal zynde, is derhalven een der volmaakſten, hebbende hy het zelve met veel naauwkeurigheid voltooit en 'er een Tafereel van gemaakt, met zyn vernuft overeenkomende: het was geſchildert voor de Infante van Spanje, Clara Eugenia, Aarts-Hertogin van Ooſtenryk, en geſchikt tot het Autaar in de Capelle van haar Paleis te Bruſſel. Na de dood van die Princes viel het in handen van een liefhebber te Antwerpen, en de Heer Jaback het zelve magtig geworden zynde, verkogt het naaderhand aan den Koning van Vrankryk, om tot een der ſieraaden van 't Cabinet van dien Vorſt te verſtrekken.

Een iegelyk, wie hy ook weezen mogt, die egter een goede ſmaak had, wilde van hem geſchildert zyn: dog alle die hem zodaanig een gunſt verzogten niet konnende voldoen, ſchil-

ſchilderde hy ſlegts de zulke, die hy het niet weigeren konde. Het Hof van Vrankryk en dat van Engeland zyn onweederſpreekelyke getuigen van zyne wonderbaare gaaven. Aan beide die Hooven heeft hy al 't geen de verbeeldingskragt natuurlyk en groots kan verzinnen, uitgevoerd.

Te Antwerpen wedergekomen zynde, vond hy goed, voor de Capucynen te Dendermonde een Crucifix te ſchilderen, 't geen door de geheele waereld beroemd en voor onwaardeerbaar gehouden word; als meede voor de groote Kerk de Geboorte Chriſti; vervolgens in de Minnebroeders Kerk een dooden Christus, op de ſchoot van de Maagd Maria leggende, in welk ſtuk hy den Abt Scaglia, die 'er de voorſteller van was, verbeelde.

Vervolgens keerde hy ten tweedemaal na Engeland, alwaar hy door den Ridder Digbey, een man van een zonderlinge geleerdheid, by den Koning ingeleid wierd, welke hem tot Ridder ſloeg, hem een zwaare Goude keeten en zyn Portret met Diamanten omzet, vereerde en twee vertrekken voor hem deed ſtoffeeren. Hy heeft het Koninglyk Paleis en de voornaamſte Huizen daar ontrent met een menigte Portretten en andere ſtukken van zyn vernuft, verſierd. Onder zo veele zyner Tafereelen, die op verſcheide plaatſen bewaard worden, ziet men in een der Capellen van de Abdy van St. Germain des Prez een Beeltenis van St. Caſimirus, Koning van Polen, in overdenking ſtaande, zynde dit een groot ſtuk ten voeten uit; in het Paleis van Orleans of Luxembourg, ziet men in een der vertrekken in den ſchoorſteen,

het

het Portret van de Koningin Maria de Medicis, en ten Huize van Frederik Leonard, een beroemd Boekverkooper te Parys, wierd een Tafereel, waar in hy de Koninglyke Familie van Engeland verbeeld had, zorgvuldig bewaard.

Op het Stadhuis te Brussel ziet men een groot Schildery, waar in hy de geheele Regeering van Antwerpen verbeeld heeft. In dat stuk, waar voor twinting duizend Guldens gebooden is, ziet men drie en twintig Beelden leevens groote, alle van een zeer keurlyke ordonnantie.

In 't eerste Deel is reeds een omstandige Catalogus van de Prenten zyner Tafereelen en Portretten gegeeven; hy heeft daar van een groot getal laaten graveeren en zelfs eenige geëtst: daarenboven is het waarschynlyk, dat alle de Plaatsnyders het voor een eer gereekent hebben, zyne Werken te graveeren.

Hy heeft in Engeland groote Rykdommen verkreegen, maar zig dezelve niet ten nutte konnen maaken, en men kan van hem zeggen, dat de Fortuin door dezelve weg keerde, waar zy door gekoomen was. Op het einde zyner dagen en in een tyd als hy zig op geene dan bestendige oeffeningen had behooren toe te leggen, poogde hy Goud te maaken, offchoon hem niet onbewust was, dat de Alchimie de konst is om in zyn eige denkbeelden ryk en met 'er daad in korten tyd arm en berooit te worden. Door deeze ydele en zotte oeffening verspilde hy een groot gedeelte zyner inkomsten en verminderde zyn goed merkelyk. Om nog haastiger tot zyn verderf te spoeden, maakte hy kennis met eenige Vrouwspersoonen van mid-

delbaare kuisheid, die welhaast middel vonden, hem tot de schandelykste der menschelyke zwakheeden en ongemakken te brengen, zyn beurs door overdaadige verteeringen verzwakkende, en dat meer is zyn Lichaam in een erbarmelyke staat stellende; egter in een zo vervallen toestand nog iets behoudende, waar door men hem kennen konde voor den geenen, die hy weezentlyk was, had hy het geluk een Vrouw te vinden, die met hem gediend was en niet minder misleid wierd, dan andere hem bedroogen hadden. De Dame, die hy trouwde, was een Dogter van Milord Ruthuin, wiens zaaken in een slegten staat waaren. Eindelyk die groote, dog ongelukkige Schilder, door ongevallen en zwakheeden overvallen, door de Jigt opgegeeten, en door een heete en teeringagtige Koorts aangetast, overleed te Londen maar 42 Jaaren oud zynde, in het Jaar 1641, een Jaar na Rubbens, dog niet met het zelve lot. Zyn Graf is in de St. Paulus Kerk te Londen te zien.

Buiten Titiano kan geen fraaier legging der Coleuren dan de zyne gevonden worden. Zyn manier van schilderen was Edel, Leevendig, Natuurlyk en vloeyende. In zyn Historie stukken en in de Vleesch-coleuren was hy veel eelder dan zyn Meester, hoewel hy veel na Titiano zweemde. Wat de Compositie belangd, deszelfs partyen bezat hy niet volkomen in den grond; de Portretten maakte hy doorgaans voor de vuist, en hield zig op, met de fraayheeden en de toevallige ligten, welke haar tot voordeel konden strekken, uit te denken. De handen schilderde hy met zo een volmaakte Eelheid,

heid, byzondere naauwkeurigheid, en zulk een natuurlyke Vleefch-couleur, dat men blind moeft zyn, om dezelve niet voor weezentlyke aan te zien.

Onder verfcheide zyner Difcipelen waaren *Remy* en *Hanneman* de uitmuntenfte. Deeze laatfte, wiens geboorte plaats gezegd word de Haag te zyn, heeft zyn manier in de Portretten, welke hy in Holland gemaalt heeft, zo wel gevolgd, dat Julio Romano zelfs dezelve voor Origineelen zoude aanzien.

Lely, een Engelfch Schilder, heeft A. van Dyk in zyne Portretten en ftand vry wel nagebootft.

Jan Coffiers, te Antwerpen in het Jaar 1603 gebooren, heeft onder Cornelis de Vos geleerd, en is een goed Schilder geworden, waarom hy voor den Koning van Spanjen, den Prins Kardinaal en den Aarts-Hertog Leopoldus Willem veel gearbeid en met de onderneemingen zyner Werken het gewenfte oogmerk bereikt heeft.

Deodatus Delmonte heeft eenige Jaaren by den Hertog van Neubourg gewoond in hoedanigheid van Adelyke Bediende, te weeten, als Schilder en Architect; deeze is te Antwerpen in het Jaar 1643 geftorven.

Pieter Cornelis Dirksz. van Delft heeft Basfan zodanig nagevolgt, dat men hem voor den verreezenen Baffan aanzag.

Chriftoffel Schovaerts, geboortig van Ingolftad, is Schilder van den Keurvorft van Beyeren geweeft en heeft te Munchen een meenigte Werken zo in Frefco als in Olyverw gefchildert.

Marten Rykaard, heeft de eerste grondlessen der Schilderkonst te Antwerpen geleerd, en niet tegenstaande hy slegts zyn Linkerhand tot gebruik had, maakte hy egter een goed stuk. Zyn Vader had een byzonder talent in de kennis der Schilderyen, 't geen hem aanleiding gaf, om na Italiën te gaan, ten einde 'er handel meede te dryven, en de Zoon ondernam dezelve reis, om in de Teekenkunde des te volmaakter te worden, en alle de fraaiste dingen, welke hy zoude kunnen ontdekken, na te Teekenen: dit noopte hem byzonder aan, om al het keurlykste, dat hem voorquam 't zy Kasteelen, Paleizen, Gezigten in het verschiet, Tuinen, Fortificatien en duizend andere fraaiheeden, die hem voorquaamen, na het leeven te schilderen. Van Dyk had zo veel agting voor hem, dat hy hem Portretteerde. De toestand zyner zaaken hem al 't vermaak, 't geen hy wel wenschte, niet toebrengende, maakte hy zig zelfs zo droefgeestig, dat hy daar door in een zwaare ziekte verviel, waar aan hy 45 Jaaren oud zynde stierf. In vroeger tyd vond men van hem te Parys by den Heer de Noyers, Staats Secretaris, een vlugt na Egypten, tot welk stuk die Heer veel moeite gedaan had om het magtig te worden. Onze Schilder leide zomwyle om zyn geest te ontspannen het Penceel needer en vattede het Graveeryzer op.

Abraham Janssens was een tydgenoot en een der yverzugtigste teegens Raphaël; zelfs daagde hy hem uit een stuk te schilderen. Tot zyn lof kan gezegd werden, dat 'er heedendaags gevonden werden, die nog verme-

te-

teler dan hy zyn, dewyl zyn Afneeming van het Kruis in de Hoofdkerk van 's Hertogenbosch, met de Werken van Rubbens zelfs gelyk gesteld werden.

Cornelis Schut van Antwerpen was insgelyks een, dien de groote naam van Rubbens in de oogen stak, en dewyl hy zig niet sterk genoeg bevond, om den roem van Rubbens te beneevelen, gaf hem deeze blyken, hoe weinig invloed de Nyd op hem had, doordien hy hem zelfs werk toevoegden op denzelven tyd, als Schut het zyne tragtede in de grond te helpen.

Theodorus Rombouts van Antwerpen was een Discipel van Abraham Janssens de Romein, en wierd gelyk veele andere door nieuwsgierigheid gedreeven, om een reis na Romen te doen, alwaar een voornaam Frans Heer, welke te dier tyd aldaar zyn verblyf en goede gedagten van zyne bequaamheid had, hem de geschiedenis van het Boek der Schepping in twaalf Tafereelen deed Schilderen, 't geen hy wonder wel uitvoerde. Van daar begaf hy zig na Florence, en 'er bekent gerakende, wierd hy door den Groot-Hertog van Toscanen ontbooden, welke hem verscheide Teekeningen aanvertrouwde en met een aanzienelyke belooning begiftigde: Vervolgens keerde hy weder na Antwerpen, alwaar hy Rubbens in zyn bloeyenden staat vond, en in meedestreeving van zulk een wakker Man ondernam hy die groote Werken, welke op onderscheidene Tafereelen St. Franciscus met de vyf Wonden verbeelde, als meede Abrahams Offerhande, en een Beeld der Regtvaardigheid, 't geen in de Geregts-Kamer te

Gend gezien word. Kortom men kan zeggen, dat indien hy Rubbens niet evennaarde, hy hem ten minste zeer naby gekoomen is. Gastmaalen, Vrolykheeden, Kwakzalvers-speelen, en verscheide andere potzeryen schilderde hy zeer uitvoerig.

Zyn fortuin steeg schielyk en tot een hoogen top, en het scheen, of hy door zyn pragt in alles Rubbens gelyk wilde zyn; voornaamentlyk in een huis, waar van hy eigenaar geworden was, 't geen hy pragtig liet versieren. Dog nadien 's Menschen geluk aan groote wisselvalligheeden onderworpen is, gelyk zynde aan een schip, dat in volle Zee nu over een boord dan over het andere gestadig gints en weder geslingert word, alzo verminderde de rust die hy genoomen had en verdween zelfs ten eenemaal, waar by nog quam, dat de rampen des Oorlogs zyne denkbeelden verydelden en hem noodzaakten, zyne reeds begonnen onderneemingen te staaken: zig aldus zonder werk ziende, in vergelyking van het geen hy voormaals gehad had, besloot hy na Florence te keeren, en terwyl hy zig reisvaardig maakte verdubbelde zyne onophoudelyke zwaarmoedigheid en hy verviel tot een zo groote droefgeestigheid, dat hy in het Jaar 1642 stierf.

Tot zyn lof kan gezegd werden, dat zyne nalaatenschap meer in agting en aanzien bestond dan wel in rykdommen. Dit droevig Noodlot komt veele over, welke men te regt naaste Erfgenaamen van de rampspoeden hunner Vaders kan noemen, zonder van de erffenis hunner deugd en bequaamheid versteeken te zyn.

Jacobus Jordaans, te Antwerpen in het Jaar 1594 ge-

gebooren, leerde in den beginnen by Adam van Noort; dog maakte zig vervolgens ſterk door de manier van andere Schilders te beſtudeeren, en hoewel hy Romen niet bezigtigt had, Copieerde hy des niet teegenſtaande de Tafereelen van de Baſſan's, Paul Veroneze en andere, waar van hy zig wiſt te bedienen. Hy trouwde jong met zyn Meeſters Dogter; men heeft opgemerkt, dat Rubbens, dugtende zyns gelyke in hem te vinden, hem aan de Tapyten in Freſco voor den Koning van Spanjen hielp, om dus zyn vernuft te verdooven. Dit belet evenwel niet, dat te Antwerpen en by de Koningen van Zweeden en Denmarken aanzienelyke Werken van hem gevonden worden. Zyn vrolyken inborſt maakte hem onvermoeid, en de dood dorſt hem niet aantaſten aleer hem de natuur begaf, het welk in het Jaar 1678 geſchiedde in zyn ouderdom van 84 Jaaren.

Cornelis Engelbert van Leyden heeft fraaye Werken gemaakt, welke te Utrecht en te Leyden te zien zyn geweeſt.

Lucas Cornelisz zyn Zoon ſtak na Engeland over, alwaar hy door den Koning om zyn groote naam aangenomen en te werk geſteld wierd.

Abraham Diepenbeek van 's Hertogenboſch hield zig in zyn jongen tyd bezig met op glas te ſchilderen. Vervolgens wierd hy een goed Diſcipel van Rubbens. Vermits hy vaardig en ryk in zyne uitvindingen was, is veel van hem gegraveerd. Het Boeck genaamd *le Temple des Muſes* is vol van diergelyke Prentkonſt.

Cornelis de Heem van Antwerpen heeft die dingen, welke alleenlyk by toeval beweegend zyn,

als vrugten, bloemen enz. zeer wel geschildert.

Frans Hals was een der beste Portret-Schilders en had tot Discipel.

Adriaan Brouwer, geboren te Oudenaarden in het Jaar 1608, heeft kleine snaakeryen en potzige stukken zeer wel geschilderd. Hy was vrolyk van geest, potzig, leevendig en een spotvogel, maar zeer aan de ongereegeldheid overgegeeven, waar van hy de Caracters vrymoedig voorstond. By ongeluk in de handen der Roovers gevallen zynde, wierd hy naakt uitgeschud, des vond hy goed, grof Linnendoek te beschilderen en zig daar van een Kleed te maaken. Dit heeft, gelyk zommige meenen, van dien tyd af aanleiding gegeeven, tot de uitvinding van gedrukte Linnens of Catoenen.

Hy maakte zyn werkplaats van de Kroegen en kitten, en ondernam en voltooide aldaar alles, zulks men zeggen kan, dat hy onder een pintje en een pypje alle denkbeelden verzon, die met zyn inborst overeenkwamen en toonde, dat de vreugd en vryheid de eerste voortbrengster van de zonderlingste ontwerpen zyn. Na geheel Holland, 't geen hy voor het middelpunt der vreemste en klugtigste vermaaken hield, doorloopen te hebben, begaf hy zig na Antwerpen, alwaar hy bekend wierd voor den geen, die hy weezentlyk was, en ieder een vervoegde zig by hem, ten einde Teekeningen van hem te hebben, om de aardigheid en snaakery, die hy 'er in bragt.

Hy was op zyn dreef als hy klugtige snaakse Portretten verbeelde, als by voorbeeld een dronken Boer, die zyn Wyf slaat, welke niet minder dan hy beschonken is; een hoop dronk-

dronkaarts bezig met drinken en rooken; gaauwdieven, welke dobbelen en met de kaarten speelen; een krakeel in een kroeg; een meid, die gestreeld word; kinderen welke elkander wiegen; Potzemaakers en andere diergelyke snaakeryen. In alle deeze dingen bestond zyn sterkte, en gelyk dezelve met zyn inborst best overeenquaamen, maakte hyze ook des te natuurlyker. Eindelyk kan men van hem zeggen, dat het ernstige, 't geen Rubbens in de Schilderkonst oeffende, voor hem een gestadig voorwerp van snaakeryen en klugten was. Zyne Werken hadden geen Prys dan zyn eigenzinnigheid, nadien men hem voor een stuk gaf 't geen hy 'er voor eischte. Was zyn leeven klugtig en doormengd, zyn dood niet minder: door zyne geduurige overdaad en ongereegelt heeden wierden zyne daagen verkort en dit deed hem zien, dat een Potzemaaker, hoewel bedreeven en jong, niettemin zo wel als een ander moetsterven, 't geen hem overquam te Antwerpen in het Jaar 1640 en in het 32ste Jaar zyns ouderdoms.

Het is aanmerkelyk, dat hy in zyn korten leevens tyd zo veel gewerkt en gewonnen hebbende, zo veel rykdom naliet, dat naauwlyks een Laken overschoot om hem te ontwaaden, waar toe het Gasthuis dier Stad de behulpzaame hand bood. Hy is de eenigste niet, die veel gewerkt en weinig nagelaaten heeft. Zeekerlyk was hy indagtig, dat de Mensch naakt ter Waereld koomt en daar weeder naakt uit gaat: dit heeft hy na den Letter willen bewaarheeden, om te toonen, wat een eerbied hy voor dit algemeene noodlot had. Dog men moet ook zeggen, dat alle die hem in zyne

ongereegeltheeden navolgen, niet altoos zodanige gaaven bezitten, waar door zy verdienen, dat men haarer na hun dood gedenke, gelyk aan hem geschied is, dewyl de Regeering van zyn eige Stad zyn Lyk op nieuw staatelyk in de Kerk der Carmelieten heeft doen begraaven, alwaar een Pragtige Grafstede, ter zyner eere opgeregt, gezien word.

Adriaan van Ostade heeft insgelyks de snaakeryen uitneemende wel geschildert.

Gerard Segers van Antwerpen was een Schilder van groot aanzien; na dat hy eenige lessen van Abraham Janssenz. genomen had, meende hy een reis na Romen te konnen onderneemen, gelyk hy ook deed, en byzonder op de aanraading van Pieter en Antoni Goetbenck, voornaame Kooplieden en Beminnaaren der Schilderkonst, dewelke hem last gaaven, al het fraaiste en heerlykste, 't geen hy te Romen en in de voornaamste Italiaansche steeden vinden konde, het koste wat het wilde, aan hen over te zenden, het welk hy met lof volbragt heeft; hy was een geruimen tyd met dien handel bezig en zoude zig nog langer daar meede opgehouden hebben, ten waare de Kardinaal Zapata, toenmaals te Milaan zynde, hem niet aangezet had, na Spanjen te gaan, en zo dra hy aldaar aangekoomen was, wierd hy door zyn Eminentie by den Koning ingeleid, welke hem in zyn Paleis liet werken, als meede in eenige Kerken, waar na de Koning over zyne behandeling zeer voldaan zynde, hem een Jaarwedde toeleide en hem tot een Edelman maakte.

Op zyne wederkomst te Antwerpen ondernam

nam hy de Marteldood van St. Petrus te ſchilderen, met alle de omſtandigheeden zyner kruiziging. Dit is een der fraaiſte en byzonderſte Stukken, die in geheel Vlaanderen te vinden zyn. Men heeft opgemerkt, dat hy zig in den beginne van de manier van Manfredo bedient, dog daar van afgezien heeft, om die van Rubbens, welke te dier tyd in zwang was, aan te neemen, en dit gelukte zo wel, dat hy ontwaar wierd, by de verandering niet verlooren te hebben. Hy heeft het Tafereel van het groot Autaar der Jeſuiten Kerk, de opregting van het Kruis verbeeldende, geſchilderd, en voor den Hertog van Neuburg een H. Maagd in een geſtalte te gelyk de ſmert en de liefde uitdrukkende. Tot erkentenis en ten teeken van agting en goedgunſtigheid wierd hy door dien Vorſt met een goude keeten en Medailje begiftigt, behalven een zomme gelds 't geen zyn ſtuk waardig was. Hy heeft Nachtlichten gemaalt, die voor de ſchoonſte Daglichten niet behoeven te weiken, nadien hy aan zyne Schaduwen een diepte gaf, die men voor weezentlyk konde houden.

In Jaaren en Fortuin toeneemende wierd hy timmer-ziek, met welke euvel veele Menſchen behebt zyn, welke beginnen, maar niet voleinden. Hy ſtoffeerde zyn huis op een pragtige wyze. In het zelve bragt hy eenige Jaaren door, na welkers verloop de tyd der ruſt voor hem gekomen zynde en tegen de noodzaakelykheid des doods, die hy voorzien had, niet willende worſtelen, bukte hy gewillig voor haar wet, en toonde door zyne onderwerping dat hy vergenoegd ſtierf. Dit was in het Jaar

1651,

1651, oud zynde 60 Jaaren. Hy heeft een Zoon nagelaaten, dewelke de Schilderkonst geoeffend heeft.

Daniel Segers, Gerards Broeder, schilderde zeer wel de Bloemen op de wyze van Lofwerk, verbeeldende een Lyst, waar in een ander Tafereel geschildert stond. Hy was daar in zo bedreeven, dat hy in dat zoort van werk de uitmuntenste geweest is. Hy had by Jan Breugel geleerd; dit gaf hem, behalven dat hy in de grond een eerlyk man was, ingang in het huis der Jesuiten te Antwerpen, die hem voor een Broeder aannaamen. Eenige Jaaren daar na wierd hy in het Klooster te Brussel gezonden, alwaar hy de Landschappen schilderde, welke thans nog boven de Biegthuisjes gezien worden, verbeeldende de Geschiedenissen in Japan voorgevallen: vervolgens begaf hy zig na Romen, alwaar hy na de beste stukken schilderde, en tot grooter bequaamheid geraakte.

Weder gekomen zynde, maakte hy in de Kerk te Antwerpen verscheide voornaame Ornamenten. De Cabinetten des Keizers en van den Koning van Spanjen zyn vol kleine aardigheeden van zyn maaksel. Met goedvinden van zyn Oversten maakte hy voor den Prins van Oranje een Vaas vol Bloemen, op dewelke hy Kapellen en andere bloedeloose Diertjes schilderde, die zo konstig en natuurlyk verbeelt zyn, dat zy het gezigt bekooren en schynen te leeven. Deezen Vorst dit werk volgens deszelfs waardy willende vergelden, oordeelde niet beeter te konnen doen, dan stuk voor stuk te geeven, en om dit naauwkeurig na te komen, vereerde hy aan de Jesuiten een rysje van fyn goud, in de ge-

gedaante van een geëmailleerde Oranjetak, een Palet om te schilderen, en Penceelstokjes van louter Goud. Deeze groote Edelmoedigheid verpligtede de Paters tot een byzondere erkentenis, mitsdien belastede zy den Frater Segers te schilderen een Vaas vol bloemen, door dewelke eenige Oranjetakken met haar vrugt gestrengeld waaren, en dit wierd door haar den bewusten Prins aangebooden, waar door zy een tweede geschenk verkreegen, bestaande in een geëmailleerd goud Kruis, duizend Pistoolen waardig geschat, met een pasport om vryelyk het Land door te reizen. Pater Segers overleed in het Jaar 1660.

Gasper de Krayer, te Antwerpen gebooren, heeft by Raphaël Coxie geleerd, en nam in zyne werken een manier aan, die hem in de voornaamste Kerken en Abdyen der Neederlanden veel arbeid toebragt. In die van Vicoigne ziet men vier stukken vyftien voet hoog in een Werk van Marmer, welke de verscheidene geheimenissen van het Lyden Christi verbeelden. Hy heeft in de voornaame Abdy van St. Denys by Mons ook geschilderd, onder andere de Marteldood van dien H. die zyn eige hoofd in zyn handen draagd, en welkers oogen nog beweegende schynen; zo natuurlyk zyn alle de partyen verbeeld. In de voornaamste Kerk te Oostende ziet men de Visvangst van Petrus.

Zyn gewoone verblyf was te Brussel, waarom hy aldaar een grooter getal Werken nagelaaten heeft. Het fraaiste stuk 't geen hy ooit geschildert heeft is het Portret van den Prins Kardinaal Don Ferdinando, leevens groote, het welk aan den Koning van Spanjen, deszelfs Broeder, gezonden

den wierd. Behalven de roem, die hy door het zelve behaalde, wierd hy ook door dien Vorſt met een Goude Keeten en zyn Medailje, beneevens een Jaar wedde zyn Leeven lang geduerende begiftigt.

De Aarts-Hertog Leopold Gouverneur der Neederlanden geworden zynde, liet hem zyne inkomſten behouden, door dien hy veel van zyn bequaamheid en eerlykheid hoorde, en heeft hem tot verſcheide werken gebruikt. Hy was zo onvermoeid in 't ſchilderen, dat hy zeſtig Jaaren oud zynde, nog als een Jongman arbeidede en is ontrent die Jaaren geſtorven.

Jan Torrenſe of *Johannes Torrentius*, gebooren te Amſterdam, heeft gemeenlyk in het klein geſchildert: niet teegenſtaande de raad zyner vrienden bragt hy geene andere ſtukken voort, dan die zo vuil en ongebonden waaren, dat zy verdienden ten vuure gedoemd te werden; en hy zelfs tot een wangevoelen vervallen zynde, is om zyn hardnekkigheid in niet te willen bekennen op de pynbank geſtorven.

Balthazar Gerbier, is een gelukkiger lot te beurt gevallen en zyne werken zyn beeter bewaard geweeſt. Hy is te Antwerpen in het Jaar 1592 gebooren. Zyne ſtukken met gom water waaren zodanig in agting, dat Carel de I, Koning van Engeland, den maaker derzelve by hem begeerde te hebben, die aldaar gekoomen zynde, om 'er zyn verblyf te houden, oordeelde de Hertog van Buckingham, dat hy tot eenige gewigtige kuiperyen bequaam was, en hem in ſtaat willende ſtellen, om zig in aanzien te houden, verzogt hy den Koning hem Ridder te ſlaan en na Bruſſel te zenden, alwaar hy een gerui-

ruimen tyd als Koninglyk Agent groote dienften aan zyn Majefteit gedaan heeft.

Thomas Wilbrords Boffaart is gebooren te Bergen op Zoom in het Jaar 1613. Offchoon hy nooit dan uit eigen vernuft, door een grond van reeden onderfteund, geleerd had, was hy naauwelykx twaalf Jaaren geworden, of maakte zyn eige Portret, door de weeromkaatzing van een Spiegel, die hy ten dien einde gebruikte. Zyne Ouders te gelyk verbaaft en verblyd zynde te zien, dat hy in zulke teedere Jaaren dusdanig een uitgeftrekte kennis in de Schilderkonft had, naamen hem uit het Latynfche School, om hem by de gaauwfte Schilder te beftellen, by wien hy wel haaft middel vond, tot meerder volmaaktheid te geraaken. Van dien Meefter ging hy tot een ander over, welke de geneegenheid, die hy voor de konft had, nog verder bragt, en by deezen bleef hy eenige Jaaren, waar na hy voornam weder na Bergen op Zoom te keeren, alwaar hy door zyne Vrienden met open armen ontfangen wierd. Hy vertoefde 'er een wyl, ten einde eenige zaaken, om welke hy gekoomen was, te verrigten en die afgedaan hebbende, zette hy zig te Antwerpen needer, alwaar hy door de Kenners en Lief hebbers met een meenigte werken belaft wierd, die hy tot hun genoegen afmaakte.

De Prins van Oranje op zyne terugkomft van den Veldtogt in het Jaar 1642 onderrigt zynde van de waardy zyner werken, liet al wat van hem te bekomen was, opkoopen, om daar meede zyn Paleis te verfieren en hield hem zelfs eenigen tyd by hem, om zig van zyn Penceel te bedienen. Toen was het dat hy in den Haag quam, al-

alwaar hy die heerlyke Schilderyen maalde, welke in 't Paleis van dien Prins te zien geweest, dog by den brand van dat gebouw jammerlyk door de Vlammen verteert zyn. In den bloei zyner Jaaren achte men het een eer, door hem geschildert te worden: 't geen van hem op de Schutters Kaamer dier Stad gezien word, is zeer fraai, hebbende hy daar in Mars verbeeld, die door de razernyen tot den Oorlog aangehitst, dog van een ander kant door de Eendragt en de Vreede wederhouden word. In de groote Kerk heeft hy de Marteldood van St. Joris geschilderd. Hy is zeer jong en beklaagd gestorven.

Pieter Snoefs, Vader en Zoon, hebben in de Perspectieven wel geslaagd.

Hendrik Steenwyk, Vader en Zoon, hebben de Architectuur zeer wel verbeeldt als meede Nagtgezigten door het vuur verligt, waar in de toevallen van de duisternissen zeer wel afgemaalt zyn. De eerstgenoemde welke een Discipel van Jan de Vries geweest is, heeft Perspectiven en het binnenste van Kerken in 't klein gemaakt en lange te Frankfort gewerkt, alwaar hy zelfs geduurende de Oorlogen in Vlaanderen arbeidede en is 'er in het Jaar 1603 gestorven. Zyn Zoon die dezelve begaaftheid had, heeft in Engeland aan 's Konings werken gearbeid, en aldaar gestorven zynde, ging deszelfs Weduwe te Amsterdam woonen, alwaar zy na zyne Grondreegelen zeer fraaye Perspectieven Schilderden.

Staben, Discipel van Tintoret, werkte wonder fraai in het klein, zo in de uitvinding als uitvoering. Van hem is onder andere een Tafereel

ſtereel van een middelmaatige groote, waar in hy een Gallery van een konſt-lief hebber verbeelde, in welke Cabinetten, Meubilen en Schilderyen zo konſtig geſchikt zyn, dat men in de grond en zonder eenig belet, alle de voorwerpen, daar in verbeeld, zien kan. Dit konſt-ſtuk is thans in het Cabinet van den Heer le Noſtre.

Vrains een Vlaaming, heeft verſcheide Portretten in het Stadthuis te Parys geſchilderd, verbeeldende de voornaamſte Regeerders en andere groote Mannen van zyn tyd.

Ferdinand Elle heeft meerendeels te Parys gearbeid, en was in het Portretteeren de bequaamſte zyner Tydgenooten; dog de Bobruns, die hem in hunne Werken niet te boven gingen, hadden egter het voordeel op hem, dat zy haare Werken hooger konden doen gelden. Hy heeft twee Zoonen nagelaaten, Louis en Pierre, waar van de oudſte in de Schilderkonſt uitgemunt heeft.

Judocus de Momper een Hollander, de befaamſte Landſchap-Schilder zyner tydgenooten, heeft de voornoemde Schilder nergens in behoeven te wyken en leefde in het begin der zeventiende eeuw.

Agoſtino Taſſo van Bologne in Italiën was om de verbeeldingen van Scheepen en Zeën veel geagt. Hy is Diſcipel van Paulus Bril geweeſt. Ook ſchilderde hy zeer wel Landſchappen en Vrugten. In het Jaar 1610 arbeide hy te Genua aan het Paleis der Adornes met zeeke *Ventura Salimbem* van Siena en door hem zyn byna alle de wanden der huizen te Livorno beſchilderr.

Jan Rottenhamer wierd te Munchen in 't Jaar 1594 gebooren; in den beginne leerde hy by zyn Vader en ging vervolgens na Italiën, alwaar hy onder Tintoret gewerkt heeft. Zyne kleine Beel-

den zyn zeer fraai. In Munchen en Augsburg zyn verscheide huizen in Fresco door hem beschildert. Hoewel hy veel geld won heeft nog meer verteerd, en zyne Erfgenaamen dus in het deelen zyner goederen alle geleegenheeden tot verschillen benomen.

Manchole, een Vlaaming, heeft in Vrankryk gewerkt, wordende eenige zyner werken in de vertrekken te Vincennes gezien.

Judas Judocus van Winghen van Brussel, had een goede Ordonnantie en smaak in zyne Schilderyen. Een Tafereel van het laatste Avondmaal in de Kerk van St. Gieri te Brussel is 'er een blyk van. Hy is in Duitschland in het Jaar 1603 gestorven.

Jacob Backer is te Harlingen in 't Jaar 1608 gebooren en heeft te Amsterdam gewoont, alwaar hy veele fraaye werken in het groot en met een goed Coloriet schilderde: ook heeft hy aan het Portretteeren geweest.

David Rykaart heeft deszelfs Vader, meede David genaamd, ten Meester gehad: zyn Ordonnantie in de Boere-huizen was zeer natuurlyk. In het Cabinet van den Aarts-Hertog Leopold ziet men eenige van zyne stukken; de Schilderyen door eenig vreemd of toevallig ligt verligt, behandelde hy zeer wel.

Adam Elsheimer is te Frankfort in het Jaar 1574 gebooren. Zyn Vader had veel roem weegens de nette kleedagie. Deeze in zyn Zoon een aangebooren geneigtheid tot het Penceel ziende, bestelde hem by Philip Oudenbach, een groot Teekenaar en goed Schilder, die niets voor hem verhoolen hield, 't geen hy van zyn kant zo wonderlyk beantwoorde, dat hy in korten tyd zyn Meester verby streefde en na Romen trok. Het verblyf in Italiën hem behaagende, bleef hy 'er met
'er

'er woon, en om zyne gaaven te toonen ſchilderde hy eenige kleine Hiſtoriſche Beelden in Olyverw, op een trant die een ieder behaagde, zo om de harmonie der Coleuren als de leevendigheid der verbeeldingen. Dog het geen hem ryk moeſt maaken, deed hem arm worden, want hy ſchilderde zo lang over zyne werken, dat zy te koſtbaar wierden, en naauwlyks door groote geldſommen betaald konden worden. Zyne ſchulden mitsdien hoe langs hoe meer toeneemende, ging hy eenige dagen in ſtilte doorbrengen, dog de droefgeeſtigheid met de Dood aanſpannende, om hem een lelyke pots te ſpeelen, hoewel zyne Jeugd 'er zig teegen wilde verzetten, moeſt hy het egter opgeeven en verdween voor altoos, wordende door de Italiaanen, die veel agting voor hem hadden, zeer beklaagd. Van hem zyn eenige ſtukken in het Cabinet des Konings van Vrankryk en by den Hertog van Leſdiguieres.

Jacques Erveſt is een zyner Diſcipelen geweeſt, en heeft zeer wel Zeën en Scheeps-gevegten geſchildert, *Thomas van Landau* heeft zyn manier van naby gevolgt. De Graaf Goudt van Utrecht heeft na Elsheimer zeeven ſtukken gegraveerd, waar in veel kragt gevonden word, ook ziet men 'er, die hy zelfs geſneeden heeft. Magdalena de Pas en verſcheide andere hebben ook na hem geſneeden.

Chriſtiaan Queborn, een Schilder van Antwerpen, is vermaard geweeſt door Zee- en Land gezigten, die hy zeer wel ſchilderde.

Theodorus Bernard van Amſterdam heeft de manier van Titiano gevolgt. Herman Muller heeft de Schipbreuk van St. Paulus en de Adder-beet na hem gegraveert.

Gerard van Leyden heeft een doode Chriſtus van

het Kruis afgenoomen werdende, geschildert. Dat ſtuk was wel eer te Haarlem in de St. Janskerk, zynde 't zelve in de hoogte na de manier van Albert Durer en is door Theodorus Matham gesneeden.

Pieter le Long van Amſterdam heeft aldaar een H. Maagd en andere Heiligen geſchildert, waar voor zes hondert Piſtoolen betaalt zyn.

Bonaventura Peckter, te Antwerpen in het Jaar 1614 gebooren, was uitvoerig in Zeëen, welkers horizond hy zeer wel behandelde: in zyne Veldſlaagen was de ſlagting zo natuurlyk verbeeld, dat men 'er van ſchrikte.

Onder de Regeering van François den I. begon de Schilderkonſt in Vrankryk te floreeren, en ontrent die tyd veranderde de Vlaamingen hunne manier, op de wyze als zy beſt oordeelde. Te dier geleegenheid ontbood dien Koning *Jan van Kleef*, uit de Neederlanden. Deeze had een goede ſmaak in het Coloriet en Portretteerde zeer wel, hy hield hem by hem, en geduurende zyn verblyf aan het Hof heeft hy veele Perzoonen van aanzien geſchildert.

Michiel Coxi van Mechelen, van wien reeds gemeld is, was ook een der geene, die door den Koning aan zyn Hof ontbooden wierden.

Jan Bol meede van Mechelen, alwaar hy in het Jaar 1534 gebooren is, maalde een Landſchap vry wel, bezonderlyk met Waterverw en in Miniatuur. De Tapytweevers bediende zig gemeenlyk van hem, om Teekeningen tot hunne Werken te maaken: men ziet verſcheide Plaaten, die na hem gegraveerd zyn. Hy heeft te Amſterdam gearbeid en is aldaar in het Jaar 1593 geſtorven, oud zynde

de 59 Jaaren, deszelfs Grafſchrift ziet men door Goltzius gegraveerd.

Pieter Pourbus geboortig van Gouda, heeft groote Portretten geſchildert en is het Jaar 1583 geſtorven. Hy liet een Zoon na, François genaamd, welke te Brugge gebooren is, aan wien hy de eerſte grondleſſen van de Schilderkonſt meededeelde; dog die naderhand by Frans Floris geleerd heeft. François hield door zyne Werken zyn Vaders eer op. Hy heeft verſcheide Portretten in het Stadhuis (*) en by veele Liefhebbers gelaaten, welke nog te zien zyn, deeze Zoon ſtierf in het Jaar 1662.

George Hoefnagel van Antwerpen, maakte in dien tyd zeer fraaye Landſchappen, en heeft eenige Steeden van Europa zeer wel afgeteekend. Dezelve worden in de Verſaameling der ſteeden des Waerelds gevonden, welke meerendeels na zyne Teekeningen gecopieert zyn, en inzonderheid de ſteeden van Spanjen, Duitſchland en Italiën. Hy is in het Jaar 1600 geſtorven.

Roeland Savery is gebooren te Kortryk in Vlaanderen: zyn Vader was een taamelyk (†) Schilder, hy oeffende zig in het afbeelden van Landſchappen en Gediertens en onderzogt derzelver natuurlyke fraaiheeden tot in Frioul, om aldaar iets te vinden, waar meede hy de nieuwsgierigheid van den Keizer Rodolphus mogt voldoen, die hem op voordeelige aanbiedingen by zig gelokt had, welke ook niet vrugteloos bleeven. Vermits hy zyne ſtukken te uitvoerig maakte, waaren dezelve daarom wat ſtyf. Hy heeft van alles geſchildert, en door

(*) Te Parys.

(†) *Houbraken* zegt, was meede een goed Schilder.

deeze algemeenheid wierd hy in Vrankryk aangezogt, toen hy in vervolg van tyden van den Keizer afraakte. Hy wierd in de Werken der Koninglyke Huizen gebruikt te gelyk met Jan van Hoey en Ambrosius van den Bosch, de een een Vlaaming en de andere een Hollander, die men in de voornoemde Werken, voor de beste hield. Hy Teekende gemeenlyk met de Pen met Tinctuuren van verscheide Couleuren, welke schetzen by den Keizer gebleeven zyn. Gilles Sadeler en Isaac zyn Leerling hebben na zyne Landschappen gegraveerd, dog een van die, welke het meest geagt worden, is dat door Isaac gesneeden is, waar in een St. Hieronimus gezien word. Deeze Schilder verplaatste zyn wooning op het einde zyner daagen te Utrecht, die Lugtstreek hem eigen zynde, bereikte hy aldaar zeer hooge Jaaren.

Jan van Hoey, geboortig van Leyden, ging na Vrankryk over, en begaf zig in dienst van den Koning Hendrik den IV. welke hem zyne gewoone Kaamerdienaar maakte, en hem de bewaaring van alle zyne Tafereelen toevertrouwde. Na in alle zyne bedieningen een gerust leeven doorgebragt te hebben, stierf hy in het Jaar 1615, oud zynde 70 Jaaren.

Ambrosius du Bois of *van den Bosch* van Antwerpen, heeft de Gallery van de Koningin begonnen, waarin hy verscheide Portretten geschildert heeft, en de andere zyn na zyne Teekeningen gemaakt. Terzelver tyd heeft hy in het Cabinet der Koninningin de Geschiedenis van Tancrede en Clorinde geschildert, en behalven deeze voltooide hy verscheidde Tafereelen in de vertrekken van den Koning en Koningin. Hy herstelde de Historie van Theagenes en Cariclea, die men in de ovaale

Kaa-

Kaamer vind, waar in Lodewyk de XIII gebooren is. Hy had twee groote Tafereelen in de Capelle ondernomen, het eerste heeft hy Loffelyk ter uitvoer gebragt; maar het ander naauwelyks begonnen zynde wierd hy ziek en stierf, 72 Jaaren oud zynde. Hy had verscheide Discipelen, onder andere zyn Neef Paulus du Bois, Nivet een Vlaaminger, en Mogras van Fontainebleau.

Jan Sradan is te Brugge in het Jaar 1527 gebooren, van een Familie wiens naam beroemd is. Hy begon by zyn Vader te leeren; dog zo dra hy zig wat sterk begon te gevoelen, ondernam hy een reize na Italiën: te Lions koomende arbeidede hy aldaar een wyl, vervolgens Venetien gezien hebbende, begaf hy zig na Florence en Schilderde aldaar in het Paleis van den Kardinaal Aarts-Bisschop het Beeltenis van St. Nicolaus, Aalmoessenier, met alle de kenteekenen, welke aan dien Perelat toegeschreeven worden. Dit is door Theodorus Galle gegraveert. Eindelyk te Romen gekoomen zynde, teekende hy na Michaël Angelo en Raphaël. En zig erinnerende te Florence zo veele fraaye dingen gezien te hebben, besloot hy weder derwaards te keeren. Hy had het geluk zig by den Hertog van Florence aangenaam te maaken, welke hem in veele onderneemingen van belang gebruikte, en byzonder tot die, welke het Huis van Medicis betreffen; was uitmuntende in Veldslagen en Jagten, welke door Goltzius en verscheide andere gegraveerd zyn; had verscheide stukken verbeeldende het Leeven van de Maagd Maria geinventeerd, ten getalle van agtien, die door Adriaan Collaart gesneeden zyn en was de Meester van Tempesta Florentyn, welke hem egter te boven gegaan is.

Van deeze zullen wy onder de Graveurs gewag maaken.

Gerard Dou van Leiden, was een Discipel van Rembrand, dog had een geheel andere manier: hy schilderde de Beelden in het klein overheerlyk, verstond de Ligten en Schaduwen uitneemend wel, en Schilderde met de uiterste eelheid, al wat hy verbeelden. Zyne Tafereelen waaren doorgaans niet hooger dan een voet, en hy schepte vermaak, om in zulke kleinen omtrek, al 't geen men in een groot Tafereel begeeren konde, te verbeelden; alles was 'er schilderagtig in, dog te gelyk zeer duur, en ofschoon hy geen Practizyn was, reekende hy zyne gedaane Vacatien zeer hoog.

Indien men weinig Portretten van hem vind, is zulks zyn schuld niet, vermits weinig Menschen hem voor een Model wilden verstrekken. Tot eene hand moest men niet minder als vier of vyf dagen voor hem zitten, en ofschoon hy zyne uuren niet duur reekende, maakte egter derzelver vermeenigvuldiging, aleer het werk voltooit was, het zelve ongemeen kostbaar.

Hy heeft eenige Discipelen nagelaaten, welke zyn manier gevolgd hebben; onder andere *Schalkken*, *Leermans* en *Mojer*. Hy won zo veel gelt als hy wilde en nogtans door zyne Ligtmissery is hy arm en berooid gestorven, ontrent het Jaar 1680.

Frans van Mieris van Leiden is zyn Discipel geweest, en heeft hem in eenige deelen der Schilderkonst overtroffen. Indien hy zorge droeg zig in dezelve bequaam te maaken, zo veel te zorgeloozer was hy, om by de Menschen geagt en gezien te zyn, en bragt te weeg, dat hem alle zyne schuldeischers tot vyanden wierden, welke hem meenigmaal

maal moeyelykheid aandeeden, het geen zyn gezondheid krenkte en voor den tyd oud wordende, zyn leevensdraad afknipte, die hy meende nog lange te zullen rekken, alzo hy zeer jong in het Jaar 1663 ſtierf.

Cornelis Poelenburg, gebooren te Utrecht, begaf zig na Romen, om tot volkomenheid te geraaken: hy leide zig toe om Landſchappen in het klein na de trant van Elsheimer te ſchilderen, en vermits hy Raphaël en de Natuur beſtudeerd had, zyn deszelfs Tafereelen na de ſmaak der kenners. Het is denkelyk, dat hy 'er veele geſchildert heeft, alzo hy 74 Jaaren bereikt heeft, zynde in het Jaar 1660 overleeden.

Pieter van Laer, bygenaamd *Bamboots*, om zyn mismaakte gedaante, was geboortig van Haarlem, van waar hy de reis na Romen ondernam. Aldaar maakte hy zig kenbaar door zyne Werken in het klein, welke hy zeer natuurlyk uitvoerde. De begeerte, om zyn Vaderland weder te zien, liet hem niet toe, aldaar een lang verblyf te houden. Hy quam wederom te Haarlem, om zig daar neder te zetten, alwaar hy zyne dagen in een loſſen teugel doorbragt. Dog op een tyd in een gragt gevallen zynde, is het denkelyk, dat hy te veel van een zoort van drank ophebbende, van een ander zoort wilde drinken, en dat hy niet genoeg by zyn kennis zynde, om zig zelfs te redden, zo rykelyk gedronken heeft, dat hy 'er aan geſtorven is, oud zynde 60 Jaaren. Dit is een lang leeven voor een Man van dat ſlag; dog gelyk een Schryver opmerkt, krygt men vroeg of laat loon na Werken, want hy had met vier andere gasten een Geeſtelyken in den Tyber helpen ver-

drinken, die hen bestraft had, dat zy de vasten niet onderhielden, en zy zyn ook alle vyf door onderscheidene toevallen in het waater omgekoomen.

Jan Both en *Hendrik Both*, zyn Broeder, beide van Utrecht, hebben de grondbeginselen hunner konst by Bloemaart geleerd, en ieder van hen is in zyn manier geagt geweest. Zy begaaven zig na Romen, alwaar Hendrik de Landschappen van Claude le Lorrain na zyn smaak vindende, dien trant volgde, en de andere om de Werken van zyn Broeder leevendiger te maaken, schilderde 'er kleine Beeldjes en Dieren in, op de manier van Bamboots, welke zo natuurlyk waaren, dat men gezegd zoude hebben, dat de Natuur zelfs en de beide Gebroeders het eens waaren, om op een en 't zelfde Tafereel te arbeiden. Deezen handel geschieden te Venetien, als wanneer Hendrik, wiens leevenswyze niet al te gereegeld was, op een nagt zig na Huis willende begeeven, in een gragt viel en verdronk, gelyk hy een ander met Bamboots meede in het water had helpen om 't leeven brengen, zo hier booven verhaald is. Zyn Broeder Jan keerde na Utrecht, alwaar hy zyn konst met lof agtervolgd heeft.

Jan Bylaard was geboortig van Utrecht en zyn Vader een Glaasemaaker; hy had een goede Ordonnantie en veel zagtheid in zyn Tafereelen.

Gasper de Witte hield zyn verblyf te Antwerpen, en wierd geagt om zyne Landschappen en vervallen Gebouwen. Ook is 'er eenen *Petrus de Witte* geweest, welke van Brugge was.

Thomas Jan Husson was Schilder van den Koning van Groot-Brittanjen.

De

De kleine *Mozes* een Hollander, had eene fraaye manier van ſchilderen, en is in 't Jaar 1650 geſtorven.

Van Baalen heeft allerlei Hiſtoriſche ſtukken geſchildert.

Olivier van Londen, ſchilderde met Gomwater allerlei onderwerpen, maar voornaamentlyk Portretten, waar van hy aan het Hof van de Koningen van Engeland Carel en Jacobus verſcheide gemaakt heeft.

Cowper een zyner leerlingen is in zo groot aanzien geweeſt, dat de Koningin van Zweeden hem in haar dienſt begeerde te hebben.

David Teniers is gebooren te Antwerpen in het Jaar 1582. en vermaarder geweeſt dan zyn Broeder *Abraham*, hoewel zy beide Snaakeryen, Landſchappen en verſcheide andere voorwerpen ſchilderden. Hy heeft de manier van Brouwer gevolgt, niettegenſtaande hy van Rubbens geleerd en te Romen zig in den trant van Elsheimer geoeffend had. Zyn groote naam door zyne verdienſte en bequaamheid onderſchraagt, bragt hem in de goede gunſt der Prinſen Leopoldus Willem en Don Juan van Ooſtenryk. Hy was Kamerbediende van den eerſtgenoemden en Opzichter der Origineele Italiaanſche en andere Tafereelen, waar meede die Vorſt deszelfs Cabinet in het Hof te Bruſſel verſierde, welke hy hem deed afteekenen en door de beſte Graveurs dier tyd in koper brengen. Hy heeft de eenvouvoudige boersheid van den Landman zeer wel weeten te verbeelden, als meede andere ſtukken, als Kroegen, Kwakzalvers, Winkels, Alchimiſten, Werkhuizen, enz. Deeze Schilder (door verſcheide de nabootzer der Natuur genaamd), heeft de manier

manier der grootſte Meeſters, als onder andere de Baſſan's en Paul Veroneze wonder wel nagevolgt, en zyne Schilderyen zouden als Origineelen ſtand houden, indien men in derzelver Teekening niet een zeekere ſcherpheid bemerkte, waar meede die van zyn Landſtreek gemeenlyk geſtempeld zyn. Daar by is het kennelyk, dat het graauw, 't geen in zyn Coloriet te veel uitſteekt, in dat zoort van Tafereelen niet te pas koomt, en zelfs ſtrydig is met de kragt en de vereeniging, welke de boven gemelde beroemde Meeſters in hunne Werken zo wel hebben weeten te brengen, waar over men zig thans des te meer verwonderen moet, vermits zy byna onnavolgelyk zyn.

David Beck van Delft, heeft Portretten geſchildert, welke door Hollar gegraveerd zyn. Hy was Schilder en Kamerbediende van de Koningin van Zweeden, door wie hy afgezonden wierd, om de Doorlugtigſte Perſonagien des Chriſtenryks te ſchilderen.

Wolfard en *van Mole* zyn gezogt geweeſt, om haar manier van Keukens en andere geringe voorwerpen te ſchilderen.

Louis Couſyn, bygenaamt *Gentili*, van Bruſſel, als meede

Wouwerman, een Hollander, hebben Gediertens, fraaye Zeegezigten, en Beelden van middelmaatige grootte zeer wel geſchildert.

Snyders heeft leevendige en doode Dieren zeer wel verbeeld, insgelyks heeft ook gedaan

Van Boekel zyn Diſcipel, die door zyn ongebondenheid altoos arm gebleeven is; dog alhoewel hy te Parys in het (Hôtel Dieu) Gaſthuis geſtorven zy, nogtans worden deszelfs Schilderyen in 's Konings Cabinet niet

min-

minder geagt. Hy is in het Jaar 1673 overleeden.

Jan Vanes was een konstig Schilder in Vrugten, Bloemen en Visschen en hield zyn verblyf te Antwerpen.

Nicasius word insgelyks om dat zoort van stukken zeer geagt en is in het Jaar 1678 gestorven.

Wildens was in het Landschap schilderen zeer bedreeven en is in het Jaar 1644 gestorven.

Bartholomeus Breenberg en *Asselyn*, bygenaamd *Krabbetje*, hebben ook Landschappen zeer wel geschildert.

Francisque Milet, een Vlaaminger, schilderde de Landschappen volmaakt wel, en geheel na den trant van Poussyn. Hy is gebooren te Antwerpen in het Jaar 1644. Zyn Vader was geboortig van Dyon in Vrankryk, welke goedvond zig in Vlaanderen needer te zetten, alwaar hy in aanzien geraakte, door zyne werken in Yvoor, waar in hy uitmuntende was. De Vorsten, Konstkenners en Liefhebbers vereerden hem dikwerf met hun bezoek en zagen met verwondering, op wat wyze hy zyne Werken dus konstig voltooide. Dit bewoog den Prins van Condé hem in de Hoofdstad van zyn Gouvernement te ontbieden, alwaar hy zig zeer voordeelig nederzette. Dog een onvoorziene ziekte, door welke hy langen tyd bedleegerig bleef, verydelde alle de voorneemens, welke hy tot welzyn van zyne Familie en het voortzetten van zyn Fortuin gemaakt had. Hy stierf dan slechts in zyn 37ste Jaar. Zyne bekende verdiensten en bequaamheid veroorzaakten, dat hy ten uiterste door het Volk beklaagd en door zyn Familie betreurd wierd, en door deeze laatste met des te meer reeden, vermits

zy

zy aan hem een merkelyke steun verloor, en dat op een tyd als zy dezelve het meest van nooden had.

Onze jonge *Francisque*, die van zyn teederste jeugd af blyken van deszelfs vernuft gegeeven had, wierd by Franck, een Vlaaminger, besteld, die een der bequaamste Schilders in het klein was. By deezen leerde hy Teekenen en Schilderen, en in korten tyd overtrof hy zyn Meester en was naauwlyks agtien Jaaren oud, toen hy met zyn Dogter trouwde. Dus Jong een staat aanvaard hebbende, bemerkte men in hem een leevendig en doordringend verstand, verzeld met een sterk geheugen en een schrander Oordeel. Hy was zeer werkzaam en mildadig, dog door zyne overgroote edelmoedigheid wierd hy uitgeput, waar door het verval zyner goederen, welke hy zyn Familie had konnen nalaaten, veroorzaakt wierd. Het zal niet ondienstig zyn, alhier van zyne Werken te spreeken. Hy begon allereerst met Schilderyen van Poussyn te Copieeren, welke by den Heer Jaback berustende waaren, en nam in de manier van dien grooten Man zo wel aan, dat zyne Werken in vervolg van tyd door alle de Konstkenners en Liefhebbers greetig gezogt zyn, en dit met te meer vermaak, vermits zy wisten, dat hy een der volmaaktste Discipelen van dien beroemden Schilder was. Onder andere behandelde hy de Landschappen en Historien zeer fraai.

Hy heeft veel gereisd en in zyne verscheidene togten naarstig gewerkt. Holland, Vlaanderen en Engeland zyn met zyne konstige stukken genoegzaam voorzien. De vier Schilderyen, welke hy in het Cabinet der Koningin gemaalt heeft, die voor

den

den Heer Prefident de Bercy, en zes en twintig ftuks Herfcheppingen, welke ten fieraad van de Gallery van een zeeker konft-Beminnaar ftrekken, zyn blyken en getuigeniffen van zyn verftand en bequaamheid.

Zyn roem en aanzien waaren dus Waereldkundig, dat hy niet lang bleef zonder door benyders, en byzonderlyk door die van zyn beroep, aangetaft te worden, welke men verdagt houd hem met vergift omgebragt te hebben, vermits hy zeer fchielyk door een geweldige en byna onbekende ziekte overvallen wierd, waar aan hy maar 36 Jaaren oud zynde ftierf in het Jaar 1680. Hy is in de Kerk van St. Nicolaas des Champs begraaven en heeft twee Zoonen nagelaten, welke thans (*) de Schilderkonft oeffenen. Eenige zyner Tafereelen zyn door Theodorus Galle, een zyner Difcipelen, gegraveert.

Alle de Schilders, door my alhier aangehaalt, hebben alle inderdaad aanmerkenswaardige gaaven bezeeten. Dog eenige uitgezonderd, was 'er een groot onderfcheid tuffchen haar manier van fchilderen en die van het School van Lombardyen. De leevendigheid der Coleuren, de fraaiheid der Penceelftreeken en de moeite, die de Vlaamingers naamen, om hunne Werken uitvoerig te maaken, was niet te vergelyken by de grootfe zwier, fchoonheid, nog weezentlykheid, welke men in de Italiaanfche Schilderyen ziet, en die des te meer agting verdienen, vermits zy zo niet gepynigd en met meer losheid gefchildert zyn.

By het eindigen van dit Vertoog der Neederland-

(*) Ten tyden van den Franfchen Schryver van dit werk.

landsche Schilders, kan ik myns eragtens niet beter doen dan van

François van der Meulen, den vermaarden Schilder der overwinningen van den Koning Lodewyk den XIV. te spreeken, wiens stout Penceel zyn naam vereeuwigen zal. Deeze beroemde Konstenaar is te Brussel in January 1634 gebooren. Dewyl hy uit een der braafste Familien dier Stad gesprooten was, ontbrak hem geen goede opvoeding, en vermits zyn aangeboore geneigtheid tot de Schilderkonst wierd hy in korten tyd door de onderwyzingen van een Liefhebber zo bequaam, dat hy hem te boven ging; waar na hy middel vond zig needer te zetten en opentlyk te werken. Hy schilderde Perspectieven, Landschappen en Gevegten met zulk een kragt en bequaamheid, dat hy de aanschouwers deed verbaast staan, waar door hy in zodanig een agting geraakte, dat wanneer wylen de Heer Colbert in Vrankryk alle de vernuften van ieder zoort trachtede by een te verzamelen, de Heer le Brun, genoegzaam overtuygt zynde van de fraaiheid van zyn werk, aan dien Staats-Minister te kennen gaf, hoe hoognodig het was dien Man te lokken, om zig van zyne bequaamheid te bedienen, na dat hy hem alvoorens eenige stukken van zyn werk had vertoont, die hem wonder wel bevielen. De Koning onderregt van de ervarenheid en bequaamheid van dien Schilder, gaf bevel, hem te ontbieden, en ten dien einden wierden hem voordeelige aanbiedingen gedaan, om hem te ligter over te haalen.

Zo dra hem de meening van dien Vorst bekent gemaakt was, oordeelde hy zig met alle eerbied daar aan te moeten onderwerpen: hy vertrok dan van Brussel met zyn Huisgezin en begaf zig na Parys

rys, om de beveelen van dien Monarch te ontfangen, welke hem (hoe jong hy ook was) tot een zyner Schilders hield, willende hem een getuige zyner overwinningen maaken, op dat zyn vernuft door de verſchillende geſteltenisſen der onderwerpen aangewakkerd wordende, hy daar door te bequamer zoude zyn, om dezelve natuurlyk te verbeelden. De Koning hem aan zyn Perſoon willende verbinden, gaf hem een vertrek in de *Gobelyns* (*) met een Jaarwedde van twee duizend Kroonen, behalven de betaling der reis kosten en van zyne onderneemingen, wanneer hy eenige plans en de verſcheidene ſtandplaatſen der beleegerde ſteeden moeſt opneemen. Zyn voornaamſte ſtukken ſtrekken ten ſieraad van Marly, en de groote trap van het Kaſteel te Verſailles pronkt met eenige zyner grootſte ſtukken. De uitlegging daar van vind men omſtandig in de Catalogus, welke ik in het eerſte Deel gegeeven heb van al 't geen na van der Meulen geſneeden is, vermits zulks betrekkelyk is tot de ſtukken van 's Konings Cabinet, waar van ik meede een lyſt heb gegeeven.

De Koning heeft hem de eer gedaan, een zyner Kinderen in de Capelle der Thuilleries met de

(*) *Gobelyns* is een plaats te Parys, alwaar verſcheide zoorten van Verwen gemaakt worden, en voor al zeer fraai tot Scharlaaken, ter oorzaak van een byzondere kragt en eigenſchap van de Rivier de Bievre die 'er doorloopt, en welke uit dien hoofde Gobelyns genaamd word. Het Hôtel der Gobelyns is ook de plaats der Koninglyke Manufactuuren te Parys, waar in de meeſt geagtſte Tapytwerken gemaakt worden; de naam is herkomſtig van eenen, Gobelyn genaamd, dewelke onder François den I., aldaar het aldereerſt de Verwery in Scharlaaken opgeregt heeft en een huis liet bouwen het welke de Folie van Gobelyn genoemd wierd.

de Hertogin van Orleans by den Doop over de Vonte te houden.

Na een groot getal onderneemingen gedue-rende den tyd van veertig Jaaren zo geluk-kig ter uitgebragt te hebben, en om de aan-merkelyke dienſten door hem in zyn beroep aan den Koning beweezen, met roem en eer-bewyzen overlaaden, ſtierf hy in de Gobelyns, in de Maand October van het Jaar 1690 oud 56 Jaaren; zynde te dier tyd een der voor-naamſte Leeden van de Koninglyke Academie der Schilder- en Beeldhouwkunde. Zyn Lichaam legt in de St. Hipolitus Kerk (*).

Onder een groote meenigte leerlingen, wel-ke het een eer agteden onder een zo bequaam Man te leeren, is wyle de Heer *le Comte* de minſte niet geweeſt. De Werken, die hy te Chantilly gemaakt heeft, zullen zyn gedag-tenis voor altoos vereeuwigen; ook zyn de Hee-ren Martyn meede onder dat getal.

Nu zal ik overgaan, om gewag te maaken van hen, die de Schilderkonſt in Vrankryk o-vergebragt hebben ten tyden der Regeeringen van François den I, en de andere Koningen, die hem opgevolgd zyn. Hier meede zal ik een aan-vang neemen, waar na onmiddelyk zullen vol-gen, de voornaamſte van de Franſche Natie in de konſt. Ik zal eerſt van den Heer Pouſſin han-

(*) Van der Meulen had zyne Tafereelen in den begin-nen met de eerſte ſtreek geheel geſchilderd, dog ziende dat zy in het vervolg graauw wierden, nam hy in 't ver-volg de moeite zyner werken meer als eens te overſchil-deren; hier door is het, dat zyne laatſte Schilderyen nog veel grooter kragt hebben, en niet verſchietten zul-len.

handelen, deszelfs werken omſtandig beſchryven, en op dezelve eenige aanmerkingen maaken, om 'er nut uit te trekken, vervolgens zal ik komen tot Jean Couſyn, Simon Vouet en de beroemde Mannen, die hen gevolgt hebben, en welke Leeden van de Doorlugtige Koninglyke Academie der Schilder- en Bouwkunde geweeſt zyn; 't geen ik beſluiten zal met de Heeren le Brun en Magnard, welke de gemelde Academie zo roemrugtig onder de Regeering van Lodewyk den XIV. met de Eertytelen van Schilders van zyn Majeſteit beſtierd hebben.

Om myn voorneemen in het tweede opzigt te bereiken, naamentlyk de Prentkonſt en de beroemde Plaatſnyders te doen kennen, heb ik reeds in het begin een denkbeeld van de Graveerkunde gegeeven, en de hoedaanigheeden bygebragt, welke een Graveur nodig zyn, en van de volkomenheeden, die onafſcheidelyk van zyn Graveeryzer moeten zyn, volgens de onderſcheidene ſtoffen, dewelke hy behandeld en den aard der werken, die hy voor zig heeft. Al 't geen ik 'er van gezegt heb, moet aangemerkt werden, als vaſte en bondige grondreegelen der bedreevene Graveurs van de Academie, en onder andere van den Heer *Picard le Romain*, welke my zyne Schriften en aanmerkingen hier over toevertrouwt heeft, die getrokken zyn uit zyne eige onderneemingen, welke in het vervolg door de oeffeningen en praktyk verder aangeweezen worden.

Het moet u niet vreemd voorkoomen, dat ik in dit tweede Deel van Graveurs ſpreekende, gy onder dezelve Schilders vind. Deeze luiſterryke

hoedanigheid kan niet als de waardy der ſtukken, welke zy geſneeden hebben, vermeerderen. Ik heb zelfs niet dienſtig geagt, dezelve in verſcheide Claſſen te verdeelen, hoewel zy van verſcheide Landen zyn, nadien myn toeleg niet is, van alle in het gemeen te ſpreeken, maar alleen van de voornaamſte, en die, van welke wy nut konnen trekken. Ik zal aanwyzen van wien zy geleerd hebben, om des te ligter haar manier aan te wyzen. Hunne naamen zyn genoegzaam bekent in de twee Catalogen van de Prentkonſt van den Heer *Des Marolies*, waar in een onnoemelyk getal gevonden werd. Dit zeg ik, om de tegenwerping te wederleggen, die meenige op de naamen zouden konnen maaken en zeggen, dat deeze ſlegts verdigt konnen zyn; alzo ik dien geleerden Man tot myn waarborg heb, welke de voorſchreeve naamen eer dan ik genoemd, en de Prentkonſt aangehaald heeft in de twee Catalogen, door hem in de Jaaren 1666 en 1672 uitgegeeven; en vermits het zyn eigen belang was, dat hy die beide Catalogen maakte, waar van de eene bevattede al de Prentkonſt, door hem aan den Koning verkogt, en de andere 't geen hy zeedert magtig geworden was en zig wel quyt wilde maaken, was het derhalven zyn inzigt, het oneindig getal der verſcheide naamen van de Meeſters, die dezelve voortgebragt of geſneeden hadden, te melden.

Dog nadien myn toeleg niet myn eigen, maar wel het algemeen belang is, heb ik uit alle deeze manieren die uitgekipt, waar van ik niet geſprooken heb, en indien ik eenige herhaalingen ontrent de voornaamſte doe, geſchied dit

al-

alleen om de andere, daar van ik melding maaken zal, des te beeter te doen kennen, betreffende het groot getal Schilders en Graveurs, waar van andere Schryvers gewag gemaakt hebben, en die ik niet nagevolgd heb, is zulks niet geschied om derzelver naspeuring te ontgaan, indien dezelve van nut had konnen zyn; maar het is om niet tot een zoort van Apokalipsis (*) te vervallen, gelyk de twee gemelde Catalogen zyn, waar in men des noods de Barbaarse en onbekende naamen en die van geringe verdiensten kan vinden, welke ik heb willen overslaan, om de aandagt, die men de andere verschuldigt is, niet te benadeelen; en op dat het getal der geene, die ik bybrengen zal, niet verdrietig zoude zyn, zal ik dezelve aanwyzen en onderscheiden, zo door het verschil der onderwerpen, welke door verscheide gegraveerd zyn, als door de Werken dier groote Mannen, waar in de verscheide Graveurs, die dezelve gesneeden hebben, omstandig zal vermelden.

Om dan myne gedaane belofte na te koomen, hebt UE. hier twee Plaaten van de meest onderscheidene Caracters der Italiaanse en buitenlandse Meesters met de uitlegging van de cyffers van aanwyzing.

(*) In 't Fransch noemd men een duistere reeden Apokalypsis.

UITLEGGING

VAN DE NEEVENSSTAANDE

PLAAT

Waar in de Caracters van eenige Italiaansche Prentkonst aangeweezen werden.

Het eerste Caracter is het merk van *Hiacintus da Gemignano da Pistoya.* Hy heeft twaalf stukken in 't breet gegraveerd: zynde Kinderspellen in Landschappen.

Het tweede is *Antonio Salamancha excudit.* Dit is de naam van een Koopman, welke veele Plaaten gekogt en 'er zyn naam op gesneeden heeft. Zomtyds heeft hy met *A. S. excud.* gemerkt.

Het derde wil zeggen *Sint Martyn* van *Bologne*, die veele Schilderyen te Fontainebleau uitgevoerd heeft. Het neevenstaande Caracter is het merk van *Antoni Garnier*, die dezelve gesneeden heeft. Hier van zyn twaalf Schilderyen in de Capelle van Fontainebleau.

Het vierde is het merk van *Adam Mantuano*, welke de 73 hoekstukken van Michaël Angelo gegraveerd heeft.

Het vyfde is van *Giorgio Ghisi Mantuanus.* Zomwylen heeft hy 'er *Ghisi Mantuanus* bygevoegt.

Het zesde is van *Stephanus Colbenslag*, die ook

Sc.

1 2 3 en

4 5 of of

6 7 8

9 10 11 of

12 13 14 in

15 16 17 18

19 1550 20 21 22

Sc. Romæ gezet en gelyk Remigius Wibert na Dominiquyn gegraveerd heeft.

Het zeevende is *Caſtiglione Genoveſe.* Deeze heeft veel geïnventeert en geëtſt.

Het achſte van *Pietro Teſta*, Schilder en Graveur. Hy heeft verſcheide onderwerpen geſchildert en geëtſt. *Joſeph Cæſar Teſta* heeft meede voor hem geſneeden.

Het neegende is het merk van een geboorte Chriſti na Parmeſaan, dat door *Lucas Kilianus* geſneeden en een ſtuk in 't breet van middelbaare groote is, waar in een Herder, die een Schaap by de krib laat danſen, gezien word.

Het tiende is dat van *André Montregne.* Deeze heeft verſcheide ſtukken geſneeden, onder andere de Geboorte Chriſti in een groot ſtuk in de hoogte.

Het elfde van *Marc. Antonio Raimondi Bologneſe*, voor waereldſe ſtukken, dewelke hy gelyk André Montregne geteekent heeft. Zomwylen heeft hy een M. met een A, die door het binnenſte beentje gevlogten is, gemerkt. Aan de ſtukken van Raphaël heeft hy gezet, *Raphael Urbinas invent.* en daar by B. S. 't welk *Bologneſe Sculpſit* beteekend. 't Geen Marc Antonio na Michaël Angelo gegraveerd heeft, merkte hy met deeze Letters M. I. A. G. F. L. O. en zettede vervolgens het zelve Caracter van Montregne.

A. V. is het merk van *Agoſtino Venetiano* van Maſys. Hy heeft Portretten en andere ſtukken geſneeden, onder andere een in 't breed, verbeeldende de Dood met vleugels en een Boek in de Hand houdende; ook ziet men 'er verſcheide Beelden op haar kniën, en onder ande-

re een groot en zeer mager man ten voeten uit hy heeft 'er ook 1518 bygezet.

Het twaalfde merk is van *Cherubyn Albert*, welke na Raphaël en Michaël Angelo gesneeden heeft.

Het dertiende is van *Silvestro da Ravenna*. Deze heeft insgelyks na Raphaël gegraveerd.

Het veertiende is dat van *Bernardus Castellus inv.* dit zyn *Cartouches*, welke door *Camillus Congius* gesneeden zyn : deeze zyn merk is *C. C. fecit.*

C. Bernardino Radi heeft mede verscheide *Cartouches* gesneeden.

Het vyftiende is het merk van een Italiaanschen Schilder *Il Valezio* genaamd, en die verscheide Portretten, Titelplaaten en andere stukken gesneeden heeft.

Het zestiende is het merk van *Raphaël Schiaminiose*, welke veel gegraveerd heeft.

Het zeventiende is van *Odoardo Filialetti*, een Bologneesche Schilder. Deeze heeft onder andere de Bruiloft van Cana in Galilea geëtst. *Jacob ab Heyden* heeft na hem gegraveerd.

Het agtiende is het merk van *Salvator Rosa*, anders *Salvatoriel*; hy was een Schilder en Graveur, en heeft verscheide Werken gemaakt: ook heeft hy tot merk *S. Rosa.*

Het negentiende is het merk van een St. Sebastianus, zynde een Beeld in 't verkort in de manier van Michaël Angelo.

Het twintigste is het merk van *Bernard Passart*. Deeze heeft verscheide stukken geinventeert en gesneeden.

Het een en twintigste is van *Martin Rota Sibinenzis* of *Sebenzanus fecit.*

Het

Het twee en twintigste is het merk van *Luca Pennis Romanus.* Deeze heeft veel geinventeert en ook tot merk *Luca P. R.* Georgio Mantuano heeft voor hem gegraveerd Anno 1556.

MERKEN *van andere Italiaanse* SCHILDERS *en* PLAATSNYDERS, *welkers Uitlegging hier volgd.*

D. F. is *Dominico Florentino*, of *Dominique Barriere Florentyn.* Hy heeft verscheide stukken gesneeden en ook tot merk een D. en daar binnen in een B. gelyk te zien is in de Prenten daar hy 1647 op gemerkt heeft.

L. D. is een merk, waar boven *Bologne* staat. Hier van zyn twaalf Beelden met kleedagie en gestipt. Op andere heeft hy *Fran. Bol.* gezet.

V. S. J. beteekend *Ventura Salimbenius invenit.*

Ves. S. of *Strada f. F.* Beduid *Vespasiano Strada, invenit & fecit.*

D. is het merk van *Dominiquyn.*

F. B. U. J. is *Frederico Barochio Urbinas invenit.* Van hem heeft Philippe Thomassin de offering van de Maagd Maria in den Tempel en de Boodschap gesneeden, zynde dit een groot stuk in de hoogte. *Raphaël Guidi* en *Francisco Villamena* hebben van zyne Geestelyke stukken gegraveerd.

Paulo Calliaris Veroneze heeft verscheide stukken met een P. gemerkt. *Mattheo Picioni* heeft dezelve gegraveerd, en *Giuseppe Maria Metelli* een Geboorte Christi in 't breet, daar op ge-

teekent en gesneeden, waar in een Geit als in de klem, welke vrugten uit een mand wil eeten.

F. Parmisiana inv. of F. P. Na hem heeft *Julio Bonazone* de twaalf Apostelen met Christus alle ten voeten uit gegraveerd, als meede de Apostelen zonder Christus in het klein gesneeden. *Hendrik van der Borcht*, *Diana Mantuana* en *Bolswert* hebben eenige Geestelyke stukken na hem gegraveerd.

F. B. B. dat is *Francisco Bonaventura Bissius fecit.* Hy heeft na Parmesaan gegraveerd.

Julio B. beteekent *Julio Bonazone.* Deeze heeft verscheide stukken gesneeden en ook J. B. F. tot merk.

Petr. Sf. Barts Se. Roma. is het merk van *Pietro Santo Bartol.* Hy heeft de daaden van den Keizer Constantinus in Fresco door Julio Romano gegraveerd; daar zyn agt Friezen en agt kleine stukken, enz.

B. M. met drie V. is het merk van *Bernard Malpuce*, een Mantuees Schilder. Deeze zyn graveerzels met wit en als groenagtig gehoogt en zweemen na het Gottisch. Onder andere een klein Beeld van St. Sebastiaan I. V. en een Waereldskloot, welkers kruis te onderste boven legd; dit is het merk van een stuk, waar in veele Vrouwen, die na een Gordyn vlugten.

J. B. B. *inv.* door de eerste B. loopt een streep en een zoort van S. aan de tweede B. Dit merk beteekent *Joan Battista Brixano. invenit.*

Een F. waar door een S. geslingerd, is het merk van een Beeld van Magdalena in een wildernis leggende, door Titiano geschildert.

B.

B. F. V. F. wil zeggen *Battista Francus Venetus fecit.*

S. P. F. is *Stephanus du Perac fecit.* Hy heeft verscheide andere stukken van Titiano gesneeden.

Een T. met een S. die laager loopt door het beentje geslingerd. Is het merk van een stuk, verbeeldende Venus, die zig kamt en wiens rug gezien word.

Een J. met een C. door het beentje geslingert, ook staat 'er by 1545. Is een stuk van een Gastmaal, waar in allerley groote Beelden zyn.

Een Æ. met het ander gekruist, dewelke de T. uitmaakt, of wel Æ. en de T. wat hooger is het merk van *Tempesta.*

A. C. P. is *Hannibal Carraccio pinx. Agos. C. Sc.* is *Agostino Carraccio Sc.* of *Ag. C. Bononiæ.* L. P. P. is *Luigi Carraccio pinxit.*

J. B. F. of *Belli fecit*, ook wel *Jacomo Belli Gallus fecit.* Dit zyn de merken der stukken van de Gallery van Farneze, enz.

Carl. Cæsio. of *Car. Cæsius fecit.* insgelyks *Tim. Guill. Sc.* of S. G. *Sc.* is *Simon Guillain Sc.*

P. S. F. *Petrus Stephanonius fecit.* Is het merk van verscheide stukken na de Carracci'os gesneeden.

N. C. F. is *Nicolas Chaperon fecit.* Deeze heeft de logies van Raphaël en in het Jaar 1649 gesneeden.

M. Ang. Bon. is *Michaël Angelo Buonarotti.*

N. B. L. F. is *Nicolaas Beatritius, Lotharingius fecit.* Ook heeft hy tot merk een N. en een B. met de rug tegen het binnenste beentje, en een L. *fecit.*

Æ. V. of. E. V. is *Æneas Vicus.* Hy heeft ver-

verscheide stukken na eenige Italiaansche Meesters gesneeden.

Ant. Laffreri Sequanus heeft een groot getal Prenten van differente Basreliven, als meede Antieke stukken en verscheide Gezigten verkogt.

Mel. Giri is *Melchior Girardina*, welke Schilder van den Kardinaal Ant. Barberini was.

G. R. B. F. B. C. *Æques Sc.* Hier meede is gemerkt een groot Reuzen gevegt in vier Blaaden, zynde stukken met hoogzels. De Letters beteekenen *Guido Rheni Bononiensis fecit. Bartholemeo Coriolano Æques Sc.*

B. B. A. F. is het merk van een Portret, waar op staat. *Baccio Bandinelli Florentinus fecit.* en N. D. *la Casa Lotharingius fecit.*

A. L. P. J. en laager het merk van *Odoardo Fialetti.* Dit beteekent *Antonio Licinio Pordenone invent. Odoardo Fialetti fecit.*

UITLEGGING
VAN DE VOLGENDE
P L A A T.

Waar in de Merken van eenige Neederlandse Prenten.

Het eerste is het merk van *Henricus Goltzius.* Hy heeft uit eigen vernuft na Raphaël en verscheide andere gesneeden.

Het

1 2 3 4

5 of 6

7 8 9

10 11 12

13 14 15 16 17

18 19 of

20 21 22 23

Het tweede is dat van *Jacques Grand' Homme*, welke Portretten van Aarts-ketters en andere gesneeden heeft.

Ook is dat het merk van *J. G. Van Vliet.* Deeze heeft zyn naam naar het merk gesneeden en na de manier van Rembrand gegraveerd.

Het derde is van *Cornelis Berghem.* Na het merk zettede hy *erghem*; dog zyne stukken zyn door *Jo. Visscher* gesneeden en bestaan in Landschappen.

Nicolaas Petrus Berghem heeft insgelyks Landschappen geschildert.

Het vierde is van *Flamen*, die na dit merk gezet heeft *Flamen fecit.* Het zyn onderscheidene stukken van Gediertens, Landschappen en Vogelen.

Het vyfde is het merk van *Peter van der Nolpe*, welke verscheide Snakeryen enz. gesneeden heeft.

Het zesde is dat van *Theodorus van Tulden*, die insgelyks verscheide Snaakeryen enz. gesneeden heeft.

Het zevende is van *Francesco Villamena.*

Het agtste daar *oons* naast staat, wil zeggen *David van Boons inv.* deeze stukken zyn ook gemerkt *P. Serwouter Sc.*

Het negende is het merk van *J. G. Bronkhorst.* Dit zyn Landschappen ook C. P. gemerkt, het welk *Cornelis Poelenburg pinxit* beteekent.

Het tiende is een merk daar *osterman Sc.* naast staat, dit is van *Lucas Vosterman.* Hy heeft na Raphaël, Rubbens en van Dyk gesneeden.

Het elfde is het merk van *Saenredam.*

Het twaalfde merkte *Jacob de Gheyn.* Hy heeft onder andere na Carel van Mander gesneeden.

Het

Het dertiende is van den Plaatſnyder, dewelke verſcheide ſtukken na *Pieter Breugel* geſneeden heeft.

By het veertiende merk ſtaat *fecit.* Het zelve word op differente Landſchappen van *Hendrik Clieven* gevonden.

Het vyftiende beteekent *Schelde a Bolswert*, wanneer hy zyn naam niet heeft willen zetten.

Het zeſtiende beduid *Rembrand.* Ook heeft hy *van Rhyn inv.* gemerkt.

Het zeventiende, daar *Olyn* naaſt ſtaat, zyn Landſchappen door *J. Van de Velde* geſneeden.

Het agtiende is *Antony van Waterlo fecit & inv.* Dit zyn eenzaame Landſchappen enz.

Het negentiende is een merk, waar naaſt ſtaat *Hiſpanus*, beteekenende *Joſeph de Rivera* genaamd *Hiſpanjolet.* Deeze heeft veele verſchillende ſtukken geſneeden, en ook het zelve merk, dat na het agtiende volgd, gebruikt.

Het twintigſte is het merk van een zittende Maagd Maria enz. In dat ſtuk is een Boek, waar op *Magnificat* geſchreeven ſtaat *Mich. Ang. inv.*

Het een en twintigſte merk word gevonden op een ſtuk, verbeeldende een zittende Maagd Maria, gekleed na den trant van Albert Durer, en verſcheide andere ſtukken, waar op hy ook 1510 gemerkt heeft.

Het twee en twintigſte merk word gezien op een Prent van de Maagd Maria, op een halve Maan ſtaande enz.

Het drie en twintigſte is het merk van een ſtuk, verbeeldende St. Veronica, het afdrukſel van het aangezigt van Chriſtus houdende.

His-

MERKEN *van andere Neederlandſe* SCHILDERS *en* PLAATSNYDERS.

F. V. F. dit beteekent *Franciſco Villamena fecit*. Hy heeft in 't groot het laatſte Oordeel geſneeden. Zomtyds merkte hy ook *F. Villamena fec.*

L. S. is *Lambert Sauvius.* Deeze was van Luyk en heeft verſcheide ſtukken geïnventeert en geſneeden.

L. L. is *Lambert Lambert*, die verſcheide onderwerpen van zyn eige uitvinding geſneeden heeft.

T. met een C. door het beentje van de T. is *Theodorus Cruger*; deeze heeft verſcheide ſtukken geſneeden.

Utenwaal inv. C. Swanenburg Sc. Dit zyn dertien Prenten, verbeeldende de wyze van Regtspleeging van verſcheide Volkeren.

Mathan. daar by is een J, die uit het eerſte beentje van de M. koomt, om *Jacob* te beteekenen.

A. met een V, die uit het tweede beentje van de A. koomt, waar na *Venne W. Delft Sc.* ſtaat. Dit wil zeggen *Andries van de Venne. pinx. Wilhelmus Delft Sculp.* Dit zyn verſcheide Portretten.

S. F. *Sc.* dit is *Simon Friſius Sculpſit.* Hy heeft verſcheide Portretten na *Henricus Hondius* geſneeden.

W. en tegen het laatſte beentje ſtaat *Buytenwech inv.* G. V. S. *fecit.* Dit wil zeggen *G. van Scheindel fecit.*

L. K. A. is *Lucas Kilianus Augustianus Sc.* Hy heeft na *Tintoret*, *B. Spranger* en andere gegraveert: maar de Prenten, die hy na *Parmesaan* gesneeden heeft, zyn in de Italiaansche stukken met nommer 69 gemerkt. 'Er is ook een *Wolfgangus Kilianus* geweest.

J. L. is *Johan Livens.* Deeze heeft verscheide stukken na den trant van *Rembrand* gesneeden.

De Prenten met een groote A. en een V. in malkander gemerkt, en daar na *Ostade P.*; waar by nog de twee zelfde Letters door elkander geslingert, tegen *Does fecit* is Grotesco Werk, en andere Nagtgezigten in de trant van *Rembrand.* enz.

Elsheimer P. H. *Goudt Sc.* Deeze zyn ook zeeven fraaye nagten in een zwarte manier.

Pe. V. *Borcht inv. & Sc.* Dit zyn Landschappen in een zwarte manier, op de manier van *Hans Bol*, gesneeden door *Peter van der Borcht.*

Wilhel. van Boons, heeft de vier Elementen gegraveerd. Het zyn Landschappen door *J. van de Velde* en verscheide andere gesneeden.

H. en *Bol* tegen het beentje van de H. is *Hans-Bol*, in Landschappen, enz.

L. V. U. *fecit.* is *Lucas van Uden.* Hy heeft Landschappen na *Titiano* gesneeden.

Een A. met de rug tegen *Both*, is *Andries Both*, die eenige stukken Grotesco na zyn Broeder *Jan Both* gesneeden heeft.

De beloofde Catalogen zal ik nu hier laten volgen, te weeten van

Claude Mellan,
Antonio Tempesta,

Wil-

Willem Baurn,
De twee *Bloemaart's*,
Callot,
La Belle,
De *Sadelers* ten deelen,
En de Werken van den Heer *Pouſſyn*.

DE

WERKEN

VAN

CLAUDE MELLAN,

Schilder en Plaatſnyder van den Koning van Vrankryk,

Geſneeden na J. Tintoret, Daniel du Moutier, Simon Vouet, Antonie Pomerancie *en* Nicolaes Pouſſyn.

Claude *Mellan* heeft by de Schilderkonſt de Graveerkunde gevoegt, en dat op een manier, die hem alleen eigen was. Hy behaalde een grooten roem door de onderſcheidene Prenten, die hy zo te Romen als te Parys geſneeden had, in welke laatſtgenoemde Stad hy meede de eer genoot, voor den Koning van Vrankryk te werken, 't geen hy met zulk een groote lof gedaan heeft, dat ik my verpligt

vinde, 'er een lyst van aan het gemeen meede te deelen, op dat de Beminnaars deezer konst niet twyffelen aan 't geen zy zoeken.

Men moet opmerken, dat al 't geen hy te Romen en te vooren gegraveerd heeft, een manier is. die dubbel sneê genoemd kan worden, zyn tweede manier is enkel sneê.

Geestelyke stukken.

Zeven onderscheide Maria Beelden, namentlyk een met het Kind Jesus en St. Joseph; een stuk in de breette.

Een dito ten halver Lyf, hebbende in de eene hand een Roos, welke zy aan het Kindeke Jesus vertoont, 't geen in doeken legt. *Sim. Vouet*, *P. Claude Mellan Sc.* dubbel sneê.

Een dito met het Kindeke Jesus zittende, en daar by een Colom, staande alleen in een Landschap. Dit is een stuk in de breette. *Sc.* Anno 1659.

Een dito aan de stam van een Boom zittende, waar by het Kindeke Jesus: dit is ook een groot stuk in 't breet.

Een dito, in een breet agtkant; in het verschiet staat St. Joseph hout te zaagen, en op de vier hoeken zyn vier kleine Historien van het oude Testament verbeeld.

Een dito de kleine Joannes op zyne kniën leggende, ter linker zyde is een Wapen. Dit is een stuk in 't breet van 't Jaar 1635.

Een dito op de Wolken zittende en St Franciscus knielende, die de voeten van het Kind Jesus kust.

Een H. Familie, zynde een stuk op gelyke wy-

wyze als *Nantueil*, zedert tot zyn Thesis in de Philosophie, gesneeden heeft.

Een Beeld van Christus tegen over de Maagd Maria, jong verbeeld; zynde twee Borstbeelden halver Lyf in ovaalen, het een aan de Koningin Moeder en het ander aan Lodewyk den XIV. opgedraagen.

Een St. Joseph, zynde een Borstbeeld in een ovaal van gelyke groote als 't voorige.

Een Christus Beeld en dat van de Maagd Maria bejaard, tegen elkander over; zynde twee groote stukken ovaalswyze, welke hy beide geschildert en gesneeden heeft; de Maagd Maria in het Jaar 1650 en Christus in 1652. op het eene staat *Salutate Mariam* en op het ander *Adorate Dominium.*

Een Maria Boodschap in 't groot, met het Wapen van Bouillon onder een van de hoeken, in 't Jaar 1666.

Een Kindeke Jesus in de Kribbe, met verschyning van Engelen, een groot stuk in de hoogte: de grond is met Kruissen bestrooid. *M. inv. & fec.* 1662.

Het Beeltenis van 't hoofd Christi op de doek van St. Veronica; een groot stuk in de hoogte in het Jaar 1649. in het geheel in een enkele trek in de rondte.

Een Christus in den Hof van Getzemané en de Apostelen slaapende; een groot stuk in de hoogte: de grond is dubbel sneê, opgedraagen aan den Heere Gaspard de Daillon du Lude, Bisschop van Alby.

Een Geesseling Christi, een groot stuk in de hoogte, opgedraagen aan den Heer Foucquet met een Wapen onder aan in het Jaar 1649.

Christus door de krygsknegten geleid werdende: boven op de Prent staat *Pater ignosce illis*, enz. en onder aan 1659; een groot stuk in de hoogte.

Een *Ecce Homo* in het verschiet; op den voorgrond is een bedrukte Maagd Maria ten voeten uit, en aan de andere kant vertoont zig St. Johannes: een groot stuk Anno 1685.

Een Crucifix, zynde een groot stuk in de hoogte, waar in een Magdalena het Kruis omhelzende verbeeld is.

Een ander groot Crucifix van twee groote bladen, aan den Koning opgedraagen. *Mel. P. & Sc.* Onder aan ziet men Adam en Eva aan den voet van het Kruis leggende.

Item een ander Crucifix, bestaande in verscheide bladen.

Nog een klein Crucifix alleen verbeeld. *Mel. Sc.* 1665.

Een ander klein Crucifix met een Magdalena, onder aan met het Wapen van een Abt.

Een groot stuk in de hoogte, daar in het verschied een Crucifix gezien werd, en op de voorgrond St. Petrus biddende. *Sc.* 1687.

Een bedrukte Maagd Maria; een groot stuk in de hoogte: op den voorgrond ziet men Christus op het Graf: waar op geschreven staat, *Factus obediens usque ad mortem. Sc.* 1683.

Item een andere bedrukte Maagd Maria in 't klein.

Nog eene dito, een groot stuk in de hoogte, verbeeldende hoe Christus ten Graven gedraagen werd; in het verschiet ziet men den Berg Calvarien en de drie Kruissen. *Mel.* 1678.

Een Verryzende Christus, zynde nog op het Graf

Graf, waar op geſchreeven ſtaat. *Per ſe reſurgens*: een groot ſtuk in de hoogte *Sc.* 1683.

Een groot ſtuk in de hoogte met Hiſtorien van het H. Sacrament, boven in ziet men God den Vader.

Een ander groot ſtuk in de breette, met zinnebeelden op het H. Sacrament, dat op den Autaar ſtaat; boven is geſchreeven: *Omne genu flectatur.* in 't Jaar 1683.

Een Kerk-vergadering; een groot ſtuk in de breette: in het midden is een Tafel, daar op een Boek, waar in geſchreeven ſtaat: *Evangelia. Mel. inv. & Sc.* 1665.

Stukken van het Oude Teſtament.

De brandende Braamboſch; een groot ſtuk in de breette. *M. Sc.* 1663.

Rebecca, de Kameelen van Abrahams Dienaar drenkende; een groot ſtuk in de breette. *J. Tintoret. P. Mel. Sc.*

Judith; een groot ſtuk.

Dalila, het hair van Samſom ſnydende; een vierkant ſtuk van middelbaare groote.

Vier andere kleine ſtukjes van eener grootte, namentlyk:

Loth met zyne twee Dogters;

Een Romeinſe Charitas;

Herodias, het hoofd van St. Joannes draagende; en

Een Judith.

Drie ſtukken tot een Getyde-Boek in Octavo

gediend hebbende; namentlyk de Geboorte, de Verryzenis, en de Zending des H. Geeſt.

Verſcheide Geheimeniſſen in Duodecimo, zynde een vervolg van veertig kleine ſtukjes, waar in niet veel werk van belang is.

Verſcheide onderwerpen van Heiligen, zynde groote ſtukken.

Een St. Petrus Nolaſco; een ſtuk in de hoogte, met Hiſtorie Beeldjes verſierd en onder met een wapen. *Mel. fec. Romæ.*

Een St. Ambroſius, die den Keizer Theodoſius te rug ſtoot; een ſtuk met Hiſtorie Beeldtjes verſierd, waar op men geſchreeven ziet, *Apoſtolici Vigoris Exemplar. Mel. Sc.* Anno 1681.

Een St. Auguſtinus, verbeeldende het oogenblik zyner Bekeering in den Hof van Alippus; een ſtuk in de hoogte met ſchrift onder aan. *Sc.* 1660.

Een St. Auguſtinus in de Woeſtyn biddende.

Item een andere van deeze verſchillende.

Een St. Gregorius, zittende te ſchryven aan Childebertus, Koning van Vrankryk. *Sc.* 1681.

Een St. Jeronimus voor een Crucifix op de grond zittende; een ſtuk in de hoogte. *Mel. inv. & Sc.* 1665. men ziet 'er in een hand, welde een keiſteen vaſt houd, waar op geſchreeven ſtaat *Præterita & futura meditantis effigies.*

Een St. Bruno in de Woeſtyn biddende; een ſtuk in de hoogte: de geheele grond is dubbel ſneê.

Item een andere St. Bruno in het klein. *Mell. Sc.* 1620. dubbel ſneê.

Het

Het leeven van St. Bruno; vier groote bladen in de breette, verbeeldende het eene dien H. het kleed zyner inſtelling aan een Geeſtelyken overgeevende; in het ander zyne Broeders vermaanende en hen zyne inſtellingen geevende; in het derde zyn intreede in het Concilie, en in 't vierde vertoonende de H. Hoſtie aan de Krygsknegten.

De Ouders van de Maagd Maria; groot ſtuk in de breette; men ziet 'er St. Anna, St. Joachim, St Joſeph, St. Joannes den Evangeliſt en St. Bernardus. *Sc.* 1648.

Een St. Ignatius; zynde een groot ſtuk in de hoogte, waar op geſchreeven ſtaat: *Ego Vobis Romæ Propitius ero.*

Een St. Dominicus ten voeten uit, in een Landſchap; men ziet 'er den hond een Flambouw draagende; een groot ſtuk, dubbel ſneê.

Een St. Benedictus op de Wolken biddende, waar in een Waereldkloot; een ſtuk inde hoogte.

Een St. Bernardus, knielende en het Kruis aanbiddende.

Een St. Alexis, onder de trap leggende. *Sc.* Anno 1649.

Een St. Claudius op zyne kniën voor het Kruis in overdenking leggende. *Sc.* Anno 1664. Alle groote ſtukken in de hoogte.

Een St. Ignatius en St Franciſcus Xaverius; een hart met haar beide vaſt houdende Dit is een ſtuk in 't breet met Hiſtorie Beeldtjes.

Een St. Franciſcus op zyne kniën en een Kruis aan zyn voeten; en groot ſtuk in de hoogte, opgedraagen aan den Kardinaal de la Rochefoucault. *Sc.* 1638.

Een St. Franciſcus op zyn uiterſte leggende.

Een St. Johannes in zyn Jeugd, in de Woeſtyne; opgedraagen aan den Kardinaal Franciſco Barberini: de grond is dubbel ſneê. *Mell. Sc.* 1629.

Een St. Franciſcus da Paula, by wien een Engel een Schild houdende, waar op geſchreeven ſtaat *Charitas. Cl. Mell. inv. & Sc. Romæ.*

Een andere Franciscus da Paula, Hiſtoriſchwyze en op een andere manier behandelt door den Heer *Vouet*, en ook door *Mellan* te Romen geſneeden.

Een kleine Franciſcus da Paula, in overdenking tegen een Autaar leunende. *Mell. inv. & Sc. Romæ* 1627. dubbel ſneê.

Een St. Gaëtanus op zyne kniën het Kind Jeſus aanbiddende, het welk de Maagd Maria hem vertoont.

Een groot ſtuk in de hoogte, verbeeldende St. Paulus ten Hemel opgetoogen wordende. *Mel. Sc.* Anno 1674.

Andere Heilige van verſcheide groote.

Agt kleine ſtukken, Apoſtelen verbeeldende, zynde in de hoogte; namentlyk:

Een Chriſtus Beeld;

Een St. Johannes;

Een St. Jacobus, de Meerdere;

Een St. Bartholomeus;

Een St. Simon;

Een St. Thomas;

Een St. Mattheus;

Een St. Lucas den Evangeliſt, de Maagd Ma-

Maria ſchilderende. *Sim. Vouet Sc.* in het Jaar 1625. Alle dubbel ſneê; en

Een St. Stephanus ten voeten uit, met dit opſchrift *Ego video cælos apertos.*

Een Beſcherm-Engel en de Hoop; zynde twee kleine ſtukjes van gelyke groote, welke tot een Boek in Duodecimo hebben konnen dienen.

Een Beſcherm-Engel, welke een Zieltoogenden op zyne kniën houd, en een St. Nicolaas van Tolentynen knielende.

Item een ander Beſcherm-Engel met een kleinen Zieltoogenden, aan wien men drie Broodjes toereikt. Ook ziet men 'er een St. Nicolaas van Tolentynen.

Een St. Rupertus. *Mellan inv.* waar by geſchreeven ſtaat *E. Moreau. Sc.*

Een St. Ildefonſus, St. Laurentius, St. Sebaſtianus en St. Anzelmus: alle kleine ſtukjes in de hoogte.

Verſcheide ſtukken van Sanctinnen.

Een Ste. Catharina knielende; een groot ſtuk in de hoogte met Hiſtorie Beeldtjes verſierd. *Simon Vouet. P. Mell. Sc. Romæ*: aan den Kardienaal de la Valette opgedraagen in 't Jaar 1625.

Een Ste. Thereſia voor een Autaar ſtaande; een groot ſtuk in de hoogte, aan den Koningin van Vrankryk opgedragen. *Mel. P. & Sc.* 1661.

Een Ste. Thereſia voor een Autaar knielende. *Mel. Sc.* 1675.

Een ander klein Beeld van Ste. Thereſia; een

ſtuk met Hiſtorie Beeldtjes, door den Ridder Bernini in marmer gehouwen.

Een Ste. Clara, leggende op haar kniën voor het H. Sacrament; een groot ſtuk in de hoogte.

Driederley Beeldteniſſen van Maria Magdalena; namentlyk

Een Zieltoogenden met de elleboogen op een Rots leggende, en door de Engelen onderſteunt werdende; een groot ſtuk in de hoogte, waar in een Landſchap. *Mell. inv. & fec. Romæ* Anno 1627. Dit ſtuk is opgedraagen aan Nicolas Fabrice Peyreſc en is dubbel ſneê.

Een tweede, zynde een groot ſtuk in de breette, ten deelen dubbel ſneê. Dit is een leggende Magdalena met de eene hand op haar knie en het Kruis by haar leggende. In eenige drukken ziet men het Wapen van den Heer Cancelier Segnier.

Een derde Magdalena van middelbaare groote op haar mat leggende. *Mell. inv. p. & Sc.* en is opgedraagen aan Guillielmo Barclaio, Janſz.

Een Ste. Bauma.

Sancta Maria de Socos, Edele Maagd van de Orde van O. L. V. der Barmhertigheid: een Beeld ten voeten uit, verbeeldende op de Zee te ſtaan. *Mell. inv. & Sc. Romæ.* zynde dubbel ſneê.

Een Ste. Apolonia, Ste. Suſanna, Ste. Lucia, Ste Urſula en het H. Geloof, houdende een Kelk; alle kleine ſtukjes in de hoogte.

Vier groote ſtukken, die in malkander gevoegd worden, boven aan zyn twee groote ovaalen, de Portretten van St. Petrus Nicolaſco en St. Raymundus, beide Martelaars en Biegt-

Biegtvaders der Koninglyke Orde der Barmhertigheid. Deeze ſtukken heeft *Mellan* te Romen geſneeden.

Nog een ſtuk Foliants groote in de hoogte, genaamt de Capucynerye, vermits ſ'er veele kleine Capucynen en eenige hunner gebouwen in gezien worden.

Portretten van Claude Mellan.

Zyn eige Portret in 't vierkant middelbaare groote, ſtaande in een doorſneeden wambuis; hy heeft zig zelfs te Romen gegraveerd in 't Jaar 1635.

De Paus Urbanus de VIII. 56 Jaaren oud zynde. *Mell. Sc. Romæ.* Anno 1624. in 't vierkant met zyn Wapen. *Simon Vouet. P.*

Item een ander kleiner, meede in het vierkant, als op een Prent verbeelt.

Nog een dito kleiner, ook vierkant in 't Jaar 1631 geſneeden, een weinig dubbel ſneê, en het Vleeſch geſtipt.

Een St. Carolus in 't klein, halver Lyf voor een Crucifix in overdenking ſtaande.

Een St. Franciſcus in zyn kiſt dood leggende, een klein ſtukje in 't breet.

Het afbeeldſel van het Zilver hoofd, door de Zilverſmids voor de Reliquie van St. Eloi gemaakt; een ſtukje in de hoogte middelmatig van groote. *Mellan. Sc. Roma* dubbel ſneê.

Vera Effigies Sancti Dionyſii Areop., zynde een rond, de helft van 't ovaal met Bloemen. 'Er zyn twee Engelen die een Lauwerkrans vaſt houden, en daarboven een Hemel-Glorie, waar in de naam *JESUS*, en op zyde St. Michaël en

en St. Ludovicus. Dit ſtuk is in 't breet en dubbel ſneê.

De Koningin Moeder Anna van Ooſtenryk, in 't gewaad van een Weduwe, zynde een groot ovaal.

Lodewyk de XIV in zyn kinderlyke Jaaren in doorgeſneeden kleederen, ten halver Lyf in een ovaal.

De Kardinaal Armand de Richelieu, zittende te ſchryven; een ſtuk in de hoogte en ontrent vierkant.

Item een ander denzelven verbeeldende, in een Borſtſtuk ovaalsgewyze, met een vierkante Bonnet op zyn hoofd en onder met een Wapen, in dubbel ſneê.

De Kardinaal Mazaryn in een groot ovaal met zyn Wapen onder aan.

Item een ander in een klein ovaal van Lauwerblad, door twee Koninglyke handen onderſteund en een ſtrik, waar op met Letters ſtaat *Aeceptus Utrique.*

De Kardinaal Guido Bentivoglio in een ovaal, dubbelt ſneê.

Alfonſus, Kardinaal en Aarts-Biſſchop van Lions. *Mell. fec. Romæ.* Dit is een Portret in 't vierkant.

De oude Kardinaal de Retz, in een groot ovaal en onder aan een klein Wapen.

Een ander dito nog ouder, in zyn Wapen zyn twee ſtokken, die als Leliën uitloopen.

De jonge Kardinaal de Retz, in een groot Ovaal.

De Kardinaal de Bouillon, een Borſtbeeld op een Pedeſtal, waar op het Wapen ſtaat. *Mell. del. & Sc,* 1673.

Al-

Alfonſus, Kardinaal Aarts-Biſſchop van Lions, een vierkant Portret. *Mel. fecit Romæ* 1636.

Den Heer Coeffeteau, Biſſchop van Marſeille, met een vierkante Muts op. In het midden van de agtergrond ſtaat *Du Moutier P. Mell. Sc.* Dit ſtuk is in 't vierkant.

François de Villemonté, Biſſchop van St. Malo; hy heeft een Manteltje om; dit is een Borſtbeeld, met een Wapen onder aan, gemerkt in 't Jaar 1671, zonder naam.

Alfonſe Delbel, Biſſchop van Orleans, in groot ovaal, met een klein Wapen onder aan.

Claude de Rebé, Aarts-Biſſchop en Primaat van Narbonne, ten halver Lyf, in 't vierkant.

Victor le Bouthillier, Aarts-Biſſchop van Tours, met een Wapen onder aan. *Mell. Sc.* 1658. Dit is met agt hoeken in Eikenblad.

Jean Pierre Cannet, Biſſchop van Bellay, in 't vierkant.

Hardouin de Perefixe, Aarts-Biſſchop van Parys, met agt hoeken in Eikenblad, onder aan een Wapen 1667.

Annas de Levi de Vantadour, Aarts-Biſſchop van Bourges. Dit is vierkant en ſchynt op een ander Blad te leggen, en onder aan een Wapen.

De Heer Grillet, Biſſchop van Uzez, een Borſtbeeld, onder aan met een ſpreekend Wapen.

De Abt van Marſillac.

Johannes a Boſco Olivarius, van de Orde der Celeſtinen, te Romen geſtorven. Hy is met een groote Baard verbeeld. *Mel. Sc.* zynde dubbel ſneê.

Pierre de Gaſſendi, in 't vierkant.

Etienne de Cæſenne, Generaal der Capucyner

ner Monnikken, te Parys visitatie doende; zynde een Portret in 't vierkant.

Jerome Narnien, vyfde Generaal der Capunen, in een vierkant stuk, met twee handen een Boek houdende, dubbel sneê.

Pater Joseph van Parys, Capucyner Prediker; klein stukje, in het vierkant.

Pater Ivez van Parys, Capucyner Monnik; in het vierkant. *Sc.* 1677.

Pater Charles de Gondren, tweede Generaal der Paters van 't Oratorie.

Pater Charles Favre, Abt van St. Genoveva, in een ovaal.

Pater de Lingendes. *Mell. del* 1642 *& Sc.* 1661.

Philippe Theobalde, hersteller van de Orde der ongeschoeide Carmeliten; in een klein ovaal, en onder twee kleine rondtjes.

Pater Jerome de Nancy.

Een groot stuk, waar in Pallas gezien word, met d'eene hand het Portret van François de St. Martin, Abt van St. Jean de Soissons, vast houdende, en met de andere hand zyn Wapen met Zeegen-teekenen agter het zelve.

Twee verschillende Portretten van Hendrik van Savoyen, Abt enz. Het eene in een Tabbaard en het ander met een Mantel om; een vierkant Portret, kleinder en zonder Wapen.

Portret van een jong Kind, halver Lyf, met een das om, in een groot ovaal met Festons van Eikebladeren rondom en een Wapen, waar in onder andere een Lottharings Kruis. *Mel. Sc.* 1659.

Michel de Marolles, Abt van Villeloin; agtkantig 1648.

Loui-

Louiſa Maria de Gonzaga, Koningin van Polen; groot ovaal 1645.

De Prins van Conti, in een Abts gewaad; een ovaal Portret, onder met een Wapen en Cyffers.

De kleine Hertog van Guiſe.

Henry de Montmorency; een klein Borſtbeeld in een ovaal.

Jean de St. Bonet de Thoiras, Marſchalk van Vrankryk; een Borſtbeeld in een agtkant, als in een Prent.

Charles de Crequi, Hertog van Lesdiguieres. *Mel. Sc. Romæ.* in een ovaal 1633.

Louis de Valois, Graaf van Alais enz.; een gewaapend Borſtbeeld, met het Kruis van den H. Geeſt Orde.

Een ander dito in een Cartouche, door de Victorie gehouden werdende en twee andere ſtukken in 't breet.

Een Agent van den Hertog van Parma.

De Cancelier Pierre Seguier, zittende. *Mel. Sc.* 1639.

De Preſident de Meſme, de Vader; in een ovaal met een Wapen.

De Preſident de Neſmond, de Vader; Borſtbeeld in 't vierkant, als een Prent, onder met een Wapen.

Pierre Molé, Preſident en Zegelbewaarder, met een Wapen.

De Heer de Longueil, in een ovaal met een Wapen daar onder.

De Heer Perrault, Preſident; in een ovaal met een Wapen.

De Heer Berrier; in een ovaal met een Wapen. *Mel. Sc.* 1667.

Ni.

Nicolaas Claude Fabrice de Pereisc, Raadsheer in het Parlement te Aix in Provence, enz.; in 't vierkant.

De Heer de Marolles, de Vader; een vierkant stuk.

Agatha van Chatillon, Gemalin van den Heer de Marolles, een stuk in 't vierkant.

Antonie d'Espeisses, Regtsgeleerde; een groot Portret in 't vierkant, met schrift onder aan.

Charles de Pougues, Regtsgeleerde, meer als halver Lyf; in dubbel sneê.

Louis van Orleans; groot ovaal in een Cartouche: in 't rond is geschreeven *Stat Solido.*

De Heer Foucquet, Staats-Minister, ten halver Lyf, in een ovaal.

De Heer Omer Talon, ten halver Lyf, onder met een Wapen.

De Heer de Mesmes.

De Heer Daubray, Regter in Civiele zaaken; in een ovaal halver Lyf met een Wapen daar onder.

De President van Verdun; onder de drie Mortieren. Dit is een vierkant Portret.

Henricus Blacvodæus, Henricus Zoon, Doctor in de Medecynen te Parys. Hy heeft 's Konings Medecyn-Meester en Professor geweest; dit is een klein ovaal, onder met agt vaarsen.

Raphaël Menicucius. *Celeb. in Utroque orbe terrarum.* Dit Portret is in 't vierkant. *Sc. Romæ.*

Joseph Truillier, een Fransche inwoonder te Romen, 's Konings Medecyn Meester, als meede van de Pausselyke Familie; in een ovaal halver Lyf. *Sc. Romæ.*

Jean Habert, Ridder van Montmort; een Por-

Portret in een groot ovaal met tceëigeningen. *Mel. Sc.* 1640.

Anna Hue a, d, de la Broſſe, gemalin van Jean Habert.

Henri Louis Habert de Montmort, met een Tabbaart aan; een groot ovaal.

Henrietta Maria van Bualde van Frontenac, zyne gemalin *Mel. Sc.* 1641. in een groot ovaal.

De Zuſter van den Heer de Montmort meede in een groot ovaal

Leonard Philaras: deeze naam ſtaat in Griekſe Letters. Dit is een Borſtbeeld in een zeskantige lyſt. 'Er is een vignet op de konſten met zeege-teekenen, 't geen op het Portret volgen moet.

Marcellus Joanetus Aſculanus, is een klein ovaal met een Cartouche. *Sim. Vouet P. Mel. Sc. Romæ*

Abel Servien. Marquis de Sablé enz. ten halver Lyf, en in het vierkant als in een Prent.

François de la Motte le Vayer, agthoekig Anno 1648.

Het Portret van Ronſard en dat van een fraaye Juffrouw, van wie hy in een Boek ſpreekt; twee kleine ovaale Portretten tegen elkander aan, in dubbel ſneè. *Mel. Sc.*

De Heer de Balzac, halver Lyf in 't vierkant, met vier Latynſche vaerſen onder aan.

Wilhelmus Barclayus, de oude, met een Wapen van zyn Voorouders.

Joan Barclayus, kleinder dan de andere, te Romen gegraveerd; hy heeft een doorſneede Wambays aan. *Dumoutier P.*

Een andere met een doorſneede Wambays

met banden, een Gordyn boven zyn hoofd. Dit ſtuk is wat grooter.

Nog vind men een ander, waar in de banden overſneeden zyn.

Jeronimo Flesquaubalde , Organiſt in de St. Pieters Kerk te Romen, in een klein ovaal

Gabriël Naudé, een Paryſenaar, Bibliothecaris van den Kardinaal Mazaryn, dit is agtkantig.

Vincent Ju[illegible]inien F. de Joſeph; een Borſtbeeld in een ovaal *Mel del. & Sc Romæ* 1631.

Margareta d'Eſtampes; een Borſtbeeld in een ovaal. *D. Dumoutier P.* 1625. *Mel. Sc* 1638.

Virginia da Vezo da Vetelli, Schilderes Gemalin van Simon Vouet; in een klein ovaal. *Mel. Sc. Romæ* 1626.

Anna Maria Vayanini, een Florentynſe Schilderes en Plaatſnyderes. Dit is een klein Portret.

Madalena Corvina, Romeinſche Schilderes in Miniatuur *Mel Sc. Romæ* 1626.

Een Vrouw met een Paarl op het Oor.

Een kleine Vrouw halver Lyf met twee handen, waar meede zy een Kelk vaſt houd, welke zy openen wil, het Vleeſch is geſtipt.

Henrietta Anna, Princes van Groot-Brittanje, klein Borſtbeeld op een Voetſtuk.

Twee andere Portretten van differente Vrouwen, zonder naam.

Mevrouw de Chantal, zynde verbeeld als knielende en op de Wolken biddende; onder ziet men de zielen in't Vagevuur. Dit is een ſtuk in het vierkant.

Zuſter Françoiſe Habert de Fontevrault overleeden te Haudebrierts, oud 50 Jaaren, in 't klein.

De Eerwaarde Moeder Françoiſe de St Marie de Berthillier, Geeſtelyke van de onbevlekte Ontfangenis van de derde Orde van St. Franciſcus.

An-

Andere Portretten tot eenige Historische stukken.

De Koningin Moeder agter den Koning, als een Jong kind, verbeeld, zittende, en aan zyne voeten de Scheepenen en Prevoost der Kooplieden, met hunne Wapenen en naamen onder aan; ten tyden de Prevoost Macé le Boulanger in bediening was.

De Neederlegging der Regeering van 't Koningryk door de Koningin Moeder en Regentes gedaan in handen van de Koningin des Vreedes, vertoonende Lodewyk den XIV. en Philippus van Orleans aan de Maagd Maria. Dit is een groot stuk in de hoogte

De Koningin Moeder by haar graf; een groot stuk in de breette, zynde een Mauzoleum of Praalgraf, zittende onder aan het zelve een Vrouw, welke het Portret van de Koningin houd en aanziet, waar by geschreeven staat *Pour me consoler &c.*

Een Historisch stuk in 't breet, waar in de Faam met de eene hand een Trompet houdende, en met de andere een Portret zonder naam in een ovaal, zynde een Bor beeld van een oud Man; ook is 'er een zittend Beeld, het welk met de eene hand dat Portret vast houd en met de andere hand een Kruis. *Mel. Sc & inv.*

De Kardinaal de Richelieu knielende en de Maagd Maria een Boek aanbiedende, daar boven een verschyning van Engelen; zynde een stuk in 't vierkant, welk tot een Boek heeft konnen dienen.

Onderwerpen van Theſes.

Een groote Theſis aan de Kardinaal Mazaryn door Ant. Talon opgedraagen enz. in drie groote ſtukken verdeelt. In het eene ziet men de Faam, het Wapen van den Kardinaal weg voerende; in het ander het Portret van die Eminentie, 't geen door een Engel aan Vrankryk gebragt werd; en in het derde, het welk groot is en tot het onderſte van de Theſis ſtrekt, twee Beelden van Hercules in onderſcheidene geſtalten.

Een andere Theſis, zynde een groot ſtuk in de hoogte. *Ant. Talon. Catalan. in Sorbona pro tentativa* Anno 1648. *Mel. inv. & Sc.* Op het voetſtuk op den voorgrond is het Beeltenis van Pallas, 't geen door twee Cupidoos gekeetent word; aan beide zyden zyn twee Beelden dewelke ſchryven.

Een andere groote Theſis, beſtaande in twee groote ſtukken in de hoogte; deeze is aan den Kardinaal Mazaryn opgedraagen door Guillaume de Longueville, in 't Jaar 1646. Het onderwerp van dit ſtuk is Apollo met de neegen Zang-Godinnen, en aan het andere onderſte ſtuk is het opſchrift en twee groote Stroom-Goden met Feſtons.

Een Theſis, opgedraagen aan Meſſire Nicolas de Bailleul. Deszelfs Portret is om hoog in een ovaal, met vier zittende Beelden en met een Wapen en Zinſpreuken. Ook zyn in het onderſte van de Theſis vier uitgeholde Pylaaren met Zinſpreuken tuſſchen beide.

Een groote Theſis opgedraagen aan Hendrik van

van Savoyen, Hertog van Aumale, welke 'er ſtaande in verbeeld en door Vrankryk ontfangen word, als meede door een Engel, die hem de Kardinaalshoed aanbrengd; onder aan de Theſis zyn zes rontens met Hiſtoriſche Beelden.

Nog een Theſis voor een Ridder van de Orde.

Zinnebeeldige en Hiſtoriſche ſtukken.

Een Hiſtoriſch onderwerp, zynde een ſtuk in de breette, en verbeeldende een Rots in een Zeehaven, waar op geſchreeven ſtaat: *Ibi confringes tumentes fluctus tuos*, daar by het Wapen van de Hertogin d'Aiguillon; aan een ander ſtuk van het zelve onderwerp ſtaan in plaats van een Wapen deeze woorden: *Sancti Auguſtini Opera adverſus Pelagianos.*

De Deugd en de Regtvaardigheid; zynde twee Zinnebeeldige ſtukken.

Het Wapen van den Koning van Vrankryk met dat van den Kardinaal Mazaryn door een ſtaande Pallas vaſtgehouden werdende enz. Dit is een groot ſtuk in de breette.

Een ſtuk de Deugd verbeeldende, zynde in de breette, waar in het Wapen van den Hertog van Richelieu en in het verſchiet een Diaken aalmoeſen uitreikende: op de voorgrond ziet men twee groote Beelden.

Een ander ſtuk op de ſtrydende Kerk.

Een dito op den Godsdienſt zeegenpraalende, verbeeldende een Vrouwe een Palmkroon op een Autaar houdende, waar onder een Harp.

Dit is een ſtuk van middelbaare groote, in de hoogte

Een Allegoriſche Piramide.

Bellona. een Zinnebeeld.

Een ſtuk in de breette, verbeeldende Venus, welke in een Landſchap den dooden Adonis aanſchouwd. *Cl. Mel. Sc & inv.*

De Waagen van de Maan.

De Faam, het Wapen van den Kardinaal Mazarin wegvoerende.

Apollo op zyn Wagen zittende op de Zodiacus zyn loop volbrengende, daar by ſtaat in Letters, *Nec monſtra morantur euntem.*

Een Beeld van Andromeda, een ſtuk van middelbare groote. *Mel. inv. P. &. Romæ.*

Een ſtuk in de breette Hiſtoriſchwyze behandelt, waar in Mercurius de Godin Minerva geleidende, om haar Lelyën onder de ſchors van een boom te laaten zien, aan welkers ſtam de Zang-Godinnen vergadert zyn.

Hercules en Atlas, een Heemelkloot onderſteunende; een ſtuk in de breette, daar in het Wapen van den Heer Fouquet, waar op geſchreeven ſtaat, *Quo non aſcendet.*

Een groot Zinnebeeldig ſtuk in de hoogte. Dit is een Beeld ten voeten uit, het welk een Pen in zyn hand houd, om in een Boek dat het vaſt houd, te ſchryven enz.

De nieuwsgierige Pſichée, in d'eene hand een Lamp houdende, om de Minne God te beſchouwen, en in d'andere hand een Pook. *Sim. Vouet Cl. Mel. Sc. Romæ.*

Een groot Lucretia Beeld uit haar Bed treedende, om haar zelfs het leeven te beneemen. *Sim. Vouet P. Mell. Sc. Romæ.*

Een

Een Engel in de Wolken een rol houdende, om 'er iets op te ſchryven. Een klein ſtukje in de breette.

Een Beeld voor het Kind Jeſus en de Maagd Maria ter aarde uitgeſtrekt leggende en neevens het zelve een Boek, een Waereldkloot en een Sleutel; een klein ſtukje in 't breed.

Een klein ovaal, waar in een gekroond Cyffer met een Grieks omſchrift; boven het Cartouche ſtaat een Oſſenkop.

Een klein Beeld, verbeeldende een Veſtaalſe Non.

Een klein Venus Beeld op een Bed neder gezeeten, in de eene hand een Lauwer Kroon houdende en in de andere een draad, waar aan twee duiven vaſt zyn. Dit is een klein ſtukje.

Twee groote ſtukken in het breed, waar in het Wapen van den Kardinaal de Richelieu. In het eene ſtuk zit een Vrouwen Beeld de Zon aanſchouwende, en in het ander is het Wapen voor aan; in het zelve ziet men een zittende Vrouw en een Man in een ſmeekende geſtalte, enz.

Een ſtuk van middelbaare groote, in het vierkant, waar in een open Helm op een leedig Schild, door drie Adelaars onderſteunt, enz.

Een Cartouche in 't vierkant, het hoofd van een Engel boven op met Feſtons 'er onder.

Een Hiſtoriſch ſtuk, waar in verſcheide Beelden ten getale van twaalf, omſchriften draagende en betrekking hebbende tot gekroonde Wapenen van een hoed, door Apollo gehouden werdende. Dit is een groot ſtuk in dubbel ſneê.

Twee ſtukken in de breette met weinig ver-

ſchil in de Wapenen, welke verandert zyn. *Antoni Pomerancie invent.*

Twee andere dito in de breette; meede weinig verſchillende.

Een ſtuk in de breette, waar in drie Beelden; namentlyk Pallas in het midden zittende en hebbende de Overvloed aan de eene en de Regtvaardigheid aan de andere zyde: in het midden is het Wapen van den Heer de Mesme, Preſident a Mortier.

Ferdinand van Ooſtenryk te paard zittende, waar by Zege-teekenen, zynde in dubbel ſneê. *Ant. Pomerancie invenit. Mell. Sc.*

Een groot Hiſtoriſch ſtuk in de breete met twee onderſcheide Wapenen met een Hoed en een Hertogelyke Mantel bedekt, waar boven geſchreeven ſtaat. *Hi Societate vigent.*

Een Landſchap, waar in een Boer en een koe, een ander, die op de grond legd, likkende.

Een Beeld ten voeten uit; een Kruis houdende, naaſt haar legd een driedubbelde Kroon, en aan de andere zyde een Wierooks-vat; een ſtuk in de hoogte.

Een Hiſtoriſch ſtuk, zynde een gekroonde Vrouw, zittende en houdende een Cartouche met een Kardinaals Hoed gedekt: in het Wapen zyn zes ballen. *Ant. Pomerancie inv. Cl. Mell. Sc. Romæ.*

Een ſtuk in de breette voor de Notariſſen gemaakt in 't Jaar 1664, langwerpig tot gebruik van haar Lyſt; 'er zyn twee zittende Beelden en het Franſche Wapen in het midden.

Een groot Zinnebeeldig ſtuk in de hoogte, opgedraagen aan den Heer Marcello Sachetto,

The-

Thesaurier van den Paus Urbanus den VIII, met een Wapen. 'Er zyn drie Beelden in enz. alles dubbel sneê.

Een stuk der Hesperides, een nagt verbeeldende; met Beelden op een wagen enz. *Pet. Berettino da Cortonne inv. Cl. Mellan. Sc. Roma.* meede dubbel sneê.

Een zittend Beeld, in de hand een Waereld Kloot houdende enz. een stuk van middelbaare grootte in de breette.

Een ander in de breette, zynde Pallas op een Schild zittende. Aan haare voeten is een Wapen met andere toeëigeningen.

Een klein stukje, waar in een zittende Vrouw met Lauwrier gekroond, welke een Tafereel van Hercules daaden vast houd.

Twee gelyke stukken, zynde een Beeld in de eene hand een Kruis houdende en in de andere een Palmtak: het onderscheid bestaat slegts in het voetstuk, op het een leggen Boeken en op het ander het Wapen van den Heer de Harlay, Aarts-Bisschop van Parys.

Een Historisch stuk in de breette, zynde het gezigt van een Paleis waar in vier Beelden, op den voorgrond ter linker zyde zyn 'er twee, waar by geschreeven staat: *Pomis sua nomina Servant. Pet. Berett. de Cortonne del. Mellan. Sc Roma.*

Een Landschap in de breette, waar in Adonis door Venus dood gevonden word.

Vyfderlei gezigten van den Gladiator. *Cl. Mell. Sc.*

Tien stukken in de hoogte in dubbel sneê, hebbende Octavo Formaat en konnende voor een Roman geplaatst worden.

Een groot ſtuk in de breette: in de Lugt ziet men een Faam verbeeld, haare twee Bazuinen in de eene hand houdende en in de andere een Schild, waar op een gekroonde L. ſtaat. Onder is de Teekening van een Waereldkloot; en op een Trompet ſtaat *Mel. Gallus inv. & fecit.*

Een Hiſtoriſch ſtuk, waar in het Geloof, de Hoop en de Voorzigtigheid verbeeld zyn, met het Wapen van Claude Auvery, Biſſchop van Con ance.

Vierderley gedaanten van Licht-verſchynzelen, welke in het Jaar 1635 te Aix gezien zyn, beſtaande in verſchillende gedaanten van Vuurbollen.

Beelden van de Gallery van Juſtinianus in de hoogte, door *Mellan* gegraveerd. By alle is 'er een klein byvoegzel; te weeten

Een klein Kind op een Dolphyn ſtaande en zyn Schaap.

Een Diana, zynde een Beeld ten voeten uit en met kleeding, haalende een Pyl uit haar Kooker.

Een Apollo, zyn Lier teegens de ſtam van een boom houdende.

Driederley Hercules Beelden ten voeten uit; namentlyk een, welke een Appel; een andere Jonger, welke drie, en een derde, die meede drie Appelen in de hand heeft. Deeze laatſte is bejaard en zyn hooft met een Leeuwenhuid omwonden.

Een Pallas, dit is een Vrouwe Beeld gekleed en in de eene hand een Rondas of Beukelaar houdende.

Een Venus half gekleed en haar kleeding met eene hand vaſt houdende.

Een

Een Veſtaalſe Non, haar hand voor de oogen houdende en haare voeten bedekt.

Een andere Veſtaalſe Non, welkers voeten niet gezien worden en ſchynen in een Kooker beſlooten te zyn

Een Vrouwe Beeld met kleeding op zyde te zien, verbeeldende te gaan.

Een naakt Mans Beeld, een Bevelhebbers Staf houdende, en naaſt hem een Dolphyn

Een Vrouwe Beeld met kledagie, de eene hand om hoog en de andere in haar zyde houdende, hebbende een ſluyer om en ziende na de linker zyde.

Een naakt Hercules Beeld een Boog houdende.

Een jonge Hercules Beeld op een Colom leunende met een Leeuwenhuid voor zyn borſt.

Een Ceres Beeld met koorn-airen in haar hand.

Een andere Ceres, welke een bos ſtrooi in haar hand houd.

Een Venus Beeld van onder gekleed, hebbende een gouden Appel in haar hand.

Een Mercurius Beeld met de eene hand zyn roede houdende, en een Minne-God, hem Vleugelen aan de voeten vaſt hegtende. *Franc. du Quesnoy* (van Bruſſel) *fecit. Mellan Sc.*

Een zittend Beeld, waar van de voeten gezien worden; houdende de eene hand onder zyn kin en de andere op zyn knie

Een zittend Romeinſch Raadsheer, zynde kaal van hoofd; in de eene hand houd hy een Rol papier, en zyn andere hand legd op een Kuſſen.

De vyftien Antieke Stand- en drie Borſtbeelden

den voor den Koning van Vrankryk door Mellan gegraveerd.

Om de nieuwsgierigheid der geene, die de naamen der Antieke Statuë- en Borstbeelden, door Mellan gegraveerd, zouden willen weeten, te voldoen, heb ik dienstig geagt dezelve alhier aan te wyzen; te weeten:

Een Stand-Beeld van Diana, Bacchus, Venus, een Jageresse, een Jongeling, een Gladiator, Mercurius, Agrippina, Ceres, de Zang-Godin Thalia, Flora, een Vrouw, Porti, een Faunus en een andere Faunus.

Maakende dus vyftien Standbeelden: de drie Borstbeelden zyn een Romeinsche Raadsheer, een Romeinsche Adelyke Vrouw en een andere Romeinsche Dame.

Dit word breedvoeriger gevonden in een gedrukt berigt, dat voor een Verzameling van die stukken van 's Konings Cabinet geplaatst is.

Dog alzoo de Antieke Stand- en Borstbeelden door den Heer Baudet, op de wyze van Mellan gesneeden, een gevolg op die stukken uitmaakt, waar van geen uitlegging in de Catalogus van 's Konings Cabinet, in het eerste deel gegeeven is; heb ik gevoegelyk geoordeelt, derzelver getal alhier aan te wyzen, en zelfs daar op nog eenige andere Beelden voor den Koning gegraveerd, dewelke ik hier vooren niet omstandig genoeg vermeld heb, te laaten volgen.

'Er

'Er zyn twaalf Statuë en een en veertig Borſtbeelden van *Eſtienne Baudet*, namentlyk.

Een Beeld van Bacchus, vier voet en twee duim hoog.

Een ander dito, drie voet en twee duim hoog.

Vader Silenus, twee voet en twee duim hoog.

Een Romeinſch Raadsheer, uit het bad treedende.

Een ander Romeinſch Raadsheer, zes voet en twee duim hoog.

Een Groep van twee Heſperideſe Nimfen, houdende eene tak van een Citroenboom in de eene hand, en in de andere een Citroen, een voet vyf duim hoog.

Een Vrouw met kleeding, zes voet hoog.

Een andere Vrouw met kledagie ter hoogte van zes voet en vier duim.

Een Jongeling, die een doorn uit zyn voet trekt.

Een Pallas, vier voet en zes duim hoog.

Een Jongeling, hoog drie voet agt duim.

Een zittende Minerva, vyf voet hoog.

De Borſtbeelden zyn: een Ceres; Julia; Druſella; de Jonge Cleopatra; een Griekſe Adelyke Vrouw; Minerva; Maſſella; gemalin van Agrippa; Romeinſche Adelyke Vrouw; de Keizer Adrianus; Romeinſche Adelyke Vrouw ten tyde van Adrianus; de Keizer Septimus Severus; Socrates; Alexander den Grooten; Claudius Albinus; een Faunus; een Antiek; nog een Antiek; de God Mars; een ander Antiek; een Romeinſch Raadsheer; de Keizer Trajanus; de Keizer Severus; Annius Verus, Zoon van den Keizer; Marcus Aurelius; Lucius Ceſar, Zoon van Agrippa en Julia; de Jonge Geta; Geta, Broe-

Broeder van Caracalla ; Antiek Metaal Borstbeeld ; een ander dito van de Jonge Cleopatra; en een van Aristoteles, zynde van Toetssteen gemaakt.

Andere stukken in de Catalogus van 's Konings Cabinet niet vermeld.

Door *François Chauveau* gegraveerd, een grooten Satyr met een kleine naast hem, in een marmer groep gehouwen door *Philippus Buister*; en de Danseres van *Louis Lerambert*.

Door *Le Pautre* den Faunus van *Louis Lerambert*, de Speelster, houdende den rinkelbom, met een klein Minne God by haar, van denzelven; de Nimph, een krans van Eikenblad houdende, van *Philippus Buister*; een Satyr, een blaashoorn houdende ; een andere dito, een tros Druiven in zyn hand houdende, en een Speelster op de rinkelbom of trom met een kleine Satyr verzeld, alle van den zelven.

Door *Gerard Edelinck* de Diana van den Heer *Des Jardins*, de Herderin van den Heer *Granier*; de Lente van den Heer *Magniere*, de Vader; de Zomer van den Heer *Masson*, en de Aarde van den Heer *Utinot*.

Door *Jan Edelink* de Venus van den Heer *Gaspara de Marsay*; de Lugt van *Etienne le Hongre*; de Herfst van den Heer *Renaudin*; de Winter van den Heer *Gerardon*, en de Groep van Latona met haar twee Kinderen van den Heer *Balthasar de Marsy*.

Dit zoude een omstandiger verhaal vereischen. Laaten wy nu weder tot onzen *Mellan* wederkeeren.

Ti-

Titelplaaten, Lettres-Grise, *Vinjetten en* culs de lampe, *als volgt:*

Een Alphabet van groote Lettres, met Historie-Beeldjes behalven X Y Z, die hy niet gesneeden heeft: als by de A is een Anker. 'Er zyn twee B by de eene is een Stier, en by 't ander een Bacchus op een ton; by de C een Mercurius roede; by de D een slang in de rondte; by F een Ouwerwetse Fransche Vaan; by de G drie Lelyen op haare stengen; by de H een Paasch-Lam; by de I de Faam; by de L de Overwinning; by de M een Zee; by de N een Cibela; by de O een Oog; by de P een Pelgrim; by de Q een draayende Roos; by de R een Kussen, waar op een Scepter en een Kroon legd; by de S Straalen; by de T een Voet, en by de V Zegeteekenen.

Voorts een stukje, waar in een Duif gezien word, en waar by geschreeven staat, *Una est Columba mea.*

Een klein langwerpig vierkant, waar in Zegeteekenen met een Cyffer in het midden

Een Fries met een Korf met vrugten in het midden.

Een dito tot een Ornament, met het Hoofd van Saturnus in 't midden.

Een dito, waar in twee Vrouwen onder in Ornament uitkoomende; in het midden is een ovaal van Lauwerblad Dit hoort by een Plaat van een Boek, waar op in een ovaal staat *Sit nomen Domini benedictum*, enz. en by een ander ovaal in de hoogte met Lofwerk van Eikenblad,

en

en boven op het hoofd van een Engel. Dit is een klein ſtuk in de hoogte.

Een ander Fries met een Vrouwen hoofd, waar by nog twee duiven aan ieder einde.

Een dito, waar in het Wapen van den Heer Foucquet.

Een dito, waar in een Ramskop gezien word met Feſtons en grof fruit bezyden de Kop.

Een Fries, waar in een Vrouwen hoofd in 't midden en twee Kinderen, welke twee hoornen, daar uit vrugten koomen, onderſteunen.

Drie andere dito, waar in twee Kinderen met het Wapen van Vrankryk en Navarre.

Een andere dito, waar in het Wapen van den Kardinaal de Richelieu met twee kleine Kinderen, welke een Kardinaalshoed draagen, waar op geſchreeven ſtaat, *Pour le grand Armand.*

Nog een andere dito, met twee Kinderen, en een kinderhoed in het midden.

Verſcheide *culs de lampe*, in de eene zyn twee Kinderen naaſt een Wapen.

Een dito, daar in de Faam een Schild draagende, waar in het Wapen van Vrankryk is.

Een ander dito, waar in twee klaauwen, welke een Cardoes onderſteunen, en boven op is een hoofd.

Nog een diergelyke, waar in een Cyffer en boven twee mom-aanzigten.

Een ander dito, waar in een hoofd, draagende een korf met fruit, daar by twee Dolphynen in plaats van de ſchouders.

Een ſtuk van middelmatige groote, zynde in de hoogte, waar in een Kinderhoofd als een Engel, boven op een Cardoes, in 't welk een vierkante Lyſt; onder aan zyn Feſtons van vrugten.

Een

Een agtkantig langwerpig ſtuk, waar in het Kruis van een Ridder Orde, en boven op een H. Geeſt: in het midden ſtaat de verdeediging van het Hoofd van den H. Geeſt Orde.

Een klein ſtuk in de hoogte, waar in een ſtam van een boom, dewelke een wyngaard met druiven belaaden onderſteund: boven op ſtaat *Videndo Maturat.*

Verhandeling der Erffeniſſen door Ant. Deſpeiſſes: een Tytelblad in Fol. met Hiſtorie Beelden, waar by de Geregtigheid en de Voorzigtigheid, zynde ſtaande Beelden, en boven op het Wapen van den Heer de Genlis.

Een kleine Titelplaat in Duodecimo, waar in een Kroon van Palm ovaalswyze, door twee Engelen gedraagen wordende; een van beide zyn hand op 's Pauſen Wapen leggende, en de andere op een ander Wapen.

Nog een Titelplaat in Duodecimo met Historie Beelden verſierd op de weezentlykheid der verdigtſelen; daar in is een Vrouwen Beeld op een leggend voetſtuk ſtaande, en een Fakkel in haar hand houdende.

De liefdensgevallen van Triſtan, zynde een Titelplaat in Quarto, met Hiſtorie Beelden en een Apollo zittende gekleed. De grond is dubbel ſneê.

Silvæ Regis Baltazaris de Vias: een Hiſtoriſche Titelplaat aan Lodewyk den XIII opgedragen, in 't Jaar 1623 gedrukt; daar in zyn twee Beelden, het eene het Geloof, zynde het Portret van Lodewyk den XIII, dubbel ſneê.

Een andere Titelplaat met Hiſtorie Beelden, waar in de drie Bevalligheeden, houdende een Portret met de eene hand en met de ande-

re een omschrift, waar op in Letters staat *Balthazar de Vias.* Anno 1659, zynde een Titelplaat in Octavo.

Codex of Wetboek van Lodewyk den XIV, eerste Deel: het Titelblad in Quarto, verbeeldende den Koning op zyn Richterstoel gezeeten, hebbende in de eene hand een Weegschaal en in de andere een Scepter.

Maphæi S. R. E. Card. Barberini nunc Urbani VIII. poemata, in Quarto; een Historise Titelplaat verbeeldende een Samson, welke een Leeuw verscheurd. *Caval. Bernini inv.* 1631. *Cl. Mel. Sc.*

Op de Onderwyzing van den Dauphyn, een Historise Titelplaat, verbeeldende dien Prins, door Pallas by de hand gehouden wordende. Gedrukt door Sebastiaan Cramoisi in 't Jaar 1640.

Een andere Titelplaat, zynde een Pallas, welke op een voetstuk in bedenking leid, met een Minne-God by haar.

Nog een andere Titelplaat met een Man gelaarst staande, zyn hoofd op zyn linker hand leggende en teegen een Eikenboom leunende, op welkers stam staat *Robur Brittanicum Mellan & Bosse. Sc.*

De spotters bespot; een Titelplaat van een Boek in Quarto: op een Globe staat, *Sic se ridendum dat derisoribus Orbis*, en verscheide Globen.

Het begin van het leeven der Vaders Hermiten; daar by is een St. Antonius en St. Paulus.

De Titelplaaten in Folio van den Bybel, Virgilius, en Horatius alle in het Koninglyk Paleis van de Louvre gedrukt. *Poussin Inven. Mel. Sc.*

De Godsdienst, tot een Titelplaat op een Boek in Folio, zynde een Beeld ten voeten uit,

het

het welk een Kruis en andere toeëigeningen vaſt houd.

Een Beeld van David, zynde tot een begin van een Boek, waar op geſchreeven ſtaat *Quomodo ceciderunt Fortes.*

Parnaſſus Minne-God, een Hiſtoriſche Titelplaat.

Een Titelplaat in Folio, *de Imitatione Chriſti*, in de Koninglyke Drukkery gedrukt; men vind 'er in het Wapen van Vrankryk en een Kruis, waar om verſcheide Engelen zyn, van welke twee in het midden het afdrukſel van het Heilige aangezigt van Chriſtus op een Doek verbeeld vaſt houden.

Inleiding tot het Godvrugtig Leeven in Folio, daar in een Boetvaardige Vrouwe in overdenking, en verſcheide Engelen in de Lugt: in de Koninglyke Drukkery gedrukt.

De alleenſpraaken van St. Auguſtinus; een Titelplaat in Duodecimo.

Een dito in Duodecimo, de Belydeniſſen van St. Auguſtinus, by de Weduwe Camuzat gedrukt.

De Geſchicht Boeken van Cornelius Tacitus, door Louis Dorleans, een Paryſenaar, opgedraagen aan Lodewyk den XIII, welke boven op Zeegeteekenen te Paard verbeeld zit en aan wederzyden twee Piramiden met verſcheide kleine Borſtbeelden. *J. le Grain Pollo. inv. Mel. Sc.* dubbel ſneê.

In Funere Virginii Cæſarini Oratio, wiens Portret boven op is, en onder de Gedenkpenning van Jean Pie de la Mirande. *Ant. Pomeranie inv.* Een Titelplaat in Quarto.

Divi Bernardi Abbatis Claravallis operum Tomus

Primus, in Folio Historisch wyze; in de Koninglyke Drukkery gedrukt. Dit verbeeld St. Bernardus aan de voeten van de Maagd Maria, die het Kindeke Jesus houd enz.

Titelplaat van een Boek, aan welkers een kant geschreeven staat, *Lex amoris in monte Sion*, en aan de andere zyde, *Lex timoris in monte Sinaï.*

Een Titelplaat, die daar by hoord, is eene Piramide op een voetstuk staande en met den top in de Lugt verdwynende: ook ziet men 'er de Overwinning, welke op haare kniën Griekse Letters zit te graveeren op een Hart van Bloemen, het welke op de Piramide verbeelt is.

Ritratto di Madama Ser. Cath. P. de Toscana, Hertoginne van Mantua. *Ant. Gregorius inv. Mel. Sc.* Een Titelplaat met Historie Beelden versierd, waar in het Portret van de Hertogin boven aan is, met vier Deugden verzeld in dubbel sneê.

De Gedigten van Marcello Giovannetti, een kleine Titelplaat; zynde een Apollo, welke een Lier houd. *Simon Vouet p. Mel. Sc. Roma.*

La Secchia Rapita, een Titelplaat met bysieraaden, tot een Boek in Sextodecimo, een klein stukje, waar in verscheide Ruiters met Lancien.

Een ligtvaardig onderwerp zynde een groot stuk in de breette, waar in verscheide Minne-Goden troffen druiven vast houdende, en een naakte Vrouw op een bed leggende.

DE

WERKEN

VAN

TEMPESTA.

Het groot getal der ſtukken, die hy in 't koper gebragt heeft, de verſcheide Geſchiedeniſſen en reeks van Hiſtorien, de openbaare Intreedens, de Cavalcades enz. Alle deeze dingen by elkander genomen, noopen my, hem in dit Boek de plaats te geeven, die hem toekoomt.

De Stukken na Tempeſta geſneeden zyn van

Franciſco Villamena,
Philippe Thomaſſin,
Cherubin Albert,
Matt. en *Frederic Greutter*,
Valerianus Regnartius,
Benjamin van Anglus,
Camillus Cungius,
Giero. Paroſolia,
Meriam,
Horat. Brun,
Corin Boel.

Handelaars in Prentkonſt te Romen, welkers naamen op eenige Prenten ſtaan; namentlyk

Battiſta Parmencis, 1592.

Horatius de Marini,
Henricus van Jehoel,
Callistus Ferrantis,
Maria Clodio.

Geestelyke stukken, zo uit het Oude Testament, als andere.

De Bybel of het Oude Testament, in twee hondert kleine stukjes, klein vierkant, zonder Titelplaat.

Een groot stuk in de breette, zynde de Schepping der Dieren.

Geschiedenissen van het Oude Testament, zynde vyf en twintig groote stukken in de breette met Cyffers genommert en de Titelplaat. Het eerste is het Aardsch-Paradys, alwaar Caïn zynen Broeder Abel vermoord.

Twaalf stukken van het Oude Testament; ter groote van de Metamorphosis.

Twee en vyftig stuks kleine ovaalen in de hoogte op het leeven van de Maagd Maria, het Lyden Christi, en eenige Heiligen. Alle die stukken zyn geteekent en zonder Schaduwen. Het eerste is de Geboorte van de Maagd Maria.

Zestien kleine stukjes van het Nieuwe Testament; zynde het eerste een Maria Boodschap. 'Er is ook onder andere een David en de vier Evangelisten.

Een vlugt na Egypten; een klein stukje in de hoogte.

Een Crucifix en de twee Moordenaaren; zynde een grof stuk in de hoogte: ook ziet men 'er nog andere Beelden in.

Een

Een ander Crucifix met de twee Moordenaaren; dit is grooter en beter gefneeden, onder ziet men de Maagd Maria, en St. Johannes ftaande. *Ant. Temp. inv. & fecit* 1612.

Chriftus de Handelaars uit den Tempel dryvende; een klein ftukje in de breette, als in hout fneê.

In de ftukken der Mirakelen van de Maria Boodfchap, door Callot gefneeden, zyn 'er vier na de Teekening van Tempefta.

Een Maagd Maria, zittende op een Throon, ftaande op een Peedeftal en daar by verfcheide Engelen, Heiligen en andere Beelden; een groot ftuk in de hoogte. *Temp. inv. Philippe Thomasfin. Sc.*

Agt ftukken op de Kruisvinding, zynde het eerfte een St. Joris, en het laatfte een H. Drievuldigheid, en onder aan St. Michaël, die den Draak bevegt.

Zes ftukken van gelyke groote in de breette, zynde Landfchappen, waar in St. Johannes de Dooper, Ste. Magdalena, St. Franciscus, St. Euftatius, St. Jeronimus en St. Onuphrus.

Een Beeld van St. Jeronimus, zynde een ftuk in de hoogte met een verfierde Lyft; een ftuk als hout fneê.

Een groot Beeld van gemelden H. zittende; in het verfchiet is het laatfte Oordeel verbeelt; dit ftuk is in de hoogte. *Battifta Parmencis Formis Romæ* 1592.

De Bekeering van Paulus, een groot ftuk in de breette, onder aan ftaat, *Luca Cavalcanti.*

Trattato degli inftrumenti di Martirologio enz.; een Titelplaat te Romen gedrukt, Anno 1591. 'Er zyn

hondert negen en vyftig ſtuks, verbeeldende het laatſte verſcheide Inſtrumenten, om te pynigen.

Twee en twintig ſtukken der Martelaaren; als vierkant, hout ſneê.

Vyftien ſtukken in de hoogte; namentlyk Chriſtus de Maagd Maria en dertien Apoſtelen met ſchrift boven dezelve ſtaande, boven Chriſtus ſtaat *Pater noſter*, boven de Maagd Maria *Ave Maria*, en boven de Apoſtelen de twaalf Artikelen des Geloofs, en in het verſchiet ziet men het onderwerp van hun leeven.

Vier ſtukken, zynde St. Lucas, St. Johannes, Chriſtus tuſſchen de twee Moordenaars en de Zending van den H. Geeſt.

Het leeven van St. Antonius, zynde een Titelplaat en vier en twintig ſtukken met een Latynſch en Italiaanſch Vertoog; de ſtukken zyn genommert.

De Hiſtorie van St. Joris bevat veertien of vyftien ſtukken.

Imagini di molte S. S. Virgin. Rom. Martirio, enz.; een Titelblad in een Cardoes, in 't geheel vier en zeeventig ſtukjes, kleine langwerpige ovaalen in de breette.

Emblemata Sacra, zynde een Titelplaat; het Wapen van den Paus dient tot een ander ſtuk, daar by andere onderwerpen.

De Maagd Ste. Franciſca, zynde ook een afbeelding van Mirakelen en plegtigheeden van haare Canoniſatie.

Twee vierkante ſtukken, waar in Wapenſchilden van Pauſen zyn: by het eene is St. Johannes aan de eene en Pallas aan de andere zyde, en by het ander een St. Petrus en St. Paulus met

met verscheide Romeinsche Geschiedenissen: hier van zyn in het geheel negen en vyftig stukken.

Een groot stuk in de hoogte; in het midden het laatste Avondmaal, en twaalf stukken in de ronte, zynde de twaalf Geloofspunten. *Ant. Temp. inv. Villamena. Sc.*

Een groot stuk in de hoogte, zynde een Kelk op een Autaar met een Hostie daar boven, en rondom zyn veertien stukken met Zinnebeelden. *Ant Tempesta fig. Fr. Villamena excudit*

Een groot stuk in de breette, zynde een beleegerde Stad, waar in St. Jacobus te paard zittende en sleutels overgeevende.

Een stuk in de breette, zynde de Bekeering van St. Paulus. *Ph. Thomassin. Sc.* Anno 1588.

Een groot stuk in de hoogte, waar in het Portret van den Paus Clemens den VIII met groote toeëigeningen, zyn Wapen boven aan, en tien onderscheidene Tafereelen of Basrelieven, zyne voornaamste Daaden verbeeldende, onder andere de Verzoening van den Koning van Vrankryk met den Koning van Spanjen, onder met Wapens

Een groot stuk in de hoogte, in het midden van 't zelve is St. Petrus Celestinus halver Lyf verbeeld. De onderwerpen zyns leevens en zyner Mirakelen zyn in de rondte in vier en vyftig kleine stukjes. *Temp. inv. Raph. Guidus P. Roma*, Anno 1603.

De Wonderwerken van den Z. Johannes van Capistrano van de Minnebroeders Orde. hy is ten voeten uit, in de rondte, veertien vierkante stukken. *Ant. Temp. inv. fecit Romæ* 1623. Dit is een groot stuk in de hoogte.

Vita & Miracula D. Bernardi Claravalensis Abbatis;

batis; een Titelplaat in Folio. *Ant. Tempeſta inv. Horatio de Marini formis.* Deeze ſtukken zyn te Romen geſneeden door Cherubin Albert ten getale van zes en vyftig ſtuks: het laatſte is 't Beeld van St. Bernardus knielende.

De Inquiſitie in Spanje.

Leonardo en *Iſabella Parraſoli* hebben veele Werken tot getyde Boeken van de Maagd Maria gegraveerd na de Teekeningen van Tempesta, en ook verſcheide andere ſtukken van Arszeny en andere kruiden en planten geſneeden.

Herſcheppingen en andere onderſcheide onderwerpen.

Ik heb niet noodig geoordeelt ieder ſtuk in het byzonder te melden.

Zes ſtuks Herſcheppingen in 't groot, waar van een in de breette, Orpheus in het midden der Dieren verbeeldende.

De twaalf daaden van Hercules; Formaat gelyk de kleine Herſcheppingen.

De vier Hoofdſtoffen, kleine ſtukjes in de breette.

De vier Getyden van het Jaar met kenteekenen daar beneevens.

De vier Leeftyden; grootte ſtukken in de breette.

Item vier andere Getyden van het Jaar; een ſtuk in de breette.

De twaalf Maanden van het Jaar; alle van gelyke grootte.

Item de twaalf Maanden van het Jaar grooter met een Hiſtoriſche Titelplaat.

De

De zeeven wonderen des Waerelds; deeze ſtukken zyn genommert, met een Titelplaat.

Twee baden van Diana, in het eene is de Herſchepping van Actéon, en in het ander word hy door zyne honden miskend; twee ſtukken in de breette.

De Geſchiedeniſſen van Alexander den Grooten; twaalf ſtukken, de Titelplaat daar onder begreepen.

De Hiſtorie van Taſſo; het eerſte blad is een Opdragt, en twintig andere ſtukken genommert en met ſchrift in vreemde taal.

Het werk *Batavorum* genaamd: hier van zyn zes en dertig ſtukken, genommert met vertoogen in verſcheide taalen, de Titelplaat daar in begreepen, waar op 1612.

De geſchiedenis der zeven Gebroeders, Kinderen van Sara. Veertig ſtukken met omſchrift, ieder genommert. *Ottho Venius inv. Ant. Temp. Sc.*

't Verloſt Jeruſalem, twintig ſtukken met vreemd ſchrift, en onder aan met Cyffers.

Tien ſtuks Herſcheppingen en Landſchappen in de breette; middelmaatig van groote: naamentlyk Icarus; Ganimedes; Coronis, door Neptunus geſchaakt; Europa; Adonis, dood zynde; de Boſch-God Pan en Syrinx; de vervoering van Proſerpina; de val van Phaëton; Narciſſus, zig ſpiegelende, en Actéon in het bad van Diana.

Vier kleine ſtukjes in de hoogte; op het eene ſtaat, *Antiqua inſignia Camiliæ Imperatoriæ Flaviæ.*

Een ander, zynde de Keizer Conſtantinus te Paard zittende; in het derde zyn twee Beelteniſſen

niſſen van Helena, oud en jong, en in het vierde dat van Conſtantinus, oud en jong.

Zinnebeeldige en Hiſtoriſche ſtukken.

Een Hiſtoriſch en Zinnebeeldig ſtuk; in de Wolken ziet men een Beeld, 't geen een Cardoes met een Wapen, daarin zes pyn Appelen, onderſteund. *Ant. Temp. inv. Mattheus Greutter. Sc.*

Een Zinnebeeldig ſtuk in de breette, waar in drie Waagens in de Wolken; ook is op het hoofd van Pallas het Portret in de rondte van Albertus, Aarts-Hertog van Ooſtenryk met veele toeëigeningen. *Ant. Temp. del. Valerian. Regnartius. Sc.*

Een Zinnebeeldig onderwerp, zynde verſcheide Beelden en toeëigeningen, waar op in Letters ſtaat: *Phœbus erit Princeps noſtri* enz. *Ant. Temp. inv. Benjamin van Anglus fecit.*

Een ander Zinnebeeldig ſtuk; op den voorgrond zyn drie Beelden, aan de eene kant een Leeuw, en aan de andere zyde een Luypaard een Wapen vaſt houdende. *Benjamin van Anglus fecit.*

Een Zinnebeeldig onderwerp; boven uit de Wolken koomen 'er Blixemſtraalen op verdigte Beelden. *Mattheus Greutter. Sc.*

Een Zinnebeeldig ſtuk; in het midden een Kardinaals Wapen. *Camillus C. fecit.*

Een Veldſlag, ſchynende die van Alexander tegen Darius: in dat ſtuk zyn twee Kinderen de Sleutelen van St. Petrus houdende, en op de borſtriem van het Paard van den Overſte zyn drie kleine Kandelaars. *Fr. Villamena. Sc.*

Een

Een groot Zinnebeeldig ſtuk in de breette, waar in een Paleis in 't verſchiet, ook ziet men 'er een zittende Pallas, Wapenen vaſt houdende, waar boven in Letters ſtaat *Romana Palladi.* Dit is een groot onderwerp van een Veldſlag; in het verſchiet word de Stad Kaminiek gezien.

Een Zinnebeeldig ſtuk in de breette, verbeeldende in een Paleis verſcheide vertooningen van Veldſlagen, als meede de Tyd op zyne kniën leggende en zyn Seis houdende.

Drie kleine ſtukjes verbeeldende het eene een Muziek gezelſchap, het ander een Concert en het derde een Maaltyd.

Een ſtuk in de hoogte, verbeeldende een Kroeg, waar in twee ryen vaten op malkander leggende; dit ſtuk is gemaakt tot een Boek over verſcheide Wynen.

Een Fries met Aloude Slagtoffers; aan het eind ter regter zyde zyn twee Ruiters, welke komen aanryden.

Een andere Fries, dog ſmalder, zynde een Bacchus Feeſt van verſcheide Kinderen op Ladders geklommen.

Een Veldſlag of beſtorming van een veſting, waar by de Soldaaten onder begunſtiging van werktuigen, waar door zy bedekt zyn, aannaaderen: boven ziet men St. Michaël een Schild houdende, waar op drie honig Byen.

Een ſtuk in de hoogte van middelbaare groote, zynde Demetrius te paard zittende, en in het verſchiet word een Stad gezien, enz.

Drie en veertig onderſcheide kleine ſtukjes van Zinnebeelden, ontrent vierkant, en agtien andere van even gelyke groote.

Twaalf ſtukken, de Titel daar in begreepen, zyn-

zynde de voornaamste Daaden van Alexander.

Dezelve twaalf stukken, na de groote gecopieerd, zyn gelyk de stukjes van Herscheppingen.

Veldslaagen en Zeegenpraalingen.

Een groot stuk in de breette, zynde een gevegt van Centauren tegen andere; in hout sneê. *Hieron. Parasolia incid.*

De slag van Drusus tegen de Germanen, een groot stuk in de breette, aan den Paus Urbanus den XIII. opgedraagen. *Ant. Temp. del. Matth. Greutter. Sc.*

Een zeekere gewonne Veldslag, zynde een groot stuk, waar in een Bisschop te paard, een groot Kruis draagende. *Ant. Temp. inv. Fr. Villamene. Sc.*

Een andere Veldslag, waar in Alexander schynt verbeelt te worden; boven aan ziet men de sleutelen en driedubbelde Kroon, zynde de toeëigeningen van den Paus. *Temp. inv. Villamena. Sc.*

Een stuk in de breette, waar boven een Wapen is; dit verbeeld een Veldslag gewonnen door enz. den 27. September 1605.

Een groote Veldslag van twee bladen in de breette. Boven aan staat geschreeven, *Hebræorum Victoria*, enz. in 't verschiet ziet men Oliphanten.

Agtderley Veldslagen van middelbaare groote in de breette. *Merian fecit.*

Een Veldslag in de breette, in de Lucht ziet men drie troppen Vogelen vliegen. *Henricus van Schoel Formis.*

Een

Een ander ſtuk, zynde een Battery tegen een Veſting. *Hor. Brun fec.*

Dertienderleye Overtogten in de breette: daar onder vier van Alexander over verſcheide Rivieren; twee van Hannibal met Oliphanten en vier andere ſtukken gemerkt, het een met een klein Alphabet, het ander met een groote dito en twee Cyffers op een ry, ten getale van vyf en twintig: als meede de Overtogt van Alexander Fareneſe over de Schelde.

Een Aloude Zeegenpraal van een Romeinſch Keizer, welke een overwinning behaalt had. Dit ſtuk is in twee groote bladen, Anno 1603.

Een groote Romeinſche Veldſlag tegen de Africanen, waar in Olifanten: het is van twee bladen.

De ſtryd der Amazonen; een ſtuk in de breette. *Ant. Temp. fecit*, Anno 1600.

Een dito in twee bladen; 'er ſtaat op 1591.

Een groote Romeinſche Veldſlag met een Lyſt in de rondte; ook Zeegeteekenen, en onder aan. *Jo. Fredericus Greutter incidit.*

Een Titelplaat Hiſtorieſchwyze, van groote Veldſlagen; zeeven ſtukken in de breette. NB. Ik heb 'er maar drie ſtukken van by malkander gezien.

Een andere groote Veldſlag, opgedragen aan *Orſino delli Duci de*, enz. een ſtuk in de breette, Anno 1600.

Item een ander, 't geen 'er op kan volgen, aan den zelven opgedragen, Anno 1600.

Tien langwerpige ſtukken van Veldſlagen en de Titelplaat, waar op geſchreeven ſtaat, *Pietro Strozzi* en *Calliſtrus Ferrantis formis Romæ.*

Item tien andere Veldſlagen langwerpiger.

Agt-

Agtderley ſtukken in de breette, zynde de Veldſlagen van Scipio en Hannibal. *Petr. de Jode excudit.*

Zes andere Veldſlagen wat langwerpig.

De zeeven Wonderen des Waerelds in het klein door *Merian.*

Agtien andere Veldſlagen vierkantiger; alle van *Merian.*

Drie Veldſlagen in de breette: op twee van dezelve ſtaat 1601; opgedragen aan Jacob Kinig, en het ander verbeelt een Beleegering van een Tooren, waar by een Brug is.

Zeevenderhanden tweegevegten, waar van een op een Wagen.

Landſchappen en Jagten.

Zes kleine Landſchappen eeven groot; in een derzelver ziet men Orpheus met allerley gediertens.

Zes Landſchappen van middelmaatige grootte, waar van eenige door *G. Sadeler.*

Tien ſtukken, zynde verſchillende Compartimenten in Groteſco en Ornamenten. Dit zyn middelmaatige ſtukken in de hoogte.

Een kleine Jagt na een Antiek ſtukje op een ſyn geſteente.

Een Boek van vier en twintig ſtukken, zynde kleine gezigten. *Merian fecit.* En het tweede Boek behelſt zes en twintig ſtuks, de Titel daar onder begreepen.

Een groote Jagt langwerpig in twee bladen. Dit is ſmal, onder met een Wapen en onder ſtaat geſchreeven *Ad. D. Nerium Dragomanum.*

Agt kleine Jagten, daar onder begreepen de Ti-

Titelplaat met Hiſtorie Beelden, waar by een Opdragt aan den Heer *Jacomo Senezio Secretario della Compelta.*

Kleine Jagten op het Titelblad ſtaat *Ill. D. D. Neri Dragomanni*, enz. in 't geheel twaalf ſtukken.

Dertig ſtukken, de Titel daar onder begreepen, waar op geſchreeven ſtaat, *Venationes ferarum, avium, Piscium Pugnæ* enz.

Andere Jagt-ſtukken in de breette, zynde het eerſte Blad een Opdragt en voorts vyftien Bladen alle genommert, en de Titelplaat met Hiſtorie Beelden geteekent 1601.

Vogel-Jagten, zynde het eerſte ſtuk meede een Opdragt; voorts vier en twintig ſtukken, de Titel daar onder begreepen.

Groote Jagten, agt ſtuks genommert, daar in begreepen de Titel en toeëigeningen: in 't midden is het Wapen van Vrankryk.

Andere Jagten, in 't geheel veertien ſtuks, waar van zes genommert, daar onder begreepen de Titelplaat, waar in toeëigeningen van Jagers en Jagten onder aan geplaatſt.

Twee andere Jagten ontrent dezelve groote.

Andere onderſcheidene Jagten even groot, zynde ten getale van neegen en dertig, daar in begreepen de Titelplaat met Hiſtorie Beelden, waar op geſchreeven ſtaat: *Do. Ant. Vrſino Sancti Gemini duci.* Alle in 't breet gelyk de Herſchepping.

Een groote Jagt van verſcheide Dieren.

Een groote Jagt van wilde Zwynen en Harten in het water; onder aan ziet men een Wapen.

Een groote Visvangſt met een ovaal tot een Wapen.

Een andere groote Jagt van verscheide Dieren; het voornaamste is een hart.

Nog een andere groote Jagt van Wolven, Beeren enz. Dit stuk is in de breette en in 't midden een Wapen.

Item een groote Harten- en wilde Zwynen Jagt in de breette.

Ook een groote Leeuwen Jagt; in het midden onder aan is een Wapen.

Een groote Vogel Jagt.

Nog een groote Beer en Harten Jagt.

Een dito van verscheide wilde Dieren.

Een ander van Vossen en wilde Zwynen, waar by veele Ridders en een Vrouw te paard, dewelke een Roofvogel houd.

Een Boek met Gevogelte, zo van Tempesta als van Villamena, te Romen aan den Ridder Del Pozzo opgedraagen; bestaande in een en zeeventig bladen van verschillende groote; de vier laatste zyn verscheide manieren om Vogelen te vangen en tam te maaken. 'Er is veel van Tempesta in.

Hondert en vyf en twintig andere stukken met Historie Beelden, vertoonende de manier om Vogelen te vangen en andere stukken van Vogelknippen, waar van een aan een Kasteel hangd.

Zes en neegentig stukken in de breette, zynde gevogelte, opgedraagen aan Maximiano Bruno Cassance. *Sacul. Congregationis Sancti Georgii in Alga-Venitii.* Zy zyn met een T. een A. en een F. aan malkander geteekent.

Verzaameling van viervoetige Dieren na Tempesta en andere gesneeden in 't Jaar 1639. *E. Thomasso Fratello*; twee en neegentig stuks, de Titelplaat daar in begreepen, alle kleine Prenten in 't breed.

De

De Paarden van Montecavallo, zynde Bucephalus, door Phidias en Praxitelles; een blad in de breette.

De Paarden van Tempesta; de Titelplaat is Historischwyze en neegen en twintig andere stukken zyn genommert.

Vyftien andere kleine Paarden.

Verscheide Dieren in 't klein, of gevegt van eenige Beesten tegens elkander. In de Titel is een Opdragt aan Drago Mance; in het geheel zes en twintig stuks.

Zestien andere kleine Gediertens.

Nova Raccolta degli Animali piu curiosi, enz., met een Titelplaat Historischwyze, en twee hondert twee en twintig stuks in de breete, gelyk de Herschepping. De naam staat op twee plaatzen.

Kleine Gediertens, waar onder B. L. gemerkt staat; hier van zyn veertig stuks.

Twintig kleine stukjes tot de Historie van een Boek gemaakt. Het laatste is een Amazone, welke rust terwyl haar paard gaat.

Cavalcades, snaakse Koppen en andere.

Een Pausselyke Cavalcade in zes kleine langwerpige stukjes, welke aan malkander gehegt konnen worden.

Een Cavalcade van een Turksen Keizer, meede in vyf stukjes.

Een Cavalcade van een nieuwen Paus, welke bezit van de Kerk van St. Jan van Lateraan gaat neemen; een stuk in de breette.

Cavalcade der intreede van Clemens den VIII.

in de ſtad Ferrare in het Jaar 1598; een ſtuk in de breete.

De Orde, die te Romen by de openbaare Intreede van een Afgezant gehouden word; een ſtuk in de breete.

De Cavalcade te Romen gehouden, toen de Paus Gregorius de XV. bezit van de Zetel van St. Jan van Lateraan nam.

Marcus Aurelius te Paard zittende; een ſtuk in de hoogte op een voetſtuk met ſchrift onder aan. Boven aan is een Wapen.

De groote Heer na Mecca reizende.

Henrik de II, Koning van Vrankryk te Paard zittende, na de Teekening van *Daniel de Volterre.*

Hendrik de IV , Koning van Vrankryk op een ſteigerend Paard; een groot ſtuk in de hoogte.

Cosmus, Groot-Hertog van Toſcanen te Paard op een voetſtuk, en onder aan een Veldſlag in het verſchiet.

Agt kleine Beelden te Paard zo Mans als Vrouwen, op het eene ſtaat: *Il Daneſe Paladino*, en op de overige iets anders.

De twaalf Keizeren in 't groot, te Paard zittende en een Hiſtoriſche Titelplaat met een Opdragt.

De twaalf Koppen der Keizeren in het groot en genommert. Dezelve zyn ook door *Raphaël Sciaminoſe* geſneeden.

De groove ſnaakſe Koppen, zynde kleine ſtukjes in ovaal in de hoogte, Portrets gewyze; 'er zyn tien of twaalf, welke in Profil gezien worden.

Twee andere grooter Koppen na *Michaël Angelo*, in 't Jaar 1613.

De

De Stad Romen in platte grond, beslaande twaalf Bladen.

Titelplaaten van Boeken.

Sapientiæ Species inenarrabilis, een zittend Vrouwe Beeld, boven haar Hoofd is de naam JESUS enz. *Mar. Clov. form. Romæ* 1588. een stuk in Folio in de hoogte.

Vita & Miracula Sancti Eliæ Prophetæ, enz. in Folio.

Thadæo Barberino Urbani VIII. Pontif. Prox. fratris filio, enz. een Historische Titelplaat, boven aan is een Wapen, en onder spreekende Wapens, een Titelplaat in Quarto.

Della Historia, della Sacra Religione & Illustrissima Militia di San Giovanni Gerosolimitano. Dit is een Titelplaat in Folio met sieraaden, boven en onder met een Wapen, waar by Kinderen op Wolven, enz.

Het leeven van een Koningin, neegen en twintig stuks, drie Catalogen daar in begreepen. *Temp. inv. Callot. Sc.*

DE

W E R K E N

VAN

WILLEM BAURN,

Schilder van den Keizer.

Deeze heeft zig door zyne byzondere Werken beroemd genoeg gemaakt, om 'er een omſtandige Catalogus van te geeven.

Stukken door hem zelfs geëtſt.

Een Boek der Volkeren, beſtaande in zyn Portret, een Zinnebeeldige Titelplaat en zestien andere ſtukken.

Een Boek van veertien Veldſlagen van verſcheide Volkeren, de Titelplaat daar onder begreepen.

Een ander Boek van vyftien Veldſlagen, de Titelplaat daar by begreepen.

Een Gezigt van een Schutgevaart.

Een ſtuk op den Bybel 't geen zinnebeeldig is.

Een klein ſtukje, zynde de Blindgeboorene.

Zes Gezigten van Tuinen.

Neegen ſtuks Landſchappen.

De vier Elementen: zinnebeeldige ſtukken.

Ovi-

Ovidius Herſcheppingen, beſtaande in honderd en vyftig ſtuks en de Titelplaat.

Tien of twaalf Veldſlagen in Vlaanderen, zynde de beleegering van Valencyn, met andere diergelyke gevegten, hebbende moeten dienen tot het Boek van den Duitſchen Oorlog door *Famianus Strada*, welkers onderwerpen door *Willem Baurn* geſneeden zyn.

Stukken na hem Gecopieerd.

De Herſcheppingen van Ovidius 150 ſtuks en de Titelplaat. Deeze zyn in het klein.

De Volkeren in 't klein; twintig ſtuks, de Titelplaat daar onder begreepen.

Zeſtien ſtuks Deugden of Hartstogten, zonder de Titel, op welke ſtaat *Will. Baurn inv.* 1640.

Een Boek tot Titel voerende, *Johannis Guillelmi Baurn*, *Iconographia*, Anno 1682. *Melchior Keſſel Sculpſit*, te weeten

Twaalf Hiſtoriſche Landſchappen.

Drie Veldſlagen.

Drie andere Landſchappen.

Zes Gezigten van Gebouwen en Beelden.

Een plaats van Spanjen te Romen.

Gezigten van de Fontein van Aldovrandi te Tivoli.

Een Harten Jagt.

Vier kleine Landſchappen.

Zes Gezigten van Tuinen met Hiſtorie Beelden.

Een Gezigt met een byeenkomſt der Goden.

Dertig Zee-gezigten of Scheepen.

Vyftien Hiſtorie ſtukken.

Vyf ſtukken van de verdigte Goden, by drie is het Paard Pegazus, en een Aſcalaphus in een Uyl verandert.

Tien Hiſtorie ſtukken, zynde Vrouwen.

Twee dito, verbeeldende Mannen; in het een zyn pynigingen.

Het leeven van de Maagd Maria, beſtaande in de gedrukte Titelplaat en twee en dertig ſtukken in de breette: het eerſte is Maria Boodſchap en het laatſte de Zending des H. Geeſt Dit Werk kan egter wel het Leeven Jeſu-Chriſti genaamd worden.

Het Lyden onzes Zaligmaakers, beſtaande in een Titelplaat en vier en twintig ſtuks in het breet; namentlyk het eerſte, zyn Intreede binnen Jeruſalem, en het laatſte Maria Hemelvaart. De onderwerpen zyn verandert en op verſcheide wyze behandelt.

C A-

CATALOGUS

VAN DE WERKEN VAN

ABRAHAM BLOEMAERT,

SCHILDER,

Zo door Cornelis *of* Frederik Bloemaert *gegraveerd, als 't geen zy na andere Meesters gesneeden hebben en zelfs 't geen na hunne Werken door andere Plaatsnyders in 't koper gebragt is.*

De roem van de *Bloemaert's* Vader en Zoon is zo verbreid, dat derzelver Werken door de Kenners zeer gezogt worden. Van haare grondige Weetenschappen in de Teekenkunde, de stiptheid, waar meede zy na verscheide Meesters gewerkt hebben, haare behandeling van het Graveer-yzer, waar door men ziet, dat de losheid zeer wel met de naauwkeurigheid kan bestaan, zal in de volgende omstandige Catalogus blyken gegeeven worden.

De Werken van *Abraham* en *Cornelis Bloemaert* zyn volgens de Catalogus van den Heer Abt de Marolles door de volgende gesneeden; namentlyk door

Jacobus de Gheyn,
Jan Matham,

Jan Saenredam,
S. Frisius,
J. Muller,

Cornelis Bloemaert heeft na de volgende gegraveerd, te weeten, na

Pietro de Cortona,
J. Blanchard,
François Romanelle,
J. Angelus,
Caninius Romanus,
Hannibal Carraccio,
Franc. Mazzuoli da Parma,
Frederico Barochio Urbino,
Titiano,
Lucas Congiage,
Julio Romano,
Luigi Carraccio,
Andrea del Sarto,
J. Battista Ramasciotto da Siena,
Jacomo Bicci,
Lazarus Baldus,
Fabricius Chiari,
Grebber, een Schilder van Haarlem,
Petrus Martir,
Nereus Cremoniensis Pictor,
Joh. Angelus Caninius,
Joseph Greutter,
Cyrus Ferrus,
Gregorius de Grasso Aquilanus,
R a Persyn,
Raphaël Urbino,
Guido Rheni,
Carlo Maratti,

Fran-

François Ferrier,
P. Fr. Mola,
Crispyn & Will. de Pas,
Boetius a Bolswert,
Andrea Sacchi,
Francisco Albano,
Nicolaas Poussyn,
Den Ridder *Lanfranc*,
Dominiquyn,
Carlo Maginone,
Dominico Fiaxella,
Jan Miele,
Andr. Camassee,
Lodov. Magalotti,
Francisco Crescenti,
Nicol. Bucci,
D. Fabriano de la Cornia,
Den Ridder *Raphaël Vanius*,
Den Ridder *P. P. Rubbens*,
Abraham Bloemaert,
J. Saenredam,
G. van Honthorst,
Theodorus Babaren,

Stukken van het Oude Testament.

De Gulde Eeuw, zynde een rond ſtuk, boven met vier Franſche vaerſen en onder vier Latynſche. *Abr. Bloemaert inv. J. Theod. de Bry excud.*

Item een ander groot ſtuk van *Nicolaas de Brun.*

Zes ſtukken genommerd, verbeeldende Adams Leeven of de zes dagen der week; deeze zyn in de hoogte. *Abr. Bl. inv.*

Moses en Aaron ; twee onderscheidene groote stukken , zittende Beelden , graauw Werk met hoogsels. *Abr. Bloemaert Sc.*

Een groot Landschap , verbeeldende de Weduwe aan wien Elias den overvloed toezegt. *Abr. Bloemaert inv. J. Saenredam Sc.* Onder ziet men zestien Latynsche vaersen.

Een ander groot Zinnebeeldig stuk op den waaren Godsdienst, de Joden ontnomen en tot de Heidenen overgebragt: een Landschap, waar in Hagar door Abraham verdreeven. *Abr. Bl. inv. J. Mattiam Sculp.* Anno 1603.

David op de Harp speelende. *Abr. Bl. inv. Wilh. Pass. fecit.*

Joseph door Potiphars Huisvrouw aangezogt. *Blanchard inv. & P. Cor. Bl. Sc.*

Moses uit het water getoogen wordende ; een stuk in de lengte middelmaatig groot.

De H. Simeon het Kind Jesus op zyne Armen houdende. *Abr. Bo. Crisp de Pass. fecit.*

Verscheide stukken op de Propheeten, zynde de twee laatsten Elias door de Ravens gespysd werdende en Elisa , welke den Mantel van Elias vangd Hier van moeten zes stukken zyn. *Abr. Bl. inv. Saenredam Sc.*

Historien, Raadsels, Theses en Herscheppingen.

Leanders Lyk op 't strand aangedreeven leggende ; een klein stukje in de breette. *Abr. Bloem. P. Fred. Bloem. Sc.*

Een stuk, zynde een Raadsel, waar in een Zon een Veld beschynende; onder aan staat *Exuerit Silvestrem animan.*

Een groote Thesis, zynde een Historie stuk, op-

opgedragen aan Alexander den VII., in drie Niffen zyn drie Pauffen.

Een Raadfel, waar in drie oude Mannen, zittende en ieder met een open Boek in de hand, daar ballen of ronden in ftaan, met dit fchrift, *Senes feni placent. Pet. Beretin de Cortonne del.*

Een groot Hiftorie ftuk, zynde een Kind een doodshoofd houdende en andere dingen dien aangaande. *Gilles van Couwerberg Sc.*

Een klein ftukje in de rondte, zynde een Kind aan een ander een Boek overgeevende, waar op een Kroon legd. *Pet. Beretin de Cort. del. C. Bl. Sc.*

Een ftuk in de rondte, zynde een Veldoverfte met Volk en Krygsknegten omringd. *A. Bl. inv. Z. Dolen fec.*

Een Zinnebeeldig ftuk op de Weetenfchap, op het zelve ftaat met Letters *Græcia quas peperit*, enz. *Cyrus Ferrus del. C. Bl. fec.*

Een Hierogliphife (*) of Beeldfpraakig ftuk, vertoonende een Vrouwe Beeld op Wolken en Kinderen, die de Wapenen van den Paus brengen, enz. *R. Vanius del. C. Bl. Sc.*

Een Hiftorie ftuk, verbeeldende Venus, Cerés

(*) Hierogliphe of Beeldfpraak is een verborgen Figuur of Zinnebeeld, door welke de Egyptenaaren de geheimeniffen hunner Godgeleerdheid plegen te bedekken en te bewimpelen. De uitvinder derzelver was Hermes Trismegiftes. Pierius heeft een Boek ter uitlegging van de Beeldenfpraak gefchreeven. 'Er zyn Beeldfpraaken in de Heidenfche, in de Joodfe en in de Chriften Godgeleerdheid; want die flegts afbeeldingen zyn van Goddelyke, Geheiligde en bovennatuurlyke dingen, gelyk van gevoelige en natuurlyke dingen; zo als men in de Chriftelyke Godsdienft den H. Geeft onder de gedaante van een Duif verbeeld, enz.

rés en een Bacchante of Prieſterin van Bacchus, waar op geſchreeven ſtaat, *Sine Cerere & Baccho*, enz. *Ab. Bl. inv.*, en het merk van *J. Saenredam.*

Vierderhande onderwerpen op de Ydelheid, alle gemerkt *A. Bl. inv.* waar van een door *J. Saenredam* geſneeden en de drie andere door *V. Swaenenburg.*

Een Zinnebeeldig ſtuk, vertoonende Phæbus in zyn luiſter de Zonne-wagen mennende; daar worden Rollen gezien, waar op geſchreeven ſtaat, *Arcanis nodis. L. Primo del. C. Bl. Sc.*

Een Allegoriſch (*) of Byſpreukige Figuur of Beeld, zynde het Gulde Vlies en daar boven het

(*) Allegorie (Byſpreuk, Leenſpreuk, Zinſpeeling) is een Figuurlyke of verbloemde ſpreekwyze van de Reedenryk-konſt; dat is, wanneer men een Reedenvoering, die aan een zaak eigen is, gebruikt, om een andere zaak te kennen te geeven. Het gebruik der Byſpreuken is eerſt in de laatere tyden der Heidenen ingevoerd geweeſt; namentlyk, wanneer de Wysgeeren van de verdigtſelen en aloude Geſchiedeniſſen der verdigte Goden reeden wilde geeven. Zy moeſten die geene, welke die ongerymdheeden voor de borſt ſtiet, wysmaaken, dat de Digters, geheel iets anders meenden, dan wel het geen zy geſchreeven hadden: want een *Vertoog*, dewelke in zyn eigen zin genomen ἄλλο ἀγορεύει, betreekent iets dat geheel anders is dan het geen men zegt, en dit is eigentlyk het geen Allegorie of een verbloemde ſpreekwyze genaamd werd. Aldus wierd by de Grieken de Hiſtorie in een Allegorie verandert, uit vreeze dat de Goden van Griekenland voor bedurven en ongereegelde Menſchen gehouden zouden worden. De Jooden vonden die manier van den Godsdienſt uit te leggen wonderbaarlyk wel na haar zin, en bedienden 'er zig van, om de Heilige Blaaderen na den ſmaak der Heidenen uit te leggen. De Chriſtenen hebben de Jooden nagevolgd en het Oude en Nieuwe Teſtament Allegoriswyze uitgelegt.

het Beeltenis van een Paus. *Fr. Romanelle de viterbe del. C. Bl. Sc.*

Obeliscus Pamphilius, Joa, Angel. Caninius delin. C. Bl. Sc.

Een ſtuk in de rondte, waar in twee Kinderen de Konſten verbeeldende. *Pet. Beretin p. C. Bl. Sc.*

Een Allegoriſe verbeelding, zynde de Weetenſchappen, welke uit een huis treeden. *Cyrus Ferrus del C. Bl. Sc.*

Een groote Theſis, zynde een Alexanders overwinning, waar op geſchreeven ſtaat, *Pennas habere Alex. Milites P. Beretin de Cortonne P. C. Bl. Sc.*

Een ander dito, waar in de vrye Konſten en de Paus in zyn Zetel, enz. *R. Vanius del. C. Blo. Sc.* het onderſte van dezelve Theſis insgelyks.

Minerva's Reedentwiſt in de Vergadering der Goden. *Joa. Angel. Caninius p. C. Bl. Sc.*

Een Allegoriſch ſtuk, waar op te leezen ſtaat: *Legit ab optima, &c. Luc. Geminianus p. C. Bl. Jean Nolyn Sc.*

Item een Allegoriſch onderwerp; zynde Krygslieden, welke takken van boomen af houwen. *F. Romanella del C. Bl. Sc.*

Een andere Theſis, waar in de naam JESUS in een kring met hoofden van Engelen. *Greg. de Graſſo. del. C. Blo. Sc.*

Een Plafond te Florence, in het Paleis van den Groot-Hertog, geſchilderd door *P. Beretini*, vyf groote Plaaten door *Jacques Blondeau* geſneeden.

Twee langwerpige ſtukken tot een Plafond, zynde Zinnebeeldige onderwerpen: het een is de arbeid van Vulcanus en het ander is Venus rus-

ruſtende, met verſcheide Minne-Goden by haar. Dit is een vervolg van den zelven Schilder en door *C. Bl.* gegraveerd, alle Zinnebeeldige ſtukken.

Item een ander ſtuk van den zelven *Car. de la Haaye Sc.* (*)

Een ander ſtuk, verbeeldende de ingetoogenheid van Scipio, door den zelven Schilder. *Corn. Blo. Sc.*

Een ander groot ſtuk. *L. Viſſcher Sc.*

Een ſtuk, verbeeldende een Vader, afſtand van zyne Vrouw aan zyn Zoon doende. *Viſſcher Sc.*

Een ander, zynde een Hiſtorie van Antiochus. *C. Bl. Sc.*

Item een op Auguſtus. *Albano p. Clouvet Sc.*

De onthouding van Crispus. *Fr. Spiers Sc.*

De onthouding van Alexander jegens de Huisvrouw van Darius. *Conrad. Lauwerts Sc.*

Een daad van Maſſiniſſa. *Fr. Gerardin Sc.*

De onthouding van Cyrus. *Fr. Spiers Sc.*

Een Diana. *Corn. Blo. Sc.*

Een Mercurius. *Pet. Simon Sc.*

Een Vulcanus. *C. Blo. Sc.*

Een Beeltenis van Mars en de Tweedragt. *Jacq. Blondeau.*

Een Apollo. *Corn. Bloemaert.*

Een Beeltenis van Pallas. *Corn. Bloemaert.*

Een ander ſtuk met twee Paarden. *Jacq. Blondeau Sc.*

Per-

(*) Men moet opmerken, dat 'er vervolgens zyn die hoewel van andere Plaatſnyders geſneeden, echter hier tuſſchen ingevoegt dienen te worden.

Perſeus op het Paard Pegaſus. *Car. de la Haye.*

Item twee andere Hiſtorie ſtukken van den zelven.

De vier Hoofdſtoffen, in het klein.

Twee kleine ſtukjes, het eene de Gierigheid en het ander de Mildheid verbeeldende; beide *A. Bl. inv. C. David fec.*

Stukken uit de Herſchepping: als Danaë leggende, enz. een ſtuk middelmaatige groote, in de breette. *A. Bl. inv. J. Mathan fec.*

Gedaante-verwiſſeling van Daphné *Fr. Romanelli del. Corn. Blo. Sc.* Dit is in de hoogte.

Vertumnus en Pomona; een groot ſtuk in een Tuin. *Ab. Bl. inv. J. Saenredam Sc.*

Pſichea ſlaapende, enz. van den zelven Schilder en door *J. Mathan* geſneeden.

Documenti de Amore di M. Franciſco Barberino A. Cama inv. C. Blo. Sc.

Andere ſtukken tot dit Boek behoorende; namentlyk een, waar in een Kop, die uit een boom ſchynt hervoort te koomen, en verſcheide andere het aanzien. *Dominicus Zamper del. Corn. Blo. Sc.*

De ſchryvende Dichters. *And. Camas. C. Bl. Sc.*

De Gerechtigheid. *Mal. Albane. Corn. Bl Sc.*

De vreugd-bedryven der Stroom-Goden. *Nic. Pouſſyn del. C. Bl. Sc.*

Een ander ſtuk van gelyke groote, waar in een Beeld met koorden getrokken word, die uit zyn maag ſchynen te koomen. *Fred. Zuccharo inv. C. Blo. Sc.*

De Weetenſchap verjaagd; een Allegoriſe verbeelding. *Fr. Romanelli del. C. Bl. Sc.*

Toewyding der Dichteren. *Fr. Romanelli del. Corn. Blo. Sc.*

Een ander ſtuk, zynde Eleutherio; een Allegoriſch Beeld. *Corn. Blo. Sc.*

Een Boek voerende den Titel van *Tafereel der Deugden en Ondeugden*, en vier en twintig daar by hoorende ſtukken, de eene door *M. L.* geſneeden en de andere zyn gemerkt *Brebiette Figuravit. Corn. Blo. Sc.* Een van die ſtukken is een Herſchepping.

Bacchus, Cerés en Pallas, elk op een voetſtuk, enz. *P. Brebiette Fig. Corn. Bl. Sc.*

De Boſch-God Pan, het Riet omarmende. *P. Brebiette Fig. Corn. Blo. Sc.*

Hercules het wild Zwyn van Laërne ter neder werpende, van dezelven.

Een ſtaande Vrouw, wiens hoofd in een Zonnebloem begint te veranderen, enz. door dezelven.

Agt andere diergelyke ſtukken zonder byſchrift. *J. Mathan Sc.* Zynde alle van gelyke groote. Deucalion en Pirrha. *Corn. Blo. Sc.*

De Hesperides. Dit Boek bevat negentig Plaaten van verſcheide Graveurs, waar by onder andere vier onderſcheide Beelden, eeven groot op de Weetenſchappen. *Corn. Blo. Sc.*

De Zeegenpraal der Nimphen van den Tyber. *Fr. Albano del. Corn. Blo. Sc.*

Een ſtuk van het verloſte Romen. *P. Beretini p. Fr. de Grutter incit.*

Een zittend en ſchryvend Beeld, met twee Boeken agter zig. Gemerkt *Virgilius ſolis Sc.*

Een ander ſtuk gemerkt *D. Fabricio della Corvia fecit.*

Een ander onderwerp, verbeeldende een Vrouw,

Vrouw, welke in een boom verandert. *Fr. Romanelli del. Corn. Blo. Sc.*

En het laatste stuk zyn Vogelen, Alcyons genaamd. *Corn. Blo. Sc.*

Tafereelen des Tempels van de Musen of Zang-Godinnen, door den Abt de Marolles, en neegen en vyftig stuks, die alle 'er by behooren. *Corn. Blo Sc.* namentlyk

Het wild Zwyn van Meleager. *P. Rubbens pinx. Corn. Blo. Sc.*

Hercules van Farneze, op de Terras staande, zyn knots draagende met Grieks opschrift. *Fr. Perier del. Corn. Blo. Sc.*

Beelden ten voeten uit, een vervolg op de Galdery van Justinianus uitmaakende: op de voetzool van de eene is een Toren en een Arend daar boven, waar by in Letters staat: *Jodoc. de Pape del. Cor. Blo. Sc.*

Een zittend Vrouwe Beeld ten voeten uit, met een Draak op haar schoot. *Corn. Blo. Sc.*

Op een ander *Joachim Sandrart. Corn. Blo. Sc.*

Een Beeld van een Jonge gevleugelde Minne-God. *Jodo Thisidius Guidus del. Corn. Blo. Sc.*

Een zittend Vrouwe Beeld, waar op staat: *Fr. Perier del. Corn. Blo. fec.*

Een Vrouwe Beeld met kledye. *Jod. de Pape del. Corn. Blo. Sc.*

Een Venus Beeld met een kleine Minne God. *Jod. Thisidius del.*

De Sater van Martias aan den Boom. *Joachim Sandrart del.*

Een Fluitspeelder. *Jod. Thisidius Guidus del.*

Twee onderscheidene Apollo's van den zelven.

Twee verſchillende Beelden met kleeding van den zelven.

Een Naakt Beeld van een Jongeling. *Joa. And. Podeſta del.*

Een Mans Beeld, een ſtuk van een Flambouw in de hand om hoog houdende. *Jod. Thiſidius Guidus del.*

Een Jongeling op den Doedelzak ſpeelende. *Idem del.*

Een Hercules. *Joachim Sandrart del.*

Hercules Capitolinus. *Pet. Paul. Ubaldyn del.*

Een jonge Neegers Kind, waar by geſchreeven ſtaat: *Heros Aventinus in Capitolio. Idem delin.*

Een Beeld naar Venus gelykende, welke haaren rug wend, haar eene hand op een Dolphyn leggende. *Jod. Thiſidius Guido. del.*

Twee leggende Stroom-Goden, alle ſtukken van *Jodocus Thiſidius del.*

Vier leggende Veſtalen: een Cicloop; twee Keizers; een Vrouwe Beeld; neegen andere Beelden ten voeten uit; zeeventien Vrouwe Beelden meede ten voeten uit; een groot Hercules Beeld ten voeten uit; twee Beelden van Hercules van Farneze, en een klein Basrelief: alle gemerkt *Corn. Blo. fec.*

Portretten.

Vier verſchillende Portretten in kleine ovaalen met Lofwerk, waar van drie Kerkelyke Perſoonen zyn; namentlyk

Franc. Boninſignus, Geheimſchryver van den Vorſt Leopoldus; een klein Portret, in een effen ovaal.

Bar-

Bartholomeus Aribertus of de Baron Malgrati vry Baanderheer. *Corn. Blo.* een ovaal Portret van middelbaare groote.

R. D. M. Martinus Regius Ninovensis vir Apostolicus, &c. van gelyke groote.

R. D. Adrianus Arborschot, Priester.

Pater Sertorius Caputus Societatis Jesu, leggende op zyne kniën; onder aan is het Wapen van den Kardinaal, aan wien dit opgedraagen is. *Greg. de Grasso Aquil. del. Corn. Blo. Sc.*

Een groot Portret, zynde een zittend Beeld, boven een omschrift, waar op te leezen staat: *Nusquam Tuta quies.* Dit is het waare Beeltenis van Thomas a Kempis. *Abr. Blo. Fred. Bl fec.* en is in de hoogte.

Cæsar Cajetanus op zyn neegentiende Jaar gestorven. Hy is ten halver Lyf in een ovaal met zyn Wapen onder aan. *Lud. Primo del. Corn. Blo. Sc.*

Het Portret van Colomba de Tofaninis; een oud Vrouwspersoon van de derde Orde van St. Franciscus. Dit is een Portret met een Lyst, door twee Engelen vast gehouden werdende. *P. Battista Ramacciotus Senensis pinx. Cor. Blo. Sc. Romæ.*

Jacobus Regius, Vltrajectinus Medicus enz. dit Portret is in het vierkant. *B. P. Theod. Mathan Sc.*

Een Hieroglyphies stuk, waar onder te leezen staat: *Vladislao IV. Reg. Polon. & Suec.* Hy is verbeeld door Krygsknegten gevolgd werdende. *Lazarus Baldus del. Cor. Blo. Sc.* dit is ter zyner eeren gemaakt, als Koning van Jerusalem.

Een ander diergelyk stuk, waar in een Konings Beeltenis ten voeten uit op een Pedestal,

met een opschrift *Ferdinand IV.* enz. met verscheide Beelden. *Fabritius Chiari del. Cor. Bl. Sc.*

D Nicol. Nonijus S. Th. L. Vir in comp. enz. leggende op een Grafsteede, zyn hoofd opwaarts geheeven, en met Bisschoppelyk gewaad gekleed. *P. Grebberus. p. Harlem. consecr. Corn. Blo. Sc.*

Ædes Barberina, zynde een Titelplaat en andere Stukken en Portretten daar by behoorende, te weeten

Een zittende Paus met verscheide andere Beelden by hem.

Vier andere kleine Portretten in ovaal zonder naam.

Antonio Barberini met omschrift op een voetstuk.

Francisco Barberini op een voetstuk.

De Kardinaal Brancaccio, op een voetstuk.

Franciscus Perettus Montaltus, Portret in een ovaal in 't Jaar 1656. *Corn. Blo. Sc.*

De Kardinaal Franciotti, op een voetstuk.

De Kardinaal Cæsar Fachenetti, op een voetstuk.

De Kardinaal Carlo Rossetti, op een voetstuk.

De Kardinaal Alterii Jambus, op een voetstuk.

De Kardinaal Lugo, insgelyks.

De Kardinaal Rappaccioli, meede.

Twee andere zonder naam.

De Kardinaal Virginio Orsino, op een voetstuk.

Een zonder naam.

Le Duca di Bracciano Orsino, op een voetstuk.

Agt

Agt Portretten van Keizers en Vrouwen op voetſtukken met Letters gemerkt, als

Een gemerkt O, door *de Palte* geſchilderd.

Een Hiſtorie in Basrelief gemerkt, daar in is een geſpan Oſſen, welke Verkens voorttrekken.

Een leggend Beeld, gemerkt L.

Twee Beelden ten voeten uit, gemerkt M en N; het eene is een Vrouw en het ander een Jongeling.

Ferdinand III. *Corn. Blo. fec. Romæ.* met een opſchrift *Cæſar ſemper Auguſtus*, en twee Latynſche vaerſen. *Joan Bichi del.*

Athamaſius Kircherus Fuldenſis, een Jeſuit, klein Portret. *Corn. Blo.* in 't Jaar 1655.

Het Portret van Abraham Bloemaert in een ovaal met Kenteekenen, en onder aan Latynſche vaerſen. *V. Swaanenburgh Sc.*

Een ander dito, dog grooter, Hiſtoriſchwyze in een ovaal. *Mathan Sc.*

Joan Duns Scotus Franc. Aribert. N. Fovreau.

Landſchappen, Gediertens en Snaakeryen.

De agtien Landſchappen van middelbaare groote, waar in Vogelen en Dieren, daar in begreepen de Titelplaat met ſieraaden. *Abr. Blo. inv. Boet. a Bolſwert Sc.* 1614.

Zes andere Landſchappen, met wat meer Caracters behalven een.

De zes groote Veld Beelden, waar in iets van zyne Herders.

Een Veld Gezigt; in de Lugt word de opneeming van Gaminedes gezien. *Cor. Blo. inv. J. Saenredam Sc.*

Een groot Landſchap en Gezigt van een Boe-

renhuis en veelerley rund Vee; het onderwerp daar van is den verlooren Zoon, die de Verkens zoekt te gaan hoeden. *Abr. Blo. inv. J. Saenredam Sc.*

Een groot Landſchap, ten onderwerp hebbende het onkruid op den Akker gezaait werdende. *Abr. Blo. inv. J. Mathan Sc.*

Een onderwerp van een Landſchap of Gezigt van een Buitenhuis; dit meen ik dat doorgeſneeden is.

De zeſtien kleine Herders en Boere Beelden, de Titelplaat daar onder begreepen. *Abr. Blo. inv.*

Twee ſtukken van een moſtaerd maalder; een groot en klein, dat gecopieerd is.

Zes differente ſtukken genommert, daar in Vogelen en Gediertens. Geſneeden *Frederik Bloem.* na *Abr. Bloem.*

Een Fluit- of Zakpypſpeelder. *A. Bl. p. C. Bl. Sc.*

Een Kat.

Tweederlei nagt Uilen.

Een Snaak zittende te eeten, met zyn Pot in zyne Armen. *Gerard van Honthorſt p.*

Een klein ſtuk in een ovaal, op Pirrha en Deucalion. *C. Bl. Sc.*

Een Jan Potagie of Potzemaaker halver Lyf, een Fluit in de eene hand houdende.

Een enkel ſtuk van een Hovenier onder knollen en pompoenen; een ſtuk in de breette. *Abr. Bl. C. Bl. Sc.*

Een Boek, zynde de beginſelen om te leeren Teekenen, met weinig ſchaduwen, middelbaare groote met een Titelplaat, waar op ſtaat: *Abr. Bl. inv prima pars Fred. Bl. Sc.* genommert 1. Dit is een onderwerp van de plaats

van

van een Academie. Dit deel beſtaat voor eerſt in zeſtig ſtuks, waar van het een en twintigſte een Oſſekop is met een Palet en Penſeel; onder aan ſtaat: *het tweede deel* enz. aan de een en veertigſte: *het derde deel* enz. en aan de zeſtigſte een zittende Maagd, in 't graauw.

Aan het een en zeſtigſte, zynde het vervolg, is een Cardoes, waar op *het vierde deel, quarta pars. A. Bl. Fred. Bl. Sc.*

Het een en tagtigſte is insgelyks gemerkt en daar op een Kindt een ſtuk van een Harte-vel houdende, waar op *Quinta pars* ſtaat.

Het laatſte ſtuk zynde het negen en tagtigſte, verbeeld een Vrouw op een Terras ruſtende met haar Papegaai en een Spinrok op haar rug; alle deeze ſtukken zyn verſchillende deelen en eigenzinnige vindingen.

Titelplaaten van Boeken.

Een Latynſche Titelplaat, Geeſtelyke Oeffeningen van St. Ignatius de Loyola. Het onderwerp is, hoe de Maagd Maria zig aan hem vertoont, terwyl hy zit te ſchryven, zynde in Pelgrims gewaad.

Hiſtoria di Flandria del C. Bentivoglio, daar in is een Pallas. *Andrea Sacoh. inv.*

La Schola della Verita aperta gli Principi. J. Ang. Caninius del C. Bl. Sc.

Hiſtorie der Jeſuiten door Daniel Bartolli van het zelve Genootſchap, een Hiſtoriſche Titelplaat. *Jo. Miele del C. Blo. Sc.* en een ander ſtuk.

Hercules een Draak doodende en drie Zang-

Godinnen het zelve aanschouwende, boven aan het Wapen van den Paus.

Il Mari Ligustico J. And. Podesta del. Corn. Blo. Sc.

Il Genio Ligure risvegliato. Do. Fiaxella del C. Bl. Sc. Roma.

Vite de Pittori &c. Jo. Aug. Caninius del Corn. Blo. Sc.

Maphæi S. R. E. Card. Barberini &c. Poëmata. Nicol. Poussyn inv. Corn. Bl. Sc.

Beeltenissen van Christus, de Maagd Maria en andere Geestelyke stukken.

De vier Evangelisten met een Hemelpraal. *Car. Magnono del C. Bl. Sc.*

De twaalf Apostelen met Christus ; een stuk in de hoogte. *Abr. Bl. inv. Bolswert Sc.*

Een groote Maria Boodschap. *Jo. Lanfranc p. C. Bl. Sc. Roma.*

Een andere groote Maria Boodschap met een verschynsel van Engelen; de Maagd Maria zit aan het voeten eind van haar bed. *Abr. Bl. inv.* 1593. *J. de Ghein Sc.* Dit stuk is in de hoogte.

Nog een andere Maria Boodschap van middelbaare groote in de hoogte, de Engel vertoond zig in de Wolken in het gewaad van een Diaken. *Abr. Bl. inv. J. Mathan Sc.*

Twee stukken tot een Maria Boodschap; te weeten de Engel gegraveerd door *Guill. Pass* en de Maagd Maria door *Crisp. de Pass*; beide *Ab. Bl. inv.*

De Geboorte Christi of Verschynsel aan de Herders. *Ab. Bl. inv. Crisp. de Pass. Sc.*

Een

Een ander Verschynsel aan de Herders; een groot ſtuk in de hoogte. *Ab. Bl. inv.* en het merk van *J. Saenredam.*

Een ander Geboorte Chriſti ofte Aanbidding der Herders; een ſtuk in de hoogte van middelbaare groote. *Abr. Blo. inv. J. Matham Sc.*

Een groote Geboorte Chriſti, waar in op het voorſte een gebonden Lam leit. *Ab. Bl. P. Boetius a Bolswert Sc.*

Een groot Herders ſtuk, waar in een *Gloria in Excelſis*, en een Koe op de voorgrond. *Robb. de Baudoux exc.*

Een Geboorte Chriſti een ſtuk in de breette. *Ab. Bl. p. C. Bl. Sc. Romæ*

Een Geboorte Chriſti; een ſtuk in de hoogte. *Pet. Beret. de Cort. p. C. Bl. Sc.*

Een Geboorte Chriſti na Raphaël, waar by zyn Portret in een Medailje. *C. Bl. Sc. Romæ*

Een groote Geboorte Chriſti na Baſſan; een ſtuk in de hoogte.

Het Kind Jeſus in de Wolken met zyn Kruis in zyne Armen en een verſchynſel van Engelen.

Een Maagd zittende op een halve Maan met het Kind Jeſus. *A. Bl. C. Bl. Sc.*

Een andere Maagd in de Wolken met de voet op een halve Maan. *A. Bl. pinx.*

Nog een andere Maagd ten voeten uit op een halve Maan ſtaande: *Ab. Bl. p. C. Bl. Sc. Romæ.*

Een andere Maagd ten voeten uit op een Pedeſtal, en een Nonne op haar kniën. Voor aan ſtaat geſchreeven: *Noſtra Signora di Trapani. Jo. Miele del. C. Bl. Sc.*

Een

Een Maagd in een rond. *Titiano p. C. Bl. Sc. Romæ.*

Een Maagd met het Kind Jesus het welk slaapt. *Guido Rheni pinx. C. Bl. Sc.*

Een Maagd, welke het Kind Jesus neder legt; een klein stukje. *A. Bl. J. Mathan Sc.*

Een Maagd het Kind Jesus aanschouwende en zynde in een rond met Roozen. *Ab. Bl. Boetius a Bolswert Sc.*

Een Maagd zogende het Kindeke Jesus en zittende aan de Stam van een Boom; dit is een onderwerp van de vlugt na Egypten. *H. Bl. Bous fecit.*

Onderwerpen van de H. Familie.

Een, waar in het Kind Jesus op zyne kniën legt; een stuk van gemeene groote, in 't graauw met hoogsel van de *Bloemaerts.* Vyf andere stukken het zelve werk en door dezelve gesneeden, waar van twee verbeeldende de Maagd Maria met het Kind Jesus, een St. Joseph, de drie Marias, en de Boetvaardige Magdalena.

Een groote H. Familie, in de hoogte. *Jacob. Ant. Stephanonius incidit.* 1532. *Cornelis Bloemaert* heeft dezelve van gelyke grootte gesneeden, maar het stuk is omgekeerd, en heeft het opgedraagen aan den Pater Franc. Perette, Kard. Montalte, by wien voorheen het Tafereel te zien was.

Een H. Familie. *Fr. Mazzuoli, Parmensis pinx. C. Bl. Sc. Romæ.*

Een H. Familie, waar in een gedeelte van een Landschap. *Hannibal Carraccio p. C. Bl. Sc. Romæ.*

Agt-

Agtderley Maagden, opgedraagen aan den Mark-Graaf Vincenze Juſtiani, en te Romen gegraveerd door *Corn. Bloemaert*; zy zyn genommerd, te weeten

Een Maagd met het Kind Jeſus en St. Johannes. *Titiano pinx.*; gemerkt 1.

Een H. Familie, waar by een St. Catharina en St. Johannes gevoegd is; gemerkt 2.

Een Maagd met het Kind Jeſus; zy is tot aan de kniën. *Lucas Cangiatus p.*; gemerkt 3.

Een H. Familie. *Julio Romano pinx.*; gemerkt 4.

Een zittende Maagd en het Kind Jeſus dat met een Schaap ſpeeld; gemerkt 5.

Een zittende Maagd, het Kind Jeſus en St. Johannes. *Andrea del Sarto pinx.*; gemerkt 6.

Een andere Maagd, het Kind Jeſus en St. Joſeph. *Titiano pinx.*; gemerkt 7.

Een H. Familie met Engelen of de Ruſt in Egypten. *Abr. Blo. Boetius a Bolſwert Sc.*; gemerkt 8.

Zes andere ſtukken, zynde verſcheide Geheimeniſſen van Chriſtus en van de Maagd Maria, alle door *Corn. Bloemaert* geſneeden, en zyn een vervolg op andere door verſcheidene Meeſters gegraveerd; alle gelyke groote met Lyſten tot het Pauſſelyk Misboek gemaakt, waar van de Titelplaat door *Spierre* gegraveerd is; te weeten

Een Maria's offering in den Tempel. *Carlo Maratti del.*

Een laatſt Avondmaal. *Cyrus Ferrus delin.*

Een Crucifix, de Maagd Maria, Magdalena en St. Joannes. *Cyrus Ferrus del.*

Een

Een Verryzenis Christi. *Idem del.*

Een Zending des H. Geest. *Idem del.*

Een doode Christus in de Armen van den Hemelschen Vader. *P. Fimosa inv.*

Een Crucifix alleen, zynde een klein stuk in 't verschiet met Beeltjes *Abr. Blo. pinx.*

Een Kruisdraging, halver Lyf. *Idem pinx.*

Een Crucifix, waar by de Maagd Maria welke in onmagt vald. *Hann. Carr. pinx. C. Blo. Sc. Romæ.*

Het Wonderwerk der vyf Brooden; een stuk in de breette. *Abr. Blo. inv. I. de Ghein Sc.*

De zeeven Weën van de Maagd Maria door zeeven Zwaarden doorstooken. *C. Blo. Sc.*

Een andere dito in het groot, waar by het Afdrukfel van het Aangezigt Christi boven aan. *Schelde a Bolswert Sc.*

Een Doek waar in het Afdrukfel van het Aangezigt Christi door Ste. Veronica vast gehouden werdende; onder aan staat in letters, *Vidimus eum*; dit is een groot stuk. *Abr. Blo. pinx.* Anno 1605. *J. Matham Sc.*

Lazarus uit den dooden opgewekt; een groot stuk in de breete. *Abr. Blo. inv. Joan Muller Sc.*

De Verschyning Christi aan St. Ignatius. *Abr. Blo.* heeft het Tafereel daar van geschildert voor de Kerk der Paters Jesuiten in 's Hertogenbosch.

Een St. Lucas, welke de Maagd Maria uitschildert. *Raphaël pinx. Corn. Blo. Sc. Romæ.*

Een andere St. Lucas op een ander manier.

Een Jonge St. Joannes in de Woestyn met zyn Schaap. *Abr. Blo. inv. Cor. Blo. Sc.*

Een

Een ander St. Joannes in de Woeftyn met zyne Difcipelen. *Cyrus Ferrus del.*

De Prediking van St. Paulus in Areopagus of't Raadthuis van Atheenen. *Idem del.*

De Heilige Vaders der R. Kerk over het H. Sacrament fchryvende, anders de vier Leeraaren; een groot ftuk. *Abr. Blo. inv. Corn. Blo. Sc.*

Een Beeltenis van St. Jeronimus met ftraalen om zyn hoofd. *Abr. Blo. inv. van Swaanenburg Sc.*

Een kleine Jeronimus leezende en een hand in het Boek houdende.

Een St. Jeronimus ter halver Lyf met een lange Baard.

Een Ste. Magdalena in een Boek leezende, beide *Abr. Blo. inv. Corn. Bloemaert.*

Twee onderfcheidene ftukken, St. Laurentius en St. Steeven, beide knielende.

Een St. Catharina als op haar Rad knielende. *Abr. Blo. inv. J. Matham Sc.*

Zesderley ftukken van gelyke groote; alle *Abr. Blo. inv. V. Swanenburg Sc.*; namentlyk.

St. Petrus en Paulus, tot onderwerp van aandagt.

Zacheus en Magdalena tot onderwerp van Boetvaardigheid.

Saul en Judas tot onderwerp van wanhoop.

St. Petrus en St. Paulus op de Wolken zittende, tweederlei ftukken elkander aanziende: *Hannib. Carrache inv. Baronius* heeft dezelve gefneeden behalven de koppen, handen en voeten, die van *Cornelis Bloemaert* zyn.

Ste. Margareta met een Landfchap; daar op ftaat in Letters, *Surfum corda Hann. Carrache p. C. Bl. Sc. Roma.*

Be-

Bemerk, dat het zelve Beeltenis van Margareta door *Joachim Sandrart* geſchildert is en door *Regni a Perſyn* geſneeden, met eenige verandering in het Landſchap.

Ste Martina, Maagd en Martelares, hebbende by zig de Maagd Maria. *Petr. Beretin p.*

Een klein Beeltenis van Ste. Magdalena; houdende haar bus met haar twee handen. *Ab. Bl. p. C. Bl. Sc.*

De Maagd Maria, St. Rochus en St. Sebastiaan. *Fred. Barroc. Urb. inv. Corn. Bloem. Sc. Romæ.*

St. Franciſcus door *Guido Rheni Corn. Blo. Sc. Romæ.*

Een klein Beeltenis van St. Franciſcus, een ſtuk in middelbaare hoogte. *A. Bl. inv. J. Mathan Sc.*

Een St. Franciſcus, aanbiddende de Maagd Maria, zittende op de Wolken met het Kind Jeſus en St. Joſeph. *Cyrus Ferrus del.*

St. Antonius van Padua met een Lyſt of rond. *Cyrus Ferrus del.*

St. Thomas van Aquinen; een ſtuk van middelbaare groote in de hoogte. *Eq. Raphaël Vanius del.*

St. Benedictus; een ſtuk in de hoogte met een fraai verſchiet. *Gio Angelo Caninius del.*

Het Mirakel van St. Petrus, zyn Dogter van den dood opwekkende; een groot ſtuk in de breette. *Gio Franc. Barbieri da Cento inv. Corn. Bl. Sc.*

Twaalf ſtukken zynde Beelteniſſen van H., door *Frederik Blo.* geſneeden, alle van gelyke groo-

groote onder en boven met Latynſch opſchrift, zynde haar leevensbeſchryving; by alle is een Landſchap: te weeten

Sanctus Willebrordus P. Ultrajectenſium Archiep. 1.

St. Bonifacius, tweede Aarts-Diaken van gemelde ſtad. 2.

St. Gregorius aan een arm Menſch een aalmoes toereikende. 3.

St. Fredericus met een zwaard, waar door zyn borſt doorſtooken word. 4.

St. Radbodus de Maagd Maria aanziende. 5.

St. Swibertus houdende een Ster in de hand. 6.

St. Adelbertus in het gewaad van een Diaken. 7.

St. Odulphus met een Albe op zyn arm. 8.

St. Lebuinus met een Cazuyfel. 9.

St. Marcellinus voor het Volk predikende. 10.

St. Werenfridus houdende een Schuitje op zyn hand. 11.

St. Engelmundus, hebbende een Fontein aan zyne voeten, gelyk de eerſte. 12.

De Hermiten. *Ab. Bl. inv. Boet. a Bolswert Sc.* 'Er zyn 26 ſtuks, de Titelplaaten daar in begreepen.

De Hermitinnen insgelyks.

DE

WERKEN

VAN

JACQUES CALLOT.

Een Lottharings Edelman, Teekenaar en Plaatsnyder.

Callot heeft door zyne vloeyende manier en zyne Werken in het klein de agting van alle de Konstkenners verkreegen, en ieder een heeft vermaak genoomen van deszelfs stukken te hebben. Om derzelver vervolg naauwkeurig voor te houden, heb ik de volgende omstandige Cataloge opgesteld.

Geestelyke stukken.

De Beeltenissen van alle de Heiligen van het Jaar volgens het Roomsch Martirologium of Martelaarsboek, opgedraagen aan den Kardinaal de Richelieu in het Jaar 1636; onder de Titelplaat is het Wapen van gemelden Kardinaal, vervolgens een eerste blad tot een beginsel, 't geen een Hemelpraal verbeeld.

Deeze Beelden van Heiligen zyn vier op ieder bladzyde in Quarto, elk in een ovaal; te weeten, in de Maand January vind men twee en

en dertig, in February een gelyk getal, in Maart veertig, in April zes en dertig, in May veertig, in Juny twee en dertig, in July vier en veertig, in Augusti een gelyk getal, in September insgelyks, in October veertig, in November vier en veertig en in December insgelyks, uitmaakende in het geheel 472 kleine ovaalen, Maandelykse Beeltenisse van Heiligen.

Twaalf Misterien of Geheimenissen in ovaal, onder met Latynsche en Fransche Zinspreuken; zynde op de Feestdagen, welke verschieten: ook is 'er een kleine Titelplaat met Historie Beelden.

Zestien stuks reedelyk groot in de hoogte, verbeeldende onzen Zaligmaaker, de Maagd Maria en de Apostelen, daar in begreepen de Titelplaat, waar op te leezen is: *Salvatoris*, *Beatæ Mariæ Virginis &c.* 1631. De Titelplaat is versiert met instrumenten van het Lyden Christi en van de Martelaarschap der Apostelen.

Zestien andere kleine stukjes, verbeeldende de Marteldood der Apostelen: de Titelplaat is Historischwyze; de twaalf Apostelen, St. Mathias en de dood van Judas, in Formaat van 32.

Het klein Lyden Christi, vervattende twaalf stukken in groot 32.

Het groot Lyden Christi, bestaande maar uit zeeven stuks in de breette, zynde verscheide onderwerpen van het klein: ook ziet men 'er een Crucifix in een enkele omtrek met een menigte Volks en een kleine Verryssenis Christi, geschaduwd.

Israël Silvester heeft een Afneeming van het Kruis gegraveerd, welke 'er by gevoegt kan

 wer-

werden, zynde zo groot als de zeeven andere: *Callot* heeft de volkoome Teekeningen van de andere voltooit.

Elf kleine ſtukken van het Oude Teſtament, de Titelplaat daar onder begreepen, door *Abraham Boſſe.*

De Tafereelen van St Petrus, zynde de Handelingen der Apoſtelen en andere onderwerpen, ten getale van zeeven en twintig, waar van vier en twintig rond en neegen vierkant zyn.

De Miſterien of Geheimeniſſen onzes Zaligmaakers en van de Maagd Maria in vier kleine bladen; te weeten, zeeven ovaalen van de Miſterien van de Maagd Maria en zes andere kleiner, met zeeven andere ronden, welke Geheimeniſſen van het Lyden Chriſti en andere verbeelden: 'er by komen twee Hiſtoriſche Titelplaaten, op de eene ſtaat te leezen *Glorioſiſſimæ Virginis*, en op de andere, *Variæ tum Paſſionis &c.* nog een ſtukje de kleine Prieſter genaamd.

De vier Gaſtmaalen, zynde kleine ſtukjes, namentlyk de Bruiloft van Cana in Galilea, het Avondmaal ten Huizen van den Phariſeër, het laatſte Avondmaal en het Avondmaal in Emaus.

De zeeven Hoofdzonden, zynde kleine ſtukjes; tot dezelve word een Titel genoomen, waar in het Kind Jeſus de ſlang met zyn Kruis doodende.

Zes kleine ſtukjes ontrent van dezelve groote; namentlyk een H Familie; de Aanbidding der Koningen; een Judith het hoofd van Holophernus in de zak ſteekende; een Paulus Bekeering; een Maria Heemelvaart en een St. Livarius, draagende zyn hoofd.

Drie ſtukken in de breette, van gelyke groote,

te, namentlyk, de togt door de Roode Zee, de Rotssteen door Moses Roede geslaagen werdende, en de Galeyboeven; van dit laatste zyn 'er twee, een met en het ander zonder verschiet.

Een ander groot stuk in de breette van dezelve groote of daar ontrent, verbeeldende het Martelaarschap van St. Laurentius; het midden is maar een omtrek en niet voltooit.

De drie kleine Offerhanden in ovaalen, de eene verbeeld een Sabbatdag.

Het leeven van de Maagd Maria met een Historische Titelplaat; vervolgens dertien stukken. 'Er kan ook, zo men wil, een kleine Maria Boodschap by gevoegt worden.

Een klein ovaal in de hoogte, zynde een Maria Hemelvaart en laager is het hoofd van een kleine Cherubin.

Het leeven van de Maagd Maria met kleine Zinnebeelden, bestaande in zeeven en twintig stukken, daar in begreepen de Titelplaat met Historie Beelden. Ieder Prent is genommerd en onder aan Latynsche en Fransche vaersen, het laatste is 26 genommert. De grootste is in Quarto.

Lux Claustri; zynde zeeven en twintig Emblemata's of Zinnebeelden, alle eeven groot met dezelve byvoegzelen als de andere: dit zyn verscheide onderwerpen op de gerustheid van het Kloosterleeven. De laatste Prent is 27 genommert.

Scelta d' Alcuni Miracolo &c. Dit is de Titel van een verzameling, welke men de Mirakelen van de Maria Boodschap noemt. Die stukken zyn met het graveer-yzer gesneeden met dubbelde

cyffers onder aan en eenig ſchrift in vreemde taal. Dit verbeelt verſcheide gevaaren en moorden, waar van de Menſchen bevryd geworden zyn: dezelve beſtaan in veertig ſtukken, als in Duodecimo, en zyn vry zeldzaam zonder de Titelplaat; deeze ſtukken zyn van verſcheide Schilders.

De Boetvaardige Perſoonen van beide kunne, door *J. Callot*, met een Hiſtoriſche Titelplaat en vyf Prenten; namentlyk een St. Jeronimus, een kleine St. Jan, een St. Franciſcus, een Maria Magdalena en haar Dood, in de breette. Eenige voegen 'er ook by, het Portret van St. Franciſcus, waar op in letters ſtaat: *Sancti Francisci Vera Effigies.*

Verſcheide Geeſtelyke ſtukken.

Een kleine Maria Boodſchap.

Een dito middelbaare groote in de breette, waar op te leezen ſtaat: *Qua Menſura &c.* Dit is een ſtukje op Koornmeeters.

Het Kind Jeſus aan Tafel zittende enz. Hier van zyn twee, dog elkander zeer gelykende.

Een groote H. Familie na *Andrea del Sarto.*

Een groote *Ecce Homo* met een meenigte Jooden.

Een Crucifix, waar onder de Maagd Maria, St. Johannes en Magdalena, welke het Kruis omhelſt; na de *Zadelers.*

Een Chriſtus in het Graf leggende na *Ventura Salimbeni.*

Een Paradys in 't klein in de breette.

Een Bezweering of Duivelbanning, gegraveert na *Andrea Boſchole*, een Florentiner.

Twee

Twee ſtukken, verbeeldende de moord der onnoozele Kinderen, ovaal in de hoogte, egter met weinig onderſcheid.

De bedrukte Maagd Maria en onder aan twee Boetvaardigen met een ſluyer om.

Een Maagd tuſſchen St. Jacobus en St. Jeronimus zittende.

Een andere Maagd; een langwerpig ſtuk, St. Petrus in het klein overeind ſtaande; in het verſchiet ziet men zyn Marteldood.

Een zittende St. Paulus na *Bloemaert*; dit ſtuk is in de hoogte.

Een kleine St. Jan de Evangeliſt op het Eiland Pathmos.

Een klein Beeld van Ste. Thereſia op haar kniën.

Een klein Beeld van een Prediker in het midden zyner toehoorders; met het Graveer-yzer geſneeden; dit ſtuk is van gelyke groote als het bovengenoemde, waar meede het eenige overeenkomſt zou konnen hebben.

Een ſtuk van middelbaare groote, de drie en twintig Martelaars van Japan verbeeldende.

Een Mirakel van St. Manſultus. Dit ſtuk is in de breette en het eerſte 't geen *Callot* geëtſt heeft.

Het Beeld van St. Nicolaus of St. Severinus in een Boſch van gelyke groote.

Dat van St. Sebaſtianus wat langwerpiger.

De Boom van St. Franciſcus; onder aan zyn verſcheide Religieuſen knielende enz.

De kleine Heilig in een Bloem: dit is St. Franciſcus in de Tulp.

Een ander Beeld van St. Franciſcus, het Wapen van Florence houdende.

Het ſtuk genaamd het kleine Schuurtje of de

kleine Sprokkelaarster: dit is op het wonderwerk van den Propheet Elias jegens de Weduwe te Sarepta.

Vier stukken de verzoekingen van St. Antonius verbeeldende; te weeten,

Een waar in hy in de Lugt schynt op de Wolken omver gestooten te leggen, zittende de Duivel schreyelings op hem en houdende hem by zyn baard vast; dit stuk is zeer zeldzaam.

Het middelbaare stuk, het welke gemeender is, is aan den Heer Phelippeaux de la Vrilliere opgedraagen, wiens Wapen men 'er in ziet.

En het groote stuk is op twee groote vellen, opgedraagen aan den Prins Ferdinand, Groot Hertog van Toscanen, en is ook niet gemeen.

Het Vagevier; dit is een groot stuk van vier groote vellen, en is zeer zeldzaam.

Een groot onderwerp tot een Thesis opgedragen aan Carel den IV. enz. Hertog van Lotheringen en Bar; dit stuk voert tot Titel *Jubilatio Triumphi Virginis &c.*

Het Heilig Land door *Callot* te Florence gesneeden voor een Monnik, een zyner goede vrienden, welk een reis na het H. Land gedaan had. 'Er is een Titelplaat en vier en dertig Prenten, zynde onderscheidene platte gronden in 't verschiet; dit Boek is te Florence gedrukt in het Jaar 1628.

Het Leeven van den verlooren Zoon elf stukken met de Titel.

Verscheide Onderwerpen en Fantasiën.

De Egiptenaaren; hier van zyn vier stukken in de breette.

De Fantasiën van den Edelen *Jacques Callot*, met een Titelplaat en dertien kleine ſtukjes, alle met drie beelden in ieder.

Twee ſtukken, de Kermiſſen van Florence genaamd. Het eerſte heeft hy te Florence geſneeden. Eenige vind men, waar in de Wapenen op de twee hoeken ſtaan en die zeldzaam zyn: egter ſtelt men vaſt, dat in de eerſtgeteekende geen Wapen is.

Het tweede is te Nancy gegraveerd, en daar in vind men een Wapen, hoewel het voorts met het ander ten eenemaal overeenkoomt, uitgenomen, dat men 'er meer droogheid in bemerkt en het zo fraay niet is. Deeze ſtukken zyn groot.

Hy heeft een gevolg van zeſtien ſtukken na *Tempeſta* geſneeden.

De Adel. Dit zyn twaalf ſtuks, zes Mans en zo veel Vrouwen, met Beelden in het verſchiet.

Vier ſtukken van dezelve groote als den Adel. Dit zyn dragten of kleedingen, in dezelve is geen verſchiet. Het een is een Spinſter; het tweede een Boerin met een mand; het derde een Boerin met haar voorſchoot opgeſchort, en het vierde met een Kleed van Hermyn vellen.

Zes andere ſtukken even groot, zonder verſchiet, zynde alle Vrouwen: de eene laat haar Kind gaan, de andere draagt het haare op den Arm; twee andere draagen ieder een mand, een ander draagd haar mof, en de zesde ſtaat met haare armen over malkander.

Zeſtien ſtuks in de breette zonder cyffers, verbeelde Geſchiedeniſſen van het leeven eener Koningin; het eerſte daar zy in een open Draagſtoel gedraagen werd; voorts haar Trouwplegtigheid; daar zy gehoor verleend; daar zy de

voeten van den Paus kuſt; een dood en andere onderwerpen, welke Callot na *Tempeſta* gegraveerd heeft. Dit alles heb ik in 's Konings Bibliotheek gezien; my is door iemand verzeekert, dat het tot op neegen en twintig ſtuks liep, daar in begreepen drie Catalogen, die in het zelve vervolg zyn.

Tien genommerde Bladen op goude en zilvere Munten van Duitſchland, Italien enz., door *Callot* te Nancy geſneeden voor den Hertog Gaston van Vrankryk. Deeze worden de Medailjes genaamd.

Verſcheidene Onderwerpen en Fantaſiën, zynde onderſcheidene ſtukken.

Pandora, een Beeld alleen, in 't klein.

Een Speelkamer, zynde een nagtgezigt ovaalswyze in de breette; anders genaamt (een wayer ſtuk).

Een Jaager of kleine Herder, honden leidende.

Een ander ſtuk de Wayer genaamt, verbeeldende Vuurwerken te Florence; rondom het ſtuk is een Cardoes.

De kleine Boerenvreugd of de Balſpeelders, een ſtuk in de breette.

Een ſtuk, de Reuzen genaamt; dit is in leggende ovaal.

Een klein vierkant ſtukje, waar in Sterrekykers op een Globe ſtudeerende.

Fantaſiën van drie Figuuren of Beelden alleen.

Het Bloemperk van Nancy; dit ſtuk is omtrent vierkant en geëtſt.

De

De ſtraat van Nancy of de Carriere; dit ſtuk is ontrent vierkant.

Het ſtuk de groote Rotsſteen genaamt, zynde zinnebeeldig, ſtaande 'er op te leezen *Nec imbecillem feroces &c.* Dit is een klein ſtukje, verbeeldende een groote meenigte Volks, op een groot Plein, daar een ſmalle en hooge Toorn gezien werd.

De Catafalque, of Lyk-Capelle van Florence; een ſtuk van middelbaare groote in de hoogte.

Een ſtuk tot een Geſlagtboom; een groote Prent in de hoogte, waar in een grooten Boom verbeeld ſtaat, met Ruiters onder aan.

Een Tuins vermaakelykheid. Dit is zyn laatſte, genaamt *la petite treille.*

Een ſtukje of kleine Wyngaard, de kleine Amaranthe genaamt.

Een ſtuk in de gedaante van een Waayer; de Cardoes loopt onder uit met een Bloempot met vrugten, onder andere zyn 'er drie Mannen en drie Vrouwen in, welke met elkander danſen, daar by veel toekykers, waar van twee zittende.

Een vreugde Feeſt op de Rivier; dit ſtuk word genaamd *Theatro d'Arnodone.*

Landſchappen.

De twaalf Maanden van het Jaar, alle in de breette van middelbaare groote; in de Wolken ſtaat het teeken van elke Maand en onder in het midden de naam van de Maand. *Jodocus Momper invenit.*

De vier Getyden van het Jaar na *Baſſan.*

De Landſchappen, Gezigten van Florence; dit

dit zyn tien ſtukken en de Titelplaat. *Collignon* heeft 'er twee ſtukken van na *la Belle* gegraveerd, welke 'er tuſſchen in gevoegt zyn.

De twee Gezigten van Parys, verbeeldende de Nieuwebrug en de Tooren van Nesle. Deeze ſtukken zyn in de breette.

Vier kleine langwerpige Landſchappen, het eene verbeeld een Tuin, waar in gegooten word.

Vier andere Gezigten nog kleinder, het eene verbeeld een Gevegt.

Twee andere, zynde Zee-gezigten met Scheepen, van de vier andere Gezigten verſchillende.

Idem vier andere Gezigten van Scheepen in Zee, met letters op de Plaaten.

Een groote Beeſten Jagt, in het verſchiet, onder Boomen ziet men Koetzen: dit is een langwerpig en ſmal ſtuk.

Fantaſiën, Snaakeryen en Ballets of danſen van vermomde Perſoonen.

De Beedelaars van *Callot*: in het eerſte ſtuk ſtaat met letters in een Vaandel: *Capitano Baroni* en onder aan *J. Call. fec.* Hier van zyn vyf en twintig ſtuks genommert.

De Fantaſiën die hy gemaakt heeft om te Teekenen, opgedraagen aan den Prins Laurenzo de Medicis: namentlyk *Capricii di Varie Figure di Jacobo Callot &c. Callot fec. in aqua forti en Fiorenza.* Hier van zyn vyftig ſtukken, daar onder de Titelplaat en de Opdragt, en ook verſcheide, waar in een Beeld met een enkele omtrek is, en het ander geſchaduwt; verſcheide an-

andere verbeelden Landſchappen en de overige zyn Feeſten van Florencen.

Dezelve heeft hy wederom en in gelyke getale te Nancy gegraveert. Op de Titelplaat ſtaat: *J. Callot fec. in aqua forti in Born. ex Nancii.*

Een Boek met Snaakeryen en Poſtuuren als Dwergjes: hier van zyn twintig ſtuks, de Titelplaat daar in begreepen, op welke een Beeld met het hembd opgeſchort en zyn agterſte bloot, waar op te leezen ſtaat: *Varie figure Gobbi &c.* Anno 1616.

Varie figure &c. Een Hiſtoriſche Titelplaat, waar in een Valiesdraager en zeſtien andere, elk met twee Figuuren of Beelden en een verſchiet.

Balli di Stevania di Jocobo Callot: in de Hiſtoriſche Titelplaat zyn drie Beelden dewelke danſſen, en drie en twintig andere ſtukken, ieder met twee Beelden en een verſchiet, waar in andere Figuuren in het klein gezien worden, ieder ſtuk is genommert.

Een ſtuk van middelbaare groote, waar in twee Potzenmaakers gezien worden, die wat groot zyn, en verſcheide andere Figuuren.

De Ballets van Florence, vier ſtukken van middelbaare groote, namentlyk een *entrée* (Ballet-Dans) waar in een Atlas en boven den zelven ſtaat: *Carro del Sole &c.*; een Ballet-Dans, waar in de drie Bevalligheeden enz.; boven aan ſtaat: *Carra d'Amore*: het andere is een Zeeſtuk, waar op met Letters ſtaat: *Carro di Teti*; nog een waar in de Parnaſſus Berg, waar op geſchreeven ſtaat: *Monte del Parnaſſo*: alle gemerkt *Jule Parigii inv. J. Callot fec.*

De drie Intermedes (Tuſſchenſpellen) van Florence; het eerſte is een ſtuk in de hoogte, waar

in

in verſcheide danſen en boven het Wapen van den Groot-Hertog, halver gedeelte; onder aan ſtaat: *Primo Intermedio &c.* Dit is gemaakt in de Zaal van den Groot-Hertog van Toscanen op den Vaſtenavond des Jaars 1616. *Jul. Pariginus fec. J. Callot del. & fec.*

Op het tweede ſtuk ſtaat: *Secondo Intermedio &c.* Dit verbeeld een Hel, waar in twee Toorens op de agtergrond gezien werden.

Op het derde ſtaat: *Terzo Intermedio &c.*, en is het onderwerp van een gevegt door den Minne-God.

Een ſtuk op zig zelven, ſlegts met een omtrek: dit zyn verſcheide *Entrées* in Rytuigen en te voet; op een derzelven ſtaat: *Carro del Aſia.*

De Kamp- en Tournois-ſpellen van Florence, zynde drie ſtukken even groot; op alle drie is een groote kring of Renbaan, waar in de vertooning geſchiede: de grond van ieder ſtuk verbeeld Paleizen, welkers daken met verſcheide aanſchouwers bedekt zyn en een groote meenigte Volks buiten en van alle kanten, op een ſtuk ſtaat: *Moſtra della Guerra d'Amore &c.* In de kring zyn zes Bataillons.

Op een ander ſtaat geſchreeven: *Theatro Fatto in Fiorenza &c.* In de Renbaan ziet men een groote meenigte Ridders enz. *Jule Parigii inv. J. Callot del. & fec.*

Op een ander leeſt men *Uno de Glabba timenti della guerra d'Amore.* Dit is een Loopbaan, waar in een groot gevegt.

Onderwerpen van den Oorlog.

De drie groote Beleegeringen, waar van twee (zyn-

(zynde die van la Rochelle en het Eiland Rhé) elk zes groote vellen beſlaan, en tot de bovenſte en onderſte randen zyn 'er zes ſtukken, en aan ieder zyde vier randen met omſchrift.

De Beleegering van Breda beſtaat meede in zes groote vellen, dog ſlegts onder en boven met Letters, en op de zyde geen gegraveerde randen.

Een Cardoes, waar in een Landing op het Eiland Rhé verbeeld is.

De Veldſlaagen van Medicis, zynde zeſtien ſtuks en de Titelplaat, alle in het breet, zonder Cyffers: onder andere twee ſtukken, waar in ten Oorlog toegeruſte Scheepen, verbeeldende een Zee-gevegt van Ridders tegen de Turken. Ter plaatzen daar eenige Wolken moeten zyn, ziet men ſchetſen met het Graveer-yzer.

De Militaire Exercitien of Oeffeningen in de Waapenhandel door den Edelen *Jacques Callot*: dit zyn vyftien kleine ſtukjes in de breette, daar in begreepen de Titelplaat, alle genommert en ieder met drie Beelden; de twee laatſte ſtukken verbeelden Gevegten.

Het gevegt in de Renbaan aan het Hof van Lottheringen den 14. February des Jaars 1621 gehouden. Op het eerſte blad zyn Wapenen van het Maagſchap van dat Huis: nog negenderlei ſtukken, zynde Gevegten, en op het einde is een klein ſtukje, waar in een gewaapende hand. Ook ziet men 'er nog een die het teegendeel van deeze doet, waar op geſchreeven ſtaat: *Fecit potentiam in brachio ſuo.*

De intreede van den Heer de Couvanges en van den Heer de Chalabre Dit ſtuk is afzonderlyk van het gevegt der Renbaan; is ſmaller en

en schynt een Hel te willen verbeelden.

De groote Miserien van den Oorlog, uitmakende agtien stuks in de breette, de Titelplaat daar in begreepen.

Dezelve Miserien in het klein, zynde van zes bladen en een Titelplaat, in het Jaar 1636.

Byzondere en afgescheide Oorlogsstukken.

De Straffen, een stuk eenigzins langwerpig.

De Monstering van een Leeger; dit stuk word het Bataillon genaamd.

De Slag van Veillanne by Turin, door den Heer d'Effiat gewonnen; een stuk van een blad.

De Koning Lodewyk de XIII; een groot stuk met het Graveer-yzer door *Michel l'Asne* gesneeden; dog het verschiet, verbeeldende de slag van Veillanne, is van *Callot.*

De Hertog de la Vallette te Paard gezeeten, van gelyke groote als Lodewyk de XIII, met een gezigt van een Veldslag.

Een groote Thesis met Zinnebeelden, waar in een gevleugeld Paard, op het welke een Prins gezeeten is, boven met deszelfs Wapen en dit opschrift, *Francisco Lottharingiæ parenti optimo*, en het onderste van de Thesis.

Zestienderlei kleine intreeden, welke eerst alle op een blad waaren en van malkander gescheiden zyn; een van die is een intreede met Trommelen en Pfyffers en een ander van drie Beelden ten voeten uit.

Een stuk, waar in een Turk met een werppyl in de hand, op een stygerend Paard zittende, wiens agterste pooten niet voltooit zyn: onder ziet men een dood Paard en niets anders.

Een

Een ander ſtuk, waar in twee diergelyke Turken verbeeld zyn, het eene ſtuk is geſchaduwd en het ander is ſlegts met een omtrek.

Boeken en Titelplaaten.

Het Treurſpel van Soliman, waar van vyf ſtukken en het Portret, dat in de Hiſtoriſche Titelplaat ſtaat, in 't welke op een rondas geſchreeven is: *Il Soliman Tragedia &c.* Men vind vier andere ſtukken, die met dat Treurſpel overeenkoomen; de gebouwen zyn in alle vier even eens: het vyfde ſtuk heeft eigentſchap met die zelve gebouwen, welke in een Brand verbeeld zyn, met een groote moord en oproer in het midden van een Plein.

De Mirakelen en genade van Notre Dame de Bon ſecours te Nancy, een Hiſtoriſche Titelplaat.

De Coſtuimen van Lottheringen; een Hiſtoriſche Titel.

Reegelen van O. L. Vrouws Broederſchap.

De Heilige Apocataſtaze; een Hiſtoriſche Titelplaat.

Fiexole diſtributata &c. anders genaamd *Catakaſta*, of de gedigten van Jovan Dominico Pery; een Hiſtoriſche Titelplaat: waar by het Portret van Pery, zynde in een ovaal in de hoogte met kenteekenen van den Landbouw.

Statuti de l'ordine de Cavalieri di Sante Stephano &c.; een Hiſtoriſche Titelplaat van een Boek, voor een Ridder Orde, van welke Coſmos de II., Groot-Hertog van Toſcanen, Groot-Meeſter was; boven aan is een Pallas ten voeten uit, de Geregtigheid aan de eene kant en een Beeld

de Kragt verbeeldende, aan de andere zyde; beide zittende.

Een klein Wapen van een Kardinaal van Lottheringen, met toeëigeningen en vyf sterren. Dit moet dienen tot een Boek in Duodecimo.

Portretten.

Lodewyk van Lottheringen, Vorst van Pfalsburg, te Paard zittende; in het verschiet ziet men een groot gevegt. Dit is in de breette.

Francisci Medicis Mag. D. Etruriæ &c. Dit staat onder het Portret, 't geen in een Cardoes is met Zeegeteekenen. Dit stuk is in de hoogte.

Cosmus II. Mag. D. Etruriæ &c. Dit Portret is in een ovaal in de hoogte met toeëigeningen en Kinderen.

Donatus Antellensis Senator Florentinus &c. Dit staat om het ovaal, het welk als een Grafschrift versierd is.

Het Portret van Claude Dervet, Ridder van de Orde van Portugal, staande ten voeten uit en zyn Zoon by hem, wien hy de Wapenhandel laat doen enz. Dit stuk is in de hoogte.

Het Portret van den Heer de Lorme, eerste Medecynmeester des Konings Lodewyk den XIII., zynde in een dubbelde driehoek met een slang in de rondte. Dit stuk is in de hoogte en zeer Zinnebeeldig.

Het Portret van Carel de III., Hertog van Lottheringen, in een ovaal boven met een Cardoes en is zeer zeldzaam.

Carel de IV., Hertog van Lottheringen; een groot stuk in de breette. Die Prins is te Paard ver-

verbeeld en de Stad Nancy in het verſchiet. Dit is een der zeldzaamſte ſtukken.

CATALOGUS

VAN

STEFANO DE LA BELLE,

Een Florentynſch Etzer.

De vloeyende en geeſtige manier, met welke *Stefano de la Belle* de Landſchappen en Ornamenten, de verſcheidene onderwerpen en vreemde Feeſten, als meede de ſtukken ter eere van Vrankryk, behandeld heeft, zyn dringende reedenen, welke my noopen, om die Werken omſtandig aan te haalen.

Geeſtelyke ſtukken.

Twee verſchillende kleine Beelden van de Maagd Maria; het eene agt- en het andere vierkant.

Drie onderſcheidene Vlugten na Egypten.

Een kleine Maagd Maria zittende en St. Joſeph; een ſtuk in de rondte.

Twee andere differente dito in een rond.

Een ſtuk in het vierkant, verbeeldende de ruſt in Egypten.

Een kleine St. Joannes ſtaande en water puttende.

Twee andere kleine St. Joannes Beelden; het eene is in een ovaal in de hoogte en het andere in 't vierkant.

'Er konnen nog vyf of zes andere Geeſtelyke ſtukken zyn.

Portretten.

Het Portret van Stefano de la Belle. *Stocade pinx. W. Hollar Sc.*

Een Borſtbeeld in een ovaal in de hoogte, waar op *Horatii Gonzales effigies* ſtaat, met Latynſche vaerſen in een Cardoes.

Franciscus ex Principibus Etruriæ; een ovaal in een vierkant, met Zegeteekenen rondom, en op de agtergrond een verſchiet.

Ferdinand de II. Keizer der Romeinen; een ovaal in een Cardoes enz., beide ſtukken van middelbaare groote.

Een Wapen ſtuk ter eere van Ferdinand den II. van gelyke groote.

Een ander diergelyk ſtuk, waar in twee Beelden als twee Engelen enz., onder aan ſtaat: *Sine orbibus orbæ.*

Verſcheide Hiſtoriſche ſtukken.

Een klein langwerpig ſtukje, gelyk als een Cardoes, waar in de kop van een wild Zwyn, en onder aan de kop van een Hart.

Twee kleine langwerpige Gezigten van Landſchappen; in het eene is een Boer, welke een mand aan het end van een ſtok op zyn ſchouder draagd, en in het ander een baaltje.

Een klein ſtukje, zynde een zittende Vrouw, wel-

welke ſchreid, en een kleine Jongen, die haare voeten waſcht: dit ſchynt na *Polidoor.*

Uſte, zynde een klein ovaal en een perſpectief van een Kerk.

Een kleine Jongen een groote masker draagende; waar agter hy ſchuilt.

Drie Kinderen by elkander, waar van het eene drie glaſen op een ſchotel houd, na *Guido Rheni.*

Een kleine Grotesque in de breette, verbeeldende een Bacchus Feeſt of Muziek Concert.

Een Beeld alleen, het welk een Os met een touw voorttrekt.

Een ſtuk in de breette, zynde een Offerhande, waar by een zittende Keizer; dit is na *Polidoor.*

De vier Getyden van het Jaar in Cardoeſen; op ider een enkeld Beeld.

Drie Frieſen met Hiſtorien.

Een ſtaande Beeld met een Turkſe Tulband op, en een klein Beeld te Paard in het verſchiet.

Een groot Hiſtorie ſtuk in de hoogte, waar by te leezen ſtaat, de Zegewaagen, Lodewyk den XIII. ter eere toegewyd enz. *Fr. Colignon fecit.*

De reis van Jacob om Joſeph te gaan bezoeken.

Leegerſtukken van elkander afgeſcheiden.

De Zeegenpraalende Dood, in een gevegt; een ſtuk wat langwerpig.

Zes ſtukken in de rondte, waar in Beelden

van Mooren of Tartaaren te Paard, met Gezigten in het verſchiet.

Gezigt van een Leeger, het welk een ſtad beleegerd, in een glorie van Engelen; boven aan ziet men een H. die dezelve beſchermd, onder aan is een Latynſch Gebed tot St. Prosper, die 'er Biſſchop van geweeſt is.

Plan van de ſtad Diedenhoven, in het Hertogdom Luxemburg, door het Leeger van den Koning Lodewyk den XIII. beleegerd wordende, onder het gebied van den Hertog van Anguien: op de twee zyden van de plaat is het Plan van twee ſtormen van Diedenhoven.

Twee andere langwerpige en ſmalle ſtukken, op het eene ſtaat: *Profil de Thionville* en op het andere *Atrabas.*

De inneeming en overgaaf van de Hoofdſtad van Perpignan; in het midden van de Prent ſtaat te leezen, *Plan de la Ville & Citadelle de Perpignan*, en aan de andere kant *le Plan de l'Armé du Roi.*

Twee groote lange ſtukken van gelyke hoogte en breette; het eene is de beleegering van Rochelle en het ander is de Dyk.

De Liefdens- en Krygsuitvindingen, in dertien bladen, de Titelplaat daar in begreepen.

De Slag der Amalekiten.

Een klein ſtukje van Krygstoeruſtingen en aftogt van een Leeger.

Een ſtuk in de breedte, de ſlag van Rethel verbeeldende.

De beleegering van St. Omer; een groot ſtuk met cyffers, waar in het Plan van de ſtad en vreemd ſchrift.

De beleegering van Piombino door de Spanjaar-

jaarden in het Jaar 1650; een ſtuk in de lengte.

De beleegering en inneeming van Porto-Longone, opgedraagen aan den Prins Dognat, onder-Koning van Napels.

De Intreede van den Hertog van Anguien in Philipsburg. *La Belle inv. Nic. Cochin Sc.*

Een ſtuk in twee groote Bladen, verbeeldende de ſlagorde van het Leeger van den Koning van Vrankryk by Nordlingen. *Beaulieu invenit. Step. de la Belle del. Cochin Sc.*

De ſlag van Nordlingen op het Keizerlyk Leeger gewonnen, door 't Franſe Leeger, onder het gebied van den Hertog van Anguien den 3. Auguſti 1645.

De ſlag van Rocroi en de overwinning door gemelden Hertog behaald.

De Veldſlagen voor de Stad en 't Kaſteel van Friburg voorgevallen, den 3. 5. en 10. Auguſti 1644. *Steph. de la Belle inv. Nic. Cochin Sc.*

De Veldtogt van den Hertog van Anguien met de verovering van Philipsburg, en twintig andere Steeden of Veſtingen in Duitsland; gemelde Hertog te dier tyd het gebied over het Leeger van Lodewyk den XIV. voerende, in het Jaar 1644.

Een Boek van zes verſchillende Fantaſiën van Oorlogsbedryven, welkers Titel is *Varii capricii Militarii &c.*

Een Boek met agtderley Gevegten en Krygs-Exercitien, deszelfs Titel met Hiſtorie Beelden, waar op te leezen ſtaat: *Variæ Figuræ, &c.*

Een Boek van zes langwerpige Bladen zonder cyffers. By de Titel blykt, dat het aan den Marquis de Maulevrier opgedragen is. Op dezelve ſtaat: *& Pace & Bello.*

Een Boek van negentien langwerpige Blaaten zonder cyffers; tot Titel voerende, *Divers exercices de Cavallerie, dedié au Marquis d'Estissac enfent d'honneur du Roi.*

'Er zyn nog drie andere stukken, die 'er by gevoegt konnen worden.

Een Boek van vyftien bladen, daar onder begreepen de Titel, waar op staat: *Recueil de diverses pieces, tres necessaires a la Fortification*; opgedraagen aan den Heer Armand de la Porte, enz.

Vier stukken in een rond, zynde togten van Polakken te Paard.

Een Boek van twaalf bladen, tot Titel voerende: *Desseins de quelques conduites en Attaques.*

Zee-Gezigten.

Een Boek van agt Prenten, het Titelblad daar in begreepen, met schrift onder elk stuk: het eerste verbeeld een ontscheeping van Baalen, het tweede het gezigt van een hoek van Calais, enz.

Een Boek met zeeven Landschappen aan de Zee-kant, het Titelblad daar in begreepen; dezelve zyn genommert.

Een Boek met agt genommerde bladen, zynde verscheidene gezigten van Scheepen; op de Historische Titelplaat staat: *Al Serenissimo Principi &c.*

Een Boek met agt andere gezigten en Zeehavens; de Titelplaat is met Historie Beelden, waar in een Kruyer met opschrift: *Ce sont differentes vûës d'Hollande.*

Land-

Landschappen.

Verſcheide Beelden en Landſchappen, agt ſtuks, daar in begreepen de Titelplaat met Historie Beelden, zynde een ſtaande Man en andere, welke teekenen.

Zeſtien andere ſtukken, ontrent vierkant; het eene is een Kinderſpel, het ander een toeloop van Volk; als meede een hollend Paard; een Beeſtejagt en andere onderwerpen.

Een Boek met vier en twintig kleine Landſchappen in ronden; zynde opgedraagen aan de Heer Antoine le Charon Baron, d'Ormelles.

Twee groote ronden; in het een is voor aan een Geit, en in het ander een Vrouw, dewelke een Geit, daar haar Kind op zit, by de hand leid.

Twee Boeken van langwerpige Landſchappen, ieder van vier bladen. *Colignon Sc.*

De vier Elementen, langwerpige Landſchappen.

Vier Landſchappen in de hoogte, van middelbaare groote.

Een Boek met twaalf zeer lange Landſchappen, opgedraagen aan den Hertog van Anguien.

Een Boek met dertien Landſchappen en Figuuren, langwerpige ſtukken; onder andere is 'er een Paard met Wild belaaden, enz.

Een Boek met dertien ſtukken genommerd, daar in begreepen de Titelplaat, waar op te leezen ſtaat: *Agreable diverſité de Figures &c.* Dit zyn verſcheide Landſchappen en Fantaſiën,

opgedraagen aan den Heer Artus Gouffar, Marquis van Boisy, in het Jaar 1642.

De zes groote gezigten van Livorno, stukken in het lang; onder andere het Colosses Beeld van den Groot-Hertog: de Havens van Livorno is het eerste stuk, een ander is het Kasteel St. Angelo, enz.

Een Boek met zes groote stukken, daar in begreepen de Titelplaat, waar op geschreeven staat: *Romæ in hortis Medicæis vas marmoreum eximium &c.* Dit zyn gezigten van Antieke Plaatsen te Romen, en twee groote Landschappen in de hoogte, in het Jaar 1656.

Profil van het Huis van O. L. V. te Lorette, in de Wolken. Dit stuk meen ik van zyn Teekening te zyn, hoewel het gemerkt is door *Ab. Philippon*, 's Konings Ingenieur.

Gezigt van het Kasteel St. Angelo; een afgezondert stuk.

Cardoesen, Ornamenten en Vaazen.

Een Boek met twaalf Cardoesen over langs met cyffers. *Cr. Colignon Sc.*

Een Boek met twaalf Cardoesen in de hoogte met cyffers, de Titelplaat daar in begreepen.

Een Boek met groote en kleine Cardoesen, zynde negentien stuks, de Titelplaat 'er in begreepen, waar op te leezen staat: *Racolta di Varii Capricii*: dezelve zyn in de hoogte en in de breette, met nommers.

Een Boek van twaalf Cardoesen met de Titelplaat, waar op *Nouvelles Inventions de Cartouches* staat.

Een

Een Boek van dertien bladen met Friezen, genommert.

Een Boek van agt ſtuks met de Titel, waar op ſtaat: *Friſes, Feuillages & Groteſques.*

Een Boek van twaalf ſmalle ſtukken in de hoogte, de Titel daar by gerekend, luidende *Ornamenti o Groteſche.*

Een Boek van zestien ſtuks, daar in begreepen de Historiſche Titelplaat, gemerkt 1. en met deeze woorden: *Ornamenti di fregi Fogliani, &c.* Het laatſte ſtuk is 16 genommert.

Een Boek van zes ſtukken, daar by de Titelplaat begreepen, waar op te leezen ſtaat: *Racolta di vaſi diverſi, &c.*

Agt Frieſen, verſcheide Ornamenten in de hoogte en in Grotesque, met verſcheide Dieren.

Fantaſiën en ligte Schetſen om te Teekenen.

Verzaameling van verſcheide ligte ſchetſen; twee en twintig ſtukken en de Titelplaat, waar op een Kop.

Verzameling van verſcheide ſtukken tot de konſt van Portretteeren; zes en twintig ſtukken genommert, de Titelplaat daar in begreepen.

Fantaſiën en ligte ſchetſen geëtſt, dienende tot de beginſelen van de Teekenkunde, ten getale van vier en neegentig ſtuks of daar ontrent, welke afzonderlyk konnen verdeelt worden, gelyk zy gemerkt zyn; namentlyk

Principii del Diſſegno &c.; een Hiſtoriſche Titelplaat, zynde een Kind, het welk in een Veld teekend; in het geheel zyn 'er dertig bladen, wat grooter als de andere ſtukken om te Teekenen;

kenen; onder dewelke vier bladen zyn met Kameelskoppen.

Een Boek, waar in dertien kleine Fantasiën, de Titelplaat daar onder begreepen.

Een Boek van de beginselen der Teekenkunde, zynde van dertien bladen, het eerste daar onder begreepen, dat gemerkt is 1650.

Item een ander van elf stukken zonder nommers; dit zyn kleine stukjes van Fantasiën.

Een Boek van vier en twintig bladen met verscheide Fantasiën, daar in begreepen de Titelplaat met Historie Beelden versierd, onder andere met een Lierdraayer; dit zyn kleine stukjes met nommers.

Een Boek met twaalf Koppen op zyn Persiaansch, ieder in een ovaal.

Een Boek van vier en twintig bladen, de Titelplaat daar in begreepen; dit zyn kleine stukken, Gediertens verbeeldende.

Historische verbeeldingen en andere Grotesque.

De Intreede van den Poolschen Gezand binnen Romen in 't Jaar 1633, Frieswyze in zes stukken.

Een stuk van een Franschen Wapen-Koning; in het verschiet is een Lykstatie, die hy gegraveerd heeft.

Twee groote stukken in het breet, namentlyk de Rust en Pronk-Altaar van den Heer Tubeuf in de plegtige Processie van het H. Sacrament: het ander is het Gezigt van de Nieuwebrug te Parys; boven aan is het Wapen van Lodewyk den XIII.

De vier Geographische Kaart-spellen, waar van

van drie, zynde de Geographie, de Metamorphofes en de Koninginnen, elk twee en vyftig ftuks uitmaaken: van het vierde, zynde de Koningen van Vrankryk zyn neegen en dertig; daar en booven zyn 'er vier Titelplaaten.

Een Vreugdebedryf op de Rivier de Arne; dit ftuk is langer dan het breet is, *Steph. la Belle inv. Ant. Franc. Lucini fec.* 1634.

Tien of twaalf Jagten voor den Groot-Hertog gefneeden.

Een groot ftuk in de breette, een pragtige Maaltyd verbeeldende, boven met een Wapen, opgedragen aan den Prins Gio Carlo Medici.

Een ftuk byna gelyk dat, de Waayer genaamt, in een Cardoes: is een byeenkomft van een Dansgezelfchap.

Een Catafalque of Graf-tombe in een Kerk; een ftuk van middelbaare grootte in de hoogte, waar in een Wapen is.

Een middelbaar ftuk in de hoogte, waar op te leezen ftaat, *Veduta della Chieza Perdidentro*; in het Jaar 1637.

Een groot ftuk in de hoogte, verbeeldende een zoort van Reliquie op een Autaar, met opene Deuren.

Een groote Rotsfteen, boven op ziet men een Koning en in de Lugt vliegende Figuuren.

Twee evengelyke ftukken, waar in verfcheide Figuuren, met beteekenis en aanwyzing van letters tot uitlegging.

Een ftuk, waar in een Arend met uitgeftrekte vleugelen, welke een Cardoes vaft houd, en op een rol ftaat gefchreeven, *Jamais autres.*

Een dito met een onderftuk en krooning: het gelykt ten naaften by na Clovis, welke Clotilde op-

opneemd. *Chauveau* heeft het zelve ſtuk ook geſneeden.

Een ſtuk gemeen van groote, in de hoogte, waar in drie zittende Beelden en een Man; in het verſchiet ziet men een Schip.

Vier kleine ſtukjes, waar op met letters ſtaat: *Raph. Urbinas inv.*

Carouſels of Steekſpellen en vertooning van Ballets.

Feeſten van Florence; een ſtuk van gemeene groote, rondom in verſcheide andere verdeelt, ten getale van zestien; het zyn wedloopen van Paarden.

Het Carouſel van den Hertog van Modena; dit is in drie groote ſtukken, waar in het Paleis van den Groot-Hertog en de marſch verbeelt is: ook zyn 'er verſcheide kleine ſtukjes rondom, ten getale van tien of twaalf, welke een Paardekop verbeelden.

De Plegtigheid van het Huwelyk van den Groot-Hertog; hier van zyn drie of vier ſtukken.

Baletten voor den Prins van Toscanen, in het Jaar 1608 *Giulio Parigi inv. & fecit.* Deeze beſtaan uit twaalf ſtukken in het breet, waar van twee door *Remigio Canta Gallina* en zes door *de la Belle.*

Een ſtuk in de breette; op den voorgrond is een hoop Volks, met de deegen vegtende, verbeeld enz. Onder aan ſtaat: *Scena di Vulcano. Alt. Pariſius inv.*

Zes groote ſtukken in de breedte, waar in boven aan het Wapen van den Kardinaal de Richelieu; het eerſte is de Titelplaat, waar op geſchreeven ſtaat: *Ouverture du Theatre de la gran-*

grande Salle du Palais Cardinal, Mirame Tragi-Comedie. Het tweede is het gezigt van een Gebouw, het welk op een Tuin uitkoomt en twee Toneelſpeelſters: aan alle is dezelve grond; dog de Intreeden zyn verandert.

Baletti d'invenſione &c. met een Historiſche Titelplaat, *Valerio Spada fecit.* Dit zyn zes vierkante ſtukken, zynde Ballet-danſen van Aapen en Beeren.

Het Ballet der Struisvogelen, zynde zes andere ſtukken.

Het Ballet der Indiaanen en Papegayen, zynde in gelyke getale.

Zes Tonneel-ſtukken eenigzints in de breette. *Alf. Parigius inv. Steph. de la Belle del. & fecit.* De eerſte vertoning verbeeld de Stad Florence; de tweede zyn Boſſchagien enz.; de derde is een onderwerp op Venus; de vierde op de Zee; de vyfde op de Hel; de zesde op den gantſchen Hemel, en de zeevende op het grot van Vulcanus.

Vyf andere grooter ſtukken; deeze zyn ook vertooningen van Paleizen en tuſſchenſpeelen, *Giacomo Torelli de Fano inv. Nic. Cochin Sc.*

Titelplaaten van Boeken.

Digtwerken van den Heer des Marais, gedrukt by Henri le Gras.

Mercurio Di D. Vittorio; in de Wolken ziet men Pallas en Mercurius.

Een Scharamoes met een fraai verſchiet, verbeeldende 't Eiland van 't Paleis, der Nieuwebrug en de Heilige Capelle: alle gezigten in Parys, met ſchrift 'er by.

De

De Werken van Scarron in Quarto; twee Zinnebeeldige ſtukken in ovaalen, op de wyze van Cardoeſen met letters tot aanwyzing.

De Faam op een uitgeſtrekt Land, zynde als een Kaart voor het Boek van de Loire.

Il Nino Figlio Tragedia in Quarto; daar in vertoont zig een ſtaanplaats van een Schouwburg.

Il Coſimo, o vero l'Italio Triumphanti; een Hiſtoriſche Titelplaat in Quarto, met een gezigt van een Leeger in het verſchiet.

Twaalf kleine ſtukjes als voor Romans, waar van drie in 24.; in het laatſte ſchynt een Pausſelyk Paleis verbeeld te worden.

Feſte Theatrali &c., opgedraagen aan de Koningin van Vrankryk, Anna van Ooſtenryk; boven aan ziet men het Wapen van die Princes, enz.

Een beknopte Tafel van de uiterlyke ſieraaden van het Wapen-Schild enz. opgedragen aan den Marſchalk van Villeroi; hier van zyn twee groote ſtukken in de hoogte; in het een zyn onder andere verſcheide Helmen en Schilden.

Het ander voert tot Titel, *Carte Methodique &c. pour les Regles du Blazon, par Marc Vulſon de la Colombiere &c.* 't zelve zyn twee ronden met Hiſtorie Beelden, als meede verſcheide Schilden en Beelden te voet, dewelke tegen elkander vegten.

Twee Friezen tot een Boek; in de eene is in het midden een A met een L aan dezelve vaſt, en in de andere een Koninglyke Kroon, door twee Kinderen onderſteund.

Een groote M met Palmtakken doorſlingert en een groote S met Lauwerblad omwonden; in

in het verſchiet een gezigt van een Leeger.

Een voetſtuk waar aan twee Slaven vaſt gebonden, en boven op is een Piramide enz. Dit is het begin van het Boek in Folio, tot Titel voerende de Historie van Lodewyk de Regtvaardige, door *J. Valdor* gegraveerd.

CATALOGUS

VAN DE BEIDE

SADELERS.

De agting, welke de Konſtbeminnaars de *Sadelers* toedraagen, heeft my bewoogen, hunne ſtukken op te zoeken, om dezelve in een Cataloge aan het gemeen meede te deelen. Dog nadien het vervolg van hunne Werken verdrietig zoude worden, indien men het zelve te wydloopig verhandelde, en vermits ten anderen haare Portretten, het meeſt gezogt worden en die van *Gilles* alle de andere overtreffen, heb ik myn werk gemaakt, om voornaamentlyk des aangaande door een nette Lyſt derzelve de nieuwsgierige te voldoen. Wy zullen dan een begin maaken met die van *Gilles*; egter met voorafgaande waarſchouwing, dat 'er nog een dozyn konnen weezen, waar van men alhier geen gewag maakt, dewyl men op dezelve geene naam vind en zy in vreemde handen gevallen zynde, onbekend blyven; dus derzelver navorſching eer een herſſenſchim dan een weezentlykheid zoude ſchynen.

Portretten van byna dezelve groote, door Gilles Sadeler.

De twaalf Keizers en de twaalf Keizerinnen van Titiano, meer als halver Lyf.

De Keizer Rudolphus den II. van dien naam; een groot ſtuk in de hoogte Hiſtoriſchwyze. *Joan Abbac pinx.*

Het Portret van Marten de Vos, een Schilder van Antwerpen, met Hiſtorie Beelden; een ſtuk in de hoogte. *Joſeph Heintz pinx.*

Pieter Breugel, een Portret met Hiſtorie-ſieraaden; een ſtuk in de hoogte. *Bartholom. Spranger inv.*

De Dame met de Moor; een ſtaande Beeld, halver dyën.

Bartholomeus Spranger; een Hiſtorie-ſtuk op deszelfs dood.

Guillielmus Ancelius, Afgezant van Hendrik de IV. by den Keizer Rudolphus den II.

Anſelmus Boetius de Boodt, van Brugge, Ordinaris Lyf Medicus van Rudolphus den II.

Octavio Strada, Bewaarder der Antieke ſtukken van Rudolphus den II.

De driederlei Portretten van drie Perſiaanſche Afgezanten.

Michiel Waywode van Walachien enz. beroemd door zyne wonderbaare gevallen.

Jo. Zamoiski, groot Cancelier van Poolen, is een Portret in het ronde van gemeene grootte.

Vincent Muſchinger, Afgezant by Rudolphus den II. en Raad van Maximiliaan, Aarts-Hertog van Ooſtenryk.

Chris-

Christoffel Harant, Baron van Polziez, enz. zynde verbeeld met Muziek Papier.

Godefridus Stheogius, Ordinaris Medecynmeester van Rudolphus den II.

Marquardus Freherus Judex enz., in een half rond met kenteekenen.

Ill. Gasperdus Kapterus Asalevustz.

Jacobus Chimarræus Kardinaal; een stuk met toeëigeningen.

Joan George Godelman J. C. Paltzgraaf, Raad des Keurvorst van Saxen; in de vier hoeken zyn kenteekenen.

Torquatus Tassus, Italiaansch Digter.

Melchior Pyrnest van Pyrn, met een manteltje en een linnekleed enz.

Franciscus Mis. Diu. Kardinaal; met kenteekenen.

De Propheeten van het Oude Testament; een Titelplaat en negentien stukken, zynde Borstbeelden.

Philippus Franciscus Fraxicurus, Afgezand van Japan by den Paus

Jean Pierre Grand, Paltzgraaf.

Andere grootter Portretten van Gilles Sadeler.

Melchior Kleffel, Bisschop van Weenen enz. zynde een Portret met Historie Beelden, en die Prelaat zittende verbeeld.

Francisco de Padoan Hoogleeraar in de Wysgeerte en Artzeny, met kenteekenen.

Charles de Longueval, Grave van Bucquoy enz.; een stuk in de hoogte met sieraaden.

Sigismundus, Prins van Zevenbergen enz.; een ſtuk in de hoogte Hiſtoriſchwyze in een ovaal.

Carel Emanuel, Hertog van Savoyen, te Paard zittende aan 't hoofd van eenige Eſquadrons.

Rudolphus de II. meer als halver Lyf met beide handen.

Rudolphus de II. een Borſtbeeld in een ovaal met Hiſtoriſe ſieraaden.

Rudolphus de II. op een ſteygerend Paard en in een groot gevegt tegens de Turken.

Den Vorſt Matthias, Keizer enz., ten voeten uit, ſtaande onder een verhemelte.

De Vorſtin Anna, Keizerin der Romeinen; dit Portret ziet tegen de andere.

De gemelde Vorſt Mathias, een Borſtbeeld in een ovaal in een groot ſtuk, waar in verſcheide andere Portretten in ronden.

De Z. Agnes de'Montepolitiano van St. Dominicus Orde; een klein ſtuk in de hoogte.

Jan Dichtmayer; een Hiſtoriſch Portret met twee Beelden, Deugden beteekenende.

Een groote Kop en Borſtbeeld, zynde een oud Man met een langen baard, op zyn Hoofd hebbende een Muts, aan welkers top een bal of kloot by zyn neus neer hangd. *Albert Durer fecit. Ægid. Sadel. Sc.*

Antonius Herleyns, een Engelsman, Eques Auratus, die na den Grooten Sophi in Perſiën gezonden geweeſt is.

Een Kinderkopje met gekruld hair in bokkels.

Twee afgezonderde ſtukken, zynde Kopjes van Engelen, na *Albert Durer.*

Por-

Portretten door de andere Sadelers gesneeden.

Emanuël Philibert, Hertog van Savoyen; een Borstbeeld in een ovaal met Figuuren. *Joann. Sad. Sc.*

Effigies Vera B. Catharinæ Virginis Bononiensis. Die Maagd zit op een stoel, waar van het bovenste gedeelte Capelswyze uitloopt. *R. Sadeler Sc.*

De P. Hiacinthus Casalen van de Orde der Capucynen.

De Z. Felix de Cantalice van dezelve Orde. *R. Sc.*

Petrus Canisius van de Sociteit Jesu; dit is een klein Portret.

De Paus Paulus de V.; een Historie-stuk, waar in St. Petrus en St. Paulus enz.

De Prins Leopold, Aarts-Hertog van Oostenryk, Bisschop van Argentyn, met toeëigeningen. Alle van *Raphaël Sadeler.*

D. Ottho Henricus, Grave van Swartzenberg, zittende, met kenteekenen.

Sigismundus Feyrabende, Bibliopola Francofurti, ten halver Lyf: deeze twee laatste zyn *J. Sadeler Sc.*

Zes bladen, ieder met vier Portretten van het Geslagt van Gonzaga. *Justus Sadeler Sc.*

Bartholomeus Spranger, in het klein.

Claude Chapuisot, Priester en Meester in de vrye konsten.

Philippo de Monte, Bestierder van de Muziek der Keizeren Maximiliaan en Rudolphus den II.

Orlande de Lassus, Bestierder van de Muziek en alle vier van gelyke groote.

D. Carel, Prins van Zweeden. *Sad. excudit Pragæ.*

Maria de Medicis, in een ovaal. *Sadel. excud. Venetiis.*

Ten gevalle der Liefhebberen, zal ik hier nog by voegen, wat de twee Boeken de Heiligen van Beyeren genaamd, behelzen; namentlyk, het eerste Boek zestig stuks, alle genommerd, daar in begreepen de Historische Titelplaat. *Bavariæ Sanctæ*, te Antwerpen gedrukt, en het tweede zonder Historische Titelplaaten, twee en veertig stuks.

Diend ook nog, dat de Hermyten van *Sadeler* bestaan in vierderley Boeken; namentlyk, het eerste vyf en twintig stuks, het tweede neegen en twintig, het derde meede neegen en twintig en het vierde vyf en twintig. Nog is 'er een vyfde Boek van vyf en twintig Prenten, zynde Hermytinnen.

Dit alles is nagezien in de Cabinetten der Konstbeminnaars, alwaar deeze stukken thans gevonden worden.

De Heilige Geschiedenissen van het Oude en Nieuwe Testament, de Waereldse en Historiestukken, en de Zinnebeeldige zinspreukige verbeeldingen maaken te zamen een vervolg van verscheide onderwerpen uit, te wel onder de Liefhebbers bekent, om alhier omstandig vermeld te worden.

CATALOGUS

Van al het geen na den Heer Pouſſyn, *vermaard Schilder, gegraveerd is.*

De Tafereelen van wylen den Heer *Pouſſyn*, door de voornaamſte Liefhebbers zo zeer gezogt geworden zynde, hebben ten deelen ten onderwerpen der betragting der Plaatſnyders geſtrekt, wier groote naam uitgeblonken heeft door de konſtige manier, met welke zy door hunne talenten zyne werken uitgedrukt hebben. Dewyl veele daar aan bezig geweeſt zyn, heb ik noodig geoordeelt derzelver ſtukken by Meeſters te verdeelen, zonder de onderwerpen te volgen.

Naamen der Graveurs, welke de Werken van Pouſſyn geſneeden hebben.

Guillaume Chateau,
De Juffrouwen *Stella*,
Gaspard du Ghet,
Gilles Rouſſelet,
François Chauveau,
Jean Cauvay,
Claude Mellan,
Nicolaas Pitau,
Lombard,
Avice,
Joa. Baronius Tholoſanus,

Nollin, Senior,
Simon,
Quenaut,
Roger,
Natalis,
Nic. Perelle,
De Ridder *Vice*,
Ciatres,
Garmer,
Corn. Bloemaert,
N. Goyrand,
Nic. Pitau,
François Poilly,
Petre del Pot,
Van Zomeren,
Gerard Audran,
Gerard Edelink,
Guillaume Vallet,
Etienne Picard,
Etienne Baudet,
Jean Peſne,
Loir,
Charles Simonneau,
Ertinger,
Mariette,
Etienne Gantrel en
Trouvain.

Door *Gerard Audran* is het volgende geſneeden.

St. Joan Baptiſt, op den Oever van de Jordaan de Phariſeën doopende.

Pyrrhus na de Megariaanen vlugtende.

Coriolan. Deeze drie ſtukken zyn in twee bladen.

Het

Het Ryk van Flora.

Arnoud, ſlaapende en door Armida verraſt wordende.

Camillus, een verrader geſtraft weder zendende.

De overſpeelige Vrouw.

Het Plafond van de Waarheid, die van den Tyd weggevoert word; alle groote ſtukken in de breette.

St. Franciſco, een Romeinſche Maagd; een ſtuk in de hoogte.

De Trouw van de Maagd Maria.

De zeven Sacramenten, na die van den Heer *Chantelou*; dit zyn de kleinſte. *Benoiſt Audran Sc.*

De Winter door de Zondvloed verbeeld.

De Lente door Adam in het Aardſch Paradys verbeeld; deeze beide ſtukken zyn in de breette. *Joan Audran Sc.*

Daphné in een Lauwrierboom herſchaapen; dit is een klein ſtukje in de hoogte.

De vervoering van Dejanira; een klein ſtukje in de hoogte.

De beſmettelyke ziekte te Romen, zynde een klein ſtukje.

Door *Gerard Edelink.*

Een Maria Boodſchap; een ſtuk in de breette.

Door *Etienne Picard.*

Een Geboorte Chriſti of Aanbidding der Herders; een ſtuk in de hoogte.

De Herders van Arcadia of de Gedagtenis des Doods.

Een Nimph op de kant van een Fontein.

De Geit Amalthea; dit ſtuk word in het vervolg uitgelegd, dewyl het ook door *Guill. Chateau* geſneeden is.

De besmettelyke ziekte der Philistynen, *Step. Picard delin. & Sc.* Anno 1677 tot het Cabinet van den Koning van Vrankryk.

Door *Etienne Baudet.*

Moses Pharoos kroon met zyne voet vertreedende.

De Kinderen Israëls, het Gulde Kalf aanbiddende.

Moses op den Rotssteen slaande.

Een Landschap, het Menschelyk leeven verbeeldende door een bal van vier Vrouwen, op verscheide en zinnebeeldige wyzen verbeeld zynde. De uitvinding van dit Tafereel is van Clemens den IX.

Een andere dito, verbeeldende de Waarheid omver geworpen en door den Tyd weder opgerigt. Dit stuk te Romen gegraveerd, is gelyk de andere mede in de breette.

De vier groote Landschappen, waar op vier andere volgen.

Een ander stuk van Coriolanus, te Romen gegraveerd.

Een kleine Venus Beeld.

De Maagd Maria ter Engelen.

De Vlugt na Egypten, ook is 'er een, waar in een Olyphant in het verschiet is.

Door *Jean Pesne.*

De zeven Sacramenten der R. K., ieder op twee bladen; een stuk in de breette.

De verrukking van St. Paulus; een stuk in de hoogte.

Een Romeinsche Charitas.

De Uiterste wille van Eudamidas.

Hercules Daaden in zeventien stukken. Deeze zyn in de groote Gallery van het Paleis de Louvre geschilderd.

De

De twee Thermen, meede in dezelve Gallery.

Een groote H. Familie. *Jo. Pesne Sc.*

Een andere dito in een Landſchap met zeven andere Beelden, waar in St. Joſeph met gevouwen handen.

Twee onderſcheidene Maagden, op trappen zittende en het Kind Jeſus op haar ſchoot hebbende; in het een is een St. Jan op eene knie voor hem leggende.

Een Maria Hemelvaart; een ſtuk in de hoogte, opgedraagen aan den Heer Mauroy, Heer van St. Oüen.

De Aanbidding der Herders; een groot ſtuk in de breette, en is ook door *Lombard* gegraveerd.

De Doop Chriſti; een klein ſtuk.

De Samaritaanſche Vrouw; een ſtuk in de breette.

Een Graflegging Chriſti; een ſtuk in de breette.

Saphira met de dood geſtraft.

Een Maagd Maria ten kniën uit, met het Kind Jeſus.

Eſther voor den Koning Aſueros; een groot ſtuk in de breette.

De Griekſe Soldaat; een groot ſtuk.

De Zeegenpraal van Galathé; een ſtuk in de breette.

Twee Portretten van *Pouſſyn*, door hem zelven geſchildert; het een in het 56tigſte Jaar zyns ouderdoms, Anno 1650, zynde het Jubeljaar, en wierd opgedraagen aan den Heer de Chantelou.

De Zomer, door de Geſchiedenis van Ruth verbeeld.

De

De Herfst, verbeeld door een trots Druiven, uit het beloofde Land gebragt.

De vier Getyden van het Jaar, in Standbeelden.

Twee Boeken tot Portretten om te teekenen, het eene bestaande in dertien, en het ander in dertig bladen, in de breette.

Een ander Boek, bevattende differente Koppen, beloopende op twaalf stukken in de hoogte, zonder Titelplaat.

Door *Guillaume Chateau.*

Christus twee Blindgeboorenen geneezende.

Een Maagd Maria in een Landschap en daar in onder andere St. Joseph, in een Boek leezende.

Een ander Maagd met het Kind Jesus, St. Joseph en Engelen, welke bloemen plukken, enz.

De Israëliten, het Manna raapende; dit is in het Jaar 1680 voor 's Konings Cabinet gegraveerd.

De dood van Germanicus.

Armida, welke den slaapende Reynoud weg voerd.

De Geyt Amalthea; dit is een stuk, waar in een Man een Geyt vast houdende, en twee Vrouwen die een Kind te drinken geeven. Alle stukken in de breette.

De verrukking van St. Paulus, een stuk in de hoogte voor 's Konings Cabinet.

Het Beeld van Pyrrhus, voor het gemelde Cabinet, Anno 1676.

Door *Guillaume Vallet.*

De Aanbidding der Koningen.

Door

Door *Pietre del Pot.*

Een Maria Boodſchap.

De Geboorte Chriſti.

De Vlugt na Egypten.

De afneeming van het Kruis.

Chriſtus in de gedaante van een Hovenier.

Tweederley Achilles Beelden, door Uliſſis bekent geworden.

Door de Juffrouwen *Stella.*

Antonio Stella, haar Broeder heeft (volgens verhaal van den Heer *Peſne*) veel aan haare ſtukken gearbeid.

De Kruisſiging Chriſti; een groot ſtuk van twee vellen in de hoogte.

Moſes op de Waateren ſlaande.

Twee H. Familien; in de eene is St. Joſeph op een trap zittende te ſchryven, en in de andere zyn kleine Kinderen, bloemen plukkende en St. Joſeph 'er by ſtaande.

St. Petrus en Paulus, welke een kreupele geneezen.

Door *Caſpar du Ghet*,
Schoon-Broeder van den Heer *Pouſſyn.*

De zeeven Sacramenten, groote ſtukken in de hoogte; deeze zyn van den Ridder *du Puis.*

De Geboorte van Bacchus.

De Berg Parnaſſus, te Romen gegraveerd.

De Maagd Maria in Egypten.

Een H. Familie.

Salomons Oordeel.

Door *Chatillon.*

De zeeven Sacramenten in het klein, voor den Ridder *du Puis*, te Romen geſchildert.

Zes Hiſtorie-ſtukken, zynde Landſchappen; namentlyk,

Een

Een eenzame Plaats, waar in twee Monnikken.

Een ander ſtuk, waar in twee Mannen, dewelke een Slang aanzien.

Een ander, konnende voor een St. Joannes, in het Eyland Pathmos ſchryvende, genoomen worden.

Een ander, zynde een Vrouw, welke haare voeten waſcht.

Een ander, waar in verſcheide Mannen, een van hun leggende en de andere na iets wyzende.

Een, verbeeldende een ſtorm op het Land.

Een Venus aan de waterkant met Zwaanen; dit is in de hoogte.

Door *Gillis Rouſſelet.*

Rebecca; een ſtuk in de breette, voor 's Konings Cabinet geſneeden.

Moſes uit den Nyl voor Phâros Dogter opgenomen wordende, meede voor het gemelde Cabinet.

Door *François Chaveau.*

Een H Familie, waar in het dagligt van vooren en van agteren koomt; daar in zyn twee ſtaande Vrouwen, de eene geeft St. Joſeph te drinken.

Een afneeming van het Kruis; een klein ſtuk in de hoogte.

Een Ste. Margareta.

Apollo en Daphné, zynde een klein Landſchap.

Door *Jean Couvay.*

Het Martelaarſchap van St. Erasmus, door *Pouſſyn* te Romen geſchildert.

Een Maria Boodſchap; een klein ſtuk in de breete.

Drie

Door *Claude Mellan.*

Drie beginzelen van Boeken; namentlyk de Bybel, Virgilius en Horatius, in Folio.

Door *Etienne Gantrel.*

Een afneeming van het Kruis, waar in St. Joannes met gevouwen handen. Dit is voormaals door *Remi Wibret* gesneeden.

De doortogt van de Roode Zee.

Moses uit het Water getogen.

Moses Roede, de Roeden der Egyptische Tovenaars verslindende.

St. Franciscus Xaverius, een Vrouw op den Oever van den Indus opwekkende.

De Hoogenpriester Ananias, welke St. Paulus doet geesselen.

Door verscheide Graveurs.

Moses uit de Wateren getoogen. *Ch. Simonneau Sc.*

Een andere dito, door Pharoos Dogter opgenoomen werdende. *Loir Sc.*

Een Maria Boodschap. *Nicolas Pitau Sc.*

Het laatste Avondmaal, in de Capelle van de Kerk van St. Germain. *Lombard Sc.*

De Pest, een stuk in de breette. *Guillaume Courtois del. Joan Baronius Tolosanus Sc. Romæ.*

De Aanbidding der Koningen, een stuk in de breette. *Avice Sc.*

De Doop Christi, St. Joannes scheppende het water met zyne handen. *Van Someren Sc.*

Moises uit het Water getoogen. *Idem Sc.*

Jacob Labans Dogter trouwende. *Trouvain Sc.*

De Dogter van Jethro aan den Put en Moses, die haar voor de Herders beschermt. *Ant. Stella del. Idem Sc.*

Een ander op het zelve onderwerp; by Bonnart gedrukt.

Chris-

Christus een geraakten geneezende; by den zelven.

Een Aanbidding der Herders of Geboorte Christi. *Nollin Sc.*

Een Geboorte Christi. *Nollin Senior Sc.*

De brandende Braambosch. *Simon Sc.*

De Afneeming van het Kruis. *Quesnau Sc.*

Een Maagd Maria met Historie Beelden. *Roger Sc.*

Een H. Familie. *Natalis Sc.*

De verrukking van St. Paulus. *Idem Sc.*

Phaëtons Beede. *Nicol. Perelle Sc.*

De vier Getyden van het Jaar op een Plaat. *Idem Sc.*

Twee Kinderen, welke van de Wyn-oogst komen. *Ciartres Sc.*

Een klein Kinderspel, de Ridder *Vice Sc.*

Een kleine Prent van Armida, te Romen gegraveerd.

Een stuk, waar in verscheide Allegorische zinspreukige Beelden, met een Poliphemus in het verschiet. *Garnier Sc.*

Drie kleine Bacchus Feesten. *Mariette Sc.*

Een ander Bacchus Feest, waar in een Vrouw op de Guitarre speeld. *Ertinger Sc.*

Moses uit de Wateren getoogen. *Corn. Blom Sc.*

Maphæi. S. R. E. Card. Barberini nunc Urbani Papæ VIII Poemata; een Titelplaat van een Boek in Folio. *Idem Sc.*

Een klein Landschap. *Ant. Genoels Sc.* Dit is tot een vervolg van zes Landschappen van middelbaare groote in een rond, in de werken van den Heer *van der Meulen*.

Mars en Venus in een Landschap enz. *Fabricius Clarus Sc.* Ve-

Venus leggende en Mercurius met zyne Roede, by hem verſcheide Kinderen, welke een Simphonie maaken enz. Dit ſtuk is geëtſt door *Pouſſyn* of *Fabricius Clarus.*

Een Satyr op zyn huiken zittende en uit een hoorn willende drinken; van dezelve hand.

Een Bacchus Feeſt van Kinderen, zynde een langwerpig ſtuk.

Een klein langwerpig ſtuk, in 't verſchiet ziet men de overblyffelen van een ouden Tempel en eenige Beelden.

Vierderlei Bacchanten of Bacchus Prieſterinnen; een ſtuk van gemeene groote. *L. D. Ciartres excudit.*

Een dans van Bacchanten, waar van de een een Satyr, dewelke haare Gezellinnen wil naderen, de kop dreigt in te ſlaan. *Huart excudit.*

Een langwerpige Zee-triomph. *Huart exc.*

In de Herperides is een ſtuk van *Pouſſyn*, door *N. Goyrand* geſneeden en een door *Corn. Bloemaert.*

Jean Grignon heeft een ſtuk van *Pouſſyn* gegraveerd.

Tot dus verre de meeſte Neederlandſe Schilders en Plaatſnyders en veele hunner Werken beſchouwt hebbende, zullen wy verder voortgaan, om ook de Franſe Schilders en Graveurs wat nader onder het oog te brengen, zonder nogtans geheel te zwygen van zodanige onder de Neederlanders, welke de welvoeglykheid niet gewilt heeft dat te vooren ten Toneele zouden verſchynen.

Voor den tyd van *Primatrice* en *Nicolo*, van

wien ik nu spreeken zal, zweemden meest alle de Tafereelen na den Gottischen trant; de Schilders, Beeldhouwers, en zelfs de Glasschilders hebben ten tyden van den gemelden *Primatrice* haare manier verandert; daarom worden heeden nog geschilderde Glazen van die oude manier gezien, welke haare byzondere aangenaamheid hebben, ook zelfs Tapytten na *Primatrice*, die in haar zoort niet genoeg gepreezen konnen worden, en waar van thans nog in het Hotel van Condé een behangzel op Zilverlaken gezien werd.

Francisco Primatrice, geboortig van Bologne, was van een der Edelste en oudste afkomsten dier stad, en heeft in de Schilder- en Bouwkunde uitgemunt en derzelver gronden by Innozenze de Imolo, een Schilder te Bologne geleerd; dog naderhand ontdekte hem Julio Romano alle de verborgenheeden der Konsten, in de onderneeming van het Kasteel van Mantua; alwaar hy alle de heerlyke Weetenschappen, waar door hy een zo uitmuntend Man geworden is, geput heeft. In het Jaar 1531 wierd hy door den Hertog van Mantua na François den I. gezonden, om aan de Koninglyke Huizen te arbeiden en 'er de noodige sieraaden te maaken. Meester Rous, bygenaamt *Rosso*, had zig toen aldaar reeds een jaar onthouden. *Primatrice* wierd eenige jaaren daarna na Romen gezonden, om aldaar het zeldzaamste, dat hy zoude konnen vinden, te verzamelen. (*) Hy liet 'er de fraaste Antieke stukken afgieten, en quam weeder te Parys, met Barocchio Vignole; op hun aankomst besloo-

(*) Dit geschiede in het Jaar 1540. hy bragt van Romen 124 Stand- en een groot getal Borstbeelden.

ſlooten zy de Standbeelden, welkers vormen zy meede gebragt hadden, in kooper te gieten, die naderhand in de Tuin der Koningin te Fontainebleau geplaatſt wierden. Vervolgens ondernam hy de Gallery, die Roſſo reeds begonnen, dog door de dood van *Primatrice* had moeten overlaaten. De Koning ziende hoe pryſſelyk hy zig gedroeg in de werken, waar meede hy hem belaſt had, begiftigde hem met de bediening van Edelman van zyn kamer.

Hy werkte langen tyd te Meudon als Schilder, Architect en Beeldhouwer, wiſt de ſieraaden voor openbaare Feeſten zeer wel uit te vinden, had een zeer ligte hand van Teekenen, en behandelde de Coleuren in Fresco zeer konſtig.

Om zig alleen de eer van dat pragtig Gebouw, dat Roſſo begonnen had, aan te maatigen, veranderde hy het geheele onderwerp, en maakte 'er ſieraaden van pleiſterwerk van een ganſch zonderlinge uitvinding; dit bewoog de Koning hem tot belooning zyner werkzaamheid en vlyd de Abdy van St. Martyn van Troyes te geeven, in het Jaar 1544. Dog zyne groote goederen beletteden hem niet in zyne Werken te volharden, en geſtadig uitmuntende Schilders by hem te hebben, die na zyne Teekeningen arbeideden. Een zyner voornaamſte navolgers was

Meſſer Nicolo da Modena; deezen verkoos hy, om agt groote ſtukken uit de Herſcheppingen te ſchilderen en een ander, waar in een Muziek Concert. Hy verbeelde in een bygeleegen Kamer eenige merkwaarde daaden van het leeven van Alexander, onder andere de hoogagting, die hy de werken van Homerus toedroeg, welke

hy voor een ryke buit verkoos en in het beroemde koffer van Darius deed ſluiten, het welk hondert en tachtig duizend talenten waardig geſchat wierd. Ook heeft hy de daaden van Ulyſſes in agt en vyftig ſtukken afgemaald in de verwulfſels van de Gallery na de Teekeningen van *Primatrice*; als meede de groote Zaal van het Bal geſchilderd; dog zulks behandelde hy op eene byzondere manier in Fresco, zig ſlegts van loutere aarde met weinig wit bedienende en overſchilderde zyn werk niet droog zynde, gelyk andere de gewoonte hebben: ook zyn de Schilderyen van de zogenaamde Kamer van St. Louis van zyn hand, waar in agt Tafereelen, de voornaamſte daaden van Ulyſſes uit de Iliaden van Homerus getrokken, gezien worden, en in een andere Kamer eenige byzondere daaden van Alexander.

De Kardinaal van Lottheringen gebruikte hem in zyn pragtig Paleis te Meudon, waar in hy na de Teekeningen van Primatrice overheerlyke ſtukken ſchilderde. Ook heeft *Nicolo* in de Paleiſen van Guiſe en van Montmorency gearbeid. In het Kaſteel van Beauregard by Blois, voormaals den Heer Preſident Laudier toebehoorende, ziet men verſcheide werken van hem, onder andere een afneeming van het Kruis, waar van de geſtalte in zyn zoort zeer zonderling is.

Het was *Primatrice*, die het Grot te Meudon door veelerlei uitvindingen verſierde, en het bewind had over het opregten van het pragtig Praal-Graf van François den I., het welk te St. Denis gezien word en op bevel van Hendrik den II. geſtigt is. Na de dood dier Vorſten wierd hem door François den II.,

en

en vervolgens door Karel den IX. het bestier der Koninglyke Gebouwen opgedraagen en hy behield de hoedaanigheid van eerste Hof-Schilder en Edelman van 's Konings Kamer. De Koningin Catharina de Medecis had geen minder agting voor hem, en zy haare Kinderen overleeft hebbende, liet hen dat pragtig Praal-Graf opregten, het welk nog heeden te St. Denis onder de naam van de Capelle van Valois gezien werd. De dood heeft dien grooten Man belet dit Mauzoleum te voltooyen, waar van het bestek ongemeen voorquam. Hy is in een hoogen ouderdom in het Jaar 1570 gestorven.

Betreffende *Jacomo Barozzio van Vignole* zyn Vader Clemens Barozzio, een Milanees, in de uiterste verleegenheid geraakt zynde, vlugte na Vignole, een klein Steedtje van een Markgraafschap, in het grondgebied van Bologne, alwaar Jacomo Barozzio in het Jaar 1507 gebooren en Vignole bygenaamt wierd. Hy had nog zeer jong zynde het ongeluk zyn Vader te verliezen, welke hem geen ander goed naliet dan de gelukkige begaafdheid, die hy tot de Teekenkunde had. Dit noopte hem na Bologne te gaan. Om die konst te leeren; dog vermits hem de grondreegelen ontbraaken, maakte hy 'er weinig voortgang in, weshalven hy zig sterker tot de Bouwkunde bevoelende, zig aan dat beroep over gaf en begon verscheide Teekeningen, ter opregting van Gebouwen, welke hy des verzogt werdende, overal zoude konnen ter uitvoer brengen.

François Guichardin, Gouverneur dier Stad, ingenoomen met de regelmaatige schikking zyner werken, zond een meenigte zyner Teeke-

ningen aan Broeder Damiano da Bergamo, welke 'er houte Modellen van maakte en 'er Verwen op lag, overeenkomende met de Couleur der ſtoffen, die men in de bouwing gebruiken wilde. Dog Vignole voorziende, dat nog de Teekening nog het leezen der ſchriften van Vitruvius genoeg waaren, om een goed Architect te maaken, beſloot na Romen te reizen, ten einde aldaar de vaſte en grondige reegelen, waar op hy namaals gebouwd heeft, uit de overgebleeven gedenkteekenen te trekken.

By zyn aankomſt ondernam hy eenige ligte werken tot zyn nooddruft, en hield zig beezig met voor Jacques Malighini, Architect van den Paus Paulus den III. te teekenen, waar na hy in dienſt van de Academie der Bouwkunde overging, welke toenmaals in verſcheide uitmuntende Perzoonen beſtond, zo door hunne Geboorte als bequaamheid. Hy maakte zig zelfs daar zo noodig door zyn iever en beſtiptheid in zyn werken, dat hy tot Secretaris wierd aangeſtelt, om de gevoelens der Academie, over zwaarigheeden dier konſt in geſchrifte uit te drukken.

François Primatrice door den Koning Franciſcus de I. belaſt zynde, om eenige Antieke ſtukken op te koopen en zodaanige, dewelke niet vervoerd konden werden, af te gieten, ziende dat Vignole verſtandig en bequaam tot zyn voorneemen was, lokte hem na Vrankryk; geduurende de twee Jaaren, die hy in dat Koningryk doorbragt, deed hy aan Primatrice in de uitvoering zyner werken grooten dienſt, door de Antieke Beelden, waar meede Fontainebleau thans praald, in het kooper te gieten, waar

waar na hem eenige Gebouwen aanvertrouwd wierden, welke van een reedelyken uitslag waaren.

Hy keerde weeder na Bologne, om aan de bouwing van de Kerk van St. Petronia te arbeiden; de Teekening, welke hy tot die onderneeming maakte, wierd door Julio Romano en Christoffel Lombard, Architect van de Domkerk te Milaan, goedgekeurd; deeze twee bragten hem door hunne getuigenissen tot een eerrang, welke hem te vergeefs benyd wierd.

Hy heeft het Portaal van de Faas van de Wisselbank en verscheide Teekeningen tot aanzienelyke Huizen gemaakt, waar uit bleek, dat hy de inventie by de uitvoering konde voegen.

Hy voltooide de vaart van Navilio tot in Bologne, van waar dezelve nog meer dan een myl af was, en zig over een zo gewigtig werk slegt beloond ziende, vertrok hy na Piacenza, alwaar hy het Plan en de voorgeevel van het Paleis van den Hertog van Parma teekende, en dit werk begonnen hebbende, gaf hy het bewind met deszelfs Teekeningen over aan zynen Zoon Hiacintho Barozzio, die zyne schikking volmaakt wel heeft doen uitvoeren.

Na veele werken tot zyn roem afgemaakt te hebben, kwam hy weder te Romen, alwaar hy door Vazari by den Paus Julio den III. ingeleid wierd, welke te Bologne kennis aan hem gehad had en in aanmerking van zyn weetenschap en vroomheid hem in 't Jaar 1550 tot zyn Architect benoemde. Hy was het, die het Lusthuis van Julio buiten de Poort del Popolo gebouwd, en de Kerk aan St. Andrea toegewyd,

opgeregt heeft. Na het overlyden van Michaël Angelo wierd hy verkooren, om het bewind over de werken van St. Pieters Kerk te voeren. Volgens zyn Teekening wierden de vier kleine Coepels, dewelke by de groote gevoegt zyn, gemaakt, waar van men 'er twee voltooit ziet.

De Kardinaal Alexandro Farneze, hem zyne agting waardig oordeelende, ſtelde hem te werk aan de Gallery, welke door de Carraccio's geſchildert is, en op bevel van die Eminentie bouwde hy het Profeſſen Huis der Jeſuiten, die zig toen nieuwlings te Romen hadden needergezet: ook heeft hy de Teekening van het Portaal van dat Gebouw gemaakt, en zoude het overige geheel voltooit hebben, ten waare de dood hem zulks belet had. Het Kaſteel van Caprarolle, by Romen geleegen en dien Kardinaal toebehoorende, is een zyner eerſte ſtukken. De Geſchiedenis van het Huis van Farneze, met Allegoriſche ſtukken, van het maakzel van Thadeo en Frederico Zucchero, brengen dat Paleis ook een byzonder luiſter toe. Vermits hy in de Optica ongemeen bedreeven was, viel hem de Bouwkunde zeer gemakkelyk. De Koning van Spanjen trachtede hem op alle wyzen over te haalen, om zyn ontwerp weegens de St. Laurentius Kerk in het Eſcuriaal ter uitvoer te koomen brengen, dog hy had byzondere reeden, zig daar van te verſchoonen.

Na dat hy eenige verſchillen, weegens de Grensſcheidingen der Staaten van den Paus Gregorius den XIII en die van den Hertog van Florencen ontſtaan, in der minne bygelegd had, deed hy aan dien Paus verſlag van zyne verrigtingen, welke hem gaarn toeſtond zig weeder
na

na Caprarolle te begeeven; dog hy wierd den volgenden nagt door een quaadaardige en yle koorts aangetaſt, die zodanig toenam, dat hy na een ziekte van zeeven dagen overleed in den ouderdom van zes en zeſtig Jaaren, Anno 1573, en wierd in de Kerk van Sancta Maria Majora della Rotonde ſtaatelyk begraaven.

Roſſo, aldus genaamd om zyn ros hair, is te Florence gebooren en was van een volmaakte lichaamsgeſtalte en een aangenaamen ommegang. Hy verſtond de Muziek vry wel en Teekende zeer vaardig. Hy bezat een vrugtbaar vernuft, waar in egter veel eigenzinnigheid vermengt was. Hy had een zonderlinge manier, om de Verwen zeer dik en plat te leggen en dezelve daar na te verdryven, zulks zyne eerſte Tafereelen van naby gezien werdende, die bevalligheid niet hadden, welke men zig verbeelde; dog wanneer dezelve in een gevoegelyken afſtand beſchouwd wierden, vertoonde zy zig zeer kragtig en verheeven. Hy nam de werken van Michaël Angelo tot een voorbeeld, waar door zyne Beelden eer ſtyf dan natuurlyk waaren; egter had hy te Romen onder Raphaël gewerkt.

Hy begaf zig na Borgo, alwaar de weetenſchap der Ontleedkunde zyn geneigtheid ſtreelende, hy daar van de Grondreegelen beſtudeerde, waar na hy de begeerte van den Koning François den I. willende voldoen, zyn reis over Venetien nam, alwaar hy voor Pietro Aretino, de liefdensgevallen van Mars en Venus ſchilderde, welke dezelve naderhand in Prent uit gaf. In Vrankryk gekomen zynde moeſt hy, in de Bouwkunde bedreeven zynde, het ontwerp maa-

ken van de kleine Gallery op het Voorplein te Fontainebleau. Behalven een groot getal werken ziet men nog veertien groote Tafereelen van zyn hand, zynde de gedenkwaardigste Oorlogsdaaden van François den I.: de andere zyn de Geschiedenis van Cleobis en Bito; de Liefdensgevallen van Danaë en Jupiter; Adonis, onder de handen der Bevalligheeden den geest geevende; het gevegt der Lapithen en Centauren; een Venus, Cupido kastydende; vermits hy Psichea verlaaten had; de Centaurus Chiron, welke Achilles onderregt; het verdigtzel van Semelé, door den Blixem verteerd; een Zeestorm en te gelyk een nagt, welkers uitwerkzels zeer wel verbeeld zyn. Dit stuk word boven alle andere geagt, en verbeeld op een verbloemde wyze de rampspoeden van Vrankryk in de slag van Pavia. Nog zyn 'er in het klein Belvedere, 't welk aan het einde van die Gallery is, twee groote Schilderyen in Fresco van zyn maaksel, zynde de Liefdensgevallen van Vertumnus en Pomona; dog de voornaamste zyner werken zyn twee Tafereelen, het eene van Venus en het ander van Bacchus, welke hy met alle bedenkelyke konst geschildert heeft. Het Bacchus Beeld is zo eel, dat het natuurlyk vleesch schynt te zyn; bezyden ziet men een Satyr, welke op een behendige wyze een gordyn opschuivende, vermaak schept in dien fraayen Jongeling te beschouwen: ook vind men 'er eenige Antieke Vaezen onder elkander verspreid, welke als Zeege-teekenen van Bacchus strekken.

Hy heeft verscheide Teekeningen tot Tournoispeelen, Mascarades en Ballets gemaakt, zelfs tot

tot Paardentuigen. Hy Teekende een Buffet met al zyn toebehooren tot een Koninglyk Gaſtmaal, het welk de Koning van Zilver verguld deed maaken en 'er zig van bediende op het Gaſtmaal, 't geen hy aan Keizer Karel den V. gaf, toen hy hem te Fontainebleau bragt. Onze Roſſe wierd met Primatrice gebruikt tot het opregten van de Eereboogen, by de inhaaling van dien Keizer. De zyne voor de fraaiſte gehouden zynde, betoonde Primatrice zyn nydigheid daar over, tot zelfs na zyn dood; want hy een gebouw van zyn uitvinding om verre deed werpen, onder voorwendzel van het geſtigt van de Gallery te Fontainebleau te vergrooten.

Roſſo bezat een Canoniksdy in de H. Capelle te Parys, waar meede hy door den Koning begiftigt was; hy had meer dan drie duizend Guldens inkomen verkreegen, buiten en behalven zyn Jaarwedde van vier honderd kroonen, welke den Koning hem, zo dra hy in Vrankryk aangekomen was, vergund had. Dit verſchafte hem middel, om zyn eer op te houden en zig in de waereld aanzienlyk te maaken; dog een droevig voorval veranderde zyn gelukkige toeſtand. Een boezemvriend van hem, welke den vrye toegang in zyn huis had, en onverwagt in 't zelve gekoomen was op een tyd, dat 'er een aanmerkelyke ſomme gelds geſtoolen was, had het ongeluk van voor den daader van dat feit beſchuldigt en door hem in Regten betrokken te worden; dog deeze vriend, François Pelegryn genaamd, zig geregtvaardigt hebbende, wierd Roſſo zodaanig aangedaan over den hoon, waar meede hy

zynen

zynen vriend beleedigt had, dat hy van hart-zeer zig zelfs te Fontainebleau, met vergif het leeven benam in het Jaar 1541.

Roſſo heeft verſcheide plaaten na zyne Teekeningen laaten ſnyden en 'er zelfs na Perryn del Vage, Parmeſaan en Titiano gegraveerd: ook zeer fraai op Kriſtal geſneeden.

Na zyn dood zyn verſcheide Teekeningen van hem gevonden, onder andere een Leda en de Sibille Tiburtine, welke aan den Keizer Auguſtus het Kind Jeſus wyſt; in dat ſtuk was het Portret van den Koning en dat van de Koningin met haare Lyfwagten omringd, als meede een groot getal Hovelingen na het leeven verbeeld; hy heeft ook wonderbaarlyk fraai in Miniatuur geſchilderd. Men ziet 'er eenige ſtukken van in het Cabinet des Konings: als meede voor den Conneſtable de Montmorenci een Dooden Chriſti Beeld. Hy verſtond de legging der Coleuren zeer wel, wiſt die in de dagligten en ſchaduwen zyner Kleedingen zo wel te verdeelen, dat 'er weinig Schilders in ſtaat geweeſt zyn hem daar in na te volgen. Zyn Vleeſch-Couleur was natuurlyk, vol actie en leevendigheid. Hy wiſt de hartstogten zeer behendig te onderſcheiden en door het overleg van zyn werken toonde hy, dat hy de kennis van de Historie by de behandeling van het Penſeel kon voegen.

Dominico de Barbieri, een Florentyn, was een zyner beſte Leerlingen en Teekende zeer wel.

Van verſcheide, die onder Primatrice en Roſſo gewerkt hebben, zyn voornamentlyk in aanmerking geweeſt

Clau-

Claude Baldouin, welke de Teekeningen van eenige glaazen van de Heilige Capelle te Vincennes gemaakt en veel aan de ſchetſen van de Tapyten van Fontainebleau gewerkt heeft.

Gio. Battiſta Bagnacavallo heeft te Fontainebleau geſchildert, onder andere op de deuren van de Kaſten van 's Konings Cabinet; op de eene verbeelde hy Uliſſes en op de andere de Voorzigtigheid.

Simon le Roi, *Charles* en *Thomas Dorigny*, *Louis François* en *Jean Lambert*, hebben zig door hun onderſcheide vernuft geagt gemaakt.

Charles Carmoi, heeft het Verwulft van de Heilige Capelle te Vincennes geſchildert en ſchetſen tot de Tapyten van Fontainebleau gemaakt.

Jean en *Guillaume Roudelet* munteden in haar zoort niet minder uit; deeze laatſte heeft de Schoorſteen in de groote Zaal van het Bal verſierd, onder het opzigt van Philibert de Lorme, Architect en Opperbewindhebber van 's Konings Gebouwen en van Primatrice, welke hem in die waardigheid opgevolgt is.

Louis du Breuil en verſcheide andere hebben in de Galleryen en in de Kamers van Fontainebleau geſchildert.

Germain Muſnier heeft met *Bartholomeo de Miniato* gearbeid aan vier Tafereelen tot ſieraad der Kaſten van 's Konings Cabinet.

Antoine Fantoſe, heeft veele Teekeningen in Groteſco tot de groote Gallery gemaakt.

Michel Rochetet heeft de twaalf Apoſtelen in twaalf Tafereelen, ieder van derde half voet geſchildert, met een rond van Ornamenten tot model voor een Emailleur van Limoges, die

voor

voor zyn Majesteit arbeide; ook heeft hy twee Tafereelen tot de Kastdeuren van 's Konings Cabinet gemaakt; in het eene ziet men de Geregtigheid verbeeld en in het ander een Koning, welke zig een oog laat uitsteeken.

Jean Sanson en *Gerard Michel* hebben in de Kamer der Badstooven gewerkt, als meede in de Gallery, ter zelver tyd als Vignole en Franciscus le Bon de vormen van Kalk en Aarde lieten maaken, om de Standbeelden, dewelke François de I. van Romen had laaten komen, in koper te gieten.

François Clouet van Tours, bygenaamt *le Peintre Janet*, heeft te Fontainebleau de Portretten van François den II. geschildert; en in de Bibliotheek van den Heer President de Thou, vond men van zyn hand verscheide Beeltenissen van de voornaamste Heeren van dien tyd. Hy schilderde insgelyks in Miniatuur.

Corneille, afkomstig uit het Lionnois, heeft ook onder François den I. verscheide Portretten geschildert.

Du Moutier maakte gecryonneerde Portretten en was een der bequaamste Mannen van zyn tyd in de kennis der Schilderyen en om derzelver maakers te onderscheiden. Hy was vrolyk van geest en speelde op veelderlei Instrumenten: door zyn byzondere verdiensten verkreeg hy de agting van dien Vorst, welke hem een goede Jaarwedde toelag, die hy tot zyn dood toe genooten heeft.

Toussains du Breuil, Schilder van den Koning, arbeidde te Fontainebleau te gelyk met *Roger de Rogiery*, en hadden beide het opzigt over de geene die aldaar schilderden. Men vind veertien

tien Tafereelen in Frefco na de Teekeningen van du Breuil, in een zo genaamde Kagchel Kamers, in dewelke hy de Gefchiedenis van Hercules verbeeld heeft. Het ftuk, waar in die Held nog jong verbeeld word, zig oeffenende met de boog te fchieten, is geheel van zyn hand. Hy heeft in de groote Gallery en in de Zaal van het Bal verfcheide Schilderyen in Frefco, dewelke bedorven waaren, verholpen. Die Schilder leefde en ftierf onder de Regeering van Hendrik den IV., gelyk ook Jacob Bunel, van wien ik hier na fpreeken zal.

Roger de Rogiery heeft te Fontainebleau, digt by de Kamer daar du Breuil de Gefchiedenis van Hercules verbeeld had, gefchilderd en dertien Tafereelen, het vervolg dier Hiftorie verbeeldende, gefchildert. Hy ftierf ontrent het Jaar 1597.

Etienne du Perac van Parys, arbeidde ook ter zelver tyd en heeft de St. Pieters Kerk en andere Antiquiteiten, die van hem in Prent uitgaan, geteekend. Te Fontainebleau heeft hy de Zaal der Baden befchildert, alwaar de Stroom-Goden, en de Liefdensgevallen van Jupiter en Califto, in vyf Tafereelen verbeeld zyn; hy heeft in het Jaar 1597 verfcheide werken in de Thuileries beftierd, zynde te dier tyd Architect des Konings en is in het Jaar 1601 geftorven.

Jacob Bunel Schilder des Konings, wierd te Blois in het Jaar 1558. gebooren en leerde by zyn Vader François Bunel; vervolgens begaf hy zig na Spanjen, alwaar hy verfcheide Tafereelen van Titiano copieerde; hier op ging hy na Romen, daar hy de manier van Frederico Zucchero volgde. In Vrankryk weder gekomen

men zynde wierd hem beneevens du Breuil het werk van de kleine Gallery van de Louvre gegeeven. De Afdaaling des H. Geest, die men in de Capelle der groote Augustynen ziet, is van hem, als ook Maria Hemelvaart in de Kerk der Feuillante Monniken. Terwyl hy aan de kleine Gallery van de Louvre arbeidde, waaren *David* en *Nicolaas Ponteron*, *Nicolaas Bouvrier*, *Claude* en *Abraham Halle* bezig aan de Ornamenten en Verguldsels der Penanten van die Gallery. *Jerome Baullery* arbeidde insgelyks in de Louvre.

Martyn Freminet was van Parys en zyn Vader slegts een zeer gemeen Schilder; hoewel hy hem in de gronden van de Konst niet onderweezen heeft, deed hy hem meer door zyne Redeneeringen dan zyne Werken begrypen. Hy dan op zulke goede grondbeginselen tot de oeffening willende overgaan, begaf zig met goedkeuring van zyn Vader na Romen: aldaar bestudeerde hy de manier van Michaël Angelo, en zig in de konst sterk bevoelende, ging naar Venetien, alwaar hy veele werken maakte, welke hem zo veel roem toebragten, dat du Breuil, van wien reeds gesprooken is, overleeden zynde, hy door Hendrik den IV. tot zyn gewoonelyke Schilder verkooren en na Vrankryk ontbooden wierd, om de Capelle te Fontainebleau te beschilderen. Na de dood van dien Vorst vervolgde hy dat werk onder Lodewyk den XIII., welke hem met de Ridder Orde van St. Michiel vereerde. Dog dit luisterryk voordeel genoot hy niet lange, dewyl hy kort daar na ziek wierd en in het Jaar 1619 stierf in den ouderdom van twee en vyftig Jaaren. Men heeft

heeft opgemerkt, dat na zyn dood de Schilderkonst in een kwyning verviel, daar zy niet als beswaarlyk uitgered heeft konnen worden.

François Romanelli, een Italiaan, heeft eenige Plafonds en Lambrisseeringen in het vertrek der Baden geschildert, als meede in de Zaal der hondert Zwitzers in de Louvre.

Henry Lerambert, Schilder des Konings, heeft aan de Teekeningen tot de Tapyten van St. Mederic gearbeid in het Jaar 1600

Guyot wierd gebruikt tot de Teekeningen der Tapyten van de Gobelyns, welkers voornaamste de onderwerpen van Astrea en van de Historie van Constantinus zyn.

In dien tyd schilderde *Jean Cottelle* onder hem, dewelke eenige tyd daar na gestorven is.

Louis Bobrun heeft heerlyke Portretten geschildert. Het Stadhuis te Parys is vervult met een gedeelte zyner werken. Die groote Man was Oom van *Henry* en *Charles Bobrun*, geboortig van Amboise, welke ook zyne Leerlingen geweest zyn. *Henry* wierd geacht om zyne Portretten. Tusschen hun beide had een groote eendragt plaats, en hun beleid wierd zo wel door de weederzydse vriendschap als door de Konst gereegelt. Haare Schilderkonst kwam uit een en dezelve grond van geest, steunende op een groote verbeeldings-kragt. Kortom hunne manier was zo gelykvormig, dat zy beide aan het zelve stuk werkten, zonder dat men het minste onderscheid konde bemerken. Zy wisten de gelykenis aan de Vrouwelyke kunne zeer wel te geeven. De tyd verliep in hun gezelschap zo aangenaam, dat men naauwlyks op het einde van den dag bespeurde dat die begonnen was.

Henry ſtierf de eerſte in het Jaar 1677.

Simon Renard, bygenaamd *Saint Andrè*, had in zyne jeugd met de Bobrun's onder hun Oom gearbeid; zyn Academie-ſtuk is de Koningin Moeder, welke hy kort na deszelfs komſt in Vrankryk ſchilderde: ook heeft hy het Portret van den Koning in zyn Koninglyk gewaad zittende, afgemaalt; welk ſtuk men in de Zaal vind, waar in de Franſche Academie haare vergadering houd. Daarenboven heeft hy meede verſcheide werken tot de Tapyten der Gobelyns gemaakt en is Lid der Academie geſtorven.

Varin, geboortig van Amiens, heeft het Tafereel van het groot Autaar in de Kerk der ongeſchoeide Carmeliten geſchildert, het welk den ouden Simion met het Kind Jeſus in zyne armen verbeeld. De Heer Pouſſyn heeft voor dien Schilder gewerkt.

Jacques Blanchard is te Parys gebooren in het Jaar 1600 en heeft by Nicolaas Bollery zyn Oom geleerd; daar na de kennis der Coleuren uit deszelfs oorſpronk willende putten, ging hy, naauwlyks twintig Jaar oud zynde, Italien doorkruiſen, en begaf zig te Venetien geheel over aan het beſtudeeren der Tafereelen van Titiano. Hy beſteede zyn tyd niet onnut, dewyl hy te Parys weedergekeerd zynde, een Tafereel, verbeeldende St. Jan op het Eiland Pathmos voor het Collegie der Schilders en Beeldhouwers ſchilderde, het welk zy heeden nog als een Meeſterſtuk van een groot Schilder in waarde houden. Hy ſchilderde een Gallery in een Huis aan den Heer Perrault toebehoorende en daar na voor den Heer Bullion een Gallery, waar in de twaalf Maanden van het Jaar met Leevens-

vens-groote Beelden geschildert zyn: ook heeft hy een verbeelding van de Maymaand voor de Kerk van O. L. V. te Parys gemaakt; en in dat Tafereel de Afdaaling van den H. Geest verbeeld. De beeltenisse van de H. Maagd waaren van zyn smaak, en hy heeft 'er verscheide gemaakt, waar in hy wel geslaagd is. Het schilderen van naakte Vrouwen Beelden viel hem zeer gemakkelyk, en hy zettede zelfs een Beeld in drie of vier uuren ter neder. Het voornaamste was, dat hy een uitgeleezen smaak in de Coleuren had. Hy was van een groote verwagting en de Fortuin scheen hem nog veel meer te belooven, wanneer hy maar agt en dertig Jaaren oud zynde stierf, van zyn eerste Vrouw twee Dogters en een Zoon nalaatende: waar van de laatste zyn Vaders roem zeer wel opgehouden heeft.

Jean le Clerc, een Lottheringer en tydgenoot van Callot, heeft twintig Jaaren in Italiën gewoond en lang onder Carlo Venetiano gewerkt, welke hy zo wel nabootste, dat men zyne Copyen voor Origineelen aanzag. Hy wierd te Venetien tot Ridder van St. Marcus verheeven. Te Nancy zyn verscheide zyner Schilderyen en byzonder by de Paters Jesuiten. Hy had een ligte manier van Teekenen en is in het Jaar 1633 gestorven, zynde vyf of zes en veertig Jaaren oud.

Charles Meslin, bygenaamd *le Lorrain*, Discipel van den Heer Vouet, werkte terzelver tyd in het Klooster der Minnebroeders te Romen in een Capelle van St. Lodewyk, de Fransche Natie toebehoorende; dog zyne meeste stukken in Italiën heeft hy te Napels geschil-

dert en ook eenige in een Klooster te Monte Casino, en is kort na zyn terugkomst van Romen overleeden.

George l'Allemand van Nancy, heeft Teekeningen tot Tapyten gemaakt, als meede Schilderyen tot Kerken.

La Richardiere is beroemd geweest door zyne Portretten in Miniatuur.

Jean Monier van Blois, heeft zyn Vader tot eersten Leermeester gehad, welke hem fraaye Lessen weegens de uitneementheid der Schilderkonst gaf, tot aan zyn zeventiende Jaar, wanneer hy door het Copieeren van een Tafereel van de H. Maagd, voor de Koningin Maria de Medicis, toenmaals te Blois, het geluk had, haar daar meede genoegen te geeven, en tot erkentenis van het zelve verleende zy hem een Pensioen om na Romen te reizen en betoonde haare mildheid aan de Religieuse van St. Franciscus Orde te Blois, welke het Origineel, zynde van André Solarion en de H. Maagd met de groene Angelier genaamd, in eigendom bezaten, en schonk haar de Copy. Monier te Florence zynde, copieerde ten eersten een Tafereel van Raphaël's laatste manier, en zond het zelve aan de Koningin, welke het aan de Minnebroeders van Blois vereerde. Vervolgens begaf hy zig na Romen, en na een verblyf van vier Jaaren keerde hy weeder na Vrankryk: door Chartres trekkende, deed hem de Heer van Estampes, Bisschop aldaar, in het Bisschoppelyk Paleis arbeiden, alwaar hy het Tafereel van de Capelle met verscheide andere schilderde: ook maalde hy het Tafereel van het groot Autaar van St. Martyns Kerk derzelver Stad, en arbeidde mee-

meede in de omleggende plaatſen, gelyk ook te Chiverny, alwaar hy in de Lambriſſeering der Zaal de Hiſtorie van Don Quichot verbeelde. Hy ſtierf te Blois in het Jaar 1656 en heeft een Zoon nagelaaten, welke Profeſſor in de Koninglyke Academie der Schilder- en Beeldhouwkunde geweeſt is en ook zelfs over de Historie der Konſten geſchreeven heeft.

Le Maire, dien men *le Petit* of den kleine noemde, heeft verſcheide Tafereelen na Pouſſyn gecopieert.

Jean le Maire, *le Gros* of de Grooten genaamt, was geboortig van Dampmartin by Parys en heeft voor den Kardinaal de Richelieu het Perſpectief van Ruel geſchildert: hy vervoegde zig by Vignon en bleef by hem vier Jaaren, waar na hy na Romen reisde, welke Stad hem zo zeer behaagde, dat hy 'er zig agtien Jaaren ophield: na een zo lang verblyf deed hem de geheugenis van zyn Vaderland het beſluit neemen na Vrankryk weder te keeren: te Parys gekoomen zynde, maakte hy het Perſpectief te Bagnolet, waar na hy zig weeder na Romen begaf, en aldaar eenige byzondere zaaken afgedaan hebbende, trok hy na Gaillon en ſtierf aldaar in het Jaar 1659 in den ouderdom van twee en zeſtig Jaar.

Claude Gelée, bygenaamd *le Lorrain* of Lotheringer, die de Landſchappen zeer fraai ſchilderde, heeft zo veel teegenſpoed in zyn leeven ondervonden, dat zulks welk verdiend in dit kort vertoog omſtandig verhaalt te worden. In zyn jeugt was hy zo dom, dat hy in het School, nog by een Paſteibakker, by wien men hem beſteld had, niet konnende leeren,

egter hoe onverstandig hy ook was, een besluit nam, te Romen zyn fortuin te gaan zoeken, alwaar hy by geval door Agostino Tasso aangenomen wierd, om de Verwen te wryven, en verder tot al 't geen een loontrekkend bediende moet doen. Deeze Schilder, door een zoort van liefdadig meedelyden en met een, om eenige verligting in het een of ander te genieten, gaf hem door grondreegelen eenige opening van zaaken; en gelyk het meenigwerf gebeurd, dat de oogen nooit beeter zien, dan wanneer dezelve na een langduurige duisternis allengs beginnen open te gaan, en zyn verstand dus door deeze Grondreegelen en de Landschappen na het leeven, die hy dikwils genoeg voor oogen had, verligt wordende, begon hy een manier aan te neemen: door de vergelding welke hem dat opbragt, wierd hy dermate aangemoedigt, dat hy zo fraaye Tafereelen van dat zoort maakte, dat zy billyk de verwondering verdienen: wat de Beelden aangaat, konde hy in dezelve den goeden smaak niet vatten, hoe zeer hy zig ook beyverde; eindelyk is hy te Romen met roem in een hoogen ouderdom gestorven in het Jaar 1678 en heeft tot Discipel gehad Gio Dominico, dewelke zeer wel na hem copieerde.

Om van de doorlugtigste en beroemdste Konstenaaren der voorige Eeuw te spreeken, zal ik dit vertoog aanvangen met den vermaarden *Poussyn*, welke in zyne onderscheidene Tafereelen, al wat een Man aanzienlyk en geagt kan maaken, by een verzameld heeft. Dat hoogvliegende vernuft kan de Raphaël van zyn tyd genoemd werden, om de kragt en de bekoorlykheid zyner Werken.

Nicolas Poussyn is te Andely, een vlek in de Provintie van Normandye, in het Jaar 1594 gebooren, en hoewel hy van geen ryken, dog Edelen afkomit was, toonde hy egter uit welke geboorte hy sproot; en zyne opvoeding had hem Edelmoedige gevoelens ingeboezemd en bequaam gemaakt om de konsten, welke hy uitermaten beminde, te verkrygen.

Dewyl hy voorzag, dat het spreekwoord, geen Propheet word in zyn eige Land geëert, in hem zou bewaardheid worden en Parys de bron der Konsten, die hy putten wilden, zoude werden, had hy de Jaaren der Jongelingschap niet bereikt of verliet zyn Huis, niets hebbende daar hy zig op konde verlaaten, dan zyn eige vernuft; en wierd inderdaad in zyn meening niet bedroogen: want zo dra was hy niet in die Stad gekoomen of maakte kennis met een Edelman van Poitou, welke hem veel beleeftheid bewees en groote hulpe toebragt, om by Ferdinand, een Portret-Schilder, aangenoomen te werden, by wien hy eenige grondreegelen leerde en zig in dezelve werk gemaakt hebbende, vervolgens by l'Allemand vervoegde, in hoope onder deezen de denkbeelden der groote Meesters te bezeffen. Van hier was het, dat de Ridder Marini, toenmaals te Parys zynde, hem noodigde, te Romen de weezendlykheid der dingen, welkers schaduwe hy nog slegts zag, te gaan beschouwen; ten dien einde beloofde hy hem zynen voorstand, beneevens dien zyner vrienden: dog verscheide voorvallen belettede Poussyn zig zo schiel k derwaards te begeeven, en zig van een zo gunstigen steun te bedienen; want de Edelman,

welke hem dienst gedaan had, van zyne Konst gebruik willende maaken in de verbeeteringen, welke hy aan zyn Huis in Poitou meende te maken verzogt hem aldaar eenigen tyd door te brengen; de gemelde Edelman egter in zyne Moeder, geen de minste smaak of geneegenheid tot die Konsten vindende, moest hy onverrigter zaake weeder keeren. Op zyn terug reis trok hy door Blois, alwaar hy geleegenheid en lust kreeg, om zig kenbaar te maaken; ten dien einde schilderde hy twee Tafereelen in de Kerk der Capucyner Monnikken van die Stad, en in het Kasteel van Chiverny eenige Bacchus Feesten, welke de hoop, die men reeds van zyne bequaamheid opgevat had, deed vermeerderen. Te Parys wedergekoomen zynde, maalde hy een Tafereel, verbeeldende het sterven van de Maagd Maria, en vervolgens deeden hem de Paters Jesuiten zes Tafereelen tot de Canonisatie van St. Ignatius en van St Franciscus Xaverius in Waterverf schilderen. Dit werk afgedaan zynde, besloot hy na Romen te reizen in het Jaar 1624, zynde te dier tyd dertig Jaaren oud. De Ridder Marini liet niet na, zyn woord te houden en hem op zyn aankomst zelfs by den Kardinaal Barberini in te leiden; dog terwyl hy voorneemens was, hem veele andere diensten te betoonen, overleed hy te vroegtydig voor Poussyn, welke zonder steun zynde, zig gelukkig agte, voor den een en den ander te schilderen, om te beter in kennis te geraaken en een ordentelyke verteering te konnen uithouden. Wanneer hy zig een weinig herstelt zag en wat rust genoot, ondernam hy met ernst eenige Werken, waar door

door hy in agting konde koomen; onder andere ſtukken ſchilderde hy de Veldſlaagen, welke thans nog in het Cabinet van den Hertog van Noailles gezien en zeer geagt worden, niet teegenſtaande hy dezelve voor een geringen prys, en welke met de waardy van die ſtukken niet overeenquam, verkogt heeft (*). Dikwerf trok hy tot zyne ſtudien en oeffeningen modellen na de Antieke ſtukken met Lalgarde en François Flamand, beide uitmuntende Beeldhouwers; welke laatſte het een eer agtede vriendſchap met hem te maaken en zyn intrek by hem te neemen.

Pouſſyn had veel agting voor het Coloriet van Titiano en voor zyne manier van de Landſchappen te behandelen; hy was gewoon te zeggen, dat men niet tot volkomenheid koomt, met zig te vermoeyen om fraaye dingen te copieeren, maar met derzelver ſchoon- en bevalligheeden wel in agt te neemen. Hy teekende op zyne Tabletten of Memorieboekje al het fraaye dat hem voorquam, het zy in Landſchappen of ſtand. Terzelver tyd van niets willende onkundig zyn, leerde hy de Wiskonſt van Pater Mattheo Zaccoloni, een Theatiner Monnik, en de Anatomie by Vezali.

De Kardinaal Barberini te Romen weder gekeerd zynde, deed hem het fraaye beeltenis van Germanicus ſchilderen, het welk thans nog gezien word; vervolgens verbeelde hy de inneeming van Jeruſalem door den Keizer Titus. Dit groot ſtuk is teegenwoordig by den Heer de

(*) Elk ſtuk voor zeeven Scudi's of Kroonen.

Saintot, Ceremonie Meester, en Poussyn heeft het ten tweedemaal ondernoomen, dog met veel meer deftigheid dan het eerste, het welk door den Kardinaal Barberini vereerd wierd aan den Prins van Echemberg, 's Keizers Afgezand by den Paus. Nog heeft hy een St. Erasmus geschildert, die in St. Pieters Kerk gezien word; dit merkt men aan, het eenigste Tafereel te zyn, waarop zyn naam staat. Ook schilderde hy de Verschyning van de Maagd Maria aan St. Jacobus in Saragossa, welk Tafereel in het Cabinet des Konings is, nog maakte hy een ander, verbeeldende de liefdensgevallen van Flora en Zephirus, als meede 't geen de Pest genoemd word. Door dit stuk bequam hy een grooten naam en het wierd aan den Hertog van Richelieu voor duizend Kroonen verkogt, het welk hy bevoorens voor zestig gegeeven had; tragtende hy meer na roem dan winst. Nog heeft hy de zeven Sacramenten voor den Ridder del Pozzo geschildert, als ook een Beeld van St. Jan in de Woestyn predikende. Hy zond twee Tafereelen na Turin aan den bloedverwand van dien Marquis, welke dezelve met een zonderlinge agting aannam, het eerste verbeeld den doortogt door de Roode Zee en het ander het Gulde Kalf (*).

Voor den Marschalk de Crequi heeft hy een Vrou-

(*) Dit Tafereel is vyf voet agt duim in de lengte en vier voet en tien duim hoog. Het is door Etienne Baudet gegraveerd, beide deeze Tafereelen zyn in het Cabinet van den Ridder van Lottheringen: 'er was nog een ander Gulde Kalf, het welk in den oproer te Napels te niet gegaan is.

Vrouwen-bad zeer wel geſchildert; door de dood van dien Heer is dit Tafereel den Heer Stella te beurt gevallen. Hy heeft ook de Schaaking der Sabynſe Maagden verbeeld; dit is een wonderbaarlyk ſtuk, het welk uit het Cabinet van den Heer de la Ravoir tot een groot konſtkenner overgegaan is. Het Beeld van Moſes, op de Rotsſteen ſlaande, word onder de Schilderyen van den Heer de Segnelay gevonden.

Hy heeft de Geſchiedenis van Furius Camillus geſchildert, waar in men ziet, op welk een wyze die groote Veldheer de Kinderen der Faleriaanen te rug zend en hunnen Meeſter doed geeſſelen. Eenige Jaaren te vooren had dat zelve onderwerp zyn vernuft met ſucces bezig gehouden. Uit enkele vriendſchap ſchilderde hy voor zyne twee grootſte boezemvrienden, namentlyk la Fleur en Stella, de afbeelding van Pan en Sphirinx, met een ander, verbeeldende Armida welke Roland wegvoerd; het een is in het Cabinet van den Ridder van Lottheringen en het ander by den Heer de Bois-franc. Het Manna in de Woeſtyn is een ander ſtuk van een onwaardeerbare prys en word in 's Konings Cabinet gezien. Nog de Historie van Hercules, het welk in het Cabinet van den Heer Chanteloup geweeſt is. Ook vier Bacchus Feeſten voor den Kardinaal de Richelieu en een Zeegepraal van Neptunus, op zynen Wagen zittende, verzeld met Tritons, Nereides en Zeepaarden.

Daar na quam hy te Parys en ſchilderde voor den Koning het Tafereel van de Capelle van St. Germain en Laye, het laatſte Avondmaal

on-

onzes Heere verbeeldende, met nog een ander Tafereel, om in de Capelle te Fontainebleau gebragt te worden. Hy heeft verſcheide Teekeningen gemaakt tot Tapyten en Titelplaaten van Boeken, welke toenmaals in de Louvre gedrukt wierden, en beſchikte de ſchetzen tot de te maakene Basrelieven in de groote Gallery, dewelke tot een vervolg op de daaden van Hercules verſtrekt zouden hebben; dog jegenswoordig zyn dezelve by den Heer Fremont de Veynes.

De Koning verklaarde hem door een Brevet van den 20. Maart 1641, tot zyn eerſte Schilder, met een Jaarwedde van drie duizend Livres en een huisveſting in het Paleis van de Thuileries.

Jacques Fouquieres, een beroemd Landſchap-Schilder, is te Antwerpen in het Jaar 1580 geboren en was een Diſcipel van Jan Breugel, bygenaamd den Fluweelen: andere beweeren, dat hy Leerling van Momper geweeſt zy, welkers Landſchappen te dier tyd niet onverſchillig waaren, en deeze maakte hy na de weezentlyke grondreegelen van Rubbens, voor wien hy een wyl geſchilderd heeft; dog desonaangezien verwierp hy de manier niet van Dartois, een goed Landſchap-Schilder. Na verloop van eenigen tyd trok hy na Duitſchland, alwaar hy eenige werken voor den Keurvorſt van de Paltz gemaakt hebbende, voornam Vrankryk te zien, en goedgevonden hebbende zig aldaar neder te zetten, was hy op groote dingen bedagt, ſteunende op de voorſtanders, welke hy te Parys aantrof. Alstoen ſchilderde hy op bevel van den Heer du Noyers, Opperbewindheb-

hebber der Gebouwen, in de Gallery de verſcheidene Gezigten, welke 'er gezien worden en die tuſſchen de Glasraamen zyn, welkers tuſſchenwytte met Tafereelen van den Heer Pouſſyn gevuld zyn. Hy had zulk een groote verbeelding van zig zelfs, dat hy de gedagte dorſt hebben, dat deeze groote Man hem de voorrang moeſt geeven in de Ordonnantien der werken, die hem aanbevoolen waaren; dog hy bedroog zig grootelyks, want daar was vry veel onderſcheid tuſſchen hen beide; egter is al het geen hy te Parys na het leeven geſchildert heeft, zo fraai en zo gelykende, dat men in den eerſte opſlag zou wedden, dat zyne werken leefde. Indien hy door zyne Landſchappen eenige agting verdient heeft, maakte hy in teegendeel door zyn ongereegeld leeven een quaad gebruik van de goedheeden, welke Lodewyk den XIII. hem bewees. Die Vorſt hem tot een hoogen top van eer door Brieven van Adeldom verheeven hebbende, verkoor hem ook om de voornaamſte Gezigten van het Koningryk te ſchilderen, dewelke naderhand in de Galleryen van de Louvre zouden geplaats werden. Ten dien einde ging hy op reis, dog begon veele dingen, zonder die te voltooyen, en quam weder te Parys met een gevoelige ſpyt van zulk een ſlegten uitſlag, en zig in een droevige toeſtand in de Voorſtad van St. Jacques begeeven hebbende, ten huize van een Schilder, zynde een vriend van hem, Silvain genaamd, wierd hy van een hevige koorts overvallen en ſtierf in het Jaar 1658.

Rendu, een zyner Leerlingen heeft veel na hem gewerkt, dog hoe bequaam hy ook was, konde hy

hy egter het middel niet vinden, om zyn fortuin te bevorderen, en is zeer berooid gestorven. *Belin* en *Guillerot*, welke onder den Heer Bourdon gewerkt hadden, volgden zyn manier in de Landschappen na; dog *Lubin Baugin*, een tydgenood van haar, schilderde zo wel niet nog volgde de natuur zo wel niet na.

Ik zal tot den Heer *Poussyn* weederkeeren en hem niet uit het gezigt verliezen, alvoorens zyne bequaamheeden en leevensloop beschreeven te hebben. Men ziet in de Kerk van het Noviciaat der Paters Jesuiten een Tafereel van hem, verbeeldende een der mirakelen van St. Franciscus Xaverius in Japan. Na dat hy eenige werken te Parys, die hem niet weinig roem toebragten, voltooit had, schoot hem in de zin, in spyt der berispers, weder na Romen te keeren, alwaar hy ten eersten de verrukking van St. Paulus schilderde, om by een Gezigt van Ezechiël geplaatst te werden, waar van het gantsche onderwerp van Raphaël voortgekoomen was en dit alleen om de nieuwsgierigheid van den Heer Chantelou, een der grootste Liefhebbers zyner werken, te voldoen; nog schilderde hy voor den zelven de zeeven Sacramenten, Historischwyze en van de eerste stukken verschillende. Daar na schilderde hy de Kruissing, 't geen voormaals in het Cabinet van Mejuffrouw Stella was.

Voorts een Moses op de waateren; dit stuk word thans in 's Konings Cabinet gevonden. Nog een Maagd Maria op de trappen zittende, welke voormaals in het Hôtel van Guise te zien was; ook een Rebecca voor den Heer Pointel, die dat Tafereel geduurende zyn

lee-

leeven zorgvuldig bewaard heeft, dog na deszelfs dood is het in de handen van den Hertog van Richelieu gevallen en by vervolg van tyd het in Cabinet des Konings overgegaan. Het gemelde Cabinet praalt inzonderheid met zyn verrukking van St. Paulus. De overeenkomſt der Coleuren is in dat ſtuk zo zagt en aangenaam, de Teekening van het zelve op een zo deftige manier en de uitdrukkingen zyn 'er zo fraai en natuurlyk in, dat men dat ſtuk volmaakt kan noemen; het zelve is in het Jaar 1649 uit zyne handen gekomen, om de nieuwsgierigheid van den beroemden Scarron te voldoen, van wien de Heer Jaback het zelve overnam en met vermaak aan den Hertog van Richelieu weeder overdeed, die het zelve waardig vond, in 's Konings Cabinet geplaatſt te werden.

Pouſſyn heeft voor den Heer Lumargne een groot Landſchap geſchilderd, waar in Diogenes verbeeld word, zyn napje aan ſtukken breekende; nog twee andere voor den Heer Ceriziers, zynde het een het Lyk van Phocion, weggedragen wordende, en het ander verbeeld, de byeengaring zyner aſſche. Voorts zyn nog van hem een Landſchap, waar in een groote gemeene weg gezien word welk Tafereel in het Cabinet van den Ridder van Lottheringen was; een kleine Doop van St. Joannes op hout voor den Heer Chantelou Senior; een groote Landſchap voor den Heer de Pointel, waar in Poliphemus verbeeld ſtaat en een Tafereel van de Maagd Maria, het welk men de tien Beelden noemde; een Salomons Oordeel, 't geen in het Cabinet van den Heer de Harlay geweeſt

is;

is; voor den heer Stella, een verrukking van St. Paulus en Moses op de Rotsteen staande; dog gansch van de eerste verschillende, Apollo, Daphne vervolgende; een Danaé, en een Venus aan haar Zoon Eneas de wapenen overgeevende; voor een ryk Koopman te Lions het Wonderwerk der Blinden uit Jericho koomende, 't geen thans in 's Konings Cabinet gevonden word, na alvoorens in dat van den Hertog van Richelieu geweest te zyn. Ook ziet men in het eerste Cabinet twee Landschappen, in welkers eene de Tyd, die de Waarheid ontdekt, en in het ander de Geheimenis van den brandende Braambosch verbeelt is; hy heeft zig zelfs tweemaal geportretteert en in de verschillende gestaltens, die hy zig zelfs gaf, is hy na het gevoelen der Konstkenners, altoos zig zelven gelyk geweest. De Heer de Crequy had een Maagd Maria van hem, in een Landschap, met verscheide Beelden verzeld.

Nog heeft hy voor den Heer Pointel twee Landschappen geschildert, het eene een storm, en het ander een stil weêr verbeeldende; voorts twee groote Landschappen, in het eene het Lyk van een Man met een Slang om zyn Lichaam, 't geen een ander Man een zodanige vrees aanjaagt, dat hy uit zyn magt schynt te loopen; Christus in de gedaante van een Hovenier aan Magdalena verschynende; een Geboorte Christi, naderhand in het Cabinet van den Heer de Boisfranc overgegaan; in het Cabinet van den Marquis de Hauterive een Coriolanus, zynde een Historisch Tafereel: in dat van den Heer le Nostre een doopende St. Joannes en een kleine Moses op de Wateren gevonden,

door

door hem in het Jaar 1638 geschilderd ten huize van den Heer Fremont de Veine de dood van Saphira en een Maagd Maria in een Landschap met vyf andere Beelden verzeld; ten huize van den Heer Gamarre een Apollo en een Daphné van zyn eerste manier; ten huize van den Heer Blondel de Offerhande Noachs, en een Hercules tusschen de Deugd en Ondeugd; voor den Heer Stella insgelyks een andere Moses op de Wateren, 't geen in zyn manier van Landschap wonderbaarlyk is; voor den Heer Mercier te Lions St. Petrus en Paulus een Kreupelen geneezende; voor den Heer de Chantelou een Maagd Maria leevensgroot; voor den Heer de Crequy Achilles door Ulisses by den Koning Licomedes bekend geworden; voor den Heer Stella de geboorte van Bacchus in een fraai Landgezigt; voor den Heer de Ceriziers een Vlugt naar Egypten; voor den Heer Passart een groot Landschap, waar in Orion door Diana met blindheid geslaagen word; voor den Heer Chantelou een andere Vlugt naar Egypten en een Samaritaansche Vrouw; voor den Heer le Brun een Landschap geschildert, waar in een zo diep verschiet, dat 'er meer mylen weegs in schynen te zyn dan men op een dag zou konnen gaan. Ook heeft hy voor den Hertog van Richelieu in het Jaar 1664 eenige Landschappen voltooit, verbeeldende de vier Getyden van 't Jaar Historischwyze, met een onderwerp van de Heilige Schrift; dezelve zyn in 's Konings Cabinet; als meede een Moses nog een klein Kind zynde, de Kroon van Pharaos met voeten treedende, en in een ander Tafereel Moses Roede, die der Tovenaars verslindende.

Men ziet een Tafereel van hem in alle deszelfs deelen volmaakt wel uitgevoerd; in het zelve heeft hy Narcissus, Clitia, Ajax, Adonis, Hyacinthus en Flora, welke dansende bloemen strooit, in een wellustige plaats afgebeeld, en in een ander de Zeegepraal van Flora.

Ook heeft hy verscheide stukken op een Allegorische wyze behandelt, onder andere 's Menschen leeven door een Bal van vier Vrouwen verbeeld, dewelke betrekking hebben op de vier Jaargetyden en vierderly ouderdom: de Tyd, onder de gedaante van een zittend oud Man, speeld op de Lier, op welkers geluid die Vrouwen onder de verbeelding van de Armoede, den Arbeid, het Vermaak en de Rykdommen in de rondte dansen en elkander de hand geeven.

In een ander Allegorisch Tafereel heeft hy de Waarheid ter aarde geworpen verbeeld; ook de gedagtenis des Doods in het midden van de voorspoeden des leevens.

Ik heb alhier de naamen der Graveurs, welke de werken van dien grooten Man wonder wel gesneeden hebben, niet ieder in het byzonder gemeld, vermits ik hier eeven te vooren een naauwkeurige Catalogus van al wat na *Poussyn* gesneeden is, gegeeven heb. Alleen zal ik zeggen, dat zo *Raphaël* zyn *Marc Antonio* en de Heer *le Brun* zyn *Audran* en *Edelink* gehad hebben, aan wie zy zelfs by haar leeven de kragt en fraaiheeden hunner werken aanweezen, den Heer *Poussyn* het zelve voorregt genooten heeft, namentlyk in de Persoon van *Jean Pesne*, die door zyne talenten en gestaadige studiën de smaak en

en kenteekenen van deezen Schilder, in zyne byzondere manier, zo wel heeft weeten te doorgronden, dat men byna zoude konnen zeggen, dat *Poussyn* zelfs na zyn dood met hem daar aan heeft willen arbeiden en dat hy hem als in dienst hield, om na geen ander Schilder te werken.

Het is dan ligt door deeze groote werken te zien, dat *Poussyn* een der zeldzaamste Mannen van zyn tyd geweest is en dat hy al zyn kennis besteed heeft tot de verscheidene bewerpen van zyn verstand, om aan de Nakomelingen te doen zien, hoe hoog hy by de Vorsten en de voornaamste Personagiën gewaardeert wierd, laatende geen stuk uit zyn handen komen of het zelve moest doorschildert weezen, en waar over hy alvoorens zyn oordeel op eene zo gestrenge als natuurlyke wyze velde. Dit veroorzaakte de algemeene hoogagting zyner werken, welke greetig gezogt worden en altoos in waarde zullen zyn.

Eindelyk *Poussyn* het algemeen noodlot, 't geen onze dagen in zyn handen draagd, niet konnende ontwyken, en zig door een beroerte vindende aangetast, die de helft van zyn lichaam trof en hem dreigde de natuurlyke werkingen van de andere helft op te schorten of onbruikbaar te maaken, verdubbelde de kragten van zyn opregten Christelyken Geest, om zig aan de aanbiddelyke Wille van God te onderwerpen, welke hem zyne aanstaande dood, die hy als een zondaar moest ondergaan, aankondigde: hy zag dan wel, dat hy nog door goed nog eer meer Jaaren zoude konnen ver-

krygen, en zyn lichaam onder de pyn en ongemakken allengkens voelende bezwyken, bezorgde hy zyne huisselyke zaaken, om daar na alleen op zyne Zaligheid te denken en van dag tot dag zyn dood af te konnen wagten, welke zyn leevensloop eindigde in het Jaar 1665, zynde 71 Jaaren oud. Hy is door de geleerden betreurd, door zyne vrienden beweend, en zelfs waaren zyne benyders gevoelig over het verlies van haar sterksten steun.

Een der aanmerkelykste zaaken in zyn leeven is, dat hy niemands manier nagevolgd heeft, hebbende hy zig zelfs een manier eige gemaakt, die ten Model van veele andere verstrekte. Men vind niet dat hy eenige Discipelen gemaakt heeft; dog daar en teegen heeft hy veel verwonderaars nagelaaten.

Casper du Ghet, heeft zyn manier in zyn Landschappen aangenomen, welke zeer geagt zyn, deeze was zyn Schoonbroeder en stierf kort na hem.

Wat *Poussyn* aanbelangd, zommige zeggen, dat hy van de zagte en lieffelyke manier van *Guido Rheni* en *Albano* afgeweeken is, om *Dominikyn* als den kragtigsten in de Teekening en uitdrukking te volgen.

Niemand heeft de waare Kenteeken in de Beelden zo ver gebragt dan hy. De fraaiheid, edelheid en natuurlykheid in zyne uitdrukkingen zyn weergaloos. Hy heeft in de weeromkaatzing der voorwerpen op glanssige en doorschynende lichaamen, gelyk by voorbeeld het water, zeer wel geslaagt, vermits hy de vaste grondregelen daar van volmaakt bezat.

Vr. Kan men van U tegenwoordig niet zonder fchroom eenige aanmerkingen op de hoedanigheeden en werken van dien grooten Man vergen?

Antw. Het zal my fteeds veel vermaak zyn, de begaaftheeden van dien grooten Meefter en deszelfs werken te doen opmerken.

Men kan zeggen, dat *Pouffyn* des te oordeelkundiger in zyn verkiezing geweeft is, en konftig om dezelve van waarde te maaken, vermits 'er geen Schilder geweeft is, die meer natuurlyke kennis bezeeten of meer gewerkt heeft dan hy, ten einde de fraaifte weetenfchappen te bezitten, die een Schilder tot volkomenheid konnen brengen.

Hy verftond alle de Partyen, welke noodwendig in de Compofitie moeten koomen, en wift hoe men de Partyen, welke onnoodig zyn en eenige verwerring konnen veroorzaaken, vermyden moeft; hoe de voornaamfte Beelden fterk en tot haar voordeel te doen voorkomen; hoe aan de andere niets te geeven, dat dezelve te veel doet uitfteeken, het zy door de Majeftueusheid of deftigheid der Actien, het zy door de koftelykheid der Kledagiën of byvoegzelen; en dusdanig een overleg te maaken, dat 'er niet te veel nog te weinig Beelden zyn; dat zy in een fraaye en gevoegelyke ftand geplaats worden, zonder elkander hinderlyk te zyn, en dat ieder de vereifchte Actie volkomen verbeeld. Dit ziet men in de ftukken van Mofes op de Rotsfteen flaande en in de zeeven Sacramenten. waar in alle de Partyen tot de volmaaktheid van de Ordonnantie meede werken, gelyk ook tot de fraaye fchikking der Beelden, op dezelve

ve wyze als de welgevormde leeden tot de volmaakte fraaiheid van een lichaam ſtrekken.

Welk een ſchoonheid en bevalligheid ziet men niet in zyn Tafereel van Rebecca? Heeft hy in het zelve niet volkomentlyk waargenomen, het geen een goede ſtand genoemd word, en vooral al de bevalligheid, zynde deeze begaafdheid zeer dierbaar en zeldzaam, zo wel in de Schilderyen als in al het geen de natuur kan voortbrengen. Daarom maakte *Pouſſyn*, die de omſtandigheeden wel wiſt te verkiezen, en dezelve aan de onderwerpen, welke hy behandelde toe te paſſen, zig daar van een reegel, en zeide gemeenlyk, dat hy aan zyne Tafereelen een *Phrygiſe* manier gaf, om te kennen te geeven, dat hy alleenlyk het oogmerk van het voornaamſte onderwerp volgde; dit word in zyne werken opgemerkt, waar van alhier een voorbeeld. Wanneer hy verbeelden moeſt den tyd, dat Abrahams Dienaar (die getrouwen Afgezant, verzeekert van de keus die de Heere van Rebecca gedaan had) bezig is, om zyne beveelen ter uitvoer te brengen, verbeelde hy hem zyne Kameelen op een afgezonderde plaats ontlaaden, zyne geſchenken en geloofs-brieven genoomen en zyne voorſtelling gedaan hebbende, thans aan die Dogter de Huwelykſe verbinteniſſen geevende. Dit is het onderwerp, 't geen hy zig in dat bedryf voorgeſtelt heeft, waar aan hy alle de Partyen van het zaamenſtel van dat heerlyk werk zodanig verknogt en verbond, dat hy 'er niet by deed of het voegde aan een Huwelyksſtuk. Alles is 'er vrolyk, blygeeſtig, vermaakelyk en aangenaam in, hebbende hy vermyd,

'er

'er een gezelſchap van oude vrouwen by te voegen, maar alleenlyk jonge Dogters, netjes opgeſchikt, van een volmaakte bevalligheid en haare kleedingen met veele ploojen; de coleuren zyn fraai, de Proportien uitſteekent, en men kan zelfs zeggen, dat hy dit Tafereel op de Corinthiſe wyze gemaakt had (gelyk hy zelfs dikwils zeide) zinſpeelende op het gebruik der Architecten, welke, als zy een Gebouw maaken, alle de Partyen tot de minſte toe van de manier, die zy verkooren hebben, doen afhangen. Dit ſtuk is by de zeeven voet lang en vierdhalf voet hoog.

In zyn Tafereel, waar in Chriſtus twee Blinden geneeſt, is al wat by die verbeelding koomt, groots, Majeſtueus, deftig en ernſtig, zo in de Actien, als in de Kleeding der Beelden, coleuren en ſchikking van het Landſchap; en indien de Schilder, de meenigte des volks (waar meede volgens de Heilige Schrift onze Zaligmaker verzeld was) agter gelaaten heeft, om de verwarring, welke dit aan zyn Ordonnantie zou veroorzaakt hebben, te vermyden, heeft hy zulks gedaan, vermits deeze omſtandigheid niet ter zaake van de verbeelding van het wonderwerk doed; om echter niets, dat weezentlyk tot het onderwerp behoort, over te ſlaan, heeft hy in het klein getal Beelden, welke den Zaligmaaker volgen, alle de beweegingen en hartstogten uitgedrukt, die tot deeze omſtandigheid konnen voegen. De ongelovigheid en onverſchilligheid der Jooden, de nieuwsgierigheid, uitjouwing en beſpotting der Phariſeën, alles is 'er zo wel in uitgedrukt als het geloof, de verwondering en de yver der Diſcipelen, als mee-

de de eerbied, de aandagt en de groote begeerte der lydenden.

Betreffende het oordeel van den Schilder, 't geen in het geheele Werk moet blyken, en de Party is, welke over alle de andere moet heerschen, die dezelve moet bestieren en welke het zamenstel van een werk meest tot volkomenheid moet brengen, daar in heeft hy nooit gemist, zo ten opzigten van den natuurlyken stand der plaatsen, als het maaksel der gebouwen, altoos overeenkoomende met de verschillende Landstreeken. Hy wist zeer wel onderscheid te maaken tusschen de Wapenen en Kleedingen, aan ieder Landaard eigen, en men heeft ook opgemerkt, dat hy vermyd heeft, de beweegingen des lichaams en gemoedsdriften, op een overmaatige en onaangenaame wyze te verbeelden.

Maar dewyl alles in zyne Tafereelen verwonderenswaardig is, zou te veel tyd noodig zyn, om dezelve alle in het byzonder te beschouwen, en de al te groote meenigte zoude aan het verstant het zelve verdriet konnen veroorzaaken, als een al te langduurige gelykluidentheid van Instrumenten aan het gehoor zoude baaren. Laaten wy derhalven ons alleenlyk aan één stuk houden, om het zelve in zyn geheel te onderzoeken, en daar in alle de hoedanigheeden van dien Schilder te beschouwen.

Zyn Tafereel van het Manna door de uitgestrektheid van het onderwerp, de meenigte der Beelden, de fraaiheid van het Landschap, hoewel uit de natuur onvrugtbaar, en kortom de vereeniging en bevalligheid van het geheel, kan ons overvloedige stof verschaffen.

Laa-

Laaten wy dan om te beginnen zyn ontwerp met deszelfs overeenkomst gaade slaan: om dit wel te begrypen moet men drie dingen vaststellen, welke volstrekt noodig zyn, en volgens welke men zien zal, op welke wyze *Poussyn* dezelve opgevolgt heeft.

Eerstelyk het *Ontwerp* van de Plaats; ten tweede de *Schikking* der Beelden, en ten derde het *Gezigt in 't verschiet.*

In het eerste is op te merken, dat Poussyn groote Terrassen gelegt had, om aan de voorste Beelden tot grond te verstrekken en het verschiet te verlengen, waar in zig groote en ysselyke Rotzen opdoen, welke het denkbeeld van een akelige Woestyn geeven, alwaar de schraale en drooge grond geen graanen nog gewas voortbrengd en de boomen zo dor zyn, dat 'er geen bloessem nog vrugt aan te zien is. De verscheidene groepen van elkander afgezondert, maaken zoodanige groote Partyen uit, dat het gezigt daar zonder moeiten heen en weer kan zwerven en egter komen zy tot malkander, om een fraaye algemeenheid uit te maaken.

In idere groep moet men een oordeelkundige verscheidenheid met verwondering aanmerken en een heerlyke omtrek tot de verbeelding van het onderwerp; en wat het *Gezigt in 't verschiet* betreft, moet men ook bekennen, dat niets regelmaatiger gezien kan werden, en dat de uitvinder van dat werk in een onderwerp van wanorder middel gevonden heeft, zonder ongeschiktheid en verwerring veel Volks te voorschyn te brengen, hebbende hy inzonderheid zyn voornaamste Held-Beeld in een verheeven en aanzienelyke plaats weeten te stellen, wer-

waarts het gezigt door de Actien van alle de Beelden geleid word.

Dit Tafereel tot onderwerp hebbende de Israëliten in de Woestyn ten tyden God hen het Manna toezond, is zes voet lang en vier voet breet.

Het Landschap bestaat in Bergen, Bosschagiën en Rotssen; op de voorgrond ziet men aan de eene zyde een zittende Vrouw, welke aan een oude Vrouw de borst geeft en een Kind dat digt by haar is schynt te streelen. De Vrouw, welke te zuigen geeft, is met een blaauwe Tabbaard gekleed, en met een purpere Mantel met geel gehoogt, en de andere Vrouw is in 't geel gekleed. Niet verre van daar staat een Man met een roode Kleedy gedekt en wat meer na agteren ziet men een zieke, welke half in 't opstaan is en op een stok leund. By de voorgemelde Vrouw zit een oud Man, zyn rug naakt en het overige van zyn lyf met een hembd en een Mantel rood en geel van verwe bedekt; een Jongeling houd hem by zyn arm om hem te ondersteunen. Op dezelve lyn vertoont zig een Vrouw ruggelings, dragende een klein Kind op haare armen, leggende met de eene knie op de grond, aanhebbende een geele Tabbaard en blaauwe Mantel en wenkende met de hand een Jongen, welke een korf vol Manna in zyne handen houd, om 'er aan den voorgemelden ouden Man wat van te brengen.

By deeze Vrouw zyn twee Jongens, waar van de grootste den andere weg stoot, om het by hem needergevalle Manna alleen op te raapen. Wat verder vertoonen zig vier Beelden, de twee, die het naaste by zyn, verbeelden een Man

Man en een Vrouw, welke Manna raapen; en de twee andere een Man, die iets aan zyn mond brengd, en een Dogter met een blaauwe Kleeding met geel gemengd, na om hoog ziende en de ſlip van haar Kleed ophoudende, om het uit de lugt vallende Manna 'er in te vangen; by den Jongen, die een korf heeft, zit een Man op zyne kniën, met gevouwe handen zyne oogen na den hemel ſlaande.

Vr. Om hier vrugt uit te trekken is het niet genoeg de coleuren van dat Tafereel te noemen, maar nog dient 'er by gezegd te werden om welke reeden en op wat grondreegelen hy gebouwd heeft, ten einde daar in zo fraai een ſchikking te brengen.

Antw. Om 'er een grondige onderrigting van te geeven, moet ik U zeggen, dat hy de verdeeling keurig waargenomen heeft, zo in de ſieraaden der groote werken als in de gemeene Tafereelen, en dezelve volgens hunne hoedanigheeden na hunne waarde ſchikkende, waar in het volgende opgemerkt moet werden; namentlyk

Dat het wit het ligt verbeeld en de luiſter aan het hoogſel geeft; dat het ſwart daar en teegen gelyk de duiſternis de voorwerpen verdonkert en verdoofd; dat alzo het bruin een ligte coleur door zyne tegenſtelling doed uitſteeken, en dat zy elkander te baat komen, om de voorwerpen van malkander te ſcheiden.

Dat men een goede verkiezing van coleuren moet doen, dewelke beſt voegen, om de fraaye uitwerkzels der Natuur na te volgen, en de overmaatige en groove manier vermyden; voornamentlyk in de Vleeſch-coleuren, waar in men een al te ge-

gemaakte roode verw vermyden moet, die eer na gevild vleesch dan na vel gelykt, als meede de verscheidenheid van schitterende tinten, gelyk de gloed of glans van een doorschynend lichaam, 't geen de verscheidenheid der naastgeleegen coleuren vertoond; want het vel van een mensch, hoe eel ook, moet altoos een doffe coleur behouden.

Ook moet men op de Kleeding letten, waar in men volle vryheid heeft, de coleuren te verkiezen, welke de bequaamste zyn om kragt by te zetten en fraaye uitwerkzelen voort te brengen, zonder te vergeeten, dat men in de Landschappen moet waarneemen

Dat de Lugt, welke doorgaans 'er over al in verspreid is, iets verligtende met zig voert, het welk geen sterk bruin in zyne afgeleege Partyen verdraagd, waar in men by de eerste opslag van een Tafereel niet zien kan, dan het geen den gezigteinder nadert en mits dien het klaarste is; ook moet men uit de natuur de coleuren, welke elkander het meest konnen te baat koomen, doen naderen, gelyk het rood en het groen, het geel en het blaauw.

Men moet zig van derzelver eigenschappen wel weeten te bedienen, om dezelve zodanig te schikken en te leggen, dat zy zig na de uitwerkzels der groote Partyen van het ligt en het bruin voegen.

Ook wel bezeffen, dat de sterke Coleuren de zagte te baat komen en dezelve voor of agterwaarts stellen, na den stand en graad, die men haar geeft.

Voorts heeft Poussyn de overeenkoming der coleuren wel waargenomen, en derzelver sim-

ſimpathie door haare onderlinge eigenſchappen van zig aan elkander te konnen voegen, het zy door menging of door inlyving van derzelver ſtoffe.

De nabyheid van de naaſt bygeleege plaatſen, na dat die kragtig zyn, gelyk het rood het purper en het geel, of helder, gelyk het wit, het geel en het blaauw.

In de coleuren heeft hy derzelver uitwerking wel begreepen, het zy aangaande de vereeniging, waar door dezelve gepaard moeten worden, en dat op zodanig een wyze, dat zy zig zagtjens binden onder de luiſter van een voornaamſte coleur, welke over het geheele Tafereel heerſcht, dezelve als met een zoort van groepen ſchikkende, waar in men de knoop, de ketting of aaneenſchakeling ziet en de ſteun, welke de uiteindens derzelver onderſchragen, om die alle by elkander te voegen en 'er een aangenaame verknogtheid van te maaken. Hy heeft de verſcheidendheid der Coleuren zo wel geſchikt, dat zy malkander deelagtig worden, door de gemeenſchap van het Ligt en door middel van de weeromkaatzing.

Bemerkt ook de ſchikking, welke hy in agt genoomen heeft; met beſcheidenheid de verſchillende graaden der Coleuren behandelende, zo ten aanzien

Van de verſcheidenheid, die tuſſchen een der Coleuren komende, derzelver gloed als door een zagte afbreekinge vermeerderd, welke zonder dat laf zoude zyn. Hier in heeft hy veel oordeel en beſcheidenheid gebruikt.

Van de overeenkomſt, dewelke de verſcheidentheid der Coleuren doet vereenigen, de flauheid

heid van de eene te gemoed koomende door de kragt van de andere, om die te onderſteunen; gelyk door een welgereegelde gelykluidenheid, waar in men met voordagt zommige dingen ligt moet overſtappen, om dezelve als een grondſlag of ruſt aan het gezigt te doen dienen, en wederom van andere meer werks maaken, welke door hun luiſter de voorrang houden.

Van de Afweiking, waar in, om des te gemakkelyker de graad der wykende Coleuren eevenreedig te maaken, hy van dezelve zoort in haar volkome zuiverheid behouden en die, welke hy heeft willen verwyderen, daar by vergeleeken heeft, volgens de Perſpective ſnyding, om derzelver vermindering te ſchikken, in agt neemende, dat de hoedanigheid van de Lugt, wanneer die met dampen beneevelt is, dezelve meer verdooft, dan wanneer dezelve helder is.

Van de ſchikking der Coleuren: hier in heeft hy ſteeds waargenomen, op den voorgrond van het Tafereel die, welke uit de Natuur de ſterkſte zyn, in haar grootſte zuiverheid te leggen, om door de kragt van haar gloed de gemengde Coleuren en die, welke wyken moeten, na agter te dryven: in dien eerſten rang heeft hy de gewaterde weerſchynende Coleuren, als de helderſte weeten te leggen, zig niet ontziende, dezelve in haar grootſte kragt te ſtellen, dewyl de natuurlyk Lugt, welke in den afſtand van het gezigt is, die genoegzaam verzagt. Men moet ook nog opmerken, haar onderſchikking aan de verbeelding der onderwerpen en aan de aard van glansſige of doove ſtoffen, vaſt of doorſchynende, ruuw of glad.

Om

Om weeder tot ons Tafereel te koomen, zullen wy zeggen, dat de twee Partyen, dewelke ter regter en ter ſlinker zyde zyn, twee groepen uitmaaken, die in het midden open zyn en vryheid aan het gezigt laaten, om Moſes en Aaron, welke verder afſtaan, des te beeter te doen zien. De Tabbaerd van den eerſten is van een blaauwe ſtof en zyn Mantel rood; de laatſte is in het wit gekleed: zy zyn door Ouderlingen des Volks verzeld, alle in verſcheidene geſtaltens verbeeld.

Op de Bergen en Heuvelen, welke in het verſchiet ſtaan, ziet men Tenten en Vuuren en een groote meenigte Volks wyd en zyd verſpreid, het geen zeer wel na een leegerplaats gelykt, de Lugt is hier en daar met dikke wolken bezet, en het ligt, dat op de Beelden valt, ſchynt een morgenligt te zyn; dog niet zeer helder, dewyl de lugt vol dampen is en zelfs aan een zyde duiſter door het vallen van het Manna.

Na U dit Tafereel voor oogen geſtelt te hebben; laaten wy nu de fraaye ſchikking van den ſtand opmerken, welke de onvrugtbaarheid van een Woeſtyn en een onbebouwden grond volmaaktelyk wel verbeeld: want offchoon het Landſchap op een konſtige en fraaye manier verkoozen is, beſtaat het egter alomme ſlegts uit groote Rotzen, die aan de Beelden tot grond dienen. De boomen hebben ganſch geen fraaiheid, de aarde brengd geen kruiden nog planten voort, en men beſpeurd geen weegen nog paaden, waar uit men zoude konnen afneemen, dat het Land betreeden word; in teegendeel men ziet een meenigte menſchen, welke geheel af-

afgemat en hongerig, en gevolgelyk zeer zwak ſchynen te zyn.

Deeze meenigte Volks op verſcheide plaatſen geſtelt, maakt een aangenaame verdeeling aan het gezigt, het welk zig desnietteegenſtaande over de ganſche uitgeſtrektheid van die Woeſtyn kan verſpreiden. Dog op dat de oogen niet altoos als daalende en in een zo groot uitgeſtrekt Land als verdwaald zouden zyn, worden zy opgehouden door de groepen der Beelden, welke het voornaamſte onderwerp niet breeken, maar dienen, om het zelve aan elkander te ſchaakelen en te beter te doen bevatten. In de verſchillende ſchikking der Beelden vind men een wonderbaare verſcheidenheid. De ſtand en gebaarden, met de Geſchiedenis overeenkomende, verwekken die vereeniging der Actien en de fraaye overeenkomſt, die in dit Tafereel gezien worden.

Wat het Ligt betreft, moet men opmerken, hoedanig het over alle de voorwerpen verſpreid is; den Schilder heeft om te toonen, dat dit geval in de dageraad geſchiede, eenige dampen aan den voet van den berg en op de oppervlakte der aarde verbeeld; hier door is 't, dat de afgeleege onderwerpen niet te zigtbaar zyn; dit dient zelfs om de naaſtgeleegen Beelden van een te ſcheiden, op welke eenige ſchitteringen van Ligten vallen, welke uit de openingen der wolken voortkoomen, en door den Schilder op die wyze met voordagt behandelt zyn, om de byzondere Dagligten, welke hy in verſcheide plaatſen van zyn werk verdeelt heeft, te begunſtigen. Het is kennelyk, dat hy noodig geoordeelt heeft, de lugt van die kant, daar het

Man-

Manna valt, donkerder te moeten houden en te maaken, dat de Beelden daar meer verligt worden, dan van de andere kant, alwaar de lugt helder is, om ze dus alle te verfcheidentlyker te behandelen, zo wel in de uitwerkingen van het ligt, als in haare Actien, en alzo een aangenaame verfcheidenheid van ligten en fchaduwen aan zyn Tafereel te geeven.

Aangaande de Teekening; let wel op de omtrekken van den ouden Man, hoe groots en wel geteekent zy zyn, en hoe naauwkeurig en duidelyk alle de uitfterften, en zo beftipt, dat 'er niets op te zeggen is; maar het geen inzonderheid uitmunt, is de proportie van alle de Figuuren, welke uit de fraaifte Standbeelden van de oudheid genomen is, en volkomentlyk na het onderwerp gerigt.

De oude Man, die ftaande verbeeld is in een fraaye geftalte en wiens leeden aan een man voegen, welke niet zeer kragtig nog ook al te tenger is, heeft deeze de proportien van Laocoon niet? *Pouffyn* heeft zig van dezelve maate bedient, om dien zieken Man te verbeelden, wiens leeden, hoewel maager en fchraal, egter een nette evenreedigheid met elkander hebben en bequaam zyn om een fraay Lichaam te vormen.

De Vrouw, welke de borft geeft, fweemt na het Beeld van Niobe; alle de deelen zyn 'er volmaakt in geteekent; in het Beeld van die Koningin word een Manhafte en te gelyk Edle fchoonheid gezien, welke een goede geboorte te kennen geeft, en gevoegelyk is met een Vrouw van een middelbaare ouderdom. De Moeder is na dezelve proportie; dog wat fchraalder.

Die Man, welke agter de Vrouwen legt, gelykt die niet na het Standbeeld van Seneca, het welk te Romen is; *Poussyn* heeft het beeltenis van dien Wysgeer verkooren, om een oud Man te verbeelden, die verstandig schynt te zyn.

De Jongeling, welke hem aanspreekt, zweemd veel na het Beeld van Antinous: de twee andere, die malkander stooten, zyn van verschillende Proportiën, de jongste gelykt na de Kinderen van Laocoon; de andere zweemd na die kragtige samenvoeging van leeden, die men in een der Worstelaars ziet. De jonge Vrouw, welke haar rug toe keerd, gelykt na Diana van Ephezen en is zeer vlug; en de Jongeling, die een Korf draagd, zweemt na Apollo, en de andere is van een verschillende Proportie. De Dogter, die haare Tabbaerd opligt, gelykt na het Venus Beeld van Medicis, en de Man die op zyne kniën legt, zweemd na het Beeld van Hercules Commodus.

Dog het is niet genoeg, zig over de Proportien te verwonderen, het geen ook bekoorlyk is, bestaat in de uitdrukking der Beelden, welke alle eigenschap hebben tot het onderwerp; want men ziet 'er geen één, of het heeft betrekking met den toestand, waar in het Joodsche Volk zig toenmaals bevond.

Is 'er het Perspectief niet volmaakt in waargenoomen? Ziet men door den val der ligten in de uitwerkingen van den dag niet drie dingen, waardig om opgemerkt te worden. Het eerste is het algemeen ligt 't geen het meest uitsteekt; het tweede een vloeyend ligt op de voorwerpen, en het derde een verstrooit ligt het welke door de dikke lugt vermengd word.

Het

Het Algemeen ligt heeft hy op den ſchouder van dien ſtaanden Man doen vallen, welke verbaaſt ſchynt te zyn; op het hoofd van die Vrouw, welke haar Moeder te zuigen geeft, en op den rug van de andere, die zig omkeert, en in het geel gekleed is: het bovenſte gedeelte van die Beelden word ſlegts door dien zwaaren dag verligt; want het onderſte ſchept alleen een vloeyend ligt, gelyk dat van den zieken, van den leggenden ouden Man en van den jongeling, welke hem ophelpt, als meede van de twee jongens die vegten, en van de andere Beelden, die rondom die Vrouw zyn, welk haar omkeert.

Aangaande Moſes en die, welke hem omringen; op de zelve valt maar één ligt, dat verdooft is door de tuſſchenſtelling, die 'er gevonden werd in den afſtand tuſſchen hen en de andere Beelden, welke op de voorgrond van het Tafereel zyn, en daarenboven nog ligt ontfangen volgens haare meerder of minder afſtand.

Het geel en blaauw der Coleuren, zynde die het meeſt aan het ligt en de lugt deel hebben, heeft Pouſſyn zyn voornaamſte Beelden met geele en blaauwe ſtoffen gekleed en in alle de andere kleedingen, altoos iets van beide deeze voornaamſte Coleuren bygevoegt, in agt neemende, om het geel meer te doen uitſteeken, op dat het overeenkomſt zouden hebben met het ligt, 't geen over het geheel Tafereel verſpreid is, waar van gezegt kan werden, dat hy het zelve met een diepe kennis, een heerlyk Penſeel, en een welgegrond Oordeel uitgevoerd heeft.

Dog vermits de fraaiheeden van dit Tafereel

ons ongevoelig genoopt hebben, buiten ons bestek te treeden, en van de onderscheidene Partyen, waar in de overeenkomst bestaat, te spreeken, zal het niet ondienstig zyn te deezer geleegenheid te handelen van het geene de Academie der Schilderkonst (*Expressie*) uitdrukking noemt. Dit woord kan in driederley opzigten genoomen worden; namentlyk de uitdrukking van het onderwerp in het algemeen van de byzondere hartstogten en van de Phisionomie. Belangende het eerste moet men zeggen, dat een Schilder alle de Partyen, welke in het bewerp van zyn Tafereel voorkoomen, zodanig moet schikken, dat zy al te zamen meede werken, om een net denkbeeld van het onderwerp te geeven, invoegen zy in het verstand der aanschouwers, de indrukzelen verwekken, welke aan dat denkbeeld eigen zyn, en indien in het verhaal der Geschiedenis zelfs eenige omstandigheeden voorkoomen, die aan dezelve teegenstrydig mogten weezen, moet men die verby stappen, of zo weinig vertoonen, dat die geen verhindering konnen te weeg brengen. Egter kan men zig een bescheidene vryheid aanmaatigen, om fraaye toevalligheeden te verkiezen, of wel een Allegorie, welke door de verscheidenheid van het teegenstrydige aan het onderwerp wel voegd; dog de Schilder moet vermyden, om dingen, die onbestaanlyk zyn, by elkander te voegen: by voorbeeld de Waarheid van Geheiligde dingen met de Ydele verdigtselen te vermengen, of Personagien in te voeren, welke in onderscheide Tyden in weezen geweest zyn.

Hy kan zig zelfs voorstellen, dat men schryvende wel in verscheide Perioden, een breed-

voe-

voerige beſchryving van alle de omſtandigheeden, welke by vervolg van tyden voorvallen, kan uitdrukken; dog dat men in een Schildery te gelyk het denkbeeld van het onderwerp moet doen begrypen; weshalven een Schilder zig aan deeze drie gelykvormigheeden moet verbinden: namentlyk, aan al wat 'er op een en dezelve tyd gebeurd, aan het geen het gezigt met een oogwenk kan beſchouwen, en aan het geen in de ſpatie of omtrek van eèn Tafereel kan verbeeld werden, waar in het denkbeeld der uitdrukking ter plaatſen van de voornaamſte Perſonagie van het ſtuk moet komen, op dezelve wyze als het Perſpectief alles tot op een zelfde oogpunt brengt.

De pligt van den Schilder is, naarſtig te betrachten al het geen weezentlyk tot zyn onderwerp behoort, en wel te onderzoeken al wat de goede Schryvers desweegens gezegd hebben en wat den Held of voornaamſte Perſonagie het meeſte aanzien en luiſter toebrengen, om dus het regte denkbeeld 'er van te geeven, en door dat middel het gebrek te vermyden, dat men in veele Tafereelen ziet, dewelke anders zeer fraai zyn, by voorbeeld

Is het iets, dat het denkbeeld der Geſchiedenis wel te kennen geeft, als Baſſan in een Tafereel, waar in hy den verlooren Zoon tot zyn Vader wederkeerende verbeeld heeft, de voornaamſte Beelden in het klein ſchilderd en zelfs ver op de agtergrond van het Tafereel plaats, terwyl hy op de voorgrond een groote keuken verbeeld met Volk, dat bezig is een vet Kalf te beryden? moeſt Breugel in een Schildery, verbeeldende de aanmerkelykſte daaden

van Magdalena, de voornaamste Personagien in het verschiet brengen, en op den voorgrond Beelden, die tot de Historie niet dienen, de een speelende, de andere vegtende en onder andere ook een beursesnyder, welke Beelden het gezigt meer dan het principaal na zig trekken?

Ziet men zelfs niet in verbeeldingen der Geboorte van Christus op de aanzienelykste plaatsen een Os of een Ezel gestelt, welke ongeschikte en onvernuftige dieren zyn, die het merkteeken van ongetemtheid met zig draagende, in 't geheel niet vereist worden, om die geheimenis kenbaar te maaken, nadien zulks door geen een der Evangelisten aangeteekent en slegts maar alleen tot een verwyt tegen het Volk Israëls gesprooken is by den Propheet Esaias, in het eerste Capittel, en door de Schilders als een ongegronden Traditie is overgenoomen, steunende op het gevoelen van een Schryver, welke die text qualyk verstaan en nog erger toegepast had; dog laaten wy den draad van ons Vertoog weder hervatten.

Jean Cousin van Soucy, by Sens, was een uitneemend Landmeeter en groot Teekenaar. Hy begon eerst op Glas te schilderen, zettede zig te Parys neder, offschoon hy te Sens de Dogter van den Luitenant Generaal van dat Land getrouwd had. Het fraaiste zyner Tafereelen is het laatste Oordeel, 't geen in de Sacristy der Minnebroeders in het Bosch te Vincennes gezien word, en door den toemaals vermaarden Teekenaar Petrus de Jode gegraveerd is. Hy heeft veel en voornamentlyk op glazen zo te Sens, als te Parys in de St. Gervasius Kerk geschildert. Ook heeft hy een Boek, bevatten-

tende de beginzelen der Teekenkunde gemaakt, 't geen het Boek van Jean Coufin genaamd word. Vermits hy de Beeldhouwkunde zeer wel verftond, maakte hy het Graf van den Admiraal Chabot; ook heeft hy verfcheide Tafereelen op doek gefchilderd, hy leefde, reeds zeer oud zynde, in het Jaar 1589, dog de tyd van zyn dood is onzeeker Door zyne manieren verkreeg hy de agting van Hendrik den II, François den II. en Hendrik den IV, welke hem beurtelings met weldaaden opgehoopt hebben.

Het zal niet onvoeglyk wezen alhier te zeggen, dat Albert Durer en Lucas van Leiden, op Glas gefchildert hebben en dat de glazen der Capelle van Gaillon en verfcheide te Rouaan heerlyk, en die te Chartres gezien worden, ook zeer wel gefchilderd zyn; dog van de Glasfchilders heb ik in het eerfte Deel breedvoeriger gefprooken.

Simon Vouet wierd te Parys in het Jaar 1582 gebooren. Zyn Vader, welke te dier tyd de Schilderkonft oeffende, leerde hem de eerfte gronden, waar in hy fterk vorderde. Van zyn veertiende Jaar af gaf hy groote hoop van zyn Perfoon, door de Teekeningen, die hy met zo veel vaardigheid uitvoerde, dat hy daar door de agting van eenige verkreeg, welke van zyne bequaamheid genoegzaam overtuigd zynde, hem geleegenheid gaaven, om na Engeland te gaan en aldaar eenige aanzienlyke werken te ondernee-men. Naauwelyks was hy bekent geworden, voor het geen hy was of wierd door een Lady van de eerfte rang verkooren, om haar Portret te fchilderen; vervolgens den Heer de Sancy, Afgezant na Conftantinopolen, geneegenheid

voor hem opgevat hebbende, nam hem meede, om het Portret van den grooten Heer te schilderen, 't geen hy met veel lof uitvoerde, en dien Vorst zo zeer deed gelyken als of hy gestadig voor hem gezeeten had, ofschoon hy hem egter maar eens door een Venster had gezien. Van daar ging hy na Romen, vond 'er geleegenheid zyn roem te doen stygen en bragt het geduurende een verblyf van dertig Jaaren zo verre, dat hy zig zelfs in zyn werken te boven ging, schilderende eenige werken van zulke ongemeene smaak, dat men goed vond dezelve tot een ieders verwondering in een der voornaamste Capellen van St. Pieters Kerk en in die van St. Laurens te plaatsen, ook is in de Capelle van het H. Sacrament te Lorette een Tafereel van hem, verbeeldende het laatste Avondmaal, 't geen zeer wel behandeld is.

Op het verhaal zyner talenten aan Lodewyk den XIII. gedaan, begiftigde hem dien Vorst met een Jaarwedde, om hem aan te moedigen in zyn dienst te volharden. Ontrent dezelve tyd wierd hy tot Prins der Academie van St. Lucas verkooren, voor dat hy uit Romen na Vrankryk keerde. In het Jaar 1627 quam hy op 's Konings bevel weder te Parys en wierd tot zyn Majesteits eerste Schilder aangesteld. Aldaar ontbood hy zyn huisvrouw Virginia da Vezo Vellatrano, die uit een voornaame Familie van Romen afkomstig was en een byzonder talent tot de Schilderkonst had. Zo dra hy zig nedergezet had, was hy op nieuwe onderneemingen bedagt, en bleef niet lang zonder tot de voornaamste dingen gebruikt te worden. Hy

be-

begon allereerſt met eenige werken binnen het Paleis van Luxemburg, en ſchilderde 'er voorts de zeldzaamſte werken, die hem zyn vernuft opgaf, en alzo hy veel behaagen in de verſcheidentheid der dingen ſchepte, vond hy geleegenheid om de ſchetſen tot de Tapyten van de Louvre te teekenen, waar aan hy met grooten roem gewerkt heeft. Wylen den Kardinaal de Richelieu gebruikte hem insgelyks tot de Galleryen en aan de Capelle van zyn Paleis, en zeer vergenoegd zynde over de verwonderenswaardige werken van zulk een volmaakt vernuft, zond hy hem na Ruel, alwaar hy in de Capelle verſcheide geeſtelyke Hiſtorien ſchilderde: van daar ging hy na Chilli, en maalde in het huis van wylen den Marſchalk d'Effiat verſcheide Tafereelen, welke heeden nog als wonderſtukken der Konſt aangemerkt werden.

Den Heer Cancelier Seguier van zyn bequaamheid onderregt zynde, vertrouwde hem de verdeeling van alle de Schilderyen van zyn Paleis: onder andere ziet men 'er een Aanbidding der Koningen, en geheel op de voorgrond een Baluſter zeer natuurlyk verbeeld. Tot zyn lof word gezegd, dat hy alleen meer dan iemand zyner tydgenooten gewerkt heeft.

Het Tafereel van het groot Autaar van St. Euſtachius, dat van St. Nicolaas des Champs, dat der Carmeliter Nonnen van de ſtraat Chappon, die der Paters Jeſuiten van het Profeſſenhuis en Noviciaat zyn onwederſpreekelyke getuigen deezer waarheid.

Toulouſe beroemd zig twee Tafereelen van hem, in de Capelle der ſwarte Penitenten, te hebben; het eene verbeeld de kopere Slang,

en het andere de vinding van het waare Kruis. Zyne werken in de Baden der Koningin en te St. Germain gemaakt, komen zo verwonderlyk voor, dat het verstand en gezigt daar over te gelyk verstelt en vergenoegt staat; mitsdien wierd hem door de Koning, ten blyke van zyn genoegen desweegens, een aanzienelyke somme toegelegd, en zelfs wilde hy van hem de manier van Schilderen leeren, 't geen zo wel gelukte, dat dien Vorst schilderde en zelfs Portretten maakte, welke hy daar na, aan die hy des waardig oordeelde, vereerde.

De groote naam van Vouet by den Koning van Engeland bekend geworden zynde, begeerde die Vorst eenige stukken van hem te hebben, en poogde hem door zeer voordeelige aanbiedingen aan zyn Hof te lokken; dog waar na hy ten nadeele van zyne verbintenis met Vrankryk niet konde luisteren.

Eindelyk na het te voorschyn brengen van zo veele roemwaarde werken, welke zyn naam en gedagtenis zullen vereeuwigen, en hem aanzienelyke middelen toegebragt hebben, is hy in den ouderdom van 59 Jaaren overleeden en in de Kerk van St. Mederic begraaven.

Hy had veele Discipelen en onder andere

Carles Meslin, bygenaamd de Lottheringer,
Jacques l'Homme,
Charles le Brun, van Parys,
François Perier,
Pierre Mignard,
Charles Person,
Michel Corneille,
Eustache le Sueur,

Mi-

Michel Dorigny; deeze was Plaatſnyder.
Nicolaas Chaperon, van wien wy de Logies van Raphaël hebben.
François Tortebat,
Nicolaas Ninet de Leſtain,
Remy Wibert de Troye,
Frater *Joſeph*, die by ongeluk in de Tyber verdronken is.
Alfonſe du Freſnoy, van Parys,
Louis du Guernier,
Andre le Noitre,

en een groot getal andere bedreevene Konſtenaaren, welke onder hem geteekent hebben.

Ook heeft hy verſcheide Schilders in zyne onderneemingen gebruikt, volgens het geen zy beſt behandelen konden: onder andere

Juſtus van Egmond en
Van Drieſſen, beide Vlaamingers,
Schalberge,
Patel,
Van Boekel,
Bellange en
Cottelle.

Zynde deeze alle uitmuntende Mannen, elk in haare byzondere zoort geweeſt.

Om dien grooten Meeſter regt te doen, moeten wy zeggen, dat gelyk Pouſſyn een wonder der Franſche Schilderkunde was, Vrankryk aan Vouet daarenteegen verpligting heeft van den aankweeker van die Konſt geweeſt te zyn, door het groot getal Schilders, die na hem te voorſchyn gekomen zyn en aan wien hy de grond-

ree-

reegelen en goede ſmaak ingeboezemd heeft.

Het geen in zyne werken het meeſt te agten ſchynt, is de fraaiheid van zyn Penſeel, beneevens de aangenaame ſchikking, welke 'er in gevonden word. Dit had hy geleerd door het beſtudeeren van Paul Veroneſe, wiens manier hy in de verdeeling der Schaduwen en de kennis der Perſpectief gevolgt heeft. Zyn eerſte manier zweemde eenigzints na Valentyn, door de kragt van zyn Coloriet.

Hy heeft twee broeders gehad, *Aubin* en *Claude*, beide Schilders die voor hem geſtorven zyn.

Eenige tyd voor zyn dood, beſlooten verſcheide Schilders, Beeldhouwers en Plaatſnyders, welke zig te dier tyd door hunne werken beroemd maakte, om te Parys onderling een Oeffenſchool of Academie op te regten, waar in verſcheide Perſoonen vergaaderende, en onderſcheidene talenten bezittende, openbaare Leſſen in hunne konſt en weetenſchap zouden geeven. De Koning onderrigt zynde van de voordeelen, welke zo een loffelyke Vergadering zoude te weeg brengen, begunſtigde derzelver inſtelling, door een Arreſt van den Raad, gedagteekend den 20. January 1648, en dezelve wierd genaamd de Koninglyke Academie der Schilder- en Beeldhouw-kunde. Tot deszelfs Opperhoofd wierd den Heer de Charmois aangeſtelt, wiens bequaamheid in de Weetenſchappen en naſpeuring der Konſten genoegzaam bekent was. Deeze is een der geene geweeſt, welke tot de bloeyende ſtaat daar de Academie te dier tyd in was, het meeſt toegebragt heeft.

Na

Na hem wierd den Heer de Ratabon, Opperbewindhebber der Koninglyke Gebouwen, in den Jaare 1656 tot Hoofd dier Koninglyke Academie benoemd.

In het begin haarer inſtelling, beſtond het getal der Leeden ſlegts uit vyf en twintig Perzoonen: te weeten twaalf Officianten, welke toen *Anciens* genoemd wierden, en maandelyks elk hunne openbaare Leſſen gaaven; elf Academiſten en twee Syndici of Opzienders. Dit twaalftal beſtond uit de Heeren *Le Brun*, *Errard*, *Bourdon*, *de la Hire*, *Sarrazyn*, *Corneille*, *Perier*, *de Bobrun*, *le Sueur*, *Juſte d'Egmond*, *van Obſtal* en *Guillemin.*

De elf Academiſten waaren de Heeren *du Guernier*, *van Mol*, *Ferdinand*, *Boulogne*, *Montpercher*, *Hans*, *Tetelin* Senior, *Gerard Goſin*, *Pinager*, *Bernard* en *de Seve* Senior; de twee Sindici thans (*Huiſſiers*) Deurwaarders genaamt, waaren *Bellot* en *l'Eveque.* Deeze zyn zeedert merkelyk zo ten aanzien van het getal als de bequaamheid vermeerdert.

Kort na het verleenen van dat Arreſt wierden (*Statuiten*) Willekeuren opgeſteld, die de Academiſten ten regel zouden ſtrekken, als ook voor hen, die onder hen zoude komen leeren, zulks de Academie in de Maand February van het zelve Jaar, een Reglement, beſtaande uit dertien Artikelen, opſtelde, 't geen door zyn Majeſteit by opene Brieven goedgekeurt en beſtendigt wierd: dit geſchiede in dezelve Maand. De omſtandigheeden der voornaamſte gebeurteniſſen, die ter geleegenheid van deeze inſtelling voorvielen, deeden vyf of zes Jaaren 'er na de noodzaaklykheid zien, om eenige nieuwe Arti-

ke-

kelen by de eerste Statuiten te voegen, en te dier geleegenheid wierden 'er vyf en twintig opgesteld, die in het vervolg den Koning vertoont zynde, insgelyks door zyne opene Brieven van de maand January 1655 bestendigt wierden. Zyn Majesteit zeedert over de gemaakte voortgang der Academie zeer voldaan zynde, stond haar nieuwe Statuiten toe, veel uitgebryder dan de eerste, zo om 't geen over 't hoofd gezien was in te vullen, als om te verbeeteren, het geen men door ervaring bevond onnoodig en onnut te zyn; deeze driederhande Reglementen met deszelfs Patenten wierden in het Parlement, de Reekenkamer en het Hof der Aides geregistreert, en alle de andere voorregten der Schilders en Beeldhouwers gebrooken en vernietigt; de Koning alleenlyk die der Academie en van het Gilde behoudende; ook gaf zyn Majesteit deszelfs goedkeuring tot de gedaane verkiezing van den Kardinaal de Richelieu tot Beschermheer en van den Heer Cancelier Seguier tot Onderbestierder, welke laatstgen. Heer naderhand door de dood van dien eerste Staatsminister, in het Jaar 1661 voorgevallen, Protector en den Heer Colbert in de plaats van den Heer Seguier geinstalleert wierd, zynde dit altoos by opvolging in agt genoomen.

In het Jaar 1664 deed den Heer Colbert de instelling dier Academie door nieuwe Patenten en Reglementen bevestigen en haar de Gallery van het Koninglyk Collegie der Hoogeschool toewyzen, om 'er haare gevoegelyke oeffeningen te houden; 't geen aan het verwagte succes niet beantwoordende, wierd haar door den

Ko-

Koning by het Paleis der Thuillerye een ruimer vertrek vergund; dog dit duurde niet lang en thans word 't zelve de Koninglyke Drukkery genaamd; vervolgens wierd haar een ander vertrek in de Gallery van de Louvre aangeweezen, van waar zy in het Paleis van Brion overgebragt wierd, en aldaar een geruimen tyd verbleef; dog dat vertrek nodig bevonden zynde, om die van den Hertog van Chartres te vergrooten, verplaatfte de Koning de Academie in de oude Louvre, alwaar zy thans nog is. Dit geeft genoegzaam te kennen de aangebooren geneigtheid van dien Koning tot de fraaye konften, dewyl hy zig niet vergenoegende met gemelde Academie die gunft te bewyzen, haar daar en boven een aanmerkelyke fomme gelds op de lyft zyner Gebouwen toegelegt heeft, zo voor de Officianten, onderhoud van het Model, als andere nodige koften.

Na de dood van den Heer Colbert, in het Jaar 1683 voorgevallen, bezorgde den Heer de Louvois, als Befchermheer van die Academie, dat aan dezelve een aanmerkelyke fonds ten behoeven der Leerlingen toegeftaan wierd, op dat zy in het toekoomende nooit aan eenige koften zouden gehouden zyn, en om haar tot grooter volmaaktheid aan te moedigen, deed hy haar op nieuw goude en zilvere Medailjes uitdeelen, welke tot vergelding van hun vlyd en bequaamheid moeften verftrekken.

Het behaagde ook den Koning in het Jaar 1665 een andere Academie te Romen in te ftellen, om de Leerlingen van de Paryfe Academie te onderrigten en tot meerder volmaakt-heid

heid te brengen; deeze, wanneer zy pryzen behaald hadden, wierden na Romen gezonden, om het voordeel van het Jaarlyks inkomen, welke hun door den Koning toegeſtaan wierd, te genieten. De Heer Errard wierd tot Bewindhebber van die Academie verkooren, en heeft 'er een geruimen tyd gewoond. De Heer Coypel de Vader, heeft ook die waardigheid bekleed, en na hem de Heer Houaſſe.

In het Jaar 1671 wilde de Koning, dat de Beeldhouwkunde in dezelve Academie te Parys geoeffent en onderweezen zoude werden.

Korte inhoud van de Statuten en Ordonnantien der Academie.

De Academiſten, die de eerſte plaatſen bekleeden, zullen vry en ontheft zyn van alle Voogdyſchappen, hoe genaamd, Wagten zo te voet als te paard, met regt van groot *Committimus.*

Onder de voornaamſte voorregten, aan de Academie vergund, is één byzonder, waar door zyn niet alleen in de Stad Parys maar ook zelfs in alle de Steeden van het Koningryk, daar toe geſtelde plaatſen heeft, om aldaar Academiſche Oeffenſchoolen op te regten, en in dezelve, onder haare beveelen openbaare Leſſen te geeven, alles ingevolgen des Konings opene Brieven van de maand November 1676.

De Officianten, welke die Academie uitmaaken, zyn tien in 't getal: voor eerſt een Bewindhebber, die by het eerſte ſtatuit het Hoofd genaamd wierd, en deeze kon alle Jaaren

ren verandert of in die waardigheid gelaaten worden; hy is President in de Vergaderingen en neemt den Eed af van hen, die men bequaam oordeelt, in dit Genoodschap aangenomen te werden. Deeze Bediening heeft den Heer de la Fosse met veel vlyd en lof waargenomen.

De Heer Girardon is Cancelier geweest en altoos in bediening gebleeven, zonder af te gaan. By afweezenheid van den Opperbewindhebber nam hy den Eed af van die voorgesteld wierden. Zyne byzondere functie is de *Visa* op de Expeditien te onderteekenen, en dezelve met het Zeegel te bekragtigen, op welkers eene zyde het Beeltenis van den Protector, en op de andere het Wapen van de Academie staat.

De vier Rectooren zyn ook altyd in bediening met twee adjuncten, welke de plaats der afweezende bekleeden. Haare bediening is by vierendeels jaars haar dienst waar te neemen, zig alle Zaturdagen in de Academie te vervoegen, om te gelyk met den Professor van die Maand over de verbetering der Leerlingen en over derzelver bekwaamheid te oordeelen, om aan dezelve de belooning hunner verdiensten toe te wyzen en verders, al wat tot voordeel van het Genoodschap kan strekken, te bevorderen.

In dit groot Oeffenschool zyn twaalf Professooren gestelt, waar van twee alle twee Jaaren volgens looting konnen verwisselt worden; als meede acht adjuncten, om in geval van afweezenheid de plaatsen te vervullen. De genoemde Professoren moeten geduurende hun Maand zig in de Academie laaten vinden, het Model stellen, om te teekenen, de Leerlingen corrigeeren,

en verders de andere zaaken bezorgen.

Buiten deeze zyn 'er nog twee Professooren, de eene in de Geometri of Meetkunde, en de andere in de Anatomie of Ontleedkunde, welke weekelyks tweemaal Lessen geeven.

Nog is 'er een Thesaurier aangesteld, om de Jaarlykse inkomsten, door den Koning verleend, te ontfangen, daar van uitdeeling te doen, en voornaamentlyk de bewaaring der Schilderyen, het Beeldhouwwerk, de Meubilen en Gereedschappen tot de Academie behoorende, op zig te neemen.

Alle, die men in dit doorlugte Genoodschap aanneemt, worden in haare brieven door de byzondere Talenten, die zy bezitten, onderscheiden, en niemand laat men 'er in toe, dan den zodanigen, die eene byzondere verdienste bezit, om zig van andere te onderscheiden.

De geene, die de Schilderkonst in alle haare deelen oeffenen, ('t geen Historie-Schilderen genaamd werd, konnen tot alle de bedieningen van dat Genoodschap aangenomen worden; dog die maar eenige byzondere talenten bezitten en zig slegts alleen op Portretten, Landschappen, Bloemen of Vrugten, enz. toeleggen, deeze, hoewel zy toegelaaten worden, konnen egter ten hoogsten niet verder dan tot de waardigheid van Raad geraaken.

De bequaame Plaatsnyders worden op dezelve voorwaarden aangenomen; daar zyn verscheide Raaden in twee Classen verdeeld, dog men kan 'er een derde byvoegen. Volgens ordre moet de eerste plaatse altoos vervult worden, zelfs door die, welke uit andere bedieningen zyn af-

ge-

gegaan. De tweede Claſſe beſtaat in hen, welke die Konſt niet in alle haare deelen oeffenen; en de derde is van eenige Perſoonen van verdienſten, welke uit liefde en kennis tot en van die Konſt, 'er als (Konſtlievende Raaden) toegelaaten werden. Alle deeze Raaden hebben een delibereerende ſtem in de vergaderingen.

Ook is 'er een Secretaris, dewelke de zaaken bezorgd, de Regiſters houd, en de Expeditien nader onderteekent, gelyk zulks gemeenlyk in gebruik is: ten opzigte van de Leerlingen der Academiſten, die geen genoegzaame bequaamheid hebbende, om in dit Genoodſchap toegelaaten te worden, neemt men dezelve in alle de Gilden van het geheele Koningryk aan, op een enkel ſchriftelyk bewys van die geen, by wien zy drie Jaaren gewoond hebben, welke atteſtatie door den Cancelier bekragtigt en door den Secretaris lager onderteekent zynde, haar tot een proef verſtrekt.

Nog zyn 'er twee Kamerbewaarders, welke dit Genoodſchap ten dienſten ſtaan in alle het geene haar gevoegelyk en noodwendig toeſchynt, en indien zy Schilders of Beeldhouwers zyn, werken zy vryelyk onder de beſcherming van de Academie.

De Orde, die tot de aanneeming der Heeren Academiſten gebruikt word, is, dat zy, die in de Hiſtorien arbeiden, een maand lang na het Model (*) moeten arbeiden, waar na hen een onderwerp van de Heldhafte daaden des Konings ge-

(*) De Beteekenis hier van is in de verhandeling in miniatuur, op pag. 175 te vinden.

gegeeven word, het geen zy door Zinnebeeldige Figuuren behandelen moeten. Dit ſtuk, of onderwerp aan de Academie vertoond zynde, overweegt men by meerderheid van ſtemmen of men de Teekening moet aanneemen, en indien het zelve tot zyn voordeel uitgeſprooken word, belaſt men den Candidaat, een Tafereel van een zeekere groote te maaken; dit ook gedaan zynde, en weederom over het zelve geoordeelt en hy goedgekeurt zynde, word dezelve by meerderheid van ſtemmen aangenoomen, na den Eed afgelegd te hebben, in handen van den geene, welke als dan bevonden word Preſident te zyn.

Die afzonderlyke gaven bezitten, vertoonen haare werken op dezelve wyze als de eerſte; dog zonder genoodzaakt te zyn na het Model te werken.

De Romeinſche Academie, onder de naam van St. Lucas, onderrigt zynde, van de inſtelling van die in Vrankryk, en van de bequaamheid en konſt van derzelve Leeden, deed aanzoeking, om een onderlinge gemeenſchap van vriendſchap en onderrigtingen tot meerder volmaaktheid van de Konſt met haar aan te gaan, en om daar toe te koomen, begon zy met de verkiezing van den Heer *le Brun*, welke zy tot haar Hoofd of Opperbewindhebber aanſtelde en tot grooter eer Prins der Academie noemde. Het is aanmerkelyk, dat dien Titel nooit dan aan geboorne Romeinen gegeeven was. De groote voortgang en gevolgen deezer vereeniging, noopte den Koning in den maand November van het Jaar 1676 Brieven van zamenvoeging te verleenen, waar van de bekragtiging by het Parlement op de gewoone wyze geſchiede.

De

De Heer Colbert vond geduurende zyn beſtier oirbaar, dat in dat Genoodſchap een Hiſtoriographus of loontrekkend Geſchiedenisſchryver zoude zyn, om alle de zaaken, welke in de Academiſche Conferentien verhandeld wierden en eenig nut konde toebrengen, te boeken, en deed zyn Majeſteit goedvinden, om zodaanig een met een inkoomen van drie hondert Livres aan te ſtellen; dit Ampt wierd den Heer Felibien, de Vader, opgedraagen en na zyn dood aan den Heer Guillet de St. George, welke door den Heer le Brun aan dien Staatsdienaar voorgeſteld was.

Ik zal hier niet ſpreeken van hen, die beurtelings de rang en waardigheeden der Academie bekleed hebben. Ik zal eindigen met den Heer *Mignard*, welke met de waardigheid van 's Konings Schilder vereerd is geweeſt, in de plaats van den Heer le Brun, den 12. February 1690 overleeden, en nadien 't geen wyders de gemelde Academie betreft, den Leezer van weinig vrugt kan zyn, en men gevaar zoude loopen in de optelling der doorlugte Leeden van dezelve zig te vergiſſen, zal ik, vermits myn oogmerk alleen is haare werken openbaar te maaken en de middelen aan de hand te geeven, om uit dezelve nut te trekken, tot lof dier doorlugte Mannen alles aanhaalen, 't geen wegens de Oeffening en 't gewenſcht gevolg dier Konſten gezegt kan worden, welke hun by de Nakoomelingſchap beroemt maaken. By deeze Naamlyſt zal ik insgelyks voegen eenige Juffrouwen en verſcheide andere Meeſters, die zo in Vrankryk als in andere Landen van Europa roem verkreegen hebben.

De Heer *de Charmois*, Heer van Lavré, voorheen Bewindhebber der Academie, is als de eerste beweegoorzaak van dezelve aan te merken. Door zyne liefde tot de Konsten en Weetenschappen had hy niet alleen de Theorie maar zelfs ook derzelver Oeffening verkreegen, nadien hy beide in de Schilder- en Beeldhouwkunde arbeidede.

Den Heer *de Ratabon*, Opperbewindhebber der Gebouwen van zyn Majesteit, was zyn opvolger.

De Heeren le Brun en Mignard verkreegen vervolgens beurtelings die waardigheid, en insgelyks die van 's Konings eersten Schilder.

Sebastiaan Bourdon, geboortig van Montpellier, heeft boven alle Schilders geleegenheid ter navorsing gegeeven, door de verscheidene manieren der smaak, welke de hoofdzaak van zyn vernuft was. Zyne behandeling was vaardig en gemakkelyk. Hy heeft te regt een der eerste plaatsen in de Academie bekleed, en is 'er in het algemeen met verwondering aangezien geweest. Na zyn terugkomst van Romen, alwaar hy zig een korten tyd opgehouden had, om eenige zaaken te verrigten, ondernam hy in Vrankryk eenige werken, door welke hy in 't algemeen de agting van alle de Geleerden verdienden. Onder zyne beste Tafereelen kan men te regt reekenen het Martelaarschap van St. Pieter, 't geen hy den eersten Meydag, (*) in O.

(*) Het Gild der Goud en Zilversmeeden te Parys, hebben uit eigen beweeging onder henlieden een Reglement gemaakt, waar door zy verpligt zyn, op den eersten Meydag in O. L. V. Kerk een Tafereel te offeren. De voornaamste

O. L. V. Kerk te Parys opdroeg. Zig ter neder gezet en met de Zuster van den Heer de Guernier getrouwt zynde, zogt hy in zyn losse en lugtige manier de School van Lombardyen te volgen, en om zig sterk in de Teekening te maaken, nadien hy in dezelve niet naauwkeurig was. Deeze grooten Man had veel vuur en inventie, schikte de onderwerpen met veel vaardigheid, en gaf aan zyne Coleuren een gloed en frisheid, waar door de natuurlyke fraaiheid des te meer uitstak; dog met alle deeze begaafthee-den kon hy geen vaste manier vatten: zomwylen zogt hy het Coloriet van Titiano, dan de schikking en Ordonnantie van Poussin, gelyk meede die van Benedetto te volgen; dit was de oorzaak, dat hy onbezorgt was, om zig in de andere weezentlyke deelen der Schilderkonst sterk te maaken. Des onaangezien, wierd hy geagt voor het geen hy was, en onder de Liefhebbers zyn 'er veele geweest, die hem niet hebben konnen evenaaren. Men verhaalt van hem, dat hy by wedding twaalf Koppen na het leeven en alle van gelyke groote op één dag afschilderde, en hoe vaardig zulks geschiede, hadden zy egter geen minder kragt. Zelfs bediende hy zig van den grond van het doek, om den baard en het hair te verbeelden, en wanneer 'er in zyn werk een Landschap quam, was dat het minste van het stuk niet. Van hem ziet men een Tafereel in de Kerk van St. Benedictus op de Autaar van de Parochie, verbeeldende een afneeming van het Kruis.

 Zyn

ste Schilders hebben aldaar blyken hunner bequaamheid gegeeven. Dit is begonnen in het Jaar 1630.

Zyn Albinus, uit Romen trekkende, is een zyner fraaiste werken. Van hem zyn de Tafereelen, welke men op verscheide plaatsen in de Stad Chartres ziet. In de St. Andreas Kerk vind men het Martelaarschap van dien Heilig en in een der kleine Capellen van de Hoofdkerk, een Kind Jesus in de Armen van Maria. Hy muntede voornaamentlyk uit in de verbeeldingen van die Maagd en wist aan ieder dier stukken byzondere gestaltens te geeven, alle even behaaglyk. Na dat hy veel en gelukkig in Vrankryk gearbeid had, kwam hem in den zin, na verder afgeleegen landen te reizen, om aldaar zyn lof en agting zo wel als op andere plaatsen te verbreiden. Ten dien einde besloot hy zig na Zweeden te begeeven, alwaar hy door de Vorsten en Heeren zeer wel bejeegent wierd, en om den roem zyner werken maalde hy het Portret van de Koningin Christina en van verscheide andere, waar voor hy groote beloningen verkreeg. De begeerte van zyn Vaderland weder te zien, noopte hem van verblyf te veranderen; waarom hy weder na Vrankryk keerde, en te Parys aangekomen zynde, ondernam hy de Gallery van den Heer Bretonvilliers; dit stuk is een der grootsten en der konstigsten, die hy ooit gemaakt heeft. Ontrent denzelven tyd werkte hy aan een der groote Tafereelen van St. Gervasius en Profasius, waar in de dood dier twee Heiligen zo zielroerende verbeeld is.

Te Munchen, de hoofdstad van Beyeren, ziet men verscheide zyner Tafereelen in het Cabinet van den Baron van Meyer.

Hy ontfing bevel, aan het Paleis van de Thuile-

leriers te werken; dog naauwelyks had hy begonnen met de verdeeling van zyn Teekening tot het Plafond van een Vertrek, of wierd door een heevige koorts aangetaſt, waar aan hy ſtierf, zynde toen Rector van de Academie in het Jaar 1671. Hoewel hy den Gereformeerden Godsdienſt toegedaan was, belettede zulks egter niet, dat hy by een ieder voor een eerlyk Man en een bequaam Schilder wierd aangezien. Hy heeft verſcheide ſtukken van zyne eige uitvinding geëtſt; onder andere de zeeven Werken van Barmhertigheid, zynde deeze ſtukken in 't breet. Hy heeft twee Dogters nagelaaten, die zeer wel in Miniatuur ſchilderden.

Laurens de la Hire heeft altoos te Parys met zo veel geluk als roem gearbeid, en het vermogen zyns Vaderlands boezemde hem een byzondere liefde voor het zelve in, die hy voor andere Landen niet gevoelde. Hy had in zyn Konſt zulke beweegelyke Caracteren, dat men dezelve niet kon beſchouwen, zonder daar over aangedaan te zyn. Zyne Coleuren wiſt hy zo netjes te leggen, dat het gezigt daar door getroffen wierd. Zyn Ordonnantie was zeer vlug, hy verſtond het Perſpectief en de Bouwkunde zeer wel. By de Beelden ſtelde hy Gebouwen en Landſchappen; dog onder zo veele onderſcheidene fraaiheeden kon men wel bemerken, dat 'er in zyn manier van ſchilderen doorgaans een zoort van laffigheid en kwyning was, welke te kennen gaf, dat hy zig weinig toegelegt had, om de werken der groote Meeſters te betragten; maar alzo zyn manier van ſchilderen fraai voorquam, was het hem geen werk aanzoek te krygen en wiſt zig na ieders ſmaak te voe-

gen. Hy heeft in de voornaamste Kerken, Paleizen en veele aanzienelyke Huizen gearbeid en in het groote Klooster der Carmeliter Nonnen twee Tafereelen geschildert, verbeeldende het eene de intreede van Christus in Jerusalem, en het ander zyne Verrysenis. Van hem ziet men ook in de Capelle van het H Graf een St. Jeronimus, zeer aandagtig zittende te leezen en verscheide Boeken willende open slaan, waar by een, zo natuurlyk in zyn stand verbeeld dat verscheide Menschen het zelve hebben willen opneemen en na een andere plaats brengen; dit werk is in zyn zoort zeer zonderling. Na dat hy langen tyd de luister van dat doorlugtig Oeffenschool, waar in hy met zo veel lof onderwees, opgehouden had, stierf hy in het Jaar 1658.

Zyn Zoon hield in het geen hy maakte een andere manier, en by het geen zyn vernuft hem ingaf te schilderen zyn rekening niet vindende, uit hoofde van zyn verschillende smaak, oordeelde hy beeter zig te voldoen door tot de Wiskonst over te gaan, in welke kundigheid hy een aanzienlyke rang onder de geleerdste bekleed heeft.

Jacques Sarazin geboortig van Noyon, was Schilder en Beeldhouwer, heeft zelfs eenige zyner stukken gegraveert en eenigen tyd het Ampt van Rector der Academie bekleed. Zyne Beeldhouwwerken zyn zeer aanzienelyk, voornamentlyk de Crucifixen, als die van het Noviciaat der Jesuiten van St. Jaques de la Boucherie en van St. Gervais. De Grafsteede van den Prins van Condé in de Jesuiten Kerk in de Straat St. Antoine is een van zyne voornaamste wer-

werken. Ook zyn van hem vier groepen van Beelden, de vier Getyden van het Jaar verbeeldende, by den Heer Bullien te Videville en by den Heer Heſſelyn te Chantemelle. Hy heeft verſcheide onderwerpen geſchildert, onder andere de Maagd Maria halver Lyf voor het Kind Jeſus, dat ſlaapt, biddende, en in de Kerk van St. Jaques de la Boucherie, een groot Tafereel, verbeeldende St. Carolus Borromeus.. Verſcheide Plaatſnyders, onder andere Michel Dorigny en Pierre Doret hebben een groot getal zyner werken in het ligt gegeeven, Deeze geleerde Man ſtierf in het Jaar 1666 en is in de Kerk van St. Germain de l'Auxerrois begraaven.

'Er is een *Pierre Sarrazyn* geweeſt, meede geboortig van Noyon, dewelke een Beeldhouwer was en een Academiſt geſtorven is.

Michel Corneille, Diſcipel van den Heer Vouet, volgde zyn Meeſters manier na; men ziet van zyne werken in de Kerk der Paters Jeſuiten in de Straat St. Antoine en op andere plaatſen; onder andere zyn Meyſtuk in O. L. V. Kerk, verbeeldende St. Paulus op het Eiland Maltha. Hy is een der Ouderen en Rector van de Academie geweeſt, en in den ouderdom van 66 Jaaren, Anno 1664 geſtorven.

François Perrier, Zoon van een Zilverſmid van St. Jean de Laune, in 't Franſche Comté, ziende dat hy in zyn Land geen opgang zoude maaken, wilde na Romen gaan; maar alzo hy niet al te wel van munt voorzien was, vond hy middel, om iemand met zig te neemen, die niet dan door zyn oogen zag, dog van zyn kant in zyn beroep genoegzaame bequaamheid bezat, om haar beide aan de koſt te helpen. Te Romen

men komende verlooren zy malkander. Het kort verblyf dat hy daar hield besteede hy, om eenige Lessen by Lanfranc te neemen; waar na hy na Vrankryk keerde en bleef te Lions, alwaar hy in het Cathuizer Klooster schilderde, als meede een meenigte Tafereelen in de voornaamste Steden van Bresse. Hy heeft verscheide Plaaten geëtst, onder andere de Standbeelden en Basrelieven van Romen. Te Chilly maakte hy alleen de Capelle van den Heer d'Effiat na de teekeningen van Simon Vouet: vervolgens quam hy te Parys, alwaar hy verscheide Tafereelen in de Kerk der Dochteren van Ste. Maria in de straat van St. Antoine schilderde, waarna hy zig zyn kort verblyf te Romen herinnerende, wederom derwaards keerde en 'er geduurende tien Jaaren bleef, in welke tyd hy zig sterk maakte met de uitmuntendste Antieke stukken te copieeren; in het Jaar 1645 ten tweede maal wedergekomen zynde, schilderde hy de Gallery van het Hotel de la Vrilliere en heeft aan de *Rinci* met lof gearbeid: ook is hy Professor gestorven.

Deeze Schilder, die ook in de manier van Parmesaan in 't graauw graveerde, had een reedelyke goede Ordonnantie in zyne onderneemingen en de arbeid viel hem zeer licht. Hy had veel leevendigheid in de verbeelding der Beelden, welkers gestaltens slegts kragt vereisschen. Eenige beweeren, dat zyne aangezichten wat droog waaren, en belangende zyn Coloriet vind men dat het te sterk geschaduwd is; dit zyn verschillende smaaken, waar door een Schilder niet minder bequaamheid heeft, dog in waarheid is dit gebrek egter, hoe gering het zoude mogen zyn, niet met goede reedenen te beweeren. Hy schilderde de

Land-

Landſchappen fraai en daar in had hy de manier van de Carraccio's wel gevat.

Wat aangaat *Henry Bobrun*; zie het artikel der beide *Bobrun's* hier vooren.

Euſtache le Sueur was een der *Anciens* in het begin der inſtelling van 't doorlugte Genoodſchap. Hy had onder den Heer Vouet geleerd en men kan van deezen Diſcipel zeggen, dat hy voor zyn Meeſter in geenen deele behoefde te wyken. Hy heeft in het Klooſter der Cathuizers twee en twintig Tafereelen geſchildert, waar in alle de omſtandigheeden van het leeven van St. Bruno, inſteller van hunne Orde, wonder wel verbeeld zyn. Het Meyſtuk, verbeeldende hoe de Boeken, door St. Paulus verweezen, verbrand worden, is een zyner Tafereelen, waar door hy de grootſte eer behaald heeft. Men ziet 'er het origineel in het klein van by den Heer le Normand, Hoofd Griffier van den Hoogen Raad; dog het is op een verſchillender manier behandelt dan de twee kleine ſtukken, welke hy voor de Heeren Regnaut en Crevon, te dier tyd Zilverſmeeden en regeerende Opzienders, geſchildert had. Hy heeft op onderſcheidene tyden verſcheide Tafereelen van een uitneemende ſchoonheid geſchildert. Onder andere by de Capucynen in de ſtraat St. Honoré een ſtervende Christus en in de Kerk van St. Germain de l'Auxerrois een Magdalena en een ander Tafereel van St. Laurens.

Het Collegie der Schilders en Beeldhouwers te Parys bewaard heeden nog in hun Kamer het Tafereel, dat hy haar geſchonken heeft, verbeeldende het Mirakel van St. Paulus, een bezeetene verloſſende.

Ook

Ook heeft le Sueur twee Tafereelen, verbeeldende het Leeven van St. Martinus geschildert en vier andere ſtukken, zynde St. Sebaſtianus, St. Ludovicus, St. Benedictus en St. Scholaſtica, welke in de beroemde Abdy van Marmoutiers gezien werden. Onder de zes groote Tafereelen, die men in de Kerk van St. Gervais vind, verbeeldende eenige byzondere daaden van het leeven en dood van deszelfs Beſchermheiligen, zyn twee orgineelen van hem, waarvan het een verbeeld, hoe zy voor den Burgermeeſter Aſtaſus gebragt werden en het ander de Openbaaring aan St. Ambroſius geſchied uit de verborgene plaats, alwaar hunne Lighaamen ruſteden. Dit laatſte Tafereel is voltooit door Thomas Gouſſé, een zyner Leerlingen en te gelyk zyn Schoonbroeder. Het geen hy in een Capelle van de zelve Kerk, den Heer le Roux toebehoorende, gemaakt heeft, verdient gezien te worden: de glaaſen dier Kerk zyn na zyne Teekeningen geſchildert. Het Tafereel van het Autaar is een afneeming van het Kruis en op het voorſte van den Autaar heeft hy een Kruisdraging geſchildert; deeze twee Tafereelen zyn zeer geagt.

Hoewel hy niet te Romen was geweeſt, werkte hy egter gelyk een gebooren Romein, dat is te zeggen, dat hy de kennis en ſtudie der Antieke ſtukken zo grondig bezat, als of hy deszelfs grondreegelen in de befaamſte School van Romen ingezoogen had, en dat hy zelfs door een wonderbaare vermenging, al het bevalligſte, het natuurlykſte en het vloeyendſte van de Moderne wyze 'er bygevoegt, en de ſtyve of onbeweegelyke manier van het Antiek ag-

agter gelaaten had, om de laffe en ſchraale manier van het Moderne te vermyden.

Onder andere werken in het Huis van den Heer Lambert de Thorigny heeft hy het Plafond van een Zaal geſchildert, waar in hy de geboorte van den Minne-God verbeelde. In een der Vertrekken van dat bekoorlyk huis ziet men de Gallery door den Heer le Brun geſchilderd; waar na men een Voorzaal vind tot een doorgang na een Italiaanſch Cabinet dienende, waar in alles van de hand van den Heer le Sueur is. In het Plafond ziet men een Phaëton volgens den zin van de Herſchepping en in de Alcove van het Cabinet zyn de neegen Zang-Godinnen zeer konſtig verbeeld, ieder in haare onderſcheiden aard en eigenſchap: ook zyn de Baden van den Heer Preſident Thorigny, over welkers Ordonnantie men verbaaſt ſtaat, van zyn uitvinding.

Hy heeft in zyne werken een zeer beknopte Ordonnantie gehouden en veel waarſchynelykheid. Raphaël was byzonder na zyn ſmaak en zyn manier behaagde hem zodanig, dat hy byna geen andere begeerde, en hoewel het hem ſwaar viel, iets uit eigen vernuft voort te brengen, nogtans ſcheen al 't geen hy maakte zeer natuurlyk te zyn.

Hy heeft eenige werken op het Koninglyke Plein, ten huize van den Heer de Nouveau gemaakt, naamentlyk een Tafereel van Diana, een groot plafond, twee Landſchappen en twee Schoorſteenſtukken, waar van het een verbeeld Moſes door bevel van Pharôos Dogter uit het water wordende getoogen en het ander Alexander ziek leggende en een drank van zyn Medicyn-

mee-

meester aanneemende. Hy heeft voor Particulieren, als ook voor het groot Klooster der Carmeliten en andere plaatsen geschildert en den Heer Girardon by zyn leeven een groote meenigte Tekeningen van hem bewaard, als opregte Meesterstukken in de konst. Hy heeft zig, om tot volmaaktheid te geraaken, zo zeer vermoeid, dat hy slechts de helft van een gewoone leeftyd bereikt heeft, wordende door een teeringagtige koorts zodanig uitgemergeld, dat hy de heftigheid van zyn kwaal niet konnende weederstaan, maar 38 Jaaren oud zynde stierf in het Jaar 1665 en wierd in de Kerk van St. Stephanus begraaven.

De Heer le Brun van zyne verdiensten en deugd volkomen overtuigd zynde, de tyding van deszelfs overlyden bekomende, konde zig niet bedwingen overluid te zeggen, dat Vrankryk in zyn Persoon het grootste vernuft van Europa verlooren had; deeze getuigenis was des te meer te agten, vermits zy voortquam uit het hart van een Man, wiens verdiensten in het algemeen erkent waaren, en die door deeze eerbiedige gevoelens heeft willen toonen, wat hem van de waarheid zelfs dagt, en dat het billyk was, de geenen te pryzen, welke zig door hunne weetenschap en vroomheid beroemt hadden gemaakt in een Eeuw, die door het verlies van le Sueur, alles verloor. Over dit getuigen stonden de Leerlingen van den Heer le Brun verstelt, vermits zy wisten, dat hy hem agt daagen te vooren meer gevreest dan bemind had, dewyl 'er voor hem niets meer te dugten was, dan dat Vrankryk twee Apellessen bezitten mogt.

Vermits de werken van *le Sueur* zo zeer gezogt worden, vermeen ik, dat een omstandig verhaal van eenige ſtukken, waar van ik ſtil gezweegen heb, niet onaangenaam zal zyn. Het zelve heb ik getrokken uit een handſchrift van zyne werken, Journaalswyze opgeſtelt, zeedert het Jaar 1645 tot in 1653, 't geen my door een Perzoon van zyn Familie toevertrouwd is, welke veel deel neemt in de welverdiende lof, die ik de Gedagtenis van dien grooten Man tragt toe te brengen.

In het Jaar 1645 heeft hy op een houte Panneel een Tafereel geſchildert, verbeeldende de Maagd Maria, het Kind Jeſus houdende, waar by ook St. Joſeph, St. Joannes en Ste. Eliſabeth: voor den Heer de Commanſe acht Tafereelen, waar van de geſchiedenis uit de Droomen van Polyphilus getrokken is en nog een Schildery van Aſſueros voor wien Eſther verſchynt.

Te Conflans by den Heer Seneſcé een Tafereel tot een Plafond: by den Heer de Creil een Tafereel, verbeeldende Joannes den Zaligmaaker doopende: by den Heer Fieubet een Zaal, Kamer en Zykamer: by den Heer Bezart zyn Kamer en twee Schoorſteenſtukken, verbeeldende het eene de Vlugt na Egypten en het ander de Moeder van de Kinderen van Zebedeus, aan Chriſtus een plaats voor beide haar Zoonen vraagende: voor den Heer du Freſnoy, een Maagd met het Kind Jeſus en verſcheide Beelden: in het Hotel Dieu, in het Capittel der Religieuſe, een Schildery van de Maagd, het Kind Jeſus, St. Joannes en St. Joſeph; en

in het Ziekenhuis een Afneeming van het Kruis: by de Princes van Guimené het Plafond van de Alcove: in de Kerk van St. Etienne du Mont in de Capelle van St. Pieter St. Petrus de H. Petronella van den doode opwekkende: by den Heer de Guenegaud een beeltenis van Caligula, welke zyne Moeders Asſche in de Grafſteede haarer Voorouders laat byzetten; nog een afbeedſel van Albinus een Romeinſch inwoonder, de Veſtalen verzoekende op zynen waagen te treeden: te Montmartre twee Tafereelen, het eene verbeeldende de Geſchiedenis van St. Catharina en het ander de weederkomſt uit Egypten, met de Hemelſchen Vader boven aan: voor den Heer Heron Hagar door Abraham uitgedreeven: voor den Heer Bacque een Maagd Maria met een Draak, een Baſiliſcus, een Adder en een Leeuw onder haar voeten: voor den Heer le Roi een Tafereel van St. Sebaſtiaan, St. Rochus en St. Nicolaas by malkander: voor den Heer Grandmont Darius, welke het Graf van Semiramus doet openen: by den Heer Bernard de Rozé een Schildery van een Cathuizer in een Cell: voor den Heer du Lis Samſons Vader offerende: by de Gravin van Tournechaux driederhande Tafereelen en eenige andere ſtukken: voor den Heer Preſident Briſſonet meede verſcheide werken: voor den Heer le Coigneux een Copy na Raphaël, waar in de jongen Joſeph deszelfs Broederen zyne Droomen verhaald; dezelve door zynen Vader Jacob na zyne Broederen gezonden werdende; nog dezelve aan het Hof van Pharao; een Moſes in de Nyl gevonden werdende; dezelve door de Roo-

de

de Zee gaande; Jacob met zyn geheele Huisgezin verhuizende; ook een Tafereel van Joſeph, welke zyne Broederen gaat zoeken, en een man ontmoet, die hem onderregt waar zy zyn; het Gulde Kalf; als meede de beleegering der Stad Jericho door Joſua: voor den Heer de Pont Chartrain een ſtervende Christus: voor de Capucynen, in de ſtraat St Honnoré, een andere ſtervende Chriſtus: voor den Heer Boudan een Chriſtus Beeld, met dat van de Maagd Maria tegen malkander ziende: voor den Biſſchop van Boulogne een St. Genoveva: voor den Aarts-Biſſchop van Kameryk een Crucifix op een koopere plaat: voor een particulier een Maria Hemelvaart: voor den Heer Foucaud een rond Tafereel van de H Maagd, het Kind Jeſus en St. Joſeph: in het groot Klooſter der Carmeliter Nonnen een verſchyning van den Engel aan St. Joſeph: by de Cathuizers een *Noli me tangere*: voor een particulier Carmeliet het Beeltenis van Magdalena: voor den Paſtoor van St. Sulpice een Maria zuivering, zynde het Tafereel van de Capelle van het Seminarium of Kweekſchool: te Vitry een Maria Boodſchap: voor den Heer Pelletier een klein ovaal, verbeeldende het Kind Jeſus, de Maagd Maria en St. Joſeph: voor den Heer de Perigny een Crucifix: voor de Capucynen van de Voorſtad St Jacques een Schildery van de Maagd Maria: voor den Heer Poncet een Crucifix: voor den Deeken van O. L. V. Kerk een Schildery, verbeeldende een Engel aan een H. een Korf vol Bloemen brengende: voor den Heer Planſon twee Schoorſteenſtukken, verbeeldende het een den

Raad, verzeld van de Wysheid, Voorzigtigheid de Stilzwygenheid, en het ander Marcus Curtius, te Paard in den Peſtilentialen afgrond op de Markt te Roomen ſpringende: voor den Marſchalk de Pleſſis zeeven Schilderyen, de Zang-Godinnen verbeeldende: voor de Paters Oratooren van Rochelle een Geboorte Chriſti; en voor den Heer Balthazar een gevegt van Hercules tegen Cacus.

Laaten wy een einde maaken met drie Tafereelen, welke hy voor den Koning geſchilderd heeft: het eerſte is een gekroond Beeld, de Titel voerende, houdende in de eene hand een plan van Beeldhouwwerk, en in de andere een hoorn des Overvloeds. Naaſt haar is de Hiſtorie, in de gedaante eener Vrouwe, ſchryvende in een Boek, 't geen door Saturnus onderſteund word: het tweede is een Hercules op de Deugd leunende, en de Wellust onder zyne voeten vertreedende; en het derde verbeelt de verdienſte door de Deugd gekroond. Ook heeft hy de Baden van de Koningin in de oude Louvre beſchilderd.

Indien my eenige zyner ſtukken ontſchooten mogten zyn, is zulks niet geſchied by gebrek van vereiſchte naſpeuring, om tot de kennis derzelver te komen en die aan het Gemeen meede te deelen.

Keeren wy nu weder tot het vervolg van ons Vertoog, en laaten wy zeggen, dat 'er ook een *Juſtus van Egmond* geweeſt is en een *van Obſtad*, een Beeldhouwer, die in Basrelieven uitgemund hebben, zynde de laatſte in het Jaar 1668 geſtorven is.

Lou s du Guernier ſchilderde in Miniatuur, tee-

teekende wel, zyne Portretten geleeken volmaakt en hy wierd voor een der beste Emailleerders gehouden. Zyn manier was anders dan die van Hanse, hier in verschillende, dat hy geen wit gebruikte, zyn werk op het Emaus en op het Pergament punćteerende, gelyk Frere Saillant, toenmaals in dat soort van werk beroemd, ook deed. Hanse in tegendeel leide wit op zyn Pergament, en tragtede de manier van Olivier en Couwper, welke in Engeland met veel roem in Miniatuur schilderden, na te volgen. *Du Guernier* heeft verscheide Portretten van den Koning van Vrankryk gemaakt, als meede van eenige der voornaamste Perzoonen van het Hof Wanneer de Hertog van Guise een reis na Romen deed, nam hy een Gebeedeboek meede, waar in die konstige Schilder de schoonste Dames van het Hof onder de beeltenissen van byzondere Heiligen verbeeld had. Hy was een der *Anciens* van dat beroemde Genoodschap, alwaar hy dikwylen teekenen van zyne bequaamheid gegeeven heeft. Hy genoot een zoet leeven en bragt zyne daagen in vrolykheid door, met hen, die met zyn aard overeenquaamen; en vermits men niet altoos by zig zelfs geregelt is, wierd hy van een hevige koorts aangetast, waar aan hy in het Jaar 1659 stierf.

Hy had twee Broeders *Alexandre* en *Pierre*, welke beide ook, gelyk hy, in Miniatuur schilderde: de een maakte veel werk van Landschappen en de andere van Portretten: zy zyn beide voor hem gestorven.

Van Mol werkte in Historien en ook in Portretten.

Ferdinand de Vader, was meede zeer uitmuntende in deeze twee zoorten.

Louis Boulogne had een byzondere gaaf, om de werken der oude Schilders te copieeren, en gaf aan dezelve een zeekere trant van de Antiquiteit, waar door te dier tyd veele bedroogen wierden, gelyk zynde aan Pietro de la Corne, dewelke daar in te Romen voor een groot Meester aangezien wierd.

Boulogne heeft onder andere den Berg Parnassus na het Origineel van Perryn del Vago gecopieerd: dit was zo gelykenende, dat men ligtlyk de Copy voor het Origineel zoude aangezien hebben. De Heer Bourdon eenigen tyd daar na een Meistuk gemaakt hebbende, schilderde hy op zyn beurd een ander, verbeeldende de Kinderen van een Jood Scæna genaamt, welke den Naam Jesus aanroepen, als ook het Mirakel der Sweetdoeken, welke het lichaam van den H. Paulus aangeraakt hadden. Dit wierd ook zeer geagt.

Een der grootste en laatste werken van dien beroemde Schilder, is nog ten huize van den Heer le Menestrel, voor deeze Thesaurier van 's Konings Gebouwen. De Zoonen van Boulogne hebben haar Vader in de sieraaden van dat werk veel hulp toegebragt; uit dien hoofde kreeg hy groote verwagting van haar, en niet zonder reeden: want zy in 't vervolg van tyd de eene zo wel als de andere in deeze Konst uitgemunt hebben, na dat hy talryke Jaaren loffelyk doorgebragt had, en ook Professoor in de Academie geweest was, stierf hy in het Jaar 1674.

Louis van der Brugge, bygenaamd *Hanse*, was een

een der *Anciens* van de Academie, en is 'er ook Professor in geweest. De Portretten in Miniatuur heeft hy tot oeffening van zyn verstand genoomen en 'er langen tyd in gewerkt, tot dat hy stierf ontrent het Jaar 1660.

Louis Tetelin Senior, was ook een der *Anciens* en is op zyn beurt Professor geweest. In O. L. V. Kerk te Parys ziet men verscheide Mei-Tafereelen van hem, welke zyne Talenten genoegzaam kenbaar maaken.

Thomas Pinager schilderde de Landschappen zeer wel.

Gerard Gosin, een Luykenaar, was op het Bloemschilderen ongemeen wel afgerecht.

Jacques Stella wierd te Lion in het Jaar 1596 gebooren. Zyne Voorouders waaren Vlaamingers: François Stella, deszelfs Vader, deed een reis na Romen, alwaar hy eenige tyd arbeidede. In Vrankryk weder gekomen zynde, hield hy zig te Lions op en zette zig daar ter neder; hy stierf in het Jaar 1605, maar twee en veertig Jaaren oud zynde. Onder het getal van zes Kinderen door hem nagelaaten, (waar onder twee Dogters begreepen) zyn 'er twee zeer jong gestorven; onze Jacques was nog maar neegen Jaaren oud, toen hy zyn Vader verloor, en gaf egter zigtbaare teekenen van de groote geneigdheid, die hy tot de Schilderkonst had, en dit was een openbaar blyk, dat hy 'er wel in slaagen zoude. Op zyn een en twintigste Jaar ging hy naar Italien, en door Florence trekkende, vond hy goed, zyn dienst den Hertog aan te bieden, (dewelke toenmaals zynen Zoon stond uit te trouwen) en die met hem ingenomen zynde, en zyne bequaamheid kennende, hem met een

Jaarwedde begunstigde en een Huisvesting bezorgde, gelyk Callot bewoonde.

Onder andere Werken schilderde hy het Feest der Ridders van St. Jan, het welk hy naderhand graveerde en aan Ferdinand den II. opdroeg in het Jaar 1621. Te Florence bleef hy vier Jaaren, na welkers verloop hy na Romen ging, alwaar hy verscheide Tafereelen maakte, verbeeldende de Canonisatie van die geene welkers Beatificatie ten getale van vyf voorheen geschied was. Hy maakte 'er verscheide Teekeningen, die door Paul Maupain van Abbeville in hout gesneeden zyn. Ook maakte hy verscheide andere Teekeningen tot Theses en Zinspreuken tot het getyde Boek van Paus Gregorius den VIII, welke naderhand door Audran en Greutter gegraveerd zyn.

Daret, Rousselet en Mellan hebben ook van zyne werken gegraveert. Hy heeft zelfs in hout gesneeden, welkers ligt gehoogt is. Hy schilderde zeer fraay in 't klein en heeft verscheide Afbeeldingen op Parangonsteen (*) gemaakt en bragt 'er Gordynen in, van Goud Coleur, welke hy uitgevonden had. Men heeft met verwondering gezien, dat hy op de steen van een ring het Oordeel van Paris verbeeld heeft, bestaande in vyf onderscheidene Figuuren of Beelden, dewelke hy met een wonderbaare eelheid afgeteekent had, en die men zo ligt onderscheiden kon als of zy leevensgroote geweest

(*) Parangon word gezegd van een Juweel, 't zy Robyn, of Paarl van een ongemeene groote en waardy, als de Paarlen van Cleopatra, en van den Keizer Rudolphus. Parangon in 't stuk van Architectuur beteekent ook zeer swart Marmorsteen.

weest waaren. Na een verblyf van elf Jaaren te Romen wierd hy door den Koning van Spanjen aangezogt, en besloot dierhalven weder na Vrankryk te keeren, willende zig nergens aan verbinden, alvoorens te zien, wat keer zyne zaaken zouden neemen. De Marschak van Crequy, te dier tyd te Romen, bragt hem weder na Vrankryk. Door Milaan trekkende weigerde hy het bewind van de Academie der Schilders aldaar, het welk hem door den Kardinaal Albornos aangebooden wierd. Te Parys gekoomen zynde bezorgde de Kardinaal de Richelieu dat hy ten Hove tot Schilder van zyn Majesteit aangenoomen wierd, met een Jaarwedde van duizend Livres, en een intrek in de Gallery van het Paleis van de Louvre. Hy maalde het Portret van den Koning en den Dauphyn, als meede verscheide Tafereelen om na Madrid en Brissac verzonden te werden. Gemelde Kardinaal liet hem 'er ook een groot getal voor zyn Paleis en Kasteel van Richelieu schilderen. Op bevel van den Heer de Noyers maakte hy verscheide Teekeningen tot Beelden, welke in de Louvre gedrukt wierden. Men ziet in de Kerk van het Noviciaat der Jesuiten een zyner Tafereelen, waar in Christus predikende en leerende verbeeld is; aan het groot Autaar van St. Germain een Doopsel van Johannes; by de Carmeliter Nonnen in de voorstad St. Jacques twee groote Tafereelen, welkers eene het Mirakel der vyf Brooden verbeeld, en het ander de Samaritaansche Vrouw; by de Minnebroeders van Provins het Autaar-stuk, verbeeldende onzen Zaligmaaker met de Schriftgeleerden twistende: ook ziet men in verscheide Kerken te Lions een

meenigte ſtukken, die hy geſchildert heeft, welke byzonder fraai zyn, en onder andere by de Religieuſen van Ste. Elizabeth in Bellecourt een Schildery van een ongemeene groote, zynde 't zelve vyftien voeten hoog, verbeeldende de voorn. St. Elizabeth met St. Joannes en St. Franciſcus; in een Heemelpraal, waar meede dat werk gekroont is, ziet men de H. Maagd met het Kind Jeſus. Nog heeft hy voor den Aarts-Biſſchop van Kameryk den dienſtbaare ſtaat der Iſraëliten geſchildert, en het reegenen van het Manna in de Woeſtyne; en voor verſcheide byzondere Konſtbeminnaars, Davids Zeegepraalen, Salomon de Af-Goden offerende, de ſchaaking der Sabinen, het Oordeel van Paris en het Bad van Diana. Vervolgens heeft hy het leeven van de H Maagd in twee en twintig Teekeningen verbeeld; ook ziet men een meenigte Prenten na hem, veelderley Kinderſpellen en veele Zilverſmids werk verbeeldende. Hy heeft zeſtien Tafereelen, zynde de vermaakelykheeden buiten op het land gemaakt, en verſcheide andere ſtukken de Konſten betreffende. De Koning ter vergelding van zyne dienſten, aan zyn Majeſteit beweezen, vereerde hem met de Ridder Orde van St. Michiel in het Jaar 1644, zyn manier van ſchilderen was bevallig; hy verſtond de Perſpectief en de Architectuur zeer wel, en heeft langen tyd met ſucces gewerkt; dog in Jaaren toeneemende, wierd hy met byzondere ongemakken en zwakheeden overvallen, dewelke hem weinig ruſt verleende, zulks hy het moeſte opgeeven en ſtierf in het Jaar 1647 in den ouderdom van 61 Jaaren laatende voor zyn Perſoon een groote agting na.

Fran-

François Stella, zyn Broeder, heeft ook geschildert, maar zo wel niet, nietteegenstaande hy Romen tot zyn verblyfplaats en School gehad had, onder zyne werken ziet men by de groote Augustiner Monnikken te Parys het beeltenis van een bedrukte Moeder Maagd, en aan een der Autaaren der Hervormde aan de Poort van Montmartre een Heilig van hunne Orde, voor de H. Maagd knielende die het Kind Jesus houd. Hy heeft weinig werks gedaan en zo lang niet geleeft als zyn oudste Broeder.

Antoni Boussonnet Stella, van Lions, is ook Lid van de Academie gestorven ontrent het Jaar 1680. Hy was om de eelheid en zagtheid van zyn Penseel zeer geagt.

Philippe en *Battiste de Champagne*, Oom en Neef. De eerste is te Brussel gebooren in het Jaar 1602. Van zyn teederste Jeugd af betoonde hy een byzondere geneegenheid tot de Schilderkonst, om welke reede hy voor vier leerjaaren besteld wierd by eenen Bouillon, een der voornaamste Schilders dier stad, vervolgens quam hy by Michel Bourdeaux (dewelke in het klein werkte) om by hem zo veel doenlyk die nieuwe manier te leeren, welke ongemeen na zyn zin was: Fouquieres, een der beste Landschap Schilders van zyn tyd, die zyn vermaak nam om dien schranderen Man te bezoeken, de fraaye begaaftheid van deeze aankomeling ziende, leende hem Teekeningen, die hem tot studie verstrekte, en om hem in de onderscheidene vernuftige uitvindinge dier konst bedreeven te maaken. Kort hier na werkte hy by Fouquiere en wist hem zo volmaakt na te volgen, dat het dikwils gebeurde, dat de werken van den

Leer-

Leerling voor die van den Meester zelfs aangezien wierden. Na zig in zyne grondreegelen vaster gemaakt te hebben, en uit eigen vernuft beginnende te werken, quam hy te Parys, slegts neegentien Jaaren oud zynde, dog met voorneemen om na een kort verblyf, een reis na Romen te doen, 't geen egter de omstandigheeden van tyd en zaaken niet toelieten; zig dan in gemelde Stad ter neder gezet hebbende, werkte hy allereerst by een particulier, welke hem maar alleen aan Portretten te werk stelde, 't geen hem het besluit deed neemen, om by l'Allemand, een Lotthérings Schilder, te gaan; aldaar voerde hy weinig uit, en moede zynde van de weinig vorderingen, die hy zo by de eene als by de andere maakte, dagt het hem beter, een afgezonderde plaats te verkiezen, alwaar hy, onafhankelyk van de eigenzinnigheeden van dusdanige Meesters, welkers manier hem niet behaagde, gerust zoude konnen werken. Hy begon met eenige Portretten, waar in hy slaagde, en zig in staat gevoelende om veel te onderneemen, wierd hem het Conterfeitsel van den Generaal Mansfeld opgedraagen, het geen hy met veel lof volvoerde.

De groote naam van den Heer Poussyn lokte hem na het Collegie van Laon, waar in hy zeedert zyn terugkomst uit Italiën zyn verblyf had. Naauwlyks kreegen zy kennis aan malkander of den grooten Poussyn begeerde een Landschap van zyn maaksel, 't geen hy zo om het Coloriet als om deszelfs ordonnantie veel agtede. Daar na zyn roem alomme verbreid werdende schilderde hy verscheide Tafereelen in de vertrekken van de Koningin te Luxemburg onder

du

du Chesne, welk toenmaals het bestier haarer werken had. Zyn manier behaagde den Opperbewindhebber der Gebouwen van zyne Majesteit wonder wel, en Champagne ter verrigting van zyne byzondere zaaken een reis na Brussel doende, was daar naauwlyks aangekoomen als hem het overlyden van du Chesne, te dier tyd Schilder van de Koningin, door de gemelde Bewindhebber bekent gemaakt wierd, dewelke de agting die hy zyn Persoon toedroeg, willende betuigen, hem aandrong, om weder te komen en de plaats van den overleedene te bekleeden. Deeze tyding hem niet onaangenaam zynde, vertrok hy op staande voet, en vervoegde zig by zyn aankomst by de Koningin, om derzelver beveelen te ontfangen, door wie hem een intrek in dat Paleis met een Jaarlyks inkomen van twaalf hondert Livres toegelegd wierd. Die Vorstin liet hem in het groot Klooster der Carmeliter Nonnen werken en op haar beveelen schilderde hy voor den Kardinaal de Richelieu in het Bosch le Vicomte te Richelieu en op andere voornaame plaatsen.

Zyn bequaamheid by een ieder bekent zynde, trouwde hy de Dogter van du Chesne, en zyne eerste werken willende vervolgen, vond hy dienstig, aan het verwulft van de Kerk der Carmeliter Nonnen te laaten werken, en schilderde 'er zelfs eenige Tafereelen, onder andere een Crucifix, naast 't welk men de H. Maagd en St. Joannes verbeeld ziet, alles in een gezigtkundig oogpunt, dat zeer byzonder is. In dezelve Kerk heeft hy op verscheidene plaatsen de Geboorte Christi, de Aanbidding der drie Koningen, en de Zuivering van de H.

Maagd

Maagd geschildert. Deeze drie groote stukken zyn door hem zelfs behandelt, de drie andere zyn wel van zyn uitvinding, dog onder zyne beveelen door andere handen uitgevoerd. De Carmeliter Nonnen in de Straat Chapon en de Religieusen van den Berg Calvarien by het Paleis van Luxemburg hebben verscheide Tafereelen van hem; hy heeft dat van de aanneeming der Ridder-orde van den Heiligen Geest geschildert, 't geen men in een Capel by de groote Augustynen ziet, waar in verbeeld is, hoe de Koning den Hertog van Longueville met het Ridderteeken vereerd. Twee diergelyke heeft hy nog gemaalt, het eene voor den Heer de Bullion en het andere voor den Heer Bouthilier, beide beampten van die Orde, en hen in het zelve Tafereel verbeeld. Ter zelver tyd schilderde hy het stuk teegen over de Capelle van O. L. Vrouw waar in hy een doode Christus onder aan het Kruis verbeeld heeft, en zyne Moeder in een droevige en beweegelyke gestalte; in het zelve Tafereel ziet men het Afbeeldsel van Lodewyk den XIII., welke dat Schildery vereert heeft.

Champagne wierd door den Heer des Roches, Zanger der Hoofdkerk van Parys, verkooren tot het maaken van twee groote Tafereelen, welke dienen moesten tot de teekeningen der Tapyten van het Choor, verbeeldende de Geboorte van de Maagd Maria en haar Offering in den Tempel; ook schilderde hy de kleine Gallery van het Paleis van den Kardinaal, en onaangezien die onderneeming, liet hy egter niet na te Richelieu te arbeiden, en hoewel zyne werken verscheidentlyk verdeelt waaren, was egter zyn verstand niet verdeelt, dat is te zeggen, dat hy in

in de uitvoering van een ſtuk werks zyn vernuft aan het zelve geheel te koſte leide, op dat de vervlieging der geeſten, geen verwarring in zyne denkbeelden zoude veroorzaaken. Na de reis van Richelieu quam hy weder te Parys, om aan de Gallery van het Paleis van zyn Eminentie te werken: aldaar maalde hy de Portretten van eenige doorlugte Mannen, en den Heer Vouet zig die eer niet onwaardig agtende, onderſtond in dat werk deel te neemen; 't zy dat hy het geluk van dien grooten Man benyde, 't zy, dat hy door de eigenbaat daar toe gedreeven wierd, en het gelukkig gevolg zyne voorneemens beantwoordende, ſchilderde hy insgelyk aan de gemelde Portretten, zonder dat Champagne zig daar teegen kantede. Den Kardinaal in het groot willende verbeeld werden, verkoos hem tot de uitvoering van dat werk, 't geen zo wonderbaarlyk wel uitviel, dat hy voor denzelve een diergelyk in het klein maakte.

In het Jaar 1640 maalde hy een ander Portret van denzelven, het welk zo fraai bevonden wierd, dat zyn Eminentie gebood het te bewaaren, om andere ten voorbeelde te verſtrekken: in het Jaar 1641 ſchilderde hy de Portretten van den Koning, van de Koningin en van den Dauphyn; voorts de vier Evangeliſten in de vier hoeken van het Verwulft in de Sorbonne. Omtrent die tyd quam zyn Neef Battiſte te Parys; zo dra zig deeze neder gezet had, werkte hy aan de Tafereelen van de Capelle van den Heer Tubeuf, in de Kerk der Paters Oratooren, in de ſtraat van St. Honoré; ook maalde hy verſcheide Portretten van den Koning en de Koningin, die hem gebood in haar

haar Vertrek verscheide onderwerpen, betreffende het streng leeven van St. Benedictus, te schilderen.

In dien tyd begon de Academie op te komen, en zyn Oom tot Rector van dezelve verkooren zynde, vereerde aan dat Genootschap een Tafereel van St. Philippus. Daar na schilderde hy een Magdalena, een Moses, het Tafereel van het groot Autaar van St. Honoré en dat van het laatste Avondmaal van het Klooster van Port-Royal te Parys, en ter uitspanning vermaakte hy zig met Landschappen te schilderen. De Kerk van St. Germain de l'Auxerrois, bewaard haare twee Bescherm-Heiligen door de hand van dien grooten Man geschildert, welke aan het Autaar van de Parochie gezien worden: in die twee Tafereelen weet men niet waar over zig het meest te verwonderen, 't zy over de frisheid van het Vleesch, of over de kostelykheid en natuurlykheid der Bisschoppelyke kleeding, waar meede zy versierd zyn.

De wanorders van den Oorlog in hem een begeerte tot rust en veiligheid verwekkende, vond hy goed, zig na een huis te begeeven, 't geen hy als de vrugt zyner arbeid aanmerkte en welkers stand hem voor de mishandelingen der vyanden beveiligden. In deeze geleegenheid en wanneer hy zig geheel op zyn stel en buiten vrees en gewoel zag, begon hy zyne eerste bezigheeden weder te hervatten en nieuwe Teekeningen in zyn konst te inventeeren. Hy schilderde voor den Aartshertog Leopold een groot Tafereel, verbeeldende Adam en Eva in al haar uitgestrektheid. In de uitdrukking deezer twee beeltenissen ziet men, dat de dood van Abel de gantsche oorzaak hunner droefheid

is. Vervolgens begon hy de Tafereelen, welke de vinding van St. Gervasius en Prothasius verbeelden, met alle de omstandigheeden, die by zulk een groote plegtigheid behooren, 't geen in het vervolg tot het maaken der Tapyten, welke men op dezelve manïer verbeeld ziet, dienen moest. Dat werk afgedaan zynde, ondernam hy de vertrekken van Vincennes, gezaamentlyk met zyn Neef, die hy tot dat werk bequaam agtede. Het Plafond van 's Konings Kamer is geheel van de hand van den Heer Champagne. In 't Jaar 1666 bequam hy bevel, om aan 't vertrek in de Thuilleries, voor den Dauphin geschikt, te werken; dog heeft daar in slegts het Tafereel van de opvoeding van Achilles geschildert. Op het einde zyns leevens de rust zoekende, welke hy met zo veel arbeid en zorg gekogt had, liet hy de rest aan een ander over, tot welkers uitvoering zyn Neef verkooren wierd; kort 'er aan wierd hy ziek en overleed in 't Jaar 1674, oud zynde 72 Jaaren, na de bediening van Rector langen tyd waargenomen te hebben.

Jean Baptiste Champagne, zyn Neef, heeft het zelve lot gehad in het Jaar 1681, toenmaals Professor en ontrent 43 Jaaren oud zynde: de Cathuizers hebben in hun Eetkamer een Crucifix, 't geen hy haar kort voor zyn dood vereerde; het Tafereel van het groot Autaar in haar Kerk is ook van hem, verbeeldende het Kind Jesus door zyne Moeder en St. Joseph in het midden der Schriftgeleerden weeder gevonden.

Hy was van een zagten inborst, ernstig en deftig, reedelyk fraai, van een hooge statuur en gezet van lichaam. Zyn leeven was zeer

geregeld. Hy was zo gemoedelyk, nopens het gebod van de ruſt op den Zabbath, dat hy aan het Portret van de Dogter van den Heer Poncet, op dien dag niet wilde werken. Eenigen tyd voor zyn dood maalde hy zyn eige Portret van een aanmerkelyke groote; by het zelve is een Landſchap, waar in men de ſtad Bruſſel in het verſchiet ziet. Dit is een der fraaiſte Portretten, welke hy geſchilderd heeft. Hy had een goede ſmaak in al zyn doen en maakte niets of kon met zulke eerbaare oogen als de zyne gezien werden. Hy heeft eenige ſtukken geëtſt, en verſcheide Plaatſnyders hebben een meenigte zyner Tafereelen in het ligt gebragt. Morin heeft 'er veele van gegraveert; dog Gerard Edelink, Plaatſnyder en Lid van de Academie, heeft in de ſtukken, die hy 'er van gegraveerd heeft, te gelyk de kunſt van dien Schilder en de fraaye behandeling van zyn Graveer-yzer doen zien.

Charles Perſon was Rector van de Academie. Zyne manier geleek na die van den heer Vouet, wiens Diſcipel hy geweeſt is; de fraaiheid zyner werken is gemakkelyk te zien uit die hy zo heerlyk nagevolgd heeft; hy ſtierf in het Jaar 1667.

Nicolaas Mignard, bygenaamd van *Avignon*, was een der ongemeenſte Mannen van zynen tyd en oorſpronkelyk van Troyes, werwaards zyn Vader zig begeeven had, na twintig Jaaren in 's Konings Leegers gedient te hebben; deeze ziende, dat hy een bequaam vernuft tot de Schilderkunde had, liet hem de grondbeginſelen by den beſten Meeſter der ſtad leeren, alwaar men wel haaſt bemerkte, dat hy vaardig in de uitvinding zo wel als in het ſchilderen was; alles

les was naauwkeurig in zyne Tafereelen. De edele manieren, de fraaye weezens en de uitmuntende eelheid van zyn Penfeel, waaren niet minder bekoorlyk aan het gezigt dan aan het verftand, en hoewel hy met de linker hand werkte, kan men hem egter de roem niet beneemen, van alles met een wonderbaare behendigheid gemaakt en in alle zyne daaden een weergaloofe regtzinnigheid gehad te hebben.

Na dat hy de fraaiheeden van Fontainebleau gezien had, bekroop hem de luft, om ook die van Romen te gaan bezigtigen. Ten dien einde trok hy door Lions en Avignon, alwaar hy gedagte maakende zig in het vervolg neder te zetten, zeer aanmerkelyke Teekeningen ondernam, om zig bekent te maaken. Allereerft fchilderde hy voor den heer de Mont-Real een Gallery, waar in hy in eenige Tafereelen de Gefchiedeniffen van Theagenes en Cariclea maalde; vervolgens ging hy na Romen, alwaar hy zig fterker maakte door het befchouwen der groote ftukken. Na een verblyf van twee Jaaren, de gedagtenis der fchoonheeden van Avignon, op alle de fraaiheeden van Romen de overhand verkrygende, keerde hy wel haaft derwaards, tot het uitvoeren van zyn voorneemen, om zig met die Schoone, welkers geheugenis hem geweldig praamde, door het huwelyk te vereenen, en zulks volbragt hy tot wederzyds genoegen van de belanghebbende partyen. Na een weinig ruft begon hy fterker als oit den arbeid weder aan te grypen. De Kardinaal Mazarin, ftaande het huwelyk van den Koning, die ftad doortrekkende en onderrigt van den roem van dien grooten Man, vond goed, zig

door hem te laaten Portretteeren, waar in hy zo wel ſlaagde, dat hy op ſtaande voet te Parys ontbooden wierd, alwaar hy hunne Majeſteiten Portretteerde, welke zig daar over zo vergenoegd toonden, dat zy dien Schilder belaſtede, daar van verſcheide Copyen te maaken, om na vreemde Landen verzonden te werden; hier door geraakte hy aan het Portretteeren van de voornaamſte Perſonagien van het Hof. Een der fraaiſte Tafereelen, door hem gemaakt, is dat van de Princes van Elbeuf, onder de gedaante van de H. Cecilia op het Orgel ſpeelende, alles met zodanig een nette en beſtipte uitdrukking, dat het ſchynt of men haare vingeren over het clawier ziet rollen; haar Kapzel is geheel met diamanten en paerlen omzet, en de fraaiheid van haar hoofd veroorzaakt een verwondering door de ſchikking der Coleuren, welke daar in zeer konſtig vermengd zyn; eindelyk alles is 'er zo ongemeen pragtig in en de ſmaak zo verwonderlyk, dat men beſwaarlyk gelooven kan, 't geen men ziet, nadien men zig verbeeld weezentlyk vleeſch en goud Laken te zien. Dit Tafereel word gevonden in een der vertrekken van den Heer le Begue, een der vier Konings Orgeliſten en van St. Mederic Ook heeft hy voor het groot Cathuizer Klooſter van Grenoble twee groote Schilderyen gemaakt, waar in verſcheide der Monnikken gezien worden, die in Engeland onder Hendrik den VIII. de Marteldood ondergingen. In de Thuilleries heeft hy het klein vertrek gelyk de grond, voor den Koning geſchikt, en 't geen op den Tuin van dat Paleis uitziet, geſchildert, en twee Zoonen nagelaaten, waar van een 's Konings Architect

en

en de andere Schilder en Lid der Academie geweeſt is. Hy was Rector van dat doorlugte Genoodſchap, wanneer hy aan de waterzugt ſtierf in het Jaar 1668, en is in de Kerk der Feuillante Monnikken begraaven.

Simon François wierd te Tours in het Jaar 1606 gebooren. Hy ging nog zeer jong zynde na Romen en verkreeg 's Konings penſioen, 't geen hem bezorgd wierd door de Graaf van Bethunes, die hem meede nam. By zyn wederkomſt hield hy zig te Bologne op, alwaar hy met Guido Rheni vriendſchap maakte, die hem met zyn Portret vereerde, en deeze byzondere manier zeer na zyn ſmaak zynde, leide hy zig kragtig toe, om dezelve te volgen en bleef in Italien tot in het Jaar 1638. Hy quam weder te Parys ten tyden de Koningin van een Dauphin beviel, had het geluk deszelfs eerſte Portret te maalen, het welk volmaakt gekeurt wierd; dog verliet, door eenige reedenen bewoogen, het Hof. Hy heeft een meenigte geeſtelyke Tafereelen geſchildert, die veel overeenkomſt met de manier van Guido ſchynen te hebben. Deeze verſcheidene werken worden aan het Groot-Autaar van de Kerk der Ongeneeslyke gezien, als meede in de inſtelling van het Oratorie, by de Minnebroeders en by de Nonnen van de Viſitatie, in de ſtraat van St. Antoine. Te Tours heeft hy ook op verſcheide plaatſen geſchildert en gelyk hy veel bequaamheid in zyn konſt bezat, had hy geen minder deugd en gedult geduurende de agt Jaaren, dat hy met de ſteen gekweld was, en zyne kragten dagelyks afneemende, moeſt hy het opgeeven in het Jaar 1671. De ſteen die hem plaagde woeg een pond.

Hy is verkooren geweest om Adjunct van den Professor in de Academie te zyn.

Jean Nocret, van Nancy, Leerling van Jean le Clerc, had een aangenaame en frisse manier van schilderen, en was in Italien aan Portretten beezig geweest, waar in hy het best slaagde. In het Paleis van den Hertog van Orleans te St. Cloud, ziet men veele zyner werken, en in de Thuilleries in de vertrekken der Koningin heeft hy die Princes op verscheide plaatsen onder de gedaante van Minerva geschildert. Hy is Rector van de Academie gestorven in het Jaar 1672.

Nicolaas Loir van Parys, verslaafde zig niet aan de Meetkunde en de Perspectief; dog verwaarloosde dezelve ook niet geheel; alles was in zyne Tafereelen beredeneert en deftig, en in zyne Landschappen waaren de Ordonnantie, versierselen en smaak, alles uitneemend en weergaloos. Hy was een Discipel van Bourdon geweest; dog volgde zyn manier niet geheel, zomtyds die van andere met de zyne vermengende. De nieuwsgierigheid, om de Hoofdstad der Christen waereld te zien, alwaar zig te dier tyd zo veele groote Mannen bevonden, praamde hem, die reis te onderneemen, 't geen voor hem niet vrugteloos was, en hy quam van daar in het Jaar 1649 te rug.

Zyn Vader, toenmaals een der gaauwste en aanzienelykste Zilversmeeden van Parys, begon hem in de stad voor te draagen, en bekend geworden zynde voor 't geen hy was, bezorgde hy hem verscheide aanmerkelyke werken in de Kerken, waar aan hy met succes arbeide. Hy heeft

heeft veele Cabinetten der liefhebbers met verſcheide zyner ſtukken verſierd, onder andere voor den Heer le Noir een Tafereel, 't geen volmaakt fraai is, verbeeldende Cleobis en Bito, een wagen voorttrekkende, waar op haare Moeder naar Juno's Tempel ryd; vervolgens beſchilderde hy een Gallery in het Hotel van Seneсterre en die van een Kaſteel aan den Heer du Pleſſis de Guenegaud behoorende. Hy heeft veel voor den Koning gewerkt en in het Paleis der Thuilleries het verwulft der Zaal van de Lyfwagten beſchilderd. Ter zelver plaats vier Tafereelen in 't graauw boven de Kroonlyſt; te weeten een trekkend Leger, een Veldſlag, een Overwinning en een Offerhande. Tuſſchen beide de reliefs ziet men een ſtuk Architectuurwerk, en op een Marmere-voet Zeegeteekenen geſchildert en met goud gehoogd, daar by Feſtons van Eiken- en Lauwerbladen, welke uit een greins komen en zig aan twee lyſten voegen. Op de uitterſtens van dat ſtuk zitten twee Beelden met goud gehoogt, gelyk ook het overige is; voorts heeft hy het Plafond der Zykamer geſchilderd. Hy had een wondere begaaftheid om de vrouwelyke Kunne en Kinderen wel te treffen en is in het Jaar 1679 geſtorven, oud zynde 55 Jaaren en Profeſſor der Academie.

Claude Vignon, geboortig van Tours, heeft onder de Schilders van zyn tyd door zyne byzondere en kennelyke manier zeer uitgemund; het getal zyner werken is niet minder groot dan zyn roem geweeſt. Nadien hy veel kennis had van de verſchillende manieren der braafſte Meeſters en derzelver waarde volgens de gemeene prys, ontbraaken hem geen liefhebbers,

bers, die met hem quaamen raadpleegen, om zig na zyne gevoelens te schikken. Hy heeft twee Zoonen gehad, *Nicolaas* en *Philippus*, welke beide ook Schilderden, als meede haare Zuster, genaamt *Charlotte*, die zeer wel Bloemen maalde. Hy stierf in het Jaar 1670, hebbende een zeer hoogen ouderdom bereikt en zynde toenmaals Professor der Academie; ook heeft hy veele stukken geinventeerd en gesneeden.

Louis le Bicheur van Parys, heeft op zyn beurt Professor geweest. Zyn kragt bestond in de Perspectief, waar in hy lessen gaf, welke de eeuwen verduuren zullen. Hy stierf in het Jaar 1666.

Michel Dorigny, een der Discipelen van den Heer Vouet, is te St. Quentin gebooren, had veel van de manier van zyn Meester, wiens oudste Dogter hy getrouwd had, is een goed Graveur geweest en in het Jaar 1665 overleeden, oud zynde 49 Jaaren.

Claude Audran, Zoon van Claude, is te Lions gebooren. Vermits hy uit aangeboore geneigdheid de Teeken- en Schilderkonst beminde, wierd hy allereerst in de handen van een der braafste Mannen van de Stad, Perrier genaamd, gestelt. Na eenige lessen naauwkeurig waargenomen te hebben en oirbaar vindende te veranderen, om niets tot verkryging van kennis te spaaren, ging hy onder zeekere Wirix leeren, by wien hy groote voortgang maakte, zodanig, dat hy door zyne gestaadige oeffeningen een ongemeene smaak in de Teekening en een ligte behandeling van het Penseel bekomen hebbende, besloot een reis na Parys te doen in het Jaar 1658, en alwaar hy stof vond, om zyn vernuft te

te oeffenen, te meer dewyl de Konſten toen elk in haar byzondere ſoort bloeide, onder de regeering van een Vorſt, welke dezelve met zo veel luiſter onderſchraagde. Hy maakte ten eerſten, onder het beſtier van den Heer Errard, op het Kaſteel van Verſailles in het Vertrek der Koningin, groote Beelden alle met goud gehoogd. Den Heer le Brun, in aanmerking zyner bequaamheid, vond geleegenheid hem aan de Schetſen der Tafereelen, verbeeldende den overtogt van den Granicus en den ſlag van Arbelles te gebruiken.

Het is dienſtig alhier een aanmerking te maaken, nopens de ongemeene wyze, waar op den Heer le Brun bedagt geweeſt is, aan die Tafereelen alle de vereiſchte fraaiheid en bevalligheid te geeven, laatende de Beelden naakt ſchilderen, om dus de volkomen gelykvormigheid hunner Partyen te doen zien, waar na hy de kleedingen op die lichaamen liet leggen, waar door 't werk als natuurlyk vertoonde.

Den Heer le Brun zeer voldaan over de werken van zyn jonge Schilder, liet hem verſcheide ſtukken over, om zelfs af te maaken, waar aan die braave Schilder de laatſte ſtreeken gaf; dog volgde de eigenſchap van zyn Origineel zo wel na, dat het geen hy voltooide, ſcheen als door den Heer le Brun zelfs geſchildert te zyn. Onder het zelve beſtier heeft hy in de Capelle van het Kaſteel van Sceaux in Freſco geſchilderd. Hy maakte eenige werken aan de Gallery van de Thuilleries en aan de trap te Verſailles,

les, waar na hy in ſtaat geoordeelt wierd, om uit eige vernuft twee groote Tafereelen vyf en twintig voeten lang te ſchilderen; het eene verbeeld de volkplantingen door Cæſar na Carthago gezonden, en het ander de jagt van een wild Zwyn, door Cyrus in zyne jonge Jaaren aangetaſt, onaangezien het verbod van zyn Gouverneur. Hy heeft te Verſailles verſcheide Basrelieven Metaal couleur gemaakt, met de vergoding of planeet van Mars, en verſcheide andere Zeegeteekenen in de Zaal der Lyfwagten.

De Prins Willem van Furſtemberg, namaals Kardinaal, beſtelde hem vyf groote Tafereelen, om Allegories wyze behandelt te worden: deeze moeſten dienen tot de pragtige Zaal van zyn Kaſteel te Saverne. Daar na ſchilderde hy het Mei-ſtuk, 't geen de onthoofding van St. Joannes verbeeld, welkers Diſcipelen ſchynen bezig te zyn met zyn lichaam te vervoeren; dog vindende, dat de ordonnantie van dat werk, betrekkelyk tot die van eenige aloude Meeſters, verdagt gehouden zoude konnen worden, by zodanige welke, nergens op bedagt zyn, dan om op de beſte dingen te vitten, beſloot hy, het geheel te veranderen, om niets te laaten van het geen al te veel na Copy gelyken zou; dit noopte hem een nieuwe teekening op het doek te maaken, na alvoorens alle de eerſte Beelden uitgewiſt te hebben, en geen tyds genoeg vindende, om dat werk na vereiſch te voltooyen (alzo hy maar twee maanden overig had) beſteede hy die korten tyd, om het gemelde onderwerp te verbeelden; dog 't geen zo veel niet gepreezen wierd als het eerſte wel verdiende, zelfs na het gevoelen zyner vrienden. De twee Tafereelen,

len, welke in de Capellen der ingang van de groote Kerk der Cathuizers gezien worden, zyn van zyn maakzel: het een verbeeld St. Dionifius en het ander St. Ludovicus de begraaffenis der Martelaars van het geloof bevorderende. In dezelve Kerk ziet men nog het Mirakel van de Gaftenbrooden, 't zelve is het eerfte groot Tafereel dat in het Choor gefteld is. Eenigen tyd 'er na wierd hy ziek en in de tusfchenpoozen der pynen, die hy gevoelde, bemerkte men genoegzaam uit de gefteltenis van zyn geeft, dat hy fteeds de Godvrugtigheid betragtede, zoekende alleen maar geleegenheeden, om zyn ftandvaftigheid te oeffenen. Hy was zeer mildadig jegens den Armen, ftraf op zyn eige zelfs, aan alle weldoende, leefde zeer heilig en ftierf ook alzoo in het Jaar 1683, zynde te dier tyd Profeffor van de Koninglyke Academie.

Louis Moillon, werkte in de Hiftorien tot Tapyten, en is Adjunct van den Profeffor geftorven.

Charles le Fevre van Fontainebleau, werkte in Portretten, wierd tot Adjunct van den Profeffor benoemd en ftierf in het Jaar 1673.

Jacques le Fevre, zyn Broeder, was een der *Anciens* in het Gild der Meefters, heeft zeer wel in Hiftorien en Portretten gefchilderd en is in de maand September van het Jaar 1698 geftorven.

Jean Varin, geboortig van Luik, Bewindhebber der Gebouwen en Graveur Generaal der Munten van Vrankryk, is een der zeldzaamfte en geagtfte Mannen van zyn tyd geweeft. Zelfs heeft hy eenige Portretten vry wel gefchildert.

Het

Het was ten tyde de Ridder Bernini in Vrankryk quam, dat hy 's Konings Borstbeeld en naderhand zyn Standbeeld maakte, welke beide in de vertrekken te Versailles zyn. Hy was Raads Honnorair in de Academie, uitneemend bequaam om de stempels tot de Medailjes en Munten te graveeren en is in het Jaar 1672 gestorven.

Ook hebben wy *Charles Jean François Cheron* gehad, welke Medailleur was, en ook diergelyke stempels gemaakt heeft, welke zeer fraai waaren. Hy was Academist, gelyk ook *Henry Cheron*, die te Lions in het Jaar 1677 gestorven is.

Etienne Migon, geboortig van Etampes, heeft in de Meet- en Gezigtkunde uitgeblonken, waar in hy Professor geweest is. Hy maakte Brand-Spiegels en was de uitvinder van een zeeker mengzel van zwart, tot de Drukkery dienende, waar van hy aan den heer Petit een denkbeeld gaf, die 'er de proef van nam en hier door middel aan de hand kreeg, om een groot Fortuin te maaken, en uit dien hoofde bewees hem die vermaarde Drukker zyn erkentenis door een evenreedige belooning.

Nicolaas Baudesson van Troyes en *Jacques Bailly* van Bourges, beide uitsteekende Schilders in Bloemen, werkte ook in Miniatuur. Zy waaren beide Leeden van de Academie en stierven ontrent dezelve tyd te Parys in het Jaar 1682.

Pierre Antoine le Moine, van Parys, een Bloem-Schilder, stierf aldaar.

Mattheus van Plettenberg, bygenaamd *Plattenberg*, van Antwerpen, schilderde Zeën en Landschap-

ſchappen zeer wel en ſtierf in het Jaar 1666.

Michel Lans van Rouaan, ſchilderde zeer wel Bloemen en Dieren.

Pierre Popelier, geboortig van Troyes, wierd om zyn Miniatuur ſchilderen tot Lid van de Academie aangenoomen.

Nicolaas du Moutier van Parys, ſchilderde byzonder in Portretten.

Noel Quillerier van Parys, heeft ook in een Cabinet van het Paleis van de Thuilleries geſchildert en is in de Maand Mei van het Jaar 1669 geſtorven.

Antoine Barthelemi van Fontainebleau ſchilderde Portretten, en ſtierf in het zelve Jaar.

Jacques Gervaiſe van Orleans, heeft in de Thuilleries geſchildert en is Academiſt geſtorven.

Jean Blanchard van Parys, werkte in Hiſtorien met vry veel ſucces.

Anthone Matthias, een Engelſchman van geboorte, ſchilderde de Portretten zeer wel Hy heeft veel in de Gobelyns voor 's Konings werken gearbeid, en is in 't Jaar 1674 geſtorven.

Parmentier van Parys, ſchilderde de Bloemen zeer wel.

Louis Geſſé meede van Parys, ſtierf in het Jaar 1674. Hy teekende voor de Ballets van zyne Majeſteit.

François Marie Bourſonne van Genua, was uitmuntend in Landſchappen en Zee-verbeeldingen.

Georges Charmeton van Lions, was een leerling van den Heer Stella. Hy ſchilderde de Hiſtorien zeer wel; dog inzonderheid de ſieraaden tot Plafonds, was in de Architectuur en

Perspectief zeer bedreeven en stierf in het Jaar 1676.

Equeman van Paris, is Academist in het Jaar 1677 gestorven. Hy schilderde zeer wel in Miniatuur en had een fraaye ordonnantie in Historie stukken, welke thans op veele plaatsen te zien zyn, hy heeft veel voor de Koning gewerkt, naamentlyk aan de Cabinetten, welke hy met byzondere fraaiheeden konde versieren.

Nicasius was een Vlaaming en munte uit in het verbeelden der Dieren, welkers fraaiste behandeling, hy by Snyders geleerd had, en stierf in het Jaar 1678.

Louis en *Mattheus le Nain*, gebroeders, waaren van Laon; schilderde Landschappen en Historien, dog haare gewoone onderwerpen waaren kroegen, waar in zy volmaakt wel slaagden.

Jacobus van Loo, een Hollandsch Schilder, maalden de Portretten zeer wel.

Ik agte het dienstig alhier de Beeldhouwkunde te laaten volgen, als een der geagtste konsten onder de Geleerde en Konstkenners. Ten dien einde zal ik, om de onderscheidene vernuften der Konstenaaren in die Weetenschap kenbaar te maaken, beginnen met

Simon Guillain geboortig van Parys. Die beroemde Beeldhouwer was in zyn tyd Rector der Academie. De Basreliefs en de Metaale Beelden ter gedagtenis van Lodewyk den XIII. opgeregt in de hoek van Pont au Change te Parys, van Anna van Oostenryk en van Lodewyk den XIV. in zyne jonger Jaaren,

zyn werken van zyn hand. Ook heeft hy het Beeltenis van dien Vorſt aan den ingang van de Poort des Juges Conſuls, in marmer gehouwen; de Beelden ſtaande in de Niſſen van het Portaal van de Sorbonne, en de twee Beelden van het groot Altaar der Minnebroeders op het Koninglyk Plyn zyn als zo veele gedenkteekenen ten roem van dien grooten Man.

De twee Heeren *Anguier*, waaren Gebroeders, beide in het Graafſchap Eu gebooren.

François den oudſten, heeft het Praalgraf van den Heer Kardinaal de Berule, in de Kerk der Paters Oratooren, in de ſtraat van St. Honoré gemaakt, als meede de Grafſteede van den heer de Thou, welke in een der Capellen van de Kerk van St. André gezien word; de begraafplaats der Montmorenci's te Moulins; het Autaar van Val de Grace en de Krib; het groot marmer Crucifix van het groot Autaar in de Sorbonne en de ſtatuen na de Antieken, dewelke te Saint Mandé waaren.

Michel heeft een marmer Beeld van Amphitrides, in het park van Verſailles gehouwen; de Beelden van het portaal van Val de Grace; de Grafſteede van den Heer de Souvré in de Kerk van St. Jan van Latranen en de ſieraaden van de nieuwe Poort van St. Denis, waar van den Heer Blondel Architect was.

Die twee groote Beeldhouwers zyn op onderſcheidene tyden geſtorven; namentlyk, *François* den 8. Auguſtus des Jaars 1669 en *Michel* den 11. July des Jaars 1686, en beide in St. Rochus Kerk begraaven, alwaar men van haare werken ziet, onder andere een ſtaande Chriſtus, zyn Kruis vaſt houdende en een St. Rochus, wel-

welke ſtukken tot eeuwige gedenk-teekenen hunner edelmoedigheid zullen verſtrekken Aan de hun toegedragene agting is men verſchuldigt het gevoelen, 't geen een hunner vrienden betuigt heeft in het volgende byſchrift, dat op haar Graf gehouwen is.

Dans ſa Concavité, ce modeſte Tombeau,
Tient les os renfermés de l'un & l'autre frere,
Il leur étoit aiſé, d'en avoir un plus beau,
Si de leurs propres mains ils l'euſſent voulu faire;
Mais il importe peu, de loger noblement,
Ce qu'après le trepas un corps laiſſe de reſte,
Pourvu que de ce corps quittant le Logiment,
l'Ame trouve le ſien dans le ſejour Celeſte.

In de holligheid van dit zeedig Graf;
Leggen de beenderen deezer twee Gebroeders beſlooten,
Het was voor hen gemakkelyk geweeſt een heerlyker Begraafplaats te hebben,
Indien zy die met hunne eigen handen hadden willen maaken;
Dog wat legt 'er aan geleegen, een pragtige Grafſteede te genieten,
Zo de ziel uit het lichaam verhuizende,
Haar verblyf in de Eeuwige Heerlykheid vind,

Martyn des Jardins, te Breda gebooren, is een gedeelte van zyn fortuin en weetenſchap verſchuldigd aan de agting, die hem de Hertog de la Feuillade toedroeg, in de onderſcheiden geleegenheden, waar in hy hem gebruikte; door hem is dat heerlyk werkſtuk op de plaats der Overwinningen met zo veel lof gemaakt, waar

waar in den Koning in de deftigfte en heerlykfte geftalte, die ooit door Menfchen brein bedagt kan worden, verbeeld is: op vier hoeken der Gedenkzuil, waar op die Vorft ftaat, zyn vier gekeetende Slaaven, te kennen geevende, de verfcheidene Landfchappen, die hy t'onder gebragt heeft. Een Engel, verbeeldende de Faam, zet hem een kroon op het hoofd, ten teeken zyner overwinningen; dit werk is door verfcheide Basrelieven verzeld, waar op de heerlykfte daaden van dien Vorft verbeeld ftaan, en die door vierderlei lantaarens verligt worden, welke ten fieraad van dat heerlyk plein ftrekken. Dit is myn bedunkens genoeg, om den lof van dien grooten Man te beginnen, dewelke om zyne gelukkige gaaven door den Koning zeer geagt was. Een Dichter van dien tyd heeft op dat werk de volgende vaerfen gemaakt.

Prodige de nos Ans, noble & favante main,
Aux marbres, aux metaux qui fçus donner la vie,
Que ton fort eft digne d'envie,
Et qu'en toi l'Artifice humain,
De la plus haute intelligence,
Nous decouvre aujourd'hui la force & la puiffance:
Tout l'Univers,
Admire chaque jour tes ouvrage divers;
Mais celui qui paroit au champ de la Victoire,
Ajoute a ton grand nom une nouvelle gloire!
c'Eft la que par des faits furprenans, inouis,
Qui feront honneur a l'Hiftoire,
Louis vivra par toi, tu vivras par Louis.

O Wonder onzes tyds, edele en konſtige Hand,
Die aan 't Marmer en Metaal, het leeven hebt weeten te geeven,
Wat is uw Lot wenſchelyk!
Door uwe kunſt word ons heeden,
De kragt van het verheevenſte verſtand ontdekt.
Het geheelal,
Verwondert zig dagelyks over uwe verſcheide werken;
Dog 't geen zig op het veld der overwinning vertoond,
Zet uwe groote naam een nieuwe luiſter by,
Daar zal door ongehoorde wonderdaaden,
Dewelke de geſchigtkunde tot eer zal verſtrekken,
Daar zal Lodewyk door U, en gy in Lodewyk ſteeds leeven.

Hy heeft een volmaakt fraaye H. Maagd in marmer gehouwen, welke zittende verbeeld en op een der Autaaren der Kerk van de Sorbonne geſtelt is. Ook heeft hy Lodewyk den XIV. in marmer gehouwen, welk Beeld in het park van Verſailles met een Figuur, verbeeldende den Avond, ſtaat. Hy ſtierf in het Jaar 1694 en heeft een Zoon nagelaaten, die zeer bedreeven in de Schilderkonſt, vrolyk van geeſt, van een doordringend vernuft en een der verſtandigſte in de Gebouwen was. Ik heb reeds in de afdeeling der Schilders gezegt, dat *Jaques Sarazin* in de Schilderkonſt uitgemunt heeft, nu zal

zal ik 'er byvoegen, dat hy een der gaauwſte Beeldhouwers van zyn tyd was. Het Praalgraf van den Prinſe van Condé, dat van den Kardinaal de Berulle, het een in de Kerk der Jeſuiten van het Profeſſenhuis, en het ander in een der Capellen van het groot Klooſter der Carmeliter Nonnen, en de drie Crucifixen van welke reeds gemeld is, zyn van zyn werken, dewelke tot lof van hun maaker zullen leeven. Deeze konſtige Man ſtierf in het Jaar 166 . en is in de Kerk van St. Germain de l'Auxerrois begraven.

Philippus Buyſter van Bruſſel, heeft verſcheide voornaame werken gemaakt, onder andere het Praalgraf van den Kardinaal de la Rochefoucault, in een der Capellen van St Genoveva du Mont. In het park van Verſailles zyn twee Saters van hem, die een marmere groep met elkander uitmaaken; een andere groep van een Bacchant op een Rinkeltrom ſpeelende, met een ander Beeld, het Schimpdigt verbeeldende; nog een Flora in haar hand een Bloemkrans houdende.

Louis Lerambert, van Parys, was een godvrugtig Man zonder ſchynheiligheid, te gelyk deugdzaam en konſtig. Hy heeft veel gearbeid en zyne werken verſtrekken ten ſieraad van verſcheide voornaame plaatſen. Van hem ziet men onder andere te Verſailles in het park een groep van een Bacchante met een Kind, dat op Castanjetten ſpeeld; twee Sphinxen van marmer, welke ieder een Kind van verguld metaal draagen; een danſſende Sater, zynde van ſteen; een ander die zyn kin vaſt houd; een ander danſend Vrouwe beeld van ſteen; een metale groep,

zynde danſende Kinderen en een van andere Kinderen, welke in een kooker uitloopen. Deeze Konſtenaar is in het Jaar 1670 geſtorven.

Gerard van Obſtal van Bruſſel, heeft 's Konings Beeltenis, 't geen op de poort van St. Antoine ſtaat, gemaakt: hy behandelde de ſtukken in Basrelief met een ganſch wonderbaare kunſt, werkte insgelyks in Yvoor en had een Zoon, die zyn werk met gelyke bequaamheid nabootſte; dog weinig zorg droeg, zyn Vaders gedrag na te volgen.

Gilles Guerin van Parys, is oud Profeſſor geweeſt; in de Kerk van St. Laurens te Parys ziet men een groote Verryzenis Chriſti van hem; ook heeft hy eenige werken te Verſailles gehouwen, onder andere de Paarden van de Zon, zynde een groote groep van marmer, welke voormaals in het Grot te Verſailles gezien wierd; nog in het park van dat Kaſteel een Beeld van dezelve ſtof, Africa verbeeldende. Hy is in het Jaar 1678 geſtorven.

Nicolaas le Gendre, geboortig van Etampes, had by een zeer gemeene Beeldhouwer geleerd, en des niet teegenſtaande wierd hy een der bequaamſte in zyn beroep: men ziet van hem een groot getal werken in de Kerk van St. Nicolaas du Chardonnet, onder andere de Beelden van het Portaal, en een Maagd meer dan leevensgroote van Pleiſter; in de Capelle en onder het zelve Autaar een dooden Chriſtus, die men zelden laat zien: in verſcheide andere Kerken van Parys en omleggende plaatſen worden van zyne werken bewaard, waar in een wonderbaar verſtand en konſt gemerkt word. Hy was onvermoeid in zyn arbeid, die zo wel als zyne ſtu-

ſtudiën en de wederwaardigheeden van het leeven hem uit de waereld rukte, zynde 52 Jaar, in de maand October 1670. De Kerk van St. Nicolaas Chardonnet dient tot ruſtplaats aan hem, die zig in dezelve veel vermoeid heeft.

Thibaud Poiſſant, van de ſtad Eu, heeft veele Geeſtelyke ſtukken voortgebragt, onder andere het groot Autaar in de Kerk van St. Honoré, en is in het Jaar 1668 overleeden.

Gaspard en *Balthazar de Marſy*, hebben te Verſailles verſcheide werken gemaakt, als Greinſen, Frontons (driekantige of ronde kappen boven Portaalen, Niſſen, enz.) kommen, een der Tritons en een der Paarden, die in een der Niſſen van het Grot te Verſailles gezien wierden, het geen tegenwoordig in het park te Verſailles op een andere manier verbeeld is. Onder andere ziet men 'er de afbeelding der Overwinning, op Spanjen behaald, in een ſteene groep aan het yzer hek van den ingang van het Kaſteel; gelyk ook den Middag en een Bacchus, tweederlei marmere Beelden; deeze zyn alle door *Gaspard* uitgevoerd. Wat *Balthazar* belangd, die heeft onder andere een marmer Beeltenis van Aurora gehouwen; dog zy hebben beide aan de kom van Latona gewerkt, waar in deeze Godin met beide haare Kinderen in marmer verbeeld zyn, met verſcheide andere Byvoegzels. *Balthaſar* is in het Jaar 1675 en *Gaspard* in het Jaar 1679 geſtorven.

Ik heb dienſtig geagt, alhier te doen opmerken, dat het geen men gemeenlyk het Grot van Verſailles noemd, voorheen eigentlyk de verbeelding der Baden van Apollo was,

welke men regt van vooren in het midden van het Grot zag door een der grootste groepen marmere Beelden, die ooit by malkander gebragt zyn.

Deeze Groep bestaat in zeeven Beelden: Apollo is 'er op een edele manier, zittende verbeeld, aan zyne voeten zyn twee Nimphen, welke door haare gebaarden toonen, dat zy zig gereed maaken om, zyne voeten te wasschen: een andere Nimph, in een bevallige gestalte staande, houd in de eene hand een Bekken en in de andere een kleine Vaas om hoog, om hem welriekende oly op zyn handen te gieten. Deeze vier Beelden, die ik zo even uitgelegt heb, zyn als zo veele Meesterstukken van den Heer *Girardon*; wat de andere Nimphen belangd, dewelke agter Apollo staan, die zyn van den heer *Rinaudin* en dienen tot byvoegselen aan deeze konstige Groep van Beelden.

Zy zyn alle zo wel by elkander geschikt, dat men 'er niets meer by kan verlangen en zelfs zou men zonder te veel ophef konnen zeggen, dat in de verbeelding van het geheel by elkander genomen, dit stuk werk de Antieke Groep, die in de Vigna Medicis gezien word, overtreft; in deeze schynt Niobe in der daad de bystand van de een of de ander Godheid of te smeeken, ter afkeering van de kragtige vervolging van Diana en Apollo weegens haare Kinderen, welke aan haare voeten met verscheide wonden dood of te sterven leggen, zonder dat zy of haare Kinderen dezelve konnen ontwyken; dog alzo de Godheid, welke zy smeeken, en de Godhee-

heeden, welke haar vervolgen niet te voorschyn koomen, kan men zeggen, dat de meening van die Groep niet volkomen uitgebeeld is, gelyk in deeze: want hier is alles in, en alles dient 'er tot byvoegfel aan de Godheid van Apollo, die 'er eigentlyk de Held van is.

Laaten wy ons Vertoog over de Beeldhouwers hervatten.

Gerard Leonard Errard, een Beeldhouwer, geboortig van Luik, graveerde gemeenlyk onderwerpen tot Medailjes. Hy heeft onder den Heer Varin gewerkt en ftierf in het Jaar 1675.

Louis Hutinot van Parys, heeft onder andere te Verfailles een marmer Beeld gehouwen, de Zomer verbeeldende, hy ftierf in het Jaar 1679.

Le Comte, geboortig van Boulogne by Parys, heeft een meenigte werken op allerhande ftoffen en tot verfcheide plaatfen gehouwen. Hy gaf zo veel fraaiheid aan zyn Beelden als aan de fieraaden. Hy heeft eenige ftukken in de Sorbonne gemaakt, welke zeer geagt worden, en te Verfailles vind men 'er verfcheide andere, die aanzienlyk zyn, namentlyk, twee fteene Groepen aan de ftaldeuren ten fieraad dienende, waar van de eene de Ryder van den Renbaan verbeeld; twee andere groote fteene Groepen, namentlyk Venus en Adonis, Zephirus en Flora; ook is 'er in het park een marmer Beeld, zynde het Bedrog, en eene fteene Therme, een Hercules verbeeldende. Hy heeft 's Konings Standbeeld in wit marmer gehouwen, ten voeten uit, op zyn Romeinfch gekleed; dit word gezien ten huize van den Heer du Bois, een van zyn

Majesteits Officieren. Hoewel hy niet zeer bejaard was, vielen hem de vier of vyf laatste Jaaren van zyn leeven nogtans zeer verdrietig, en wanneer hy dagt zyne ongemakken te boven gekomen te zyn, verkreeg de dood de overhand op hem. Dit geschiede in den maand December van het Jaar 1695.

Matthias Lespagnandel, heeft een meenigte Roomsche Kerksieraaden gemaakt, hoewel hy van haar Godsdienst niet was Onder andere is de Retable (*) van het Autaar van de Premonstreiter Monnikken, in de straat van Hautefeuille door hem bewerkt; als ook die der Capelle van de groote Zaal te Parys. Te Versailles ziet men een marmer Beeld van een Koning der Daciërs en een ander een koud vogtig Man verbeeldende, en twee Thermes, zynde de Beeltenissen van Diogenes en Socrates, welke laatste Papieren in zyn hand houd.

Etienne l'Hongré heeft de naam gehad een groot liefhebber te zyn van zyn werk wel te doen vertoonen en niets te ontzien, om daar toe te geraaken. Door zyn groote kundigheid wierd hy tot verscheide werken in Paleisen en openbaare Gestichten gebruikt. Hy heeft veel in het Koninglyk huis te Choisi gewerkt, eenige Basrelieven aan de Poort van St. Martyn zyn van hem. In het Park te Versailles is een marmer Beeld, de Lugt verbeeldende en een Cameleon in de hand hou-

(*) Retable, is een sieraad van Architectuur- of Beeldhouwwerk, waar in een Tafereel gezet word, en het geen als tot een Lyst dient. De Schilderyen van een groot Autaar of van de Capellen in de Kerken zyn gemeenlyk in een Retable omslooten.

houdende, aan haare voeten ziet men een Arend. Tot Kommen heeft hy kopere Basrelieven en Figuuren gemaakt, onder andere een Rivier-God in Basrelief met Tritons en Nayades of Waternimphen in een kom. Nog andere Tritons en Nayaden ten ſieraad van twee Fonteinen naaſt de Piramide, en een groep van kleine Jongens en Meisjes zeer geeſtig geſchikt. Hy ſtierf te Parys in de Mei-maand des Jaars 1690.

Buret, l'Avengle of de Blinde; deeze bynaam is hem aangekomen door het ongelukkigſte toeval, 't geen een konſtig Beeldhouwer treffen kan, en byzonder een, die gelyk hy, op zyn vyf en twintigſte of dertigſte Jaar, dat hy zyn gezigt verloor, ſtukken maakte, welke de ſmaak der beroemdſte Beeldhouwers of Beeldgieters deed herleeven, en waar door men nog grooter verwagting van hem had. In de Academie word zorgvuldig een ſtuk van hem bewaart, zynde een marmer Basrelief, verbeeldende de Schilder- en Beeldhouwkunde, in de gedaante van twee Vrouwen, waar in zulk een overeenkomſt is en die zo wel geſchikt zyn, dat 'er geen de minſte tegenſtrydigheid in gevonden word, maar in tegendeel al het fraaiſte, dat men wenſchen kan, zig aan het gezigt vertoont; zo het een waarheid is, 't geen eenige berispers uitgeſtrooid hebben, dat zeekere buitenſpoorigheeden de oorzaak van zyn blindheid geweeſt zyn, heeft hy overvloedig tyd gehad, om zyn leetweezen daar over te toonen, en het ſchynt dat God 'er by tyds in voorzien had, nadien hy vier of vyf Jaaren te vooren zo veel by een had gegaard, dat hem verligting kon toebrengen in zyn ongeval, 't geen hem belettede tot zyn roem te

werken en te gelyk de Konstbeminnaaren beroofde van het geene, waar na zy 't meest verlangden. Hy had zulk een gemakkelyke en vaste manier van het Model aangenomen, en een zo sterken indruk der Musculen, die 'er in moesten doorschynen, dat hy (onaangezien zyne blindheid) zeekere Modellen, welke hem gebragt wierden, zeer wel corrigeerde, en men des aangaande zyne uitspraak als van een Orakel verwagte. Hy stierf in het Jaar 1699, in het begin van de maand Maart.

Te regt verdienen de lofwaardige konstige Vrouwen, alhier haar plaats en rang. Ik zal van dezelve met veel vermaak gewag maaken en beginnen met

Mejuffrouw *Catharine du Chemin*; deeze heeft in het Bloemschilderen uitgemund, en was daar in zo bedreeven, dat de leevende Bloemen voor de haare moesten zwigten, door de konstige manier, met welke haar bekoorlyke hand dezelve toucheerde, invoegen 'er een ieder op de reuk na, in bedroogen was. Deeze Juffer zo behaagelyk, bleef niet lang zonder boven de algemeene vrouwelyke Kunne uit te blinken, nadien aan de Heeren van de Academie der Schilder- en Bouwkunde haare bequaamheid bekend geworden zynde, deeze niet vertoefde haar met een Brevet van Lid der Academie te vereeren, 't geen zy, als een der grootste eerbewyzen, die de Jufferschap kon overkomen, aannam.

Zy wierd de Gemalin van den heer *Girardon*, Cancelier en Rector der Academie; dog zy haar Vaders huis verlaatende, liet 'er ook haar Penseel, en maakte zig een hoofdzaak van de huisselyke zorg, en de opvoeding haarer Kinderen,

ren; zy is in de maand November des Jaars 1698 geſtorven.

Mejuffrouw *Magdalaine Herault* was op haar ſterfdag gemalin van den heer Coypel, voormaals beurtelings Opperbeſtierder der Academie, zo te Romen als te Parys.

Zy heeft in Olyverw geſchildert na de grootſte Meeſters, over welke wy ons onder de Moderne verwonderen, in zo verre zelfs, dat het te wenſchen waare, dat zy alle, welke die groote mannen nabootſen, dezelve in haare werken zo beſtipt en met zulk een groote ſmaak copieerden, als zy gedaan heeft; als wanneer men aan die Copyen geen minder geloof als aan de Origineelen zoude ſlaan, en ter plaatſe, alwaar de fraaiheeden der konſt moeten heerſchen, geen ſchreeuwende onkunde beſpeuren. In tegendeel bemerkte men in haare werken, vermits de Franſche Dames gemeenlyk eenige nieuwe bevalligheid voegen aan het geen zy onderneemen, een byzondere blymoedigheid, welke met de beſtiptheid en netheid der heedendaagſe werken zeer wel overeenkoomt. Zy ſtierf den 6. July 1692.

Mejuffrouw *Antoinette Herault*, was Weduwe van den heer Château, Graveur van den Koning.

Het is een algemeen gevoelen, dat deeze vernufte Juffrouw in het Miniatuur, alle die van de vrouwelyke Kunne voor haar tyd geweeſt zyn, ver overtroffen heeft. Zy werkte voor den Koning toen den heer Colbert overleed, en moeſt ook voor zyn Majeſteit de ſtukken, de Batailles van den heer *le Brun* genaamd, waar van zy reeds de Familie van Darius

rius gemaakt had, vervolgen, welk Familie-ſtuk door den Koning van andere ſtukken van zyn Cabinet, met agting onderſcheiden en aan den Hertog van Orleans vereerd wierd. Dit gaf ook de gemelde vernufte Meeſtereſſe veel aanleiding, om twee andere ſtukjes voor de bidplaats van de Dauphine te ſchilderen, waar voor die Princes haar met een aanzienlyke vereering begiftigde; daar na ſchilderde zy de neederlaag van Porus, haar door den heer Colbert beſtelt; dog dat ſtuk zo zeldzaam in zyn zoort, kon den Koning niet aangeboden worden, vermits de dood van dien Staatsdienaar, welke op zig genomen had, het aan zyn Majeſteit te vertoonen. 't Zelve weergaloos ſtuk is na de dood van Mejuffrouw Chateau in handen van haaren Zoon gevallen, die ook in Miniatuur ſchilderde.

Zy werkte dikwylen voor Mademoiſelle de Montpenſier, welke haar met deszelfs agting vereerde en ſtierf in het Jaar 1695.

Mejuffrouwen *Claudine* en *Françoiſe Bouſſonnet Stella*, Zuſters van den heer Stella, ſchilderden en graveerden zeer wel. In de werken van Pouſſyn heb ik aangehaalt, wat zy daar in gedaan hebben; de jongſte van beiden heeft na Julio Romano gegraveerd, en is in het Jaar 1676 geſtorven. Die doorlugte Juffers hebben ook veel na Jacques Stella, haar Vader, gewerkt, onder anderen een Boek van verſcheide Ornamenten van Beeldhouwwerk, na het Antiek verzameld en geteekent, beſtaande uit zes en zeſtig ſtuks met de Titel; nog een Boek tot vaaſen, inhoudende vyftig ſtuks, de Titel daar onder begreepen; een Boek van Her-

Herders ſtukken, waar in zeſtien ſtukjes behalven de Titel; een Boek met Kinderſpellen; een klein Boek met Portretten, maaten van koppen en verſcheide Geeſtelyke ſtukken en de Hiſtorien en Basrelieven van Julio Romano: Claudine Stella is in het Jaar 1697 den 1. October geſtorven.

Ook kan men onder het getal dier konſtige Perſoonen ſtellen, de Gemalin van den heer Nattier, Lid van de Academie. Deeze heeft zo fraaye werken in Miniatuur gemaakt, dat 'er reeden is te twyffelen, of 'er in dat ſoort beter gemaakt kon werden. Het Gemeen heeft een geruimen tyd van haare fraaye werken beroofd geweeſt, door een ſoort van beroerte, welke haar het gebruik haarer leeden beneemt, en ons de hoop van iets meer van haare werken te zien.

Andere Schilders en Beeldhouwers, welke geen Leeden van de Academie waaren; dog egter een grooten naam verkreegen hebben.

Charles Alphonſe du Freſnoy van Parys, wierd in het Jaar 1611 gebooren; zyn Vader was een Apotheeker en wilde een Doctor in de Medicynen van hem maaken; dog hy wilde verder gaan en Diſcipel van den heer Vouet worden: geleerd hebbende wat Schilderen is, trok hy na Romen, om zig ſterker te maaken, quam 'er in het Jaar 1634, was 'er Diſcipel van den heer Vouet en lang bezig, om alle de onderſcheidene manieren te onderzoeken; dog eindelyk leide hy zig toe op de werken van Titiano en de Carraccio. Hy verſtond de grond-

ree-

reegelen van zyn konſt zeer wel, waar over hy in Latynſche vaerſen geſchreeven heeft. Hy was medgezel en een groot vriend van den heer Mignard, en hebben te zamen gereiſt; deezen is de laatſte geſtorven.

Hy quam weder te Parys, alwaar hy na verſcheide werken door een beroerte overvallen wierd, waar van hy door kragt van hulpmiddelen genas; dog behielt een zoort van lammigheid, die hem eenige Jaaren tot laſt geweeſt zynde, ten eenemaal deed beſwyken en overleed op een Hofſteede buiten Parys in het Jaar 1665, oud zynde 54 Jaaren. Het Latynſch gedigt door hem op de Schilderkonſt gemaakt, wierd eerſt na zyn dood gedrukt, met de Franſche overzetting daar van, door den heer de Piles gemaakt.

Le Fevre, bygenaant van Venetien, wierd weegens het Portretteeren in de Academie aangenomen; maar ook insgelyks in dezelve als Historie-ſchilder begeerende ontfangen, dog in die hoedanigheid niet konnende toegelaten worden, verliet hy de Academie en ſtak na Engeland over in het Jaar 1676. Ten tyde als hy zig gereed maakte, om weder na Vrankryk te keeren, wierd hy door de dood in zyn voorneemen geſtuit.

Francard was bedreeven in de Tonneel-ſieraaden en Ornamenten.

La Fleur, een Lottheringer, ſchilderde Bloemen in Miniatuur, ook borduurde hy.

Patel ſchilderde de Landſchappen wonder wel. Zyn manier was uitvoerig, wat droog, dog zeer fraai. Hy heeft groote ſtukken in Olyverw gemaakt, welke hy zeer wel behandelde. Zyn

Zoon

Zoon heeft die twee zoorten van Schilderwerken zeer fraai uitgevoerd.

Cottelle van Meaux, was in de Ornamenten zeer bedreeven, heeft veel in de Thuilleries gewerkt en ſtierf in het Jaar 1676.

Damoiſelet van Parys, heeft eenige Hiſtorieſtukken geſchildert, dewelke niet onbillyk zyn.

Collaudon, de *Cannes* en *Blein* hebben langen tyd inzonderheid in Landſchappen gewerkt: deeze laatſte ſchilderde de Portretten vry wel, voornaamentlyk die der vrouwelyke Kunne, waar in hy te beeter ſlaagde, om dat hy geſtadig zyn oudſte Dogter beſchouwde, welke een der bekoorlykſte weezens had, die de Natuur ooit voortgebragt heeft.

Luſſe, een Vlaming, ſchilderde Gediertens en Bloemen.

Armand Swaneveld Landſchappen.

Routard Beeſtejagten, Gediertens en Bloemen.

Le Comte van Aix, in Provence, verbeelde Veldſlagen, Tapyten en Huisſieraaden.

Jean Michel Picard, Bloemen en Landſchappen.

Petit en *Bordier* van Geneve, geëmailleerde Portretten.

Henri Toutin, van Château d'Un, ſchilderde in Emmaus.

Nicolaas Robert van Langres, Bloemen in Miniatuur.

Coulon van Parys, Portretten in Miniatuur.

Blancheri van Avignon, heeft in Miniatuur uitgemunt.

Laaten wy nu van de heeren *le Brun* en *Mignard* ſpreeken, de groote zuilen van haar konſt, wel-

welkers voornaamste sieraad zy ten hunnen tyde geweest zyn.

Charles le Brun wierd te Parys in het Jaar 1619 gebooren. Zyn Vader was een Beeldhouwer, die alle bedenkelyke zorge aanwende, om dat jong Plantsoen, 't geen in vervolg van tyden een gelukkige vrugtbaarheid beloofde, aan te kweeken; want de Natuur en Bevalligheid hadden beide hun werk gemaakt, om hem door zyne onderscheidene denkbeelden en kenteekenen, de verwondering van het geheelal te doen worden. Met waarheid zal ik dan zeggen, dat dien Schilder door zyne begaaftheeden, de groote naam, welke hy verkreegen heeft, te regt verdiende.

Zyn geluk is hy verschuldigt aan het goed gevoelen, 't geen de Cancelier Seguier van hem opvattede: die Heer grondig onderregt zynde van de gelukkige Talenten die *le Brun* bezat, door het byzonder verhaal van eenen le Bé, welke te dier tyd de Kinderen van dien Minister in de Schryfkonst onderwees, en hem eenige Teekeningen liet zien, waar uit ligtelyk te oordeelen was, dat geen geringer steunsel dan die van deezen Cancelier vereist wierd, om een groote roem te verkrygen en zyn fortuin te bevorderen.

In deeze omstandigheid vond hy dienstig hem in zyn Paleis te doen komen, alwaar hy hem huisvesting en de tafel vergunde, en zogt in het vervolg alle geleegenheeden, om hem nieuwe weldaaden te bewyzen, en te bereiden tot de hooge top van eer, waar toe de Koning hem uit een byzondere agting door de Eertitel van zyn eerste Schilder verhefte, en te ge-
lyk

lyk met de middelen, om die aanzienelyke waardigheid te bekleeden.

De overheerlyke werken van dien beroemde Schilder zyn te regt haare opmerkingen waardig, en het is billyk, een omſtandig verhaal van zyn leeven te geeven, om de nieuwsgierigheid der Konſtbeminnaars te voldoen en zyn welverdiende lof uit te galmen.

Ik zal dan beginnen met te zeggen, dat den Cancelier Seguier hem aan den heer Vouet overgaf, en hy op zyn twaalfde of vyftiende Jaar het Portret van zyn Grootvader ſchilderde, waar over men verſteld ſtond, zynde het hoofd van een oud Man, waar in de goede ſmaak te zien is, die hy reeds tot het verbeelden zyner onderwerpen bezat.

Ter zelver tyd ſchilderde hy voor een ſchoorſteen van het Koninglyk Paleis een Hercules, die de Paarden van Diomedes dood ſlaat. Na eenige Jaaren by den heer Vouet gewoond te hebben, ſchilderde hy een byzonder ſtuk, 't geen hy den Cancelier liet zien en in der daad zo zeer als het werk van de grooſte Meeſters gepreezen wierd. Naauwlyk was hy agtien Jaaren oud of ſchilderde den grooten Cyrus, welkers hoofd op bevel van de Koningin Tomyris in zyn eigen bloed gedompeld word. Dit Tafereel word op de bovenzaal van het Profeſſenhuis der Jeſuiten gezien. Men kan zeggen dat het ten aanzien van die Jaaren een wonderſtuk is; want te naauwernoot zouden de Carraccio's en Raphaël eenige Jaaren ouder zynde het zo ver gebragt hebben. Den heer Pouſſyn, om eenige byzondere reedenen in het Jaar 1639 weder na Romen gegaan zynde, nam den heer Seguier die geleegenheid waar, om 'er deeze Jongeling voor drie Jaaren

na toe te zenden, met duizend livres Jaarwedde, om tot grooter volkomenheid in de konst te geraaken, welkers beginselen hem zo gelukkig voorquamen. Terwyl hy op zyn vertrek na Italiën stond, wilde het gilde der Meesters deeze Schilder aanzoeken, alvoorens hy bekend wierd. Eenige Overluiden vervoegde zig by hem en verkreegen, hoewel 't gelt eerst na zyn weederkomst betaalt moest worden, ten teeken van zyn agting voor haar lieden, een groot Tafereel van tien of twaalf voeten hoog en van een gevoegelyke breedte, verbeeldende St. Joannes, wordende in de ziedende oly geworpen, door bevel van den Dwingeland, welke hem tot die pyniging veroordeelt had. Dat werk wierd door de kenners zo ongemeen fraai bevonden, dat zy openbaarlyk bekenden, over dat Meesterstuk verbaast te staan en dat het een wonder was, dat die Jongeling, welke de noodige ondervinden nog niet verkreegen had, het zo ver konde brengen, en het Gilde agt het zig een eere, dat stuk zorgvuldig, als het waardste Pand zyner Eerstelingen te bewaaren.

Op zyn twintigste Jaar te Romen zynde, begon hy teegens de braafsten te kampen. Zyn Mutius Scævola, de vergoeding van Eneas, en het Crucifix voor den Groot-Meester van Maltha geschildert, zyn onwederspreekelyke getuigen deezer waarheid.

Eens op een tyd zyn Tafereel van Horatius Cocles in het openbaar ten toon gestelt hebbende, waaren 'er veele, welke den lof 'er van den heer Poussyn toeschreeven; dog deeze verschoonde zig en zeide, 'er geen deel aan te hebben, en dat men al den roem aan den maaker moest overlaaten.

Na

Na eenige tyd te Romen gewoond te hebben en de liefde tot zyn Vaderland in hem een begeerte, om zig weder derwaards te begeeven, verwekkende, verzuimde hy Venetien te gaan bezigtigen, om des te eerder na Vrankryk te keeren, en aldaar in zyn beroep alle geleegenheeden te zoeken, om tot de verheevendſte kenniſſen der konſt te geraaken, en dus de hoogagting, welke hy geduurende zo veele Jaaren verkreegen en ſtand gehouden had, te verdienen. Een weinig uitgeruſt hebbende, om nieuwe denkbeelden te vormen, ondernam hy het groot ſtuk van de kopere Slange, 't geen in de Eetzaal der Monnikken van Picquepuces gezien word. Na dit werk wierd hy beſprooken tot het Mei-ſtuk van het volgende Jaar: dit was de Marteldood van St. Andreas. De heer le Sueur ſchilderde eenige Jaaren 'er na een, en de heer le Brun begon een ander, welkers gantſche verdeeling de Marteldood van St. Stephanus was, en hoewel zyne groote bezigheeden hem niet toelieten geſtaadig aan het zelve werk te arbeiden. quam hy 'er nogtans met eeren af en zelfs met de eerſte ſtreek.

De roem van deeze Schilder in het algemeen verſpreid zynde, liet hem den Abt de la Riviere op het Koninglyk Plein dat vermaard Plafond ſchilderen, 't geen het krieken van den Dagenraad genaamd word. Daar na ſchilderde hy een ander in de Capelle van het Kweekſchool van St. Sulpice, verbeeldende dat Plafond de Heemelvaart van de H. Maagd, en tot het Autaar-ſtuk de neederdaaling van den Heiligen Geeſt. Ook ſchilderde hy in het Hotel de la Baziniere een Plafond, verbeeldende Pandora,

en een ander in de groote Zaal, waar in hy de neegen Zang-Godinnen verbeelde, en voor den heer Prefident Lambert een Gallery, waar in hy de Hiftorien van Hercules en deszelfs vergoding fchilderde. In het groot Kloofter der Carmeliten, heeft hy twee groote Tafereelen gemaald, verbeeldende het eene Chriftus in de Woeftyn door de Engelen gediend werdende, en het ander tot onderwerp hebbende de Maaltyd door Chriftus ten huize van den Pharifeuw gehouden. Ook een Magdalena haar fieraaden fcheurende en de ydelheid verzaakende. Dit Tafereel ziet men in de Capelle van St. Carolus in dezelve Kerk, en in een andere Capelle St. Genoveva met veele andere van verfcheide zoorten, dewelke in de bidplaatfen van het binnenfte gefteld zyn Men ziet te Villeneuve le Roi in de Capelle van den heer Pelletier, Staatsminifter, zyn Tafereel van St. Louis, het welk Gerard Edelink, Romeinfch Ridder, in een groot ftuk in de hoogte gegraveerd en aan den Koning opgedraagen heeft; het gemelde Beeltenis, met dat van Magdalena en de St. Carolus, zyn drie ftukken van gelyke groote.

De Heer Fouquet, toenmaals Procureur-Generaal en Opperbeftierder der Finantien, die een volmaakte kennis der fraaye konften bezat, en dezelve kragtig beminde, onderregt geworden zynde van de verdienfte en bequaamheeden van deezen nieuwen Schilder, was begeerig met hem raad te pleegen, weegens verfcheide werken, die hy op zyn Kafteel Vaux le Vicomte te maaken had; derhalven liet hy hem ontbieden en hem zyn meening te kennen gegee-

geeven hebbende, belaſte hem ten eerſten te vertrekken, om zyne beveelen ter uitvoer te brengen. Hy wierd volmaakt wel bejegend en na eenige dagen geruſt en de geleegenheid opgenomen te hebben, om des te netter zyne maatreegelen te beraamen, begon hy de Kaamer der Zang-Godinnen, die van het Geheim en verſcheide andere, waar in hy al vertoonde 't geen de fraaiheid der konſt en de leevendigheid zyns vernufts kon uitdenken; het Plafond der vier Getyden van het Jaar was een onderwerp, 't geen hy byzonder verkooren had, om met vermaak den vryen teugel te vieren; dog de toeſtand der zaaken en tydsomſtandigheeden ſcheenen hem niet gunſtig genoeg, om het te voltooyen. Men ziet 'er ſlegts eenige ſtukken van, door hem te dier plaatſe geteekent, en zelfs eenig graauw ſchilderwerk. De omkeeringen der zaaken van dien Staatsminiſter en zyn gevangenneeming was een onverwagt toeval voor deezen jongen Schilder, die behalven het loon zyner werken een Jaarlyks inkomen van twaalf duizend livres van den gemelde Miniſter trok.

De heer Valdor, te dier tyd de grootſte Medailleur van zyn eeuw, die zynen boezemvriend was, bewerkte, dat hy by den Kardinaal de Mazaryn ingang verkreeg, aan wien hy eenige Teekeningen van hem liet zien, die zyn Eminentie zeer wel behaagde; deeze Miniſter kundig van alle weetenſchappen, dog met een aangeboorene vooroordeel ten voordeelen der Romeinen ingenoomen zynde, konde niet gelooven, al wat men hem van den heer le Brun zeide, en vertoonde hem de Veldſlag van Conſtan-

tinus, die voor deezen door Raphaël gemaakt was, en zeide gaerne te willen zien, op welke manier hy diergelyk een onderwerp behandelen en wat schikking hy 'er aan geeven zoude. Deeze zeldzaame man, die nooit verleegen stond in de voorstellingen, welke hem gedaan wierden, vertoonde ten eersten aan den Kardinaal, op wat wyze hy 't zelve onderwerp door last van den Opperbewindhebber der Finantien behandeld had, om tot Modellen van Tapyten te dienen. De Kardinaal zig niet kunnende weerhouden 'er de waarheid van te zeggen en door dezelve overtuigd wordende, stelde hem aan den Koning voor; dit was de eerste trap, waar op die Schilder tot zyn Fortuin klom. De Koningin Moeder beval hem tot haar bidplaats het Crucifix met de Engelen te schilderen, welk stuk hy op een enkel denkbeeld, hem door die godvrugte Princes gegeeven, ontwierp; ook schilderde hy in het oude Paleis van de Louvre de Gallery van Apollo, waar in men verscheide Tafereelen van zyn maaksel geschildert ziet (*). Hy was het die de Teekeningen tot de Eereboogen, ter gelee-

(*) De Beeldhouwwerken, ten sieraad van die Gallery, wierden verdeelt onder de heeren Gaspard en Balthazar de Marsi, beneevens de heeren Girardon en Renaudin. Dog de Koning begeerende, dat het gewin niet alleen de beweegende oorzaak van het werk deezer konstige Beeldhouwers zouden zyn, stelde 'er een ander by en beloofde een byzondere belooning aan die van hun vieren, wiens werken hem het meeste zouden behaagen, en het geluk willende, dat het den heer Girardon was, had deeze de eer, drie hondert pistoolen van zyn Majesteit te ontfangen. Dit is voor de waarheid bekent.

leegenheid van 's Konings huwelyk, geinventeerd heeft, en onder andere is die van de Place Dauphine van zulk een ongemeene ſmaak, dat dezelve de algemeene goedkeuring verdiend heeft.

Zyn Majeſteit gebood hem de Familie van Darius, door Alexander beſchermt, te ſchilderen, en over de Teekening, die hy 'er van gemaakt had, vergenoegd zynde, begeerde de Koning te zien hoe ver de kragt des vernufts van dien Schilder kon reiken, en gebood hem het hoofd van Paryſatis op ſtaande voet te ſchilderen, 't geen hy met de eerſte ſtreek met ſucces te Fontainebleau volbragt.

Zulk een heerlyk werk, dat van alle kanten met verwondering beſchouwd wierd, wekte de agting van veele vernuften op; onder andere gaf dit geleegenheid aan den Ridder Bernini, toenmaals te Verſailles zynde, om aan den Koning in het Italiaans te zeggen, dat dien Man een onuitputtelyke bron van uitvinding en weetenſchap moeſt bezitten, om tot die top van volmaaktheid geſteegen te zyn, en zonder eenige voorbereiding uit te voeren, 't geen alle andere niet zoude hebben konnen doen, zonder zig alvoorens lang bedagt te hebben.

Door dit gewigtig werk quam hy tot andere, die wy nog heeden zien in de vier Tafereelen, ten onderwerp hebbende de Veldſlaagen van Alexander; het eene verbeeld zyn Zeegepraal, het ander de ſlag van Arbellen, of de Nederlaag van Porus, de Overtogt van den Granicus en de Zeegepraal van Alexander. Die Tafereelen worden heeden in de oude Louvre gezien, en pronken onder de andere ſtukken van

's Konings Cabinet, 't zy Schilder- of Beeldhouwwerk, die genoegzaam aan geheel Europa te kennen geeven, wat Vrankryk in de Persoon dier groote Meesters in die konsten bezeeten heeft. Onzen Schilder maalde ook de Zeegepraal van Alexander, om by de Veldslag, die hy voorheen geschildert had, te dienen, ook heeft hy den Koning, in 't groot te Paard zittende, verbeeld.

Men kan de Plafonds, welke hy in de groote Gallery te Versailles geschildert heeft, niet genoeg pryzen, als meede die der vertrekken en de onderscheidene werken van de groote trap; zynde alle onderwerpen op een Allegorische wyze op de daaden van den Koning behandelt.

Dog laaten wy onder zulk een groote meenigte werken, onder andere eens naauwkeurig beschouwen de Schilderyen, welke in de groote Zaal van Mars gevonden worden, verbeeldende Veldslagen en Beleegeringen van steeden. In de groote Gallery de Geschiedenis van den Koning, zeedert de Pireneesche tot aan de Nimweegse Vreede, en andere byzondere daaden van zyn Majesteit, welke hy op die groote trap verbeeld heeft, die ook een van de vermaardste uitvindingen der Bouwkunde van den heer Mansard is. Eindelyk het geen hy te Sceaux gemaakt heeft, is zo wel geschikt en zo ongemeen, dat alle de vreemdelingen opentlyk bekennen, nooit iets gezien te hebben, dat vergeleeken kan worden by de werken, die hy op bevel van den heer Colbert, Opperbewindhebber der Koninglyke Gebouwen, geschildert heeft, onder wiens opperbewind hy het bestier over

over alle de Manufactuuren der Gobelyns en wel voornaamentlyk over de Schilder- en Beeldhouwwerken in de Koninglyke huizen gevoerd heeft In dien tyd was het, dat de Koning hem Brieven van Adeldom verleende, met een byzonder waapen vereerde en tot zyn eerste Schilder en Opperbewindhebber en Rector van zyne Koninglyke Academie aanstelde.

Deeze wonderbaare Man, die de Schilderkunde in den hoogsten graad vertoonde, nam zyn zonderling vermaak, om eenige werken te graveeren en eenige Modellen tot Beeldhouwwerk te maaken.

Zeedert het gelukkig oogenblik, dat hy begonnen heeft de hand aan 't werk te slaan kan men met waarheid zeggen, dat de Beeldhouwkunde op de hoogsten top geweest is, en die de Menschelyke verbeelding voorbystreeft; dit blykt uit de voornaamste werken van Versailles, alwaar deeze ongevoelige stoffen zo gedwee als wasch geworden zyn, door de vlyd en kragt van alle deeze groote Mannen, die zig beroemd gemaakt hebben door werken, welke in de toekoomende eeuwen als Antieken zullen aangemerkt worden.

Laaten wy den heer le Brun in de Burgerlyke zamenleeving beschouwen. Hy had een byzondere gaaf, om zyne Vrienden wel te bejeegenen en met haar te verkeeren. Zyne ommegang met de geleerde gaf hem dikwerf geleegenheid tot vermaakelykheeden, waar in hy een Prinselyke rang hield, zo weegens de tafel als vroolykheeden. Wat de staatkundige waereld belangd, daar wist hy een onderscheid van te maaken door de hoogagting en eerbied, welke

met haaren ſtaat overeen quam. Hy maakte zyn werk van zindelyk te zyn; dog de overtolligheid was niet van zyn ſmaak. Hy was volmaakt wel gehuisveſt en van huisraad voorzien. De Tafereelen en de zeldzaamheeden daar hy zelfs de oorſpronk van was, ontbraaken hem niet, hy verſtond de ſchikking en de verdeeling, als of die konſt hem aangebooren was; eindelyk hy had zulk een doordringend vernuft in alle Weetenſchappen, dat 'er niets zyne kennis ontglipte. Zyn geaartheid was niet minder gereegeld dan zyne leevenswyze. Indien hy tot uitſpanning eenige uuren had, daarenteegen had hy 'er veel andere, waar in hy met een onvermoeiden iever op allerlei uitvinding bedagt was.

De hoedaanigheid van eerſten Schilder van den Koning ſtrekte hem tot eer, en waarlyk maakte hy 'er geen misbruik van, nog ook van de ongemeene belooningen, welke zyn Majeſteit hem zo dikwerf heeft gelieven te vergunnen. Hy had zeer goede en vaſte Tractementen; alle deeze voordeelen by elkander genomen, maakten een aanmerkelyke zomme uit, waar op zyn fortuin gegrond was. Zyn buitenhuis Montmorency, was een bekoorlyke eenzaamheid; daar ging hy dikwils ruſten en kwam 'er nooit van te rug, zonder zyn geeſt vol nieuwe uitvindingen vervuld te hebben. Dit was een onwederſpreekelyk bewys van zyn onvermoeiden arbeid, maakende van dat Luſthuis een opregt School der Weetenſchap.

De Romeinſche Schilders hebben gedagt hem een groote eer aan te doen, door hem tot Prins van haare Academie te verkiezen. Zy heb-

hebben hem in die waardigheid, welke gemeenlyk aan niemand dan aan Inboorlingen en zelfs Ingezetenen van Romen vergund word, twee Jaaren agtervolgd, ten blyk van de agting, welke zyn Perſoon toegedraagen wierd.

Eindelyk die groote Man tot een top van agting en fortuin, die zyne verwagting ſcheen te overtreffen, geklommen zynde, vond goed de naam zyns Moeders te vereeuwigen, door het vermaard Praalgraf, dat hy tot haar gedagtenis opregtede in de Kerk van St. Nicolaas du Chardonnet, daar zy reeds bygezet was, en willende zyn Grafſteede ter zelver plaats meede veſtigen, liet hy die Capelle met koſtbaare ſtukken verſieren, welke het gezigt niet minder dan het verſtand behaagen. Het Autaar ſtuk is St. Charles. Ik laat U oordeelen, of het fraai moet zyn, en of hy zyn werk niet gemaakt zal hebben van den geenen, wiens naam hy droeg, wel te verbeelden, en wiens vuerigheid in den gebede, hy met een zo goede uitſlag verbeelt heeft.

De laatſte Tafereelen, die hy voor den Koning geſchildert heeft, zyn alle Godvrugtige ſtukken, welke op zulk eene zielroerende manier behandeld zyn, dat zy weezendlyk een indruk geeven van het geen zy verbeelden (*). Onder andere ziet men de opregting Chriſti aan het Kruis, de Kruisdraging, de intreede in Jeruſalem, en de Geboorte Chriſti. Niet teegenſtaande hy deeze werken zo loffelyk uitgevoerd had, wilde hy egter dat van het laat-

(*) Dit zyn Tafereelen van zeeven voet lang en vyfd'half voet hoog.

laatste Avondmaal ook onderneemen, in welkers schikking hy wonderbaarlyke denkbeelden uitgevonden had, zo ten aanzien der schikking, als ten opzigte der eigenschap van het werk, waar toe hy alle de naauwkeurige onderzoekingen, met al het fraaiste, dat zyn verbeelding hem kon ingeeven, te werk stelde, het geen hy gelukkiglyk ter uitvoer gebragt zoude hebben, indien de dood zyn voorneemen niet gestuit had door een ziekte, die hem overquam, en waar aan hy den 12. February des Jaars 1690 stierf, zynde te dier tyd in de Gobelyns, alwaar hy presideerde en van waar hy volgens zyne begeerte in de Kerk van St. Nicolaas du Chardonnet, begraafplaats zyner voorzaaten, gebragt wierd.

Een Poëet van zyn tyd heeft de volgende vaersen ter zyner eere gemaakt.

Par un heureux & parfait assemblage,
De mille talens inoüis,
Cet homme a sçu charmer le bon gout de Louis,
Donnant a l'Univers cette brillante image,
Qui tient par son eclat tous les sens ebloüis,
Dans tout ce qu'il a fait tout parle, tout respire,
La joie y rit, la douleur y soupire,
On n'y voit rien de bas, ni de commun,
Et l'on peut bien dire a la gloire
De ce fameux Heros tant vanté dans l'Histoire,
Qu'il a sçu renfermer tous les scavens dans un.

Dit beteekent,

Door een gelukkige en volmaakte verknogtheid,
Van duizend weergaloose gaaven,
Heeft

Heeft le Brun de goede ſmaak van Lodewyk weeten te bekooren,
Aan de waereld dit luiſterryke Beeld meede-deelende,
Door welkers glans het verſtand als verblind word,
In al het geen hy gemaakt heeft ſpreekt, alles en alles leeft 'er in,
De blydſchap lagt, de droefheid zugt,
Daar word niets in gevonden, dat laag of gemeen zy,
En tot roem kan men zeggen,
Van deezen Held, in de Geſchiedenis zo hoog gepreezen,
Dat hy alle de Konſtenaaren in een Perſoon heeft weeten te vereenen.

Hy heeft twee byzondere verhandelingen gemaakt; het een over de Phiſionomie of Kenteekenen der aangezigten, en het ander over de Kenteekenen der hartstogten; deeze heeft hy niet alleen door verſcheide vertoogen uitgelegd, maar ook door verſcheide Teekeningen, die hy zelfs in het groot gemaakt heeft; dog de dood belettede hem, dezelve te voltooyen.

Hoewel zyne Tafereelen van de eelſte ſmaak zyn, egter worden zyne Teekeningen byzonder gezogt, om dat zy den grondſlag zyn van alle de werken, die hy gemaakt heeft. Door hem zyn verſcheide Diſcipelen nagelaaten, welke al haar vermogen te werk geſtelt hebben, om den roem van hunnen Meeſter na waarde ſtaande te houden.

Den Koning de plaats van zulk een groot man willende vervullen, wierd door den Hertog van Or-

Orleans aangezet, om wylen den heer *Mignard*, welke tot dien tyd zyn Schilder geweest was, te verkiezen; deeze was in het gild der Meesters dezelve zuil als de heer *le Brun* in de Academie was geweest, en indien hy zig niet tot Academist deed aanneemen, dan na de dood van dien grooten Schilder, om te gelyk het Opperhoofd van dat beroemd Genoodschap te worden, welke waardigheid hem uit hoofde van eerste Schilder van zyn Majesteit toequam, geschiede dit alleen, om des te meer te toonen, dat hy staande zyn leeven niet als tweeden aangezien wilde werden, zynde in het gild der Meesters als het hoofd en den luister van hun Genoodschap aangemerkt, waar in hy den neegen en twintigste Maart zestien hondert drie en zestig aangenomen was.

Alzo ik nu te spreeken heb van den geenen, welke door Lodewyk den XIV waardig geoordeelt is, de plaats van den heer le Brun te bekleeden, zal ik voor af zeggen, dat indien de versche gedagtenis van dien grooten Schilder, my voor eerst verpligt zyne werken stilzwygende voorby te gaan, en de gevoelens die men'er van heeft niet waereldkundig te maaken, ik van gelyke aangaande Mignard doen zal (*), hoewel ik niet onbewust ben, dat zy beide hunne voorstanders gehad hebben, welke haare manier van schilderen roemden, gelyk 'er

(*) Het blykt door Dag- en Jaarteekening, dat dit nu geen plaats meer heeft. Het waare te wenschen, dat 'er zulk eene omstandige en egte beschryving van de werken dier twee groote Meesters uitgegeeven wierd, als die, welke deeze Schryver van Poussyn gedaan heeft.

'er andere zyn, welke wel verre van zig over alle deszelfs deelen te verwonderen, in teegendeel daar in ſtof vinden, om dezelve te wraken: derhalven zal ik het oordeel over hun vernuft en de waardy van haare werken aan de tyd overlaaten, die dezelve wel zelfs zal afmaalen, en beurtelings na elkander doen leeven. Ik zal hier ſlegts een beknopt verhaal van eenige werken van den Heer *Mignard* ter needer ſtellen, voor zo veel ik van dezelve door myn naſpeuringen en de plaaten, die 'er van geſneeden zyn, heb konnen ontdekken; deeze zyn onwederſpreekelyke blyken van zyne voortbrengingen, waar meede ik my nu moet behelpen, alzo eenige Perſoonen, welke belang hadden my eenige Hiſtoriſche Dag- en Jaartallen op te geeven, my de gunſt geweigert hebben, om door dezelve de begeerte, die ik had, hen aan de liefhebbers meede te deelen, te voldoen.

Pierre Mignard. Deeze beroemde Schilder was oorſpronkelyk van Troyes, alwaar hy in alle deugdelyke oeffeningen opgebragt wierd. Wanneer hy in Jaaren begon toe te neemen en tot de ſtudie der Weetenſchappen in ſtaat geraakt was, wierd hy na Fontainebleau gezonden, en werkte aldaar na de heerlyke ſtukken, die 'er gevonden werden. Hy bleef 'er een Jaar met zyn Broeder en maakte zig byzonder ſterk in de Teekening. Daar na quam hy te Parys en begaf zig onder het onderwys van den heer Vouet, toenmaals een der bequaamſte en beroemdſte van Europa, by wien hy nog ſterker in de Teekening wierd. Alzo hy geneegen was te reizen en zig daar door na de Antieke te rigten,

ten, vond hy goed naar Romen te gaan, alwaar hy verscheide werken ondernam, die hem veel roem deeden behaalen.

Geduurende een en twintig Jaaren verblyf zo te Romen als andere Steeden van Italien tot aan zyn weederkomst in Vrankryk, schilderde hy een meenigte Portretten, onder andere dat van den te dier tyd regeerenden Paus en van de Hertogin van Guise. Hy werkte insgelyks aan veele Geestelyke- en ook Historie-stukken, die door eenige Spanjaarden na de West-Indien gevoerd wierden, om tot Autaar stukken in verscheide Kerken te dienen. Hy schilderde tot het Groot-Autaar van St. Carlo de Catinates het Beeltenis van dien Heilig, de Communie aan de zieken toereikende.

Dit heeft François Poilly geduurende zyn verblyf te Romen gegraveerd, met driederley Beelteniſſen van de H. Maagd, door den Heer Mignard geschildert. Gerard Audran heeft de Coepel van Val de Grace in zes Blaaden gesneeden en verscheide andere Onderwerpen, onder andere dat van de besmettelyke ziekte. Antoni Maſſon, Pieter van Schuppen, Jean Roullet, Michel Lasne en verscheide andere hebben van zyn Portretten en Historie-stukken gegraveerd.

De begeerte, om Venetien te zien, deed hem die reis onderneemen, waar van hy zeer voldaan was. Aldaar maalde hy het Portret van den Doge en verscheide voornaame Persoonen dier Stad; ook begon hy te dier plaatze een groot Tafereel voor Cavaillon, een stad in Provence,

hem

hem door de Bisschop dier plaats bestelt. Het onderwerp van het zelve was het Mirakel van St. Veran, die een Draak vast bind, welke, na het geheele Land verwoest te hebben, naar de Fontein van Vaucluse vlugtede. Dat Tafereel volbragt hy te Avignon, alwaar hy zig vyftien Maanden by zyn Broeder ophield, die om zyne werken een der voornaamste en in aanzien van de geheele Provintie was.

Ook begon hy te Romen het groot Tafereel tot het groot Autaar van de Kerk der Juffers van Ste. Maria d'Orleans, verbeeldende de Bezoeking van de H. Maagd, schilderde het voorts te Avignon en voltooide het te Parys. Op zyn weederkomst quam hy door Lions en schilderde aldaar verscheide Portretten, onder anderen dat van den Aarts-Bisschop, waar van de Scheepenen een Copy verzogten, om in de vertrekken van het Stadhuis geplaatst te werden. Zo dra was hy niet te Parys gekomen of ondernam in het Tuyghuis een werk van belang en verkreeg een algemeene agting. Een ieder wilde om het eerste hem te werk stellen, als blykt uit de Plafonds van het Hotel van Herval, die weergaloos kostbaar en fraai zyn; zyn schilderwerk in het Hotel van Epernon of Longueville, de Portretten van den Koning, de Koningin Moeder, den Kardinaal Mazaryn, den Hertog van Epernon, den heer de Souvré, den heer Tubeuf en verscheide andere, de Coepel van Val de Grace, een schilderwerk verbeeldende in Fresco, een Hemelsche heerlykheid of Hemelpraal, zyn alle zigtbaare bewyzen van zyn groot vernuft.

In de Kerk van St. Eustachius ziet men in het

Doophuis drie groote werken in Fresco, door hem geschildert, het een verbeeld de Besnydenis Christi, het ander zyn Doop, en het derde is een Plafond, verbeeldende een Hemelsche heerlykheid, met de pragtigste toerustingen, die door het verstand begreepen kan worden.

Dit zoort van schilderwerk heeft een byzondere bevalligheid, welke door zommige boven de Olyverw gesteld word. De groote uitvoerigheid, die tot het Fresco behoord, vereischt een vernuft vol leevendigheid en vaardigheid, om de stoute en eigenzinnige fraaiheeden, die 'er in moeten komen, met een vaste hand aan te tasten.

Verder moet de Schilder een grondige kennis hebben van de uitwerksels, die de enkele en natuurlyke Verwen in zyn werk kan doen, als zyn de steenen en mineraalen: zig bedienen van de natuurlyke vermengde Coleuren, welke deeze te baat konnen komen, als Masticot, Schytgeel en andere, en tot volkomenheid van zyn werk moet hy uit het Lak en Emmaus den gloed trekken, die zy 'er aan kunnen geeven.

De Olyverw past een langzaam Schilder beter, wiens loom en traag vernuft, iets, gelyk als by den tast, doet, vermits hy verscheidemaalen en op verscheide tyden zyn werk kan stryken en overstryken. In het Fresco in tegendeel, is 'er maar één gelukkig oogenblik, 't welk de Schilder moet waarneemen, om t gunt zyn vernuft hem ingeeft, vaardig uit te voeren; 'er is geen verhaal op, idere streek is gewis en idere fout blyft 'er in, daarom moet men de konst volmaakt bezitten, om stout en met groote streeken aan te tasten al het geen de beweegin-

gen

gen en hartstogten op het kragtigſte verbeeld. In Romen word dit zoort van werk uitvoeriger dan op andere plaatſen gezien. Het was genoeg, dat zig *Raphaël*, *Michel Angelo*, *Julio Romano*, de *Carraccio's* en *Dominiquyn* daar op toegelegt hebben, om de verwondering der liefhebbers en kundige derwaards te trekken

Mignard door zyn groote naam de agting van den Hertog van Orleans verkreegen hebbende, had het geluk, zyn Schilder te worden en in zyn Capelle van St. Cloud een bedrukte Maagd Maria, welke een dooden Christus aanſchouwd, te ſchilderen: het bovenſte van het Tafereel, dat zig half rond vertoond, is met een verſchynſel van Engelen vervult, dewelke alle door Kinderlyke gebaarden en werkingen, de ſmert zo natuurlyk verbeelden, dat men ze niet kan beſchouwen, zonder daar over aangedaan te zyn. Dit Tafereel is door Alexis Loir geſneeden, zynde een groot ſtuk, dat voormaals verkogt wierd by J. Mariette, in de pylaaren van Hercules. Ook heeft deeze ſchrandere Schilder verſcheide groote vertrekken, aan het Kaſteel van St. Cloud behoorende, en onder andere in de Gallery die groote Hiſtorieſtukken geſchildert, welke hy zo overheerlyk behandelt heeft, dat zy met die van Verſailles gelyk geſtelt konnen werden.

Zyn gedrag was zo verſchillende van dat der andere Menſchen en hy maakte zo weinig werks van de vergankelyke eer, dat hy geen rang in de Academie wilde aanneemen, en wel voornaamentlyk ſtaande het leeven van den heer le Brun, om eenige kleine twiſtreedenen voor te koomen, welke dikwils de ruſt en eendragt ſtoo-

ren, die men in een Genoodschap verlangt. Dog na de dood van dien grooten Man kon hy niet afslaan, het ampt van Opperbestierder van de Academie aan te neemen, gelyk de hoedaanigdeid van 's Konings Schilder hem zulks toewees.

Zeederd dien tyd schilderde hy te Versailles in het Cabinet van den Dauphin een Plafond, de Koninklyke Familie verbeeldende, en vervolgens wierd hy door den Koning gelast een Kruisdraging te schilderen, waar over zyn Majesteit zeer vergenoegd was; welk stuk naderhand door Gerard Audran gegraveerd wierd.

Eindelyk had hy zo veel liefhebbery tot zyn konst, dat hy kort, voor dat hy den geest gaf, nog van de Schilderkonst sprak, en vermits hy onvermoeid in het werk was, dagt hy zyne daagen niet beeter te konnen eindigen, dan met een nieuw denkbeeld uit te vinden, op welkers onderwerp hy zig uittede, zo verre zyne kragten zulks toelieten; dog een heevige ziekte, gevoegt by de ongemakken van een hoogen ouderdom, rukte dien weergaloozen Man uit deeze waereld, in de maand May des Jaars 1695 in den ouderdom van 82 Jaaren.

De dood van den heer Mignard gaf stof tot veele pretentien op de verkiezing, welke men dagt, dat zyn Majesteit op een ander zoude doen vallen; dog de Koning stremde alle die meedestreevingen door een aanzienelyke Jaarwedde, die hy gebood dat verdeeld zoude werden onder die geene, welke met grond na die waardigheid zouden staan, en niet vergenoegd van hun zyn Koninglyke Edelmoedigheid te bewyzen, vermeerderde hy het getal ten behoeven

van

van verſcheide andere, welkers bequaamheid hem met meer nadruk door den heer Manſard vertoond was, waar na de heer de la Foſſe tot Opperbeſtierder van de Koninglyke Academie der Schilder- en Beeldhouwkunde verkooren wierd.

Ik zal teegenwoordig niet ſpreeken van die, welke nog in weezen zyn, hoewel zy zulks verdienen. Ik zal my ſlegts vergenoegen met te weeten, dat hun vernuft bequaam is, tot de verheevenſte zaaken, en ik wenſch haar een goed gevolg in de onderſcheidene werken, welke zy onderneemen zullen, op dat hunnen roem zo wel als die van haare voorgangers vereeuwigt mag worden.

N A A M L Y S T

Van eenige Buitenlandſche Schilders, welke door hunne werken veel lof behaald hebben.

Pietro *della Franceſca* van Florence, werkte onder het Pauſſchap van Nicolaas den V. in de Zaalen van het Vaticaan, en alzo in het vervolg het beſluit genoomen wierd, aldaar nieuwe ſieraaden te maaken, oordeelde men noodig, die te vergrooten; dit gaf oorzaak tot de wegneeming van twee Tafereelen van dien Schilder, dewelke met verwondering aangezien wierden, en Raphaël wierd aangeſteld, om in haar plaats het mirakel van het H. Sacrament te Orvieto te ſchilderen. De eerſtgenoemde had reeds het Praalgraf van Gregorius den IX in de groote Kerk van Arezzo afgemaalt, het welke

men uit verwondering ging bezigtigen; dog gemeenlyk schilderde hy Nagtgezigten en Gevegten. Hy heeft tot Discipelen gehad *Lucas Signovelli* en *Lorentino Dangelo Aretino*, dewelke hem opvolgde.

Gentili da Fabriano heeft te St. Jan van Lateraanen op bevel van den Paus Martinus den V. gearbeid; hy heeft de konst met eer en lof geoeffent en aan Jacobo Belini eenige lessen gegeeven, waar meede deeze in het vervolg voordeel gedaan heeft. Eindelyk na een langduurige ziekte, die in een lammigheid veranderde, stierf hy 80 Jaaren oud zynde.

Lorenzo Costa een Ferrarees, Discipel van Francisco Francia, heeft een Kamer in het Paleis van St. Sebastiano voor Francisco Gonzaga, Marquis van Mantua, geschildert; als meede te Bologne en te Ferrare in de Kerk van St. Dominicus een Beeltenis van St. Sebastiano in deszelfs Capelle, en alle het schilderwerk van beide zyden. Hy was voorheen Discipel van Pietro Perugyn, van wien men te Napels een Maria Hemelvaart ziet, zynde het Autaarstuk van de groote Kerk, en te Bologne in de oude Kerk van St. Vital een Tafereel van de Geboorte Christi, met St. Rochus en St. Sebastianus. Hy heeft *Hercule da Ferrara* en *Dosse* tot Discipelen gehad.

De eerste bleef zyn Meester by zo lang hy leefde, en men beweerd, dat hy beter dan *Costa* teekende, het geen genoegzaam blykt uit de Tafereelen, welke hy in de Capelle van St. Vincent, in de Kerk van St. Petronius te Bologne geschildert heeft.

Nicolo Soggi, Discipel van Perugyn, ging zig
te

te Arezzo neederzetten, alwaar hy veel gearbeid heeft, dog volgde de drooge maniër van zyn Meester.

Francisco Turbido, bygenaamd de Moor, heeft fraaye Portretten geschildert, hy stierf in het Jaar 1521 oud 81 Jaaren.

Leonardo Corona, van Murano by Venetien, heeft in de Hoofdkerk een Tafereel van St. Rochus geschildert, en te Venetien een Maria Hemelvaart tot een Autaar-stuk in de Kerk van St. Ermacoro.

Sebastiano Massoni, heeft in dezelve Kerk een Kindermoord zeer wel verbeeld: dit is te zien in de Kerk van St. Gervasius en St. Prothasius.

Sancta Croce heeft verscheide stukken aan de Predikstoel in de Kerk van St. Franciscus, van de Vigna der Hervormde geschildert, en het leeven van St. Franciscus in veertien Tafereelen in de Eetzaal van het Collegie te Venetien.

Taussaint Peranda, heeft verscheide Tafereelen gemaakt, onder andere een laatst Avondmaal in de Kerk der Nonnen aan Ste. Justina toegewyd, in dezelve Stad.

De Ridder *Liberi* heeft te Venetien de Emausgangers geschildert in de nieuwe Eetzaal der Dominicaaner Monnikken, en het Tafereel van het groot Autaar van de Kerk van St. Jan den Evangelist; nog in de Kerk del Saluto een St. Antonius van Padua, en in de Kerk van alle Heiligen de moord van de Onnozele Kinderen.

Luco Signorelli van Cortonne, was Discipel van Pietro della Francesca, heeft in de Capelle van Paus Sixtus den V. verscheide Tafereelen ge-

ſchildert en daar door veel roem behaalt. Te Orvieto maalde hy een Schildery van het laatſt Oordeel. Michaël Angelo vond het zelve niet onbillyk: hy ſchilderde het Portret van een Zoon van hem te Cortonne 'ongelukkig omgebragt, om deszelfs weezen altyd voor oogen te hebben, heeft tot het Jaar 1521 geleeft en is 82 Jaaren oud geworden.

Gaudence, een Milanees, had een zeer gemakkelyke behandeling van het Penſeel. Een gedeelte zyner werken worden te Milaan en te Verceil gezien.

De *Doſſo's* van Ferrare, waaren twee Gebroeders, de jongſte heette Battiſta; zy beide hebben aan veele werken met grooten roem gearbeid en in Landſchappen uitgemunt. In de Vigna Aldobrandini worden 'er gezien, welke van zulk een goede ſmaak zyn, dat men zeggen kan, dat zy die van Titiano evennaaren. Zy wilde eenige Schilderyen in Freſco in het Paleis, 't geen Genga voor den Hertog Urbino gebouwd had, onderneemen; dog het gevolg beantwoorde de verwagting niet, welke men 'er van had. In 's Konings Cabinet is een Geboorte Christi van Doſſo, zynde een Tafereel van vyf d'half voet hoog en zeeven voet breed; ten huize van den Heer Preſident Lardier was 'er nog een van gelyke groote. De oudſte der Doſſo's ſtierf te Bologne met hooge Jaaren en weinig fortuin beladen. Battiſta heeft zedert zyn Broeders dood veele werken gelukkig uitgevoerd.

Bernazano van Milaan, was een uitmuntend Landſchap-Schilder, verbeelde de Dieren meesterlyk. *Cæſar de Ceſto*, voor wien hy geneegenheid verkreeg, ſchilderde de Figuuren zeer wel.

San-

Sandro Boticello een Florentyn, was Leerling van Philippo Lippi, die een Carmeliet was geweest, en stierf in het Jaar 1515, oud zynde 78 Jaaren.

Andrea Cosimo en *Mortuo de Feltro* hebben het gebruik der Ornamenten in de Moderne Schilderyen ingevoerd en gewerkt op een manier, by de Italiaanen *Sgrafitti*, by de Franschen *Egratignée* genaamt, zynde een soort van Donkerligt of Graauwwerk. Andrea heeft vier en festig Jaaren geleeft. Wat Mortuo belangd, deeze by gebrek van werk dienst op Zee genoomen hebbende, bevond zig in een gevegt der Venetiaanen tegen de Turken, waar van hy het einde niet gezien heeft: want de Geschiedenis meld, dat hy 'er in gesneuveld is, slegts oud zynde 45 Jaaren.

Bartholomeo de Bagna Cavallo, schilderde ten tyde van Raphaël, en *Richard*, geboortig van Bresse, schilderde ook te dier tyd in het Vaticaan. De eerste is een meededinger van Francisco Francia geweest en hadden beide de naam van de beste Schoolen voor den tyd van de Carrachio's te Bologne geweest te zyn.

Bertusio heeft voor de *Retable* van den Autaar van St. Thomas in Stra Maggiore een Tafereel van dien Heilig geschildert en *Antonia Pinelli* zyn Egtgenoot, dat van den Bewaar-Engel.

De Gelukzalige *Catharina de Vigriclarice* is de Instelster van het Klooster Corpus Domini geweest; aldaar ziet men verscheide Miniatuurwerken van haar en een Tafereel van het Kind Jesus.

Plautilla Nelli, Geestelyke Dogter van St.

Dominicus te Florence, heeft in de Kerk van St. Catharina fraaye Schilderyen gemaakt.

Lorenzo Lotto heeft te Venetien een Geboorte Christi geschildert in de Kerk van St. Jeronimus, en in de Capelle van het H. Sacrament zyn zes Tafereelen van *Antonio Aliense.*

Francisco Monsegnori heeft te Mantua geschildert en te Verona veele Portretten gemaakt. Hy is in het Jaar 1509 gestorven, en was Discipel van Andrea Mantegna.

Granacci heeft de sieraaden tot de intreede van den Paus Leo den X. in Florence geschilderd. Daar na heeft hy onder Michel Angelo gewerkt. Hy was zeer bedreeven in Mascarades en stierf in het Jaar 1543.

De Ridder *Passignano*, een Florentyn, is Discipel van Frederico Zucchero geweest, ten tyde hy aan de Coepel del Sancta Maria del Fiore arbeide. Hy maakte zyn fortuin in korten tyd, en dit noopte hem, om de liefhebbery der Medailjes te behartigen, waar meede hy veel voordeel behaalde en is te Florence in den ouderdom van 80 Jaaren overleeden.

Julio Licinio, bygenaamd *Pordenone* Junior, heeft gereist en te Augsburg de Voorgeevel van een Huis geschildert in het Jaar 1561, als blykt uit een geschrift door de eerste der Stad aldaar gesteld.

Leonard le Limosin heeft twee Tafereelen geschildert, die men thans nog in de Heilige Capelle te Parys ziet, op twee kleine Autaaren, welke om den ingang van het Choor staan: dezelve verbeelden den Koning Hendrik den III. en de Koningin Catharina in Emailleerzel geschildert, met Geestelyke stukken rondom dat werk,

werk, 't geen in het Jaar 1553 gemaakt is.

Benvenuto Garofalo heeft te Ferrare in het Klooſter der Nonnen van St. Bernardinus Schilderyen in Freſco, Oly- en Waterverw gemaakt, en 'er twintig Jaaren uit liefdadigheid gearbeid, alleenlyk op de Heilige daagen. In de Kerk van St. Franciſcus in dezelve ſtad ziet men van hem de Opſtanding van Lazarus en de moord van de onnozele Kinderen.

Jeronimo da Carpi, zyn Diſcipel, heeft het Beeltenis van St. Jeronimus in de Kerk der Carmeliten van dezelve ſtad geſchildert. Men ziet ook in de Kerk van St. Bernardinus te Ferrare de aanbidding der drie Koningen aan het Groot-Autaar, door *Lavinia Fontana* geſchildert en een St. Jeronimus, welke het Kruis eerd.

Men ziet ook te Milaan in de Eetzaal der Jacobyner Monnikken, daar de Kerk der Genaden is, een laatſt Avondmaal volmaakt wel verbeeld, met de Apoſtelen door *Leonard da Vinci.*

Lorenzino van Bologne, heeft in het Vaticaan onder de Pauſſelyke regeering van Gregorius den XIII. twee Hiſtorien in Freſco in de Pauliner Capelle in medeſtreeving tegen Frederico Zucchero geſchildert.

Frederico Barrochio is te Urbino gebooren in het Jaar 1528. Hy had een byzondere gaaf tot de Geeſtelyke ſtukken. Hoewel hy tydgenoot van Raphaël en Coreggio was, wiens manieren hy poogde na te volgen, beſpeurde men egter allengs in zyne werken veel vermindering van die fraaye deelen der Teekening en 't Coloriet, waar van die groote Mannen de waare Origineelen waaren. De geduurige ongemakken, met welke hy beladen was, beletteden hem niet te wer-

werken, en geduurende zyn geheele leeven, 't geen lang en zeer veel aan beproevingen onderworpen was, heeft hy altyd getragt zyne verbeelding' nieuwe denkbeelden te verschaffen, om dezelve met fraaye dingen te vervullen. Hy had een Zuster, wiens weezenstrekken, die byzonder zagt waaren, zo wel met haar Eerbaar en Zeedig gelaat overeen quaamen, dat hy zig niet ontzag, dezelve als een Origineel aan te zien, als meede zyn Neef, welke geen tweemaalen door de vrouwelyke Kunne konde aangezien worden, zonder dat die sexe met verwondering over zyne ongemeene welgemaaktheid aangedaan wierd.

Barochio was zeeven Jaaren bezig om te Affize, het geen de vergiffenis van Affize genoemd word, te schilderen. Zyn afneeming van het Kruis, dat als zyn Meesterstuk aangezien wierd, is in de hoofdkerk te Peruza aan St. Laurens toegewyd. Zyne smerten van dag tot dag toeneemende, had hy naauwlyks een oogenblik tusschenpoosing, om zyn Geest, dewelke zo wel als zyn lichaam in lyden was, bezig te houden. Na zulk een langduurige en heftige ziekte stierf hy in het Jaar 1612, oud zynde 84 Jaaren. Men ziet verscheide stukken, die hy gegraveerd heeft, of door andere na hem gesneeden zyn; dog van die zal ik by de Graveurs nader spreeken: zy waaren beide van een volmaakte goede smaak.

Francisco Vanni van Sienna, heeft Baracchio nagevolgd, niet alleen in de manier van Schilderen, maar ook in het verkiezen zyner onderwerpen. Hy is in het Jaar 1615 gestorven, oud zynde 47 Jaaren, na een godvrugtig leeven geleid te hebben. Men ziet van hem in de St. Pieters

ters Kerk een Tafereel, de dood van Simon den Tovenaar verbeeldende ; dog het fraaiſte dat hy geſchildert heeft, word in de Kerken van Sienna gevonden. Zyn Coloriet was aangenaam en zyn Teekening beſtipt en naauwkeurig: hy heeft Barocchio niet lang overleeft, hy wierd Ridder gemaakt, en veele zyner werken zyn gegraveert.

Paſqualini della Marca bragt in den tyd van een Jaar ſtudie wonderbaarlyke ſtukken voor den dag; dog hy wierd vroegtydig door de dood weggerukt.

Luigi Leo Paduano heeft fraaye Portretten geſchildert, en op ſtaal gegraveerd, om Medailjes te maaken. Hy wierd geagt om zyn werk, dog nog meer om zyne deugd en goede zeeden. Hy ſtierf onder de Pauſſelyke reegering van Paulus den V. oud zynde 75 Jaaren. Zyn Zoon *Franciſco* erfde niet alleen zyn manier, maar ook zyn deugd; hy word *Paduaan* genaamd, niettegenſtaande hy te Romen gebooren is; hy ſtierf in den ouderdom van 52 Jaaren, en wierd zeer gezogt om de Portretten, welke hy zeer wel met byvoegzelen ſchilderde, als blykt uit dat van den Graaf van Arondel en zyn Gemalin. Zyn gewoonen verblyfplaats was Romen, waarna hy na Padua trok, om 'er te woonen en te blyven.

Luigi Cangiage heeft in de Dominicaaner Kerk te Bologne aan het Autaar van de Sacriſty een fraaye Geboorte Chriſti geſchildert.

Fra. Damiano da Bergamo heeft by dezelve Dominicaanen de Hiſtorien van het oude en nieuwe Teſtament geſchildert.

De Tafereelen van *Horatio Gentileſchi* hadden hunne byzondere bevalligheid en waardy.

Bon-

Boulanger van Fransche afkomst, heeft veel in het Paleis van Modena gewerkt, alwaar hy gestorven is.

Cleante en *Velasco*, Spanjaarden van geboorte, tydgenooten van Cortona, hebben aan differente werken gearbeid; men ziet in de beneedenvertrekken in de Louvre van het maaksel van deezen laatste, en in het Cabinet van den Koning een Landschap met Beelden verzeld, van de hand van Cleante.

Fra. Bartholomeo da San Marcó, een Florentyn, heeft twee Tafereelen geschildert, by de Dominicaaner Monnikken der stad Lucca, het een verbeeld Ste. Magdalena en Ste. Catharina van Sienna in verrukking, en het ander de Moeder der Barmhertigheid, welke ellendige Menschen met haar mantel bedekt.

Een ander Schilder ontleent zyn naam van een Steen-uyl, waar meede hy zyne werken merkte, dewelke gemeenlyk niet meer dan een voet lang waaren. Hy heeft kleine Landschappen gemaakt, dewelke thans zeer raar zyn en tot hooge prys verkogt worden.

Dominico en *Mattheo Bourbon* van Bologne, schilderde Perspectiven en Architectuurwerk en hebben te Lions en Avignon veel gewerkt.

Salvator Rose, bygenaamd *Salvatoriel*, een Napolitaan, had een byzondere bequaamheid om Veldslaagen te schilderen; zyne andere stukken waaren veel drooger behandelt dan deeze. Hy was uitmuntende in Zeehaavens, Stormen en Landschappen, en hoewel zyn manier wat eigenzinnig was, egter waaren zy 'er niet minder fraai om. Hy was ten uiterste minzaam in de verkeering, had een leevendige verbeeldingskragt,

kragt, en het fcheelde weinig of de Digtkunde bekroonde alle zyne werken. Hy is ontrent het Jaar 1673 geftorven.

De Ridder *Calabrefe* heeft te St. André du Val gewerkt. In de Beelden flaagde hy zeer wel en verftond het Plaatfnyden reedelyk, waar door hy genoopt wierd een gevolg van zestig ftuks klugtige Eigenvindingen te fnyden, welke niet onaardig waaren. Hy is in het zelve Jaar als Salvatoriel geftorven.

Mario del Fiori, een Romein, fchilderde de Bloemen volmaakt wel: deeze bynaam van *del Fiori* (*) hem toegeëigent, heeft hem tot eer geftrekt.

Mariot en *Bopfom* deszelfs Difcipelen, waaren insgelyks Bloemfchilders.

Baptifte Monnoye van Ryffel, welke hen opgevolgt is, heeft het voordeel gehad, hun te overtreffen door zyn naarftigheid, om zyne werken het natuurlyke by te zetten. Hy wierd na Engeland gelokt, werwaards hy zig begaf, en vond 'er zyn dood in het begin van het Jaar 1699.

Michel del Campidoglio ftierf eenige Jaaren van te vooren. Hy fchilderde ook Bloemen en Vrugten en liet twee Zoonen na, welke ook Schilders geweeft zyn.

Labrador en *de Somme*, fchilderden insgelyks zeer wel Bloemen en Vrugten, gelyk ook *Michel Angelo de la Bataille*.

Jacobus Ligorius van Verona, heeft lang voor den Groot Hertog gefchilderd.

Fioravente en *de Maltheezer* hadden een grooten

(*) *Del Fiori* in het Italiaanfch beteekent van de Bloemen.

ten naam van Tapyten, Speeltuigen en Vaatwerk te schilderen.

San Martino da Bologna heeft veel te Fontainebleau gewerkt in de Capelle van het Kasteel van Fleury, behoorende aan den heer Dargouges.

Jeronimo Trevisi een Italiaan, is in Engeland geweest, alwaar hy eenige Tafereelen voor den Koning Hendrik den VIII schilderde. Hy leide zig toe op de Civiele en Militaire Archite€tuur; door het ampt van Ingenieur aan alle gevaaren blood gesteld zynde, wierd hy ongelukkig in het beleg van Bologne in Picardyen gedood, oud zynde 36 Jaaren, Anno 1544.

Lorenzo Dicredi een Florentyn, is te Florence in het Jaar 1530, oud zynde 78 Jaaren gestorven. Hy had tot Discipel

Gio. Antonio Sogliani van dezelve stad, welke vier en twintig Jaaren voor hem gewerkt heeft; ook volgde hy zyn manier van naby; hy was zeer langwylig in zyne werken, en heeft te Genua voor den Prins Doria gearbeid en tot Discipel gehad een zeekere *Benedetto*, welke in Vrankryk geweest is.

Francia Bigio een Florentyn, Discipel van *Mariotto Albertinelli*, is in het Jaar 1542 gestorven, oud zynde 42 Jaaren.

Rudolphe Ghirlanday heeft altoos te Florence gewerkt, en is 'er in het Jaar 1560 gestorven, in den ouderdom van 75 Jaaren

Dominico Fontana da Meli was de uitvinder van de werktuigen tot het stellen van den Obeliscus te Romen in het Jaar 1588.

Pater Mattheo Zaccolino heeft het Perspectief in alle deszelfs reegelen het best geschildert. De heer

heer Pouſſyn had voor hem groote agting. Deeze Pater ſtierf in het Jaar 1630.

Benedette of *Gio. Benedette Chatillon*, deed zyne eerſte proeve te Genua, volgens de onderwyzingen van *Ferrari* en *van Dyk*, en vermits hy veel van de verandering hield, vond hy goed, alle de gedeeltens der waereld te doorreizen. waar in hy koſtbaare blyken van zyn vernuft naliet. Hy heeft te Romen, Napels, Venetien, Parma en Mantua een groot getal Tafereelen geſchildert, gelyk ook te Parys. In zyn manier was iets zonderlings, en in zyn Coloriet iets ſchitterend en ongemeens. Hy is te Mantua geſtorven: zyn Zoon *Franciſco* en zyn Broeder *Salvator* waaren zyne Diſcipelen en hebben een geruimen tyd zyn roem onderſteunt.

Vanude, een Romein, ſchilderde in Landſchappen, en *Montagne* van Venetien, maalde Schipbreuken en Zeën.

Pirrho Ligorio, een Napolitaan, maakte zyn werk byzonder van de Architectuur. Hy heeft te Romen in de Bidkaamer van de Miſericordia en andere plaatſen geſchildert; was Architect van den Paus, als meede van de St. Pieters Kerk onder verſcheide andere Pauſen; en na de dood van Michaël Angelo wierd Vignole met hem verkoozen, om gezamentlyk het beſtier van het gebouw van St. Pieter op zig te neemen. Men kan tot zyn lof zeggen, dat de grootſte weetenſchap, die hy verkreegen had, beſtond in de kennis van de Antieke overblyfſelen, daar hy zyne byzondere ſtudie van gemaakt had, als meede in Standbeelden, Basrelieven, Medailjes, Schilderyen en Gebouwen. In de Biblioteek van den Hertog van Savoyen

zyn verscheide volumina's vol van zyne Teekeningen. Ook heeft hy een naauwkeurig onderzoek gedaen na allerlei vaezen, welke in aloude tyden in gebruik waaren en zeer verschillende van de heedendaagse zyn. In 't algemeen heeft hy nagespooord al wat in de kennis van de Antiquiteit eenig ligt kan geeven. Men bemerkt in die verscheidene vaezen de gedaante van die overgroote Scheepen, welkers beschryving ons door de oude nagelaaten is. Hy heeft voor den Kardinaal d'Este zeer fraaye Teekeningen tot Tapyten gemaakt, waar in hy de Historie van Hypolitus en Theseus verbeeld heeft. Hy stierf in het Jaar 1673.

Simon bygenaamt *het Crucifix*, vermits hy Tafereëlen, de Kruising verbeeldende, zeer konstig schilderden: in de Kapelle van St. Stephanus Kerk, Klooster der Theatyner Monnikken te Venetien, is 'er een dat zeer fraai is.

Georgio Vazari, geboortig van Arezzo. Hoe vermaard deeze door zyne werken mag weezen, zoude hy nooit zo bekent geworden zyn, indien hy niet ondernoomen had, het leeven der beroemdste Schilders, Beeldhouwers en Architecten te schryven. Na dat hy eenige onderregtingen van Guillaume van Marseille, te dier tyd in Romen onder den Paus Julio den II. arbeidende, ontfangen had, begaf hy zig na Florence en teekende na Michaël Angelo en Andrea del Sarto, door welkers onderwyzingen hy tot meerder volmaaktheid tragte te koomen, waar na de Kardinaal Hypolito de Medicis hem na Romen bragt. Hy was zeer vaardig in zyne werken, het geen men aan zyne groote leevendigheid van geest moet toeschryven. Hy verstond de

Ar-

Architectuur zeer wel. Op zyne weederkomst van die reis wierd hy ziek en stierf te Florence in het Jaar 1574, oud zynde 63 Jaaren. Hy heeft tot zyn Graffteede een Capelle, waar van de opregting na zyne Teekeningen volbragt was.

De Ridder *Carlo Ridolphi* heeft de Historie der Venetiaanse Schilders geschreeven en te Venetien uitgegeeven in het Jaar 1648. *Jacomo Picino* heeft ten minste dertig Portretten na zyne Teekeningen gesneeden, dewelke ten sieraad van haare Historien gestrekt hebben.

Penegrino Tebaldi, geboortig van Bologne in het Jaar 1522, heeft reeds vroeg de Teekenkonst geleerd en in dezelve goede voortgang gemaakt, ook zyn 'er werken van hem, welke thans nog veel geagt worden. Hy ging na Romen, alwaar hy eenige Jaaren het schilderen oeffende. Door zyne bequaamheid geraakte hy te Milaan, alwaar de hoedanigheid van Architect van de groote Kerk en eerste Ingenieur van den Staat, hem in aanmerking van zyne Weetenschappen en Deugd opgedraagen wierd. Philippus den II, hem naderhand in Spanjen ontbooden hebbende, om in het Escuriaal te arbeiden, had hy de eer, dien Vorst te voldoen; tot erkentenis van zyne groote zorg, vlyd en yver, in het bestier van die bediening, begiftigde hem die Prins met een somme van hondert duizend Kroonen en vereerde hem met de Titel van Marquis van Valsada., zynde een Landgoed in het Milanees, alwaar zyn Vader gebooren was. Te Milaan weeder gekoomen zynde, begon hy nieuwe onderneemingen, aan welke hy zyn verstand en gedult te gelyk te kosten leide: eindelyk onder zyn groote arbeidsaam-

heid beswykende, viel hy in een swakheid, waar aan hy in den ouderdom van 70 Jaaren stierf, in het begin van het Pausschap van Clement den VIII.

Dominico Tebaldi heeft de Schilderkonst te Bologne geoeffent en is aldaar een goed Architect en een goed Graveur geweest; Agostino Carrache is een zyner Leerlingen geweest.

Dominico Feti, een Romein, heeft onder Civoli gewerkt; in het Cabinet des Konings van Vrankryk ziet men een Bescherm-Engel van zyn hand, met een steen van *Lapis Lazuli*, waar op Loth en zyne twee Dogters verbeeld zyn. De Marquis de Hauterive heeft een St. Franciscus gehad, 't geen voor een der fraaiste werken van dien Schilder gehouden wierd. Zyne ongereegeltheeden hebben zyn dood verhaast, want naauwlyk had hy 35 Jaaren bereikt of besweek onder een droefgeestigheid en onverwagte ziekte, waar aan hy stierf.

Alezzandro Casolan van Sienna, heeft in die Stad in de Kerk van St. Franciscus een dooden Christus geschildert, welke ten eeuwigen dagen tot zyn roem zal verstrekken. Hy stierf in het Jaar 1596, oud zynde 54 Jaaren.

Nicolao della Pomerancie heeft in Romen veel geschildert.

Antonio Pomerancie wierd in aanmerking zyner groote werken met den Titel van Ridder vereert. De Schilderyen van de Coepel der H. Kerk te Lorette zyn van hem, als meede die van eenige Capellen. *Mutiano* heeft aldaar drie Tafereelen in de Capelle van St. Elizabeth geschildert, en *André Costa* de verscheidene onderwerpen op de Kassen van de Schatkamer verbeeld.

Ar-

Archangelo Salimbeni van Sienna, een der ervarendste Mannen zyner tyd, is op zyn 47ste Jaar gestorven; zyn Zoon is hem opgevolgt, en heeft zyn plaats met eere bekleed.

Ventura Salimbenius van Sienna, bygenaamt *Bevilacqua*, ter oorzaake van de weldaaden hem door den Kardinaal van dien naam beweezen: onder andere bezorgde hy hem de Ridderlyke waardigheid, uit hoofde der groote diensten, die hy hem in zyn konst beweezen had.

Sebastiano Fulvius van Sienna, is, behalven de volmaakte kennis, die hy in de Schilderkunde bezat, een der beroemdste Architecten van zyn tyd geworden. Hy stierf in het Jaar 1620, oud zynde 52 Jaaren.

Philippe Dangeli, bygenaamt Napolitaan, heeft te Napels, Florence en Romen een groot getal Landschappen geschildert, welke de liefhebbers en konstenaars ten voorbeeld konnen strekken; hy heeft niet lang geleeft en is op het einde van de zestiende eeuw gestorven.

Alexandro Veroneze, een Genuees, heeft groote werken gemaakt en onder andere in het Cabinet des Konings van Vrankryk een Tafereel, verbeeldende den Zondvloed, en een ander, waar in de Maagd Maria het Kind Jesus vast houd, 't geen Ste. Catharina een ring aan haar vinger steekt.

Francisco Grimaldi, een Romein, heeft te Parys gearbeid.

Margariton, Schilder en Beeldhouwer te Arezzo, heeft ontrent het Jaar 1300 met veel succes gewerkt en voor den Paus Urbanus den IV. geschildert, door wien hy om zyne werken en vlyd met een evereedige belooning vergol-

 den

den wierd. Na langduurige reizen, dagt hy wat rust te genieten, dog wierd in zyn hoop bedroogen en ſtierf in zyn 77ſte Jaar.

Penni en *Lucas* Gebroeders, maakten groote Teekeningen in de reis die zy door Italien deeden, alwaar zy in de grootſte agting waaren. Een van beide beſloot na Engeland over te ſteeken; alwaar hy door den Koning bemind, aan het Schilderen geſteld en met aanzienelyke ſommen begiftigt wierd.

Leo Battiſta Alberti heeft de Architectuur by de Schilderkunde weeten te voegen, welke hy tot een zo hoogen top bezat, dat hy opentlyk de Archimedes en Vitruvius van zyn tyd genoemd word. Over deeze tweederlei konſten heeft hy met veel kennis en oordeel geſchreeven en is in het Jaar 1540 overleeden.

Michaël Angelo Gourgongini, geboortig van Volterre, ſchilderde zeer wel in Freſco en ſtierf in het Jaar 1676.

Boelen, was een Diſcipel van Snyders, welke de Gediertens zeer wel ſchilderde. Hy trouwde met zyn Meeſters Weduwe en heeft gelyk hy in dat zoort van werk met ſucces gearbeid.

Hendrik Goudt, Paltzgraaf, is te Utrecht gebooren. Hy begaf zig tot het reizen met een aangebooren geneigtheid voor de weetenſchappen en konſten, zelfs graveerde hy zeven ſtukken na Adam Elsheymer. Gelyk hy zyne geboorte aan de liefde verſchuldigt was, heeft dezelve ook zyne daagen buiten gedagten verkort, door toedoen van een Juffrouw, welke hem tot den huwelyken ſtaat willende overhaalen,

len, en denkende haar voorneemen door een Philtrum, of liefdedrank te bevorderen, hem die tot zyn bederf ingaf, alzo door dezelve zyn hoofd omloopende, hy tot de liefde onbequaam was, en by gevolg leevende dood: dit geschiede in 't Jaar 1624.

Montbeillard, geboortig uit het Franche-Comté, bezat een zonderlinge gave om Historien in 't klein te schilderen,

Dominico da Barbieri was te gelyk een goed Schilder en Wapensnyder.

Jacob Sementa heeft langen tyd te Roomen gearbeid in de Kerk der Drievuldigheid van den Berg, alwaar zyne werken voor hem spreeken.

Jean Mielo schilderde Landschappen en Grotesco's, die zeer gezogt zyn.

Carel Vermander, een Vlaming, oeffende de Schilderkonst, waar van hy de grondreegelen by Dalric geleert had; van hem is onder andere de Historie van het Lyden, door de Ghein in 't koper gebragt. Cornelis van Haarlem verpligte zig, om beneevens hem een zeekere somme uit te leggen tot het opregten van een Academie te Haarlem. Zig na Amsterdam begeeven hebbende, wierd hy door een ziekte aangetast, waar van de oorzaak aan een onweetenden, onder wiens handen hy was, onbekent zynde, maakte zig deeze sterk hem te zullen geneezen; dog deed het teegendeel, zulks hy overleed, wanneer hem zyn eige lighaamsgestalte nog verschoont zoude hebben, in den ouderdom van 58 Jaaren Anno 1607.

Galle heeft meede geschildert, gelyk ook *Velut*, *Gribelin* en *Strezor*, als meede *Justus van Egmond*, die alle reedelyke fraaye stukken voortgebragt hebben.

'Er zyn ook verſcheide Monnikken geweeſt, welke in de konſt hebben uitgemunt.

Pater *du Buiſſon*, geeſtelyken van St. Victor, heeft in zyn Paſtelwerk Nanteuil geëvenaart.

Pater *de Saillans*, een Auguſtyner te Parys, ſchilderde in Miniatuur.

Frater *Ambroiſe Feydeau* heeft te Thoulouze gearbeid.

Guenaud insgelyks te Tours; dog deeze wierd blind.

François Courde, van de Auguſtyner Orde, heeft het Portret van Etienne Rabache, Hervormer van die inſtelling, geſchildert.

Pater *Dunſtan*, een Benedictyner, heeft het Portret van Tariſſe, Generaal van zyn Orde, geſchildert, 't welk door Morin gegraveert is.

Claude François, bygenaamt *Frater Lucas*, uit hoofden van den Geeſtelyken ſtaat, die hy aanvaarde, is te Amiens gebooren. Hy quam reeds vroeg te Parys, alwaar hy de eerſte grondreegelen der Teeken- en Schilderkunde, onder Simon Vouet leerde. Na verloop van eenigen tyd begaf hy zig na Romen, om door de ſmaak der grootſte Meeſters tot meerder volmaaktheid te geraaken. Na zig aldaar eenige Jaaren geoeffend te hebben, keerde hy weeder na Parys, alwaar hy gewisſelyk door zyne werken een grooten naam moeſt verkrygen. Zulks hy tot een aanzienelyke waardigheid gekoomen zoude zyn, indien de begeerte tot hoogheid zyn verſtand, gelyk dat van eerzugtige Menſchen, had aangemoedigt; dog de Godvrugtigheid boven alle tydelyke voordeelen de overhand neemende, vond hy dienſtig den Geeſtelyken ſtaat te aanvaarden,

den, om zyne Jaaren in ruſt door te brengen, en zig een zeekerder weg tot de eeuwige Zaligheid te baanen. Egter de gaaven hem door den hemel verleent, niet willende te leur ſtellen, gaf hy zig geheel tot de Schilderkonſt over en de ſtigtelyke plaats, daar hy zig in begeeven had, liet hem voortaan niet toe, dan zodanige onderwerpen te verkiezen, door welke hy zyn Penſeel Gods heerlykheid konde toewyen; zig zeer gelukkig agtende, niet gelyk anderen, zeekere ligtvaardige Tafereelen te ſchilderen, waar in noodwendig ongeſchikte voorwerpen komen, welke te gelyk voor den Schilder, en de zwakke verſtanden der geene, die dezelve beſchouwen, zeer gevaarlyk zyn, en welkers verſchooning niet beſtaan zal in het groot getal der geene, die zodanige ſtukken maaken.

Zynde dan in het Klooſter der Recollecten te Parys getreeden, heeft hy het overige zyner daagen met een onbegrypelyken iever gewerkt: om van deeze waarheid overtuigt te worden, behoeft men ſlegts de voornaamſte plaatſen van dat huis te doorwandelen. Van hem zyn veele werken in verſcheide geſtigten van zyn Orde verdeelt, en voornamentlyk te St. Germain en Laye. Meſſire Hardouin de Perefixe, Aartsbiſſchop van Parys, zyne deugd en verdienſten kennende, wilde hem tot het Prieſterſchap verheffen; dog hy wierd hier in door zyne neederigheid weerhouden, en het was alleen uit gehoorzaamheid, dat hy de waardigheid van Diaken aannam. Hy was minzaam teegen een ieder, liefdaadig en weldoende, zoekende niemand nadeel toe te bren-

gen, het zy door zyn raad, het zy door zyne werken. Hy wierd door de Koningin aangezogt, om iets voor haar te onderneemen; dog zyne zeedigheid deed hem het besluit neemen, de zorg daar van aan een ander over te laaten. Hy heeft reeds vroeg de oeffening van de Geestelyke staat begonnen, en in dezelve een geruimen tyd volhard hebbende, quam hy aan een gelukkig einde, en stierf heilig in den ouderdom van 72 Jaaren Anno 1684.

Zyne geneegenheid en liefdaadigheid hebben veel toegebragt, om hem navolgers te verwekken, en hy had eenige Discipelen, welke zyn manier volmaakt wel troffen; onder andere den heer *de Namur* een Parysenaar, welke ontrent dien tyd een der voornaamste van de Academie gestorven is, en den heer *Arnoul*, geboortig van Kameryk; ook heeft men *Galiot* van Peronne, *Desmarais* van Parys, *Simpol* van Bourgogne en verscheide andere gezien, welke het een eer geagt hebben zyne voorbeelden te volgen.

N A A M L Y S T

Van verscheide Meesters, die van het midden der laatste tot in 't begin deezer Eeuw te Romen gearbeid en door hunne werken hun verdienden roem verkreegen hebben.

Carlo Maratti, anders *Carlouche* of *Carluccio* genaamt, was geboortig uit het Markgraafschap Ançona en Discipel van Andrea Sacchi, die

die van Albano geleert had. In het Jaar 1644 ſchilderde en graveerde hy een ſtuk, verbeeldende de Maagd Maria, het Kind Jeſus en St. Joannes; zynde een ovaal in de hoogte.

Hiacintho Brandi ſchilderde in de manier van Lanfranc.

Ciro Ferro had onder Pietro de Cortonna geleert en ſchilderde met een gewenſt gevolg.

Philippo Lauro was een Diſcipel van Andrea Sacchi.

Peruſino en *Galeſtruccio* hebben insgelyks wel geſchildert.

Carlo Caſio, door wien de Gallery der Carraccio's in 't kooper gebragt is, heeft ook verſcheide andere werken gemaakt.

Le Maire, bygenaamt *le Petit*, was een Fransman en heeft veel na Pouſſyn gecopieert.

Le Vieux was geboortig uit Languedoc.

Chevineau was insgelyks een Fransman.

Courtin, bygenaamt *le Bourgignon*, ſchilderde Hiſtorien en Veldſlaagen. Van hem ziet men een ſtuk in 't Cabinet van den Koning van Vrankryk. Courtin had een Broeder, die een Jeſuit en Schilder was.

Le Morandi ſchilderde insgelyks Hiſtorien, als meede

Pietro del Po, die ook Landſchappen ſchilderde.

Baccicio van Genua maakte goede Portretten.

Andrea Falconi Veldſlaagen en Jagten.

Franciſco Grimaldi Landſchappen in de manier der Caraccio's.

Silviouche Zee-Havens en Gebouwen.

Jordani, ook *Luca fa Preſto* geheeten, en *Mi-*

Michel Spadaro arbeideden te Napels.

Gaspar Netscher, van Praag in Boheemen, begaf zig tot het Portret-Schilderen, waar in hy zeer wel slaagde. Koning Carel de II. van Engeland van hem gehoort hebbende, had hem gaarne aan zyn Hof gezien; dog hy was in geen staat aan het verzoek van dien Vorst te voldoen, vermits hy reeds van zyn twintigste Jaar door het graveel gequelt zynde, de rust hem het heilzaamste was: egter bleef het daar niet by, want de Jigt hem insgelyks aantastende en hy de smerte dier beide pynen niet langer konnende weerstaan, overleed in den Hage, in den ouderdom van 48 Jaaren Anno 1684.

Breugel, een Vlaminger, schilderde de Vrugten en Bloemen heerlyk, en heeft in de Capelle van het queekschool van St. Sulpice gearbeid.

Breugel, bygenaamt *de Fluweele*, schilderde kleine Landschappen en Strandgezigten, die ongemeen wel gezogt worden.

Savary, een Hollands Schilder, vond te Romen het middelpunt zyner beezigheeden, die hem binnen korten een weergaloozen roem toebragten, voornamentlyk, toen hy in 't klein Beesten en bloedelooze Dieren verbeelden, 't geen hy op een byna onnavolgelyke wyze uitvoerde.

Sebastiaan Bombel heeft lange te Venetien Geportretteert, en *Cochin*, een Fransman, aldaar Landschappen geschildert.

Signani schilderde te Bologne in de Lombardynse manier.

Spirinx was in de Neederlanden bekent door zyne Landschappen.

Rai-

Raimond la Fage, een Fransman, had den voorrang onder verscheide Teekenaars, die voor hem geweest zyn; hy was geboortig van l'Isle en Albigeois, een dorp in Languedoc, en bezat een natuurlyke begaaftheid tot de Teekenkunde. Zyn Vader het gestadig gekrabbel op Papier, waar meede hy zyn tyd versleet, niet konnende verdragen, handelde hem zo qualyk, dat hy zig verpligt vond, na een naburige stad (*) te vlugten, alwaar hy zig by een der geagtste Chirurgyns vervoegde, die hem alle geleegenheid, om zyne geneigtheid te voldoen, verschafte, ten einde hem de kennis te leeren, die hy oeffende; dog de Teekenkunde voor la Fage andere fraaiheeden schikkende, deed hem veel eer het Meesterstuk der Natuur nabootzen, dan deszelfs quaalen te kennen. Hy bestudeerde de Anatomise onderwerpen en maakte zig bedreeven in de kennis der Muskelen en Beenderen; zig in staat vindende op zyn eige wieken te dryven, begaf hy zig na Parys, alwaar hy welhaast bekent wierd voor den geenen, die hy was: ook verschaften hem zyne gelukkige beginselen de agting van een voornaam Heer, die vriendschap met hem maakte en hem na Romen zond, om zig in de eigenschappen dier konst te volmaaken.

Zo dra hy in die Hoofdstad van Italiën gekoomen was, voldeed hy zyn verlangen in het bezigtigen der vermaardste werken, en zyn oordeel de weinige studie, die hy bezat, ondersteunende, verkreeg hy wel haast kennis van de onna-

(*) Namentlyk na Toulouse in 't Jaar 1667.

naſpeurelykſte geheimen der konſt, zulks hem zyn groote geheugenis de verafgeleegenſte voorwerpen onder de oogen brengende, hy zonder moeite alle de denkbeelden vond, die hy in zyne onderhanden hebbende ſtukken nodig had; dus zyn vrugtbaar vernuft hem alle zoorten van onderwerpen verſcheidentlyk en zelfs op onderſcheidene manieren met zo veel gemak deed behandelen, dat hem eenige opentlyk by Hannibal Caraccio vergeleeken hebben.

In vyf a zes Jaaren, die hy te Romen en in andere ſteeden van Italiën doorbragt, heeft hy Teekeningen van een verbazenden arbeid voltooit en van een zo verwonderlyke voortbrenging, dat 'er zelfs niets in uitgewiſcht was; zo vlug was zyn hand, om zyne gedagten te gehoorzaamen. In de Vrouwen en Kinderen had hy een ſchoone houding, natuurlykheid en eelheid. Egter was dat groot vernuft, hoe wonderbaar ook in zyne voorbrengzelen, van een zo gereegelt gedrag niet, als wel betaamde.

De zugt, om weeder Vrankryk te zien, deed hem de reis derwaards onderneemen, alwaar hy zonder teegenſpraak de prys van teekenen der Academie behaalde; vervolgens keerde hy na Romen, als na een verblyfplaats, die hem natuurlyk geworden was: in die ſtad behaalde hy insgelyks de eerſte prys der Teekening en daar door de verwondering van alle de Prinſen van Italien; en de agting van Carlo Maratti en den Ridder Bernini verworven hebbende, wierd hy aan de aanzienlykſte Teekeningen gebruikt; dog vermits hy van geen aard was, om zig lange in één plaats op te houden, reisde hy op nieuw naar Parys en van daar naar Touloufe

in

in 't Jaar 1682, alwaar hy zig ſlegts 10 maanden ophield: alomme zoude hy zyn Fortuin hebben konnen vermeerderen, indien hy gewilt had; dog hy bezat zo geringe eergierigheid, dat nooit imands wandel reukeloozer geweeſt is, dan de zyne: hy reekende het zig tot grooter eer, de ſteekelagtigſte onderwerpen te behandelen, als de heiligſte zaaken te teekenen en dreef 'er een laſterlyken Koophandel in; dog die wel haaſt door hooger hand geſtremd wierd, zynde het de dood, die zig daar teegen kantede, en welke hy niet weederſtreeven konde en tot zig trok, door het geſtaadig ongereegelt leeven, 't geen hy, nietteegenſtaande zyne zwakheeden, te Lion bleef leyden en, hem een heevige ziekte veroorzaakte, waar na hy ſlegts 30 Jaaren oud aldaar overleed in het Jaar 1684.

De heer *Croizat*, groot liefhebber der fraaye konſten, de ſtukken, door dien ervaren Man voor de geſchiedeniſſen der Graven van Toulouſe uitgevonden, in 't ligt willende geeven, verkoos *F. Etlinger* om dezelve te ſnyden in tien grooten Bladen in de breedte, uitgenoomen de Titelplaat, die een Hiſtorieſtuk in de hoogte is, waar in la Fage verbeeld word, iets teekenende.

Ook heeft hy na denzelven Meeſter een groot ſtuk van twee Bladen in de breedte, verbeeldende de Bruiloft van Cana in Galilea, geſneeden.

Vermits het alhier te pas koomt, zal ik eenige andere werken van dien Plaatſnyder aanhaalen: men ziet van hem verſcheide Prenten betreffende de Geſchiedenis van den Koning Lodewyk den XIV, door den heer de Vizé na de Teekeningen van den heer Berrain ontworpen; ook twaalf kleine onderwerpen van Herſcheppingen

na

na de heerlyke Miniatuur van den grooten *Werner*, geboortig van Bern in Zwitzerland, en wiens roem hem met regt tot de waardigheid van Directeur der Academie van Brandenburg verheeven heeft; deszelfs Portret ziet men aan het hoofd van een dier ſtukken: die voortreffelyke Man had tot Diſcipel den beroemden Penning-Teekenaar *Morel*, die beide elkander een opregte en onderlinge vriendſchap toedroegen.

F. Etlinger heeft insgelyks een groot getal Penningen van Ceſars en andere Keizers na die van den heer de Longpré, Groot Stalmeeſter des Konings geſneeden, die ook in 't ligt gekoomen zyn.

Dewyl wy nog te Touloufe zyn, laat ons zien, wat fraais die ſtad voortgebragt heeft, volgens de berigten, die de heer Pierre du Puy du Grez, Advocaat van 't Parlement aldaar, 'er van geeft in zyn Boek, tot Titel voerende *Traité ſur la Peinture, &c.* in die ſtad gedrukt.

Tournier, een Schilder aldaar, had van Valentyn geleert en was by hem zo ſterk geworden, dat hy den naam van Meeſter in zyn Konſt verworf. Van zyne werken ziet men in de Capelle der zwarte Boetvaardigen van Toulouſe; aan de zyde van het Choor van St. Stephanus een afneeming van het Kruis, en by de Dominicaanen, by de Graftombe van St. Thomas, nog een ander ſtuk onder de verſcheide werken, die hy aldaar gemaakt heeft

Chalette, een andere Schilder dier ſtad, volgde de manier van Caravagio en had tot Diſcipel *Pader*, die een andere manier in zyn Coloriet aannam. Van zyne werken vind men in het Plafond van de Capelle en in het midden van 't

't Kloofter van St. Germain; als meede twee fraaye ftukken in de Capelle der zwarte Boetvaardigen, verbeeldende het een de algemeene Zondvloed en het ander de Zeegepraal van Jofeph in de Hoofdftad van Egypten.

Nicolaas Bachelier, een uitmuntend Beeldhouwer, was (zo eenige willen) van Lucques; dog (zo andere zeggen) van Touloufe geboortig, zynde het zeeker, dat hy zyn jeugt aldaar doorgebragt heeft: eenigen tyd hier na begaf hy zig na Italiën, alwaar hem zyn geluk onder de leffen van Michaël Angelo bragt, door wien hy zo by monde als met voorfchriften in alle de grondreegelen, waarop die groote man arbeidde, onderweezen wierd. Door dat bondig onderrigt fterkte hy zig zodanig, dat de beroemdften van zyn tyd hem tragteden beezig te houden en in de een of anderen ftand te ftellen, ten einde hem geheel en al aan haar te verbinden: dog hy zig aldaar als een Vreemdeling aanmerkende en zig zelven voor zyn Vaderland willende fpaaren, was voorneemens na Touloufe te keeren, ten einde die ftad met de heerlyke voortbrengfelen zyns vernufts te verryken, en zonder langer te vertoeven volvoerde hy zyn befluit en quam aldaar in 't heetfte van den Oorlog, die François de eerfte in Italiën voerde.

Een diergelyke omftandigheid, welke een ander niet gunftig geweeft zoude zyn, had geene nadeelige uitwerking op hem, en zyn vooruitgevloge roem had hem reeds groote onderneemingen befchikt, die hem het berouw benaamen, Romen verlaaten en een geleegenheid aangetroffen te hebben, welke zyn aanwaffchende Fortuin beantwoordde.

Dewyl zyn leeven in 't bovengemelde Boek breedvoerig beſchreeven is, zal ik alhier als by Uittrekzel van eenige zyner voornaamſte werken gewag maaken.

In de Kerk van de Dalbade heeft hy een geſneeden Lyſt gemaakt, die de Graflegging genaamt word en waar in een doode Chriſtus op het Graf uitgeſtrekt legt; ook ziet men 'er verſcheide Beelden in verſchillenden ſtand, toepaſſelyk tot het onderwerp, en onder andere een Magdalena de hand van den Zaligmaker kuſſende en ſchynende boven maate ontſtelt te zyn; ook heeft hy in dezelve Kerk het Groot-Autaar gemaakt, waar op men in 't midden de Maagd Maria ziet, hebbende Ste. Catharina en Ste. Barbara aan haar zyden, als meede een meenigte Basrelieven en St. Jacob neevens St. Christoffel in Niſſen.

Van hem is ook de Lyſt van het Autaar in de Parochie Kerk van St. Stephanus, alwaar de dood van de Maagd Maria verbeeld word en 't geen met Basrelief verſiert is; als meede een andere by de Paters der Drievuldigheid, zynde een Geboorte Chriſti: 't zelve was voltooit voor den dag van Maria Boodſchap in Maart 1533; daarenboven heeft hy die der Minnebroeders en andere werken in dezelve Kerk gehouwen, gelyk ook die van een Voorgeevel van een Huis, 't geen men het Portaal van St. Jory noemt: men zoude dat werk voor dat van Michel Angelo aanzien, zo wel als 't geen men op de plaats van een huis naby de Boog der Carmeliten ziet, waar by verſcheide Wapenſteun-

ſteunzels, enz. koomen. In de Jaaren 1552 en 1553 hieuw hy het Autaar van de Parochiekerk van St. Nicolaas. Men vind ook fraaye ſtukken na zyne Teekeningen in Staal en Zilver gewerkt. Hy had een Zoon, die een uitmuntend Architect was en alleen meer dan een zyner voorgangeren aan de verſieringen van Touloufe arbeidede, dewyl hy aan de Gebouwen, die na zyne Teekeningen opgeregt wierden, een nieuwe gedaante gaf.

Laaten wy tot onze eerſtgemelde Schilders weederkeeren.

J. Falque, een Pool, heeft in Vrankryk iets gearbeid en by zyn terugkomſt in zyn Vaderland zyn Vorſt geſchildert.

Zeeven Schilders uit de Familie der *Quenels*, maakten reedelyk fraaye ſtukken.

Sevin van Tournon, een Schilder in Olyverw en Miniatuur, heeft veel geïnventeert, en F. Ertinger na zyne werken geſneeden.

La Fabrique ſchilderde Vogelen en ook zelfs Portretten zo uitvoerig en gelykende, dat zyne ſtukken, offchoon geen Hiſtorie tot onderwerp hebbende, egter door de grootſte Vorſten van Europa, door welkers Staten hy gereiſt en aan welkers Hoven hy zig eenigen tyd onthouden heeft, zeer gewaardeert wierden, en van wien hy alle Eertitels verworven heeft, die een zonderling vernuft vergelden konnen. Ik zal niet melden, wat een byzonder liefhebber van Parys hem voor den kop van een lachende Philoſooph betaalde, om u te zeggen, dat de Koning van Vrankryk zyne werken zo hoog ſchat-

tede, dat zyn Majesteit een stuk van hem in zyn Cabinet plaatste en hem daar voor rykelyker beloonde, dan hy had durven denken. In dat stuk ziet men een Beeld, dragende een Kelk.

Aleer ik van deeze Schilders afstappe, meen ik u van den beroemden Ridder *Bernini*, Architect, Schilder, Plaatsnyder en Tuigwerkkundige te moeten spreeken, die onder acht Paussen gearbeid heeft, door welke hy ook begunstigt is.

Giovanni Lorenzo, met den eernaam van Ridder *Bernini* betytelt, zag allereerst het dagligt te Napels in December 1598 en was van een Florentynse Familie: hy wierd te Romen in al de waardigheid, die zyn caracter vorderde, opgevoed, en heeft zig aldaar langen tyd onthouden; vervolgens nieuwsgierig zynde Vrankryk te zien, ondernam hy de reize derwaarts; dog zyn zaaken lieten hem niet toe, aldaar langer dan zeeven maanden te blyven.

Hy heeft zig door zyn groot vernuft, vlugge geest en zonderlinge Godsvrugt zeer uitmuntende gemaakt. De volmaakte kennis, die hy in de Schilder- Bouw- en Graveerkunde bezat, deed alle de verstanden zig over hem verwonderen en tot overmaat van eer wist hy by die fraaye konsten nieuwe en geheel zonderlinge uitvindingen voor de beweegende werktuigen en kragten te voegen. Paulus de V. dat vernuft in alle de deelen van deszelfs bequaamheid nagespeurt hebbende, vattede een zo verheeven denkbeeld van dien man op, dat hy durfde verzeekeren, dat hy tot een zo hooge trap zoude stygen, waar over geheel Europa verstelt zoude staan.

Gre-

Gregorius de XV. verhief hem, om zyne zeldzaame verdienſten, tot Ridder van de Chriſt-Orde in Portugaal, welke waardigheid hy met een overeenkomſtige deftigheid ophield. Urbanus de VIII. kennis van zyne groote bequaamheid hebbende, benoemde hem tot Opper-Intendant der Fabriek van St. Pieter, om hem zyne agting te betoonen. Alexander de VII., Clement de IX. en de Koningin Chriſtina van Zweeden hebben insgelyks getoont, hoe hoog zy hem waardeerden.

Romen is hem zelfs verpligt door de verſcheide Ornamenten, waar meede hy die ſtad heeft weeten te verſieren; waarom ik u zyn voornaamſte werken onder de oogen moet brengen. By het inkoomen van de Poort *del Popolo* ſtaat men verbaaſt, die drie toegangen te zien, welke hy heeft weeten aan te leggen door het maaken van drie groote ſtraaten, die een der fraaiſte gezigten uitleeveren, welke men wenſchen kan. De St. Pieters Kerk is geheel vervult met een meenigte verſchillende werken, die de wonderbaare voortbrengzels van zyn vernuft en hand zyn: het Groot-Autaar dier Kerk is een volmaakt ſtuk in zyn zoort, zynde op de wyze van een Metaale Tent, geheel vergult en rustende op vier gedraaide Zuilen, meede van Metaal: de Predikſtoel van St. Pieter word door de vier Kerk-Vaderen onderſteunt, die van gelyke Compoſitie, het zelve Metaal (*) en waare Coloſſen zyn, wordende door een Engelen-

 Praal

(*) Het waaren Balken van Corinthis Metaal, genoomen uit het Pantheon, thans de Kerk van Ste. Maria van Rotonde.

Praal omgeeven: het Heiligdom van het Autaar; de vier Trappen, die na de besloote gestoeltens in de Zuilen van de groote Coepel zeer konstig gemaakt zyn; de St. Longinus; de Grafsteeden van Urbanus den VIII., Alexander den VII. en de Gravin Mathilda; het Tafereel in Olyverw, verbeeldende St. Maurits; de marmere Invoegzelen met de Basrelieven langs de Boogen van het midden der Kerk; de fieraaden van de Vloer, die van de bedekte Gallery; een Basrelief op de groote Poort na buiten, verbeeldende Christus St. Pieter de Sleutels geevende; de Trap by wyze van een Perspectief gemaakt, die na de Zaalen van het Vaticaan leid; het Standbeeld van Constantinus te paard zittende; de Zuilkring of bedekte Galleryen, die men op de plaats voor de Kerk ziet, en als een Bosch van Zuilen uitmaaken; een der Fonteinen van dezelve plaats, die zo veel water geeft, dat men dezelve gemeenlyk *Fiume in Aria* heet, en de Fontein van de plaats Navonne, zyn, gelyk ook de Kerk der Jesuiten, wonderstukken van zyn hand; de Fabriek van Ste. Theresia en Ste. Bibiana, en de Daphne in het Lusthuis van Borghese, uitmaakende een Groep van twee Figuuren, verbeeldende Apollo Daphne najagende, die in een Laurierboom verandert, verdienen meede haare opmerking. Onze groote Man was slegts agtien Jaaren oud, toen hy aan dat heerlyk stuk arbeidde. Ook ziet men van hem nog een David met zyn Slinger in de hand, zynde een zeer fraai Beeld, waar van het werk verbazend en onnavolgelyk is.

Die vernufte Man, wiens roem zig door de ge-

geheele waereld verſpreit had, wierd in 't Jaar 1665 na Vrankryk ontboden, om de Teekeningen van de Louvre te maaken; en hieuw 's Konings Borſtbeeld in Marmer, waar over die Vorſt ten hoogſten voldaan was en hem daarom met eer en goederen overlaadede. na eenige groote onderneemingen voleind te hebben, keerde hy weeder na Romen met een Brevet van een Penſioen van twee duizend Ryksdaalders en een van vier hondert voor zyn Zoon, welke hem in Vrankryk verzeld had: door dien edelmoedigen Vorſt met weldaaden overladen, ondernam hy, hoewel reeds hoog in Jaaren geſteegen, op zyn terugkomſt het Beeld te paard; nooit had hy aan een zo groot ſtuk marmer gearbeid, want het Voetſtuk, het Paard en Beeld, 't geen zelfs meer dan leevensgrootte ſchynt, is uit een enkel ſtuk en geheel alleen ſtaande, en het marmer zo wit als ſneeuw, zonder eenig mangel of vlek; het oogmerk van dat werk was, dien grooten Monarch ten top van glorie te verbeelden na zo veele ongemakken en moeiten te boven gekoomen te zyn, waarom hy zeide, dat het Paard den top van een ſteilen Berg bereikte, welke hy voorgaf die der Deugd te zyn en dezelve, dien Hercules beklommen heeft; met dit onderſcheid egter, dat die Held niet dan in zyn hoogen ouderdom op den kruin geraakte, en dat Lodewyk de Groote denzelven in den bloei zyner jaaren roemrugtig bereikt heeft: onder ziet men ten devies een Latyns byſchrift, 't geen in twee woorden alles bevat, wat men op een zo heldhaftig onderwerp zeggen kan (*); namentlyk

(*) Dit Beeld te Paard ſtaat thans in 't Park van Verſailles

per Ardua. Imand vond 'er iets op te zeggen, vermits het Paard, gelyk dat van Marcus Aurelius toomloos was; waar op de Italiaanse Ingenieur, die het na Parys gevoert had, zeer wel antwoordde, *Quelle che da freno à tutto il Mondo non ha bisogno di tener freno à questo Cavallo;* dat is, die de geheele waereld in toom houd, heeft geen toom nodig, om zyn Paard te bedwingen.

De Ridder *Bernini* heeft zyne onderneemingen gelukkig voltooit door een werk, zyn Godsvrugt passende, zynde een Christus halver Lyf met beide handen; welk fraai stuk hy aan de Koningin Christina nagelaaten heeft, die, wanneer zyn Familie het haar ter hande stelde, zeer verpligtende zeide, dat die berugte Held der Konsten het haar meenigmaal aangebooden, maar zy het steeds geweigert had te ontfangen, als konnende hem na waarde van het present niet genoeg vergelden.

Te Romen ziet men in een der Capellen van de Kerk der ongeschoeide Carmeliten een groote zittende Maagd Maria, hebbende het Kind Jesus op haar kniën in een zo deftige en teedere gestalte, dat zy schynt te willen spreeken; waar door de aandoeningen van eerbied en verwondering op een onuitdrukkelyke wyze gaande gemaakt worden. Het Linnen en de andere Kleedy, waar meede die Beelden bedekt zyn, onderscheiden zig zeer duidelyk van elkander door de ver-

failles, onder den naam van *Marcus Curtius*, een Romeins Ridder, die zig voor zyn Vaderland opofferde; waarom men de trekken van het aangezigt verandert en van den Berg, waar op het Paard scheen te stygen, vlammen gemaakt heeft.

verſchillende ſmaak, waar meede hy dezelve bearbeid heeft, en waar van de manier zo zonderling is, dat de verſtandige eenparig het voor een zoort van Mirakel houden, hoe die doorlugte Beeldhouwer het bollige en de ploojen van dat gewaad, 't geen door den wind ſchynt opgeblazen te worden en als op de lugt te dryven, heeft weeten uit te voeren, ſchynende dezelve door de verſcheide ontrollingen als te beweegen

Hebbende eindelyk zyn agting door duizendderhande onderneemingen verzeekert, meende hy zyn zaligheid door de gewillige opoffering zyns leevens te moeten verzeekeren, wel voelende, dat hy een ouderdom bereikte, waar in hem de leevenskragten begaven, en overleed na een ziekte van eenige dagen, door zyn zwakte ontſtaan, in den ouderdom van 82 Jaaren, Anno 1680, overlaaden met eer en weldaaden van alle, die zyne verdienſten gekent hadden: volgens zyne uiterſte wille wierd zyn lichaam met veel plegtigheid in de Kerke van Ste. Maria Major in het Graf zyner Voorouderen bygezet, van welke Kerk zyn oudſte Zoon Kanunnik was.

De Ridder Bernini, was middelmaatig van groote; dog wel gemaakt, maagerder dan vet, ten uiterſte leevendig, zeer grof en ſterk; zyn aangezigt had eenige trekken overeenkomſtig met die men in den Arend opmerkt, voornamentlyk ten aanzien zyner oogen, die zeer zwart, leevendig en doordringende waaren; zyn neus was groot en zyn voorhoofd breed, een weinig hol in het midden, en booven de oogen zagtjens ryzende: hy was kaal en uit het

weinig hair, 't geen hem overbleef, konde men zien, dat het zelve in zyn jeugd bruin geweest was; alle die verschillende byzonderheeden zyns aangezigts maakte geen fraay weezen uit, offchoon hem egter weinig mangelde, om de naam van volmaakt te draagen; zyn verhaalen waaren verrukkent en hy wist zyn woorden met zeekere wonderbaare bevalligheid te verzellen, die alle zyne gedagten en gebaarden veel luister toebragten.

Betreffende zyn manier om het marmer te bearbeiden, kan men verzeekeren, dat die zeldzaame Man een geheel zonderlinge smaak in dat zoort van Beeldhouwen bezat, byna gelyk aan die van Correggio in het schilderen, hebbende deeze dezelve deftigheid aan zyn werk gegeeven; dog minder bestiptheid in agt genoomen als Bernini, die tot de volmaaktheid gekoomen is langs een geheel verschillenden weg, als die der Ouden, hebbende met meer zorgen, dan zy, de verscheide uitwerkzelen der natuur nagespeurt, en niemand voor hem het marmer met meer behendigheid en gemak behandelt, nog het zelve zo veel lugtigheid en doorschynendheid gegeeven; zulks men zeggen konde, dat de hardste en ongevoeligste stoffen hem gehoorzaamden; dat hy de konst gevonden had, om de hardheid zelfs te vermurven, en van de smaak der Ouden niet geweeken is, dan om zyne Beelden meer leeven en beweeging, meer teederheid en natuurlykheid te geeven.

Baccio Bandanelli, een Florentyn, van wien ik onder de Plaatsnyders spreeken zal, was ook een der grootste Beeldhouwers van zyn tyd. Te Bologne en Florence vind men van hem ver-

verscheide Standbeelden van verschillende Metaalen: onder andere heeft hy een gevilde St. Hieronimus gehouwen, om zyne ervarendheid in de Ontleedkunde te toonen: daarenboven ziet men nog van hem in de Kerk van Ste. Maria del Fiore aan het Hoog-Autaar drie marmere Beelden, waar van het werk niet genoeg gewardeert kan worden, gelyk ook dat der andere Standbeelden van dezelve stoffe, opgeregt ter gedagtenis der Medicis, der Pausen en Groot-Hertogen, die men in het oud Paleis vind. Hy overleed te Florence in 't Jaar 1559 in den ouderdom van 72 Jaaren en wierd aldaar in de Kerk van de Annunciade der Paters Serviten begraaven.

Een zeekere *Lombart*, een uitmuntend Beeldhouwer, heeft te Bologne veel gearbeid en onder andere verbeeld het verscheiden van de Maagd Maria in 't byweezen der Apostelen, alle Beelden van gebakke steenen, meerals leevensgroote, en in de Kerk der Olivetaanen een heerlyk Crucifix.

Donatelle heeft te Florence door zyne werken uitgeblonken en is in de 80 Jaaren oud gestorven.

Jean Todesque heeft verscheide marmere Standbeelden te Bologne gehouwen, behalven nog die der H. van de Orde, by de Dominicaanen te zien.

François Quesnoy, een Vlaminger, voerde te Romen verscheide groote werken uit; onder andere een Basrelief van marmer, verbeeldende een Engelen-Choor, te Napels in de Kerk der Apostelen by de Theatynen. Zyn bequaamheid stak in de Beelden der Kinderen ongemeen

uit,

uit, vermits hy aan dezelve alles geeven konde, wat men buiten de ſpraak verlangen kan; ook doed men hem in dat opzigt het verſchuldigt regt; dog nadien zyn leevensgedrag zo ſchandig geweeſt is, dat het door geen water heeft konnen afgewiſcht worden, maar men ten dien einde het daar teegen ſtrydigſte Element heeft moeten gebruiken, was zyn uitgang zo verfoeyelyk, dat men daar aan niet dan met afgryzen kan gedenken.

Laaten wy tot de Franſe Meeſters weederkeeren en zeggen, dat *Geret*, een Fransman van geboorte, een zeer uitmuntend Beeldhouwer in de Crucifixen was, welke zo zeer gezogt worden, voornamentlyk die beneeden de twee voeten zyn, dat men 'er ſommen gelds voor betaalt, welke toonen, hoe groot de begeerte na dezelve was: het aanmerkelykſte in hem is, dat zyn ſmaak zig tot geene andere Beelden uitſtrekte Hy woonde te Parys en indien hy geen ongemeen groot Fortuin gemaakt heeft, is daar van de reede, dat hy zulks niet beoogde.

Simon Jaillot, geſprooten uit een deftige Familie der Stad St. Oyan de Jou in 't Biſdom van Lions in het Franſche Comté, was omtrent vierentwintig Jaaren oud, toen hy in 't Jaar 1657 te Parys quam en zyn jongſte Broeder meedebragt. Beide oeffenden zy de Beeldhouwkunde en maakten zig welhaaſt bekent door hunne fraaye werken, die de grootſte Cabinetten van Europa verſieren. Betreffende de Crucifixen van Elpenbeen door *Simon Jaillot* gemaakt, van wien ik ſpreek, in dezelve vind men al 't geen tot het verſtand en de Godsvrugt vereiſcht kan worden; zulks men zeggen kan, dat

dat gelyk hy de eene daar door onderwerpen tot ſtudie verſchafte, de andere 'er geen geringer onderwerpen tot ſtigtelyke betragtingen in vonden. Die vernufte Man, welke zyn konſt alleen beminde, ſtierf ongehuwt te Parys den 23. September 1681 in den ouderdom van 48 Jaaren.

Hubert Jaillot, zyn Broeder, ordinaris Geographiſt (gewoon Aardrykskundige) des Konings, muntede niet minder in die kundigheid dan zyn Broeder in de Beeldhouwkunde uit, door den ſchoonen Atlas, dien hy in 't ligt gegeeven en aan den Koning opgedraagen heeft, waar van de kaarten zeer naauwkeurig en fraai geſneeden zyn. *Hubert* bezat een der groote Crucifixen van zyn Broeder *Simon*, 't geen de agting van een Koning verdiende.

De Ridder *Alexandro l'Algardo* van Bologne geraakte tot een zo hoogen top van bequaamheid, dat zyn roem door de geheele waereld verſpreid is en altoos zyn zal door het Beeldhouwwerk, 't geen hy ons heeft nagelaaten. Dewyl de byzondere leevensgevallen tot het voornaamſte oogmerk, 't geen ik my voorgeſtelt heb, niet ſtrekken, zal ik alleen van eenige zyner grootſte werken en van de plaatſen, waar dezelve te zien zyn, gewag maaken.

Om dan met zyn Vaderland te beginnen; vind men te Bologne van hem een metaal Beeld van St. Michiel; in de Eetzaal der Olivetaanen een Groep; in 't Paleis het metaale Borſtbeeld van Innocentius den X.; aan het Hoog-Autaar van St. Paulus der Barnabiten twee Coloſſen van Marmer, verbeeldende de Onthoofding van dien H. en op het voorſtuk van het Autaar dezelve Hiſtorie in marmer

Bas-

Basrelief: ook ziet men van hem in de Kerk van St. Maximin in Provence, alwaar het Graf van Magdalena is, een marmer Basrelief, verbeeldende die Santin in haare boetvaardigheid.

Zyn naam is nog steeds beroemd door zyn Crucifix, 't geen men by uitzondering het Crucifix van l'Algardo noemt, vermits het een zyner allervolmaakste werken is en waar van men zo veele Copyen ziet, als het de bequaame Beeldhouwers zig een eer gereekent hebben te maaken, om het Origineel te vermeenigvuldigen.

Van hem ziet men in de Kerk van St. Pieter te Romen een marmer Basrelief, verbeeldende op een wonderbaare wyze de verbaastheid en schrik van het geheele Leeger van Attila op de verschyning van St. Petrus en St. Paulus; als meede in dezelve Kerk de Graftombe van een Paus, die men zeggen kan, dat hy voor zig zelven opgeregt heeft, vermits 'er zyn naam altoos in leeven zal. Die schrandere Man had verscheide Discipelen, onder andere *Hercules Ferrette*, dien hy Erfgenaam van alle zyne studien liet, en *Brunelli*, van wien verscheide groote werken door geheel Italiën gezien worden, daar onder vier fraaye Standbeelden by de Religieusen van St. Catherina, en digt by dat Klooster het Standbeeld van St. Petronius, door hem te Bologne gehouwen.

Pierre Puget van Marseille, een zeer schrander Beeldhouwer, Schilder en Architect, wierd met weergalooze geneigtheeden voor de Konsten en Weetenschappen gebooren en bezat dezelve by vervolg in een zo hoogen graad, dat aan zyn Beeldhouwwerk alleen de naam van An-

Antiek ontbreekt, om deszelfs volmaaktheid te kroonen. Hy leerde daar van de grondreegelen by een zeer middelbaar Meester, die dezelve mogelyk zelfs niet verstond: dog een verstand als het zyne was bequaam een begin van volmaaktheid te trekken, uit 't geen andere behooren te schuwen: hy was geen zes maanden by zyn Meester of vond zig bequaam, den geenen te leeren, van wien hy onderwys verlangde, en wel verre van zig te houden voor dien hy was, agtede hy het reizen voor zig des te noodzaakelyker, vermits hem de roem van Pietro de Cortonna en zyne werken een pryssely verlangen inboezemde, om dezelve te zien, ten einde 'er nut uit te trekken en op de grondslagen van dien grooten Man te bouwen; dog vermits hem tot een zo groote onderneeming geld ontbrak, nam hy voor, over Florence te reizen, om by zyn doortogt aldaar te arbeiden, zig door het bezigtigen der werken dier groote Stad sterker te maaken, en daar door geleegenheid te verkrygen, verder te konnen gaan.

Aldaar gekoomen zynde met een goede wil om te arbeiden, wierd hy door geen der Meesters aangenoomen, vermits men 'er gemeenlyk de Inboorlingen voor andere stelt, en wist niet by wien zig te vervoegen; dog de hemel, die nooit meer zorge voor de zyne draagt, dan wanneer haar alles schynt te mangelen, beschikte hem een oud Man, welke men in dat Land *Intaillator* noemt, die wel zelfs geen werk had; dog hem den Beeldhouwer van den Groothertog aanbood, welke zyne handen toen ongemeen vol had, hem in zyn gunst beval en ten zynen faveure overreedde, verzoekende dog agt te

wil-

willen ſlaan op de goede wil, welke de Jongeling ſcheen te hebben. Men gaf hem aanſtonds tot een proef een kleine Cardoes te voltoojen, 't geen in hout was, meenende men, dat hy weinig uitrigten konde, 't welk hem des te verdrietiger viel, vermits hy andere aan Beeldhouwwerk voor Banken en Tafels voor den Groothertog zag arbeiden; waarom hy van zyn Meeſter by gunſt verzogt, zodanig een ſtuk als de andere te mogen maaken, zeggende te gelooven, dat hy het zelve zoude konnen volvoeren, 't geen hy deed en laatende het daar by niet beruſten, verzogt hy voor de overige, die nog te doen ſtonden, verſcheide onderwerpen te mogen uitvinden, ten einde hem zulks van een aangenamer uitwerking zoude zyn. De Meester, verſtelt van zodanig een vernuft, het welk het zyne overtrof, begon hem boven de andere te ſtellen, aan zyn Tafel te neemen ('t geen in Italien zelden geſchied) en allerlei verbinteniſſen tot zyn voordeel uit te denken; waar door hy hem aan zig verbinden konde: daarenboven droegen hem die, welke in dezelve plaats arbeideden zo veel agting toe, als zy in 't eerſt onverſchilligheid jeegens hem hadden betuigt.

Nietteegenſtaande alle de beleefdheeden, die men hem bewees, verwekte in hem de luſt om Romen te zien, een zeeker bedwang, 't geen meer en meer toenam, offchoon hy de vriendelyke behandeling van zyn Meeſter tragtede te beantwoorden, die met hem als zyns gelyken omging, en na hem door den Architect zelfs van den Groothertog een aanzienelyke Jaarwedde, uit naam van dien Prins te vergeefs te hebben laaten aanbieden, hem niet langer willende dwingen

gen de reis na Romen toeſtond, houdende hem ſlegts by zyn weederkomſt aan zig verbonden en een Brief van aanpryzing aan een vriend van Pietro de Cortonna meede gaf: ook ſchreef hy heimelyk aan den zelven vriend, dat hy hem ten uiterſten verpligten zoude, indien hy zyn Diſcipel by deszelfs aankomſt ontſing en behandelde, als of hy het zelfs was, maakende daar beneevens een groote ophef van de verdienſten van den geenen, dien hy hem aanbeval.

Het quam den heer *Puget* verbazend voor, in een ſtad, waar in hy geheel onbekent was, door een perzoon opgewagt te worden, die hem zyn Huis en al wat van hem afhing aanbood: hy maakte daar van geen quaad gebruik en ging, na weinig dagen geruſt te hebben, Pietro de Cortonna zien, van wien hy zo zeer verlangde in de grondreegelen der Schilderkunde onderweezen te worden. Die groote Schilder, anderzints niet te ſpraakzaam en wat agterhoudend jeegens zyne Diſcipelen, gedroeg zig op een ſtrydige wyze jeegens hem: reeds ten zyne faveure vooringenomen zo door den bovengemelden vriend, als door 't geen hy hem zag uitvoeren, zag hy duidelyk, dat zodanig een vernuft te gelyk konde beginnen en Meeſter zyn en niet allengs by trappen tot de volmaaktheid zoude koomen; waarom hy goedvond hem niets voor te ſchilderen, om Puget het ſchilderen door de ondervinding der konſt zelfs te doen leeren, dewyl hy hem bequaam genoeg vond, uit zig zelven de ſmaak te verkrygen, welke hy zogt; en die groote Meeſter zag wel haaſt zonder jaloeſy, dat die Beeldhouwer zyne ſtukken zo ſtout nabootſte, dat men dezelve voor

geen Copyen konde aanzien. Eenigen tyd hier na begaf zig Pietro de Cortonna na Florence, om een werk van groote aangeleegenheid te onderneemen, 't geen de heer *Puget*, na eenige maanden afweezens van Pietro de Cortonna, deed besluiten, ook derwaards te keeren, om den geenen weeder te zien, van wien hy de Schilderkunde geleert had, zyn belofte jeegens den Meester te volbrengen, die hem zo veel vriendschap beweezen had, en 'er met een openbaare blyken te laaten van de konst, die hy oeffende. Pietro de Cortonna, dien hy meer en meer van waarde wierd, deed al wat mogelyk was, om hem by zig te houden; dog een zo hoogvliegend vernuft op eene plaats niet konnende blyven, zonder op een andere verlangt te worden, verwon hem de Republiek Genua door zeer voordeelige beloften. Aldaar aangekoomen zynde en zig eenige dagen rust gegeeven hebbende, om de weederzydse pligtspleegingen te ontfangen en af te leggen, lag hy zig op verscheide onderwerpen toe, die zyn naam door zyne werken moesten onsterffelyk maaken. Hy voerde aldaar veel uit, om al het welk niet aan te haalen ik alleen zeggen zal, dat men van hem in de Kerk van Carignan twee Standbeelden van wit marmer ziet, zynde het een St. Sebastiaan en het ander de Bisschop Alexander Soli, wiens Familie die Kerk heeft doen stigten: die beide Beelden besluiten in hun verschillenden aart al wat men in konst en fraayheid kan wenschen, 't geen den heer Coypel by deszelfs aanweezen aldaar met veel nadruk deed vraagen, van wien dog die stukken mogten zyn, welkers afbeelding alleen belette, dat men de-

zel-

zelve voor antiek hield. Nog ziet men in een andere Kerk een Maagd Maria van marmer, zynde een wonderbaar ſtuk zo uit hoofde van deszelfs ſchoonheid als volle uitdrukking.

Lodewyk de XIV, door den heer Colbert kennis verkreegen hebbende van de bequaamheid en den dienſt, welken hem die ſchrandere Man doen konde, verlangde hem in zyn Koningryk terug te zien, weshalven hy hem het beſtier en Opperbewind over al 't gunt de Fabriek en de verſiering der Scheepen betrof, met een Jaarwedde van drieduizend ſes honderd Franſe Livres deed aanbieden. Niets konde hem in een vreemt land te rug houden, nadien hy in zyn Vaderland konde koomen, om zyn Koning te dienen; dierhalven begaf hy zig zonder tydverzuim na Toulon, alwaar alle Konſtenaars zig gelukkig agteden een Man te moeten gehoorzaamen, wiens gerugt met de waarheid bevestigt wierd. Onbeſchryffelyk is het, hoe zeer zyn vertrek de voornaamſten der Republik Genua ſmertede, en wat vriendſchap zy ſteeds met hem onderhouden hebben.

Men kan tot zyn eer zeggen, dat de Scheepen, ten zynen tyde gebouwt, aan zyn ſmaak en behandeling de goede Fabriek en pragtige ſieraaden zo van Schilder- als Beeldhouwwerk, waar meede hy dezelve wiſt te verryken, verſchuldigt waaren. Hy verbeelde dezelve in gewaſſe Teekeningen wonderbaar uitvoerig en maakte zo natuurlyke Modellen, dat zyne Overheeden 'er verbaaſt van ſtonden. Het hooge Ampt, 't geen hy bekleedde, verleende hem een treffelyk Huwelyk.

Dog laaten wy een weinig van zyne Schil-

derkunde ſpreeken. Hy heeft voor een groot getal Kerken van Toulon Autaar-ſtukken gemaakt, als meede in die nabuurſchap te la Valette en in de Congregatie der Jeſuiten; gelyk ook eenige te Aix in Provence; maar onder andere ziet men van hem in de Hoofdkerk van Marſeille een groot Autaar-ſtuk, verbeeldende een Chriſtus door Engelen verzelt, 't geen zo goed als van Guido gehouden word, en in dezelve Kerk by de Doopvonten twee ſtukken, zynde het een de Doop van Conſtantinus en het ander die van Clovis.

Zyn verſtandige manier, om het marmer te bearbeiden, gevoegt by zyn roem, die konſt in alle deszelfs deelen te bezitten, verſchafte hem een aanzienlyk getal werken: onder verſcheide Beelden, die men na diverſe oirden van het Koningryk gevoert heeft, zien wy met verwondering twee groote marmere Groepen in het Parc van Verſailles, verbeeldende het eene de wyze, waar op Perſeus in de gedaante van een Krygsman Andromeda verloſt heeft van de dood, waar meede zy door het Monſter bedrygt wierd, 't geen zo veele bekoorlykheeden in die beminnelyke Perzoon vergadert, vernielen zoude; en het ander den berugten Milo Crotonienſis in zyn overmaat van pynen, die hem te ſmertelyker en gevoeliger zyn, vermits zyne vingeren in een geſloote ſpleet van den ſtam van een Boom vaſtgeklemt zynde, hy niet vlugten kan, om zig van een Leeuw te ontdoen, die zyn vleeſch met de klaauwen van een reet en hem te gelyk zyn tanden doet gevoelen, zonder dat hy zig op eenige wyze verweeren kan: in deeze Groep kan men zien hoe door-

doordringend het vernuft van dien ſchranderen Beeldhouwer geweeſt is, om zelfs tot in de toonen der voeten de kragt te verbeelden en het bedwang, 't geen zy leyden, beneevens haare vergeeffſe pogingen uit te drukken; maar zo alle de deelen van het lichaam zamenſtreeven, om ons hun pyn te kennen te geeven wat heeft hy niet gedaan, om in de houding van het Hoofd alle de hartstogten, die 'er in plaats moeten hebben, te doen zamenloopen; is de ſmerte, vrees en ſchrik, 'er alles niet wonderlyk in uitgedrukt? Bewaart men niet in 't Paleis van de Louvre een marmer Basrelief van tien voeten hoog, waar in hy den hondſchen Philoſooph Diogenes in zyn Ton zo wel verbeelt heeft, een teeken geevende aan Alexander, die hem zyn gunſt aanbood, dat hy van voor hem weggaan en hem het ligt en de warmte der Zon niet beneemen zoude, die hy nodig had en de Koning hem niet geeven kon? Zie te Sceaux zyn Hercules Gaulus, zynde een groot Beeld in marmer, ſchynende half gekromt op zyn Beukelaar te ruſten, waar op men de Franſe Lelien ziet.

Zyn laatſte werk was een andere groote marmere Basrelief, waar in hy de zielsberoerte van St. Carel in den gebeede, ſmeekende, dat de Heemel de plaag, waar meede Milaan bezogt was, van die ſtad wilde afwende: alles is 'er treurig in, alles verwekt meedelyden en te gelyk ſchrik. Dat ſtuk (het laatſte pand van zyn vernuft) 't geen hy voor den heer de la Chambre, toén Paſtor van St. Bartholomeus Kerk van Parys, maakte, is overgegaan in handen van den Zoon van dien

heer, meede Schilder en Beeldhouwer te Marseille.

Die groote Man eindelyk, dien de Dood gespaart zoude hebben, indien zy de konst achtede, een des te hooger ouderdom hebbende bereikt, vermits hy de ogenblikken daar van met te meer yver besteed had, om roem te verwerven, wierd, van arbeid afgeslooft, door de gebreeken des ouderdoms aangetast, en zyn lichaam de vlugheid van zyn geest niet langer konnende byhouden, moest het opgeeven in 't Jaar 1693 en omtrent het 74ste zyns ouderdoms. Dat sterfval viel voor te Toulon, alwaar hy een goed deel van zyn leeven met eer had doorgebragt.

Nog ziet men te Versailles verscheide marmere werken van andere Beeldhouwers.

Le Fevre, van Antwerpen, heeft aldaar een marmer Beeld gemaakt, zynde de Getrouwheid.

Bistel een Satyr of Boxvoet, houdende in de eene hand Druiven en in de andere een Fluitje:

André een marmer Beeld, zynde een Koning der Parthen:

Houzeau, van Bar-le-Duc, het Beeld van marmer aldaar, verbeeldende een grillige en opstuivende geaartheid, en een Saturnus van dezelve stof uitloopende in een kooker:

Michel la Perdrix van Parys, het Beeltenis der Droefgeestigheid; en

Fremery, de Rotator of slaaf Milichus genaamt, in marmer na het Antiek.

Jean Drouilly, geboortig van Vernon, was een goed Beeldhouwer van het Gilde der Meesters,

ſters, waar van hy de bedieningen reeds vroeg bekleede. Zyn bequaamheid in de werken en Beelden van marmer en ſteen, die ten ſieraad van Kerken en andere groote Gebouwen ſtrekken, maakt hem kenbaar in 't geen men van hem in verſcheide Religieuſen geſtigten van St. Denis en op eenige andere plaatzen ziet, alwaar hy Grafſchriften gehouwen en verſcheide andere werken gemaakt heeft. Hy genoot de eer voor den Koning te arbeiden aan een marbere Figuur, verbeeldende het Helden-Digt en aan een groote Vaas, welke ſtukken onder andere meede ten ſieraad van Verſailles verſtrekken. Eindelyk wierd hy in de kragt zyner Jaaren, kloek en gezond zynde, door een heevige koorts aangetaſt, die hem in weinig tyds deed bevroeden, wat beſluit hy te neemen had en hem ten zynen koſten zelfs leerde, dat nog Jaaren nog gezondheid jeegens de dood beſtand zyn, als ons onze Schepper aan haar overleevert. Hy overleed dan in 't Jaar 1698.

Jean Baptiſte Guillermin, geboortig van Lion, was een Beeldhouwer en quam te Parys, alwaar hy zig needer zettede en een goeden naam verkreeg, door zyn klein werk in Yvoir en Cocoshout, waar in hy veel voor verſcheide Religieuſe geſtigten gearbeid heeft, onder andere voor de Carmeliten van de voorſtad St. Germain, in welk werk ook verſcheide voornaame Perzoonen van Vrankryk liefhebbery hadden. 't Is hem ook gelukt, kleine Crucifixen te maaken, als meede groote, 't geen blykt uit een van vyf voeten hoog, te vinden in 't Choor der Dames van de Koninglyke Abdy van Val de Grace.

Na de bedieningen van het Gilde waargenoomen en verſcheide Jaaren de waardigheid van *Ancien* bekleed te hebben, wierd hy door een beroerte aangevallen, waar teegen hy zig wel verweerde; dog waar van hem de gevolgen een zwakken ouderdom deeden overkoomen, die hem het droevig lot aller ſtervelingen noodzaakte te ondergaan in November 1699, hebbende 56 Jaaren bereikt.

BESCHRYVING
DER
SCHILDERYEN,
HET
BEELDHOUW-WERK
EN
PRENTEN.

In de maand September 1699 in de groote Gallery van de Louvre ten toon geſtelt.

Ik zoude hier eindigen en niet weederom beginnen van de Franſen te ſpreeken, indien een Gallery van Schilderyen, Beeldwerk en Prenten my niet geleegenheid gaf de afweezenden kennis te geeven, van 't gunt zy niet gezien hebben en 't geen geheel Parys met de Vreem-

Vreemdelingen, die zig toen aldaar bevonden, in meenigte zyn koomen bezigtigen.

Gelyk het voormaals een loffelyke gewoonte geweeſt was, dat de Heeren van de Koninglyke Academie der Schilder- en Bouwkunde jaarlyks niet alleen de werken der jonge lieden, na kennis en bequaamheid dingende, ten toon ſtelden, om de pryzen uit te deelen, die zy oordeelden hun met regt te moeten toewyzen, ten einde hun door die vergelding aan te ſpooren; maar dat zy ook, om hun het voorbeeld niet ſlegts met woorden, maar met de daad te toonen, hunne eige werken in een groote Kamer of Gallery ten toon ſtelden, ten einde elkander onderling tot nayver aan te ſpooren en te gelyk open Tafel van verwondering voor het gemeen te houden; heeft de heer *Manſart*, Opper Intendant en Bewindhebber Generaal van 's Konings Gebouwen en Beſchermer dier Koninglyke Academie, niet te vreeden, den wenſch van alle zyn Majeſteits Onderdaanen, dat Jaar door de opregting van het Beeld te paard van Lodewyk den Grooten op de plaats na dien doorluchten naam genoemt, gelukkig volbragt te zien, haar als by overmaat het openbaar gezicht dier Gallery vol konſt willende verleenen, den Koning ten dien einde voorgedraagen, dat alle die het roemrugte lichaam der Koninglyke Academie uitmaakten, wel zouden wenſchen, de oude en zeedert eenige jaaren in onbruik geraakte gewoonte, om hunne werken aan de beriſping van 't gemeen ten toon te ſtellen, vernieuwt te zien, om aan zig zelven reeden van yverzugt en andere van verwondering te geeven: waar op zyn Majeſteit hun verlangen niet

ſlegts goedkeurde; maar zelfs, op dat zulks met te meer luiſter verrigt zoude worden, wilde, dat die ten toonſtelling niet alleen in de groote Gallery van zyn Paleis van de Louvre geſchiede, maar dat men ook uit de Meubelkamer van de Kroon alle de nodige Tapyten leeverde tot ſieraad dier zeer ruime Gallery en om daar teegen de ſtukken te hangen of te plaatzen, waar meede men dezelve voorzien wilde; maar dewyl de lengte dier Gallery zo groot is, dat men dezelve niet gemakkelyk dan by verſcheide herhalingen bevatten kan, zynde 227 roeden lang, vonden zy goed, niet dan 115 te betrekken, de uiteindens der overige tuſſchenwytte door twee beſchotten afſchietende.

Nadien in den tyd dier ten toonſtelling aan 't gemeen een zeekere Lyſt der Schilderyen en andere werken is uitgedeelt, vinde ik my verpligt, dezelve in de ſchikking en veelheid der ſtukken te volgen; maar zal ook te gelyk de groote der voornaamſte werken 'er byvoegen, in zo verre zulks aan het gezigt en zonder ander hulpmiddel voorkomt, 't geen zo my dunkt des te noodzakelyker is, vermits het de afweezenden ongemeen ten nutte ſtrekt in het oordeelen over de hoedanigheid van het werk, 't geen zy ſlegts met de oogen van hun verſtand konnen bezien; daarenboven heb ik gemeent, dat het een openbaare daad te kort gedaan zoude zyn, indien men ſlegts daar van het geheugen in een Blaauw-Boekje bewaarde, vermits dezelve wel waardig was geplaatst te worden in een werk van meer gewigt, en 't geen dezelve in alle Bibliotheeken van den Aardbodem zoude konnen leevend houden.

Om

Om dan te beginnen zal ik zeggen, dat teegens het beſchot aan het einde, by het inkoomen aan de linkerhand een groot Verheemelte geplaatſt was van groen Fluweel met groote Goude en Zilvere Boordzels en Franjes, en onder een Voetbank, gedekt met een Vloertapyt, waar op twee Portretten, het een van den Koning en het ander van den Dauphin, beide van den heer *Perſon*, ſtonden.

Dat van den Koning verbeelde zyn Majeſteit in 't groot byna ten voeten uit, en dat van den Dauphin een Borſtbeeld en was van middelbaare groote.

'Er was eenige dagen te zien een Portret van den Koning in een Medailje van gecouleurt waſch, waar meede het Borſtbeeld bekleet ſcheen, zynde alles verſiert met een zeer koſtbaare Lyſt en voor met een Criſtal, om dat werk te bewaaren en het nog aangenaamer voor het oog te maaken: dog vermits het die groote plaats niet genoeg vervulde, vond men goed de bovengemelde Portretten in de plaats te ſtellen. 't Zelve was van den heer *Benoiſt*.

Ik zal eens voor al zeggen, dat de Lyſten dier Schilderyen in 't algemeen beſtonden uit Lofwerk zo bequaam, om de ſieraaden, waar meede dezelve verrykt waaren, te ontfangen, dat men geen grooter vereeniging konde wenſchen, en dat het gezigt nog het verſtand in dat zoort van werk geen grooter konden vergen, zonder iets onmogelyk te vorderen: betreffende de wyze, op welke dezelve geſtoffeert waaren, beſtond haar fraaiheid niet enkel in het ſchoone Goud, dat teegens het gezigt ſchitterde; maar ook in die luiſter zagtelyk afgebro-

brooken door een zeekere glans van het Bruineerzel op de uiteindens, die het ongebruineerde nog meer deed voorkoomen en een nieuwe luister trok uit die gronden, gedekt met een eel hoog rood en waar van de aangenaame naad diende, om te gelyk het werk te bewaaren en het alles by te zetten, 't geen het gezigt vleid: maar het geheel zoude geen uitwerking gedaan hebben, zo de Beeldhouwer, eergierig van zyn werk, den nodigen tyd gespaart had, om door zyne navorschingen te doen herleeven, 't geen het wit eenigermaate door deszelfs leggingen deed sterven.

Vervolgens hingen aan beide zyden der Gallery de Tapyten van de handelingen der Apostelen na de Teekeningen van Raphaël gewerkt en van een wonderbaare schoonheid: de eerbied, welke men dien grooten Meester toedraagt, doet zig tot in de Copyen waardeeren; daarom was het, dat geene Schilderyen 'er voor hingen, maar wel eenig Beeldhouw-werk 'er op een kleinen afstand voor geplaatst was.

Aan het tweede Penant ter regter zyde en na de kant van 't Carousel zag men de Portretten van den Koning, de overleede Koningin, en van den Dauphin, zynde dat des Konings van Metaal en de beide andere van wit marmer op hunne Schabellen van gelyke stoffe, leevensgrootte gemaakt door den heer *Coyzevox*.

Aan het derde Penant een Vrouwe Borstbeeld van wit marmer door denzelven.

Aan het vierde Penant een wit marmer Beeld omtrent anderhalf voet hoog, verbeeldende een staande Saturnus een Kind verslindende, gemaakt door den heer *Hurtrel*.

Aan de beide zyden stonden twee Borstbeelden

den van wit marmer, zynde jonge koppen, gemaakt door den heer *Flamen.*

Aan het vyfde Penant zag men een Borftbeeld van Alexander meer als leevensgroote: zynde het Hoofd van Porphyrfteen en in zyn tyd gemaakt, en het Borftbeeld van zeer koftbaar marmer, waar over een Kleed van verguld Metaal, zynde gemaalen Goud en het Schabel verrykt met fieraaden, insgelyks van vergult Metaal. Dat Borftbeeld en de Schabel waaren van den heer *Girardon.*

Aan beide zyden van dat Borftbeeld ftonden twee Metaale Vaezen van twee voeten hoog, zynde op het een de Zeegepraal van Venus en op het ander die van Galathea verbeelt: dezelve waaren geplaatft op twee Schabellen van wit marmer en hebben tot modellen gedient voor de groote Vaezen, die in 't Parc van Verfailles gevonden worden, gemaakt door den heer *Girardon.*

In de fchuinte van de volgende Kruisraam ftond het Borftbeeld van den heer de Louvois, Minifter van Staat, gemaakt door den heer *Girardon.*

In de fchuintens der Penanten een, twee en drie, waaren in rang gefchikt de Portretten van den eerften en tweeden Ambaffadeur van Siam en van den Cancelier dier Ambaffadeurs, gefchildert door den heer *Benoift* op doeken van 25 of 30 duimen groot.

Na de kant der Rivier aan de linkerzyde van het verheemelte zag men de Portretten van den Ambaffadeur, den Cancelier en den Zoon van den Cancelier van Mofcovien in de Kruisraamen een, twee en drie in orde gefchikt, gefchildert door den heer *Benoift*; ook zag men 'er een Carthuizer voor denzelven afgemaalt.

Aan het vierde Penant waaren twee Groepen van den

den heer *Renaudin*, verbeeldende de eene Eneas, zyn Vader Anchises wegdragende, en de andere de Waarheid door den Tyd ontdekt: dezelve waaren de modellen der marmere Groepen, die hy voor het Kasteel van Versailles gemaakt heeft.

Te midden van het Penant zag men een leggende Vrouw door den heer *Vighier* gemaakt en langs het Tapyt een marmere Groep van den heer *Renaudin*, verbeeldende een Kind Jesus met St. Johannes den Dooper.

In de Kruisraam van het vyfde Penant was een groote Medailje van wit marmer, verbeeldende den heer Eduard Colbert, Marquis van Villacerf, geweeze Opper-Intendant der Koninglyke Gebouwen, overleeden in October 1699 in den ouderdom van 70 Jaaren. Die Medailje was verrykt met een vergulde en gesneede Lyst, op een Schabel meede van wit marmer geplaatst, en door den heer *Girardon* gemaakt.

Langs het vyfde Penant zag men een Metaale Groep, verbeeldende Joseph, Moses en Johannes den Dooper op een plint van gevlakt werk geplaatst, welk stuk de vereeniging van het Oud en Nieuw Testament voor de komst van den Zaligmaaker verbeelt. Het Christus-Beeld is van *François Flamand*, de Moses van *Michaël Angelo* en de Johannes van den heer *Girardon*.

Regt 'er tegen over en in het midden van de Gallery stond het Standbeeld des Konings te Paard, van Metaal, hoog drie voeten twee duimen, op een voetstuk ondersteunt door vier Thermen met verscheide Zeegeteekenen. Dit stuk is op dezelve plaats; en naby dat Standbeeld stond een Metaale Groep van drie voeten drie duimen hoog, verbeeldende de schaking van Proserpina, en gedient hebben-

bende tot een model van de groote marmere Groep, die te Verſailles in de Colonnade geplaatſt is; gemaakt door den heer *Girardon.*

Om de orde in de beſchryving der Schilderyen in agt te neemen, zullen wy beginnen met de Voorgeevel na de kant van het Carouſel by het zesde Penant, 't geen met Schilderyen van den heer *Coipel*, den Vader, verſiert was; namentlyk:

Zyn Portret en Familie in het zelve ſtuk, zynde een ovaal, Hiſtorieswyze.

Andere Tafereelen ter groote van groote Teekeningen tot Deuren, verbeeldende het leeven van Hercules, als Hercules na zyne overwinningen voor Jupiter offerende of zyn vergoding; Hercules verwytende Juno de ongevallen, die zy hem door haar Jaloezy veroorzaakt heeft, Hercules Achelous temmende, de Centaurus door Hercules dodelyk gewond, vermits hy hem Dejanira ontvoerde: die ſtukken van Hercules zyn voor Trianon geſchildert.

Een Chriſtus door den Engel in den Hof van Gethſemané vertrooſt: aan de zyden hingen vier zeer langwerpige kleine Tafereelen, die voor den Koning in 't groot gebragt en te Verſailles te zien zyn, verbeeldende het een Solon zyne wetten teegens de teegenwerpingen der Atheeners verdeedigende; het ander Alexander Severus in een dieren tyd Koorn aan het Volk van Romen doende uitdeelen; het derde Ptolomeus Philadelphus de Jooden in Vryheid ſtellende in erkentenis der overzetting van de Hebreeuſe text door de Zeeventigen, en het laatſte, Trajanus, alle de zig toen in Romen bevindende Natien gehoor verleenende.

Het

Het zeevende Penant, 'er teegen over ſtaande, was insgelyks met Schilderyen van denzelven heer *Coipel* verrykt ; dog wy vinden goed van dezelve maar één Artikel te maaken en te zeggen, dat men 'er vond een Chriſtus met de Maagd Maria, den Zaligmaaker aanziende en meer dan halverlyf, met Cherubynen, een groot ſtuk in de hoogte; een groot Crucifix met Engelen; zyn klein May-ſtuk voor de Kerk van O. L. V.; Hagar met haar Kind in de Woeſtyne door den Engel getrooſt wordende; Dejanira door Licas aan Hercules het Hembd zendende, door het Bloed van den Centaurus Neffe vergiftigt; en Zephirus met Flora in 't klein, zeer bevallig gemaalt.

Teegen het zeevende Penant had men acht Schilderyen van den heer *Montagne* gehangen; te weeten het Portret van den heer Geoffroy, oud Scheepen, St. Paulus met Silas in den kerker, zynde zyn klein May-ſtuk voor de Kerk van O. L. V.; een Heemelvaart van Maria, zynde een groot ſtuk in de hoogte; een klein rond, verbeeldende de roeping van St. Jacob en St. Joannes, zyn Broeder; een St. Lucas; een Plafond waar in Juno Hercules zoogende; twee Tafereelen van den heer *Vernauſal*: namentlyk, een Samaritaanſe Vrouw, een H. Familie, en de verloochening van Petrus, de drie laatſten op doeken van 25 a 30 duimen.

Teegens de beide Penanten gemerkt acht, teegen elkander overſtaande, hingen alle de Tafereelen van den heer *Boulogne*, den oudſten; te weeten teegens dat na de kant van het Carouſel,

Een groot ſtuk in de breedte, zynde het Portret van de Hertogin van Aumont met de Dochter

van

van de Hertogin van Humieres; een ander groot ſtuk in de breette, verbeeldende Jephta na zyne overwinning zyn Vader te gemoet loopende; een groot ſtuk, waarin Ste. Cecilia zittende, meer als halverlyf, in welk ſtuk hy zyn manier verandert heeft, om te toonen, wat talent hy bezat, in het nabootzen van het moderne, gelyk ook in vier andere kleine Tafereelen, welke waaren een jong Meisje, 't geen een ontvlogen Vogel tragtede te vangen; een Hoofd-wagt, of Soldaten met zo veel aandoening ſpeelende, dat hun ſpel niet zonder verſchil ſchynt te zyn; de goed geluk-zegſter, in welk ſtuk men ook een jong-gebooren Kind zag, 't geen door een hond gelekt wierd, niet-teegenſtaande de Jaloezy van een Kat, die op een Tafel ſtond en hem een dagenraad ſcheen te belooven; in een ander zag men twee jonge Dochters halverlyf, waar van de eene een vloo, die zy op het Hembd van de andere zag, tragtede te vangen; nog vond men 'er een Galathea in een Zee-wagen op het water te midden van verſcheide Zee-Goden.

Teegen het achtſte Penant na de kant van de Rivier zag men ook van hem de offerhande van Iphigenia, zynde een groot ſtuk; een Maagd Maria; een Zeegepraal van Neptunus, en de opvoeding van Jupiter door de Corybantes, een ſtuk van middelbaare groote.

Teegens het neegende Penant hingen acht Tafereelen van den heer *Corneille*, namentlyk een Ste. Genoveva; Aſpaſia, een vernufte Vrouw, by Pericles teegens de ſchranderſten van Athenen twiſtende; Apollo op den Boezem van Thetis leggende; St. Franciſcus in verbaaſtheid ver-

voert; St. Petrus scheepje; Venus op het Water; een Christus in den Hof van Gethsemané, en een stuk, waar in twee slapende Vrouwen; ook zag men 'er het Portret van den heer de Liancourt ten voeten uit, zynde een groot stuk van den heer *de Largilliere*

Aan het tiende Penant vertoonde zig een zeer groot stuk van den heer *de Largilliere*, verbeeldende de huldigingen van geheel Parys gedaan aan de Hertogin van Bourgogne, door den heer du Bois, S. du Bosc enz. Provoost der Koopliеden, de Scheepenen en andere beampten dier Hoofdstad van Vrankryk, die alle zo natuurlyk verbeelt waaren, dat men hun een voor een kennen konde. Dit Tafereel stond op 't Stadhuis gebragt en aldaar geplaatst te worden teegen over dat van dienzelven Schilder eenige jaaren te vooren geschildert ter geleegenheid der Eer, die de Koning de gemelde Hoofdstad gedaan had, door op het Stadhuis te spyzen en zig te laaten bedienen door alle de beampten, welke te dier tyd in eenige bedieningen waaren: ook is het uit hoofde van dat geval, dat het vernuft van den heer le Clerc ons een Prent heeft voortgebragt, die door alle liefhebbers zeer gezogt word.

Aan beide zyden van dat groot stuk hingen twee Bloem-stukken van den heer *de Fontenay*, en twee kleine Landschappen van den heer *Forest*.

Teegen het elfde Penant by de Deur, waar door men inquam, waaren geplaatst een Tafereel, verbeeldende gedood wild, geschildert door den heer *des Portes*;

Clelia, een Romeinse Dame, den Tiber overgaande, van den heer *Paillet*;

Een

Een Landschap van den heer *Verselin*;

Eenige stukken met Bloemen en Vrugten van de Heeren *Huillet* en *Bodesson*; en

Het Portret van den Abt de Lionne, zittende verbeelt, genoegzaam ten voeten uit, omtrent vier voeten hoog en drie voeten breet, geschildert door den heer *Jouvenet*.

Teegens het twaalfde Penant hingen neegen stukken van den heer *Blanchard*; namentlyk, een St. Hieronimus; een St. Joannes; een H. Familie; een Magdalena; een afneeming van het Kruis; een ander St. Hieronimus; twee andere H. Familien, en een kleine Magdalena.

Aan het dertiende Penant zag men vier Tafereelen van den heer *Paillet*; te weeten, een groot stuk verbeeldende Esther voor Hasuerus in onmagt leggende; twee onderwerpen van Renaud en Armide; een H. Familie in een Boog, waar na de verbeelding in de Kerke van O. L. V. in 't groot uitgevoert is.

Aan het veertiende Penant waaren vier andere stukken van den heer *Paillet*; namentlyk, een groot Tafereel, verbeeldende de Zeeslag van Artemisia, strydende op de Scheepen van Xerxes; een Geboorte Christi; de plegtigheid van den Trouw, en een Engel de Hoofden van Cecilia en haar Man Valerius met Bloemen kroonende.

Ook zag men 'er twee Tafereelen van den heer *Boulogne*, den jongen, te weeten een Martha en Magdalena aan de voeten van onzen Zaligmaaker, zynde een stuk in de breette, en een Crucifix.

Aan de Penanten gemerkt vyftien teegen elkander overstaande, zag men vier Tafereelen

van den heer *Jouvenet*, namentlyk, aan het Penant na de zyde van het Carousel een groot ſtuk in de breette, verbeeldende onzen Zaligmaaker de kopers en verkoopers uit den Tempel dryvende; een afneeming van het Kruis, zynde een groot ſtuk in de hoogte, en het onderwerp van zyn Tafereel aan het groot Autaar der Capucynen van Lodewyk den grooten; een Venus en Vulcanus, zynde een middelbaar ſtuk in de hoogte, gelyk ook een aanbidding der Koningen; daarenboven waaren 'er insgelyks twee groote Tafereelen, zynde de Portretten van den heer Rotier, Graveur Generaal der Munten van Vrankryk, en van deszelfs Gemalin, beide door den heer *de Largilliere*.

Aan het ander Penant wierden vier andere ſtukken van den heer *Jouvenet* gezien; als een groot Tafereel in de breette, verbeeldende Magdalena aan de voeten van den Heiland in het huis van den Phariſeër; de Offerhande van Iphigenia; het Huwelyk van de Maagd Maria, en Martha en Magdalena aan de voeten van den Zaligmaaker.

Aan het zeſtiende Penant vond men twee groote Tafereelen in de breette van den heer *Coipel*, den Zoon, verbeeldende het een de dood van den gekruiſten Chriſtus met de ſchrikkelyke uitwerkzelen by die geleegentheid ontſtaan. Indien men dat droevig ſchouſpel niet heeft konnen zien, zonder de waare aanmerkingen te maaken, gelyk men verpligt is; ging ook de ſchrik, die de opſtanding van dat Lighaam in de Soldaaten en andere van die meenigte te weeg bragt, niet minder over tot hen, welke zagen, op wat wyze die Schilder

de

de verschillende uitwerkzelen daar van heeft weeten te verbeelden, en het scheelde weinig of de aanschouwers tragteden zo wel te vlugten, als die 'er in verbeelt waaren.

Het ander Tafereel is byna van dezelve groote en meede in de breette, verbeeldende Jeptha, geoffert zullende worden; nooit zag men een treuriger afscheidneeming, en de verscheide uitwerkzelen van meedelyden en Bloedverwandschap konden niet fraayer uitgedrukt worden.

Hier boven hingen drie Portretten door den Heer *de Largilliere* geschildert; namentlyk, dat van den Heer Lambert, van Mevrouw Lambert en den Heer Lambert haar Zoon, President der Enquetes, zynde drie groote stukken en de Beelden zittende.

Teegen het zeeventiende Penant hingen drie Tafereelen van den Heer *Coipel*, den Zoon, te weeten Salomons Oordeel; de Zoon van Tobias de oogen zyns Vaders met de Galle der Visch bestrykende, en Moses in den Nyl gevonden; alle stukken van middelbaare grootte.

Nog drie Portretten door den Heer *de Troy* geschildert; als de Juffrouwen Loison, gezusters, zynde twee groote Tafereelen, in het midden van welke een ander groot stuk gezien wierd, verbeeldende de Juffrouw Moreau met haar Broeder.

Aan het achtiende Penant waaren twee Schilderyen van den Heer *Coipel*, den Zoon, geplaatst; namentlyk een groot, verbeeldende Athalia erkent voor Joas en op den Throon gezet wordende: de woede en wanhoop ter eenre en de vreugde ter andere zyde konde niet fraayer

afgemaalt worden; en het tweede een Oordeel van Salomon, zynde een ſtuk van middelbaare groote.

Hier boven hingen drie groote Portretten van den Heer *de Troy*; te weeten de Heer Godin, Mevrouw Godin en de Heer Verrier in het midden.

In de Kruisraamen der achtiende en neegentiende Penanten zag men eenige Portretten van den Heer *Garnier l'Allemand* en een Moſes in den Nyl gevonden van den Heer *Vignon*, den oudſten.

Teegen het neegentiende Penant vertoonde zig zes Portretten van den Heer *de Troy*, waar onder een groot Landſchap van den Heer *Herault*, beneevens de Portretten van den Heer Preſident Roſe, Secretaris van het Cabinet des Konings en van de Marquiſe *de Hauteville* in 't midden: en boven die van den Marquis de Boude, den Grave de Gaſſion ter linker zyde en den Heer Patouillet in het midden.

Aan het twintigſte Penant zag men zeeven Tafereelen van den Heer *de la Foſſe*; als Abigael aan de voeten van David, zynde een groot ſtuk in de breette; de afſcheidneeming van Hector en Andromachus; het Huwelyk van de Maagd Maria; dat van Adam en Eva in den Hof van Eden; Poliphemus, werpende Acis zyn Meedeminnaar van een Rots; Loth met zyne Dogters en de geboorte van Minerva uit het brein van Jupiter, Plafondswyze, in welke ſtukken men ontdekte, wat de Verwen en de behandeling van het Penceel van een ſchrander Schilder vermag.

Voor het eenentwintigſte Penant ſtonden op twee

twee Schabellen zo veele Beelden van den Heer *Raon*; te weeten een Apollo en de waakzaamheid, in pleister, zynde Modellen van die hy voor Verfailles gegooten heeft.

Te midden der Gallery regt teegen over het eenentwintigste Penant stond een marmere Groep, verbeeldende Adam en Eva leevensgroote, door den Heer *Renaudin* gehouwen.

In het terugkeeren langs de Gevel van de kant der Rivier vond men teegen het twintigste Penant, onder andere drie Tafereelen van den Heer *Hallé*; namentlyk Noach, na den Zondvloed den Heere offerende; Vulcanus overvallende Mars en Venus, en een anderen Noach op een verschillende wyze behandelt: voorts twee stukken van den Heer *Morier*, verscheidentlyk behandelt en verbeeldende den Zaligmaker met zyne Apostelen, doende de Kinderkens tot hem koomen: nog twee Vrouwen-Portretten van den Heer *de Troy*, zynde het een Mevrouw Gabriël en het ander Mevrouw Guijot.

Aan het neegentiende Penant hingen neegen Schilderyen van den Heer *de Troy*; namentlyk een groot stuk, verbeeldende de Hertogin van Elbeuf en de Princessen haare Dogters; Mevrouw le Gendre; Mevrouw Crozat; Mejuffrouw Masson; de Pater Bertin, Minnebroeder; de Heer Doujat in een Ovaal; de Heer Arlaud, Schilder, in Miniatuur; de Heer Theobaldo, speelende op de Viool, en een ander klein stuk, verbeeldende Mezetin.

Teegen het achttiende Penant vertoonden zig vier Tafereelen van den Heer *Person*; te weeten Tobias het gezigt weeder verkrygende, na

dat zyne oogen met de Gal der Vifch beftree-ken waaren; de Dronkenfchap van Loth en zyne Dogters; de Aanbidding der drie Koningen, en een St. Willem, Hertog van Aquitania; voorts een groot Landfchap van den Heer *Foreft*, en een ander van den Heer *Herault*.

Teegen het zeeventiende Penant wierden vier ftukken van den Heer *Coipel*, den Zoon, gezien; namentlyk, Zephirus en Flora; Venus de Wapenen aan Eneas geevende; een Venus-Gordel, en het Portret van den Heer Coipel zittende te fchilderen, in een klein ftukje in de hoogte, en boven het Portret van den Heer *de la Mare-Richart*, door hem zelven gefchildert.

Twee Tafereelen van den Heer *Friquet* van Vauroze, zynde omtrent drie voeten breed en twee en een half voeten hoog, verbeeldende het een de Dochteren van Jethro door Mofes befchermt, en het ander Martha en Magdalena voor de Voeten van den Heiland.

Teegen het zeftiende Penant hingen zeeven Schilderyen van den Heer *Colombel* van middelbaare groote; als Magdalena aan de Voeten van den Zaligmaker in het Huis van den Pharifeër; Pfichea en de Minne-God; Atalanta en Hippomenes; het *noli me tangere*; een Diana van de Jagt terug gekoomen; Chriftus de koopers en verkoopers uit den Tempel dryvende; en Chriftus den blinden geneezende.

Van het vyftiende Penant heb ik in het Articul van den Heer *Jouvenet* gefprooken.

Aan het veertiende Penant vertoonde zig elf Tafereelen van den Heer *Boulogne*, den Jongen, zynde van middelbaare groote en meerendeels

niet

niet boven de vier voeten breed en drie voeten hoog; verbeeldende Joseph aan de Ismaëliten verkogt; het Portret van den Heer Gabriël, Thesaurier der Gebouwen; Galathea op het Water; de schaking van Proserpina; Zephirus en Flora; Psichea en de Minne-God; de Aarde met de aardse Godheeden; Juno Eolus gebiedende, de Winden los te laaten, om de Vloot van Eneas te verspreiden; het Oordeel van Paris; de Aanbidding van 't Gulde Kalf, en Salomons eerste Regt.

Teegen het dertiende Penant hingen zestien Tafereelen van den Heer *Parrosel*, verbeeldende Landschappen, Beleegeringen van Steeden, togten van Leegers en Hoofd-wagten, alwaar Soldaten zitten te speelen; ook een Christus en een Maagd Maria, en.

Aan het twaalfde Penant zag men een groote Samaritaanse Vrouw van de Heer *Friquet* van Vauroze; voorts

Twee Portretten van de Heeren *l'Allemand* en *Verselin*, als meede

Drie Tafereelen van den Heer *Guillebaut*; te weeten, de schaking der Sabynse Vrouwen; de aanbidding van het Kalf, en Rebecca de giften van weegen Abraham ontfangende.

Aan het elfde Penant vertoonde zig het Portret van den Heer de Monbron, Gouverneur van Camerik, ten voeten uit en byna leevensgroote geschildert door den Heer *de Largilliere*.

Dat van den Heer *des Portes*, zynde een groot Historie-stuk en door hem zelven geschildert, hebbende zig verbeeld zittende met gedood wild aan zyne voeten; maar hoewel 'er genoeg was, om hem en zyne Vrienden

te onthaalen, ſcheen hy nog meer te verlangen.

Aan de andere zyde hing een groot ſtuk van den Heer *de Fontenay*, verbeeldende Bloemen, Vrugten en Vaezen met een Moor: voorts

Drie andere Tafereelen van middelbaare groote, waar in dezelve Schilder getoont heeft, hoe hy de Bloemen en Vrugten wiſt te behandelen; nog

Twee kleine Landſchappen, waar in verſcheide Land- en Zee-Gediertens, alle door den Heer *des Portes*.

Aan het tiende Penant wierden gezien vyf Schilderyen van den Heer *de Largilliere*; namentlyk, een St. Petrus, zynde een vierkant ſtuk van gemeene groote; het Portret van den Heer Aubry, Reekenmeeſter; dat van de Juffrouw Iſolis; dat van den Heer de la Touanne, Theſaurier der buitengewoone inkomſten voor den dienſt van den Oorlog, en dat vàn den Heer de la Roueë: voorts

Vier groote Tafereelen van den Heer *Alexander* ter hoogte van 20 duimen of iets minder; als een oude Vrouw, die een jonge Dochter op de Viool ſpeelende, een Briefje toereikte; de geboorte van Venus, die van Bacchus, en Bacchus met Ariadne.

Teegen het neegende Penant vertoonde zig vyf Portretten in Olyverw door Juffrouw *Cheron* geſchildert, van gemeene groote, als in de bovenſte rye haar Portret, beneevens dat van haare Zuſter en van Juffrouw Belo; in de middelſte rye die van den Heer Morel, een der Muſicanten des Konings en van de verſtandige Mevrouw Dacier: voorts

Vier

Vier Landſchappen van den Heer *Armand* en een van den Heer *Beville*;

Drie Kinderen op de Wolken van den Heer *l'Allemand*,

Een Vrouw op een Bom ſpeelende van den Heer *Alexandre*;

In de onderſte rye drie Bloemſtukken van den Heer *Huillot*; en eindelyk

Een Bloemſtuk en een Vrouw in Paſtel van den Heer *Garnier*.

Van het achtſte Penant is onder de ſtukken van den Heer *Boulogne*, den oudſten, geſprooken.

Aan het zeevende Penant zag men neegen Tafereelen van den Heer *Bouis*, verbeeldende den Heer la Forge, Generaal der Maturyner Monnikken; den Heer Deſpreaux Boileau, berugt Dichter; den Heer de Pourroy, Raadsheer van Grenoble; den Heer Ferme l'Huis; den Heer Bernard; Mevrouwe Penon en haare Dochter in een ſtuk; Dom l'iſſu, een Carthuizer; den Heer la Barre, Ordinaris lid van de Academie der Muſiek, en den Heer de Troy, den Zoon.

Van het zesde Penant is in het Artikel van den Heer *Coipel*, den Vader, gewag gemaakt.

In de ſchuinſte van het Venſter tuſſchen de neegende en achtſte Penanten vertoonde zig vyf Prenten, door den Heer *Picart* geſneeden, daar onder een St. Andreas; voorts een, verbeeldende het May-ſtuk, door den Heer *le Brun* voor de Kerk van O. L. V. geſchildert; St. Paulus, bewerkende het verbranden der Heidenſe Boeken; het May ſtuk, door den Heer *le Sueur* meede voor de Kerk van O L.

Vrouw geſchildert, en eenige andere ſtukken van Corregio na de Tafereelen van 's Konings Cabinet geſneeden.

Daarenboven ook een Opſtanding Chriſti van den Heer *Vignon*, den oudſten.

In de Geevel aan de zyde van 't Water in de Kruisraam tuſſchen de tiende en neegende Penanten waaren zes Prenten door den Heer *Edelinck* geſneeden; onder andere een Magdalena, een St. Carel en St. Lodewyk van den Heer *le Brun*, als meede het Portret van den Heer *Manſart*, door hem geſneeden voor de Theſis, die de Zoon van den Heer Lambert gedefendeert heeft; dat Portret is door den Heer *Vivien* in Paſtel geſchildert.

Op dit pas moet ik nog een uitſtap doen, om u te toonen, tot hoe verre de Heer *Vivien* zyn bequaamheid, om in Paſtel te ſchilderen, in zyn groote onderwerpen van Hiſtorieſe Portretten gebragt heeft, waar in hy ons gemeenlyk die zelve bevalligheid, kragt, natuurlykheid en eelheid voor oogen ſtelt, welke wy in de ſtukken, met Olyverw door onze groote Meeſters geſchildert, vinden: en Vrankryk zoude zig konnen beroemen in hem een van Dyk in 't Paſtel te hebben. Maar waar uit meent gy, dat hy zyne gronden getrokken heeft? Uit de ſtukken in Olyverw; zyn May-ſtuk van 't Jaar 1698 en een ander Tafereel van omtrent twaalf voeten breet en tien hoog, verbeeldende de Familie van den Heer de Rhode, ſtrekken ons tot overtuigende bewyzen. Dog om alleen van zyn Paſtel te ſpreeken; de Portretten door hem voor den Keurvorſt van Beyeren te Bruſſel gemaakt, hebben hem alle mogelyke eer toegebragt,

bragt. Die Vorſt deed, om zyn Portret te bewaaren, het zelve met een Glas van achten veertig duimen hoog dekken en wilde, dat die Schilder zig zelven ſchilderde, om zyn Portret naar den Groot Hertog van Toſcanen te zenden, ten einde zyn Gallery, waar in die der beroemde Mannen plaats hebben, te verſieren. De Portretten der eerſte lieden van het Hof, van den Heer Manſart en verſcheide andere zyn gunſtige bewyzen van 't geen ik bybrenge.

In de Kruisraam tuſſchen de tiende en elfde Penanten zag men vier Prenten, waar van de twee bovenſten onderwerpen van Theſes waaren, door den Heer *Vallet* geſneeden en de twee onderſten van den Heer *Maſſon*; namentlyk, het Portret van den Grave van Harcourt, *le Cadet la Perle* genaamt, zynde ſtaande en genoegzaam ten voeten uit verbeelt, en de breeking des Broods by het Avondmaal te Emaus, 't geen hy na Titiano geſneeden heeft, zynde een groote Prent in de breette.

In de Kruisraam tuſſchen de elfde en twaalfde Penanten vertoonde zig zes Prenten door den Heer *Vallet* gegraveert, en

In de Kruisraam tuſſchen de tiende en elfde Penanten na de kant van het Carouſel nog vier Prenten van denzelven Plaatſnyder.

In de Kruisraam tuſſchen de tiende en neegende Penanten na de kant van het Carouſel zag men de vier Elementen van *Albano*, door den Heer *Baudet* geſneeden en den Koning opgedraagen.

Ten einde van alle de Schilderyen en na den grond van de Gallery vertoonde zig aan beiden zyden de Hiſtorie van Scipio, in Tapyten gewerkt

werkt na *Julio Romano*; teegen dat Behangzel hing geen een ſtuk, om niet van deszelfs gewoone ſchoonheid te bedekken.

Aan het einde en teegen het beſchot, 't geen de uitgeſtrektheid der gemelde Gallery beſloot, was een groot vierkant ſtuk, verbeeldende den Heer Manſart, Opper-Intendant en Bewindhebber der Koninglyke Gebouwen, door den Heer *de Troy* geſchildert.

Dit alles was door den Heer *Herault* op de ſteeds aangehaalde wyze geſchikt.

Ik zal alhier uit Liefhebbery de fraaye Tafereelen doen volgen, die de groote Zaalen der Paters Jeſuiten van het Profeſſen-Huis van Parys, verſieren.

Drie groote ſtukken, door *Andrea del Sarto* geſchildert, verbeeldende het een de ontmoeting van Jacob en Eſau, waar in de ſchikking zeer fraai is; het ander het Manna reegenen in de Woeſtyne, en het derde Moſes op den Steenrots ſlaande. Dezelve waaren gemaakt voor de Capel van den berugten Jacques de Beaune in zyn Huis van Tours, van waar men dezelve voor eenige Jaaren nam en na Parys bragt, om aan den Koning verkogt te worden: dog te groot voor het Cabinet of de Gallery van zyn Majeſteit bevonden zynde, wierd de Pater de la Chaiſe dezelve magtig en is de groote Zaal door hem daar meede verſiert.

Een afſcheidneeming van St. Petrus en St. Paulus na de Geregtsplaats gaande, door *Dominico Paſſignaro*; dat ſtuk is heerlyk en des te koſtbaarder, vermits men weinige van dien

Schil-

Schlder vind: 't zelve wierd door den Kardinaal de Janſon aan den Pater de la Chaiſe preſent gedaan. In de St. Pieter Kerk te Romen vind men twee ſtukken van *Vaſſignano*, verbeeldende het een de Kruisſiging van St. Petrus en het ander St. Thomas den Apoſtel.

Een doode Chriſtus, zynde een groot ſtuk boogsgewyze, door *Quintinus Metius*, waar van ik de omſchryving in dit Deel op Bladzyden 11 en 12 gegeeven heb.

Een geboorte Chriſti door Luigi Caraccio, waar van in 't eerſte Deel op Bladzyden 437 en 438 geſprooken is.

Een opwekking van Lazarus, zynde een ſtuk van middelbaare groote, door *Fra. Sebaſtiano del Piombo* en 't geen hem tot een model verſtrekt heeft voor een groot Tafereel, door hem in Italien geſchildert.

Een Gebed in den Hof van Gethſemané, door *Albert Durer*.

In de hooge Zaal te midden in het Huis onder andere fraaye ſtukken een Hoofd van Christus met Doornen gekroont, zynde een der ſchoonſte ſtukken van *Titiano*.

Een St. Joannes den Dooper in de Woeſtyne preedikende, van omtrent zes voeten breed en vier a vyf voeten hoog, zynde een der deftigſte en allerduidelykſten van *Albano*, door den Prinſe Viani; Romein en Ridder der Koninglyke Ordens, aan Pater de la Chaiſe vereert.

Een Ste. Praxeda, het Bloed der Martelaaren verzamelende; dat ſtuk ſchynt uit het School der *Carraccio's*.

Dertien fraaye koppen, verbeeldende Christus en de twaalf Apoſtelen, door een Vlaams Schilder.

Een

Een groot ſtuk van den Heer *le Brun*, verbeeldende Tomiris het Hoofd van Cyrus in Bloed dompelende: in het leeven van dien Schilder heb ik op Bladzyde 369 van dit Deel een omſchryving van dat ſtuk gegeeven.

De Koning te Paard, zynde een ſtuk van vyf voeten hoog, door *van der Meulen*, en het grootſte Beeld, 't geen die Schilder verbeelt heeft; zyn Majeſteit is deftig geplaatst op een ros, volmaakt ſchoon, vurig en leevendig Paard: dat ſtuk is door den gemelden Schilder aan Pater de la Chaiſe preſent gedaan.

In 't Vertrek van dien Pater een marmer Bas-relief by wyze van een ronde Medaille, verbeeldende een Maagd Maria ter halver Lyf, zittende en houdende het Kind Jeſus, door *Albert Durer.*

Het Hoofd van Chriſtus met Doornen gekroont, geſchildert door den Heer *le Brun.*

En eindelyk teegen de ſchoorſteen van dat Vertrek een groote Teekening van een Theſis geheel in 't graauw, geteekent, gewaſſchen en met wit gehoogt door den berugten *Tempeſta*, die dat ſtuk in 't kooper moeſt brengen, indien de dood van den Kardinaal Ubaldo, aan wien men het opdroeg, in dien tuſſchen tyd niet voorgevallen was: 't zelve verbeelt de omſtandigheid der oorſprong van het Wapen der Ubaldo's. Zie hier die omſtandigheid in weinig woorden

De Keizer Rudolphus met alle zyne Hovelingen op de Harten-Jagt zynde, hield Ubaldo, een der Voorouders van die Familie, met een ſtuk houts een Hart teegen, 't geen de Keizer nazettede, en gaf dien Vorſt daar door geleegen-

genheid de eer van de Jagt te behaalen en den doodſteek aan dat Dier te geeven. Die Prins verleende hem, om een zo ſtoute en zonderlinge daad voor altoos roemrugtig te maaken, dat ſtuk Houts tot een Wapen, 't geen zyne nakoomelingen des te meer vereert, als het in een anderen zin tot laſt zoude verſtrekken. Het onderſte van de Theſis beſtaat uit een ander onderwerp van verwondering, verbeeldende twee ſteilen, konſtig uitgevonden en belaaden met allerley zoort van Wild, vlugtende voor Honden van verſcheide zoorten, die het vervolgen: deeze Jagt ſtrekt ten ſieraad van de rondte der ſteilen, in plaats dat zulks gemeenlyk uit Bladeren en geboomte beſtaat.

Zie daar alles, 't geen ik tot voldoening van het gemeen doen kan, door het een denkbeeld te geeven van 't gunt men niet gewoonlyk ziet en om ten getuigen te verſtrekken van al wat den roem onzer ſchrandere Konſtenaaren luiſter kan byzetten.

Laaten wy nu van de Graveerkunde ſpreeken en van die dezelve geoeffent hebben, door de verſcheide agtereenvolgende werken, die in 't ligt gekoomen zyn, aan te haalen. Om waar toe te koomen ik geen ander doelwit hebbe, dan de Prentkonſt in den grond te doen kennen, zo wel als de beroemſte Plaatſnyders, die tot nog toe te voorſchyn gekoomen zyn. In het eerſte Deel gaf ik bereids een denkbeeld van de Plaatſnykunde in 't algemeen, ſpreekende van 't geen in een Plaatſnyder vereiſcht word en de volmaaktheeden, die zyn Graveer-yzer moeten verzellen, enz. alles gegrond op de zeekerſte en weezendlykſte voorſchriften uit de bevinding der

kundigste Plaatsnyders getrokken. Dog om de verhandeling deezer stoffen, die veelligt eenige verdrietig mogten schynen, door een reeks van verscheide werken, welke ik zal poogen te noemen, eenigermaate aangenaam te maaken, is myn toeleg, de gezegde verhandeling, daar het pas geeft, te doormengen met de Leevensbeschryving der beroemste Plaatsnyders en het opnoemen van 't geen zy voortgebragt en de Liefhebbers verzamelt hebben, beneevens veele andere mengelstoffen.

VERHANDELING

VAN DE

PLAATSNYKUNDE

Waar in agtereenvolgende van het leeven en de Werken der beroemste Plaatsnyders gesprooken word.

Het Woord *Estampe* (*) in 't Frans, is afkomstig van het Italiaans *Stampare*, 't geen Prenten of drukken beteekent. Hebbende teegenwoordig van den oorsprong der Plaatsnykunde te spreken, zult gy het niet wanvoeglyk vinden, dat ik, zonder veel van myn voorgenoome doelwit te weiken, u een weinig over de Graveerkunde op Bergstoffen en eedele Gesteentens onderhoude. Gy weet, dat zulks reeds by de Ouden in gebruik

(*) Prent.

bruik was; dog een geruimen tyd te niet gegaan en eerst weeder onder den Paus Martinus den V. herbooren is. Onder verscheide, die zig daar meede bezig hielden, was

Giovanni da Castel, welke voor Alphonsus, Hertog van Ferrare, Clemens den VII. en Keizer Carel den V. verscheide stukken op zeer kleine Steenen sneed, die niet in een enkel Portret bestonden, maar in onderwerpen van Historien na Michel Angelo en andere groote Mannen; als de schaking der Sabynse Maagden enz. Hy overleed te Faënza in 't Jaar 1555, in den ouderdom van 60 Jaaren.

Mattheo dal Nasaro quam in Vrankryk en vertoonde zyne werken aan François den I, die hem in zyn dienst behield en voor wien hy zelfs Teekeningen tot Tapyten, die de Koning in Vlaanderen deed maaken en waarover hy het bestier had, ontwierp: hy keerde vervolgens na Florence, en de Koning na den slag van Pavia in Vrankryk terug gekoomen zynde, ontbood hem om Munt-Meester te zyn. Hy overleed in 't Jaar 1547.

Valerio Vincentino maakte voor den Paus Clemens den VII. een Koffertje van Berg-Cristal, waarop hy het geheele Lyden Christi sneed. Die Paus deed het aan den gemelden Koning present, toen hy in Vrankryk quam weegens het Huwelyk van zyne Nichte Catharina de Medicis met den Hertog van Orleans, die naderhand Koning wierd en zig Hendrik den II van dien naam heetede. Vincentino maakte ook een groot getal andere werken en overleed in 't Jaar 1546 in het 68ste zyns ouderdoms: hy liet een Dochter en haar een meenigte Tee-

keningen en Oudheeden na: zy graveerde ook volmaakt wel.

Luigi Anichini was ten eenemaal verwonderlyk in 't gunt hy ſneed. Onder andere maakte hy een Medailje voor den Paus Paulus den III, waar op hy aan de eene zyde zyn Portret en aan de andere kant Alexander den grooten leggende aan de voeten van den Opper-Prieſter te Jeruſalem verbeelde; welk ſtuk Michaël Angelo ziende, zig uitliet, dat die konſt tot den top van volmaaktheid geſteegen was: ook graveerde hy een Medailje voor Hendrik den II.

De Oorſprong der Prenten koomt van *Maſo Finiguerra*, een Florentyn, die in 't Jaar 1460 in Zilverſmidswerk arbeidede. Hy was gewoon een aarde afdrukzel te maaken van al 't gunt hy op Zilver, om te emailleeren, ſneed, en dewyl hy in die aarde Vorm geſmolte zwavel goot, vertoonden zyn laatſte afdrukzels, met Oly en Zwartzel gewreeven, het zelve dat op Zilver gegraveert was: zo dra hy zulks zag, vond hy middel die verbeeldingen op het Papier te brengen, door het vogtig te maaken en 'er met een gladde Rol over te ſtryken, waar door dezelve als met de Pen geteekent ſcheenen. *Maſo* zyn geheim kenbaar doende worden, wiſt hem *Baccio Bandanelli*, die een Zilverſmid was, niet alleen wel na te volgen; maar bragt zelfs iets fraayer voor den dag; zig in 't geen hy ſneed van de Teekeningen van Sandro Boticelli bedienende. Dit alles was nog van geen groote aangeleegenheid; maar *Andrea Mantegne* daar van kennis bekoomen hebbende begon verſcheide zyner werken te laaten graveeren en zettede het gebruik dier konſt ſterk voort:

voort: ook was 'er een zeekeren *Martin*, Schilder van Antwerpen, die zyne eige werken begon te graveeren, waar van hy verſcheide prenten na Italien zond, die met een M en een C gemerkt waaren. Ik zal niet ſpreeken van een zeekeren *Ghirardo* van Florence, welke dezelve namaakte.

Albert Durer was een goed Teekenaar en begaf zig tot het Plaatſnyden en Etzen: zyne Prenten van het Jaar 1503 wierden zeer gezogt. Ik zal thans alleen van hem ſpreeken, in zo verre zig de verbintenis, die hy met anderen maakte, uitſtrekt, terwyl ik nog uitſtel by vervolg breedvoeriger van hem gewag te maaken. Na dan zes en dertig ſtukken van het Lyden Christi in hout geſneeden te hebben, quam hy met *Marc Antonio Bologneſe*, van de Familie der *Raimondi's*, overeen, op wat wyze dezelve te verkoopen: deeze had by hem gewoont, om zig te volmaaken en was vervolgens na Bologne gekeert. Hy begaf zig dan met dezelve na Venetien, alwaar verſcheide luiden dezelven tragteden na te maaken; dog hy beroemder zynde en dien wy meede *Marc Antonio di Franci* noemen, vermits hy Diſcipel van *Franciſco Francia* van Bologne was, zig aldaar met het graveeren van Zilvere Plaatjes ophoudende, die de Vrouwen van Bologne op haare Cinturen droegen, de gemelde ſtukken in zyn magt hebbende begon ze zelfs na te maaken en zo ſterk in 't kooper te graveeren als Albert Durer in hout gedaan had; dus hy daar in zo wel ſlaagde, dat hy het zelve merk, waar meede de Origineelen geteekent waaren, 'er op zettende een ieder bedroogen wierd en dezelve voor die van Albert Durer kogt: eenige daar van in Vlaanderen overgebragt zynde,

 was

was Albert Durer daar over zo zeer geſtoort, dat hy zig zonder tydverzuim na Venetien begaf, om zyne klagten by den Senaat in te leeveren; dog al 't geen hy verwerven konde, was, dat Marc Antonio Franci den naam van Albert niet meer op de ſtukken, die hy graveerde, gebruiken zoude.

Hier op vertrokken zy beide uit Venetien; Marc Antonio reisde na Romen, alwaar hy zig geheel aan het Teekeren overgaf, en Albert keerde weeder na Vlaanderen en vond aldaar *Lucas* van Leyden, die met zeer goed gevolg arbeidede; want, offchoon hy geen zo bequaam Teekenaar als Albert was, verſtond hy de behandeling van het Graveeryzer beeter en werkte met meer eelheid: zyne eerſte werken quamen in 't Jaar 1589 te voorſchyn en de ſtukken, welke hy voorts gemaakt heeft, beloopen een groote meenigte.

Marc Antonio (dien wy niet meer de bynaamen van *Bologneſe*, *Franci* of *Raimondi* geeven zullen, nadien zulks het zelve is) ſneed na Raphaël de Kinder-Moord, het Avondmaal, de Neptunus, rondom wien men de Hiſtorie van Eneas ziet: ook graveerde zyn Vrouw reedelyk wel. Marc Antonio leefde in 't Jaar 1500: hy was een beſtipt navolger van zyn Origineele ſtukken, maar niet vlug in 't behandelen van 't Graveer-yzer, nog had geen fraaiheid in het ordonneeren en ſchikken zyner inſnydzels; alles heeft 'er dezelve kragt in, 't geen in een ſtuk niets voor doet koomen nog afweiken. Raphaël egter zyn geneigtheid ziende, deed hem een Teekening van zyn hand in 't Koper brengen, verbeeldende een Lucretia: dit eerſte ſtuk behaagde

de Raphaël zodanig, dat hy besloot, hem eenige zyner anderen te doen graveeren: vervolgens maakte hy een Oordeel van Paris, waarover een ieder verbaast stond.

Raphaël had in zyn dienst een Jongman, Baviere geheeten, die zyne Verwen wreef; deezen deed hy de Prenten van Marc Antonio drukken en hield hun beide steeds in 't werk aan het in 't ligt brengen van verscheide zyner werken

Ik zal alhier niet optellen al 't geen hy na Raphaël gesneeden heeft, vermits men dezelve in de breedvoerige Catalogus der stukken, na dien Meester gegraveert, aan het einde van dit Deel met genoegen zien zal: ondertusschen zal ik vooraf zeggen, dat op de Prenten, na Raphaël in 't Kooper gebragt, een S en R gevonden word, om Raphaël Sanctio te beteekenen, en op die van Marc Antonio een M en F. Raphaël zond verscheide van dezelve na Albert Durer, die zulks zeer waardeerde en hem daarenteegen alle, die hy gesneeden had, zond, beneevens zyn Portret, 't geen hy zelfs geschildert had.

Marc Antonio sneed na de dood van Raphaël, die in 't Jaar 1520 voorviel, twee groote Veldslagen en andere stukken voor Julio Romano, die uit eerbied voor zyn Meester geduurende zyn leeven niets in 't ligt had willen brengen.

Ook graveerde Marc Antonio twintig Prenten na de Teekeningen van Julio Romano, en Aretino maakte op ieder een Klinkdicht, zo ligtvaardig, als de daarin verbeelde Figuuren waaren: waar door zig Julio Romano een gestrenge straf op den hals gehaalt zoude hebben,

indien hy in Romen geweest was, toen de Paus Clemens de VII 'er kennis van bequam, die de handen op alles deed leggen, wat hy bekoomen kon en Marc Antonio by de kop liet vatten, welke het leeven verlooren zoude hebben, indien hy niet uit de gevangenis ontsnapt was; na Florence geweeken zynde, spraaken de Kardinaal de Medicis en *Baccio* Bandanelli voor hem; hier by quam nog, dat hy geduurende zyn aanweezen de St. Lourens na de Teekening van Bandanelli voltooide te snyden en weetende, dat deeze zig zomtyds by den Paus Clemens den VII beklaagde, dat hy zyne Teekeningen bedorf of niet wel uitvoerde, de Prent, die hy nu gemaakt had, en te gelyk de Teekening dien Paus ter hande stelde, welke groote kennis van de konst bezittende, welhaast ontwaar wierd, dat de Plaatsnyder, wel verre van iets in de Teekening van Bandanelli verandert te hebben, zelfs verscheide feilen verbeetert had; zulks Marc Antonio door de fraaiheid van die Prent de goede gunst van den Paus weeder bequam, by wien hy uit hoofde van zyne gegraveerde stukken alle agting verlooren had.

Wanneer Romen eenigen tyd 'er na door het Leeger des Keizers in den Jaare 1527 ingenoomen wierd, verloor Marc Antonio al 't geen hy bezat en 'er als een vlugteling uitgeweeken zynde, is hy aldaar nooit weeder terug gekoomen. Ook weet men niet, dat hy zeedert veel gesneeden heeft Alleen liep het gerugt, dat hy een en het zelve stuk voor twee verscheide Kooplieden gegraveert hebbende, een van hun hem zyne geringe trouw met een langzaam werkend vergif vergolden had, waar aan hy overleeden

leeden was omtrent 't Jaar 1530; aan welk zeggen men ligtelyk geloof kan ſlaan.

Die het beſt onder Marc Antonio geſlaagt hebben, waaren *Silveſter van Ravenna* of *Ravignano*, *Agoſtino Venetiano* en *Julio Bonazone*. 't Gunt zy na Raphaël geſneeden hebben, zal men hier na in de gemelde Catalogus konnen vinden. De eerſte merkte zyne Plaaten met een R en S; ook vind men eenige Prenten van hem met een M en R geteekent. De tweede zettede een A en V. Behalven de Prenten, die zy na Raphaël ſneeden, graveerden zy ook veele voor Julio Romano. Na de dood van Raphaël hield de Beeldhouwer Baccio Bandanelli, Agoſtino by zig en deed hem verſcheide zyner Teekeningen in 't Kooper brengen.

Men vind zeeven hondert veertig Prenten na de Tafereelen of Teekeningen van Raphaël en een andere groote meenigte na de ſchetzen van Luca Penni.

Hugo da Carpi was insgelyks berugt door zyn graveeren in hout, en vond het middel met wit te hoogen, gelyk in de Teekeningen in 't graauw geſchied. Hy ſchilderde een ſtuk met den top van zyn Vinger, zonder zig van 't Penceel te bedienen, welk Tafereel men te Romen op het Autaar van St. Regardus ziet. Michaël Angelo zig genoodzaakt vindende zyn gevoelen van dat ſtuk te uitten, zeide alleen, dat Carpi zig veel liever van 't Penceel bedient mogt hebben.

Balthazar Peruzzi, een uitmuntend Schilder van Siena, volgde de manier van Carpi in de Prenten, die hy uitvoerde.

Antonio di Trente die kundigheid geleert hebbende, ſneed een groot ſtuk, verbeeldende de onthalzing van St. Petrus en St. Paulus; ook een ander groot ſtuk, waar in de Sybil Tiburtina aan den Keizer Octavius het Kindeke Jeſus vertoont in de ſchoot van Maria gebooren. Nog zyn na zyn dood verſcheide zyner ſtukken door Giovanni Nicola Vincentino gedrukt.

Franciſco Parmeſano heeft insgelyks verſcheide Plaaten van een beeter ſmaak als Hugo da Carpi geſneeden: in eenige Prenten ziet men, dat hy zig van het Graveeryzer en het ſterkwater bedient heeft; onder andere vind men van hem een Geboorte Chriſti en een dood van onzen Zaligmaaker door de Maria's beſchreit wordende.

De manier van etzen, die toen uitgevonden wierd, was zeer voordeelig en nut, offchoon dezelve nog niet zo net was dan heedendaags, vermits zy het met het Graveer-yzer niet nader ophaalden, 't geen het werk zo veel konſt als geeſt byzet.

Jeronimus Coek een Vlaminger en *Battiſta* van Venetien of *Battiſta Franco* en verſcheide andere wierden indien tyd bekent: ook deed Baviere, van wien ik reeds geſprooken heb, verſcheide werken na Boſſo en Perrin del Vago door *Jacomo Caraglio* van Bologne graveeren, die de manier van Marc Antonio, zo veel hy konde, navolgde: onder andere ſneed hy een ontleedkundig Beeld, 't geen een Doodshoofd in de hand hield, zittende op een ſlang en een zingenden Aap; als meede zes Plaaten, de daaden van Hercules verbeeldende. Ten tyde

van

van de plondering van Romen graveerde hy voor Roſſo de ſchaking der Sabynſe Maagden, dog 't geen niet voltooit wierd; vervolgens werkte hy voor Franciſco van Parma en Titiano; maar de kundigheid van in Criſtal en andere eedele Geſteentens te ſnyden gevonden hebbende, gaf hy zig daar toe geheel over.

Verſcheide meenen, dat de Oorſprong, of om beeter te zeggen, de hernieuwing der Graveerkunde in 't Jaar 1490 voorviel, en dat die dezelve geoeffent hebben, zyn

Iſraël Martinus Schon, *Tudeſca* en eenige anderen, door de liefhebbers de Meeſters met de Kandelaar geheeten, en andere. Hunne Prenten hebben den naam van ſtukken met quaad Zwartzel of Schryf-Inkt, vermits zy de bequaamheid nog niet bezaaten, goede Druk-Inkt te maaken: hier van zal ik by vervolg breedvoeriger ſpreeken.

Omtrent dien tyd had men *Martin Ruotta Sebenzanus* en *Cornelis Cort*, beide uitmuntende Plaatſnyders. Ruotta heeft in 't klein twee verſcheide laatſte Oordeelen geſneeden, waar van het een dat van Michaël Angelo was, en het ander dat hy in 't Jaar 1578 den Keizer Rudolphus opdroeg: ook heeft hy verſcheide Portretten gegraveert, onder andere dat van dien Keizer met verſcheide andere Prenten na Titiano.

Ook leefde toen *Æneas Vicus* van Parma, die na verſcheide Meeſters geſneeden heeft; onder andere Ornamenten in Groteſco na Franciſco van Parma: ook heeft hy veele Portretten, onderwerpen voor Medailjes en Graftomben, als meede de Læda van Michaël Angelo,

lo, een Maria Boodschap van Titiano en zyn Historie van Judith; nog de Portretten van Bandinelli; den Groot-Hertog van Toscanen en andere groote Prinsen van Europa gegraveert.

Vervolgens bragt hy het Tafereel van Salviati, de Bekeering van Paulus verbeeldende, in 't kooper en begaf zig tot het snyden van de Antieke Medailles der Keizers en Keizerinnen. De Hertog van Ferrare hield hem in zyn dienst. Hy maakte een Geslagtboom van alle de Portretten der Keizers en hun Geslagt-Tafel in twee Blaaden: ook vyftig stuks, verbeeldende de Kleedingen van verscheide Natien, als Fransen, Spanjaarden, Italiaanen, Engelsen enz., als meede een Geslagt-Tafel van den Marquis en den Hertog van Ferrare, by wien hy overleeden is.

Cornelis Cort wierd in 't Jaar 1536 te Hoorn in Noord-Holland gebooren en heeft zig langen tyd in Italien opgehouden, alwaar hy de berugtste plaatzen doorliep, en niet vergat, zig na Venetien te begeeven, alwaar Titiano hem met de uiterste beleefdheid by hem in huis nam, gelyk hy van zyn kant niet afsloeg zyn aanbieding, om alle zyne Tafereelen en Teekeningen in 't kooper te brengen, waar van men de Prenten nog ziet. Ook heeft hy in 't Jaar 1565 verscheide groote Historise Landschappen met Beelden van Heiligen, door Jeronimo Mutiano geïnventeert, gesneeden, en twee Jaaren 'er na eenige onderwerpen van Historien na *Julio Clovio* uit Croatien. Na lange te Romen, werwaards hy gekeert was, gearbeid te hebben, overleed hy aldaar in 't Jaar 1578 en het 42ste zyns ouderdoms. Hy heeft honderd een en vyftig stukken zo van zyn eigen Teekening als na *Raphaël*, *Frans Floris*, *Polidoor*, *Frederico Barocchio*,

chio, *Titiano*, *Bartholomeus Spranger*, *Marcello Venusto*, *Mutiano* en veele andere gegraveert. Dat getal is niet zonder zeekerheid opgegeeven, vermits de Abt de Villeloin dezelve alle byeen verzamelt heeft.

Cherubin Albert heeft verſcheide Tafcreelen te Romen geſchildert en veel gegraveert; ook zeer konſtig na de Werken van *Polidoor* en *Fredrico Zucchero*, als meede veele Plaaten na *Roſſo*, een Florentyn, in 't Jaar 1575, gelyk blykt uit de Prenten, waar op het Jaartal ſtaat, gelyk ook op die na *Michaël Angelo* geſneeden zyn. Hy overleed in 't Jaar 1615 en het 63ſte zyns ouderdoms. Van hem zyn honderd zes en tagtig ſchoone Prenten zo van zyn uitvinding als na *Raphaël*, *Michel Angelo*, *Andrea del Sarto*, *Frederico* en *Thadeo Zucchero*, *Roſſo*, *Franciſcus Vanius*, *Polidoor Carravagio* en andere.

Dominico Bariere heeft te Romen na Dominicyn gegraveert en verſcheide Perſpectieven, Tuynen en Fonteinen te Romen in 't Jaar 1647 geïnventeert, geteekent en geſneeden, als meede verſcheide onderwerpen van Hiſtorien en Zee-Gezigten. Hy was van de ſmaak van la Belle, gelyk ook *Goyraud*, die een groot gezigt van Romen gemaakt heeft.

Gaspard du Ghet, Schilder en Schoonbroeder van den Heer *Pouſſyn*, heeft te Romen fraaye Landſchappen geïnventeert en geſneeden; hy overleed in 't Jaar 1666.

Nicolaas de la Fleur, een Lotteringer, heeft te Romen een Boek met Bloemen geſneeden, groot twaalf Blaaden en de Titelplaat, waar op zyn Portret met Bloemen omgeeven.

Petrus Santus Bartholus, of *Pietro Santo*, heeft de Daa-

Daaden van Leo den X, in veertien ſtukken en de Titelplaat na *Raphaël* gegraveert, die dezelve in 't Vaticaan geſchildert had: ook ziet men van hem de Oudheeden van Romen, en acht en zeeventig Plaaten Basrelieven en de Titelplaat, waar op het Portret van den Kardinaal Flavius Chiſi; vier groote Beelden ten voeten uit, gemerkt a. b. c. d. en acht Borſtbeelden met de volgende Letters geteekent: nog acht en neegentig ſtuks andere Figuren en Borſtbeelden.

Bernardinus Capitellius heeft insgelyks Antieke Frieſen byna gelyk Pietro Santo geſneeden, als meede Renloopen en Intreeden.

Melchior Girardini, Schilder van den Kardinaal Ant. Barberini, heeft verſcheide eigenzinnige inventien gegraveert.

Du Perac van Parys, heeft in 't Jaar 1500 verſcheide vertooningen en eenige Romeinſe Tuynen in de manier van Tempeſta na Titiano geſneeden.

Raphaël Schiaminoſe, heeft verſcheide ſtukken uitgevonden en geïnventeert, onder andere de twaalf Keizers, zeer groote koppen in 't Jaar 1606; men zoude dezelve van de hand van Tempeſta houden.

Philippe Thomaſſin heeft te Romen verſcheide ſtigtelyke onderwerpen na verſcheide Meeſters gegraveert, onder andere de Gedaantverandering van Chriſtus, zynde een Tafereel in de Kerk van St. Pieter in Montorio, door Raphaël geſchildert, gelyk ook eenige onderwerpen na Frederico Barocchio.

Nicolaas Chaperon van Chateaudun, Diſcipel van den Heer Vouet, heeft zig een geruimen tyd te Romen onthouden en aldaar de Loges van Raphaël in twee en vyftig ſtukken geſneeden, en was beeter Plaatſnyder als Schilder. *Re-*

Remigio Cantagallina heeft verſcheide vertoningen van Ballets gegraveert: ook heeft Callot onder deezen geleert.

Franciſco il Valeſio was Schilder en heeft eenige Portretten gegraveert.

Valerianus Regnartius heeft na *Ant. Pomerancie*, *J. Ant. Lælius*, *Aug. Ciampellus Florent.* en *J. Nicol. Creſſius* geſneeden.

Bartholomeus Coriolanus graveerde in 't Jaar 1637 te Romen in hout, onder andere een St. Jeronimus halver Lyf in 't graauw na Guido, als meede in Italien verſcheide Titels van Boeken, Zinnebeeldige en Hiſtoriſe onderwerpen en Theſes na *Franc. Vanius*, *C. Felini*, *Guerchini*, enz.

Pierre Woeiriot, een Lotheringer, heeft onder andere een en vyftig ſtukken, zynde kleine Antieke onderwerpen en de Titelplaat geſneeden.

Nicolaas de la Caſa, een Lottheringer, was meede een Plaatſnyder.

Agoſtino Metelli, Schilder geboortig van Bologne, heeft een Boek van Ornamenten van de Architectuur gegraveert, bevattende acht en veertig Plaaten, waar onder een met twee merkteekenen: ook heeft hy een meenigte Cardoeſen geïnventeert en geſneeden; hy begaf zig tot reizen en is in 't Jaar 1660 in Spanjen overleeden.

J. Battiſta de Cavallieris heeft zeedert het Jaar 1559 tot 1574 veel gegraveert.

Agoſtino Venetiano van Maſis heeft verſcheide Portretten in 1534, 1535 en 1536 geſneeden. Ook vind men verſcheide andere Prenten van hem, onder andere de zeeven Daaden van Hercules en een meenigte Vaezen: op eenige zyner Prenten ziet men 1514; hy zettede altoos de Jaartallen.

Falda, een Milanees, heeft verſcheide gezigten van Kerken en Paleizen geſneeden.

Van Oſtade, een Hollands Schilder, heeft veel gegraveert en is, na *Brouwer*, de eerſte in de Groteſco's.

Gouth, *de Wilde*, *Lievens*, *Viſſcher* en *Waterlo*, Hollandſe Plaatſnyders, hebben verſcheide onderwerpen gegraveert.

Etienne de Loſne had een zeer eel Graveer-yzer, heeft wel in 't klein geſlaagt en veele ſtukken na verſcheide Meeſters geſneeden.

George l'Allemand graveerde verſcheide Figuren in hout, die Buſink in 't ligt gaf.

Theodorus van Thulden, Schilder en Plaatſnyder, heeft de Daaden van Ulyſſes, door Roſſo te Fontainebleau geſchildert, in 't kooper gebragt.

Petrus de Jode, een uitmuntend Vlaamſch Teekenaar, heeft het Oordeel van Jean Couſin geſneeden.

Etienne du Perac van Parys, van wien ik reeds geſprooken heb, verſtond de Beeldhouwkunde en teekende de St. Pieters Kerk en andere Oudheeden van Romen, die hy naderhand in 't kooper bragt.

Te Lion bevond zig een Plaatſnyder, in de wandeling *le Petit Bernard* geheeten, die zeer wel in hout geſneeden heeft, voornamentlyk 't gunt men van hem van het Oude en nieuwe Teſtament ziet. Zyn naam was *le Petit Albert* en hy quam uit Vlaanderen, zyn Vaderland, na Lion, alwaar hy zig neerzettede en door zyne werken veel roem behaalde. Hy had Broeders, dog die zig niet bekent gemaakt hebben.

Etienne de Rivierre, *Crache*, *George*, *Volant*, *Maupin*, *Duval*, *Graffart*, *la Roulliere* en *Jean Pa-*

Papillon hebben insgelyks in hout gesneeden.
Wy hebben ook te Rouen een zeekeren *le Sueur*, die meede in hout arbeid; dog zyn Zoon *Vincent le Sueur* maakt zig te Parys beroemder door de eele manier, die hy aan zyn Graveerwerk in hout weet te geeven en door de bestiptheid, waar meede hy de Teekeningen volgt, welke hem ter hand gestelt worden; en zelfs zoude ik konnen zeggen, dat gelyk Callot zyn Eduard Ecman had, die hem in zyn Graveerwerk in hout zo wel heeft nagevolgt, deeze het Graveer-yzer van Callot in dat van den heer le Clerc aanmerkt, 't geen hy met alle mogelyke naarstigheid navolgt.

Vr. Maar zeg my, bid ik u, hoe het etzen geschied; vermits gy zulks te vooren zo zeer gepreezen hebt, ik heb al gedreigt het u eerder te vraagen. Gy kond daar na wel weeder uw verhaal hervatten.

Antw. Vermits het voornaamste van het etzen bestaat in het maaken van de Vernis, die men op de Plaat leggen moet, zal ik zulks uitleggen. Nadien van deszelfs Vernis de netheid afhangt, waar meede men 'er op teekenen kan en in deszelfs hardheid de teegenstand bestaat, dien het sterkwater aantreft, 't geen gevolgelyk niet byt dan in 't geen het bloot vind, door de Teekening, die 'er in geschrapt is; zal ik beginnen met u meede te deelen een Recept van een Vernis, 't geen ik uit een waardig handschrift getrokken hebbe, om u voorts te zeggen, op wat wyze men dezelve op de Plaat hegt, 'er op teekent en 'er het sterkwater opgiet.

Om een zeer goede Vernis te maaken om te etzen.

Neemt twee en een half Once Grieks Pek wel gezuivert en zo veel pynboomen Hars, meede wel gezuivert; ſmelt deeze beide ſtoffen in een aarde kroes; doet 'er vervolgens twee Oncen Noot-Oly by en laat dit alles zo lang op het vuur ſtaan, tot dat het wel vermengt is Het Pek en de Hars kan men zuiveren, door dezelve te laaten ſmelten en vervolgens, terwyl ze nog heet zyn, door een fyne linnen doek te laaten loopen, het linnen met twee kleine plankjes drukkende en 't geen 'er uitloopt in water ontfangende. Men moet dezelve ieder afzonderlyk zuiveren en het gewigt der Drogeryen neemen, na dat dezelve geheel gezuivert zyn. Het zoude beeter en gemakkelyker weezen, dezelve door een Apothekar of Drogiſt te laaten zuiveren.

Op de vermenging koomt het meeſt aan; want zo de Vernis te lang gekookt heeft, berſt zy, en zo men dezelve te weinig kookt, wil zy niet droogen. Een Apothekar of Drogiſt, die de ſlag van het vermengen heeft, zoude 'er het beſt van konnen oordeelen: alleen kan ik in 't algemeen zeggen, dat betreffende de volle vermenging van de Vernis, men dezelve, onmiddelyk na de beide ſtoffen geſmolten zyn, niet boven een quartier uurs op het vuur moet laaten, dezelve geſtaadig met een ſpatel roerende.

Men legt de gemelde Vernis op 't kooper, wanneer het geheel gepolyſt en de Plaat wel ge-

gewarmt is, en ſtrykt de Vernis met de Veer van een kleine Duive- of andere Pen over de Plaat, tot dat de laag meer of min dik als een blad papier is; ook moet men dezelve zeer effe en gelyk leggen, 't geen gemakkelyk geſchiet, zo 't kooper warm genoeg is, en indien het geen warmte genoeg heeft, kan men het weeder op het konfoor leggen, en 'er onderwyl de Vernis overſtryken: maar men moet zorg draagen, het vuur niet te heet te ſtooken, uit vreeze, dat de Vernis droog zynde, berſten mogt.

De Vernis heeft lang werk te droogen; ook bereid men de Plaaten op zyn gemak en langzaamerhand: in de Winter kan men dezelve op een warme plaats houden, als op een Oven, mits men zorge drage, dat geen ſtof op de Plaaten valt; ook moet men dezelve niet ſchuins of op haar kant zetten, maar vlak neer leggen, anderzints zoude de Vernis na beneeden zakken. Men maakt de Plaaten Zwart met den damp van een Kaars van Hars, 't geen geſchieden kan, terwyl men 'er de Vernis oplegt, of eenige daagen 'er na, wanneer de Vernis begint te droogen en wat geſtolt is, welke manier ook beeter ſchynt; de andere egter maakt, dat de Vernis eerder opgedroogt, maar daardoor kan dezelve ook te ligter berſten.

Wanneer de Vernis droog is, blinkt zy als gepolyſt marmer en houd zo vaſt, dat men dezelve naauwelyks met de Nagel kan afligten, en egter kan men 'er zeer gemakkelyk op werken, zonder vrees van haar te ontblooten, zelfs met kryt, mits 'er geen ſteentjes in zyn, of met zeer fyn en week rood kryt en nog beeter met

ander Teeken-kryt. Zo men by ongeluk iets ontbloot, dat niet drukken moet, moet men, alvorens het ſterkwater 'er op te gieten, alle de feilen met een weinig geſmolte ſmeer dekken en met een Penceel een weinig Terpentyn ſtryken over 't geen men niet hebben willen dat drukt.

Men werkt op de Vernis met Naalden, die alleen daar toe geſleepen zyn, en men moet zig niet ſlegts vergenoegen met de Vernis te ontblooten, maar de Naald moet min of meer in 't Kooper dringen; anderzints zoude de Etzing niet net zyn. Ten dien einde moet het Kooper ook zo wel gepolyſt weezen, als mogelyk is, anderzints zoude de Naald niet overal eeven diep gaan; maar zo zulks vereiſcht word, kan men het Graveer-yzer over eenige plaatzen laaten loopen, daar het ſterkwater niet genoeg ingebeeten heeft.

De Plaat met de Naald ten vollen geteekent zynde, legt men geheel in 't rond een boord van omtrent een duim hoog: dit geſchied gemeenlyk met wit Waſch, gemengt met een vierde deel Terpentyn, om het handelbaarder te maaken, zig zelfs van vuur bedienende, om het des te beeter in de rondte vaſt te doen hechten: vervolgens giet men ſterkwater op de Plaat overal van een gelyke hoogte, namentlyk van omtrent een duim: men moet de Plaat waaterpas leggen, want het water altoos regtlynig werkt, en de werking op een Zolder of in de open lugt laaten geſchieden, maar vooral beletten, dat 'er weinig of geen wind bykoomt.

Gemeenlyk is het ſterkwater, dat men gemaakt vind, te vinnig en breid de Etzing uit; waar-

waarom men 'er een derde gemeen water onder giet, om zyn woede te maatigen; en dan heeft het drie en een half of vier uren noodig, om zyn werking te doen: men kan weeten of het genoeg gebeeten heeft, wanneer zig deszelfs werking overal vertoont, en het Kooper, 't geen het uitbyt, op het water een volkoome afbeelding maakt van 't gunt men geteekent heeft, 't geen nooit mist, wanneer de wind zulks niet belet.

De Plaat geëtst en het sterkwater 'er afgegooten zynde, is het noodzakelyk de Plaat met gemeen water wel aftewasschen, om te beletten, dat eenig overblyfzel van het sterkwater dieper ineet; dat gedaan zynde, moet men de Plaat heet genoeg maaken, om de Vernis met wryflappen of stukjes laaken weg te neemen; want zo men de Plaat niet heet genoeg maakt, zoude de Vernis dezelve vullen.

Betreffende de Etz-Naalden, dezelve zyn gesleepen of aangezet, en om daar meede een regte lyn na den Reegel te trekken, zet men het gesleepene van de Naalde over zyn breette, houdende het puntigst en uitgerond einde na omhoog, en zettende het ander op de Plaat; maar om te arceeren houd men de Naald wat schuins en niet vlak op zyn kant: betreffende het verschiet, 't zelve word door eenige gemaakt, wanneer de Plaat half geëtst is; maar het valt niet ligt tweemaal van sterkwater te veranderen: waarom men alles gemeenlyk te gelyk etst; dog men teekent het verschiet met fyner Naalden, en dan is 'er weinig aan geleegen, of de Etzing diep of niet diep is.

NB. Wanneer men de Vernis over de Plaat

legt, zal men, om dezelve tot de nodige droogte te krygen, onder de Plaat water leggen, om te verkoelen, op dat de Vernis in dien staat blyft als men dezelve gelegt heeft.

Indien men sterkwater wil maaken, neemt men in plaats van een Kan water een Kan sterke Azyn, vier Oncen Vitriool, zes of zeeven Oncen Armoniac-zout of zes van gemeen Zout, stampt dit wel te zaamen, uitgenoomen het gemeen Zout, laat het dan alles in een loode kroes kooken en het zal goed zyn.

Laaten wy nu tot onze Plaatsnyders weeder keeren en zeggen, dat *Villamena* een groote gelykheid van Arceeringen, vlugheid en nette behandeling van zyn Graveer-yzer gehad heeft, die zeer aangenaam schynt en van een goede Teekening: onder zyne fraaye werken vind men een stuk door Paulo Veroneze geïnventeert en verbeeldende Christus in den Tempel: ook heeft hy eenige stukken in de manier van Mellan gemaakt.

Guido heeft meede eenige werken en onder anderen een Aalmoes van St. Rochus van Annibal Carraccio geëtst.

De Gallerye van Annibal Carraccio is in acht en veertig stukken door *Carlo Casio* gesneeden, welke ook verscheide andere werken gemaakt heeft. Voorts heeft *François Tortebat* zes groote stukken na Annibal Carraccio gemaakt.

Sixto Badalocchio, die onder Annibal Carraccio teekende, heeft meede eenige stukken na Corregio geëtst, beneevens het Standbeeld van de Laocoon te Belvedere. Met *Lanfranc* heeft hy na de stukken van Raphaël in de vertrekken van het Vaticaan de geschiedenissen van het Oude

de Teſtament geſneeden, die zy aan Annibal Carraccio opdroegen.

Jacomo Antonio Stephanonius heeft eenige ſtukken na de drie Carraccio's geſneeden.

Zelfs heeft *Annibal Caraccio* verſcheide Prenten geëtſt.

Agoſtino Carraccio was in het Plaatſnyden zeer bedreeven en had een goede behandeling van 't Arceeren: zyn manier zweemde na die van *Cornelis Cort*, dog alzints teederder en aangenaamer, 't geen onder anderen blykt uit zyn Eneas van de vinding van *Barocchio*: ook maakte hy een kleine afneeming van 't Kruis, na Annibal Carraccio, op een zo geſpikkelde en geberſte Plaat, dat het ronde van de Plaat, 't geen alleen den Hemel of Lucht verbeelt en een gedeelte onder van het Kruis zo zandig en grommelig zyn, dat het ligtelyk te zien is Daarenboven heeft hy eenige ſtukken na Paulo Veroneze en de Kruiſſiging van Tintoret gegraveert.

Frederico Barocchio, een uitmuntend Schilder van Urbino, heeft getoont, dat hy algemeen was, toen hy de fraaye Maria Boodſchap en de Franciſcus graveerde, welke wy thans nog zien.

Battiſta Fontana van Verona heeft in den Jaare 1573 een doode Chriſtus gegraveert; ook heeft hy de Marteldood van St. Pieter in boſco geſneeden, welk onderwerp klynder dan dat van Cornelis Cort is.

Ook heeft men nog *Julio* en *Dominico Fontana* van Verona gehad. Deeze laatſte heeft het nodige werktuig tot de opregting van den Obeliſcus, ten tyde van den Paus Sixtus den V. uitgevonden.

Gio. Battista Mantuano, Leerling van Julio Romano, was een Plaatsnyder en heeft eenige stukken, door *Georgio Ghisi Mantuano* gesneeden, geteekent, gelyk ook veele andere onderwerpen; namentlyk, de zes groote gewelven van Michaël Angelo en verscheide andere werken na *Julio Romano*, *Francisco de Bologne*; *Peryn del Vago*, bygenaamt *Pirinus*, *Lucas Penni* en *Raphael.* Deeze Plaatsnyder merkte zyne stukken B. I. M.

Betreffende *Gio. Battista Mantuano*, deeze heeft ook verscheide stukken na Julio Romano gesneeden.

Diana, Dochter van Gio. Battista Mantuano, heeft na haar Vader en Raphaël gesneeden; ook heeft zy in den Jaare 1577 na Corregio een zittende Maagd gegraveert en na Fredrico Zucchero en Julio Romano verscheiden stukken, onder anderen een groot Gastmaal of Bacchenaal met previlegie van den Paus Gregorius den XIII, 't geen zy zelfs in den Jaare 1575 aan den heer Claudius de Gonzaga opdroeg: het Antieke Basrelief na Julio Romano en de Offering van Iphigenia na Julius Clovius van Croatien, droeg zy in 't zelve Jaar aan den heer Scipio de Gonzaga op.

Andreo Mantuano, muntede door zyne houtsneede uit. Hy heeft de verheerlyking van onzen Zaligmaaker na Titiano gesneeden; als meede de fraaye Prenten in 't graauw na *Gio. Bologna* en *Dominico Becafumi*, genaamt *Mecherin* van Siena, die in de kostbaare Vloer van de Dom-Kerke van Siena gehouwen zyn. Zyne Zegepraal der Romeinen in verscheide bladen van Andreo Mantegna is insgelyks een zeer schoon stuk.

Adam

Adam Mantuano heeft neegen ſtukken van verſcheide Beelden na Michaël Angelo en eenige andere ten getale van 114 ſtuks na Raphaël en Julio Romano gegraveert; ook ziet men onder de ſtukken, door de Mantuano's gemaakt, eenige geëtſte.

Julio Bonazone heeft niet alleen geſchildert maar ook verſcheide Hiſtoriſe onderwerpen geteekent en geſneeden: verſcheide ſtukken van hem zyn te ligtvaardig. Hy heeft in kleine ſtukjes en Cardoeſen een en twintig onderwerpen van de liefdensgevallen der Goden en Godinnen geïnventeert en geſneeden, met een ander vervolg van negentien ſtuks, een weinig grooter. Ook heeft hy gegraveert na *Titiano*, *San Martino di Bologna*, *Raphael*, *Michel Angelo*, *Franc. Parmeſaan*, *Jacomo Florentyn*, *Polidoor*, enz.

Andrea en *Benedetto Mantegne*, beide van Mantua, de eerſte was Ridder, en heeft een Offerhande geſchildert en dezelve ook gegraveerd. Voorts vind men ook een ſtuk in de hoogte, verbeeldende twee Beelden ten voeten uit, waar van het eene zyn hand op den ſchouder van het ander legt. Dit heeft hy neegen Jaaren oud zynde geſneeden.

Petrus Stephanonius heeft verſcheide ſtukken geïnventeerd en gegraveerd; onder andere een Boek met Grondbeginzelen tot Teekeningen, beſtaande in veertig ſtuks, waar van eenige na de Carraccio's zyn.

Ook is 'er een *Jacobus Stephanonius* geweeſt, die in het Jaar 1632 een H. Familie na *Hannibal Carraccio* gegraveerd en waar van *Bloemaard* ook een geſneeden heeft.

Baccio Bandinelli; deeze zyn eige Portret is

door hem zelfs en door *Nicolo del Casa* gesneeden. Zyn Academie der Schilders is door *Eneas Vicus* gegraveerd; zyn Martelaarschap van St. Laurentius, door *Marco Antonio*; zyne onnozele Kinderen door *Silvestro de Ravenna*, enz.

Cherubino Alberti, broeder van *Juan B. Alberti*, die Perspectieven maakte, gaf zig over tot het schilderen en graveeren. Hy heeft Prenten in het ligt gegeeven, welke niet minder fraay dan noodzaakelyk zyn. In het laatst gaf hy zig geheel over aan de Schilderkonst en hielp zyn Broeder *Juan* de Clementiner Zaal in het Vaticaan schilderen.

Gio Battista de Cavalerus; van hem waaren drie honderd zeeven en zeeventig stuks Prenten, de meeste van een geheel vel; onder andere zyn afneeming van het Kruis van *Daniel de Volterre*; zyn Kruysiging van St. Petrus en de Bekeering van St. Paulus in de Pauliner Capelle door *Raphaël*; de verryzenis van *Livius Agtestus*; de vermenigvuldiging der brooden door Christus in de Woestyn, na *Raphaël*; zyn scheepje van Petrus na het Tafereel van *Giotto Fiorentino*; eenige andere stukken na *Raphaël* en het groot Schip van de Kerk door *Ascanius Palumbus*, gemaakt in het Jaar 1559. Hy heeft veel gegraveert tot Anno 1574.

Raphaël Guido da Toscane heeft verscheide Plaaten na de Teekeningen van *Joseph Casar d'Arpino* gegraveert, en zulks met veel vloeientheid uitgevoerd.

Antonio Corregio, de Prins der Schilders van zyn tyd, heeft zelfs een gedeelte zyner werken gegraveerd, het ander gedeelte is gesneeden door *Agostino Carraccio*, *Francisco Merlini*, *Christophano*

no Bertelli, *Francisco Briccio*, *Q. Boel*, *J. Troyen*, en *Theod. van Kessel*. 'Er waaren zeeventig stuks.

Coriolanus heeft twee en tagtig stuks gegraveerd, zynde Zinnebeelden, waar by Italiaansche Vaarsen koomen. Dit is in een Boek tot Titel voerende *Pauli Maccii Emblemata.*

Gio Maggi, een Romeinsch Schilder en ook Etzer, wilde de stad Romen op een ongemeene groote manier met deszelfs Plan, Markten of Pleinen, Straaten, enz. in 't koper brengen; dog het geld hem tot die onderneeming ontbreekende, was hy niet magtig dezelve ter uitvoer te brengen. Dit is zeedert door *Paul Maupin* in hout gesneeden.

Leonardo en *Isabella Parosoli*, hebben ook in hout-sneê uitgemunt en verscheide werken gesneeden tot de getyde Boeken van de Maagd Maria, na de Teekeningen van *Antonio Tempesta* en andere stukken van Veldgewasch en Artzeny-Kruiden.

Antonio Laffreri en *Thomas Barlacchi*, waaren slegts Drukkers en Prenthandelaars; dog haare gedagtenis is lofwaardig, vermits zy veele fraaye dingen na goede Teekeningen hebben doen graveeren.

Battista een Schilder, *Vincentino* en *Battista del Moro*, Veroneese Schilders, hebben vyftig fraaye Landschappen geëtst: deeze laatste was een Discipel van *Titiano* en zou een der beroemste zyner Eeuw geworden zyn, indien hy niet jong gestorven was, en zelfs voor zyn dertigste Jaar.

Jeronimus Koek graveerde in Vlaanderen de zeeven vrye Konsten en te Romen verscheide

Pren-

Prenten na de Teekeningen van *Sebastiano del Piomeo* en van *Francisco Salviati.*

Battista Franco, een zeer bequaam Schilder te Venetien, heeft een meenigte zyner werken gegraveerd. Hy stierf in het Jaar 1561.

Gio. Jacq. Caraglio, Veronees, heeft te Romen de graveerkonst steeds blyven oeffenen. Hy graveerde voor *Rosso*, een Milanees Schilder, verscheide Plaaten na zyne Teekeningen, onder andere een drooge Anatomie; naderhand sneed hy 'er andere na *Perryn del Vago*, Parmesaan, en na *Titiano* een geboorte Christi. Hy heeft in het graveeren op Cristal of Gesteentens wel geslaagd, en uit dien hoofde wierd hy door den Koning van Poolen ontbooden, om by hem te arbeiden, alwaar hy ook ryk geworden is.

Æneas Vicus, een Parmesaan, was ook een Plaatsnyder, volgde de Teekeningen van *Rosso*, *Michel Angelo*, *Titiano*, *Salviati* en *Bandinelli*, en graveerde verscheide Portretten van groote Vorsten: dat van Keizer Karel den V. is een der aanmerkelykste van dezelve.

Nicolaas Beatrix, een Lottheringer, oeffende zig in de Plaatsnykunde te Romen en graveerde na *Mutiano* de geschiedenis van de Dogter der Verreezene Weduwe, en de Boodschap van Maria door *Michel Angelo.* Het was na *Giotto*, dat hy het Scheepje van St. Pieter en andere zeer fraaye Prenten maakte.

Antonio Labbacco heeft een Boek van Antieke gebouwen gegraveerd, en dat na de maaten, welke hy 'er van genoomen had.

Franc. Bastiano, een Venetiaan, heeft de Maria Visitatie in 't ligt gegeeven, als meede het Tafereel van de Kerk della Pazze, en dat van

Fran-

Francisco Salviati, het welk hy geschildert heeft op de plaats della Misericordie of der Barmhertigheid.

Battista Bonacina, van Milaan, heeft na een meenigte Italiaansche Meesters gegraveerd.

De stukken van den Ridder *Bernini* zyn door differente Meesters gegraveerd, daar onder zes en veertig door *Claude Lorrain.*

Van den Ridder *Borghese Guidot* zyn eenige stukken door *Matthias* en *Theodoor Cruger* gesneeden.

Horatio Bruni, van Siena, heeft na *Andrea da Ancone* en *Rutilio Mannini* gegraveert, en

Christian Sas na *Ant. Pomerange*, gelyk meede gedaan hebben *Philippi Thomassin*, *Joan Troschel*, *Cl. Mellan*, *Valerianus Regnartius*, *Mattheus* en *Joseph Frederik Greutter*, enz.

Raphaël Guidi heeft na *Joseph Arpinas* gegraveerd, als meede na *Gio. Ant. de Paroli* en *Anastasio de Fontobuoni.*

Van *Andrea de Ancona* zyn vyftien stukken, van welke eenige gegraveerd zyn door *Franc. Villamena* en *Hironimo David.*

Van *Jacomo Laurus* vind men achtien Prenten.

Andreas Baccius heeft een Zinnebeeldige Figuur gemaakt, van al 't geene in de waereld is.

Conrad Dissipode en *David Wolkesteyn* hebben het uurwerk van Straatsburg geteekent, het welk door *Tobias Stimmer* geschildert is en de beweeging door *Isaac Habrecht* daar aan gegeeven, wiens Portret 'er by is.

Theodoor Galle en *Jan Stradanus* hebben twintig stuks gemaakt tot een Boek, behelzende de uitvinding der konsten.

Sa:

Salomon de Caus, Ingenieur en Architect van zyn Keurvorstelyke doorlugtigheid van de Paltz, heeft te Frankfort in het Jaar 1615 drie Boeken doen drukken over de oorzaaken van de beweeglyke kragt. Dit werk is zeer zeldsaam, konstig en met veele Figuuren verrykt.

Isaac de Caus, Ingenieur en Architect, wierd zeer vermaard door zyn Boek van de uitvinding der water-werktuigen, gedrukt te Londen in het Jaar 1644.

Jacques Besson, geboortig in het Dauphiné, maakte zig kenbaar door zyn Schouwburg der Wiskonstige Werktuigen, te Lions in het Jaar 1578 gedrukt, en was een Wiskonstenaar.

Pompéus, een Ingenieur, heeft een groote roem behaald door zyn hand-moolen in 't Jaar 1606. Ook ziet men

Een Boek in de Hoogduitsche Taal van acht en veertig Bladen verbeeldende verscheide Duitsche gevegten, opgedraagen aan den Keizer Karel den V, door *Simon Hutters.*

Een Hoogduitsch Boek van twee en zestig stuks door *Joachim Meyer* van Straatsburg, verbeeldende verscheide gevegten met den deegen, gedrukt in 't Jaar 1570.

Een Boek in 't Hoogduitsch van hondert vier en twintig stuks door *Welser Rehlinger*, voerende tot Titel *Patriciarum &c.* Dat is te zeggen, van de voornaamste Familien van Augsburg, waar in mannen met haar volle wapenrusting te Paard verbeeld zyn, ieder Ridder door zyn Waapen-Schild onderscheiden. Dat Boek is zeer raar.

Nog een ander Boek veel zeldzaamer, genaamt *Libro de Marcho di Bernardi Granti, in Venetia di l'Anni* 1588 en behelst neegentig stuks.

Een

Een Boek te Venetien gedrukt by *Giacomo Franco*, behelzende neegentien ſtuks Venetiaanſche Kleedingen, met de openbaare Feeſten en plegtigheeden dier ſtad.

Titus Livius en *Florus* in het Hoogduitſch met figuuren gedrukt te Straatsburg door *Theodoſius Richele* in het Jaar 1571. De figuuren in houtſnee zyn uitſteekent ten getaale van hondert en zeſtien en eenige derzelver gemerkt *Viſchem*.

De Heſperides: dat Boek voert tot Titel *Heſperides, ſive de malorum aureorum cultura*, gedrukt te Romen in het Jaar 1646 en vervat verſcheide figuuren van *Frederik Greutter* na *Pietro Cortonne*, en van *Cornelis Bloemaert* na *Albano*, *François Perier* en *Paul Ubaldin*; ook zyn 'er van *Camillus Cungius* na *Philippus Gagliard*, en van *Claude Goyrand* na *Nicolas Pouſſyn*, *Andrea Sacchi*, een Romein, *Guido Rheni* en *Franciſco Romanelli*. Het zelve beſlaat in het geheel neegentig ſtuks.

Twee Boeken van Franciſco Petrarcho, van Remedien en raadgeevingen, in het Hoogduitſch vertaalt met figuuren, gedrukt te Frankfort op den Main, by de Erven van Chriſtiaan Genolff in 't Jaar 1572, hier van zyn honderd zeeven en zeeventig ſtuks.

Een Boek met Zinſpreuken, ten Titel voerende *Theatrum Temporaneum*. Dit zyn Zinſpreuken op de Daaden van den Kardinaal Cæſar du Mont, Aarts-Biſſchop van Milaan.

De Droom van Polyphilus door *Jacobus Kerver* in het Jaar 1561. Dit behelſt hondert en agt en twintig figuuren in hout-ſneê, na de Teekening van *Raphaël Urbino*.

In

In het Boek in Folio van de *Castrametatio* of Krygs-tugt der Aloude Romeinen, als meede van haaren Godsdienst te Lions gedrukt by Guill. Roville in het Jaar 1555 en 1556 zyn twee hondert Figuuren in hout-sneê zeer wel geteekent.

Joannes Jacobus Luckius Argentoratensis, is bekent door zyn Boek van Medailjes, ten Titel voerende: *Sylloge Numismatum* van het Jaar 1500, tot 1600. Dat Boek is te Straatsburg gedrukt in het Jaar 1620, en vervat meer dan hondert Figuuren in Koopere Plaaten door *F. B.* gegraveert, gedrukt by Pieter Aubry.

Ædes Barberini, dat is de beschryving der Paleizen van de Barberini's te Romen in het Jaar 1642. inhoudende zestien Figuuren. Dit word zeer raar.

Fulvius Ursinus, met de byvoegselen van Ant. Augustinus, Bisschop van Lerida, en der Romeinsche Familien door Charles Patin. Doctor in de Medicynen te Parys. Dat Boek is in het Latyn te Parys gedrukt in het Jaar 1663, en met fraaye Figuuren versierd, te weeten met Portretten en Gedenkpenningen, waar by het Portret van den Koning door *van Schuppen* gesneeden na *N. Mignard*, en het Portret van Charles Patin door *le Fevre*, na de eerste bladzyde, zynde de Teekening van *François Chauveau*, welke ook de afbeeldingen van de Medailjes ten getale van twee hondert en drie en veertig stuks geteekent heeft.

De natuurlyke Historie van Brazilien, waar in verbeeld zyn verscheide raare Plant-gewasschen en Dieren van die Landstreeken. Dat Boek is te Leyden en te Amsterdam in het Jaar 1648 gedrukt.

Reizen naar Ooſt-Indien. Dat Boek is te Amſterdam gedrukt in het Jaar 1598, en met een en vyftig Figuuren verſierd.

De Plaizier-Tuin van André Mollet, opzigter der Tuinen van de Koningin van Zweeden. Dat Boek is te Stokholm gedrukt in het Jaar 1651 en verrykt met dertig Figuuren, verbeeldende Tuinen en Bloemperken.

Le Virgile du Louvre, verſierd met Engelſche Figuuren, na de Teekeningen van *Fr. Cleyn* en *W. Hollar*, door den zelven *Hollar* en *Pierre Lombard* geſneeden, hier van zyn hondert en vier ſtuks.

Een andere Virgilius op groot Papier, *le Temple des Muſes & Philoſtrates*, gedrukt by Abel Langelier. In drie Boeken zyn meer dan hondert en dertig afbeeldingen van verſcheide Meeſters.

Theodorus de Bry heeft verſcheide ſtukken gegraveert tot een Boek gedrukt te Oppenheim in het Jaar 1614, handelende van de Wreedheeden der Spanjaarden in de Weſt-Indien: de Titel is *Narratio Regionum &c.*

Les Fables d'Eſope Phrigien, moreliſées. Dat Boek behelſt hondert neegen en zeſtig ſtuks. Ook ziet men de Fabelen van Eſopus in het Grieks met Figuuren in hout ſneê na de Teekeningen van *Titiano.*

Het Pontificaal van Clement den VIII, gedrukt te Romen in het Jaar 1595, verrykt met hondert een en vyftig Figuuren, geteekent en gegraveerd door *Franciſco Villamena* en *Camillo Grafico.*

Harmannus Schedel is de naam van den Schryver van de Cronyken der Cronyken, of de Zee

der Geschiedenissen. Dit is een groot Volumen, waar in een meenigte Figuuren zyn in hout sneê en gedrukt in het Jaar 1493.

Antonio Pluvinel, Onder-Gouverneur van Lodewyk den XIII, heeft een Boek gemaakt, voerende tot Titel: *Instruction du Roi en l'exercice de monter a Cheval*, met Figuuren versierd, na de Teekeningen van *Crispyn de Pas*, te Parys gedrukt in het Jaar 1626, waar van een en zestig stuks zyn.

Statuiten der Ridder Orde van Maltha van den Groot-Meester Verdale, door Paus Sixtus den V. tot het Kardinaalschap verheeven. Dat Boek behelst neegen en dertig Figuuren van *Philippe Thomassin*.

Ludovico Dolle is bekent door zyn Boek genaamd *d'Improse nobile & ingeniose di diversi Princivi*, gedrukt te Venetien by Girolamo Porro in het Jaar 1568, inhoudende drie en zeeventig Figuuren.

Joannes Paulus Galuccius, is bekent door zyn Boek genaamd *Theatrum Mundi & Temporis*. Dat Boek inhoudende dertig Anatomische Figuuren is te Venetien gedrukt in het Jaar 1589.

Tables Philosophiques van Louis Lesclaches, geraveert door *Fr. Chauveau* en *P. Richer*, inhoudende elf stuks.

Achille Madezzo Bolognese is bekent door zyn Italiaansch Boek over de Schermkonst, gedrukt te Modena in het Jaar 1536 in het zelve zyn vyf en tachtig Figuuren in hout-sneê.

Gabriël Simeon Florentyn, tot zyn Boek der Aloude doorlugtige waarneemingen, gedrukt te Lions

Lions in het Jaar 1558, met Figuuren in hout fneê ten getale van hondert en drie.

La Delie. Dat Boek is te Parys gedrukt in het Jaar 1564, met zeer fraaye kleine Figuuren in hout ten getale van een en vyftig.

Het Boek der Oudheeden van Parys door Gillis Corrozet, gedrukt in het Jaar 1588, inhoudende vyftig ftuks.

Romeinfche Oudheeden 't zelve is een Boek in het Italiaanfch door *Bernardo Gamuccio da San Gimignano* en behelft neegen en dertig ftuks.

Een ander in het Spaanfch, met zeeven en zeftig.

Een dito in het Spaanfch, vervat zes en neegentig.

Een ander in het Franfch te Romen gedrukt, behelft acht ftukken.

H. Goud, Paltzgraaf en Ridder, heeft na Elsheimer gegraveert, en van zyn eige inventie zyn 'er verfcheide ftukken Nagtgezigten.

De Vonniffen geinventeerd door *J. Uitewaal* en gegraveerd door *Zwaanenburg*, zyn in dertien groote ftukken.

De afbeeldingen der Munten, gefneeden door *Jacobus de Bye.* Dat Boek is gedrukt in het Jaar 1617 en behelft zeeventig ftuks.

Livre de Portraiture, of Portret Boek van *Jacques Palm*, te Venetien gedrukt by Marc Sadeler, in het Jaar 1606, dit is van zeftien ftuks.

Een ander Boek van Portretten van Jean Gelée, by Viffcher, is van vier en twintig ftuks

Een ander dito van *Gio Orlardi* een Romein, is van zeeven en veertig ftuks, in het Jaar 1609 gedrukt.

Nog een dito van *Gio Valesio di Andrea Vacario Romano*, zynde van vier en twintig ſtuks.

Een ander dito van *Franciſco Cuſti*, in het Jaar 1633, van zeſtien ſtuks.

Een Boek met Portretten van *Luigi Ferdinand*, na *Franciſco Bologne*.

Een Boek met Portretten, door *Jean Couſin*, gedrukt by Guillaume le Bé 1642.

Een dito van *Guerchin*.

Een van *Peſne* na den heer *Pouſſyn*.

Een Wapen Boek van verſcheide Meeſters, welke meerendeels haare naamen niet gezet hebben, eenige in hout-ſneê en andere op koopere Plaaten.

Het Boek van *Marc de Vulſon de la Colombiere* over de gemelde weetenſchap, is te Parys gedrukt, by Melchior Tavernier met Figuuren van *Abraham Boſſe*, *Gregoire Huret*, *Franc. Chaveau*, *Nic. Cochin* en andere.

Men ziet Italiaanſche Theſes van verſcheide Meeſters, welke gegraveert zyn door *Valerianus Regnartius*, na *Gio Nicolo Creſſius*, *Gio Paulo Blancus da Milano*, *Andrea Vicentino*, Anno 1593. *Lucas Ciamberlanus* na *Angelo Barleſio da Caldarone*, *Raphaël Guidi* na *Anaſthaſio Fontabuono*, *Andrea d'Ancone*, *Ambroſio Brambilla*, Rome 1582, van *Joan Frederik Greutter*, na *Andrea d'Ancone*, van *Charles Audran*, na *Alexander Vajanus*, en een meenigte andere.

Ook zyn 'er veelderlei Schriften gegraveert, door *D. Hopfer*, *Jan Sadeler* en *Hironimus Wirix*, na *Melchior Medelic*, in het Jaar 1608, als meede van verſcheide Schryfmeeſters van Haarlem. Insgelyks van *Jacques Raveneau*, Schryfmeeſter, in het Jaar 1644 geſneeden door *Simon Sa-*

Savery, *Guillaume le Gagneur Angerin*, van *Philippe Limosin*, van Parys met zyn Portret door *Fr. Chauveau* in het Jaar 1646. Petre, geswooren Schryfmeester te Parys. Zyn Boek is gesneeden door *R. Cordier d'Abbeville* in het Jaar 1647. *Louis Bardebor*, zyn Boek is gesneeden door den zelven *Cordier d'Abbeville*; *Robert Vignon*, zyn Boek is gesneeden door *Simon Fisius*; *Joan Lalbrak* heeft een stuk gesneeden na *Philip Limosin*, Schryfmeester.

Laaten wy tot andere onderwerpen overgaan, en doorloopen de Steeden en Landkaarten. De eerste groote Kaarten van Vrankryk zyn die van *Gerard Mercator*, (Cosmographus) Waereldbeschryver van den Hertog van Kleef en Gulik, gedrukt te Doesburg in het Land van Kleef, ten getale van twaalf stuks.

Steeden en Landkaarten, door verscheide Meesters.

Van *Cornelis Dankerts* van Amsterdam, *Nicolaas Sanson*, *Hendrik Hondius*, *Everard Simons*, *Hamer Suelt*, *Duval*, *Jean Sanson*, *Jean Boisseau*, *Melchior Tavernier*, *Gaspard Baudouin*, *Cloppenburgius*, *Nicolaas* en *Joan Visscher*, beide van Amsterdam, *Isaac Massa* en *Abraham Groos*.

Van *Nicolaas Sanson* zyn Kaarten van het Roomsche-ryk en der Britse Eylanden, van Vrankryk, Spanjen en Italien, verdeeld in Provintien en Gouvernementen, met het oude Itinerarium of Reisbeschryving.

De Steeden en Kasteelen van Vrankryk ziet men gesneeden door *C. Chatillon*, *J. Boisseau*, *Melchior*

Tavernier, *Matthieu Merian*, *Israël Silvestre* en *I. Poinsart* enz.

Groote Steeden in Perspectief.

De Stad Romen ziet men door verscheide Meesters gegraveert: namentlyk *Etienne du Perac* in het Jaar 1554, voor Laurens de la Vacherie te Romen.

De Stad Romen door *Gio Battisto di Rossi* in 't Jaar 1640.

Idem van *Francisco de Paoli.*

Idem van *Ant. Tempesta.*

Het zelve van *Israël Silvestre* en van *J. Boisseau.*

Verscheide Plaatsen, Kerken en andere byzonderheeden van Romen na *Bramante*, *Antonio San Galio*, een Florentyner, *Michel Angelo*, *Girolamo da Vignola*, *Pietro Ferrario*, beide Schilders en Architecten, *Nicolaas van Aalst* voor de Kerken van Romen in het Jaar 1600, *Jacques de la Porte*, uitvinder van de Vloer der Gregoriaanse Capelle in het Jaar 1588, met het binnenste van de Capelle.

Parys en eenige andere Steeden in het groot.

Parys in hout-sneê ten tyden van Lodewyk den XII.

De Stad Lions door *Saint Maupin*, in het Jaar 1625.

Reims door *Hugues Picard*, na *Hugues Cellier.*

Rochelle van *Du Carlo*, 's Konings Ingenieur en Waereldbeschryver door *Melchior Tavernier* in 't Jaar 1628.

De Stad Roüen door *Jean Gombaud*, 's Konings Ingenieur.

De

De Kerk der Jesuiten in de ſtraat van St. Antonius door *Edme Moreau*, in het Jaar 1647.

De Jesuiten Kerk te Antwerpen door *Petrus Huyſſens* van Brugge een Jesuit: de Prent is geteekent en gegraveerd door *J. de la Barre*, een Glasſchilder.

De Stad London door *Jooſt Hondius* te Amſterdam in het Jaar 1620.

Cracouw door *Mattheus Merian* 1627.

Antwerpen door *J. Baptiſt de Vries* te Amſterdam.

Neuremberg door *Petrus Kerius* 1619.

Eenige andere groote Steeden, alle in zeer groot Formaat van verſcheide Blaaden.

Florence door *Stephanonie.*

Marocco door *Adriaan Matthan.*

Praag door *Gilles Sadeler.*

Gent door *H. Hondius.*

Napels door *Alexandro Baratta.*

Genua door *Giovanni Orlandi* in het Jaar 1637.

Bologne door *Floriano del Buono Bologneſe* in 't Jaar 1636.

Keulen door *Hendrik Hondius.*

Hamburg door *Arnold Peterſen.*

Verzaameling der voornaamſte Steeden des Waerelds. Dat Boek voerd' tot Titel *Le Vere imagini & deſcritione delle piu nobili Citta del Mundo*; te Venetien by Donati Bertelli Anno 1569. Die verzaameling is door *Guil. Ballino* gegraveerd, inhoudende een en zeeventig ſtuks.

Amſterdam. Dat Boek is een verzaameling van Beelden en Sieraaden van het Stadhuis te Am-

ſterdam, meeſt in marmer gehouwen door *Artus Quellinus*, gedrukt in het Jaar 1595 hier van zyn acht en veertig ſtuks.

De Stad Cremona met de Conterfeitſels der Hertogen en Hertoginnen van Milaan, geteekent door den Ridder *Antonio Campo*, een Cremoneezer, en geſneeden door *Agoſtino Carraccio*: zynde hier van twee en veertig ſtuks.

Beſchryving van alle de Nederlanden door *Luigi Guïccardini*, Florentyns Edelman, met Geographiſe Kaarten van dat Land, en verſcheide gezigten van Steeden, natuurlyk afgeteekent. Dat Boek is te Antwerpen gedrukt by Chriſtoffel Plantyn in het Jaar 1582.

Het Boek van kleine Geographiſe Kaarten gedrukt te Amſterdam by Cornelis en Nicolaas Viſſcher in het Jaar 1602: hier van zyn hondert zeeven en zeeventig ſtuks.

Hier op zullen wy laaten volgen de Zinſpreuken, Zinnebeelden en Waapenſchilden met Zinſpreuken, door *Didacus Savedra Faxardus Eques*, in zyn Boek in Folio, gedrukt te Bruſſel in het Jaar 1644, inhoudende hondert onderwerpen van *J. Dancot*, na *Erasmus Quellinus*.

Onderwerpen van Spreekwoorden en Snaakeryen, in een Boek vergadert door *Jacques Lagniet*, zynde twee hondert en neegen ſtuks.

De Emblemata's of Zinnebeelden van Horatius door *Ottho Venius*, gedrukt te Antwerpen en beſtaan in hondert en dertien ſtuks.

De Zinnebeelden van de Goddelyke, en ook de ydele Liefde: de eerſte inhoudende hondert en vier en twintig ſtuks en de andere zeſtig.

Het Boek van Dom *Hermando de Acueva*, tot Ti-

Titel voerende *El Cavallero determinada &c.*, gedrukt te Antwerpen met Figuuren in 't Jaar 1591, hier van zyn twee en twintig ſtukken.

Juan de Yciar: van deeze is het Boek genaamd *Arte Subtiliſſima*, en tot Schriften gedrukt te Saragoſſa in 't Jaar 1550. Dat Boek is zeer raar en behelſt zes en tagtig Figuuren.

De Zinnebeelden van *Alciates*, in houte Plaaten, gedrukt te Lions in het Jaar 1564.

De Zinnebeelden van *J. Velde* met Neederduitſche vaerſen, beſtaande in drie en zeſtig Figuuren.

Een Boek met Zinnebeelden en Chriſtelyke Zinſpreuken van *Georgette de Montenay*, gedrukt te Lions in het Jaar 1571, waar van twee hondert en zeven ſtuks zyn.

De Zinnebeelden van *Florentius Schoonhovius*, Regtsgeleerden te Dantzik, zynde een Latynſch Boek, gedrukt in het Jaar 1618, beſtaande in zes en zeventig ſtuks.

Item van *Jean Mercier*, een Regtsgeleerde, met Latynſche vaerſen. De onderwerpen zyn geſneeden ten getale van twee en vyftig ſtuks door de *Queys*.

De Zinnebeelden van 's Waerelds beloop, uit het Hoogduitſch door Andries Frederick vertaalt en gedrukt te Frankfort by Abraham Paccard in het Jaar 1617, ten getale van acht en tachtig.

Heldhaftige Zinſpreuken van *Claude Paradin*, Kanonnik van Beaujeu, gedrukt te Lions in het Jaar 1557, in houte Plaaten.

Paris Leſchieri; van hem is het Boek ten Titel voerende: *Idea di un Principe*, gedrukt te Ve-

netien in het Jaar 1648; waar van hondert drie en twintig Figuuren zyn.

Jeronimo Ruscelli; van deeze is een Boek met Zinspreuken, welke geïntituleert is *Impresse Illustres*, met een ander Tractaat, gedrukt te Venetien by *Francisco di Francheschi Senese* in het Jaar 1584, waar in hondert en zeeven en twintig Figuuren van *Giacomo Franco*.

Gabrielis Rollenhagii Selectorum Emblematum Centuria, gedrukt te Utrecht Anno 1613; de hondert Figuuren van 't zelve zyn gesneeden door *Crispyn de Pas*.

De Gebroeders *Melchior* en *Mattheus*; van hen is het Boek met Zinnebeelden tot het Cænotaphium van den Keizer Ferdinand den III. in het Jaar 1657, bestaande in neegen en veertig Figuuren.

Zinnebeelden der Liefde is een klein Boekje, tot Titel hebbende *Emblemata Amatoria Georgii Camerarii*, gedrukt te Venetien in het Jaar 1617 met Latynsche Vaersen agter ieder Figuur, ten getale van zeeven en zeeventig.

Wapenschilden der doorlugtigste Huizen van Duitschland. In twee banden door *Johan Sibmachon* van Neurenburg, gedrukt in het Jaar 1605 en 1609. Het eerste Boek behelst twee hondert zes en twintig stukken en het tweede hondert zeeven en vyftig.

Een klein Wapenboek in Octavo, waarin neegen en zeeventig stuks.

Gedenkpenningen van Keizers, in 't graauw, met de Geschiedenissen van hun leeven in het Frans, Anno 1557, hier van zyn hondert en vier en dertig stuks.

Een ander Boek voerende tot Titel *C. Julius Cæ-*

Cæsar, sive Historia Imperatorum &c., gedrukt te Bruſſel, Anno 1563. Dit vervat zes en veertig ſtuks in kopere Plaaten.

Laaten wy nu eens de werken van eenige Neederlandſche en andere Meeſters doorloopen.

Jacobus Dach, een Hoogduitſch Schilder; deeze zyn Portret was door zyn Diſcipel *Petrus Iſach* geteekend. Zyne werken beſtonden in vier en veertig ſtuks, geſneeden door *J. Saenredam*, *Lucas Kilian*, *Gillis*, *Joan* en *Raphaël Sadeler*.

Joſeph Heyntsz, Schilder; van deeze zyn dertien ſtukken gegraveerd door *Lucas Kilian* en *Gillis Sadeler*.

Jooſt van Wingen. De werken na deezen Schilder beſtaan in acht en twintig ſtuks door *Chriſpyn de Pas*, *Raphaël* en *Jan Sadeler* gegraveerd.

Pierre Candide. De werken na deeze gegraveert zyn twee en dertig ſtuks door *Lucas Kilian* en de *Sadelers*

Frederik Zuſtris. Van deeze zyn twaalf ſtukken door de *Sadelers* en *Dominicus Cuſtos* gegraveert.

Jan Muller. De werken van deezen Meeſter, by den Heer Abt des Marolles, beſtonden in vier en vyftig ſtuks van eigen uitvinding gegraveert, als meede na *Michel Miereveld*, *P. Rubbens*, *Pieter Iſach*, Schilder des Konings van Denmarken, *Cornelis van Haarlem*, *Theodoor Bernard*, *Bartholomeus Spranger*, *Jan Speckert*, *V. Mandere*, *Adriaan de Vries* uit 's Hage, en *Lucas van Leyden*.

Bartholomeus Spranger. De werken van deezen Schilder behelsden vier en veertig ſtuks, geſnee-

ſneeden door *J. Muller*, *Gillis*, *Jan* en *Raphaël Sadeler*, *Lucas Kilian*, *Peter de Jode*, *Zacharias d'Olende*, *Jacobus de Gheyn*, *Cornelis Cort*, *Hendrik Goltzius*, *Jacques Mathan* enz.

Theodorus Kruger heeft het volgende gegraveert: het Leeven van St. Jan door *Andrea del Sarto*; het Avondmaal onzes Heere van den zelven; eenige Theſes na *Jan Lanfranc*, den Ridder *Borgheze* en *Andre d'Ancone* enz.

Jan Saenredam. Van hem waaren hondert twee en dertig ſtukken, waar van eenige door hem uit eigen vinding geſneeden: hy heeft de Aanbidding der drie Koningen in drie groote Blaaden na *Carel van Mander* gegraveert; het Portret van *Karel van Mander* na *H. Goltzius*, en dat van *Abraham Bloemaert*.

Lucas Voſterman. Van hem is zyn Portret door *Jan Livens* geteekent en door *Franc. van den Wyngaerden* geſneeden; hy heeft gegraveert na *Adriaan de Vries*, *Phil. de Champagne*, *Daniel du Moutier*, *P. Rubbens*, *Jacques Tintoret*, *Gerard Zeghers*, *Raphaël d'Urbino*, *Abraham Diepenbeek*, *Hann. Carrache*, *André del Sarto*, *Guido Rheni*, *Horatio Gentili* enz.

Frans Floor of *Franciſcus Florus*, een Neederlandſch Schilder, heeft zelfs gegraveert, en na hem hebben de volgende geſneeden; naamentlyk *Ant. Wirix*, *Cornelis Buz*, *Philippus Galle*, *Jacobus Spinthuſius*, *Cornelis Cort* enz.

Ant. Blockland, deeze Schilder heeft tot Graveurs gehad *Philippus Galle*, *Hendrik Goltzius* enz.

Petrus de Jode Graveur en Teekenaar, Diſcipel van Goltzius, heeft langen tyd te Romen geſneeden en ſtierf in het Jaar 1634. Van hem

en

en zyn Zoon waaren drie hondert en drie en zeeventig ſtuks. Zy hebben 'er veele van eige inventie geſneeden, behalven ook veel na *Titiano*, *Alexander Caſolan da Sienna*, *Robert Nolanus* genaamd *Collyns*, zynde een Beeldhouwer, *Artemiſia Gentileſca*, Napolitaans Schilder, *P. van Mol*, *Ant. van Dyk*, *Jacques Nelfs*, *P. Rubbens*, *Adriaan Souter* enz.

Jean Battiſte Barbe heeft gegraveert na *Theodore van Lo*, *Cornelis Galle*, *Franciſque Franc*, *Joan B. Puggius*, *Patricius Genevenſis* enz.

Van *Adam Elsheimer* Schilder, zyn zeeven en twintig ſtuks gegraveert door *Magd. Pas*, *Pieter Soutman*, van Frankfort, *Simon Friſius* enz.

Van *Joan Rottenhamer*, Schilder, zeſtien ſtuks, geſneeden door *Gillis*, *Raphaël* en *Juſtus Sadeler*, *Wolfgang*, *Kilian* en *Andries van der Borcht*.

Van *Matthias Kager*, Beyerſch Schilder, drie ſtukken geſneeden door *Raphaël Sadeler*, *J. Reichel* uit Beyeren en *Lucas Kilian*.

Jonas Suyderhoef heeft verſcheide Portretten na eige Teekening geſneeden, als meede na *P. du Bordieu*, *J. Verſpronck*, *Frans Hals*, *Boudrigien*, *Rembrand*, *J. de Vos*, *Michiel Miereveld*, *J. van Schorten*, *Nicol. van Negeren*, *A. van Oſtade*, enz.

Van *J. van de Velde* Plaatſnyder, zyn veertig ſtuks van zyn eige inventie, en na *Molyn*, Zinnebeeldige Landſchappen, ook zyn van hem Portretten, welke hy geſneeden heeft na *Adriaan Soutters*, *Iſach*, *Iſays* enz.

Van *Cornelis Viſſcher*, Plaatſnyder, waaren drie en zeeventig ſtuks, waar van hy verſcheide geinventeert, en andere, die hy onder beſtier van *Adriaan Brouwer* en *van Oſtade* enz. geſneeden heeft.

Na

Na hem heeft *Jan Visscher* ook eenige ſtukken gegraveert, als meede na *Berghem. P. Berghem* en *Nic. Visscher* hebben dezelve werken uitgegeeven.

Danker Dankers heeft gegraveert na *Pieter Nolpe*, *Gerard Seghers* en *Peter de Jode* Junior.

Van *A. van Oſtade*, Neederlandſch Schilder en Graveur, waaren zes en dertig ſtuks, en verſcheide na hem gegraveert.

Abraham en *Cornelis Bloemaert*, Vader en Zoon, Neederlandſche Schilders, hebben veele werken gemaakt, welke zy zelfs geſneeden hebben, en die na hen gegraveert zyn, ook hebben zy na andere vermaarde Schilders geſneeden.

Daarenboven is 'er geweeſt *Fredrik Bloemaert*, Abrahams Zoon. De Catalogus van haare werken is hier vooren aangehaalt.

Lucas en *Wolfgang Kilian* Plaatſnyders, hebben drie hondert vier en twintig ſtuks gegraveert, ten deelen eige vinding en ten deelen na de Teekeningen van *Jan Rottenhamer*, *Jean Reychel*, uit Beyeren en *Matthias Kager* uit het zelve Keurvorſtendom, *Hubert Gerard*, Neederlandſch Beeldhouwer, *Dominicus Cuſtos*, *Jacques Palma*, *Franciſco Baſſan*, *Joſeph Heintz*, *Nicolas van Hoey*, *Raphaël Cuſtos*, *Guill. Hokennauwer*, *Barth. Hopfer*, enz.

Jacobus en *Theodorus Mattham* van Haarlem, Plaatſnyders; de werken van deeze Meeſters beſtaan in twee hondert en vyf gegraveerde ſtukken van eige inventie en na andere; ook hebben anderen na hen gegraveert, gelyk *G. G. A W.* van wien groote Koppen van St. Petrus en Paulus zyn.

J. Mattham heeft werken gemaakt na *Goltzius*, *Joseph Arpinas*, *Carel van Mander*, *Jan Havemans*, *Jacobus Tintoret*, *Frans Hals*, *Paulus Moreelzen*, enz.

Marten de Vos. Na deeze hebben de drie *Sadelers* veel gegraveert, als meede *Adriaan* en *Jan Collaert*, *J. B. Barbé*, *Cornelis* en *Theodorus Galle*, *Jacobus de Bye*, *Crispyn de Pas*, *Jerônimus*, *Ant.* en *Jan Wirix.* Zyne voornaamste werken bestaan in het Leeven van Christus, dat van de Maagd Maria, de Geschiedenissen van het Boek der Schepping, de Kluizenaars en een groot getal andere stukken.

Van *Cornelis*, *Theodorus*, *Philippus* en *Cornelis Galle* Junior, zyn vier honder neegen en veertig stuks door hen gegraveert, van welke verscheide na haare eige Teekeningen zyn, en andere na *J. B. Paggius*, *Patricio* van Genua, *Anselmus van Hallt*, *Ventura Salimben*, *Erasmus Quellinus*, *Egbert van Panderen*, *Joost de Momper*, *Julio Romano*, *Luca Penni*, enz,

Pieter Breugel, Neederlandsch Schilder. Zyn Portret is gegraveert door *Gillis Sadeler* na *Bartholomeo Spranger*. Na hem hebben gegraveert *P. Perret*, *Jeronimus Koek*, *Jeronimus Bosch*, Schilder, *Hans Bol*, *Hendrik Hondius*, enz. van *Breugel* en *Jeronimus Bosch*, zyn 'er tot hondert en zestien stuks.

Cornelis Schut, Schilder van Antwerpen, heeft verscheide stukken van zyn eige uitvinding geëtst, en andere stukken van hem zyn gegraveert door *Lucas Vosterman*, *Jan Popels*, *Paul Ponce*, *Jean Witdouks* en *R. Eynhouck*.

Marten Heemskerk Neederlandsch Schilder, heeft veel uit eigen vernuft gegraveert; namentlyk

mentlyk, verscheide Geschiedenissen uit de Heilige Schrift, en andere Zinnebeeldige stukken. Men ziet vier hondert neegen en veertig stuks door hem gegraveert en na zyne Teekeningen door *Philip Galle*, *Gerard de Jode*, *Muller*, *Cornelis Cort*, *Jeron. Koek*, enz.

Nicolaas Bruyn. Deeze zyn klein werk bestaat uit hondert drie en twintig stuks, ten deelen eige inventie en ten deele na *Marten de Vos*. Hy heeft de St. Cecilia in het klein gesneeden, gelyk ook het Lyden Christi na *Goltzius*.

Antony Waterlo heeft Landschappen gesneeden, ten getale van hondert drie en vyftig stuks.

Visschen en andere Gediertens.

De Historie of beschryving der Visschen met derzelver afbeeldingen door *Guillaume Rondelet*, gedrukt te Lion in het Jaar 1558.

De Beschryving der Vogelen van *Pierre Belon* van Mans, gedrukt te Parys in het Jaar 1655.

De Beschryving der Gediertens en Vogelen, gedrukt te Zurich in het Jaar 1560, by Christoffel Froschouer.

Een Boek van gekurven en andere Dieren, gedrukt te Straatsburg in het Jaar 1546.

Een Boek inhoudende zestig afbeeldingen van Gediertens, gedrukt te Zurich in het Jaar 1553

Een Jagtboek, ten Titel voerende *Venatus & Aucupium icones* enz., gedrukt te Frankfort, Anno 1582, waar in neegen en dertig stuks.

Een Boek voerende tot Titel *de Monstrorum*

Na-

Natura Libri duo, gedrukt te Padua in het Jaar 1634. met de Prentverbeeldingen na de Teekeningen van *J. B. Besson* en gegraveert door *M. D.* ten getale van vyf en vyftig ſtuks.

Lykſtatien.

Cornelis Galle heeft gegraveert na *Jacques Francard*, Architect des Konings van Spanjen, de Lykſtatie van den Aartshertog Albert te Bruſſel in het Jaar 1623.

Ook die van Keizer Karel den V.

François Hoogenberge en *Simon Nouellan*, hebben de Lykſtatie van Frederik, Koning van Denmarken, gegraveert.

Lykſtatie van den Paus Sixtus den V., gedrukt te Romen ter Drukkery van het Vaticaan, in de Italiaanſche Taal in het Jaar 1591, verrykt met Figuuren van *Jean Lanfranc*, gegraveert door *Villamena* en *Theodorus Cruger*.

De Lykſtatie van den Heere van Brederode door *van Vianen* is van het Jaar 1615.

Geeſtelyke Stukken.

Het Boek van het Lyden Chriſti van *Rigman Phelesius*, gedrukt te Straatsburg by Jan Knobſouch, is zeer raar, en behelſt vyf en twintig ſtuks.

Epiſtelen en Evangelien in het Italiaanſch met houte Plaaten. Dit Boek is in Folio gedrukt te Venetien in het Jaar 1570. Daar zyn honderd en veertig Figuuren in, zeer raar.

De Leere der Zeeden door den heer le Roi, van Gomberville. Dat Boek is verrykt met

honderd en tien Figuuren van *Pierre Daret* na *Ottho Venius*, gedrukt te Parys in het Jaar 1646.

De Heremiten en Hermitinnen van de *Sadelers*.

De Heiligen van Beyeren door dezelven.

Natalis in Evangelia, in Folio De Figuuren zyn van *Wirix*.

Joannes David, Priefter der Societeit Jefu, tot zyn Boek met naame *Veridicus Chriſtianus*, gedrukt te Antwerpen in het Jaar 1601, inhoudende honderd kopere Plaaten.

Henricus Oræus Aſſchein, is bekent door zyn Boek, voerende ten Titel *Viridarium Hieroglifico-morale*. Waar in acht en tachtig Hieroplifiſe Figuuren, gedrukt te Frankfort in het Jaar 1619.

Het Lyden Chrifti in Latynſche vaerſen beſchreeven, met houte Plaaten van *J. Aman*. Dit Boek is gedrukt te Amfterdam in het Jaar 1623, inhoudende vier en zeftig ftuks.

'Er zyn twee Bybels in Octavo van verſchillende drukken, in het een zyn vier en zeftig ftuks en in het ander vier hondert en twaalf, alle in hout ſneê.

Ook zyn 'er verſcheide andere Boeken van den Bybel met afbeeldingen in hout-ſneê en op koper.

Horatius Borgianus heeft ftukken van zyne Teekeningen geſneeden en het Boek Geneſis na *Raphael* gegraveert.

Van *Andreas Boſcholus*, Florentynſch Schilder, is een Paſſie in veertien ftuks gegraveert door *Peter de Jode*.

Jan Speccard, Schilder, heeft zeeven ftukken van de Maagd Maria gemaakt, waar van zes door

door *Gillis Sadeler* en de zeevende door *Pieter Perrot* gegraveert.

Christophorus Swart, Schilder van Munchen, heeft neegen stukken gemaakt, dewelke de eindens van het Lyden zyn, door *J. Sadeler* gesneeden.

Jacobus Lanco, een Pool, heeft het leeven van St. Jacobus in zestien stukken gesneeden.

Cherubino Alberti heeft een groote Tabernakel na de Teekening van *Rosso* gesneeden en een stuk op den Blixem na *Andrea del Sarto*.

Het groot stuk van het Avondmaal van *Andrea del Sarto* is door *Theodorus Cruger* gegraveert.

De groote Paulus Bekeering van *Francisco Salviati*, door *Franc Floor* geteekent en door *Æneas Vicus* gegraveert.

De werken der Barmhertigheid van St. Cecilia; een groot stuk van *Dominikyn*, gegraveert door *R. a Persyn*.

Een H. Maagd Maria tusschen Heiligen van St. Dominicus Orde, van *Michel Angelo da Carravagio*, gegraveert door *Lucas Vosterman*.

Boeken en gevolgen van Architectuurwerk.

De tien Boeken van *Vitruvius* over de Bouwkunde, uit het Latyn in het Italiaansch vertaalt, met aanteekeningen en Figuuren van *Cæsar Cæsarino*, inwoonder van Milaan, opgedraagen aan den Koning François den I., en gedrukt in het Jaar 1515.

Marcus Vitruvius Pollio, een oud Romeinsch Schryver, in het Fransch vertaald en aan den Koning Hendrik den II. opgedraagen, te Parys gedrukt in het Jaar 1572, en verrykt met veele Prentverbeeldingen in hout-sneê.

Alexander Francine, Ingenieur van den Koning van Vrankryk, heeft een Boek over de Architectuur uitgegeeven, gedrukt by Melchior Tavernier in het Jaar 1631 en gegraveert door *A. Bosse* in vyf en veertig ſtuks.

Een Boek over de Architectuur volgens *Vitruvius*, waar van de Figuuren gegraveert zyn door *Jean Mauclerc*, Heere van Ligneron, en in het ligt gebragt door *Pierre Daret*, 's Konings Graveur, by hem gedrukt te Parys in het Jaar 1648.

Vignola, of de Reegels van de vyf Ordens der Bouwkunde, zynde een nieuwe overzetting, by Pierre Mariette in het Jaar 1633, behelzende verſcheide Prentverbeeldingen.

De manier van wel te Bouwen enz. door *le Muet*, Architect, gedrukt te Parys by François Langlois, inhoudende verſcheide Prentverbeeldingen.

Perſpective Pratique, door een Paryſe Jeſuit, gedrukt in drie Deelen, by Melchior Tavernier en François Langlois in het Jaar 1642, inhoudende meer dan drie honderd kopere Plaaten.

Mathurin Josse van la Fleche, is bekent door zyn *Perſpective poſitive* van *Viator*, in 't Latyn en Franſch gedrukt te la Fleche in het Jaar 1635 met vyf en vyftig Figuuren; als meede

Charles Rouelles, Kanonnik van Noyon, door zyn Boek geintituleert, *Geometri Pratique*, gedrukt te Parys in het Jaar 1609, met Prentverbeeldingen in hout-ſneê.

Poliphilus Zancarli, heeft twaalf ſtukken Antiek Lofwerk tot Frieſen geſneeden.

Eduard en *Robert Peacke* hebben Ornamenten tot Frieſen gegraveert, Anno 1640.

Pier-

Pierre Leveillé van Orleans, heeft te Romen Antieke ſtukken geſneeden.

Criſpyn de Pas heeft een Boek voor Schrynwerkers gemaakt, te Amſterdam, Anno 1642.

Bernardino Radi Cortoneze heeft een Boek van Teekeningen tot Grafſchriften geſneeden.

Jean Barbé is bekent om zyn verhandeling van de Architectuur voor Autaaren en Schoorſteenen, gegraveert door *Abraham Boſſe*, in het Jaar 1633.

De Boeken der Architectuur betreffende, zyn in het ligt gegeeven door *Serlio* die de veele buitenmaatige werken niet konde verdraagen, welke door eenige ſlegte Graveurs uitgegeeven wierden.

Antonio Labacco bragt ook ter Pers alle de Antieke Cornisſen met hunne Capitteelen: *Vignole* gaf ook zyn werk uit, waar door al 't geen de andere verwart hadden te regt gebragt wierd: dit Boek van de vyf Ordens der Bouwkunde wierd te Romen in het Jaar 1602 gedrukt.

Antoine Pierrets heeft een Boek uitgegeeven over de Architectuur, betreffende de Deuren en Schoorſteenen, te Parys gedrukt in het Jaar 1647.

Jan Cottelle, 's Konings Schilder, heeft een Boek uitgegeeven, behelzende verſcheide Ornamenten tot Plafonds en andere Plaatſen. In het begin ſtaat het Portret van Mevrouw de Princeſſe van Guemené. Dit ſtuk is gegraveert door *François Poilly*.

Jacobus van Kampen, Heere van Randebroek, wierd een weergaloos Architect genaamd, weegens zyn Boek van de pragtige Gebouwen, wel-

ke te Amsterdam gevonden wierden, door Dankers in het Jaar 1661 uitgegeeven.

Twee Boeken van de Architectuur, het een in hout-snee en het ander in 't koper: het eerste behelst acht en vyftig Prentverbeeldingen, het tweede tot Titel voerende het roer van *Ambroise Bachet*, Capitein en 's Konings Ingenieur, enz., dient tot de Krygsbouwkunde, gedrukt te Melun in het Jaar 1598. het vervat meer dan hondert Figuuren.

Andrea Palladio in het Fransch overgezet, waar agter een verhandeling der vyf Bouwordens, enz. Dat Boek is by Edme Martyn gedrukt in het Jaar 1650 en behelst verscheide Figuuren in hout-snêe.

Het zelve vertaald door den heer *le Muet*, geteekent en in koper gesneeden by *François Langlois* te Parys, behelst vyf en zeeventig stuks.

Van *Dominico Fontana*, Architect van den Paus, is een Boek van de overvoering van het Obeliscus van het Vaticaan, onder de Pausselyke Regeering van Sixtus den V., gedrukt te Romen in het Jaar 1590 en gegraveert door *Natalis Bonifacio da Sibenico*. Dit Boek vervat neegentien stukken.

Jacques Androüet du Cerçeau, heeft een Boek gedrukt te Parys in het Jaar 1576, van alle de fraaiste Gebouwen van Vrankryk, waar by hy nog andere voegde. Dat Boek behelst honderd drie en neegentig stuks, ook heeft hy Ruïnen van Romen, Harnasschen en Zeegeteekenen gesneeden.

Jean Marot, Architect, Teekenaar en Graveur, heeft aanmerkelyke werken over de Architectuur gemaakt, zoo van zyn eige Tee-

Teekeningen als van die der Heeren *Mercier*, *Franc. Manſard*, *Metezeau*, *le Vau*, *la Vallée*, Architect en Beſtierder der Gebouwen van de Koningin van Zweeden, van den Abt van *Saint Martyn*, de Heeren *le Pautre* en *Gamare*, den Pater *Deyant*, Jeſuit, den Heer *Bruyant*, enz. Hy en zyn Zoon zyn in de fraaiſte Huizen van Vrankryk Architecten geweeſt. In het eerſte Deel heb ik een Catalogus van het geen door hen gegraveert is, gegeeven.

De Juſtiniaanſe Gallery. Dat Boek behelſt drie hondert een en twintig ſtukken, geſneeden en geteekent door *Franc. de Queſnoy* van Bruſſel, *Theodorus Mathan*, *Claude Mellan*, *Anna Maria Vajan*, *Judocus de Pape*, *B. de Ballin*, *R. a Perſyn* *Cornelis Bloemaert*, *Joachim Sandrart*, *Triſidius Guidus*, *M. Natalis*, *J. Battiſta Rugerius Bononienſis*, *J. Conin. Il Valeſio*, *Charles Audran*, *Jan Lanfranc*, *Frederic Greutter*, *Franc. Perrier*, en andere zonder naam.

De Ruïnen van Romen in drie en dertig ſtukken gegraveert in het Jaar 1579 door *Gio. Battiſta de Cavaleriis*, na de Teekeningen van *Joan Ant. Doſius*.

Andere Boeken over het zelve onderwerp door *Cornelis Dankerts* en *Jeronimus Koeck*.

Een ander van *Vincenzo Scamozzi*.

Een van *Battiſta Pitonus da Vincenza*.

Een van *Hendrik van Cleef* by P. Galle.

Een ander van *Etienne du Peirac*, gedrukt te Romen by *Gio. Battiſta de Roſſi*, Anno 1639.

Een ander van *Gillis Sadeler*, in 't Jaar 1660.

Antieke Standbeelden en Basrelieven, waar onder eenige van *Polidoor* gegraveert door *Cherubino Alberti*, *Claude Mellan*, de *Sadelers* en *Jan*

Saenredam: ook is 'er een Boek van *Franc. Perier.*

Een ander Boek van Standbeelden, gedrukt te Romen by *Gio. Battista de Rubeis.*

Item een van het Jaar 1585.

Item een van 1641.

Een ander Boek getrokken uit de Biblioteek van *Fulvius Ursinus* te Romen, by *Pietro Stephanoni*, Anno 1570.

Een ander Boek der Doorlugtige Mannen te Romen, Anno 1569.

Een Boek betyteld, *Speculum Romanæ Magnificentiæ.* Dit zyn meest alle Gedenkteekenen van het aloude Romen, bestaande in hondert en achtien Prentverbeeldingen. Alles gedrukt by *Antoni Laffreri* te Romen, Anno 1565.

De Colom van Trajanus; is een Boek in Folio, betytelt *Historia Utriusque Belli Daciæ a Trajano Cæsare Gesti, &c. Romæ ex Typographia Jacobi Mascardi* 1616. In dat Boek zyn met de byvoegzelen hondert zes en zestig stuks.

Wensceslaus Hollar heeft een stuk gegraveert, zynde de Beurs te London.

Michel Colyn, de Beurs te Amsterdam.

Rama Soteranea van *Antonio Bosius*, een Romein, gedrukt te Romen by *Guillielmo Faccietti* in het Jaar 1632, inhoudende twee hondert en neegen kopere Figuuren.

Laaten we eenige Meesters doorloopen en zien de hoeveelheid der Prenten, welke de Heer Abt *de Marolles* gezegd heeft te bezitten. Eerstelyk

Van *Albert Durer* in hout-sneede, twee honderd

derd twee en twintig ſtuks. Van den zelven in het koper honderd en vier origineele ſtukken en verſcheide andere gecopieerde.

Van de werken van *Lucas van Leyden* in koper en hout-ſneê met zyn Portretten en Copyen twee honderd vier en twintig ſtuks.

Van de Meeſters met de Kandelaar en andere twee honderd vyf en twintig ſtuks, waar onder twee Portretten zeer raar.

Van *Julio Bonaſone* honderd vier en veertig ſtuks met zyne Portretten.

Van *Camillo Pracaccino* zes ſtukken.

Van *Pompejo Aquilena* zeeven ſtukken.

Van *Ventura Salimbeni* en *Veſpaſiano Strada*, twee en twintig ſtuks.

Van de *Baſſan's* vier en vyftig ſtuks.

Van *Andrea Boſcoli* Florentyn, neegentien ſtuks.

Van *Leonard da Vinci* twee en dertig ſtuks.

Van *Georgio Mantuano* en van *Diana Mantuana* honderd en dertien, daar in begreepen het groot Oordeel van *Michaël Angelo* en het Antiek Bacchanaal.

Van *Bernardo Paſſerotti* een Romein, welke Anno 1582 leefde, zeeven ſtuks, onder andere de Bruiloft van Iſaac en Rebecca na *Perruzyn*.

Van *Nicolas Beatrice* een Lottheringer, vyftig ſtukken, hy heeft 'er aanmerkelyke na *Raphaël* gegraveert.

Van *Paul Veroneze* twintig ſtuks.

Van *Giacomo Tintoret* twintig ſtuks.

Van *Andrea del Sarto* acht en dertig ſtuks.

Van *Franciſco Parmeſano*, deeze zyne werken beſtonden in honderd vyf en neegentig ſtuks en het Portret van den Autaar.

Van *Cornelis Cort* van Haarlem, honderd vier en dertig ſtuks, zyne werken van *Tempeſta* beſtonden in duizend twee honderd en zes en tachtig ſtuks.

Van *Giacomo Parma* vier en tachtig ſtuks.

Van *Guido Rheni* honderd zes en twintig ſtuks.

Van *Jacques Callot* duizend twee honderd ſtuks, daar in begreepen verſcheide van zyne Teekeningen met de Pen.

Van *Wirix* waaren neegen en zeſtig Portretten.

De Portretten van *Lucas* van Leyden, *Rembrand*, met zeeven ſtuks van *Gouth*, maakten te zaamen veertig ſtuks uit.

Van *Stephano de la Belle*, Florentyner, honderd acht ſtuks.

Van de groote werken van *Nicolaas de Bruyn*, zes en tagtig ſtuks.

Van *Claude Mellan* drie honderd twee en veertig ſtuks.

Van *Abraham Joſſe* vyf honderd acht en neegentig ſtuks.

Van *Wenſeſlaus Hollar* neegen honderd neegen en vyftig ſtuks.

Van *Nanteuil* honderd twee en neegentig ſtuks.

Van *Cornelis*, *Philippus* en *Theodorus Galle* zes honderd zeeventien ſtuks.

Van *Michel Laſne* vier honderd acht en veertig ſtuks.

Van *Pietro di Cortona* vyftig ſtuks.

Van *Iſraël Silveſtre* vier honderd drie en neegentig ſtuks.

Van *François Chauveau* zes honderd vyf en dertig ſtuks.

Van *Jean le Pautre*. vyf honderd en neegentig ſtuks.

Van

Van *Antony van Dyk* twee honderd drie en vyftig ſtuks.

Van *Jacob Jordaans* twee en twintig ſtuks.

Van *Eraſmus Quellinus* zeeven en zeeventig ſtuks.

Van *Abraham Diepenbeek* zeeven en zeeventig ſtuks.

De werken van *Adam de Schelde* en van *Boëtius a Bolſwert*, beſtonden in twee honderd zeeventig ſtuks.

Die van *Lucas Voſterman* in vier en veertig ſtuks.

Die van *Paulus Pontius* in neegentig ſtuks.

Die van *Pierre Balliu* in twee en dertig ſtuks.

Van *Gabriël Adam* en *Nicolaas Perelle* vyf honderd acht en dertig ſtukken Landſchappen.

Van *Jeronimus*, *Joannes* en *Antonius Wirix* zeeven honderd een en veertig ſtuks.

Van *Jan Strado* een Vlaaminger, Academiſt van Florence, drie honderd acht en tachtig ſtuks.

Van *Marten Heemskerk* vyf hondert en tachtig ſtuks.

Van *Jan* en *Theodorus Mathan* twee honderd en dertien ſtuks.

Van *David Teniers*, *Brouwer*, *Quaſt*, *Cornelis Poelenburg* en andere vier honderd zes en neegentig ſtuks Snaakeryen.

Van *Criſpyn*, *Criſpianus*, *Guill. Magdalena* en *Barbara Pas*, waaren acht honderd vyf en neegentig ſtuks.

Van *Michel Dorigny* honderd en vyf ſtuks.

Van *Jacques Androuet du Cerceau* zes honderd en dertien ſtuks.

Van *Thomas de Leu* en *Leonard Gautier* zes honderd neegen en dertig ſtuks.

Van

Van *Pierre Daret* twee honderd en zeftien ftuks.

Van *Jan van de Velde* twee honderd zes en neegentig ftuks.

Van de Oude Meefters, of Meefters met merken in zeven Volumina's vier duizend neegen honderd een en dertig ftuks.

Ook was 'er de Blixem van *André del Sarto*, door *Cherubino Alberti* gegraveert.

De Academie der Schilders door *Pet. Franc. Albert.*

De groote Geflagtboom van de St. Franciscus Orde door *Pieter de Jode* in zeftien groote Blaaden.

Een groote Geflagtboom van dezelve Orde door *Gabriël Faber*, een Franfchman en Procurator derzelve Orde, in het Jaar 1633.

Laaten wy nog eenige Werken onzer Doorlugte Schilders overzien; namentlyk die, welkers Graveurs wy niet genoeg hebben aangetoont.

Van *Julio Romano* waaren twee honderd en zeftien ftuks door hem zelven geteekent en gefneeden, als meede door *Leo Daven*, *Georgio*, *Diana*, en *Adam Mantuano*, *Arezzo Donato Berzelli*, *Michaël Luccenfis*, *Julio Bonazone*, *Pietro Santo*, *Battifta Franco*, *George Pens*, *Beatricius Lotharingus*, *Fr. Boulier*, *W. Hollar*, *Phil. Galle*, *Jan Troyen*, enz.

Balthazar Peruzzi, een uitmuntend Schilder van Sienna, heeft gegraveert een Prent van Hercules, die de Gierigheid van de Zang-Godinnen en den Berg Parnaffus verjaagd.

Do-

Dominico Beccafumi heeft verſcheide zeer fraaye Prenten geſneeden.

Van *Frederico Barrochio* van Urbino, waaren twee en dertig aanzienelyke ſtukken, alle door hem gegraveert of door *Philippe Thomaſſin*, *Theodoor Galle*, *Statius*, *Flamen*, *Laurentius Vacarius*, *Raphaël Guidi*, *Cornelis Cort*, *Ag. Carraccio*, *Battiſta di Parma*, enz.

'Er waaren ſtukken graauw werk na verſcheide groote Meeſters zo oude als laatere, met drie Coleuren, door middel van drie Plaaten geteekent en gegraveert door *Andrea Adriani da Mantua*, *Nicolaas Roſſilianus*, den Ridder *Bartholomeo Coriolano*, *Hugo da Carpi*, *Dominico Falcine* en verſcheide andere zonder naam. Van dit zoort van ſtukken waaren 'er vyf honderd van ongemeene fraaiheid, onder andere een Vlugt na Egypten, alwaar de Maagd Maria over een brug ryd, op den Ezel zittende, welke door Joſeph by den toom geleid word.

Van *Giacomo Tintoret* vyf honderd en vyftig ſtuks geteekent en geſneeeden door *Victorius Claſſicus*, Beeldhouwer en Architect, *Ag. Carraccio*, *Louis Pozzororat* een Neederlander, *Fr. Chaveau*, *J. Troyen*, *L. Voſterman*, *van Hoy*, *Oſſenbeek*, *Cl. Mellan*, de *Sadelers*, *Lucas Kilian*, enz.

Van *Paus Veroneſe* acht en vyftig ſtuks gegraveerd door hem zelve en door *Ag. Carraccio*, *Q. Boel*, *Pierre Brebette*, *W. Hollar*, *Mattheo Piccioni*, *Carlo Sacchi*, *Jacoma Picino*, *Battiſta Fontana*, enz.

Van *Franciſco Salviati* achttien ſtuks door *Diana Mantuana*, *J. Mathan*, *Æneas Vicin* van Parma, enz.

De

De werken van *Francisco Primatrice da Bologna*, bestonden in vier honderd zes en tachtig stuks door verscheide Graveurs, als *Leon Daven*, *Georgio Mantuano*, *Dominico Florentino*, *Diana Mantuana*, *Julio Bonasone*, enz.

Van *Lambert Lombard* zeeven en twintig stuks.

Van *Lucas Penni* acht en twintig fraaye stukken gegraveert door *Martyn Rota*, *René Boiven*, *Georgio Ghisi de Mantua*, *Philippe Galle*, enz.

De werken van *Cornelis Busch* of *Bosch* waaren neegen en neegentig in 't getal, zo van zyn eige uitvinding als na *Michaël Angelo*, *Frans Florus* en *Titiano.*

Van *Gio. Francisco Valegio*, bygenaamt *Il Valesio*, een en zestig stuks zo van hem zelfs als na *Pietro Faccini*, enz.

Van *Cæsar Bassanus* drie stukken na *J. Battista Lampus*, *Joa. Ant. Lælius* en *Jacobus Lodus.* 'Er zyn in 't geheel neegen stukken van zyn werk, eenige derzelver zyn gegraveerd door *Frederik Greutter*, *Camillus Cungius* en *Michel Natalis.*

Van *Augustinus Parisinus* vyf stukken, welke hy gesneeden heeft na *Herculus Ferrariensis Florimachius.*

De werken van Titiano waaren van vyf honderd vier en dertig stuks, eenige zeer raar, van onderscheidene Graveurs, onder andere van *Battista Fontane*, *Leon Daven*, *Martin Rotia*, *Cornelis Cort*, *Agost. Carraccio*, *Jonas Zuyderhoef*, *Theodorus van Kessel*, *Lucas Vosterman*, *Raphaël* en *Gillis Sadeler*, *Joachim Sandrart*, *Hendrik Dankerts* uit 's Hage, *R. de Voorst*, *Joan Theodorus de Bry*, *Julio Bonasone*, *Corn. Bloemaert*, *J. Popels*, enz.

Van

Van *Francisco Vanius* van Sienna veertig ſtuks geſneeden door *Cornelis Galle*, *Jan*, *Raphaël* en *Juſtus Sadeler*, *Phil. Thomaſſin*, *Fr. Villamena*, *Pieter de Jode*, *Pietro de Caveleriis*, *Lucas Kilian* en andere, als meede zyn afbeelding van de Stad Sienna, geſneeden door *Bernardini Capitelli.*

Salvator Roſa, een Romeinſch Schilder, heeft zelfs vier en zeeventig ſtuks geëtſt, welke hy zynen vriend *Carlo de Rubeis* opgedraagen heeft.

Van *Polidoor Caravagio* waaren honderd en zeſtien ſtukken door hem zelfs gegraveert, als meede door *Cherubin Albert*, *J. Saenredam*, *Julio Bonaſone*, *P. Liſibetius*, *Marrinus*, *Cornelis Cort*, *Jo. Battiſta Galeſtruzzi*, *Jacomo Marchacci*, enz.

Van *Joſeph Pin* of den Ridder *Joſeph Arpinas*, waaren twintig ſtuks. Zyn Portret is door *Jacques Mathan* geſneeden, als meede door den Ridder *Ottavio Leonce*, een Romeinſch Schilder; en verſcheide hebben na hem gegraveerd, namentlyk *Jacques Mathan*, *Gilles Sadeler*, *van Pandre*, *Raphaël Guidi*, *Jan Frederik Greutter*, *Franciſco Villamena*, enz.

Van *Lucas Ciambert!anus da Urbino*, zyn zeeven en dertig ſtuks door hem zelfs geteekent en geinventeert als meede na *Raphaël*, *Antonio Pomerange*, *Jacomo Palma*, *Polidoor Caravagio*, *Frederic Zucchero*, *Guido Rheni*, *Cherubin Albert*, enz

Van *Eneas Vicus* van Parma, waren twee honderd neegen en tachtig ſtukken, welke hy gegraveert heeft, ten deelen na zyn eigen teekening en ten deelen na die van *Raphaël*, *Michel Angelo*, *Franciſco Parmeſano*, *Julio Corvatinus*, *Bandinelli*, *Salviati*, enz.

De werken van *Paulo Farinato da Verona*, belie-

liepen op een en zeeventig ſtukken door hem gegraveert, als meede door *Abraham Boſſe*, *Hironimus David*, *Ferdinand*, *Jacobus Valegius da Verona*, *Gilles Rouſſelet*, enz.

De werken van *Bernardino Capitelli da Sienna*, waaren ten getale van honderd en twaalf ſtuks, zo van eige inventie als na *J. Battiſta Mercator Biturgienſis*, *Franciſco Leoncini de ſan Gemignano*, *Hacinto Geminiani da Piſtoya*, *Rutilus Manellus*, *Melchior Girardini*, *Eques Ventura Salembenius*, *Alexander Caſolandus*, *Pictor Senenſis*, enz.

Van *Dominikyn* van Bologne, een en twintig ſtuks, gegraveert door *Charles Audran*, *Steeven Colbenſchals*, den Ridder *Franciſco Raſpuntino*, *Petro del Po*, *Pietro Franciſco Mola*, *Dominico Cerrini*, *Perrugino Pictor*, *Remigius Wibert*, *Pieter Scalberge*, enz.

Van *Caſtiglione Genoveſe* waaren zeeven en veertig ſtuks geëtſt.

Van *Guido Rheni* twee honderd zeeven en tachtig ſtuks, meeſtendeel door zyn hand gegraveert en de andere door *Floriano d'Albueno*, *R. a Perſyn*, *Peter de Balliu*, *Remigius Wibert*, *Gilles Rouſſelet*, *Sebaſtien Vouillement*, *R. Lochon*, *J. Bernard*, *P. Lombard*, *Cornelis Bloemaert*, *Benedetto Curti*, enz.

De werken van *Raphaël Schiaminoſe* beſtaan uit honderd en dertig ſtuks, onder andere de Keizeren in het Jaar 1606. Dit zyn zeer groote koppen.

Die van *Guerchini* of *Gio. Franc. Barberius Centenſis* beloopen op honderd acht en veertig ſtuks.

Door den Schilder *Roſſo* zyn verſcheide ſtukken van zyn eige Teekeningen gegraveert en

het

het ander is gesneeden door *Renatus Boyvinus Andegavensis*, *Paolo Gratiani*, *Leon Daven* en andere zonder naam.

Joseph da Rivera, bygenaamd *Spanjolet*, Schilder van Napels, heeft het grootste gedeelte zyner werken zelfs gegraveert, bestaande slegts in zes en twintig stuks; het andere gedeelte is gesneeden door *Lucas Vosterman*, *J. Troyen*, *Horatius Borgianus*, *Franciscus Burannus Reggiensis*.

Van *Odoardo Fialetti*, Bolonees Schilder, waaren twee honderd en twintig stuks.

Van *Polyphilis Giancarli* waaren een en dertig stuks.

De werken van *Agostino Metelli* bestonden in vyf en tachtig stuks.

Van *Jacinto Gemignani da Pistoya* waaren twaalf stuks.

Van Don *Julio Clovio* van Croatien, twaalf stukken gegraveert door *Philippe Thomassin*, *Diana Mantuana*, *Cornelis Cort*, enz.

Raphaël Mota de Reggio, Schilder; zyne stukken ten getale van twaalf zyn gegraveert door *Diana de Mantua* en *Agostino Carraccio.*

Ventura Salembeni, Schilder van Sienna. Zyne werken beliepen op vier en twintig stuks, behalven zyn Portret, gegraveert door *Bernardini Capitelli*; het ander is gegraveert door *Cornelis Galle*, *Fr. Villamena*, *Ph. Thomassin* en door hem zelfs.

Van *Horatius Samachinus* waaren vier en twintig stuks, zeer raar.

Van *Laurentius Samachinus Bononiensis* vier stukken gesneeden door *Cornelis Cort* en *Agostino Carraccio.*

Van *Martin Rota Sibinicensis*, uitmuntend Graveur, waaren vyf en veertig ſtuks eige uitvinding, en na *Titiano*, *Michael Angelo*, *Luca Penni* en *Raphaël Urbino*.

De Ridder *Jacques Belange*, Schilder, heeft zeeven en veertig ſtuks gegraveert.

Jeremie Falk, een Pool, heeft na zyn eige Teekening gegraveert, als meede na *Justus van Egmond*, *Jacques Stella*, *van Mole*, *Marten German* een Landmeeter, *Sebastien Bourdon* en andere. 'Er waaren drie en neegentig ſtuks.

Camille Graffico van Frioul, heeft ook eenige Geeſtelyke ſtukken in 't kooper gebragt. Hy was zeer vernuftig en maakte Fonteinen van kooper om het water na om hoog te doen ſpringen, waar in hy wonder wel ſlaagde en heeft dusdanige voor verſcheide Vorſten gemaakt.

Jacobus en *Theodorus van Merlen* hebben eenige dingen na *Marten de Vos* en *Pelegrino* geſneeden.

De werken van *Pieter Soutman* beſtaan meerendeels in groote Portretten, welke door hem na zyn eige Teekening geëtſt zyn. Hy heeft in het groot de doorlugtige Perſonagien der Nederlanden gegraveert in het Jaar 1550. Ook heeft hy Conterfeitzels van de Hertogen van Bourgundien geſneeden na *Jan van Eyk*. *P. van Sompel* heeft na hem gegraveert, als ook *Jan Suyderhoef*, *J. Lodewyk* en *Cornelis Visſcher*.

Om tot een andere ſtof over te gaan en een nutte afwyding te maaken, laaten wy nu een vervolg van Prentboeken beſchouwen

wen en beginnen met die, welke over de Schilderkunde gehandelt hebben.

Onder andere is 'er een Boek over de Schilderkonst door *Leonard da Vinci*, uit het Italiaansch in het Fransch vertaalt en uitgegeeven met het Leeven van dien Auteur, door *Raphael du Fresne*, met de verhandeling van het Standbeeld van *Jean B. Albert* en deszelfs Leeven, gedrukt te Parys in het Jaar 1651.

Kort begrip van het leeven van *Raphaël Sansio d'Urbino*, waar in gehandelt word van de Prentkonst van *Marc Antonio* en andere, uit het Italiaansch in het Fransch vertaalt door *Pierre Daret*, 's Konings Graveur, te Parys by den Auteur in het Jaar 1651.

Alberti Dureri Clarissimi Pictoris, *&c.* betreffende de Proportien of evenreedigheeden, gedrukt te Neurenburg voor de Weduwe Albert, in het Jaar 1534. Dat Boek bevat honderd en twintig Plaaten in hout-sneê.

Alberti Dureri Institutionum Geometricarum Libri Quatuor. Dat is gedrukt te Arnhem in Gelderland by Jan Jansson, in het Jaar 1606. En vervat verscheide houte Plaaten.

Georgio Vasari, Geschiedenis der Schilders, in 't Italiaans in drie Voluminas, gedrukt te Bolonje in het Jaar 1647, behelzende meer dan honderd Portretten in hout-sneê.

Gio Baglione Romano heeft ook het leeven der Schilders beschreeven, gedrukt te Romen by Manerlo Manel in het Jaar 1649.

Carlo Ridolphi de leevensbeschryving van de Venetiaansche Schilders, gedrukt te Venetien in het Jaar 1648, en verrykt met meer dan

dertig Portretten na de Teekeningen van den Ridder *Ridolphi* en gegraveert door *Jacobus Picinus.*

Gio Paulo Lomazzo, een Milanees, was een Schilder. Hy heeft in de Italiaansche taal over de Schilderkonst geschreeven, en op zyn dertigste Jaar zyn gezigt verlooren hebbende, dicteerde hy het overige

Franciscus Junius, een Hollander, heeft in het Latyn een groot Boek in Folio over deeze konst geschreeven.

Pomponius Gauricus, een Napolitaan, stierf te Tolose, onder de Pausselyke Regeering van Paulus den III. Hy heeft over de Beeldhouwery en Gietkunde geschreeven en had verscheide andere Tractaaten belooft; dog die door zyn dood agter gebleeven zyn.

Pieter Koek, geboortig van Aalst, Schilder, heeft over de Bouw-, Meet- en Doorzigtkunde geschreeven en de werken van *Sebastiano Serlio* vertaalt. Ook heeft hy eenige houte Plaaten gesneeden.

Leo Battista Albert, een Florentynsch Edelman, leefde onder de Pausen Eugenius den IV en Nicolaus den V ontrent het Jaar 1440 en 1450. Hy was een geletterd Man, een groot Bouwkundige en Wiskonstenaar, en heeft in het Latyn drie kleine Vertoogen of Boekjes over de Schilderkunde geschreeven. Het eerste is over de Optica, het tweede over de Schilderkonst zelfs, en het derde over de pligt van een Schilder. Ook heeft hy 'er een over de Bouwkunde gemaakt.

Verscheide andere Italiaanen hebben leevensbeschryvingen der Schilders uitgegeeven, onder andere *Ridolfi*, *Carlo Dari*, *Soprani*, de Graaf *Mal-*

Malvasio, Kanonnik der Hoofdkerk te Bologne, *Pietro Bellori*, enz.

Sandrart heeft 'er een groot Boek in Folio over geschreeven.

Frederico Zucchero heeft Boeken over de Schilderkunde gemaakt, welke hy te Venetien heeft doen drukken.

Carel van Mander en *Cornelis de Bie* onder de Neederlanders hebben ieder een Volumen over het zelve onderwerp geschreeven. (*)

Onder de Franschen heeft *Felebien* vyf Boeken in Octavo geschreeven, welke in twee banden verdeelt zyn, en een afzonderlyk over de Bouwkunde.

Charles Alphonse du Fresnoy heeft over dezelve stof een Latynsch Gedigt gemaakt, 't geen door *de Piles* in het Fransch vertaald is.

Zeedert hebben de Heeren *Monier* en gemelde *de Piles* ieder een Boek in Duodecimo geschreeven. (†)

Laaten wy ook iets van de Bloemen en Plantgewasschen beschouwen.

Theatrum Florale te Parys by P. Firens in 't Jaar 1633, inhoudende honderd zeeventien Prentverbeeldingen van Bloemen.

Een klein Boekje, handelende over de Bloemen,

(*) Dezelve zy thans zeer raar.

(†) Men zoude hier ook konnen noemen de Academische Conferentien door den heer *Testelin*, Professor en Geheimschryver van de Academie der Schilderkonst te Parys by een verzameld.

men, gedrukt in 't Jaar 1601 en verrykt met vier en twintig Plaaten. *Petrus Valerius Sc.*

Een Boek over de Bloemen, geïntituleert *le Jardin de Louis XIII*, vervattende vyf en neegentig Plaaten, gesneeden door *Pierre Valet*, 's Konings Borduurwerker, in het Jaar 1623 met de Portretten van Pierre Valet en van Jean Robin, een groot Bloemist.

Een ander klein Boekje van twaalf stuks door *Nicolaas Guillaume de la Fleur*, een Lottheringer, te Romen gemaakt in het Jaar 1639. Deszelfs Portret is op de Titelplaat.

Een Bloemen-Boek, inhoudende honderd vier en veertig stuks, tot Titel voerende *Florilegium Renovatum*, enz. *Mattheus Merian del. & Sc. Francofurti*, Anno 1643.

Een ander dito van twee en vyftig stuks, zynde Studien van *Georges Hoefnagel* te Frankfort. Zyn Zoon *Jacobus* heeft het zelve in den ouderdom van zeeventien Jaaren gegraveert te Frankfort in het Jaar 1592.

Een ander Boek van Bloemen en Gevogelte van zes en twintig stuks, gesneeden te Romen door *Nicolaas Robert*, een Franschman, in het Jaar 1640, enz.

Bloemen Boek van *Emanuel Swertius*, een Neederlander, gedrukt te Frankfort op den Meyn. Dit vervat honderd en tien stuks.

Een Boek van Plantgewasschen gedrukt te Antwerpen in het Jaar 1583, verrykt met verscheide Prentverbeeldingen van Planten.

Een ander dito tot titel voerende *Diversarum Gentium Armatura*, &c., te Amsterdam by *Nicolaus* en *Joannes Visscher*, inhoudende zeeven en zeeventig stuks.

Een

Een Boek ten titel voerende, verscheide Kleedingen na de Mode, enz. geïnventeerd door *Saint Igny* en gegraveert door *Briot*; dit is van vyftien stuks

Een Boek in het Hoogduitsch van twee en zestig stuks, verbeeldende Turkse Kleedingen na de Teekeningen van *Nicolai*, Anno 1576.

Een ander Boek van honderd vyf en twintig stuks, verbeeldende de Kleedingen van Diverse Natien.

Van *Odoardo Fialetti*, ziet men een Boek genaamd *de gli habiti delle Regioni, con le Armi, &c.* gedrukt te Venetien in het Jaar 1626. behelzende zeeven en twintig Prentverbeeldingen.

Van *Jan de Gheyn*, een Luykenaar, een Boek van Kleedingen, Zeeden en Plegtigheeden der Volkeren, door hem zelfs gesneeden en gedrukt te Luyk in het Jaar 1601.

Een Boek van veertig stuks, tot titel hebbende *Varie Acconciature di teste*, dat is te zeggen, van de Kleedagien der Italiaansche Dames, door *Giovan Guerra.*

Boek der Volkeren, gesneeden door *Abraham Bruyn* in het Jaar 1577.

Diana Mantuane heeft een groot Boek gemaakt van de Kleedingen der Volkeren

Laaten wy ook iets zeggen van de verleedene Plegtigheeden, welke in Prent gaan.

Een Boek tot titel voerende de Zeegepraal van Antwerpen, ter inhaaling van den Prins Philippus van Spanjen, Zoon van Keizer Karel den V in het Jaar 1549. Dat Boek is uit het Latyn van *Cornelis Grapheus* vertaalt en behelst vier en twintig houte Plaaten, zeer wel geteekent en gesneeden.

De Intreede van Messire François, Zoon van Vrankryk, Hertog van Braband, enz. in zyne Stad Antwerpen, by Christoffel Plantyn en vervat twee en twintig Plaaten.

De Reis van Hendrik den IV. na Metz en de Vreugdebedryven aldaar, enz. door *Abraham Faber* in het Jaar 1610. 'Er zyn neegentien Figuuren, geteekent en gesneeden door *Alexander Vallée.*

Pragtige inhaaling ter geleegenheid van de welkomst en Bruiloft van de Princesse Christina van Lottheringen, Groot Hertogin van Toscanen. Dat Boek is in het Italiaansch, gedrukt te Florence in het Jaar 1549, in het zelve zyn een en zestig Prentverbeeldingen door verscheide Meesters, als onder andere van *Raphaël Gualderotti*, *Giovan. Maria Batteri*, *Francisco Matti*, *Lorenzo Sciorini*, *Francisco Terza*, *Bernardino Poggetti*, *Michel Agnolo*, en *Ciampanelli Pittore.*

De Zeegepraalen van Lodewyk den Regtvaerdigen, zynde een Boek in Folio, Latyn en Fransch in Vaersen en Prosa, versierd met een groot getal Portretten, Figuuren en Zinspreuken in koopere Plaaten; als meede de Plans der Steeden, Beleegeringen en Veldslagen. Dat Boek is gedrukt te Parys in de Koninglyke Drukkery door *Antoine Etienne* in het Jaar 1649. In 't zelve zyn honderd neegen en veertig stuks geinventeert door *Jean Valdor*, een Luykenaar, 's Konings Calchographius of Etzer, welke 'er verscheide stukken van gegraveert heeft, en door verscheide Meesters laaten snyden, die hunne naamen niet gemerkt hebben.

Twee Boeken van Steekspellen, het een in Vaersen en het ander in Prosa in de Hoogduit-

ſche taal, beiden zeer raar, behelzende twee honderd Plaaten in hout-ſneê wel geteekent; het eerſte Boek heeft tot titel: de Daaden en Bedryven van den Avantuurlyken Held en Ridder Teurbanks.

Onuphrius Panuinus van Verona is bekent door zyn Boek van de ſpellen in de Loopbaan en van Zeegenpraalen, by J. Battiſta Ciottus, van Sienna, in het Jaar 1600, het vervat dertig ſtuks.

Intreede van den Koning Hendrik den III., in Mantua, gedrukt te Parys in het Jaar 1586 met elf Figuuren.

Een Boek van de Intreede van Lodewyk den XIV. in Parys, met de Koningin den 26. Auguſti 1660, te Parys gedrukt in 't Jaar 1662, en is verrykt met Figuuren ten getale van twee en twintig van *Franc. Chauveau*, *Jan Marot*, *le Pautre* en *Nicolas Cochin.*

Steeden, Beleegeringen, Gevegten en Vestingen, geteekend door *Beaulieu*, 's Konings Ingenieur en Aardryksbeſchryver, geſneeden door *Nicolas Cochin* in twee Voluminas, maakende in het geheel vyf en tachtig ſtuks.

Een Hoogduitſch Boek met Figuuren over de Plegtigheeden, welke by de verkiezing van den Keizer Leopoldus waargenoomen zyn, geſneeden door *Gaſpard Merian.*

Een Boek tot titel voerende *Faſti Magiſtratuum & Triumphatorum &c.* gedrukt te Brugge in het Jaar 1566, en vervat twee honderd vier en dertig ſtuks.

De Abt de Marolles bezat onder andere zeldzaame en konſtige ſtukken, ook de volgende.

De plegtige Ommegang van de Ligue of 't Eedgenoodſchap.

De Romeinſche Zeegepraal in twaalf ſtukken, door *Gerard de Jode.*

De groote Heer na Mecca reizende, door *Tempeſta.*

De Intreede van Carel den V. met Paus Clemens den VII. in Bolonje, door *Hendrik Hondius.*

De Intreede van den Hertog van Savoyen te Turin, door *Franciſco Bertelli.*

De Intreede van Hendrik den III. te Venetien, door *Andrea Vincentino.*

De Plegtigheid in het Wyen van 't *Agnus Dei,* door *Bartho omeo Fialetti.*

Een pragtige Cavalcade van Keizer Carel den V. in het Jaar 1530, met verſcheide zeer raare ſtukken, door *Lucas Voſterman* en *Mattheus Greutter.*

Openbaare Intreede te Romen gedaan, een zeer raar ſtuk, door *Franco Tramazino.*

Een ander dito van twaalf ſtuks met de Titel, waar op ſtaat *Opus Jacobi,* nog raarder.

De Inquiſitie van Spanjen, door *Antonio Tempeſta.*

Een ſtuk, verbeeldende de Paryſe Moord jeegens de Hugenooten op St Bartholomeus dag.

De Prentverbeeldingen der Intreede van den Kardinaal Infant, zynde neegen en veertig ſtuks.

De Krooning der Koningin van Zweeden. *Corn. Viſſcher Sc.*

Laaten wy tot de beſchouwing van onze Graveurs weederkeeren.

Camillus Cungius, heeft ſtukken gegraveert na

Avan-

Avancinus Micus, *Caspar Celius*, *Julius Bentius*, *Andrea d'Ancona*, *&c.*

Van *Innocentius Martini*, Schilder, zyn drie ſtukken geſneeden door *Mattheus Greutter* en *Hendrik van Schorel.*

Joannes Paulus Blancus heeft twee ſtukken na *Dominico Frazella de Sarzanne* geſneeden.

Van *Pieter Scalberge* worden drie en veertig ſtukken gezien, zo van hem zelfs als na *Raphael*, *Joseph Arpinas*, *Jacomo Baſſan* en *Dominikyn.*

Van *P. Piazza a Caſtro* ziet men drie ſtukken, door *Raph. Sadeler* gegraveert.

De Beeſte-Jagten van *Stradon* zyn gegraveert door *Jan Collaert*, *Charles Mallery*, *Cornelis*, *Theodorus* en *Philippus Galle.*

Gilbertus Venius van Leyden, heeft een groot ſtuk gegraveert na *Balthazar Peruzzi da Sienna*, als meede het Portret van Hendrik den IV., in het Jaar 1610. Ook heeft hy na *Otto Venius*, *Egbert van Panderen* en andere gegraveert.

Otto Venius heeft behalven de Zinnebeelden van Horatius ook die der Goddelyke en Ydele Liefde geſneeden, als meede verſcheide ſtukken na *Georgio van de Velde.*

De handeling der Wapenen van Naſſau, ingevolge de beveelen van den Prins Maurits, door *Adam van Brecht*, in 's Hage Anno 1618; hier van zyn acht en veertig ſtuks.

Beſchouwen wy eens die geene, welke de roemrugte Mannen hebben doen herleeven, door hunne Portretten, waar van zy een vervolg gegeeven hebben.

Jacques Philippe Thomaſſin van Padua, Biſſchop

schop van Ancona, heeft uitgemunt door zyn Boek van de lof der Doorlugte Mannen, gedrukt te Padua Anno 1644, behelzende vyf en veertig Portretten.

Het Boek ten titel voerende *Portraits de Thevet*, van Doorlugte Vorsten en andere Personnagien in Folio, met drie honderd een en zeeventig stukken.

Het Boek met naame *Augustiss. Sereniss. Regum &c. a Jacobo Scherenchio de Moringen Oeniponti*, gedrukt te Inspruk in het Jaar 1601 behelst twee honderd acht en zestig houte Plaaten, zynde Keizers en andere doorlugte Vorsten.

Portret-Boek van de Foekers van Augsburg geteekent en gesneeden door *Dominicus Custos* in het Jaar 1593. 'Er zyn honderd en dertig stuks.

Een ander Boek van Doorlugte Personnaadjes na de marmere Beelden en Antieke Gedenkpenningen door *Theodorus Galle*, te Romen by *Fulvius Ursinus* geteekent en te Antwerpen gegraveert. Dat voert tot Titel *Illustrium Imagines ex antiquis marmoribus, munismatibus, &c.* Anno 1606, verrykt met honderd een en vyftig genommerde stukken: vervolgens is 'er eene vermeerdering van zeeventien andere Portretten met Letters geteekent en met R eindigende, insgelyk door *Theodorus Galle* gesneeden te Antwerpen in het Jaar 1606.

Een ander Portret-Boek genaamd *Illustrium Virorum ut extant in Urbe expressi Vultus Romæ Anno* 1596. *Formis Antonii Laffreri.*

Een ander Boek met naame: *Effigies* 24 *Romanorum Imperatorum a Cajo Julio Cæsare ad Helio gabalam*; *Marius Cartarus fecit Romæ* Anno 1578.

Een

Een Boek met houte Plaaten, ten titel voerende: *Imperatorum Romanorum Orientalium & Occidentalium Imagines ex Antigius numismatis & ex Thesauro Jacobi Stradæ, Tiguri ex Officina Andreæ Gesweri*, Anno 1559 in Folio, verrykt met honderd zeeven en zeeventig Portretten.

Een Boek van de Portretten der Graven van Holland, ten titel voerende: *Principes Hollandiæ &c.* De Beelteniſſen zyn door *Pieter Soutman* gegraveert in het Jaar 1650. 'Er zyn veertig Plaaten na *J. van Eyk*, *Rogier van Brugge*, *Lucas* van Leyden, *J. Mostaert*, *de Moor* en *P. Rubbens*.

Elias du Bois heeft het Portret van den heer de Sully gesneeden, Anno 1614.

Jeronimus David heeft een ſtuk gegraveert na *Robert Picou* van Tours, zynde het Mirakel van St. Franciſcus de Paula de Zee over trekkende, en vervolgens de Doorlugte leeden zyner Orde, ten getale van honderd en vyf.

Twee Boeken Portretten van *Moncordet* ten getale van dertien honderd een en neegentig.

François Bignon heeft Portretten der Plenipotentiariſſen te Munſter ten getale van drie en dertig gesneeden.

P. Holſtyn heeft dezelve Portretten ten getale van zes en twintig gegraveert.

Hendrik Hondius heeft insgelyks die van de Vreede te Vervins in het Jaar 1608 gesneeden, ten getale van zeeven en dertig.

De Portretten der Doorlugte Mannen van de Gallery van het Paleis van den Koning van Vrankryk, zyn vyf en twintig in getale, geteekend en gesneeden door *Heinse* en *Bignon*, na de Ori-

Origineele ſtukken van *Vouët* en andere Schilders van dien tyd.

Een Boek met Portretten der Vorſten van het Huis van Ooſtenryk geſchildert door *Fr. Terzo de Bergamo* en geſneeden door *Gaſpard ab Avibus Citadilenzis* te Venetien. 'Er zyn zes en zeſtig ſtukken van

Een Boek met Portretten der Hertogen van Ferrare van het Geſlagt van Eſte, met derzelver Lofreeden in het Italiaanſch, gedrukt te Ferrare by Catarin Doino, in het Jaar 1641 door *Signor Antonio Cariota*, verrykt met honderd en dertig ſtukken.

De Hertogen van Friesland van *Martinus Hamconius*; in het Latyn gedrukt in het Jaar 1620, met twee en vyftig ſtaande Beeltenisſen.

De Keizerinnen in het Italiaanſch met de Plaaten van *Eneas Vicus* ten getale van honderd en dertien, en een ander in het Franſch met de Prenten na de eerſtgenoemde gecopieerd, ten getale van twee en vyftig, gedrukt te Parys by Nicolaas de Sercy in het Jaar 1646.

'Er waaren neegentig ſtukken door *Guill. Jacques* van Delft gegraveert, zynde meeſt alle Portretten na *Ant. van de Venne* van Middelburg, *Michel Jan Miereveld*, *Daniel Mytens*, *R. van Voorſt*, *Hendrik Meerman*, *C. van der Voort*. *Jan de Ruceſtin*, *Pieter Moreelz*, enz.

Ook zyn 'er Portretten in Engeland, geteekent en gegraveert door *Thomas Johnſon*, *François van Benſeam*, *R. Elſtrak*, *Fr. de Laran*, *Criſpyn Queborn*, *Cornelis Dankers*, *Geric Mountin*, *Thomas Goel*, *William Peake*, *George Humbie*, *R. Gayvoot*, *J. Barru*, *Robert Boiſſard*, *Sebaſt. Farck*, *Wil-*

William Faytorne, Will. Geldorp, Cornelis van Daelen, &c.

Portretten van Duitfchland van verfcheide Meefters geteekent en gefneeden door *Crispyn de Pas*, *Petr. Iffelburg*, *Petr. Soutman*, *Dominico Zoroti*, *Nicolo Nelli*, enz

Portretten van verfcheide Italiaanfche, Hoog- en Neederduitfche Meefters geteekent en gegraveert door *Nicolaus Beatricius*, *Sericius*, *Cafar Baffanus*, *Paulus Maupinus*, *Jo. Battifta Bonacina*, *Joan Florimus*, *George Pents*, enz.

Portretten van Pauffen en Kardinaalen door verfcheide Meefters geteekent en gefneeden; als door *Elie du Bois*, *Michel l'Afne*, *Francifco Villamena*, *Donatus Bertellus*, *C. Audran*, *Jofeph Tesranna Genuenfis*, *Joa. Maria Maranai*, *Joa. Battifta Bonacina*, *Mellan*, enz.

Portretten van Geleerde Perfonnagien, gefneeden door *Philippus Galle*, *H. H. Anglo Britannus*, *Crispyn de Pas* enz.

Portretten in hout-fneê van verfcheide Meefters gegraveert door *Albert Durer*, *Æneas Vicus*, *Goltzius*, *Lucas Crams*, na *Titiano.* Ook zyn 'er Koningen van Vrankryk, Napels, Engeland, en de Doorlugte Perfonnagien van het Huis van Ooftenryk, enz.

Portretten der Koningen van Vrankryk zeedert Pharamond tot Hendrik den III. Dat Boek voert tot titel *Chronica breve* door *Bernardo Gunti*, te Venetien in het Jaar 1 30. 't Zelve is opgedraagen aan Meffire André Hurald, Afgezand des Konings van Vrankryk te Venetien

Hiftorifche Lofreedenen der Franfche Kardinaalen door den Jefuit *Alby*, gedrukt te Parys in

in het Jaar 1644, met de Portretten dier Kardinaalen, ten getale van meer als dertig.

De Geschiedenis van den Huize Ursini door *Francisco Sansovino*, waar in zestien Portretten van Doorlugte Persoonen van dat Huis zyn. Dat Boek is te Venetien gedrukt in het Jaar 1565.

Portretten van *Paduano*; hier van zyn 'er een en dertig die zeer fraai zyn.

Portretten van Aarts-Ketters, ten getale van zeeventien, in een Boek in Octavo, gedrukt te Leyden in het Jaar 1608.

Insignium aliquod Virorum Icones seu Cadmusii Icones, een Boek gedrukt te Lion in het Jaar 1553, het behelst honderd en vyftig stuks.

De Portretten van honderd Capiteinen met derzelver Lofreeden en in het Italiaansch, gedrukt te Romen by *Pompilio Totti* in het Jaar 1635, daar zyn honderd Portretten met de Historische Titelplaat.

Cornelius Curtus, van St. Augustinus Orde, is bekend door zyn Boek der Doorlugte Mannen van gemelde Orde, waar van de Portretten gegraveert zyn door *Cornelis Galle*, ten getale van een en dertig.

Een en veertig Portretten geteekent en gesneeden door *Cornelis Galle.* Dit zyn de voornaamste Instellers der Geestelyke Ordens, verbeeld in 't Choor der Abdye van St. Lambert de Liesse in Henegouwen en worden gevonden in een Boek geschreeven door E. Binet Jesuit, gedrukt te Antwerpen in het Jaar 1634.

Portretten der Doorlugte Kardinaalen van den Huize Colonna, gesneeden door *Theodorus Galle.*

Por-

Portretten van Neederlandsche Schilders, gedrukt te Antwerpen by *Theodorus Galle* ten getale van vier en tachtig stuks.

Melchior Tavernier heeft ook eenige Portretten en andere stukken van zyn inventie gegraveert.

Balthazar Moncornet heeft geduurende zyn tyd een zeer groote meenigte Portretten uitgeleevert.

Jean en *Jacques Picard* hebben eenige Portretten gegraveert als ook *Jean Fresne*, die 'er acht en veertig na verscheidene Meesters gesneeden heeft.

Jacques Humbelot heeft meede iets gegraveert, en *Jean Gagniers* zeeven en twintig stuks gecopieerd.

Dog om niets te vergeeten en de Graveurs door hunne werken op allerlei wyzen kenbaar te maaken, laaten wy de voornaamste Schilders doorloopen en de naame melden van die, welke na hen gegraveert hebben en daarom beginnen met

Simon Vouet, 's Konings Schilder; zyne werken zyn meerendeels gesneeden door *Michel Dorigni* en *François Tortebat*, beide zyne Schoonzoonen, welke ook voornaame Schilders waaren. Zyn Portret is gegraveert door *van Dyk*, *Franc. Perrier* en door den Ridder *Octavio Leonce*, een Romeinsch Schilder.

De volgende hebben ook na hem gegraveert; namentlyk *Michel Lasne*, *Peter de Jode*, *Frederik Greutter*, *Pierre Daret*, *Jean Boulanger*, *Jean Couvay*, *Regnesson*, *François Ragot*, *Charles Da-*

vid, *Karle Audran*, *J. Troschel* en *Claude Mellan*, die ook het Portret van Virgiata de Vezzo de Violetti, Schilderesse en gemalin van den Heer *Vouet* gegraveert heeft.

Ook zyn 'er eenige ſtukken van *Aubin Vouet* gesneeden door *Michel Lasne:* dezelve beliepen in het geheel op honderd acht en zeſtig ſtuks.

Philippe de Champagne heeft tot Graveurs gehad *Michel Lasne*, *Jean Morin*, *Gilles Rousselet*, *Robert Nanteuil*, *Pierre Daret*, *Gregoire Huret*, *Ch. David*, *Nicolas Poilly*, *Pierre Lombard*, *Nic. Pitau*, *J. Boulanger*, en andere.

Laurens de la Hire, een Fransch Schilder, heeft verſcheide van zyne ſtukken geteekent en gegraveert. Andere hebben ook na hem gegraveert, daar onder *François Chauveau*, zyn Discipel.

Jacques Blanchard, Schilder van Parys, heeft verſcheide zyner eige ſtukken gegraveert. Andere hebben ook zyne werken nagesneeden, als *Pierre Daret*, *Jean Couvay*, *Gilles Rousselet*, *Fr. Poilly* en andere; in het geheel zeeven en veertig ſtuks.

Claude Vignon, Schilder van Tours, heeft eenige ſtukken geëtſt en andere hebben op verſcheide wyze na hem gewerkt; namentlyk, *Pierre Daret*, *Pierre Firens*, *Karle Audran*, *Gilles Rousselet*, *Pierre Lombard*, *Pierre le Maitre*, Discipel van *Vignon*, *Abraham Bosse*, enz.

Nicolas Prevost, Schilder en Diſcipel van *Cl. Vignon*, heeft zes kleine ſtukken geëtſt.

Na *Eustachius le Sueur*, Schilder van Parys, hebben gegraveert *Pierre Daret*, *Michel Dorigny*, *François Chauveau*, *Jean Couvay*, en verſcheide andere.

Sebastien Bourdon, een Fransch Schilder, heeft zelfs

zelfs van zyne eige ſtukken gegraveert, en andere zyn geſneeden door *Gilles Rouſſelet*, *Michaël Natalis*, *P. Liſibetius*, *Th. van Keſſel*, *Gregoire Huret*, enz.

Simon François, Schilder van Tours, heeft zeeven ſtukken van zyne uitvindingen laaten graveeren, door *Jean Couvay* en *Nicolaas Pitau*.

Charles Errard van Nantes, heeft in de Galleryen van de Louvre beſtiert de werken, die 'er van zyne Teekeningen zyn, en volgens de Inventie van *Guido Rheni* en *Hannibal Carraccio*, geſneeden door *Fr. Poïlly*, *Gilles Rouſſelet*, *Karle Audran*, *Pierre Daret*, *René Lochon*, *G. Fournier* en *Michel Moſyn*. Hier van zyn acht en vyftig onderſcheiden ſtukken.

Ferdinadelli, die de vermaarde Schilder *Ferdinand* van Mechelen was, als meede *Lodewyk* en *Pieter*, zyne Zoonen, hebben verſcheide Portretten gemaakt, welke gegraveert zyn door *Jean Lenfant*, *Grignon*, *J. Freſne*, *Michel van Lochon*, *Ch. David*, enz.

Louis Ferdinand heeft ook Portretten na *van Dyk* geſneeden, gelyk ook dat van *Nicolaas Pouſſyn*. Van hem zyn twee Boeken van geëtſte Portretten, en iets na *L. Boulogne* en *L. Teſtelin*.

Louis Teſtelin heeft eenige ſtukken zelfs geſneeden, en na hem hebben gegraveert *Michel Moſyn*, *Gilles Rouſſelet* en *Louis Ferdinand*.

Nicolaas Loir heeft voornaame ſtukken gemaakt, welke gegraveert zyn door *Jean Boulanger*, *Gilles Rouſſelet* en *René Lochon*: ook heeft hy zelfs na zyne Tafereelen geëtſt.

Michel Corneille, een Franſch Schilder, heeft eenige Teekeningen na *Nicolaas Loir* geëtſt, en

na zyne werken hebben *François* en *Nicolaas Poilly* en *Michel Dorigny* gegraveert.

Pierre Brebiette, 's Konings Schilder, Teekenaar en Etzer, van Mante ſur Seine, heeft veel geteekent en eenige ſtukken geſneeden na *Paul Veroneſe*, *P. Quesnels*, *George l'Allemand*, *André del Sarte* en *Claude Vignon:* ook hebben na hem gegraveert *Cornelis Bloemaert*, *Charles* en *Jerome David*, *Theodore Mathan*, enz.

Charles le Brun, Schilder van Lodewyk den XIV., heeft zelfs eenige ſtukken gegraveert. Ik zal my vergenoegen, U na de Catalogus van die ſtukken te wyzen, zonder alhier de naamen der Graveurs van zyne werken te melden.

Pierre Mignard, van de Stad Troye, bygenaamd *den Romein*, is den heer *le Brun* opgevolgd in de waardigheid van 's Konings eerſte Schilder. Zyne ſtukken zyn geſneeden door veele van dezelfde Graveurs van den heer *le Brun*. Hy heeft te Romen ook zelfs gegraveert.

Nicolaas Mignard, bygenaamd van *Avignon*, heeft vyf of zes ſtukken na *Hannibal Carraccio* geëtſt.

Jaques Sarrazin, Schilder en Beeldhouwer, heeft zeſtien ſtukken gemaakt, die gegraveert zyn door *Pieter Daret* en *Michel Dorigny*.

Na *Jacques Bunel*, van Tours, Schilder van Hendrik den IV., ziet men drie Prentverbeeldingen, de een geëtſt door *Hannibal Oldelon*, de tweede door *Peter de Jode*, zynde het Portret van Frangueville, 's Konings Architect en Beeldhouwer, en het Portret van Hendrik den IV., zynde een Borſtbeeld in een Nis door *Thomas de Leu*.

Robert Picou van Tours, Neef van de Gemalin van *Bunel*, heeft eenige van zyn eige ſtuk

ſtukken geëtſt, als meede eenige andere na *Baſſan*.

Martin Freminet was een Paryſche Schilder; van zyne Teekeningen zyn ſlegts zeeven Prenten geſneeden door *Philippe Thomaſſin* en *Crispyn de Pas*.

Touſſaint du Breuil, een Franſch Schilder onder de Regeering van Hendrik den IV.; na hem zyn 'er eenige ſtukken gegraveert door *P. Fatoure* en *Gabriël le Jeune*, deszelfs Diſcipel.

Iſaye Fournier word dikwerf *Fornaceriis* genaamd. Hy was Schilder van Hendrik den IV., wiens Beeltenis hy geſchildert en ook eenige eige ſtukken gegraveert heeft.

Van *François Pourbus* zyn drie ſtukken door *J. Sadeler* geſneeden.

Jean Boucher, Schilder van Bourges, heeft vyf ſtukken zelfs geëtſt.

Pierre Biard, Beeldhouwer in ſteen, heeft twaalf ſtukken na eige uitvinding geëtſt.

Van *Antoni Caron*, een Franſch Schilder, geboortig uit de Stad Beauvais, zyn eenige ſtukken en eenige Portretten, die gegraveert zyn door *Thomas de Leu*.

Nicolaas de la Faye, Schilder in Borduurwerk met de naald, geboortig van de Stad Arles in Provence, heeft zes ſtukken geëtſt, en na hem is 'er een door *J. Lenfant* gegraveert.

De Prins *Robert* van de Palts, heeft ook twee ſtukjes geëtſt, zynde Landſchappen.

De Abt *de Pons Chateau*, heeft ook twee kleine ſtukjes gegraveert.

Meſſire *Philibert Jean de Filbet de la Curée*, Ridder enz. heeft na eige inventie een Afbeelding van 's Menſchen leeven in het kooper geſneeden.

Frater *Louis Barbaſan*, der Premonſtrenſer Orde, heeft gegraveert het Plan en Perſpectief van de Abdy der Premonſtrenſen na de Teekening van Frater *François Bayette* van de zelve Orde.

George l'Allemand, Franſchman, heeft te Nancy verſcheide ſtukken geteekent, welke door *Louis Buſinck* in 't graauw uitgegeeven zyn.

Leonard Gualtier heeft uit eigener vernuft gegraveert verſcheide Beginſelen of Titels van Boeken en verbeeldingen tot Theſes, voor Pater Martyn Meuriſſe, een Franciſcaaner Monnik en naderhand Biſſchop: ook heeft hy gegraveert na de Teekeningen van *Daniel Rabel*, *Antoine Caron* en andere ten getale van acht honderd ſtuks.

Karle Audran, (dus is zyn naam geſchreeven, om hem te onderſcheiden van zyn Broeder of volle Neef Charles Audran, woonende te Lion), heeft verſcheide ſtukken van eigen uitvinding gemaakt en ook gewerkt na *Hannibal Carrache*, *Guido Rheni*, *Titiano*, *Dominikyn*, *Fr. l'Albane*, *Perryn del Vago*, *Il Valezio*, *Euſtache le Sueur*, *Simon Vouet*, *Antonio Pomerange*, *Andrea Sachi*, *Cirrus Ferrus*, enz. Zyne werken beſtonden in honderd en dertig ſtuks.

Michel Moſyn heeft na verſcheide Meeſters gegraveert, onder andere na *Gio Benedetto Castiglione*, *Charles Errard*, enz.

Gabriël le Brun van Parys heeft gegraveert na *Charles le Brun*, zyn Broeder, als meede na *Noiret*, *Louis Bobrun*, *Louis Teſtelin*, *Ferdinando* en *Agoſtino Carraccio*, *Tintoret* en voorts eenige ſtukken zyner inventie.

Edme Moreau van Rheims heeft na eigen uit-

uitvinding gegraveert, als meede na *Saint Igny* en andere welkers naamen hy niet gemerkt heeft.

Claude Goyrand heeft gegraveert na *Auguſtyn Queſnel*, *Philippus Gagliardus* en *Henri Mauperche.*

Jean Couvay van Parys, heeft verſcheide ſtukken van eige inventie gegraveert, als meede na *Raphaël*, *Nic. Pouſſyn*, *Hannib. Carraccio*, *Guido Rheni*, *Guerchini* en verſcheide andere. Van hem waaren 'er honderd en zeeventig ſtuks.

Charles en *Jerome David* van Parys, waaren gebroeders en Graveurs. Zy hebben verſcheide ſtukken van eigen vernuft geſneeden, als meede na *Jacques Blanchard*, *van Mol* en veele andere.

Sebaſtien Vouillemont van Bar ſur Aube, Diſcipel van *Daniël Rabel*, heeft iets van eige inventie geſneeden; dog veel meer na de Teekeningen zyns Meeſters en eenige ſtukken na *Raphaël*, *Guido Rheni* en veele andere, van hem waaren d'er honderd zes en twintig ſtuks.

Nicolaas Cochin, Teekenaar, Schilder en Etzer, was van Troye in Champagne en heeft eigener uitvinding geſneeden, gelyk meede andere dingen na de Teekeningen van *Fr. Chauveau*, *Albert Durer*, *Rembrand*, *Jacques Callot*, *Henry Payne*, enz.

François Colignon heeft eigen inventien geſneeſneeden, als meede na *la Belle*, den Ridder *Ragnaldo*, *Paulus Naldinus Romanus* en andere.

Jean Grignon heeft na *François Chauveau* gegraveert, ook twee ſtukken na *Hannibal Carraccio* en één na *Pouſſyn.*

François Langot van Melun, heeft geſneeden

na *Jacques Jordaans*, *Cornelis Bloemaert*, *Gregoire Huret*, *Rubbens* en andere.

René Lochon heeft een en vyftig ſtuks gegraveert na *Guido Rheni*, *Chauveau*, *Nic. Pouſſyn* en *Phil. de Champagne*.

Viſſcher heeft de Overwinningen der Begeerlykheid gegraveert.

Eduard Ecman, Plaatſnyder in hout, heeft honderd en vyf ſtukken geſneeden na *L. Buſinck* en *J. Callot*.

Van *René Boivin* van Anjon, waaren 'er drie en twintig ſtuks.

OMSTANDIG ONDERZOEK DER

GRAVEURS

En Vertoog over derzelver Werken.

Albert *Durer*, Schilder en Graveur, is te Nuremburg gebooren in het Jaar 1471, op gelyken dag als *Raphaël*. Zyn Vader was een Zilver- of Goudſmid en liet hem de Teekenkunde leeren, willende hem in die konſt zo bedreeven maaken als hy zelfs was. Deeze Jongeling kennis gemaakt hebbende met *Hupſe Maerten*, Schilder en Plaatſnyder, andere zeggen met *Michel Wolgemus* een bequaam Schilder te Neurenburg of met *Marten Schon*, welke te dier tyd geſtorven is, leerde hy een gedeelte zyner weetenſchap, en vermits hy nog weinig Oeffening had, tragte de hy tot meerder volmaaktheid te koomen, alvoorens eenig werk te onderneemen: ten dien ein-

einde leerde hy de Reeken-, Meet-, Gezigt- en Bouwkunde, zo dat hy zyne weetenſchap niet openbaar vertoonde, alvoorens die Jaaren bereikt te hebben, in welke de ondervinding zyne geneigtheid verſterkt had. Dit geſchiede op zyn zeeven en twingtigſte Jaar. Ook bemerkt men in zyne werken niets dan dat Meeſterlyk zy. In zyn eerſte Graveerſtuk, verbeelde hy de drie Bevalligheeden, draagende op haar hoofd een Waereldskloot, waar op het Jaartal 1497 ſtond, zynde dit ſtuk als toen gegraveert.

Vervolgens ſneed hy Paarden, een Wildeman, de Portretten van den Hertog van Saxen, dat van Melanchthon, met verſcheide andere ſtukken zo in kooper als hout: eenige ſtukken van het Lyden Chriſti, welke Prenten *Marc Antonio* beſtond te Copieeren en als Origineelen uit te geeven. Dit noopte *Durer* na Venetien te gaan, ten einde aan den Senaat daar over te klagen, welke hem eeniger maate genoegen willende geeven, aan alle Graveurs verbood op zyn naam te werken.

Wat de Schilderkonſt betreft, men kan niet zien dat hy 'er zig veel op toegelegt heeft, hoewel men fraaye ſtukken van hem vind, die in 's Keizers Paleis en by eenige Souvereine Vorſten thans nog gezien worden. In het Jaar 1506 ſchilderde hy een Aanbidding der Wyzen, 't geen een der beſte ſtukken van zyn Penceel geacht word. Zyn Adam en Eva, welke in het Paleis van Praag gezien worden en 1508 gemerkt zyn, en zyn Kruisdraging, die door de Regeering van Neurenburg den Keizer aangebooden wierd, konnen Meeſterſtukken van dien

konſtige Man genaamd worden. Hy maalde zyn eige Portret met een Vaan in de hand, waar op zyn naam ſtaat. Het onderwerp van dat ſtuk was de Marteldood van tien duizend Heiligen (*); en in een ander ſtuk van gelyke groote, waar in hy de Paus, den Keizer en verſcheide Kardinaalen verbeelde, is hy ook zelfs geſchildert, een Rol houdende, waar op in letters ſtaat, *Albertus Durer, Noricus faciebat Anno de Virginis Partu* 1511. Vermits hy op zyne Tafereelen zo wel als op zyne Plaaten het Jaartal zettede, heeft *Sandrart*, welke zyne werken naauwkeurig onderzogt heeft, aangemerkt, dat hy voor zyn drie en dertigſte Jaar geen Tafereel heeft geſchildert, wanneer hy 'er één 1504 gemerkt heeft.

Het grootſte gedeelte zyner Schilderyen waaren te Praag in 's Keizers Cabinet, en de Nurenbergers hebben in de Raadzaal de Portretten, welke hy van Carolus Magnus en eenige andere Keizeren geſchildert heeft, zeer zorgvuldig bewaart. Dertig Jaaren oud zynde ſchilderde hy zyn eige Portret in een ovaal, dat naderhand door *Lucas* van Leiden gegraveert is ten tyden *Albert* hem in Holland was komen bezoeken, zig om zyn groote naam derwaars hebbende begeeven: ook maalde hy zyn eige Portret op een daar toe bereide Doek, zonder eenige Verw of Penceelſtreeken, ſlegts met wit en ſwart gehoogt; en zond het aan *Raphaël*

(*) Dat Tafereel wierd op bevel van Keizer Leopold geteekent, en in vier ſtukken van groote Blaaden door *van Steen* geſneeden, na de Teekening van *Nicolaas van Haye.*

phaël ten teeken van de vriendſchap, die hy hem toedroeg. *Raphaël* was over het zelve ten uiterſte vergenoegt en het is in 't vervolg onder de Rariteiten van het Paleis te Mantua geplaatſt; en deeze Doorlugte Schilder zond hem ook zyn Conterfeitſel, ten teeken van wederzydſe vriendſchap.

Behalven de Tafereelen en Prentkonſt, welke men van hem ziet, heeft hy aan het gemeen gelaaten verſcheide Boeken handelende over de Proportien van 's Menſchen Lichaam, over de Perſpectief, de Civiele en Militaire Architectuur. Ook heeft hy in het Jaar 1524 het Leeven van zynen Vader beſchreeven.

Vermits die Proportien genomen waaren na lichaamen, welke of te ſchraal of te vedlyvig zyn, en ten andere de Teekening zodanig na de Gottiſche trant is, dat die niet alleen een quaade ſmaak van de proportie kan veroorzaaken, maar ook zelfs in de Teekening, hebbe ik gemeent te moeten zeggen, dat 'er een Nieuw Boek over de Proportien is, verrykt met dertig Plaaten van onderſcheidene Beelden, welkers maate na de fraaiſte Antieke te Romen genomen zyn. Dat Boek is in Folio en voert tot Titel: de Porportien van 's Menſchen lichaam, gemeeten na de fraaiſte Antieke Beelden. Het pleeg verkogt te werden te Parys by *Gerard Audran*, 's Konings Graveur, in de ſtraat van St Jacques in de twee Gulde Pilaaren; het is van het Jaar 1683.

Durer was by de Keizeren Maximiliaan den I. en Carel den V. zeer gezien. De eerſte hem op een tyd gelaſt hebbende in zyne teegenwoordigheid te ſchilderen een ſtuk in het groot

te-

tegen een muur en niets by de hand vindende, om boven zyn Teekening te klimmen, zo gebood de Keizer aan een zyner Hovelingen, den Schilder tot een Ladder of Schraag ten dienste te ſtaan, 't geen deezen volgens 's Vorſten begeerten niet hebbende willen doen, wierd de Keizer over deeze weigering gebelgt en verklaarde *Albert Durer* op ſtaande voet edel, en gaf hem tot een Wapen drie Zilvere Schilden op een blaauw Veld, waar van twee boven en een onder aan de punt of ſpits, 't geen nog heeden de Schilders en Beeldhouwers tot eer verſtrekt.

Hy was een der hoffelykſte Mannen van zyn tyd door de lieffelykheid zyner ommegang en zyn geeſtigheid; hy was vrolyk, aangenaam en weldoende van aard: om zyn kennis in de Civiele zaaken wierd hy tot een der Leeden van den Raad verkooren. Dog die Man, welke na allen uiterlyken ſchyn het geruſte leeven des waerelds moeſt leiden, had in zyn Huisvrouw een huis-ſerpent, door wie hy tot in 't hart getroffen wierd, door haar vuil geſnap en onverdraagelyken aard, zodanig, dat, gelyk een dood lichaam aan een leevendig gehegt zynde, in ſtaat is de kragtigſte geſtelheid te bederven, zonder het zyne te verbeeteren, dus dit ſchadelyk Schepſel op zyne blygeeſtigen aard de overhand neemende, hem van hardzeer deed ſterven in de Lentemaand des Jaars 1528 te Neurenburg, zynde zeeven en vyftig jaaren oud.

Zyne gedagtenis was by de Geleerde en wyze lieden zodanig in waarde, dat men goed vond, hem een marmer Gedenkteeken op te regten, op het welk zyn Graffchrift, behelzende de voornaamſte daaden zyns leevens gehouwen was.

Die

Die konftige Man etfte en graveerde in kooper en hout. In de Meubelkamer van den Koning zyn nog Tapyten na zyne Teekeningen, welkers eene het Lyden Chrifti verbeeld en een andere de Gefchiedenis van St. Joannes: op een ander behangzel heeft hy de onderfcheidene Kenteekenen des Menfchelyken leevens afgebeeld.

Dog vermits hy nooit voor oogen had alle de verfchillende denkbeelden, waar door gemeenlyk in de uitvoering der werken het verftand als bezield word, heeft hy geen volkome kennis gehad van 't geen noodzaakelyk is tot de fraaiheid der Ordonnantie, volgens het onderfcheid der onderwerpen. Hy heeft de verkiezing der fraaye partyen niet weeten te maaken, om tot de edelheid der uitdrukkingen te geraaken, en hoewel hy in het Perfpectief bedreeven was, heeft hy egter deszelfs gebruik op veele plaatfen grootelyks verzuimd, vermits hy de verzwakking der Coleuren, Dagligten en Schaduwen niet volkomen kende, en flegts bedoelde alle de partyen van een Tafereel wel en uitvoering te teekenen.

Volgens het zeggen der Oordeelkundigen, kan hy misgetaft hebben in zyn verhandeling der Proportien: want alhoewel hy de maate weezendlyk na het natuurlyke nam, verkoos hy egter het fraaye natuurlyke niet.

Laaten wy te deezer geleegenheid iets van de Antieke maaten zeggen, om U een denkbeeld te geeven van dat Boek, waar van ik U gefprooken heb, ten einde uwe nieuwsgierigheid aan te fpooren, om de betogingen, welke in het zelve verbeeld zyn, te befchouwen.

De

De eenigste maat in alle Antieke stukken zo van Mans als Vrouwen, is van acht Hoofden of tienmaal de lengte van het Aanzigt. Het hoofd is viermaal de lengte van de Neus en het Aangezigt driemaal. De breedtens alleen zyn verschillende in de dikte of dunte, om de Beelden vlugger of gedrongener te maaken.

Een Mans of Vrouwe hoogte word in tien Aanzigten verdeeld: het eerste is van de Kruin des hoofd tot onder de Neus; het tweede van de Neus tot aan het Sleutel-Been; het derde is van het Sleutel-Been tot de holligheid van de Maag; het vierde van die holligheid tot aan den Navel, van waar tot aan de onderbuik of Schamelheid, het vyfde gereekent word, en alwaar men halver Lyf reekent; van daar tot boven de Knie zyn twee lengtens van het Aangezigt en van daar tot onder aan de Voetzool drie.

De Hand heeft de lengte van een Aanzigt, van het gewrigt van de Hand tot aan het gewrigt van de Schouder driemaal de lengte van het Aanzigt; van de eene Schouder tot aan de andere tweemaal de lengte van het Aanzigt; zodanig, dat van het uiterste van een uitgestrekte Hand, dezelve maat gevonden word als van de Voetzool tot aan de kruin van het Hoofd.

Lucas, geboortig van Leyden, Schilder en Graveur, door de Italiaanen *Lucas* van Holland genoemd, wierd in het Jaar 1494 gebooren. *Hugo Jacob* zyn Vader, een der gemeenste Schilders van dien tyd, gaf hem voor eerst eenige onderregtingen en bestelde hem by *Cornelis Engelbert*, welke toen in aanzien was. Naauwlyks had hy neegen Jaaren bereikt of hy begon reeds zeer net-

netjes te Graveeren, en gaf Prenten uit door hem zelfs in het Kooper gesneeden; welke vry wel geagt wierden, hoewel hy de konst slegts van een Zilversmid en een Harnaschmaaker geleerd had; dog vermits hy ten uiterste vlytig was, bragt hy het dus verre, dat hy maar twaalf Jaaren oud zynde een beeltenis van St. Huybert voor een Burgermeester graveerde, welke hem zyn agting en gunst willende betoonen, hem zo veel Pistoolen vereerde als hy Jaaren had. Hy maakte ook een ander werk, dat nog veel aanmerkelyker was dan het eerste, waar in hy verbeeld had Mahomet, die door den Wyn bevangen een Monnik van zyn Secte met een Dolk doorsteekt. Hy heeft in den ouderdom van veertien Jaaren zyn eige Portret geschildert, het welk gegraveert is door *And. Stokkius.* Op zyn vyftiende Jaar maalde hy de bekeering van St. Paulus en een *Ecce Homo*, welke niet minder geagt wierden dan de werken van Albert Durer. Weinig tyd daar na Graveerde hy te Leyden neegenderhande stukken van het Lyden Christi tot onderwerpen op Glaazen; hy verbeelde de Plaagen van St. Antonius; Adam en Eva uit het Paradys verdreeven werdende, enz.

Zig door de Fortuin begunstigt en in aanzien bevindende, trouwde hy, en dit was de oorzaak dat hy geen langduurige Reizen ondernam; zyne nieuwsgierigheid alleen bepaalende in eenige Neederlandsche steeden, alwaar hy werken aannam. Dat Huwelyk, waar door hy met de Familie van *Bosthuizen* vermaagschapt wierd, hem de middelen verschaft hebbende, om ordentlyk te bestaan, voegde hy by dat geluk zyn aanhoudenden arbeid, om des te beeter te kon-

konnen in ſtand blyven. De kleine vermaakelykheeden, welke hy nu en dan met zyne vrienden nam, ſtrekten alleen om zyn vernuft meer leevendigheid by te zetten, waar door hy in zyn werk ook des te meer blygeeſtigheid vertoonde, als blykt uit het ſtuk, waar in hy Saul verbeeld heeft, na David, die op de Harp ſpeelde een Spies werpende; in een ander ſtuk heeft hy op een geeſtige wyze verbeeld, hoe een Vrouw een Boer zyn beurs ontfutſelt, terwyl hem een tand getrokken word.

Zyn Graveer-yzer heeft uitgemund in het Portret van den Keizer Maximilianus, het welk hy ingegraveert heeft ten tyden die Vorſt zyn Intreede in Leyden deed: Lucas ondernam vervolgens eenige ſtukken van Albert Durer na te bootzen, welke verbaaſt was zulk een grooten tegenſtreever te zien, zo dat hy door de begeerte van zig by hem te vervoegen genoopt wierd naar Holland te gaan, alwaar zy vrienden wierden en elkander wederzyds panden van agting gaaven, door het ſchenken van hunne Portretten aan elkander.

Onder de Portretten van *Lucas* van Leyden word de blinde van Jericho zeer geagt, het welk door *Goltzius* tot hooge Prys gekogt wierd. Dit ſchynt in het Jaar 1531 geſchildert te zyn, vermits 'er dat Jaartal op ſtaat. Ook was het met twee deuren of luiken bedekt, waar op Lucas een Mans en Vrouwe Beeltenis en haar Familie wapens ſchilderde. Hy heeft meede een Venus gemaalt, den kleinen Cupido by zyn hand houdende; dat Venus Beeld wierd met zo veel verwondering beſchouwd, als dat van eenen anderen Apelles, en in het Jaar 1648 in

in het Paleis van Mazaryn geplaatst Hy heeft in het Stadhuis te Leyden het laatste Oordeel geschilderd en op de twee Deuren St. Petrus en Paulus. Verscheide Souvereinen hebben dat stuk hoog geagt. De Keizer Rudolfus had een Tafereel van hem, verbeeldende een Maagd Maria ten halver Lyf met het Kind Jesus, een wyngaardsrank in zyn hand houdende. Dat stuk is L gemerkt en met Nommer 22, als zynde op zyn twee en twintigste Jaar geschildert. Van zyn Schilderyen is een onnoemlyk getal en zelfs ook op glas, waar op hy eenige Geschiedenissen verbeeld heeft, welke in Duitschland en in de Neederlanden verspreid zyn; onder andere de geschiedenis van het Gulde Kalf by een Burgermeester te Amsterdam; de Historie van Rebecca te Leyden en de gevallen van Josephs gevankenis te Delft.

Lucas van Leiden eenig gelt by een gegaard hebbende, dagt een gedeelte 'er van te mogen besteeden tot vermaak eeniger reizen, welke hy in de Neederlanden ondernam. Alomme waar hy doortrok maakte hy vriendschap met de bedreevenste, en zelfs onthaalde hy haar deftig. Te Middelburg geland zynde was zyn eerste stap na Jean de Maubeuge, een der beroemdste Schilders dier Stad; zy bezogten elkander eenigen tyd, en altoos met inzigt om een gemeenschap door veelvuldige maaltyden te onderhouden, het welk haar geleegenheid verschafte tot alle vermaaken, die zy begeerden; dog alzo zy in aanzien en rykdom malkander byna gelyk waaren en in haare redenwisselingen, beurtelings uit eergierigheid in groote zaaken en weetenschappen elkander wilden ver-

by ſtreeven, veroorzaakte zulks een onderlingen jaloersheid, zo verre, dat Lucas zig verbeelde, dat men hem vergeeven had, en na zyn huis weder gekeert zynde mymerende en kwynende, nam hy voor tot het gebruiken van melk over te gaan, en bleef geduurende zes Jaaren in die ongelukkige toeſtand met een verkeerde indruk, waar by geen waarſchynlykheid was, dan een loſſe giſſing. Geduurende dien tyd liet hy egter niet na zig bezig te houden, om zyne kwyning wat te verzetten, en dit met te meer gemak, vermits hy alle noodwendigheeden tot zyn gerief had. In de tuſſchenpooſen dat hy eenige verquikking gevoelde, ſchilderde hy met zo veel kragt als by zyn volkome gezondheid; dog zyne ziekte van dag tot dag toeneemende, wanhoopte hy, iets meer te konnen doen; egter ſchilderde hy eeven voor zyn ſterfdag een Pallas, welke men onder zyn hoofden-eind vond. Hy ſtierf in het Jaar 1533, oud zynde 39 Jaaren.

Men ziet in de Meubelkamer van den Koning van Vrankryk de Tapyten van de twaalf Maanden des Jaars, en een ander behangſel, verbeeldende de zeeven Leevenstyden, alle na zyne Teekeningen gewerkt.

Cornelis Engelbert, zyn Meeſter, heeft de eerſte het geheim om de Verwen met oly te wryven in 't werk geſtelt, zeſtig Jaaren na dat Jan van Eyk zulks uitgevonden had. De Regeering van Leyden is bezorgd geweeſt, in de binnenlandſe Oorlogen eenige zyner Tafereelen te bewaaren, en onder andere een ſtuk van de Apocalipſis, door het welk genoegzaam te zien was, dat hy wel de Meeſter van Lucas geweeſt kon zyn.

Jo-

Joannes Holbenius of *Holbein*, Schilder en Graveur, is te Bazel gebooren in het Jaar 1498, alwaar zyn Vader *Jan Holbein*, een reedelyk bequaam Schilder, zig te neder gezet had: het is te denken, dat hy geen ander Meester gehad heeft. De Natuur had hem met zulk een bequaam vernuft tot het schilderen begaaft, dat zyn manier zo ongemeen als uitmuntende was, en dat zonder ooit Romen gezien of eenige andere uitheemsche hulpmiddelen bekomen te hebben.

Hy was in groot aanzien, zelfs ten tyde van Albert Durer en Lucas van Leyden. Die van Bazel hebben 'er op hun Stadhuis een openbaar bewys van, door zyne eerste Tafereelen, waar in hy in acht Compartimenten, bevattende zo veele onderwerpen van het Lyden Christi schilderde, en ook op de Vismarkt een Boeren- en een Doodendans. Dit wierd door hem zelfs in hout-sneê uitgegeeven, en door den groote Erasmus zo fraai bevonden, dat deeze te dier tyd in gemelde stad zynde, om 'er eenige zyner werken te laaten drukken, vriendschap met hem maakte, en verzogt zyn Portret te maalen. Erasmus maakte zyne verdiensten alomme bekent en raade hem, zig na Hendrik den VIII., Koning van Engeland, die de konsten beminde, te begeeven, eensdeels om zyn fortuin te maaken en anderdeels om van zyn onbeschoft wyf ontslaagen te zyn. Hy vertrok zeer blymoedig, met zig neemende het Portret van Erasmus, en deszelfs brieven aan Thomas Morus geaddresseert, wiens naam onder de Doorlugte Mannen genoegzaam bekend is.

Deeze Staatsdienaar ontfing hem met blydschap en hield hem drie Jaaren by zig, met inzigt, om zyn Portret, dat van zyn Gemalin,

zyne Kinderen, en gemeenzaamste vrienden door hem geschilderd te hebben. Thomas Morus geleegenheid, zoekende Holbein aan de Koning voor te dragen, nam, om zyn voorneemen een gewenschten uitslag te doen hebben, een zeekeren dag waar, dat de Koning hem met zyn bezoek stond te vereeren. Hy plaatste alle deeze Portretten in de Eetzaal, op dat de Koning door het gezigt dier verscheidene werken des te ligter verrascht mogt worden, welke dezelve beschouwd en na genoegen bevonden hebbende, betoonde als geemelyk te zyn, diergelyken een Konstenaar niet magtig te weezen. Morus nam dat oogenblik waar, om hem niet alleen die werken maar ook hunnen maaker aan te bieden, welk door den Koning op een byzondere manier ontfangen en mild begiftigt wierd, en om hem in zyn dienst te behouden, stelde hy hem een zeer voordeelige Jaarwedde voor, welke hy beleefdelyk aannam; vermits hy in Fresco, Olyverw en Miniatuur even fraai schilderde, stelde hy alle zyne poogingen in 't werk, om de liefhebbery van dien Vorst te voldoen. In een zeeker voorval, dat Holbein met een Heer van zeer grooten rang woorden kreeg, wist de Koning hem te beveiligen voor de onvermydelyken smaad, waar meede hy gedreigd wierd, willende dus toonen, hoe zeer hy zig aan deeze Schilder liet geleegen leggen.

Holbein schilderde een meenigte Portretten, dog die des Konings leevensgroote wierd als zyn Meesterstuk aangezien. Hy maalde ook die van de Prins Eduard en de Princessen Maria en Elisabeth, te dier tyd nog zeer jong zynde:

de: men vind dezelve in het Paleis te Whitehal met dat van haaren Vader.

Hy ſchilderde voor het Gilde der Chirurgyns een Tafereel, verbeeldende Hendrik den VIII. zittende en aan dit genoodſchap voorregten verleenende. In de Zaal der Gaſtmaalen te Londen ziet men twee Tafereelen van hem, welke hy in Waterverw geſchildert had en waar van het een de Zeegenpraal des Rykdoms, en het ander die der Armoede verbeelt. Hy maalde in het Paleis van Pembroke het Portret van een Engelſche Gravin in een Kleeding van ſwart Satyn. Vermits hy in alles ſlaagde, zyn de werken van dien Schilder by de kenners en liefhebbers gezogt en geagt, welke die tot hooge pryzen betaald hebben.

Alzo *Holbein* zig op de Portretten toegelegt had, heeft hy 'er een meenigte doen graveeren. Hy noemde het Portret van Thomas Morus en zyne Familie zyn ſtuk van Eer. Hy ſchilderde het zyne tweemaal in een klein rond, waar van het een het Origineel is van dat, waar onder men zyn Lofreeden ziet. Hy heeft veele Teekeningen gemaakt voor Beeldhouwers en Zilverſmids, en de Plaaten van de Bybelſe Figuuren in hout ſneé uitgegeeven. Hy werkte altoos met zyn linkerhand, hebbende hy dit gemeen gehad met Turpilius, dien Antieke Schilder en Romeinſch Ridder. Terwyl hy in het kragtigſte van zyn arbeid was en zig in een hoogen top van geluk bevond, begon te Londen een beſmettelyke ziekte te regneeren, waar van hy het Slagtoffer wierd en in het Jaar 1554 ſtierf, oud zynde 56 Jaaren.

Chriſtoffel Amberger van Augsburg, was een

zyner Discipelen en heeft veel in Fresco geschildert.

Tobias Stimmer van Schafhuizen, wierd door zyn vlyd en oeffeningen een geagt Schilder: zyn werken in Fresco op de geevels eeniger huizen te Frankfort en in zyne geboorteplaats zyn 'er blyken van. Ook heeft hy een meenigte Tafereelen te Straatsburg en voor den Marquis van Bade geschildert, en veel in hout gesneeden; onder andere wierden de Bybelse Geschiedenissen, welke in het Jaar 1586 te voorschyn quaamen, zeer geacht. Sandrart bekent zelfs, dat dit Boek een Schat van Weetenschap voor de Schilders was; Bernard Jobius, Drukker te Straatsburg, heeft veele zyner Prenten uitgegeeven. *Stimmer* is jong gestorven, hy had twee Broeders, de eene schilderde op glas, en de ander sneed wonderbaarlyk wel in hout.

Hendrik Aldegraaf, Schilder en Graveur, is in Westphaalen naby Munster gebooren en Leerling van Albert Durer geweest; hy heeft verscheide Geestelyke onderwerpen geschildert in de Kerk van Soest, alwaar hy zig needer zettede, onder andere een geboorte Christi; en te Neurenburg andere geestelyke stukken, in verscheide Kerken verspreid en met die van *Albert Durer* vermengd. Hy heeft de stukken van zyn beste tyd in koper gesneeden, onder andere het Portret van den Aartsketter Jan van Leyden, een Weederdooper, die in een opstand van Snyder tot Koning van Munster verkooren wierd. Men heeft veel agting voor de Hercules daaden van Aldegraaf, als meede voor zyne Geschiedenis van Susanna. Zyn grootste naam was in het Jaar 1551.

Hen-

Hendrik Goltzius, Schilder en Graveur, is in het Jaar 1558 te Mulbracht gebooren, een klein vlekje in het Land van Gulik. Zyn Vader *Jan Goltzius* was een Glasſchilder. *Hendrik* nog jong zynde viel in 't water, waar uit hy gered wierd; eenige tyd 'er na, viel hy in het vuur, en vermits dat Element aankleeft en zig aan de partyen, die het te digt naderen, ſchielyk doet gevoelen, wierd zyn hand door het zelve zodaanig geſchroeit, dat hy al zyn leeven verminkt bleef; niet tegenſtaande dit ongeval, heeft hy in het graveeren zeer wel geſlaagt.

Theodorus Corenhert heeft *Goltzius* de Graveerkunde geleert. Zyne eerſte werken waaren voor zyn Meeſter, voor Philippus Galle en vervolgens voor zig zelfs. Hy was drie en dertig Jaaren oud toen hy trouwde, en in den nagt van zyn Bruiloft wierd hy door een koorts aangetaſt waar uit zyne vrienden een langduurige ziekte, waar meede hy gedreigt wierd, te gemoed ziende, hem raadeden te gaan reizen; derhalven trok hy naar Amſterdam met een zyner beſte vrienden, die hy zyn Meeſter noemde, om niet bekend te worden. Hy hield veel geſprekken met Jan Sadeler over zyn Hercules, doorwandelde Duitſchland te voet op een harde winter, en in Italien gekomen zynde deed hy zig *Hendrik Bracht* heeten: op deeze onbekende naam doortrok hy Venetien, Bologne en Florence, en Copieerde al het zeldzaamſte dat 'er was; dog zyn grootſte arbeid was te Romen, alwaar hy zig niet ontzagt, om zig te oeffenen, op de allerverdagtſte plaatſen te werken, en hield zig in dezelve op met zo veel vermaak, als waare hy in de Luſthuizen van Tivoli ge-

weest. Hy heeft verscheide Antieke Geschiedenissen gegraveert, zeer naauwkeurig verbeeld door *Polidoor de Carravagio*, *Pelegrino da Modena* en andere. Hy wandelde voorts na Napels, alwaar hy het Antiek stuk van Hercules teekende, het welk in het Paleis des Onderkonings gezien werd, met de byzonderheeden dier Stad, de naastgeleegene plaatsen en de Grotten van Poussol. Vervolgens begaf hy zig over Zee weeder na Romen, belaaden met alle de Antiquiteiten, welke hy gecopieerd had en keerde, zo gezond als ooit te vooren schynende, weeder na huis, alwaar hy aangekomen zynde, op nieuw instorte, zo verre, dat hy genoodzaakt wierd Geite Melk en Vrouwe Zog te gebruiken; egter wierd hy tot voorige gezondheid herstelt, en hervatte zyne eerste voorneemen met zo veel lust als voorheen.

Met zyn verminkte hand heeft hy de beroemdste Graveurs van Europa zodanig gevolgt, dat hy stukken gegraveert heeft, welke hy voor die van Albert Durer en Lucas van Leyden deed doorgaan Hy maakte ook verscheide andere stukken uit eigen vernuft, die hy den Hertog van Beyeren opdroeg, waar voor hy door dien Vorst met een goude Keeten en zyn Medailje begiftigd wierd. Hy heeft met de Pen op Pergament een Bachus, benevens Venus, Ceres en Cupido geteekent: 't zelve is te Romen en word zeer geagt. In 's Keizers Cabinet ziet men eenige Teekeningen van hem. Hy heeft den Koning van Spanjen zyn Teekening, verbeeldende de afneeming van het Kruis, toegezonden.

Hy bragt op een gedrukte linnen Doek het geen

geen door hem op Pergament geteekent was, na dat hy alvorens tot een proef een naakte Vrouw by een Satyr verbeeld had: dat ſtuk wierd den Keizer Rudolphus gezonden. Op gelyke wyze verbeelde hy een Venus met Cupido: dat ſtuk was voormaals te Amſterdam met andere groote ſtukken, met de Pen en Cryon geteekent, welke in groote agting zyn.

Vervolgens wilde hy bezien, of het hem met het Penceel zo wel gelukken zou, zo dat hy 42 Jaaren oud zynde op koper een Chriſtus aan het Kruis met de Maagd Maria, St Joannes en Magdalena ſchilderde en hier na een ſlaapende Danaë met een Mercurius by haar, welke die geleegenheid afloert, om Jupiter dezelve te doen waarneemen. Ook heeft hy op glas geſchildert, dog 't geen te niet gegaan is uit hoofde der brosheid van die ſtoffe. Behalven de Tafereelen, die hy gemaalt heeft, graveerde hy ook de beſte ſtukken van *Heemskerk*, *Floris*, *Blockland* en *Spranghe*r, als meede verſcheide ſtukken na *Raphael*, *Polidoor*, en andere uitmuntende Meeſters. Eindelyk na zo veel gearbeid te hebben, ſtierf hy te Haarlem in het Jaar 1617, zynde neegen en vyftig Jaaren oud.

Hy was getrouwt met de Moeder van *Jacques Mathan*, die zyn Diſcipel geweeſt is en in het vervolg onder andere zyns Meeſters Portret graveerde. Hy heeft ook tot Graveurs gehad *Pieter de Jode* en *de Ghein*, welke zo veele ſtukken geſneeden hebben.

Zyne Voorouders hadden meerendeels de konſten geoeffend, en hy was vermaagdſchap aan *Hubert Goltzius*, beroemd weegens de Antiquiteiten, waar van hy de kennis zo volkomen

bezat. Deeze was geboortig van Venlo, en had de Schilderkonst by *Lambert Lombart* geleerd. Hy hield zig bezig om verscheide Boeken der gedenkpenningen van de Keizeren en andere te graveeren, waar op hy Latynsche vertoogen maakte. Vermits hy geleerd was, wierd hy Historie-Schryver en Schilder van Philippus den II. en stierf van hartzeer over eenige huishoudelyke zaaken te Brussel in het Jaar 1583.

Ten gevalle der liefhebbers van de Prentkonst moet ik hier een afweiding maaken, welke hen niet onaangenaam zal zyn.

Martyn, een Neederlandsch Schilder, welke Albert Durer voorgegaan is, heeft een groote naam gehad, en veele stukken na zyne eige Teekeningen gegraveert, dewelke hy M C. merkten. De vyf eerste waaren de vyf dwaase Maagden met haare uitgebluschte en de vyf wyze met haare brandende lampen; een Christus aan het Kruis met St. Joannes en de Maagd Maria; de vier Euangelisten in 't klein; een Christus met de twaalf Apostelen; Ste. Veronica met zes Heiligen van gelyke groote en verscheide Wapenschilden van Hoogduitsche Grooten; een St. Joris een Draak vellende; een Christus voor Pilatus staande, welke zyne handen wascht; een zieltoogende Maria, waarby de Apostelen zyn; dat stuk was na zyn tyd zeer goed; een St. Antonius door de Duivelen geslagen en in de Lugt gevoert wordende: ook heeft hy nog veele andere stukken gegraveert.

Albert Durer gaf Anno 1503 en volgende Jaa-

Jaaren veel beeter ſtukken in het ligt; onder andere een kleine Maagd Maria; den verlooren Zoon; een St. Sebaſtiaan met zyne armen om hoog gebonden; een andere zittende Maagd Maria, het Kindeke Jeſus houdende; een Zee-Nimf door een Zeegedrogt gedraagen werdende en andere Nimphen, die zig baaden, en van dezelve groote; een Vrouw, welke een andere, die zig onder de beſchutting van een Satyr geſtelt heeft, ſtokſlaagen dreigt te geeven, enz. Een ſlaapende Boer; een Venus die hem zoekt te verleiden en een Duivel hem in de Ooren blaazende. In het Jaar 1510 gaf hy twee Prenten in hout-ſneê uit: de eene was de onthalzing van St. Joannes, en de andere zyn hoofd Herodes aangebooden werdende. Hy graveerde ook een St. Chriſtoffel; St. Sixtus Paus; St. Steeven en St Laurens; een St. Gregorius met een Diaken en onder Diaken verzeld, en in het zelve Jaar een gedeelte van het Lyden Chriſti.

In het Jaar 1511 heeft hy in hout-ſneê het leeven van de Maagd Maria in twintig Prenten uitgegeeven, en twintig ſtukken van de Openbaaring Joannes. Ook is 'er een naakte Christus met het Lyden, of de Geheimeniſſen rondom. Vervolgens ging hy weeder in 't koper ſnyden, en verbeelden een ſtuk de Zwaarmoedigheid genaamd, met driederlei Maagden Maria, en in 't vervolg zes en dertig ſtukken van het Lyden Chriſti in hout-ſneê.

Lucas van Leyden, die te dier tyd te voorſchyn quam, was zyn meedenſtreever en graveerde in 1509 en volgende Jaaren twee Prenten in rondtens. In het eene een Kruisdraging Chriſti en in het ander zyn Kruisſiging. Ver-

vol-

volgens een St. Petrus de Martelaar met zyne Beulen; een Samsom en een David te Paard; een andere jongen David en een zittende Paulus: ook graveerde hy in 't groot *Virgilius Spenzo Latta dalla Fenestra.*

Durer graveerde om stryd tegen *Lucas* van Leyden den droom van den Ridder, met de dood en de Duivel achter hem, en in het Jaar 1512 gaf hy het kleine Lyden Christi ten getale van zestien stuks uit.

Vervolgens graveerde *Lucas* uit nayver teegen *Durer* twaalf stukken van het Lyden Christi; een St. Joris, dewelke een weenende Dochter vertroost; Salomon de Afgoden aanbiddende; een Doopsel Christi, Piramus en Thisbé en de Koningin Esther.

Albert begon weder om stryd en graveerde een naakt Beeld op de Wolken; een andere met Vleugels, een Kop in de hand houdende: 't zelve word Pandora genaamd; een grooten St. Eustachius onder verscheide Kinderen, waar van eenige een Schild met een haan boven den helm houden; een schryvende St. Jeronimus en een Leeuw, die by hem slaapt. Hy heeft een Christus met de Apostelen in het klein begonnen. In het Jaar 1523 schilderde hy verscheide Portretten, als Erasmus van Rotterdam; den Kardinaal Albert, Keur-Vorst van Brandenburg, als ook het zyne.

Lucas graveerde vervolgens in het koper de Historie van Joseph; de vier Evangelisten; de drie Engelen, welke aan Abraham verschynen; Susanna in het Bad; een biddende David; de Zeegepraal van Mardocheus te Paard; Loth met beide zyne Dochters; twee groote stukken van Adam en Eva, wien God de vrugten des leevens

ver-

verbied te eeten, en Caïn zynen Broeder vermoordende. Deeze twee ſtukken quamen in het ligt Anno 1529. Het geen *Lucas* een groote naam toebragt, was een Kruisſiging, en Pilatus, welke onzen Zaligmaaker aan het Volk vertoont; dit zyn twee groote ſtukken. Vorders is 'er nog een Paulus Bekeering en hoe hy na Damaſco overgebragd werd. Hy heeft ook veele kleine ſtukken geſneeden, verſcheiden Maagden Maria; de twaalf Apoſtelen en Chriſtus; veele Heiligen; Wapenſchilden en Helmen; ook een Boer, welke een Tand laat trekken en een Vrouw, die hem zyn beurs ontfuſſelt. Eindelyk kan men zeggen, dat zyn raarſte ſtuk dat geene is, 't welk de Guit genaamd word.

Pietro Teſta, geboortig van Lucca, was Schilder en Graveur. Hy trok het gewaad van Pelgrim aan, om na Romen te gaan, alwaar hy gekoomen zynde, by gebrek van onderſtand tot de uiterſte ellende vervallen zoude zyn, indien Sandrart hem niet uit meedelyden aan andere bevoolen had, om hem aan 't werk te helpen. Hoewel hy zeer bequaam was en zelf de Antieke grondig verſtond en op zyn duim kende, heeft hy nogtans geen geluk gehad. De reeden hier van was denkelyk, dat zyn geaardheid oploopende en ongebonden was en zyne Tafereelen, ten aanzien der Coleuren, van een onaangenaame ſmaak waaren, wanneer men het gezigt 'er te lang op veſtigde. Zyne Teekeningen worden geagt, als meede 't gunt hy geëtſt heeft, 't welk ontrent op vyf en veertig ſtuks beloopt. Eenige hebben na hem gegraveert, onder andere *Cæſar Teſta.*

Hy bleef langen tyd te Romen, en zelfs wat te lang voor hem, dewyl hy door zyn ongelukkig

Nood-

Noodlot op den oever des Tibers (*) geleid zynde, zig genoopt vond, op dien oever te gaan zitten, om op zyn gemak en zonder beletzel, een fraai gezigt, dat hem verlokte, te beschouwen, 't geen hy aan andere in de Teekening, die hy 'er van zogt te maaken, wilde meede deelen: dog zyn hoed door een rukwind afgewaait zynde en dezelve willende behouden, verloor hy zig zelfs en viel agter over in die stroom, tegen welke hy niet bestant zynde, dus ongelukkig aan zyn einde quam in het Jaar 1651, zynde maar veertig Jaaren oud.

Michel Miereveld, Schilder en Graveur, is te Delft gebooren: zyn Vader was een Zilversmid. Op zyn achtste Jaar kon hy beeter schryven, dan alle de Meesters van de Stad. Zyn Vader deed hem de handeling van de Teekenpen en van 't graveeryzer by *Wierix* leeren. Twaalf Jaaren oud zynde maakte hy de Geschiedenis van de Samaritaansche Vrouw, en kort daar na een Judith, het hoofd van Holophernes houdende, en dat zonder eenige Teekeningen desweegens nagezien te hebben, als die hy zelfs gemaakt had. *Blockland* leerde hem de grondbeginzelen der Schilderkonst: alle zyn studie leide hy op het schilderen van Portretten, van welke veele te Delft, Amsterdam en 's Hage gezien worden. Die van Prins Mauritz van Nassau, van de Princes Douariere van Orange, en de Prins Fredrik Hendrik haare Zoon, houd men voor de beste.

Miereveld heeft zomwylen zyn vermaak genoomen in het schilderen van allerhande Vleesch en Wild.

(*) Het is bekend dat deeze Rivier midden door Romen stroomt.

Wild. Onder andere verbeelde hy op een zeekere plaats te Delft een Keuken met al deszelfs gereedſchap zeer natuurlyk. Zyn groote naam was dus verre verbreid, dat de Aartshertog Albertus hem aanzienelyke aanbiedingen deed, om hem te Bruſſel te lokken; dog Miereveld den Hervormden Godsdienſt toegedaan zynde, wilde na deeze voorſtelling niet luiſteren en ſtierf in zyne gevoelens na 'er lang in geleeft te hebben.

Rembrand van Rhyn (*), Schilder en Graveur, was een Molenaars Zoon, wiens geboorte doet zien, dat het vernuft niet altoos door de opvoeding geſcherpt word, hoewel dezelve 'er veel toe doet. Het is waar, dat Leſmans hem de eerſte beginſelen der Schilderkonſt leerde, dog eerlang deed hy zig aanmerken als een man in alles bedreeven. Zyne Tafereelen zyn op een byzondere manier geſchildert; want dikwils maakte hy ſlegts groote Penceelſtreeken, en leide zyn Coleuren by een, zonder dezelve in malkander te verdryven of te verzagten, zeggende, dat hy een Schilder was en geen Verwer, om de Verwen als water te vermengen. Egter zyn de Portretten die hy geſchildert heeft, opregte Portretten.

Hy was zeer keurig in Teekeningen en Prentkonſt, en om zyne fraaye manier zyn deszelfs werken in het vervolg ook zeer gezogt geweeſt. In zyn manier van Etzen is een kragtige verbeelding en geeſt: zy zweemt na ſwarte konſt; dog het is een trant, die hem alleen eigen is. Het getal der Plaaten, welke hy gegraveert heeft, is

(*) Deeze bynaam wyſt aan zyne geboorte plaats, gelegen aan de arm van den Rhyn, welke door Leyden loopt.

is zeer aanzienlyk; dog van een en het zelve onderwerp zyn 'er vier of vyf proeven meer of min voltooit. Hy heeft ze alle tuſſchen het Jaar 1628 en 1659 geſneeden: uit vier of vyf Prenten word vermoed, dat hy in het Jaar 1635 en 36 te Venetien zyn verblyf hield. Hy heeft 'er een meenigte Proeven van op Chinees papier of zyde laaten drukken, 't geen een ſoort van halve tint te weeg brengt, welke 'er fraaiheid aan geeft.

Hy quam zig weeder in Holland needer zetten, alwaar hy een Vrouw trouwde, die van geen grooter geboorte dan de zyne was, en hy toonde door zyne leevenswyze, dat hy zyn afkomſt niet wilde verbergen, dewyl hy geen vermaak ſchepte dan in de verkeeringen met Luiden van zyn zoort, met wie hy ongedwongen omging, en dit ſchatte hy hooger, dan de eer van met Menſchen te verkeeren, welkers groote geboorte of achtbaarheid hem tot een laſt geſtrekt zoude hebben.

Men ziet een meenigte heerlyke Prenten van hem, onder andere tien Landſchappen, door hem in 't Jaar 1645 gegraveert; verſcheide Historien; veel naaktheeden, en zeer fraaye Portretten zonder naam of opſchrift, onder welke die van zyn Vrouw en de zyne gezien werden. Eindelyk na veel werken uitgevoert te hebben ſtierf hy te Amſterdam in het Jaar 1668, oud zynde twee en zeſtig Jaaren.

J. G. van Vlied heeft veel na de manier van *Rembrand* gewerkt, en zes ſtukken van het Lyden Chriſti gegraveert, als ook andere verſchillende dingen ten getale van zeſtig ſtuks, waar van eenige na *Lievens.*

Laa-

Laaten wy van Vertoog veranderen en eens beschouwen de voornaamste Prenten ten aanzien der Portretten.

Deeze bestaan in zodanige, welke door de Schilders zelfs op onderscheidene tyden gegraveert zyn, of na *Raphael*, *Titiano*, de *Carraccio's*, *Rubbens*, *van Dyk*, of van *Albert Durer* en *Lucas* van Leyden, gegraveert door *Gilles Sadeler*, *Hendrik Goltzius*, *Michiel Miereveld*, *Suyderhoef*, *Visscher*, *Rembrand*, *Lucas Kilian*, *Crispyn de Pas* en verscheide andere, welke gesneeden hebben na *Rubens* en *van Dyk*: van *Robert Nanteuil*, *Claude Mellan* en een meenigte andere, welkers naamen ik voorby ga, vermits zy van dezelve kragt niet zyn, en ten anderen, dat men geen goed Schilder of Graveur kan noemen, van wien 'er geen fraai Portret zoude zyn.

Dewyl wy deeze stof begonnen hebben, agte ik, dat dezelve zeer nut zal zyn, om niets te vergeeten, en om tot kennis te komen van alle, die een groote naam gehad hebben, zo in de Geestelyke stukken, als Snaakeryen, Landschappen enz.

Ik zal dan deeze geleegenheid waarneemen, den heer de Marolles tot myn waarborg hebbende, om u te zeggen, dat onder de Meesters welke onderwerpen van Ballets en Toneelspeelen gesneeden hebben, behalven die van wien reeds gemeld is, welkers voornaamste zyn *Tempesta*, *Callot* en *de la Bella*, men nog reekenen kan *Canta Gallina*, Meester van *Callot*, *Valerio Spada*, *Jacomo Torello*, *Remigio*, *David Bagli*, *Adriaan Hubert*, *François Colignon*, enz.

Tot de Tornoyspeelen, Blyspeelen en Pragtigheeden konnen ook de volgende gereekent worden; *Lucas Cranis*, *Bernardo Capittelli*, *Jacob de Veer*, *Battiste Franckals*, *Mattheus Kessel*, *Robert Boissard* en *Gio Battista de Cavaleriis.*

Tot Cavalcades; *Willem Liefring*, *Cristophano Borteno de Remini*, *Claude Bezoard*, *Cornelius Kittenstenius*, *Marcus Fiducius*, *George Volant*, *Marius Cartabius*, *J. Zenoni*, *Nicolo Nelli*, enz.

Tot Italiaansche en andere Theses; *Christoph. Blancus* uit Lottheringen, *Theodoor Jan van Berlen*, *C. B. Anglus*, *Innocentius Martini*, de Ridder *Burghese*, *Claude Dirvet*, *Franciscus Septius*, *André d'Ancone*, *Simon Bartholus*, enz.

Tot afbeeldingen van de Maagd Maria; *G. la Dame*, *Horatio Turriani*, *Adriaan Collaert*, *Jacobus Laurus* een Romein, *Ant. Laffreri*, *Ant. Salamanque*, *Adam Mantuanus*, *Pieter Janssenz*, *Claude de Savery*, enz.

Tot Lykstatien, Catafalque, Grafschriften en andere onderwerpen; *Gio. Battista Falda* een Milanees, *Pietro Gentil Pamphili*, *Hieronimus Reynaldus*, *Antonio Gerardi*, *Hendrik de Keyzer*, *Caesar Fontana*, *Judocus Hondius*, *Fredrik Breutel*, *Henricus Hondius*, *Alezzandro Ronce*, *Pierre du Bois*, *Antonius Salarts*, *Jacobus Picinus Venetus*, (Deeze heeft ook een vervolg van Portretten van Schilders gemaakt) *J. Blanchet*, *Diego Lopez*, *Jan van Straden*, enz.

Tot Scheepen en Zeestukken; *R. Zeeman*, *de la Bella*, *Dominico Zenoi*, *Cornelis Swanenburg*, *P. Lhuillier*, enz.

Tot Beelteniffen te Paard; *Gilles Sadeler*, *Rombouts*, *van den Hoeye*, *Thomas Picquet*, *Crispyn de Pas*, *Abraham Hosgenberg*, *Jean Grands-Homme*,

An-

Antony van der Does, *Joachim Sandrart*, enz.

Tot Vaazen; *Horatius Scopa* een Napolitaan 1612, *Julio Bonasone*, *Eneas Vicus* van Parma 1543, *Agostino Venetiano*, *Marco Antonio Rosso Fiorentino*, *Jean le Pautre*, *François van den Wingaerde*, *Daniel Boutemye*, *Hendrik van der Borcht*, *B. Visscher*, *Jan Theodoor de Brye*, *Jacobus Kempener*, *Johan Dunstall*, *Willem Delff*, *Jan Royer*, enz.

Tot Ornamenten en Grotesco of Moresco; *Agostino Venetiano*, *Cæsar Dom Pet. Ant. Priscus*, *Petr. l'Eveille*, *Agostino Metelli*, *J. Gozandinus*, *Lud. Scalzi*, *Odoart Fialetti*, *Marco Angelo*, *Theodorus* van Neurenberg, *Rene Guerineau*, *Fr. Bignon*, *Jan Faller*, *Fr. Danck*, enz.

Tot Frisen, Ornamenten van Architectuur, Militaire Exercitien en Moorden; *Pamphilo Zancarli*, *Adrian Mathan*, *Theodorus Philip*, *Antonio Labacco*, *Cornelio Buzi*, *Jer. Opfer*, *René Boivin* van Anjou, *Bramante*, *Fr. van den Steen*, *Cornelis Hocgeest*, *Dominique Barriere*, *Franc. Huys*, *Francisco Valetto*, *Theodorus du Bry*, *Crispyn de Pas* en verscheide andere.

Jacobus de Ghein en *Simon Savery* hebben 10 stukken van Soldatesque gesneeden.

Tot Zilversmids- en ingeleid-werk hebben *Laurens en Gideon Legaré* kleine stukjes gesneeden; als meede *Carteron*, *la Barre*, *l'Eveillé*, *H. Janssenz*, *Nic. Deruze*, *Isaac Brun*, *Henri le Roy*, *Hans Collart*, *Pierre Nilon*, *Georges Herman*, *Philippe Milot*, *Stephanus Stephani Filius*, *Jean Toutin* van Chateaudun, *Mathurin Person* en andere.

Voor Zwaardveegers, Arquebusiers en Slootemaakers, heeft *Marcoul*, Arquebusier, verscheide stukken gesneeden; als meede *Guillaume le*

Lorrain, *Mathurin Berthon*, *Theodore de Bry*, *Mathuryn Jousse* en andere.

Voor de Ingenieurs is iets gegraveert door *Renaudin de Sedan*; als meede door de *Decanis* van Dieppe, *Petit* van Bourbonnois, *Hanzelet* uit Lottheringen, *Jacques Besson* uit 't Dauphiné. Deezen heeft Machines en Fonteinen gegraveert, als ook *J. Barbet*, *Antoine Pierret*, *Girolamo Porrigiani*, *Florentino Gio. Battiste Negro*, *Nicolaas de Son*, *Simon Maupin*, *Jean Louderzel*, enz.

Tot Cardoesen, Rollen, Linten, Zilversmids- en Borduurwerk; *Jean* en *Jacques Lutma*, *Michel Mozin*, *Hans Liefring*, *Isaac Flore*, *Pieter Weveriot*, enz.

Tot Antieken Ruinen; *Hieronimus Koek*, *Hendrik van Cleef*, enz.

Tot Borduur- en Kantwerken en Compartimenten; *J. Berey*, *Michel Dentisler*, *Jan Halveren*, *Balthazar Silvini*, *van der Dieterlin* enz.

Tot Tuinsieraaden, enz. zyn 'er verscheide stukken gegraveert door *la Barandie*, als meede door de vier *Molets* en *Laurets*.

Het Boek door *Jacques Bosseau*, Heer van la Baraudie, geschreeven is te Parys gedrukt by Michel van Lochon in 't Jaar 1638; zyn Portret is 'er in gegraveert door *Gregoire Huret*, na de Teekening van *A. de Wys*. Van hem zyn ook 50 andere stukken tot Bloemperken van den heer *le Notre* en van den heer *de la Quintinie*; de voornaamste zyn tot de fraaye schikking dier werken, als blykt door de ordonnantie van de eerstgenoemde tot fraaiheid en sieraad van 's Konings Tuinen.

Veele stukken betreffende de vrye konsten

en

en de Mechanique of werktuigkunde, zyn gegraveert door *Philippus Daquin*, *J. Blancius*, *Andr. Baccius*, *Jean Renaud*, *Jean Corneille*, *Voudemans*, *Carlo Urbini*, *Nicolas Sanſon*, *Melchior Tavernier*, *Jo. Heggenbergius*, *Iſaac Harbrech*, *David de Valcheſtein*, enz.

De Metamorphoſis of Herſcheppingen van Ovidius en andere zyn gegraveert door *Antonio Tempeſta* in 150 ſtuks, *Hendrik Goltzius*, *Fr. de Ghein*, *Salomon Savery* in 17 ſtukken, *Criſpyn de Pas*, *Willem Baurn* in 150 ſtuks, *Fr. Chauveau*, enz.

Tot Gediertens; *Antonio Tempeſta*, *Lucas Cranis*, *Eneas Vicus*, *Albert Durer*, *de la Belle*, *Theodorus* en *Joannes Iſraël de Bry*, *Adriaan Collaert*, *Albert Vlamen*, *Nic. de Bruyn*, *Phil. Galle*, *Hans Liefrink*, *Jacques Callot*, enz.

Tot Fonteinen; *Cornelis Cort* na *Frank Floor*, *Daniel Rabel*, *André Molles*, *Marco Kartarino* in Romen 1575.

Landſchappen van verſcheide Meeſters; naamentlyk van *Titiano*, *Ercole Bazacarune* van Piſa, *Chriſtophano Ceſare Antonii*, *Matthieu Merian* van Bazely, *Paulus Bril*, *Hendrik Hondius*, enz.

Om de geeſt eenigzints te ontſpannen en met te meer luſt tot dat groot getal Graveurs weeder te keeren, moet ik u uit Liefhebbery een deel ſtukken op verſcheide wyzen behandelt bybrengen, welke de heer de Marolles, Abt van Villeroi verklaart, heeft te bezitten.

Hy had onder andere zeeventien duizend en drie honderd Portretten; drie duizend honderd en vyftig Beelteniſſen van de Maagd Maria, zo met het Kind Jeſus als alleen, of met ſtraalen omringd. Van *Raphael* waaren 'er twee en tach-

tig; van *Michel Angelo* tien; van de *Carraccio's* drie en zeeventig; in 't graauw neegen en dertig, van *Rubbens* acht en twintig; van *Julio Bonasone* vier en dertig; van *Francisco Parmesano* zeeven en tachtig; van *Vanius* vier en twintig; van *Marco Antonio* zeeven en veertig; van *Goltzius* tien; van *A. van Dyk* vyftien; van *Lucas* van Leyden neegen; van *Albert Durer* drie en twintig; van *Corregio* acht; van *Guido Rheni* neegen en tachtig; van *Cherubin Albert* zeeventien en van *Raphaël Sciaminosa* vyf.

Behalven dit waaren by hem nog te vinden het Leeven Christi een en dertig maal; dat van de Maagd Maria tienmaal; de Propheeten tienmaal; de Sibillen twaalfmaal; de Apostelen honderd en neegentienmaal; de Evangelisten acht en zestig maal; de Leeraaren der Roomse Kerk vier en twintigmaal; de Beeltenissen van Christus en de Maagd Maria malkander aanziende honderd en eenmaal, de Maria Boodschap twee honderd en driemaal; de Geboorte Christi twee honderd vier en neegentigmaal; de Besnydenis twintigmaal; de Aanbidding der Koningen honderd een en vyftigmaal; de Vlugt na Egypten honderd neegen en twintigmaal; de Moord der onnoozele Kinderen drie en zestigmaal; de Doop Christi zes en veertigmaal; de geschiedenis van het Lyden Christi acht en neegentigmaal; het *Ecce Homo* honderd drie en twintigmaal; de Crucifixen vier honderd en dertigmaal; de Verryzenis honderd en neegentienmaal; de Maria Hemelvaart acht en neegentigmaal, en de Apocalipsis dertienmaal.

Wat aanbelangd de Beeltenissen van Heiligen, had hy onder andere St. Michaël zeeven en tagtig-

tigmaal; St. Joannes Battista honderd acht en zeeventigmaal; St. Petrus en Paulus by elkander twee en dertigmaal; St. Petrus zes en zestigmaal; St. Paulus een en vyftigmaal; St. Sebastianus honderd en dertienmaal; St. Jeronimus twee honderd zes en twintigmaal; St. Franciscus twee honderd vier en twintigmaal; Ste. Maria Magdalena twee honderd en vyfmaal, Ste. Catharina honderd drie en dertigmaal, Ste. Cicilia veertigmaal en Ste. Barbara twee en vyftigmaal.

Hy had de vier Getyden van het Jaar veertienmaal; de vier Elementen of Hoofdstoffen vyftienmaal; de vier Waereldsdeelen zestienmaal, en daarenboven zestig der voornaamste Teekeningen van de hand der grootste Meesters.

Is het hier uit niet ligt te besluiten, dat de vermeerdering der Graveurs zig verre uitstrekt; dog op dat dit u niet als verdigt voorkoome, zal ik u niet alleen het getal der stukken, welke hy bezat noemen, maar ook de Graveurs, ten minste de voornaamste, welke die gegraveert hebben.

Raphaël verdient wel, dat wy een begin met hem maaken. Van deeze bezat hy zeeven honderd en veertig stuks, geteekent en gesneeden zo door hem zelfs als door *Marco Antonio* en andere Graveurs, welkers omstandige beschryving te vinden is, in zyn Catalogus op het einde van dit Deel.

Wat de werken van *Michel Angelo Buanorotta* betreft, dezelve beliepen op drie honderd en twintig stukken, welke onder andere gegraveert zyn door *Gio Battista Mantuano* een Milanees, *Adam van Mantua*, *Julio Bonasone*, *Marco Antonio*, *Agostino Venetiano*, *Etienne du Perac* en *Jac-*

ques Mercier beide Franschen, *Gio Battista de Cavaleriis*, *Mattheus Greutter*, *Georgio Mantuano*, *Cherubin Albert*, *Deonisius Cueremberg*, *Antonio Tempesta*, *Pierre Biart*, *Philippus Sirceus*, *Martin Rota*, *Lucas Bertellus*, *Domenico Fiorentino*, *Q. Boel*, *Michaël Luccensis* en verscheide andere.

Van *Marco Antonio da Bologne* had hy vyf honderd zeeventig stuks. Deeze uitmuntende Graveur heeft overheerlyke dingen gesneeden na *Raphaël*, *Michaël Angelo*, *Andrea Mantegna* en *Albert Durer*. Hy is een der voornaamste Graveurs en onder die, welkers stukken het meest gezogt worden. Van hem is hier vooren breeder gemelt.

Van *Agostino Venetiano* waaren 'er honderd vier en vyftig stukken: hy is de tweede der Graveurs van de werken van *Raphaël*, en heeft ook verscheide dingen van eige vernuft gemaakt, welke wel gewilt zyn. Hy graveerde voor *Baccio Bandinelli* de Ontleedkundige stukken, welke men in druk ziet, als ook een Cleopatra en een Christus door drie Engelen ondersteund; dit stuk is na de Teekening van *Andrea del Sarto*. Hy heeft verscheide andere onderwerpen gegraveert, als onder andere de zeeven daaden van Hercules en een meenigte Vaazen, waar onder 'er van het Jaar 1514 gemerkt zyn, hy zettede meesten tyd het Jaartal op zyne Prenten.

Silvester da Ravenna en *Beatricius Lotharingius*, hebben gegraveert na *Raphaël*, *Michel Angelo*, *Andrea Mantegna*, enz.

De werken van *Silvester de Ravenne* bestonden in vier en zeeventig, en die van *Beatricius* in honderd en twaalf stukken, daar in begreepen de Psiché van *Raphaël*.

De

De werken van *Andrea Mantegna* beſtonden uit honderd en vier ſtukken, en die van *Benedetto Mantegna* in vier en zeeventig, alle zeer raar: eenige derzelver zyn door *Marco Antonio* geſneeden.

Die van *Lambertus Suavius* van Luyk, waaren acht en veertig in 't getal, onder andere de Beelteniſſen der twaalf Apoſtelen ſtaande en de Standbeelden der Sybillen: de Opſtanding van Lazarus is een der voornaamſte; ook word 'er by gevonden een ſtuk van *Bronſin*, zynde de doortogt der Roode Zee.

Pietro de Cortonna heeft verſcheide ſtukken geteekent of geſchildert, welke gegraveert zyn door *Cornelis Bloemaert*, *Michel Natalis*, *Charles Audran*, *Guill. Chateau*, *Gilles Rouſſelet*, *Gio. Battiſta Bonacina*, *Dominique Bariere*, *Claude Mellan*, enz.

De werken van *Hendrik Goltſius*, Beeldhouwer, Schilder en Graveur, beliepen vier honderd zes en dertig ſtukken, zo door hem zelfs als door andere na hem gegraveert. Zyn Portret is door *Jacques Mathan*, zyn Schoonzoon, geſneeden, als meede eenige andere zyner ſtukken. Wat *Goltſius* betreft, die heeft verſcheide ſtukken gegraveert na *Bart. Sprangher*, *Raphaël*, *Jacomo Palma*, *C. Corneli*, *Jean Stradan*, *Theodore Bernard* en *Roſſo*.

Die na zyne werken gegraveert hebben, zyn *Jacobus*, *Julius* en *Conradus Goltſius*, *Nicolaas* en *Claudius Clock*, *Adriaan Collaert*, *J. Saenredam*, *J. Muller*, *Pieter Brebbel*, *Nic. Bruyn*, *C. Viſſcher*, enz.

In de ſtukken, door *Goltſius* gegraveert, 't zy uit eige inventie of na andere Meeſters, ziet

men de twaalf Apostelen; de Propheeten en Prophetessen van het oud Testament; de zeeven Hoofdzonden; de zeeven Deugden; de neegen Zang-Godinnen en zyn Herscheppingen in twee en vyftig stukken. Zyne Portretten zyn na de trant van *Wieriks*.

Jacques Mathan was van Haarlem en leerde by *Hendrik Goltsius*, die met zyn Moeder getrouwd was. Hy heeft veel na hem gesneeden, als meede na *Salviati Florentino*, *Lucas* van Leyden en andere goede Meesters, en graveerde in de manier van de *Sadelers*.

Theodoor Mathan heeft ook na verscheide braave Meesters gegraveert, by *Hendrik Goltsius* geleert en na *Carel van Mander* verscheide kleine stukjes gesneeden, als onder andere de twaalf Geslagten Israëls; eenige Plaaten van het Lyden Christi in veertien stukken en de Titelplaat; de twaalf Apostelen en een Christus met St. Paulus; ook heeft hy na *Bartholomeus Sprangher* en andere gegraveert, en verscheide stukken geteekent, welke door hem gesneeden zyn, onder andere de onderscheidene Exercitien of Wapenoeffeningen van Voetvolk en Ruitery. Van hem waaren honderd zeeventig stuks.

Jan Saenredam heeft na *Lucas* van Leyden gegraveert en verscheide onderwerpen na *Hendrik Goltsius*, onder andere de Fries van *Polidoor*, welke hy na zyne Teekeningen in zeeven stukken graveerde. Anno 1594.

Van *Albert Durer* worden honderd twee en zestig stukken gezien, als men de Zeegenpraalen der Keizeren Maximiliaan en Carel den V, maar voor twee stukken reekend. Hy heeft onder andere twaalf Portretten van verscheide Mee-

Meesters gesneeden, drie stukken op Tin gegraveert, zes stukken geëtst en zyn klein Crucifix op de knop van den deegen des Keizers Maximiliaan. Van hem is in hout-sneê het leeven van de Maagd Maria in twintig groote stukken, waar onder de Titel begreepen is, en het Lyden Christi in zeeven en dertig stukken.

Na zyne Teekeningen worden 'er acht en veertig stukken gezien, als meede honderd zeeven en zestig stukken keurlyke Copyen na hem gegraveert door *Jan Wierix*, *Andreas Andreasse* van Mantua, *Lucas Kilian*, *W. Hollar*, *Theodorus de Bry*, *Martin Rosa*, *Gilles Sadeler*, *Crispyn de Pas* en *Theodorus Cruger* van Neurenberg.

Lucas van Leyden heeft zes stukken van Josephs Geschiedenis gesneeden; achtien stuks van de Passie; de twaalf Apostelen en verscheide andere onderwerpen; waar onder een van het Jaar 1509, verbeeldende den Duivel onder een vrouwelyke gedaante een Kluizenaar verzoekende. Hy heeft neegen stukken van de Passie in 't rond met rand of Lystwerk gesneeden, en veele andere in hout-sneê. Van hem is ook het stuk de Guyt genaamd, hebbende in zyn zoort geen weerga. De stukken in hout-sneê, als de Koningen van Israël in 't graauw, zyn ook zeer raar; ook ziet men de vier stukken van een Ternoy of Steekspel; de Doorlugte Vrouwen van het Oud Testament, en het Uithangbord van een Bierhuis; van hem worden gevonden drie honderd vier en zestig Origineele stukken in koper van zyn eige hand, acht en dertig in hout-sneê, en dertig andere over allerlei onderwerpen, welke na hem gesneeden zyn door *Jan Saenredam*, *R. Baudoux*, *J. Muller*, *Crispyn de Pas*, *Hen.*

Hendrik Goltzius, *Jacques Mathan*, *Pieter Soutmans* en *Nicolaas de Bruyn*.

Mattheus Merian van Bazel, was een Teekenaar, Schilder en goed Graveur. Hy heeft in het Jaar 1624 Landſchappen van gemeene groote geïnventeert en geſneeden, en eenige ſtukken in de manier van *Boëtius a Bolſwert* gegraveert: ook groote ſtukken verbeeldende Veldſlagen, Landſchappen, Kaarten en Steeden, als meede eenige Landſchappen van *Paulus Bril*; nog een verzaameling van Geographiſe Kaarten gemaakt, van Steeden van Duitſchland en andere geweſten; hier van zyn vyf honderd ſtukken.

Joſeph a Ribera een Spanjaart, bygenaamt *Spanjolet*, heeft verſcheide ſtukken gemaakt en geſneeden, als meede eenige Portretten, onder andere dat van Don Juan te Paard, 't welk hy geëtſt heeft in het Jaar 1648.

Lucas Kilian Auguſtanus heeft na *Jan Abbac* gegraveert, en in het Jaar 1608 het Portret van *Albert Durer*, die zig zelfs uitgeſchildert had. Hy heeft na *Franciſco Baſſan* en andere gegraveert.

Wolgang Kilian heeft te Venetien na *Tintoret* gegraveert het Wonderwerk van de vyf Brooden, en een Graflegging Chriſti. Beide de *Kilianus* hebben vry fraaye Portretten gemaakt na de ſmaak van *van Dyk* en de *Sadelers*, als meede *Pieter Iſelburg*.

Abraham Diepenbeek heeft in het ſchilderen en graveeren van verſcheide Geeſtelyke ſtukken wel geſlaagt.

Hendrik van der Borcht, te Frankendaal in de Paltz gebooren, was een Schilder: ter oorzaake van de oorlogen trok hy na Frankfort, alwaar de Graaf

Graaf van Arondel, die in 't Jaar 1636 een reis na den Keizer deed, hem meedenam en na Italien zond, daar hy voor dien Graaf de konſt opzaamelde. Hy keerde met hem na Engeland, bleef 'er tot den tyd van het overlyden des gemelden Grave en trad vervolgens in dienſt van den Prins van Walles. Hy heeft eenige ſtukken na *Julio Romano* gegraveert.

Pieter van der Borcht, heeft een Herſchepping in het klein gegraveert, waar van honderd acht en zeeventig ſtukken, behalven de Titelplaat, zyn te Antwerpen by *Theodorus Galle* gedrukt in het Jaar 1622.

Jeronimus, *Antonius* en *Joannes Wierix*, hebben veele Geeſtelyke ſtukken gegraveert, als meede *Charles de Mallery* en *Jean Barbé*.

Jeronimus Wierix heeft na *Martyn de Vos*, *Jan Stradan* en andere gegraveert.

Joannes Wierix, heeft geſchiedeniſſen van het Oud verbond gegraveert: in zyn Jongen tyd was zyn grootſte luſt, om de werken van *Albert Durer* te copieeren, onder andere zyn Adam en Eva in het Jaar 1566, gelyk boven aangemerkt is; zynde hy te dier tyd zeſtien Jaaren oud, ook een Chriſti geboorte, alwaar Joſeph water put.

Charles de Mallery, was van Antwerpen en heeft een meenigte Titelplaaten, Hiſtoriſche en Geeſtelyke ſtukken alle in 't klein gegraveert na *Martyn de Vos*, *Jean Stradan*, *Daniel du Moutier*, *Rabel*, *Adriaan Collaert*, enz. Hy heeft niet gemerkt na wien hy graveerde.

Joan Theodorus de Bry, was geboortig en een inwoonder van Luyk, en heeft ook te Frankfort gewoond, alwaar hy de Portretten der Turk-

Turkse Keizeren en Persiaansche Vorsten graveerde in het Jaar 1596 met een Historische Titelplaat; als meede zes en veertig andere Portretten in 't rond, met Grotesco sieraaden en Gediertens; in het Jaar 1597 was hy neegen en zestig Jaaren oud, als blykt by een Portret. Hy heeft een meenigte kleine stukken gemaakt, bestaande in verscheidene Friesen en andere stukken van zyn inventie, en veel na *Jacobus Kempener*, *Titiano*, *Michel Blondus* van Amsterdam, *Crispyn de Pas*, *Jan Stetter* en *Daniel Zwanenburg* Anno 1615.

Jan de Bye heeft de Portretten der Fransche Koningen, Koninginnen en Dauphinen gegraveert, dienende tot de Historien of gedenkschriften van Mezeray.

Etienne de Losne van Orleans, heeft verscheide kleine ernstige en waereldsche stukjes geinventeerd en gesneeden: van hem worden drie honderd en agtien stukken in 't klein gezien.

Jacques Grandhomme van Heidelberg, heeft eenige Historiestukken gesneeden.

Reinier Zeeman, heeft verscheide Zeegezigten en Gevegten geinventeerd en gesneeden.

Dominicus Custodis, een Graveur van Antwerpen, heeft Portretten na de trant van *van Dyk* gesneeden.

Villamena heeft stukken gegraveert, welke veel na die van *Mellan* gelyken.

Richard Collyns van Antwerpen, heeft eenige fraaye Conterfeitsels gegraveert.

Valdor heeft eenige Landschappen in de manier van *Hollar* gesneeden, en veel van eigen uitvinding gegraveert, als meede na *Michel Pontianus*, enz.

An-

Andries Both heeft verſcheide onderwerpen geinventeert, onder andere de vyf Zinnen, welke door zynen Broeder *Jan Both* geſneeden zyn.

Pieter Nolpe heeft Snaakeryen geinventeert en geſneeden.

Nicolaas de Bruyn, heeft groote Landſchappen Hiſtoriſchwyze geinventeert en geſneeden, als meede groote ſtukken, waar van eenige het Lyden Chriſti ten onderwerp hebben: van zyne ſtukken zyn 'er zeeven 1603 en andere Jaartallen gemerkt, een der fraaiſte verbeeld de Gulde Eeuw in het groot na *Bloemaert.*

Franciſcus Vanius heeft ſtukken geinventeert, welke na *Tempeſta* zweemen.

Van *Franciſcus Jeronimus Breugel*, zyn tien Scheepsgezigten.

Hendricus Hondius van 's Gravenhage, heeft in het Jaar 1639 eenige groote Landſchappen geſneeden, vervolgens ook de twaalf Maanden des Jaars en verſcheide Snaakeryen na *Breugel.* Hy heeft verſcheide Portretten en andere onderwerpen van hem geſneeden, als meede na *Michiel Jan Miereveld*, *Iſaac Mytens* en *Jan Dame.* Andere daar en teegen hebben weederom na hem gegraveert.

Lucas van Uden heeft in 't klein gegraveert; ook verſcheide Landſchappen na *Titiano*; gelyk meede *Etienne du Perac* gedaan heeft.

Albert Flamen, een Schilder, heeft Landſchappen, Viſſchen en Gevogelte na het Leeven geſchildert.

Arnold en *Pieter de Jode* hebben Landſchappen van *Fouquerre* geſneeden. De laatſte was van Antwerpen, heeft langen tyd te Romen gewoont, tot Meeſter gehad *Hendrik Goltſius*, en

is

is den 9 Augusti 1634 overleeden.

Ook is 'er *Pieter de Jode*, Vader en Zoon geweest, welke voor verscheide Schilders gegraveert hebben.

Charles en *David* heeft Landschappen na *Paulus* en *Mattheus Bril* gegraveert; Beestejagten, en stukken van het oud Testament na *Albert Durer*, en eenige Apostelen na *Tempesta*.

Jeronimus David heeft eenige stukken na *Vignon* gesneeden, en zes en dertig verschillende Koppen van Philosophen, twee Koningen in de manier van Hulliet, ook eenige Hovelingen te Paard.

Ten tyden van Keizer Rudolphus waaren de *Sadelers* in Duitschland, namentlyk, *Gilles*, *Joannes* en *Raphaël Sadeler*; *Justus* en *Raphaël* Junior alle goede Graveurs.

Joannes en *Raphaël* hebben veel gegraveert na *Martyn de Vos*, *Bassan*, *Tintoret*, *Paul Francheschi*, en andere; dog *Gilles* heeft voornamentlyk door zyne Portretten uitgemunt en twee of drie groote stukken op dubbelde Blaaden, welkers eene de Afneeming van het Kruis is, van *Barocchios* inventie; een Geesseling na de Teekening van *Joseph Arpinas*, en een meenigte andere stukken met veel konst en oordeel gegraveert, hy had by *Joannes* en *Raphaël* zyne Oomen geleerd, welke hy in de konst overtroffen heeft, en is vervolgens van drie Duitsche Keizeren na elkander Graveur geweest, naamentlyk van Rudolphus, Matthias en Ferdinand den II. Hy was woonagtig te Praag, alwaar hy in 't Jaar 1629 overleeden is.

Joannes Sadeler is te Brussel gebooren in het Jaar 1550, en Damasquineur in Staal geweest. Hy

Hy begaf zig na Frankfort met 'er woon in het Jaar 1588, van daar na Munchen in Beyeren, alwaar den Hertog hem een goude Ketting met een Medailje vereerde, en in 't Jaar 1595 ging hy zig te Venetien neder zetten, en daar is hy aan een heete koorts geſtorven in 't Jaar 1600.

Wat *Raphaël* betreft, deeze is te Bruſſel in het Jaar 1555 gebooren, en meede Damasquineur geweeſt. Hy heeft te Munchen gewoont, als ook te Venetien, alwaar hy eenigen tyd geſchildert heeft en geſtorven is.

Firens heeft de Hermiten der *Sadelers* gecopieerd.

De *Sadelers* hebben in het algemeen na verſcheide Nederlandſche en Italiaanſche Meeſters gegraveerd, verſcheide vervolgen van gewyde en ongewyde Geſchiedeniſſen, Hiſtoriſche onderwerpen, Beelteniſſen van Heiligen en andere, alles in groote meenigte.

Joannes en *Raphaël*, Senior en Junior, hebben veele Hiſtoriſche- en Geeſtelyken ſtukken gegraveert.

Gilles Sadeler werkte in het Jaar 1506. Hy heeft veele Portretten, groote Hiſtoriſche ſtukken gegraveert, als meede twee honderd en achtien onderſcheidene onderwerpen van Landſchappen na verſcheide Meeſters; namentlyk na *Roeland Savry* of *Savery*, *Paulus* en *Matthias Bril*, *J. Maggius* een Romein, *Jan Breugel*, *A. Tempeſta*, *Iſaac Major*, *Hans Bol*, *Gilles Moſtaerd*, *Lodovico Pozzo Traviſano*, *Adriaan Collaert*, *Jacomo Palme*, *Jacoma Tintorct*, *Joſeph Heintz*, *Wolfgangus Jacobus Comes à Zchwarzenbergh*, *Raphaël*, *Paul Franciſchi*, *Polidoor*, enz.

Het zal niet ondienstig zyn alhier tot roem van *Gilles Sadeler* aan te merken, dat hy ontrent honderd en zestig Portretten gegraveert heeft, de heerlykste die 'er gezien worden, van dewelke de helft zeer zeldzaam te vinden is, zynde voor eenige van dien tot tien en vyftien Pistoolen betaalt; onder andere *Cristoffel Popel*, *Schulemburg* en *A. Vainkenfel*, bygenaamd het Portret met honden.

De Portretten der twaalf Keizeren na *Titiano*, welke onder de gemelde Portretten gereekent worden, zyn wonderbaarlyk fraai en wel uitgevoerd, wanneer het merk van *Marco Sadeler* 'er op gevonden word; het is iets zonderlings, dat uit hoofde van het zelve merk andere stukken middelmaatig zyn.

Wat *Raphaël Sadeler* belangd; deezen heeft gegraveert na *Pet. Candide*, *Joost van Winghe*, *Ambrosius Ficinus* van Milaan, *Jan Stradan*, *Martyn de Vos*, *Gilles Coignet*, *Jean Dach*, *Jacomo Bassan*, *Matthias Kager*, *Frederico Zucchero*, *Jan Rothenhamer*, *Franc. Vanius*, *Titiano*, *Hippolitus Scarcellinus*, enz.

Joannes Sadeler heeft ook gegraveerd voor *Frederico Zustris*, *Christoffel Schwarts*, *Antonio Maria Vanius* van Cremona, *Theodoor Bernard* van Amsterdam, *Jan Strada*, enz.

Ik zoude alvoorens dit Boek te eindigen nog iets van de *Sadelers* konnen zeggen.

Herman Muller heeft een groote stoutheid, vastigheid en vloeyendheid in zyn Graveer-yzer getoont en veel onder *Heemskerk* gewerkt.

Jan Muller heeft in het Jaar 1602 onderwerpen

pen van Fonteinen gesneeden, geinventeerd door *Adriaan de Vries*, Beeldhouwer van zyn Keizerlyke Majesteit, zweemende veel na *Bloemaert* en *Albano*; onder andere een Hercules den Draak temmende. Verscheide andere zyner Graveurs hebben veel van *Goltsius* en de *Sadelers*, 't geen ook in de werken van den uitmuntenden *Saenredam* te zien is.

Zwanenburg: in het beschouwen zyner werken word men opgetoogen door de eelheid en fraaye leiding der Arceeringen, voornamentlyk in eenige Prenten na de Teekeningen van *Bloemaert*, *Rubbens* en andere.

Paulus Bril heeft geëtst.

Theodorus van Thulde, Neederlansch Schilder en Graveur, heeft te Parys by de Mathuriner Monnikken geschildert de Tafereelen verbeeldende het Leeven van den Z. Joannes de Matha, hunnen Instelder. Hy was een Discipel van *Rubbens*, en heeft de Daaden van Ulisses op acht en vyftig Plaaten gegraveert na de Tafereelen in het Koninglyk Lusthuis te Fontainebleau, door den heer *Nicolo* geschildert, volgens de Teekeningen van *Saint Martyn* van Bolonje, anders de *Primatrice* genaamt.

Theodorus Corenhert is te Amsterdam in het Jaar 1522 gebooren, en was een goed Graveur. Hy heeft veel voor *Marten Heemskerk* gegraveert, was een reedelyk goed Poëet en is te Gouda in het Jaar 1590 gestorven in den ouderdom van acht en zestig Jaaren.

Henricus Hondius van een aanzienelyk geslagt, wierd te Dusfel in Braband gebooren in het Jaar 1573. Hy was een goed Teekenaar en Graveur en had by *Jan Wierix* geleerd. Hy oef-

ſende zig in Zilverſmids werk en andere weetenſchappen, het geen uit zyn werken blykt. Hy heeft in 's Gravenhage gewoont, alwaar hy verſcheide Landkaarten uitgaf, welke veel grooter van formaat en in getal waaren, dan die van Mercator, welke de eerſte was, die deeze konſt aan het gemeen meededeelde; dog in het geen *Hondius* gemaakt had, vond men niets, dat bevoorens niet door Mercator gedaan was.

Van een andere *Henricus Hondius*, dewelke in het Jaar 1639 leefde, is hier vooren gemeld.

Willem van Nieuwland, geboortig van Antwerpen in het Jaar 1584: deeze heeft een weinig van alles gemaakt, dog voornamentlyk kleine Beelden, Landſchappen en vervallen Gebouwen, die hy geëtſt heeft. Hy had te Amſterdam by *Jacques Savery* geleerd en was meede een Poëet; in het Jaar 1599 ging hy na Romen en bleef drie Jaaren by *Paulus Bril*, en in 't Jaar 1603 wedergekeerd zynde, woonde hy een geruimen tyd te Antwerpen en keerde weder na Amſterdam, alwaar hy in 't Jaar 1635 ſtierf, oud zynde een en vyftig Jaaren.

Jan van Bronkhorſt is gebooren te Utrecht in het Jaar 1603, en heeft by een gemeen Glasſchilder geleert. Hy was voor de Hiſtorien en heeft verſcheide ſtukken van *Cornelis Poelenburg* geëtſt.

Wenceſaus Hollar van Edele afkomſt, wierd te Praag gebooren in 't Jaar 1607, zyn geneigtheid tot het Teekenen behaagde zyn Vader niet, dog dit verhinderde hem geenzints zyn werk 'er van te maaken en zelfs met veel ſucces. Na dat hy in eenige Steeden van Duitſchland gewoont had, vertrok hy van Keulen, om met de Graaf Arondel na Weenen te gaan. Van daar begaf hy

hy zig na Engeland en trad in dienſt van den Hertog van Jork; dog de toeſtand der Binnenlandſche Oorloogen bewoogen hem na Antwerpen over te ſteeken.

Hy is onder die, van welke wy de meeſte ſtukken zien, 't zy van eige inventie, als op allerlei onderwerpen na de beroemdſte Meeſters geſneeden. Hy heeft heerlyke Landſchappen gegraveert, waar van verſcheide na *P.* en *J. Breugel*, *J. Wildens* en *A. Elsheymer.* Hy is zelfs van manier verandert in die ſtukken, welke hy na *J. van Artois* geſneeden heeft, zynde deeze in de manier van *Morin.*

Het gemeen is hem alle de ſchoone ſtukken verſchuldigt, welke hy zo in Antwerpen als in Engeland gegraveert heeft na de Origineele, die de Familie van Arondel te beurt gevallen zyn, 't zy gedeeltelyk in Hiſtoriſche Schilderyen of Portretten, zedert het Jaar 1632 tot 1650. Hy heeft 'er verſcheide na *van Dyk* gegraveert, en in het laatſtgenoemde Jaar het Portret van Daniël Barber, een verſtandig Man, welke door *Titiano* geſchildert was geweeſt, en verſcheide andere, die van de Familie van Jan en Jacobus van Veerle afſtamden.

In het Jaar 1644 heeft hy een en zeſtig ſtuks gegraveert, de Titel 'er in begreepen; dit zyn kleine ſtukjes Vrouwe Beelteniſſen ten voeten uit, na de mode van allerlei Volkeren gekleed, en zes en twintig andere ſtukken, zynde Kleedingen van Engelſche Vrouwen. Ook heeft hy verſcheide ſtukken in het rond gemaakt, zynde Vrouwe Borſtbeelden en verſcheide andere onderwerpen van Beelteniſſen, eigenzinnige uitvindingen en andere Prenten geëtſt: ook

zyn 'er verscheide kleine Koppen en Borstbeelden halver Lyf. De Titel van deeze verzaameling is in vreemde Taal, met Grinskoppen, welke hy gegraveert heeft, zo van eige uitvinding als na *Leonard da Vinci*, *Palma*, *Albert Durer* en *Holbein*.

Hoewel hy van de Hervormde Godsdienst was, heeft hy egter geen zwaarigheid gemaakt vier en twintig stuks in het klein over het Lyden Christi te gravéeren; het geen op dat werk te zeggen valt, is, dat hy Christus verbeeld mishandeld wordende door Persoonen, welke van het Caracter van Beulen niet zyn, en het schynt of hy in deeze geleegenheid de geheimenissen der R. Godsdienst heeft willen bespotten.

Ook heeft hy groote Gezigten van Steeden gegraveert; als meede verbeeldingen van openbaare Plegtigheeden, Jagtstukken of Gediertens na *Albert Durer* en verscheide andere.

J. Valdor heeft eenige Landschappen in zyn manier gesneeden.

Antonio Tempesta, Schilder en Graveur was een Florentyn van geboorte: na dat hy de grondbeginzelen der Schilderkonst onder *Stradan*, een Nederlansch Schilder, geleerd had, die toen de Veldslagen schilderden, welke in het oude Paleis van den Groot-Hertog gezien worden, ging hy na Romen en schilderde in de Logies van het Vaticaan, onder het Pausschap van Gregorius den XIII. Zyn vernuft en smaak bekent geworden zynde, maakte hy een groot getal werken te Romen. Hy was bedreeven in de Cavalcades, Beestenjagten, Veldslagen en Gediertens.

In zyne Schilderyen moet men de Coleuren of

Co-

Coloriet niet aanzien, maar alleenlyk de uitdrukkingen of kragtige verbeeldingen. Hy was vrugtbaar in fraaye uitvindingen, en vaerdig in dezelve te volvoeren. Zyne Teekeningen waaren niet zeer uitvoerig, vermits hy zig vergenoegde daar geeft en vernuft in te toonen. Het is in de inventie en de fchikking der onderwerpen, dat men de leevendigheid van geeft in *Tempefta* bemerkt, als meede zyne groote uitvoerigheid in deszelfs Graveerfel: ook heeft hy na de Teekeningen van verfcheide Meefters gewerkt en dat op veelderlei onderwerpen, als by voorbeeld, de Gefchiedenis der Kinderen van Lara, na *Ottho Venius*, het geen in veertig Prenten gezien werd. Het getal der Prentverbeeldingen, welke hy gegraveert heeft, is zo groot, dat hem daar in weinig Plaatfnyders overtreffen, vermits men reekent, dat hy 'er by de achtien honderd gegraveert heeft; dog dezelve zyn zo uitvoerig niet als die van *Callot*, om dat 'er de zuiverheid en netheid van het graveerfel aan ontbreekt; niettemin zyn ze uitmuntende weegens de inventie, fchikking en uitdrukking of verbeelding. Ik geef 'er geen meer uitlegging van, nadien ik 'er reeds hier vooren van gemeld en een Catalogus zyner werken gegeeven heb.

Hy was te Roomen ten tyden van *Villamena* en ftierf in het Jaar 1630 in den ouderdom van vyf en zeeventig Jaaren.

Joachim Sandrart wierd te Frankfort gebooren in de Maand May des Jaars 1606. Hy begaf zig tot de Graveerkunde; dog wierd 'er door *Jan Sadeler* van afgetrokken, op wiens raad hy zig na Utrecht begaf en by *Gerard Hontborft* ver-

voegde, welke hem na Engeland overbragt, van waar hy in het Jaar 1627 te rug quam; een Jaar, waar van hy gewag maakt, aangezien de ongelukkige omkeeringen der zaaken van den Hertog van Buckingham; ook zegt hy de twaalf Keizeren van *Titiano* gezien te hebben, alvoorens zy vernielt wierden. Hy nam zyn vlugt na Venetien, alwaar hy *Titiano* en *Paul Veronese* copieerde. Na een kort verblyf ging hy na Roomen, alwaar hy eensklaps zodanig in aanzien geraakte, dat de Koning van Spanjen twaalf Teekeningen van groote Meesters begeerende, de zyne meede onder het getal gereekent wierd, ten blyke dat hy gestelt wierd neffens *Guido Rheni*, *Guercini del Cento*, *Joseph Arpinas*, *Massini*, *Gentileschi*, *Pietro de Cortone*, *Valentini*, *Andrea Sacchi*, *Lanfranc*, *Dominikyn* en *Poussyn.*

De Marquis Giustiniani verlokte hem door zyne beleefde manieren en vertrouwde hem de volkome bestiering van het Graveeren der Standbeelden zyner Gallery. Zyn aangewende vlyd beantwoord den verwagten uitslag, en het was voor alle de Konstbeminnaars en vermogende liefhebbers te wenschen, dat zy alle, op wien zy haar vertrouwen geheel stellen, dezelve met zo veel heusheid beantwoorden, en dat dit geen spel wierd, waarby de doortrapste den andere bedriegt. Eindelyk na een lang verblyf in Roomen, quam hem in den zin te reizen; hy begaf zig dan na Napels. voorts na Sicilien, en stak eindelyk over na Maltha, van waar de geheugenis zyns Vaderland hem weder door Lombardyen zonder eenig vertoef deed wederkeeren, om zig terstond na Frankfort te begeeven;

ven; en aldaar voor 't geen hy was, zig bekend gemaakt hebbende, ontbrak het hem aan geen aanmerkelyke onderneemingen, nog aan een meede portuur, volgens zyn verdienſten en bequaam, om zyn fortuin te onderſteunen. Hy verkoos dan een Vrouw, na zyn begeerte, en ging zig te Augsburg neederzetten, alwaar hy de twaalf Maanden des Jaars ſchilderde, welke in Holland gegraveert zyn met twaalf Latynſche vaerſen. Hy heeft veele Portretten gemaakt, welke als zo veele groote Tafereelen, en welkers Hiſtoriſche byvoegzelen en ſieraaden niet minder dan de gelykenis van het Portret zyn. Hier quam hem een ongeval over, 't geen beſtont in het verliezen van haar, welke hy tot zyne Huisvrouw verkooren had. Na dit verlies het verblyf te Augsburg hem ondraagelyk werdende, verplaatſte hy zyn wooning na Neurenberg, alwaar hy om de herdenking van zyn ſmert ten eenemaal te verdryven, een Academie opregtede, en nu ruſt genietende, vatte hy de Pen op en ſchreef verſcheide Boeken over zyn beroep. Hy heeft 'er tot zyn zeeven en zeeventigſte jaar gewerkt, zo na *Vazari* en *Ridolfi* voor de Italiaanen, als na *Carel van Mander* voor de Nederlanders en het overige na Gedenkſchriften.

Willem Baurn is te Straatsburg gebooren en Diſcipel geweeſt van *Frederik Brendel*, die te dier tyd aldaar woonagtig en door zyne werken in Miniatuur beroemd geworden was. Hy maakte zig genoegzaam ſterk in de konſt, en begaf zig vervolgens na Romen, van waar hy geen andere manier dan de zyne meede bragt; egter bemerkte men, dat hy vaſter in de Landſchap-

pen en in de smaak van het Architectuur-schilderen geworden was.

Hy had zulk een groote naam van Miniatuurwerk op Pergament, dat de Keizer hem behield, om de verscheide stukken te schilderen, welke ten sieraad zyns Cabinet strekten, en de oogen, die dezelve beschouwden, verlokten. Hy heeft zyn vermaak genomen, om 'er stukken van te graveeren, onder andere het groot vervolg van een* Metamorphosis: het zelve ziet men van hem, als meede van een ander, die na hem gegraveert heeft, welkers omstandige beschryving ik in het eerste Deel gegeeven heb. Hy had reeds een bedaagden ouderdom bereikt, wanneer hy eerst voornam zig in den Huwelyken-staat te begeeven, het welk de lieden van die Jaaren gemeenlyk werk verschaft, dat met haare lichaamsgestelheid niet overeenkoomt, dus de Dood, het Ampt van Opper-Regter bekleedende, opkwam en het Huwelyk vernietigde, 't geen kort na deszelfs voltrekking geschiede, zynde in het Jaar 1640.

Crispyn de Pas was van Zeeland en heeft Steekspellen, een meenigte onderwerpen tot Romans en verscheide Zinnebeelden gemaakt; zyne werken zyn in groot getal: verscheide van denzelven naam hebben onder hem gewerkt: namentlyk *Crispyn de Pas* Junior, *Simon Guillaume*, *Crispini*, *Barbara* en *Magdalena de Pas*. Hy heeft verscheide Portretten na verscheide Meesters gegraveert: zyne werken bestonden in acht honderd een en zestig stukken, zo van hem zelfs en zyne Maagschap, als na *Geldorpius*, *Goltsius*, *F. R. Pourbus*, *Maubeuge*, *Martyn de Vos*, *Paulus Moreelse*, enz.

Jean

Jean Picard heeft na de Teekeningen van *Crispyn de Pas* Portretten en Prentverbeeldingen van Grafſteeden geſneeden.

Leonard Gautier heeft meede zyn manier gevolgt en verſcheide Titelplaaten tot Boeken geſneeden, als meede de Pſichée van Apuleus in dertig ſtukken, de Titelplaat 'er in begreepen.

Johan Sandrart een Hoogduitſche, heeft onderwerpen tot Lykſtatien geſneeden, men ziet 'er, welke hy in het Jaar 1646 gegraveert heeft.

Faytorne, een Engelſchman, heeft Geeſtelyke en andere ſtukken geſneeden na *Etridio*, *Antoni van Dyk*, *William Dobſom*, enz.

François Ragot heeft veertig ſtukken geſneeden, dewelke Copyen na *Rubbens* genaamd worden, en welkers fraaye proeven haare verdienſte hebben. Hy volgde de manier van *Rubbens* zeer wel na: ook heeft hy eenige ſtukken na *van Dyk* gegraveert.

'Er zyn verſcheide Graveurs geweeſt, welke denzelven naam droegen, als *Jeronimus*, *Joannes* en *Antonius Wierix* in Geeſtelyke en andere ſtukken.

Pieter en *Jan Breugel* in Landſchappen en Snaakeryen.

Joſeph, *Mattheus* en *Joannes Fredericus Greutter* in veelderlei onderwerpen. Zy waaren Hoogduitſchers. *Matheus* heeft verſcheide Theſes en Hiſtoriſche ſtukken geſneeden en *Jan Fredrik* veel gegraveert na *A. Pomerancie*, *Jean Lanfranc* en *Andrea d'Ancona*. Verſcheide zyner ſtukken zyn in de manier van *Cherubyn Albert*.

Guillelmus, *Henricus* en *Jodocus Hondius* hebben veelderhande ſtukken geſneeden.

Adam

Adam Schelde en *Boetius van Bolswert* sneeden Geestelyke stukken, Historien, Portretten, zo voor *Rubbens*, *van Dyk*, als voor *Crispyn de Pas* en andere Schilders.

Theodorus en *Jan Israël de Bry* hebben verscheide onderwerpen gesneeden.

Jean en *Theodoor Mathan* hebben onderscheidene stukken gegraveert.

J. Baptiste Barbé is voor Geestelyke stukken geweest.

Na *Hendrik Goltsius* hebben gegraveert *Jacobus*, *Julius* en *Coenraad Goltsius*.

Antonio Waterlo, *H. Naiwikex*, *Sebastiaan Frankx*, *Albert Flamen*, *Reynier Zeeman* in Zeën, *Pieter Nolpe*, *Nieuwland*, *Bartholomeus Kilian*, *Joost de Momper* en *Paul Morelse* hebben veele stukken voor verscheide Meesters gesneeden.

Laaten wy eens doorzien en doorloopen eenige vervolgen van Prentkonst onder de Franschen, en beginnen met te zeggen, dat 'er een Boek is in Folio, voerende tot Titel de Gallery der Heldhafte Vrouwen. De Titelplaat is Historischwyze en verbeeld Anna van Oostenryk, Regeerende Koningin van Vrankryk, enz.: *Pietro Beretini de Cortonne inv. Karle Audran Sc.*

De andere Plaaten beloopende neegentien stuks, verbeelden op ieder één der Heldhafte Vrouwen, zynde Beeltenissen ten voeten uit en een geschiedenis van haar Leeven in 't verschiet.

Een Thesis aan den Koning opgedraagen door Louis de la Tour d'Auvergne, Prins van Turenne, by de Jesuiten verdeedigt in het Jaar 1679: dit word in een Boek van zeeventien stukken by een verzameld. *Sevin del. Cossin Sculps.*

Nicolaas Cochin heeft ons onder andere gegeeven

ven honderd ſtukken van gelyke groote of daar ontrent op het leeven van onzen Zaligmaaker; de Gelykeniſſen; het Lyden Chriſti in dertien ſtukken; een meenigte Heiligen, en verſcheide Martelaaren, en tien ſtukken op de Hiſtorie van Judith: dit wierd voor deezen by Herman Veyen verkogt. Een meenigte kleine Geheimeniſſen na *Callot* gecopieerd; nog twee en twintig verſchillende Landſchappen; kleine Renloopſpeelen, waar van verſcheide van hem en andere na *Jacq. Fouquer* en alle *Mariette excud.* De Copy van de kleine St. Jan in het Eiland Pathmos na *Callot* is ook van hem, als meede verſcheide Gezigten van Steeden.

Ook heeft hy vier en zeeventig ovaale ſtukken in de hoogte geſneeden, zynde verſcheide Heiligen en Martelaaren; de Paſſi in zeſtien ſtuks; het Martelaarſchap der Apoſtelen; zeſtien andere ſtukken en de Titel, een ſtuk in 't vierkant, gemerkt *Moncornet excudit.*

Henry Mauperche heeft onder andere zes Hiſtoriſche Landſchappen geïnventeerd en geſneeden, zynde ſtukken in de breedte op het leeven van de Maagd Maria, verbeeldende de Boodſchap, de bezoeking door Eliſabeth, de geboorte Chriſti, de Aanbidding der Koningen, de opoffering in den Tempel en de vlugt naar Egypten: ook twaalf verſchillende Hiſtoriſche Landſchappen, de helft verbeeldende de Hiſtorie van den verlooren Zoon.

Hoe veele ſtukken heeft *Jean le Pautre* niet geſneeden? Het ſterkwater en het graveer-yzer koſten hem niet meer moeiten als de Teekenpen, en men kan beſwaarlyk een Graveur vinden, welke meer geteekent heeft dan hy, die in alle onder-

derwerpen algemeen was. Alle die de Vrye- en Werktuigkonſten oeffenen, vinden veel ligt in zyne werken. Wanneer zoude ik eindigen, indien ik een omſtandig verhaal wilde geeven van alle zyne Landſchappen , Hiſtoriſche onderwerpen, Ornamenten, Teekenboeken, Plafonds, Vaeſen, Alcoven en honderderhande dingen, welke by verſcheide in de ſtraat van St. Jacques te Parys te vinden en te bekoomen zyn?

Gelyk als een ziekte en zo ook het verſtand dikwils in een Familie erflyk ſchynen te zyn, is het ook geleegen met eene *le Pautre* , op wiens voortgebragte werken verſcheide Graveurs geſteunt hebben, en die door den heer Manſard, Opperbewindhebber der Koninglyke Gebouwen, aangeſteld is, om toezigt over een groot getal Teekenaars te hebben.

Verzameling der beſte Teekeningen van *la Fage*, groote ſtukken in Folio , gegraveert door *Gerard Audran*, *Gerard Edelink*, *Cornelis Vermeulen*, *Charles Simonneau* en *François Ertinger*. *Remond la Fage* heeft 'er zelfs verſcheide ſtukken van gegraveert en *Jan van der Brugge*, die dat Boek verkogt, had zyn Portret geſneeden, 't geen door den heer *Largilliere* geſchildert was.

Het Portret van den heer Bertyn, 's Konings Geheimſchryver, was door *Edelink* gegraveert na de Origineele Tekening van *Coypel* Junior.

De heer *Verdier* heeft veertig ſtukken geïnventeert, beſtaande in Frieſen of Vinjetten, dienende tot de Hiſtorie van Samſon: zy zyn geſneeden door de Heeren *Audran*, *Simonneau* en andere.

Dog om deeze Naamlyſt te vergrooten, zullen wy iets van de Franſe Graveurs zeggen,

over

over welke wy wat breedvoerig moeten handelen en beginnen met den Doorlugten

Jacques Callot, een Lottherings Edelman; deeze is te Nancy in het Jaar 1594 gebooren. Zyne edele opvoeding gaf hem een gantsch byzondere geneigtheid tot de Konsten, en een zo groote eigenschap tot de Teekening, dat hy alvoorens het gebruik der reeden magtig te zyn, schetzen en dergelyke maakte, waar in menschen van meerder Jaaren een wonderbaar oordeel en doorzigt bemerkten.

Alvoorens tot de beschryving zyner werken over te gaan, zullen wy eerst zyne hoedaanigheid beschouwen.

Hy heeft van alle de Graveurs het grootste getal Plaaten geëtst en in derzelver onderwerpen op het volmaakst geslaagt; wel is waar, dat *Tempesta* gegraveert heeft, niet slegts gelyk een gemeen Plaatsnyder, maar als een bedreeven Schilder, welke zo zeer niet betragte zyne werken behaaglyk te maaken, als wel aan dezelve alle weetenschap en konst, die hem mogelyk was, by te zetten; dog *Callot* had een ander vernuft, en alhoewel hy in de werken van zyn trant de Schilderkonst met zo veel leevendigheid niet doorgrondede, egter had hy een zeer zuivere verbeelding, niettegenstaande dezelve van een zo groote uitgestrektheid niet was.

Hy had een ligte manier van graveeren, in welke alle bevalligheid was, hebbende hy de regte manier gevat om het Vernis op het kooper te leggen en het Sterkwater op zyn pas te gebruiken, waar door alle zyne werken zo zuiver en zo fraai zyn, dat ze niet verbeetert konnen werden. Hy be-

bezat een fraaye ſchikking in zyne Figuuren, en nadien hy voornaamentlyk in kleine ſtukjes uitmuntede, moeſt men zyne konſt des te hooger achten, door dien hy met zo weinige trekken zo veelderhande werkingen kon verbeelden, het zy in Beleegeringen, Campementen, ofte andere zoorten van ſnaakſe of ernſtige verbeeldingen, in welke hy zulk een konſtige ſchikking gehouden heeft.

In het ernſtige heeft hy betragt een edele en welgeſchikte houding te betoonen, en de boertige of ſnaakſe ſtukken eene uitdrukking of verbeelding weeten te geeven met de aard der onderwerpen overeenkomende.

Laaten wy zyn leeven eens beſchouwen. Van zyn teederſte jeugd af begaf hy zig tot de Teekening en eenige grondbeginzelen van Crox, toenmaals Muntmeeſter, hebbende geleert, nam hy voor na Romen te reizen, hoewel hy niet volkomen twaalf Jaaren oud was; en niet al te wel by geld zynde, vond hy goed zig by een bende zogenaamde Heidens, of om beter te zeggen Landloopers te voegen, die hem onderweegen vry hielden, en welke hy tot Florence bybleef, alwaar hy aangekoomen zynde by geluk in het huis van een zyns Vaders vrienden geraakte, die hem kennende zyn dienſt aanbood, en hem door zyne vermaaningen verpligte zyn eerſte gezelſchap te verlaaten, om een beter te zoeken, en ziende dat hy een byzondere geneigtheid tot de Teekening had, beſtelde hy hem by een beroemde Schilder, *Canta Gallina* genaamt, welke ook de Graveerkunde oeffende; dog zyn eerſte voorneemen hem geſtadig te binnen komende, bleef hy 'er niet lang; zulks hy na Romen voortreisde, en naauwelyks was hy

'er

er aangekomen of wierd door Kooplieden van zyn Land bekend, die hem tegens wil en dank weder na Nancy te rug bragten, alwaar zyn Vader hem dwong zyne ſtudien te hervatten; dog dien dwang andermaal hem niet behaagende, liep hy weeder weg, om naar Italien te reizen. Te dier tyd was hy op zyn hoogſte veertien Jaaren oud; dog zyn oudſte Broeder te Turin ontmoet hebbende, wierd hy door deeze weeder na Nancy gebragt.

Zyn Vader eindelyk in zyn begeerte bewilligende, ſtemde in de reize na Romen toe, de geleegenheid waarneemende, dat een Edelman, die door den Hertog van Lottheringen na den Paus afgevaardigd wierd, zig derwaards begaf. Het aanzien, 't geen hy door middel van die geen, met wien hy gekomen was, aldaar bequam, bragt hem in het School van *Julio Parigi*, den bequaamſten Schilder dier Stad; en door de luſt gedreeven, om het Graveer-yzer te gebruiken, vervoegde hy zig by *Philippus Thomaſſin*, van Franſche afkomſt, die zig te Romen neder gezet hebbende, aldaar tot het einde zyns leevens bleef. Hy heeft verſcheide werken gegraveert, voornaamentlyk Geeſtelyke ſtukken na *Franciſco Vani*, *Franco Salviati*, *Frederico Barochio* en verſcheide andere Schilders en ſtierf in den ouderdom van zeeventig Jaaren.

Laaten wy tot *Callot* weederkeeren, die ſlegts achtien Jaaren oud was, toen hy een *Ecce Homo* graveerde, zynde volgens zeggen zyn eerſte Plaat, met een Latynſch byſchrift, door hem gemaakt. Na de *Sadelers* gearbeid en eenigen tyd verſcheide ſtukken van *Baſſan* en die der beſte Schilders gecopieerd hebbende,

maakte hy zyn werk van de Autaaren van St. Petrus en Paulus te graveeren, als meede die van St. Jan van Lateraan en andere Kerken, ten getale van acht en twintig ſtuks. Hy heeft verſcheide Teekeningen van zyn Meeſters gegraveert met een enkele omtrek en geſchaduwt; dog die koomen in geen vergelyking by die, welke hy zelfs geïnventeert en in 't Jaar 1616 uitgegeeven heeft.

Na eenigen tyd in deeze beroemde Stad doorgebragt te hebben, vond hy zig genoodzaakt dezelve te ruimen, ter oorzaake van de jalouſie, welke zyn Meeſter, ten aanzien van zyn Vrouw tegen hem opgevat had. Hier op vertrok hy na Florence, alwaar zig eeniger wyze kenbaar gemaakt hebbende, den Groot-Hertog benieuwd wierd, hem te zien en te beproeven. Deeze Vorſt van zyne groote bequaamheid overtuigd zynde, verleende hem een aanmerkelyke Jaarwedde, en daarenboven huisveſting in de Gallery, waar in te dier tyd gearbeid wierd. Vervolgens maakte hy vriendſchap met de voornaamſte, die hy ontmoetede, welkers onderrigtingen en raadgeevingen hem aanmerkelyke voordeelen toebragten.

Zyn eerſte Meeſterſtuk was een Maagd Maria na *Andrea del Sarto.* Hy graveerde de Mirakelen van de Maria Boodſchap na verſcheide Schilders: als meede een *Ecce Homo* met Beelden verzeld en eenige andere werken na *Perzyn del Vago*; voorts de Veldſlagen en de Overwinningen door de Medicis behaald; dog eenige derzelve zyn niet voltooit.

Wanneer hy zig in een volkoome agting en bequaame geleegenheid bevond, ging hy volgens

gens gewoonte *Alfonso Parigi* en *Canta Gallina* bezoeken, aan wien hy de hoogagting, welke hy voor hunne uitmuntende begaafdheeden had, betuigde, het geen die Heeren met weederzyds beleefdheeden beantwoordeden, hem beurtelings betoonende de vreugd welke zy gevoelde, zulk een hoffelyk Man te kennen. De manier welke *Canta Gallina* in zyne Teekeningen van Toneel- en Renſpeelen zo volmaakt bezat, moedigde *Callot* aan, om dezelve in het klein te graveeren, en in korten tyd wierd hy in dat ſlag van werk weergaloos; waarom hy het Graveer-yzer verliet, om zig tot het etzen over te geeven: het eerſte ſtuk, dat hy met ſterkwater graveerde, verbeeld St. Manſſu, Biſſchop van Toul, welke een jongen Vorſt, die kortelings geſtorven was, van den doode opwekt; dog dit is meeſt met het Graveer-yzer, hebbende hy te dier tyd nog geen behandeling van het ſterkwater.

Vervolgens graveerde hy zes Plaaten van Toneelſpeelen en Veldſlagen voor den Groot-Hertog, welkers oordeel hem ten uiterſte voordeelig was; dit werk wierd gevolgt door vier andere ſtukken, een Renſpel verbeeldende: ook werkte hy aan een Temptatie van St. Antonius, welk ſtuk zeer zeldzaam is.

Hy heeft ten behoeven der Schilders een Boek geſneeden, geheel met eigenzinnige uitvindingen, waar in men de enkele omtrek van het Beeld of Figuur ziet, en 'er naaſt dezelve afbeelding voltooit. Terzelver tyd graveerde hy in het klein een ſtukje, verbeeldende het Martelaarſchap der onnoozele Kinderen, en wel met zo veel eelheid en natuurlykheid, dat het ſchynt

of men de Moeders hoord ſchreeuwen en de Kinderen kermen, door de verſchillende kenteekenen, die men 'er in ziet, en waar door het verſtand en het gezigt te gelyk aangedaan worden.

Zyn Jaarmarkt van Florence is een heerlyk ſtuk, vol konſtige onderwerpen en zonderlinge uitvindingen.

't Zelve is de Kermis de la Madona del Imprunette, zeeven mylen van Florence geleegen. In dat ſtuk is veel werk met het Graveer-yzer, om dat 'er verſcheide plaatzen zyn, daar het ſterkwater niet op gevat heeft: het zelve heeft hy tweemaal gegraveert, gelyk in de Catalogus zyner werken gemeld word: het laatſte is te Nancy gemaakt; en wanneer ik zeg, dat het tweede drooger en zo fraai niet is als het ander, geſchied zulks niet om het te veragten, maar in teegendeel om 'er ſtof van verwondering in te vinden, namentlyk hier in, dat deeze konſtige Man, wiens werken door een gevolg van verſcheide Jaaren, hoe langer hoe meer door de liefhebbers gezogt wierden, geen middel kon vinden, om de fraaiheid van zyn eerſt voortgebragt werk te overtreffen; en zelfs kan men zeggen, dat indien het tweede minder dan het eerſte is, de geeſt van Callot, in het tweede meer gedwongen was, en gelyk als buiten zyn middelpunt ſtapte.

Naauwlyks trad hy in zyn zeeven en twintigſte Jaar of had het concept 'er van opgeſtelt, het geen alomme een ongemeene verwondering baarde. De Prent wierd door hem aan Cosmus de Medecis, te dier tyd Hertog van Florence opgedraagen, en na het overlyden van dien

Vorſt

Vorſt keerde hy weeder na zyn Vaderland.

Callot ziende dat zyn aanzien ſteeds merkelyk toenam, beſloot een vaſten ſtand te verkiezen. De ouderdom van dertig Jaaren, die hy ſtond te bereiken, deed hem ernſtig overweegen, den onderſcheiden ſtaat, waar in hy zig kon verbinden. Hy nam dan voor een ryke Juffrouw te trouwen, by wie hy tot zyn groot leetweezen geen Kinderen verwekte; dog alzo hy van een goedaardige inborſt was, veroorzaakte deeze omſtandigheid geen de minſte verkoeling in hem: in teegendeel, hy hield een naauwe verbinteniſſe met deeze waarde Egtgenoote, die hy teederlyk beminde, en deeze van haare zyde betoonden hem alle dienſtbewyzen welke de egte liefde kan inboezemen. Inmiddels ondernam hy veele werken, en onderſtond zelfs de uitvoering van een naſpeuring, die hem zeer voordeelig voorquam; ten dien einde gebruikte hy de eerſte het Vernis der Inſtrumentmaakers; hebbende bevonden dat het zelve opdroogt en hard word, en de liniën van Architectuurwerk op deeze Compoſitie veel beter dan op anderen getrokken konnen worden; dog hy deed zien, dat een Landſchap, 't welk op een vloeyende en gemakkelyke manier behandelt moet worden, een gedweeër Vernis vereiſcht. Dikwerf maakte hy ſlegts één trek, om de Figuuren te graveeren, en vervolgens de trekken met de Ets-Naald, na vereiſch meer of min groover; bevindende dat op deeze wyze de ſtukken met veel meer order en netheid verbeeld wierden.

Onder het getal zyner wonderbaare ſtukken vind men die, welke hy tot een Martelaarsboek

gemaakt heeft. Hy graveerde ook ten tweedemaal zyne Caprices van Florence, met een vervolg op dezelve, verbeeldende Pantaleons en Toneelſpeelders: ook maakte hy een klein vervolg, inhoudende het Leeven van de Maagd Maria.

Ik zal nu geen omſtandiger beſchryving zyner werken geeven, dewyl ik 'er hier vooren een naauwkeurige Catalogus van geleevert heb, in dewelke men één zaak opmerken moet, noopens 't gunt hy tot een reis naar het Heilig Land gegraveert heeft, dat of ſchoon ik maar vier en dertig ſtuks en de Titelplaat gemeld heb, 'er egter geen meer van zyn, hoewel op het laatſte Nommer 47 ſtaat; dat is vermits 'er verſcheide dubbeld genommerd zyn. Ook heeft hy twee andere vervolgen op het Lyden Chriſti gemaakt, in 't klein en in 't groot.

Het Carouſel of Renſpel in 't jaar 1627 te Nancy gehouden, en door hem voor den Hertog van Lottheringen in 't kooper gebragt, is een der fraaiſte werken, die hy ooit gemaakt heeft. Vervolgens graveerde hy het beleg van Breda door Spinola. Terwyl Rochelle berend wierd, graveerde hy het beleg dier Stad, met dat van het Eyland Rhé. Deeze drie ſtukken, welke een onnoemelyk getal verſchillende Caracters vervatten, geeven ons te bedenken hoe fraai en groot dezelve moeten zyn, ter oorzaak van het groot getal Volkeren, welke men 'er in vind.

De Nieuwsgierigheid, om de Hoofdſtad van Vrankryk te zien, alwaar te dier tyd de Weetenſchappen en Konſten begonden te bloeyen, deed hem beſluiten, alles te verlaaten,

om

om zig derwaards te begeeven. Na de voornaamste plaatsen dier Stad bezigtigt te hebben, leide hy zig byzonder toe op tweederlei Gezigten van de Nieuwebrug, welke hy natuurlyk teekende en graveerde, en eenige daagen daar na schoot hem in den zin de Veldslagen van Veillanes te verbeelden, waar van hem de geheugenis nog vers voor oogen was.

Na eenig verblyf in die stad, waar over hy zeer vergenoegd was, quam hy weder te Nancy, alwaar hy meer bezigheeden had dan ooit. Hy heeft een zo ongemeen groot getal werken uitgevoerd, dat het verstand 'er over verbaast staat, en dat alles in zulk een korte leevensloop, dewyl hy maar drie en veertig Jaaren oud zynde stierf in het Jaar 1635 aan een benaauwheid op de borst, welke hem weg rukte. Zyne gedagtenis was by zyn Huisvrouw in een zo groote waarde, dat zy hem een roemrugt gedenkteeken, ten bewys van haare erkentenis deed opregten.

De heer *Silvestre* heeft van hem gehad twee en veertig Teekeningen met de Pen, welke hy uit vriendschap voor hem gemaakt had, en waar van hy zig bediende in het onderwyzen van Monseigneur, ten tyden die Prins leerde Teekenen. De heer Ligny, Schoonzoon van den heer Silvestre, wien deeze Plaaten beneevens een groot getal van zyn Schoonvader en van la Belle te beurt gevallen waaren, heeft dezelve ten behoeven van den heer Fagnany, een Italiaansch Juwelier, te dier tyd te Parys genoegzaam bekend, afgestaan. Deeze heeft zyn werk gemaakt, om 't gunt hy 'er van gedrukt heeft een schikking te geeven, die deszelfs fraaiheid vermeerderd, zo door een

zoort van Randen of Lyſtwerk, waar in de groote ſtukken als Tafereelen vertoonen, als door de koſten, welke hy in de verkiezing van het papier en werklieden gemaakt heeft, op dat 'er niets aan de fraaiheid van den druk mogt ontbreeken. Men zal by hem vinden de werken van Callot in twee groote Folianten, by ſtoffen verdeelt, en op gelyke wyze als die hy de eer gehad heeft aan Monſeigneur te vertoonen, waar in de nieuwsgierigheid ten vollen voldaan word. Ook heeft hy dezelve in zo veel banden geſcheiden, als 'er ſtoffen zyn om onderſcheidene groote van Boeken in een Biblioteek uit te maaken.

Men kan nog tot lof van die grooten Man zeggen, dat hy een gantſch byzondere gaaf bezat, om de kleine Figuuren te verbeelden en dat zo leevendig, dat het te verwonderen is, en het gezigt dikwerf misleid word in het onderſcheiden der omſtandigheeden, welke men 'er in opmerkt.

Dog zo wy aan *Callot* een zeldzaam en zonderling vernuft verlooren hebben, is het geen moeiten een diergelyken in de werken van den heer *le Clerc*, Academiſche Graveur, weder te vinden.

Eduard Ecman was verwonderenswaardig in zyne manier van hout-ſneê, wanneer hy *Callot* gecopieerd heeft.

Quintiliaen heeft ook eenige kopere Plaaten na *Callot* geſneeden, dewelke zeer fraai bevonden worden, en waar op hy zyn naam niet heeft willen zetten.

Nicolaas Cochin heeft ook veel na *Callot* en *la Belle* gegraveert, en ook zelfs veel geïnventeert.

Fran-

François Colignon heeft aan verſcheide ſtukken van en in de manier van *Callot* geſneeden en insgelyks veel geïnventeert, als meede een Boek gegraveert, behelzende de voornaamſte onderregtingen in de Teekenkunde, waar in men neegentien ſtukken met een omtrek ziet, te Romen geteekent door *Il Valeſio*, die de Schilder van het School der *Carraccio's* was.

Om de werken van *Callot* niet op te ſchorten, of om beeter te zeggen, hen, die in zyn manier gewerkt of zyne werken hebben doen gelden, alhier te laaten volgen, is het dienſtig, dat ik u jegenwoordig ſpreek van *Iſrael Henriet*, een Lottheringer en een zyner beſte vrienden, die een accoord weegens zyne Plaaten met hem maakte en de Prenten verkogt.

Claude Henriet zyn Vader, was van Chalons en ſchilderde vry wel. Van hem zyn de glaſen in de Hoofdkerk van gemelde ſtad. Hy heeft verſcheide fraaye Copyen van de H. Familie na *Andrea del Sarto* gemaakt, en zig te Nancy needergezet hebbende, aldaar verſcheide onderneemingen uitgevoerd en is 'er geſtorven, nalaatende *Iſrael Henriet*, die de beginſelen van de Teekenkonſt met *Callot*, *Bellangé* en *Dervet*, van hem geleerd had, welke laatſte naderhand die Weetenſchap in Nancy met zeer goed gevolg oeffende. Hy begaf zig vervolgens na Romen met *Dervet* en werkte onder *Tempeſta*; daar na quam hy te Parys, alwaar *du Cheſne* hem te werk ſtelde. *Iſrael* zig in de manier van *Callot* ſterker gemaakt hebbende, vond 'er meer voordeel in dan by het ſchilderen, en toen die konſtige Graveur te Parys quam, woonde zy by elkander en quaamen overeen, dat al wat hy

graveeren zou, hem zou toekoomen, het geen in het vervolg ter uitvoer gebragt wierd.

Ontrent denzelven tyd maakte *Israël Henriet* kennis met *Stephan de la Belle* van Florence, welke begonnen had in het Zilversmeeden by zyn Vader te werken; dog willende zig tot het Plaatsnyden begeeven, nam hy *Canta Galline* tot zyn Meester, en na veel gewerkt te hebben, zo te Romen als te Florence enz. quam hy te Parys, alwaar hy een Boek van Zee-gevegten en Veldslagen graveerde, het welk hy aan *Israël Henriet* verkogt, voor wien hy naderhand werken ondernam. *Israël Silvestre* uit Romen terug gekoomen zynde, werkte voor zyn Oom *Israël Henriet* en maakte vriendschap met *de la Belle*, die, na dat hy op bevel van den Kardinaal van Richelieu, het beleg van de Stad Arras gegraveert had, zig vervolgens na Holland begaf, alwaar hy de zonderlinge manier van *Rembrand* wilde navolgen; dog bevond, dat deeze trant met zyn vernuft niet overeen quam, 't geen hem noodzaakte 'er van af te zien.

Hy is het, die de Intreede en de pragtige Calvacade der Poolen geteekent heeft; dog dit graveerde hy niet, gelyk hy te Romen die van den Ambassadeur van Poolen, onder Urbanus den VII. in het Jaar 1633 gedaan had. Geduurende den tyd van twaalf Jaaren, die hy te Parys doorbragt, maakte hy een meenigte werken zo voor *Israel Silvestre*, als voor andere.

De heer Hesselin van de Penning-Kamer deed hem veele Teekeningen maaken, onder andere een geheel Boek van Ballets en Mascarades, 't welk te Versailles onder de Boeken van 's Konings Cabinet is.

Te

Te Florence weedergekeert zynde, maakte hy 'er veele werken voor den Hertog van Modena, onder andere eenige ſtukken voor Ballets te Paard, en ſtierf in 't Jaar 1664. Ik heb hier vooren de Catalogus gegeeven van al het gunt hy gegraveert heeft, beloopende op acht honderd en vier en twintig ſtuks, meerendeels van zyn eige inventie.

Iſrael Henriet in het Jaar 1661 overleeden zynde, wierd zyn Neef *Iſrael Silveſtre* Meeſter van alle de Plaaten en Teekeningen, die hy zo van *Callot* als van *la Belle* bekomen had. Hy kogt al het geen de Weduwe nog overig en *de la Belle* zeedert zyn weederkomſt te Florence gegraveert had. Het was na deeze ſtukken dat hy den Dauphin leerde teekenen: in het vervolg heeft hy zeer fraaye Gezigten van Koninglyke Huizen, Landſchappen, Gezigten van Steeden, Paleizen en een zeer groot Gezigt van Romen gegraveert. Hy was een Man van een zeer gereegeld leeven en die zyn goeden naam door duizend fraaye hoedanigheeden ſtaande hield. De Fortuin, welke hem groote Zeegeteekenen bereidede, wierd in haar voorneemen verydelt door een ziekte, die hem uit de waereld rukte in de Maand October 1691, zynde alstoen Academiſt.

Ik vind dienſtig alhier een kleine Lyſt te laaten volgen van de fraaye ſtukken door *Iſraël Silveſtre* geſneeden.

Het groot Carouſel van den Koning te Parys en dat te Verſailles.

Het Perſpectief van de Stad Parys, waarvan

het

het Gezigt van de Brug der Thuileries het fraaiste Aspect uitmaakt, 't geen hy gegraveert heeft in het Jaar 1651 met des Konings Wapen.

De groote Gezigten van Versailles, Fontainebleau, Saint Germain en Laye, de Thuileries, bestaande in twee stukken van twee groote Blaaden en de voorgeevel; die van Marly en St. Cloud in drie Plaaten, welkers een, op twee groote Blaaden, opgedragen is aan den Hertog van Orleans; die van Chantilly, Gaillon, Vaux le Vicomte en St. Oüen, opgedraagen aan den heer de Bois Franc.

De Stad Romen in vier groote Blaaden, een stuk in de breette, het welk hy aan den Dauphin opgedraagen heeft, en het gezigt van Campo Vachino en van een gedeelte der Stad Romen in het groot, aan den Koning opgedraagen.

Twee groote gezigten van het Huis te Seaux, opgedraagen aan den heer Colbert.

Gezigt en Perspectief van Conflans, opgedragen aan den heer de Harlay, voormaals Aartsbisschop van Parys.

Van het Huis Mont-Louis, geleegen te Menil Montant, opgedraagen aan den Pater de la Chaise.

Tweederlei Gezigten van het Huis van wylen den heer le Brun te Montmorency.

Gezigt van het Huis van den heer Brunet.

Verscheide Gezigten van Steeden, zynde alle stukken van een groot Blad; te weeten Sevilien, Madrid, Badajos, Lafra, Grenada, Sigovia, Esya, Toul, Turin, Pontoise, Melun en Dieppe

Behalven dit hebben wy van hem by de zes hon-

honderd ſtuks kleine Gezigten van Paleizen, Kaſteelen, Luſthuizen, eenige Toneel- en verſcheide andere aanmerkelyke ſtukken, zo Franſche als Italiaanſche onderwerpen: thans is een meenigte zyner ſtukken by den heer Fagnani.

Marot, Vader en Zoon, hebben geëtſt. *Jean Marot* was een Architect, hy en zyn Zoon hebben een meenigte verſcheide Gezigten van Kerken, Paleizen, Hotels en andere aanzienelyke Gebouwen geteekent en gegraveert, waar van wy een omſtandige Catalogus hier vooren in het eerſte Deel gegeeven hebben.

Ik agte het gevoeglyk te zyn, alhier als een werk van diergelyk zoort te ſtellen, een Boek tot Titel voerende: de Plans, Profils en Voorgeevels van Claigny, op bevel van zyn Majeſteit by Verſailles gebouwd en voltooit, onder het opzigt van den heer *Colbert*, voormaals opperbeſtierder van 's Konings gebouwen, enz. geteekend door den heer *Manſard*, eerſte Architect des Konings, in het ligt gebragt door *M. Michel Hardouin*, Controlleur van zyne Majeſteits gebouwen, en door hem zelfs gegraveert, zynde te vinden by *le Blond*, gewoon Schilder des Konings, in de ſtraat van St. Jacques, in de Zilvere Klok.

Gabriel Perelle Senior, *Adam* en *Nicolaus Perelle* zyne Zoonen, hebben alle een meenigte Landſchappen geteekent en geëtſt na de Teekeningen van *Poelenburg*, *G. Corneille*, *Paulus Bril*, *Aſſelyn*, *Fouquiere*, *Colignon* en *Beaulieu* 's Konings Ingenieur. Haare werken beſtaan in verſcheide Gezigten van Steeden en Paleizen, Pleinen, Poorten, Fonteinen, Kerken, en de fraaiſte Huizen te Parys en omleggende Plaatſen,

ſen, met de fraaiſte plaatſen van Verſailles, eenige gezigten te Romen, alle ſtukken van onderſcheidene vervolgen ten getale van vier, zes, of acht, enz. Hy heeft onder andere een groot Landſchap in de breete geſneeden, verbeeldende de aanbidding der drie Koningen, waar in een brug, wiens ſchaduwe de omtrek van een paſſer uitmaakt.

Pierre Brebiette van Mante, 's Konings Schilder, heeft in het etzen veel geïnventeert en gegraveert na *Palma* en andere; onder zyne ſtukken zyn 'er in de manier van *Tempeſta*. Hy heeft een meenigte Frieſen, Bacchus Feeſten en Geeſtelyke ſtukken gegraveert, ook veele onderwerpen van Kinderen in de manier van *de la Belle*.

Gio Battiſta Benedetto Caſtiglione Genoveſe heeft veele onderſcheidene ſtukken en Portretten na de trant van *Rembrant* geïnventeert en gegraveert.

Thomas de Leu heeft verſcheide Portretten der doorlugtigſte Perſonaadjes van zyn tyd en verſcheide andere ſtukken gegraveert, onder andere de twaalf Sybillen en acht andere ſtukken, waar onder een *Ecce Homo* en de Engelen, dewelke Inſtrumenten van het Lyden draagen.

Michel Natalis van Luyk heeft na *Raphaël*, *Franciſco Romanelle* en verſcheide andere Italiaanen gegraveert, als meede na *Abraham Diepenbeek*, *Joachim Sandrart*, *Gregorio di Graſſo*, *Andrea Sacchi* en *Baſtiaan Bourdon*, na wien hy groote ſtukken van de Maagd Maria gegraveert heeft.

François Perier van Bourgogne heeft een groot Boek geteekent en gegraveert, inhoudende Standbeelden te Romen ten getale van honderd ſtuks, een ander Boek van Basrelieven van Romen ten getale van vyftig ſtuks, welkers laatſte tweemaalen

len gemerkt is. Voor aan is het Portret van den Kardinaal de Mazaryn: ook heeft hy eenige ſtukken na *Raphaël* gegraveert, te weeten een Boek van Drie-hoeken, zynde Figuuren en het Gaſtmaal der Goden: verſcheide hebben na zyne Teekeningen gegraveert, onder andere *Gilles Rouſſelet* en *G. Perier* Junior van Maçon.

Leonard Gautier heeft een meenigte Portretten geſneeden, als ook verſcheide Titelbladen tot Boeken en andere ſtukken in de manier van *Wierix* en *Crispyn de Pas*: onder andere is 'er de Pſiché van Apuleus in dertig ſtuks, de Titel 'er onder begreepen.

Jean Lanfant heeft eenige ſtukken in de manier van *Mellan* gegraveert, by wien hy geleerd had.

Michel Dorigny heeft veel voor den heer *Vouet* geſneeden: onder andere een groot ſtuk, verbeeldenden de zuivering van de Maagd Maria, 't geen aan een Autaar in de Kerk van het Noviciaat der Jeſuiten gezien word: ook heeft hy in het Jaar 1638 gegraveert een aanbidding der Koningen Friesgewyze in vier ſtukken, welke *Simon Vouet* in de Capelle van het Hotel van Seguier geſchilderd had. Als meede een geboorte Chriſti, zynde een Tafereel van het Autaar der Carmeliter Nonnen in de ſtraat Chapon, door den zelven Schilder: de Prent is een groot ſtuk in de hoogte. Deeze Graveur heeft zelfs een ſtuk geſchildert en gegraveert, zynde een Maagd Maria met het Kind Jeſus, houdende een touwtje, aan het eind van 't welk een Vogeltje vaſt is.

François Chauveau was van Parys en is door *Laurens de la Hire* onderweezen, by wien hy na zyne Tafereelen werkende, de vloeyende manier, die

die hy bezat, vertoonde; hy begaf zig aan het etzen, en weinig zyn 'er, die meer dan hy gewerkt en ſtukken van een natuurlyker Ordonnantie gemaakt hebben: egter is het waar, dat zyn manier na die van zyn Meeſter zweemde, van wien hy verſcheide ſtukken gegraveert heeft. In de Leeden zyner Beelden was iets ſtyfs en droogs, en men zag wel, dat hy niet in Italiën geweeſt was.

Het is ongelooffelyk, welk een groot getal ſtukken hy geinventeert en gemaakt heeft, men vond zelden een doordringender en uitgeſtrekter vernuft dan het zyne: men ziet van hem een zittende Maagd met een ſchaare Heemelſche Geeſten omringd, die Feſtons van Bloemen in haare handen houden. Kort voor zyn dood liet hy de Historie van St. Bruno teekenen, op dezelve wyze als die door den heer le Sueur in het Cathuizer Klooſter te Parys geſchildert is. Hy heeft 'er een gedeelte van gegraveert en het overige is onder zyn opzigt voltooit. Hy had een reeks van onderwerpen, uit de Griekſe en Latynſche Geſchiedeniſſen getrokken, begonnen, 't geen by vervolg van een groote navorſching zoude geworden zyn; dog de dood belettede de verdere uitvoering.

Hy heeft de voornaamſte Quadrille van het Carouſel van Lodewyk den XIV. gegraveert; de Historie van Clovis; de Griekſe Geſchiedenis; het leeven van St. Bruno; de wellusten des Geeſts; het Verloſt Jeruſalem van Taſſo; de Hiſtorie van de Maagd van Orleans; de Geſchiedenis van Joſeph; die van David; het oud Teſtament; verſcheide onderwerpen tot de Boeken van Pater Mainbourg; Alaricus, een Romeinſche Hiſtorie; een gedeelte der ſtukken, dienende tot de Fabelen

van

van la Fontaine en de Herſcheppingen van Benſerade; een meenigte Titelbladen tot Boeken, Vinjetten, Cardoeſen of rollen, Culs de Lampe, Lettre Grieſes, ſtukjes en Hiſtoritjes tot Romans en andere: dit alles word gezien ten getale van ontrent drie duizend ſtuks.

Hy ſtierf te Parys in het Jaar 1676 en heeft verſcheide Kinderen nagelaaten, waar van twee na Zweeden gereiſt zyn, om aldaar in 's Konings Paleis aan Schilder- en Beeldhouwwerk te arbeiden.

Gregoire Huret, Plaatſnyder van Lyon, heeft twee en dertig ſtukken van groote Blaaden met de Hiſtoriſche Titel geinventeert en gegraveert. Dit zyn Prenten in de hoogte op het Lyden Chriſti, en zeeven en twintig ſtukken op het Kind Jeſus, welke tot een Boek in 12. kunnen dienen. Hy heeft eigener uitvinding veele ſtukken tot Theſes, Portretten, Titelplaaten en Geeſtelyke onderwerpen gegraveert. Men ziet niet dat hy na *Champagne* en de *Bobruns* zou gewerkt hebben, dog *Gilles Rouſſelet*, *Jean Couvay* en veele andere hebben na hem gegraveert; onder andere ſtukken heeft *Couvay* de vier Copyen van de vier Hoofdſtoffen gemaakt, en van zeſtien kleine Herders na *Bloemaert*.

Pierre Lombard, Graveur van Parys, heeft te Londen twee en neegentig ſtukken Herſcheppingen gegraveert, door *Franc. Cleyn* geinventeert. Ook een Crucifix na *Philippe Champagne*, en de verſchyning van den Engel aan Joſeph in zyn ſlaap.

Gilles Rouſſelet, Graveur van Parys, heeft veel na *le Brun* en *Vignon* gegraveert, als meede verſcheide ſtukken na *Blanchard*, *la Hire*, *Perier*,

Champagne, *Errard*, *Pietro de Cortonne*, *Guido Rheni*, *Agost. Carrache*, *Paul Veroneze*, *l'Albane*, *Dominikyn*, enz. Zyne werken zyn gedeeltelyk van hem zelfs: ook vind men van hem veele Emblematische of Zinnebeeldige stukken; onder andere groote stukken is de Maria Boodschap in het Carmeliter Nonnen Klooster in de Voorstad St. Jacques, na *Guido Rheni*, en de Kindermoord door denzelven te Bologne geschildert.

Abraham Bosse, van Tours, was een Graveur en Etzer, en had een byzondere en bevallige manier. Hy benadeelde zig zelfs door het Boek van den heer des Argues, 't geen hy in 't ligt bragt: want hier door zig zelfs eenige moeilykheeden op den hals gehaald hebbende, geraakte hy uit de Academie en begaf zig na zyn Vaderland. Hy heeft veel geinventeerd, onder andere agtien stukken tot de Roman van Ariane; zestien stuks en het Titelblad tot een Boek van de Architectuur, Autaaren en Schoorsteenen; twintig stuks Figuuren, verbeeldende Stads geroep in Parys en andere; acht stukken na het leeven, verbeeldende de Kleedinge der Fransche Gardes; andere Beeltenissen van Modens en de vyf Zinnen. Niet minder heeft hy gegraveert na *St. Igny*, *Vignon*, *la Hire*, *Paul Farinati*, *Jacques Bellange*, *Alexandro Francine*, een Florentynsch Architect en *Barbé*, meede een Architect.

Guillaume Chateau was van Orleans, en bragt het zo ver, dat hy een der beste Graveurs van de Academie wierd. De begeerte om zig in de algemeene Weetenschappen voort te zetten, deed hem eerlang zyn Vaderland verlaaten en zig na Lions begeeven, om voorts Italien te gaan bezigtigen, zo dra de geleegenheid zig hier toe zou-

de

de opdoen. Na eenigen tyd gearbeid te hebben, en zig ſterk genoeg tot die groote reis bevoelende, beſloot hy na Romen te vertrekken, en zo dra was hy 'er niet aangekoomen, of de groote naam van *Greutter*, een der beroemdſte Graveurs van die tyd, maakte hem begeerig deeze te kennen en te bezoeken. Die groote man ontfing hem zeer beleefd en maakte van hem een uitſteekend Diſcipel: geduurende zyn verblyf aldaar in de konſt bequaam geworden zynde, graveerde hy de Portretten der Pauſen, welke op malkander volgden, en maakte ook voor haar een meenigte andere werken van zyn manier, waar door hy in aanzien quam en niet vergenoegd zynde, in Romen al het fraaiſte en verwonderenswaardigſte gezien te hebben, wilde hy ook zyne nieuwsgierigheid voldoen in de verſcheiden Reizen, welke hy na Florence, Parma en Genua deed, alwaar hy zig eenigen tyd ophield en byzonder te Venetien, daar men in de verſcheidene manieren zyner werken welhaaſt gewaar wierd, wie hy was. Vervolgens keerde hy weder na Lions, alwaar hy eenigen tyd by den Marquis de Sonazan bleef, die eenige zyner werken van hem begeerde, en gaf hem tot Leerling eenen *Fariar* genaamd, dewelke voor een zeer bedreeven Graveur bekent is en zig te Romen nedergezet heeft.

Na zo veele omſwervingen, quam hy te Parys, en maakte welhaaſt kennis met een Liefhebber, die met hem ingenoomen zynde, hem ten zynen Huiſe lokte, alwaar hy de vryheid had, zyn werken voort te zetten; dus begon hy met eenige Tafereelen na *Pouſſyn* te graveeren.

De eerste Plaat, die hy voor den Koning graveerde, was de verrukking van St. Paulus, het Mirakel der Blinden van Jericho en de Pirrhus na den zelven Schilder, dien hy by naam kende. Vervolgens graveerde hy een Maria Heemelvaart na *Carraccio* en het Martelaarschap van St Stephanus na den zelven; als meede na *Poussyn* het stuk van het Manna, 't geen hy voor zyn Majesteit met veel kragt behandelt heeft. Dit is zyn laatste stuk geweest. De heer *Colbert* van zyne bequaamheid overtuigd, bewerkte, dat hy 'er een aanzienlyke belooning voor verkreeg. Zyne Jaaren wierden door zyne groote ongemakken verkort en hy door een zo heevig Coliek aangetast, dat hy 'er in korten tyd aan stierf. Dit was in het Jaar 1683, oud zynde 50 Jaar en wierd in de Kerk van St. Benedictus begraaven.

Hy heeft allerlei onderwerpen gegraveert na *Carraccio* en *Poussyn*, en na *Raphaël* de Propheeten; na *Albano* de Maagd Maria, doeken wasschende; het geheel Leeven van St. Theresia; verscheide Portretten en andere stukken na *Pietro de Cortone*, *Guillaume Courtois*, *Carlo Maratti*, *Cyrus Ferrus* en verscheide andere.

Hy heeft slegts drie uitmuntende Discipelen gemaakt, namentlyk den heer *Farier*, thans te Romen, den heer *Simonneau* Senior, en den heer *Dangers*, jegenswoordig Religieus de la Charité.

Robert Nanteuil Graveur, is te Rheims in het Jaar 1630 gebooren. Zyn Vader een goede geneigtheid in deeze Jongeling ziende, deed hem studeeren, waar in hy grooten voortgang maakte en vermits hy een groote lust tot het Teekenen had, leerde hy de eerste beginzelen 'er van in een

goed

goed School, en op het einde van een tweejaarige Philosophie, teekende en graveerde hy zelfs de Thesis, welke hy moest verdeedigen. Hy trouwde zeer jong, en toen niet veel bezigheeden hebbende, besloot hy een reis na Parys te doen, alwaar de oeffening van zyn konst begon te bloeyen onder het Ministerschap van den Kardinaal Mazaryn. Naauwelyks had hy 'er zig needergezet of wierd kenbaar door zyne bequaamheid en de middelen zoekende, om zig in een vasten stand te stellen, begon hy verscheide Portretten van gemeene Perzoonen, voor een middelmaatige prys te schilderen, met voordagt alzulke plaatzen doorloopende, waar in hy zyn begeerte het schielykst kon begunstigen: dus hy sterker wordende en veele bezigheeden aan de hand krygende, besloot zyn Familie te ontbieden, om dezelve alle de behulpzaamheid, welke de gesteldheid van zyn staat scheen te vereischen, toe te brengen. Zyn voornaamste werk was Portretten te Cryonneeren en dezelve te graveeren.

Het gerugt van zyn naam tot in het Hof gedrongen, Cryonneerde hy 's Konings Portret, waar over zyn Majesteit ten uitersten vergenoegd was, en om welke reeden hy met honderd goude Louisen begiftigt wierd: en van Jaar tot Jaar vernieuwde hy dat Portret, om de kleine veranderingen, die 'er in dien tusschentyd aan des Vorsten gelykenissen konden voorvallen te doen zien, 't geen byzonderlyk gemerkt word in de groote Portretten, die hy gegraveert heeft; waar op niemand voor zyn tyd had durven denken, uit vreeze van een verkeerden uitslag.

De Koning over zyn beleid en hand vergenoegt zynde, ſtelde ten zyne behoeven een ampt van Teekenaar en Graveur van zyn Cabinet in, met een Jaarwedde van duizend Livres, het geen hem by opene Brieven beveſtigt wierd; met het zelve geluk graveerde hy de Beelteniſſen van de Koningin Moeder en van den Kardinaal Mazaryn, welke hem gelyke gunſt en voordeel verleenden. De Dauphin, de Hertog van Orleans en meeſt alle de voornaamſte Perzoonen wilden ook door hem gecrayonneert zyn, en het gelukte hem met alle op gelyke wyze. (*)

De Groot-Hertog begeerde het Portret van *Nantueil* door hem zelfs gegraveert, om het in zyne Gallery te plaatſen, onder het getal eeniger Doorlugte Mannen, welke zig zelfs geportretteert hebben.

Wanneer hy zig door de Fortuin in een goeden ſtaat geſtelt zag, meende hy het zyn pligt als een braaven Zoon te weezen, zyn Vader te ontbieden, om hem deel te doen hebben aan een geluk, waar van hy door de goede opvoeding, aan hem gegeeven, de oorzaak was.

De Letterkunde had zyne uitdrukkingen of verbeeldingen een groote leevendigheid toegebragt, daar by bezat hy eene zo groote begaaftheid tot de Digtkunde, dat al 't geen hy dieswegen in 't ligt gaf, altoos de goedkeuring behaalde. Hy was verpligtend in zyne manieren, ſchrander, weldoende, kortom, de minzaamſte en blygeeſtigſte Man des waerelds in een gezelſchap. Hoewel hy geen groote onmaa-

(*) In 't eerſte Deel heb ik een Catalogus van zyne Werken gegeeven.

maatigheid bedreef, wierd hy niettemin zo zwaarlyvig, dat hy een overmaat van vogten vergaderde, die hy niet verdryven kon, gelyk hy wel gewenscht had: zulks hy eindelyk onder dien last, welke hem hoe langer hoe meer bezwaarde, bezwykende, in de maand December 1678 in het agt en veertigste Jaar zyns ouderdoms met veel Lof en Eer ten grave daalde.

Een der onbetwistbaarste merkteekenen zyner bequaamheid, bestond in het treffen der gelykenis, waar in hy geen weêrga had, en 't geen hem een onwrikbaare waarborg zyner bequaamheid was.

Nicolaas Regnesson, Graveur, was de Schoonbroeder van den heer *Nantueil* en heeft verschei de stukken eigener inventie gemaakt en gegraveert na *Stella*, *Champagne*, *Chauveau*, de *Bobrun's*, *Moellon*, *le Brun*, enz.

Claude Mellan, Schilder en Graveur, wierd te Abbeville gebooren in het Jaar 1601. Zyn Vader, toenmaals in die Stad Ontfanger der Domeinen, droeg groote zorg voor zyn opvoeding, en een natuurlyke neiging tot de Teekenkunde in hem ziende, bestelde hy hem by den heer *Vouet*, welke hem de grondbeginzelen dier Konst leerde, waar in die Jongeling behaagen had; maar zig tot het Graveer-yzer overgegeeven hebbende, lukte hem dat veel beeter, en hy maakte zig een byzondere en eige manier: men bemerkt, dat dit zoort van werk hem veel natuurlyker was dan de Schilderkonst, waar in hy veel behaagen schepte. In het jaar 1617 begaf hy zig na Romen en graveerde 'er een meenigte werken: onder andere een gedeelte van de Justiniaanse Gallery en het Portret van den Keizer

Justinianus, het welk zeer gezogt word, als ook dat van Paus Clemens den XIII. Het succes zyner werken bragt hem in agting by Carel den II., Koning van Engeland, die hem voordeelige Jaargelden deed aanbieden, in geval hy na zyne Staaten wilde oversteeken; dog de liefde tot zyn Vaderland de overhand op alle de hem voorgestelde voordeelen behaalende, wierden zyne voorneemens voor een korten tyd opgeschort en in Vrankryk weedergekeert zynde, trouwde hy een Vrouw te Parys in het Jaar 1654, alwaar hy zig ter nederzettede. Zyne bequaamheid zig met meerder luister als te vooren vertoonende, en de Koning van zyn verdiensten onderregt zynde, gaf hem een Huisvesting in de Gallery van de Louvre, als een zyner Schilders en Graveurs. Hier was het dat hy zyn werken voortzettede, welkers byzondere smaak in de vloeyendheid van de arceerstreek bestaat. Ik heb 'er een naauwkeurige Catalogus van hier vooren gegeeven en zal derhalven alleenlyk zeggen, dat hy onder andere gegraveert heeft een afdruksel van het Aangezigt Christi, in den doek van Ste. Veronica, het welk gehouden word in zyn zoort en partyen onnavolgelyk te zyn. Dit stuk is maar van ééne trek in de rondte, beginnende met de tip van de neus, en zo vervolgens alle de trekken van het aanzigt verbeeldende. Het Latynsch byschrift toont door een zinspeeling, dat dit stuk het eenigste in zyn zoort is; 't geen hem noopte, de woorden *Non alter*, nog onder 't zelve te voegen.

Eindelyk na zyn leeven in fortuin en in een geduurige begeerte tot een gestadige nieuwe volmaaktheid doorgebragt en een

Lie-

Lichaamsgesteltheid genooten te hebben, vry van gewoone ongemakken, die de Jaaren na zig sleepen, moest 'er om zyn noodlot te eindigen een onvoorzien toeval zyn, waar door zyn leeven eindigden in het Jaar 1688 en het acht en tagtigste zyns ouderdoms.

De Plaaten zyner gesneeden werken zyn by erffenis aan zyn Vrouw overgegaan en van haar aan zyne Neeven.

Michel Lasne was van Caën en wierd om zyn bequaamheid een der Graveurs van den Koning. Hy heeft veele stukken uit eigen vernuft met het Graveer-yzer gesneeden, en eenige andere na *Raphaël*, *Paul Veroneze*, *Joseph Arpinas*, *Rubbens*, *Hannibal Carraccio*, *Vouet*, *le Brun* en andere.

Men ziet van hem verscheide Prenten tot Romans dienende, een meenigte Portretten en grooten onderwerpen tot Theses. Hy bezat een wonderbaare begaaftheid in het uitdrukken der hartstogten, en was zeer vaardig in zyn werk; dog daar toe moest hy een halve roes weg hebben: want hy in den wyn een bronader van een gelukkige vrugtbaarheid vond, welke hem den weg baande tot verscheide Teekeningen, waar in hy slaagde. Hy beminde een geneuchelyk leeven en stelde zyn hoofdvermaak in de vreugd. De groote onmaatigheeden, die hy genoodzaakt wierd met verscheide Perzoonen van den eersten rang te houden, hebben zyne Jaaren veel verkort. Hy wierd door de eerlyke en fatzoenelyke Lieden zeer betreurt; want hy was zelfs een zeer eerlyk Man, hoewel van kleine middelen. Hy stierf in het Jaar 1667, oud zynde twee en zeeventig Jaaren.

Jean Lenfant van Abbeville, was Discipel van

Claude Mellan, en heeft verſcheide onderwerpen en Portretten geïnventeert en gecryonneert, en ook veel gegraveert na *Guido Rheni*, *le Fevre*, *Verſpronck*, *Ferdinand*, *Raphaël*, *Loir* en *Hannibal Carracchio*. Hy ſtierf den 8. Maart in het Jaar 1674.

Villamena heeft ſtukken in de manier van *Mellan* gegraveert, en *Gilles la Dame* ook in zyne arceeringen; dog veel ſlegter.

Jean Morin heeft een meenigte ſtukken na *Claude Lorrain* en *M. de Champagne* gegraveert; onder andere vier en twintig Portretten der Doorlugſte Perſonnagien van zyn tyd; een groot Crucifix in drie Blaaden; een grooten dooden Chriſtus; een Chriſtus en de H. Maagd Maria tegen over elkander; een St. Petrus en Paulus; insgelyks een St. Bernardus en een Doodshoofd, alle ſtukken na gemelden *Champagne*; twee Boeken met Landſchappen na *Fouquiere*; andere na *Poelenburg* en onderſcheidene ſtukken na verſcheide Meeſters, als na *Raphaël*, *Titiano*, *Carraccio*, *Georgion*, *Pourbus*, *van Dyk*, *Ferdinand* enz.

Pierre Daret van Parys, heeft 105 Hiſtoriſche ſtukken gegraveert tot het Boek in Folio van de Leere der Zeeden, en een meenigte Portretten, als meede verſcheide Maagden na *Guido Rheni*, *Sarrazyn* en *le Sueur*; ook verſcheide onderwerpen en Titelplaaten na *Stella*. Door hem is een Boek geſchreeven, behelzende het leeven van *Raphaël*, het welk hy in 't Jaar 1650 deed drukken. Hy heeft veele ſtukken uit eige vernuft gegraveert, en eenige andere na *Michel Angelo Carravagio*, *Guido Rheni* en *J. Blanchard*. Na den laatſte heeft hy gegraveert een Chriſtus en de Maagd Maria tegen over elkander, in het groot ge-

gesneeden; ook een St. Jan op het Eyland Pathmos en een ſtuk van Thetis, die Vulcanus beveelt eenige Wapenen te maaken.

Dieu de St. Jean is een der geene, die de onderſcheidene geſtaltens en Modes hebben begonnen te graveeren, en heeft daar meede genoegen gegeeven. Hy Teekende en Inventeerde die zelfs, en liet ze graveeren, om dezelve te verkoopen; onder andere is van hem 's Konings Portret te Paard; den zelven na de mode gekleed; het Portret van de overleede Koningin; van den Dauphin en de Dauphine; van den Hertog en de Hertogin van Orleans, zynde alle Portretten na de mode gekleed en ontrent acht en veertig andere ſtukken van verſcheide Modes. De heer *le Pautre* heeft ook diergelyke gemaakt; de heeren *Bonnart*, *Mariette* Junior, *Trouvain* en andere, vervolgen dezelve tegenwoordig, en dat met een goed ſucces; zy inventeeren en verbeelden al wat hun vernuft uitleevert; want het is genoeg dat het wat nieuws zy, om te behaagen. Laat het met of zonder grond zyn, men wil 'er eeven wel aan. Deeze ſtukken zullen zelfs in het vervolg tot een verzameling konnen gebragt en door de nieuwsgierigen met geen onverſchillige oogen aangezien worden.

Nicolaas Pitau heeft ontrent vyf en twintig onderſcheidene Portretten gegraveert, eenige ſtukken na *Pouſſyn*, *Carraccio*, *Champagne* en andere, als meede eenige Theſes en na *Guido Rheni* een groote Maria Boodſchap op twee Bladen.

Daniel Rabel ſchilderde en etſte vry wel. De Landſchappen waaren meer van zyn ſmaak dan iets anders. Hy heeft een meenigte Teekenin-

ningen gemaakt, om tot byschriften en titels van Boeken te dienen. De voornaamste, welke na hem gegraveert hebben, zyn *Leonard Gautier*, *P. de Jode*, *P. Firens*, *Melchior Tavernier*, *Sebastiaan Vouillement*, *Charles David* enz. Eenige Teekeningen van zyn Vader *Jean Rabel* zyn gesneeden door *Thomas de Leu* en *Charles Mallery.*

Jean Boulanger heeft verscheide onderwerpen geïnventeert, en ook onderscheidene Portretten gegraveert, en eenige na *Simon Vouet*, *Stella*, *le Brun*, *Mignard*, *Valentini*, *Fr. Chauveau* en *Baugyn.*

François Poilly wierd in het Jaar 1622 gebooren te Abbeville: zyn Vader was een Zilversmid en leerde hem vroegtydig de Teekenkunde, en zyne geneigtheid tot het graveeren bemerkende, zond hem na Parys, alwaar hy hem bestelde by *Pierre Daret*, te dier tyd voor een bequaam Meester bekent. Geduurende zyn driejaarig verblyf aldaar, maakte hy zig in de konst volkomen bedreeven en werkte vervolgens voor zyn eige reekening. Hy graveerde verscheide werken na de beroemdste Meesters, onder andere het Gezigt van Ezechiel door *Raphaël*; een Heilige Familie in een Landschap na *Stella* en verscheide andere stukken na den heer *le Brun.* In 't Jaar 1649 deeden hem de omstandigheeden zyner zaaken een reis na Romen onderneemen, alwaar hy in zyn verblyf van zeeven Jaaren verscheide Geestelyke stukken in het ligt gaf, als meede Historien en Portretten van onderscheiden formaaten na de grootste Meesters, en onder andere een St. Carolus Borromeus, aan de Zieken de Communie uitdeelende, en drie onderscheidene Maagden Maria na den heer *Mignard*,

nard, verſcheide Geeſtelyke ſtukken en Theſis na *Pietro de Cortona*, *Cyrus Ferrus*, en een groote Obeliſcus na den Ridder *Bernini*. Zyne nieuwsgierigheid door verſcheide werken, welke hy magtig geworden was, voldaan hebbende, quam hy weder te Parys in het Jaar 1656. Zyn eerſte ſtuk was het Martelaarſchap van een Jeſuit, na den heer *le Brun*, en in vervolg van tyd graveerde hy een groot getal Plaaten op veelderlei voorwerpen, onder andere verſcheide Theſes na *Bourdon*, *Romanelle*, *le Brun* en andere voornaame Meeſters.

In alle deeze werken ziet men duidelyk, wie de heer *Poilly* was, wiens gedagtenis zo lang als zyne werken zal ſtand houden. Na een groot getal Jaaren in een zo roemrugten naam doorgebragt te hebben, overquam hem door nagtbraaken en arbeid een vroegtydige ouderdom, zulks de laatſte Jaaren zyns leevens hem laſtig vielen; dog vermits hy van een ſterk Lichaamsgeſtel was, worſtelde hy een geruimen tyd teegens de ongemakken, die hem wilde overweldigen; maar dezelve van dag tot dag toeneemende en de Heemel hem willende vergelden, trok hem na zig in Maart 1693, wanneer hy neegen en zeſtig en een half Jaar bereikte.

Nicolas Poilly zyn Broeder, was een zyner Discipelen, als meede *Gerard Scotin*, *Elias Inzelmans* van Augsburg, *Pieter van der Banc*, welke te Londen arbeide, *Amelyn*, Graveur van den Hertog van Beyeren, *Jean Louis Roullet* en verſcheide andere, die onder zyn beſtier tot volkomenheid geraakt zyn.

Nicolas Poilly, ſchoon zyns Broeders Diſcipel en Jonger dan hy, maakte zig genoegzaem bequaam om

om beneevens hem aan verscheide werken na de grootste Meesters te arbeiden, dewelke hem door verscheide Konstbeminnaaren toevertrouwd wierden, en die het werk van *Poilly* als de uitwerkzels van een fraaye voortbrenging in alle deszelfs gronden aanzaagen, weshalven ik alleenlyk zal zeggen, dat hy ook na *Stresor* en Pater *George*, een Minnebroeder, gesneeden heeft. In zyn ouderdom was hy sterker dan zyn Broeder, en na hem drie Jaaren overleeft te hebben, stierf hy in het Jaar 1696, in dezelve Maand als zyn Broeder, zynde zeventig Jaaren oud.

Zy hebben beide verscheide Kinderen nagelaaten en deezen de gedagtenis van hunne Vaders met eeren opgehouden. De laatste *Poilly* heeft twee Zoonen nagelaaten, die als Broeders over een koomende met elkander de Schilder- en Graveerkunde gedeelt hebben, en hunne natuurlyke neiging tot de schoone Weetenschappen, geeft reeden om alles van hen te verwagten en te vertrouwen, dat de uitspruitsels het verlies van den Boom, die hun voortgebragt heeft, zullen vergoeden; nadien de Schilder, welke in November 1699 na Romen vertrokken is, behalven het stuk, waar door hy de eerste Prys van de Academie heeft behaalt, ons nog een Tafereel ter groote van zes voeten hoog, en vier voeten breet gelaaten heeft, waar in een Kruissiging verbeeld is, op een zo zonderlinge manier van Coloriet en zo verstandig, dat men het voor een Tafereel van een der beroemdste heedendaagse Schilders houden zoude, indien men het niet zelfs door hun had zien schilderen. Wat *Jean Battiste* aangaat, die een Graveur is, deeze toont klaar door 't geen hy gegraveert heeft en onder andere zyn Suzanna na den heer *Coypel*, dat om de kragt der Ta-

fe-

fereelen van zyn Broeder ſtaande te houden, 'er geen andere Graveur dan hy vereiſt word.

Jean Louis Roullet is te Arles in Provence Anno 1645 gebooren. Van kindsbeen af wierd men veel beleid en oordeel in hem gewaar. Zyn Vader droeg zorg voor zyn opvoeding, en hem tot de Teekening geneegen ziende, beſtelde hem by *Jean le Livernois*, Schrynwerker in gemelde Stad, die ook in Beeldhouwerk arbeide, en de Bouwkunde zeer wel vertoond, welke hy te Romen geleerd en zig aldaar in de maaten der Anticke Gebouwen ſterk gemaakt had. Omtrent denzelven tyd leerde hem een zeekere *Deirolle* genaamd, die Capucyn geſtorven is, en toen Chirurgyn was, de Letters met het Graveer-yzer ſnyden: de manier, op welke hy zulks behandelde, en daarenboven zyn vry goede teekening van een Beeld, deeden zyn Vader op aanrading zyner Vrienden beſluiten hem in 't Jaar 1663 na Parys te zende, om tot grooter volmaaktheid te geraaken. Hy ſchikte hem na zyn Oom den heer Brunet, Raadsheer in 't Parlement van Provence, te dier tyd zyn verblyf te Parys houdende, en welke hem den heer *Lenfant* aanbeval, dien hy bequaam genoeg oordeelde, hem te onderwyzen. Deeze Meeſter heeft betuigt, in al den tyd, dien hy by hem doorbragt, veel genoegen in hem geſchept te hebben, zo om zyne groote naarſtigheid als byzondere oplettenheid in al het geen hy deed. Zyn leertyd ten einde zynde, vond hy geleegenheid zig by den heer *François Poilly* te vervoegen, by wien hy eenige Jaaren bleef, om in de manier van dien Meeſter volkoomen bedreeven te worden; dog hy ging van hem af, vermits hy Romen wilde bezigtigen, werwaards hy zig in het

het Jaar 1673 begaf, en aldaar aangekoomen zynde en eenige der aanmerkenswaardigste Plaatzen, welke de nieuwsgierigheid der aankomende derwaards lokt, beschouwd hebbende, ging hy aan 't graaveeren voor den heer *Poilly* een Maagd Maria na *Carraccio*, en vervolgens nog een na denzelven Schilder, waar by een Ste. Clara is. Door deeze twee werken, welke reeds van een uitmuntende smaak van graveeren waaren, verkreeg hy de agting van alle de bequaame Schilders in Romen, onder welke *Cyrus Ferrus*, Discipel van *Pietro de Cortona*, en te dier tyd bezig met aanmerkelyke stukken, hem 'er eenige van deed graveeren, als meede eenige Theses, onder andere een zeer groote, die den Keizer opgedraagen wierd. De goede uitslag dier stukken drong hem zo diep in de gunst en agting van dien Schilder, dat hy zig niet ontzag, hem boven *Spierix* den voorrang te geeven, welke tot dien tyd toe zyne werken gegraveert had. Hy beschikte hem vervolgens verscheide Vinjetten van zyn Teekening, om voor de Koningin van Zweeden te graveeren, die van een ongemeene fraaiheid zyn.

Hy ging naar Napels, alwaar hy een schoone Plaat van de drie Maria's aan het graf na *Hannibal Carraccio* graveerde; als meede twee fraaye Engelen na *Lanfranc*; ook heeft hy de stukken van St. Mattheus en van St. Lucas gemaakt: een zeekere *Louvemont* heeft de twee andere gesneeden. De heer *Roullet* heeft dit werk gegraveert voor den heer *Raillard*, een ryken Parysen Koopman, dewelke zig te Napels needergezet had, en de konsten toegeneegen zynde, ook de Perzoonen die dezelve oeffenen, beminde. Zyn Huis zo wel als zyn Beurs was open voor alle de Konstenaa-

ren van allerlei Natiën. Hy gaf haar werk, betaalde het rykelyk, schepte vermaak in haar omgang, en hield met hen een onderlinge vriendschap, waar in zy alle den noodigen onderstand vonden: want hy bewust was, dat de Konsten en Rykdommen zelden gepaart gaan. Dien Koopman quam 'er niet by te kort, dewyl de Konstenaaren hen zelve, om zo te spreeken, als overtroffen, wanneer zy een stuk, dat waardig was in zyn Konst-Cabinet geplaatst te werden, voor den dag moesten brengen.

Vervolgens quam *Roullet* weder te Romen, alwaar zyn verblyf niet lang was; want tien Jaaren verloopen zynde met de verscheidene plaatsen van Italien te doorreizen, en de zugt tot zyn Vaderland hem tot het wederkeeren beweegende, besloot hy een Koningryk te gaan weederzien, waar van de aanlokzels hem uit de natuur bekoorden. Hy quam zig dan te Parys neederzetten, alwaar hy zig altoos in een zoort van eenzaamheid opgehouden heeft; vreezende dat de liefde, welke hy zyn konst toedroeg, mogt verminderen, in geval hy dezelve met een Metgezellin deelde. Bekend geworden zynde, kreeg hy eerlang voor de bequaamste Schilders veel te doen; onder anderen graveerde hy die fraaye Visitatie, welke den heer *Mignard* voor de Nonnen van St. Maria van Orleans geschilderd had. Deeze Plaat, zynde een groot stuk in de hoogte, is tegenwoordig in handen van den Hr. *Gantrel*, Graveur in de straat van St. Jacques.

De heer de Montarcy, een der grootste Liefhebbers van Parys, begeerende een Prent te hebben, die aanzienlyk was, zo door des Schilders naam als de konst van den Graveur, liet niet na, hem daar toe te verkiezen; ten dien einde deed hy hem

na een origineel van *Carraccio*, dat hy magtig was, een zeer fraaye afneeming van het Kruis of dooden Chriſtus graveeren, zynde een groot ſtuk in de hoogte. 's Konings en andere Portretten door hem geſneeden, ſpreeken genoegzaam van de gelykeniſſen, welke hy 'er aan wiſt te geeven, en van de zagtheid van zyn Graveer-yzer. Het Portret van den heer Del Peche, welke een aanzienelyke rang in den Tabbaard bekleed, is geen van zyn minſte. Hy heeft het voltooit met dat van den Marquis de Villacerf, voormaals Opperbeſtierder der Gebouwen, het welk hy gegraveert heeft na een groote marmere Medailje van den heer *Girardon*, Beeldhouwer, Cancelier en Rector der Koninglyke Academie der Schilder- en Beeldhouwkunde, in welke deeze Graveur in aanmerking zyner verdienſten aangenoomen wierd.

Eindelyk, vermits 'er weinig Lichaamsgeſtelteniſſen gevonden worden ſterk genoeg, om de vermoeyeniſſen van een Weetenſchap, die een geſtaadige ſtudie vereiſcht, te konnen uitſtaan, en dat ten andere, zyne gedaane reizen hem tot geen uitſpanning verſtrekt hadden, maar in tegendeel tot een verſlindend vuur, door zyn drift, om een verzaameling van fraaye dingen te maaken, ten einde dezelve ten tweedemaal voort te brengen en een nieuwe luiſter by te zetten; ſtierf hy te Parys met de gevoelens van een opregt Chriſten, den 15. September 1699 in den ouderdom van vier en vyftig Jaaren.

Tot zyn lof kan gezegt worden, dat hy niet eerzugtig was; in teegendeel is genoegzaam bekend, dat hy uit liefde voor zyn Vaderland geweigert heeft een aanzienelyke Jaarwedde, wel-

welke hem de Keizer door zyn Afgezant, toenmaals te Romen zynde, aanbood, om hem by zyn Keizerlyke Majesteit te lokken. De onder-Koning van Napels en verscheide andere Vorsten wilden hem beletten na Vrankryk weeder te keeren, met hem aan te bieden, al wat van een voordeeligen staat te verwagten is. Het is te gelooven, dat de zugt tot zyn Vaderland zeer kragtig moet geweest zyn, om hem te noodzaaken, van den doorlugten *Cornelis Bloemaert* en alle de andere wakkere Italiaansche Schilders en Graveurs te scheiden, die niets anders van hem verlangden, dan hem door een vast verblyf te behouden.

In Vrankryk aangekomen zynde, heeft hy steeds getoont, dat zyne geneigtheid niet verandert was. De heer *le Brun*, die zyne verdiensten kende en hem huisvesting in de Gobelyns wilde geeven, om hem te digter en vaster by hem te hebben, was in staat om hem een aanzienelyk Fortuin te bezorgen, indien hy zig geheel aan hem had willen verbinden; dog deeze Graveur zyne vryheid willende hebben, zo in de keur zyner werken als in de manier om dezelve uit te voeren, heeft de Fortuin veragt, om alleenlyk zyn werk te maaken van 't gunt, waar door hy die verdiende.

Alle deeze dingen zyn bekent genoeg; dog om zulks te bevestigen vind ik my genoodzaakt te zeggen, van wien ik dezelve heb; het is van den heer *de Dieu*, een Beeldhouwer, zyn Landsgenoot en Speelmakker van kindsbeen af, met wien hy een wederzydse en naauwe vriendschap aangegaan had, die dezen doorlugten Overleedenen, in zyne armen gestorven, in zyn geheugen doet herleeven.

Alvoorens te eindigen zal ik u de dood van een Graveur, in deeze Stad voorgevallen, verhaalen.

Een zeekere *Voligny*, Plaatſnyder, begon zig bekent te maaken door de Portretten, die hy voortbragt, met de Pen geteekent en met Chineeſe Inkt op een zo zagte, fraaye en uitvoerige wyze gewaſſchen, dat men 'er zig over verworderde; waar van het Portret van den Dauphin een doorſlaande blyk is, door de goedkeuring, die hy 'er van ontfing: nog kort voor zyn dood had hy dat van den heer de Pontchartrain gemaakt en was door dien heer voor 't zelve beloont.

Dewyl hy zuinig was en by gevolg eenig geld by een gezamelt had, wilde zyn Nootlot, dat op zyn terugkomſt in Parys, een zeekere losbol, wiens naam ik niet melden wil, die, gelyk hy, meede van Tonnerre en met wien hy waarſchynlyk in eenige verbintenis was, des morgens hem op zyn Kamer quam bezoeken, zig met hem aldaar opſloot en hem vermoordede, om zig van zyn geld meeſter te maaken; dog wierd ook op ſtaande voet by de kop gevat en van Moord en Dieſſtal overtuigt zynde, den 3. December 1699 op de plaats Maubert, naby de ſtraat van Noyers, waar in hy den Graveur vermoort had, leevendig gerabraakt.

Ik zal nu tot de Catalogi der Portretten van de *Sadelers*, der werken van den heer *le Brun* en van die van *Raphael* overgaan.

P O R-

PORTRETTEN
VAN DE
SADELERS.

De agting, die de Konſtkenners de werken der *Sadelers* toedraagen, heeft my hunne ſtukken doen opzoeken, om dezelve in deeze Catalogus te plaatſen; dog nadien het getal dier ſtukken ongemeen groot is en het verdrietig zoude worden, dezelve alle omſtandig aan te haalen, zal ik my vergenoegen, de Portretten, door brave Graveurs geſneeden, hier by te brengen, en voornaamentlyk die door het konſtig Graveer-yzer van *Gilles* bewerkt zyn, welke ongetwyffelt na het oordeel der kenners alle de andere van dien naam te boven gaan. Ik agte my verpligt te zeggen, dat mogelyk een half dozyn van dezelve weinig bekend zyn, om dat 'er geen naam op ſtaat, of wel dat zy tot vervolg van Hiſtorien gemaakt, in vreemde Landen overgebragt en niet in byzondere handen uitgedeelt zynde, derzelver nazoek mogelyk als een harſſenſchim zoude konnen aangemerkt worden, nietteegenſtaande dezelve weezentlyk 't ligt gezien hebben.

Het Portret van *Gilles Sadeler* is geſneeden door *Pieter de Jode*, dat van *Jan* door *Cornelis Waumans* en dat van *Raphaël* door *Coenraad Waumans.*

Portretten van Gilles Sadeler.

De twaalf Keizeren na *Titiano*, meer dan ten

halver Lyf verbeeld en de twaalf Keizerinnen insgelyks, alle ſtukken in de hoogte, en van elkander onderſcheiden.

Franciſcus a Dietrichſteyn, Kardinaal van St. Silveſter.

Melchior Pyrneſt van Pyrn, met een Linnekleed en Schoudermanteltje om.

Melchior Kleſſel, Biſſchop van Weenen enz.; een Hiſtoriſch Portret, zittende verbeelt.

Jacobus Chimarreus, Kardinaal; een ſtuk met merkteekenen.

Dezelve met een lange baard.

't Portret van St. Ignatius.

Rodolphus den II., Keizer, meer als halver Lyf met twee handen.

Een ander dito in een ovaal met Byſchrift rondom en Ornamenten.

Het zelve zonder Omſchrift nog Byſchrift.

Dezelve op een ſtygerend Paard, en in het verſchiet een groot gevegt teegen de Turken.

Dezelve, zynde een ovaal Borſtbeeld met Hiſtoriſche Figuuren.

Dezelve op een wagen door twee Adelaars wordende voortgetrokken.

Dezelve halver Lyf, Anno 1604.

Dezelve, zynde een andere Plaat van dezelve teekening in 't Jaar 1609.

De Keizer Matthias de I. halver Lyf met een Mantel om, en ſtaande onder een verheemelte

De Princes Anna, Roomſch Keizerin, op gelyke wyze, teegen den ander over ziende.

De Keizer Matthias in een groot Borſtbeeld. Het ſtuk is Hiſtoriſch wyze met verſcheide kleine Portretten in rondtens.

De-

Dezelve Keizer te Paard.

Dezelve met de Keizerin in een Borſtbeeld; een Hiſtoriſche Titelplaat op de opregting der Stad Romen; onder andere ziet men een Wolvin, die tweelingen te zuigen geeft.

De Keizer Ferdinand te Paard.

Sigismundus de III., Koning van Poolen met Ornamenten rondom.

Sigismundus Bathori, Vorſt van Zeevenbergen enz.; een ſtuk in de hoogte, Hiſtoriſch wyze in een ovaal.

Sigismundus, Marquis van Miron.

Carel, Prins van Zweeden.

Don Balthazar Maradas.

Dezelve met eenig onderſcheid.

Adam, Baron van Trautmansdorff.

Joannes van der Holtezer.

Charles de Longueval, Grave van Bucquoi enz.; een ſtuk in de hoogte met Hiſtoriſche ſieraaden.

Guillielmo a Sancto Clemente.

Guillelmus Ancelius, Afgezant van Hendrik den IV. by Keizer Rudolphus den II.

Antonius Sherleyns, een Engelſch Ridder van het gulde Vlies. Hy wierd na den Perſiaanſche Sophy gezonden.

Albert Jean, Baron van Smirzick, verbeeld in volle kleeding, leggende met zyn geheel Lyf uitgeſtrekt op zyn bed dood.

Ferdinandus a Kolonitzch.

Chriſtophorus Harand, Grave van Polziez enz. met Muziek Papier onder aan.

Chriſtophorus Popl, Baron van Lobkowitz.

Dom Ricardi Schulemburg.

Joannes Mattheus Wackenfels.

Dezelve met twee honden in een Cardoes; dit word byna niet meer gevonden.

Ottho a Starſchedel.

Joannes Zamoyski, Groot-Cancelier van Poolen; een Portret middelmaatig van groote in de rondte.

La Moreſſe, Gravinne van Ferrare; een ſtuk in het vierkant, ſtaande een Moor by haar.

Een Vrouwe Beeltenis als de gedaante van de Liefde, om de Kinderen welke 'er by zyn.

Een Portret, zynde de Titelplaat van een Boek, waar op ſtaat *Ex Bibliotheca Illuſtriſſimi de Urſinas de Roſemberg.*

Een ander dito voor een Boek ten titel voerende *Baſilica Chimica*, waar in vier kleine Portretten van Chimiſten zyn.

Een groote Kop van een Oud man, zynde een Borſtbeeld na *Albert Durer*: zyn hoofd is omwonden met een huldzel, waar aan een kloot hangt.

Twee andere Kinderkoppen als Engelen Hoofden, afzonderlyke ſtukken, na denzelven.

Een ander Kinderkop met gekruld hair.

Sigiſmundus, Graaf van Forgach.

Michiel, Waywode van Walacchien, enz. beroemd door zyn leevensgevallen.

Georgio Thurzo de Bethlenfflu.

Sigifredus a Kolonitſch.

Chriſtophorus Monvid.

Stephano Bochkay van Kismaria.

Mechi Kulibeg, Perſiaanſche Afgezant.

Sinal Chaen, Afgezant van Perſien.

Cuchein Olliheng, meedegenoot van het Perſiaanſche gezandſchap.

Gaſpard a Varensdorf.

De-

Dezelve met de Sleutel.

Georgius Schrotl te Schootensteyn.

Christophorus Kekh.

Thobias Scultetus.

Ill Gaspardus Kapterus a Sulcuvitz.

De Z. Agnes de Monte Pilitiano van de Orde van St. Dominicus, een klein stukje in de hoogte.

Elias Hoc Schmitgradmer.

Christophorus Kech ab Egck.

Joannes Bernardi a Funfkircher.

Doctor Bartholomeus Schwalb.

Hieronimus Makovuski a Mazovien.

Burchhard a Berliching.

Marquardus Freherus Judex, enz. Dit stuk loopt half boogs gewyze uit met Merkteekenen.

Vincentius Muschinger, Afgezant by den Keizer Rudolphus den II. en Raad van Maximiliaan, Aartshertog van Oostenryk.

Octavio Strada, Antiquarius van Rudolphus den II.

Arnoldus de Reyger.

Joannes Petrus Magnus, Paltz-Graaf, enz. oud zynde 59 Jaaren; een ovaal stuk.

Joachimus Huberus.

Jean George Godelman, Regtsgeleerden, Paltzgraaf, Raad des Keurvorst van Saxen, aan de vier hoeken zyn Merkteekenen.

Catharina Senizin, zyn Gemalin.

Jobst Burgy.

Godefridus Steegius, gewoon Doctor van Keizer Rudolphus den II.

Anselmus Boëtius a Boodt van Brugge, gewoon Doctor van Rudolphus den II.

Franciſcus de Padoanis, beide der Philoſophie en Medecynen Doctor, met merkteekenen.

Gabriël Bethlem met een Knots of Morgenſter in de hand; dit is een der fraaiſte Portretten van *Gilles Sadeler.*

Chriſtophorus Garinonius.

Torquato Taſſo, een Italiaanſch Dichter met merkteekenen aan de vier hoeken.

Bartholomeus Spranghers en Chriſtiana Mullerina, zyn Huisvrouw, een Hiſtoriſch onderwerp. Hy is verbeeld dood zynde.

Martyn de Vos, Schilder van Antwerpen; een ſtuk in de hoogte met Hiſtoriſche ſieraaden. *Joſeph Heints pinxit.*

Pieter Breugel, Schilder; een Hiſtoriſch Portret een ſtuk in de hoogte. *Barth. Spranghers invenit.*

Andere Portretten van Raphaël Sadeler.

Jean Dictmeyer; een Hiſtoriſch Portret.

Carel Emanuël van Savoyen, te Paard zittende; in het verſchiet ziet men Eſquadrons.

De Prins Leopoldus, Aartshertog, Biſſchop van Straatsburg: hier zyn merkteekenen by.

De Paus Paulus de V; een Hiſtoriſch ſtuk, waar in St. Petrus en Paulus, enz.

Petrus Caniſius, Jeſuit, een klein Portret.

De Z. Felix Cantalice der Capucyner Orde; dit is gemerkt 1615.

De Eerw. Vader Hiacinthus Caſalen, een Capucyner Monnik.

Philippus Franciſcus Fraxicure, Gezant van Japan by Paus Paulus den V.

Effigies vera B. Catherinæ Virginis Bononiæ. Zy

zit

zit in een Stoel, het bovenste Kapelsgewyze uitloopende.

Henry Garnet in een Koorn-air.

Emilius Parisanus.

Ludovicus Septalius.

Isabelle Adriani.

Philippo de Monte, bestierder der Keizerlyke Muziek van Maximiliaan en Rudolphus den II.

Johan, Prins en Graaf van Hohenzollern, zynde met twee handen afgebeeld. *Raphaël Sadeler Jun. sc.*

Portretten door Johan Sadeler.

Maria de Medicis, een ovaal Portret.

Emanuël Philibert, Hertog van Savoyen; een ovaal Borstbeeld met Figuuren.

Twee Mannen en een Vrouw in een ovaal, zonder naam.

St. Carolus Borromeus.

Ernest, Aartsbisschop van Keulen.

Guidobald de Thun, Aartsbisschop van Zaltzburg.

Bartholomeus Spranghers in 't klein.

Claude Chapuisot, Priester en Meester in de Regten enz.

Orlandus de Lassus, Opperbestierder van de Muziek, enz. alle drie even groot.

Ferdinand Paltzgraaf, Hertog van Beyeren.

Guilelmus Paltzgraaf, Hertog van Beyeren.

Maximiliaan, Hertog van Beyeren.

Christophorus, Baron van Teuffenbach.

Mermannus.

Een klein Portret zonder naam.

Gre-

Gregorius Hoefnagelius.

Hieron. Mercurialis.

Sigiſmundus Feyrabende, Boekverkooper te Frankfort.

D. Ottho Henr. Graaf van Swartzenberg: hy is zittend met merkteekenen.

Een ander onderſcheiden Portret van denzelven, zynde een klein ovaal in de hoogte met merkteekenen en drie Figuuren.

Zes Blaaden met vier Portretten uit het huis van Gonzaga. *Juſtus Sadeler ſculpſit.*

Wat betreft de omſtandige beſchryving der Portretten van *Raphaël* en *Jan Sadeler*, dezelve geef ik alleen uit liefhebbery, gelykerwyze ik ook nog ten behoeven der liefhebbers van de *Sadelers* zal konnen zeggen, wat de twee Boeken met naame de Heiligen van Beyeren inhouden; naamentlyk, het eerſte Boek zeſtig genommerde ſtukken, daar onder begreepen de Hiſtoriſche Titelplaat, waarop ſtaat *Bavaria Sancta*, *&c.* te Antwerpen gedrukt. Het tweede is zonder Hiſtoriſche Titelplaat, inhoudende twee en veertig ſtuks. Ook zyn van hem de Fabelen van Eſopus, verrykt met honderd een en veertig Plaaten van de *Sadelers*, de Titelplaat 'er onder begreepen.

Ook dient gezegt te werden, dat de Hermyten van *Sadeler* inhouden vier onderſcheidene Boeken; het eerſte is van vyf en twintig; het tweede neegen en twintig; het derde neegen en twintig; en het vierde vyf en twintig ſtukken; voorts vind men nog een vyfde, van vyf en twintig ſtukken, zynde Hermiteſſen door *Adriaan Collaert* gegraveert.

Dit alles is nagezien in de Cabinetten der

Konſt-

Konstbeminnaaren, alwaar die stukken nog heedendaags gevonden worden.

De geweide Geschiedenis van het Oud en Nieuw Testament; de Waereldsche en Historische Zinnebeeldige en Zinspreukige onderwerpen, maaken verscheide gevolgen, te wel by de Liefhebbers bekent, dan dat men van dezelve alhier breedvoerig gewag zoude maaken.

Ik zal hier uit liefhebbery eenige Portretten van *Rembrand* byvoegen, die voor eenige andere zullen komen, door *Smith*, gegraveert, zynde een zoort van zwarte Kunst, te deezer tyd vry wel gewilt.

Laaten wy met die van Rembrand beginnen.

Jonker Philippus van der Dorp, Ridder Admiraald enz.

Janus Silvius, *bis.*

Joh. Cornelii Silvius.

Uitenbogaard.

Den Jood van een Trap afkoomende.

Hephraïm Bonus.

Anstord, Prediker der Weederdoopers, *bis.*

De Casteleyn Harings.

Crabeth, berugt Schilder, *bis.*

Lieven Coppenol.

L. Gaasbeek.

Abraham Franssen.

Janus Lutma, een Beeldhouwer.

Portretten van Smith *in zwarte Kunst.*

Mevrouw Loftus.

De Gravin van Kildare.

Me-

Mevrouw Brounlouve.
Mevrouw Dorothea Masson.
Mevrouw Anna Warner.
Mevrouw Brandon.
Milord Burleigh.
William Cecille, in kinderlyke Jaaren.
Henrietta en Catharina Hide, Kinderen van den Hertog van Rochester.
Edmus King, Doctor in de Medicynen.

Ik zal hier geen omstandige beschryving geeven van de Portretten door *J. Becket* en *A. Blooteling* gegraveert, nog van veele andere, welke in de Zwarte kunst beroemd zyn geweest. Ik zal slegts zeggen, dat te Parys eenen *J. Sarrabat* is, van wien men stukken van Kroegen, Portretten na den heer Rigault, en andere onderwerpen ziet. Zyne werken toonen, dat het geen thans voor den dag koomt, ons niet moet doen beklaagen 't geen in voorige tyden gegraveert is.

WERKEN

VAN DEN HEER

LE BRUN.

Indien de voortbrengselen van den heer *le Brun* ter verwondering van derzelver Aanschouwers verstrekken, hebben ook de doorlugte Mannen zyner Eeuw, die zyne werken gegraveert hebben, om dezelve te vermeenigvuldigen en aan de verafgeleegenste Natiën kenbaar te maaken, die

Gra-

Graveurs, zeg ik, hebben reeden om te hoopen, dat haare werken in de toekomende eeuwen alzo zeer gewild zullen worden, als die heedendaags van den roemrugten Graveur van *Raphaël* getrokken zyn.

Naam-Lyst der Graveurs, die eenige werken van den heer le Brun *gesneeden hebben.*

Gilles en *Charles Rousselet*;
Jean Boulanger;
Michel Lasne;
Pierre Daret;
Gabriel le Brun;
François en *Nicolaas Poilly*;
François Chauveau;
Nicolaas Pitau;
Jean Lenfant;
Nicolaas Regnesson;
J. Humblot;
G. Filleul;
Gerard Audran;
Benedictus, zyn Neef;
Gerard Edelinck, of de Ridder *Edelinck* is dezelve;
Etienne Picard le Romain;
Bernard, deszelfs Zoon;
Sebastien le Clerc;
Antonie Masson;
Louis de Chatillon;
De gebroeders *Charles* en *Louis Simoneau*;
Bazin, enz.

Het Portret van den heer *le Brun*, door den heer

heer *Largilliere* geschildert, is door den Ridder *Edelink* gegraveert.

Deeze Catalogus zal ik by Graveurs en niet by stoffen verdeelen.

Stukken door den heer le Brun *zelfs gesneeden.*

Een St. Carolus, een Borstbeeld in een ovaal van ter zyde te zien.

De vier uuren des daags, vier middelmaatige groote stukken.

Een klein Kind, dat op een kruis schynt te willen knielen.

Het eerste stuk, zynde een Beeltenis van St. Carolus, is van *Gabriel le Brun.*

Stukken door Gabriel le Brun *gegraveert na zyn Broeder* Charles.

Een gevleugeld Beeld met een Hoorn des Overvloeds, onder zyne voeten de afbeelding van de Nyd hebbende.

Een Ste. Anna op zyde zittende en de Maagd Maria laatende leezen, boven is een Waapen.

Groote stukken in de hoogte ten getale van dertien stuks, verbeeldende de twaalf Apostelen en St. Paulus; onder aan staat *Mariette excudit.*

Een St. Antonius, een groot stuk in de hoogte.

Stukken door Michel Lasne *gegraveert.*

Een Hoofd en Borstbeeld van Christus, zonder handen, vertoonende ter ouderdom van dertig Jaaren, en een ander stuk van even gelyke groote, tegen over malkander ziende.

Een

Een Thesis opgedraagen aan Henr. de Mesmes, Marquis enz., door *Claude Foucault*; de President de Mesmes zittende, word door twee Beelden gegroet, en andere onderſteunen het wapen van zyn Familie.

Een groot Zinnebeeldig onderwerp; een ſtuk in de breedte, waar in een Throon. Onder veele Beelden ziet men een Chriſtus ſtaan enz.

Het Chriſtelyk Jaar; zynde een Titelplaat.

Het Portret van Pater Binet ter halver Lyf zonder handen. *Ch. le Brun pinx.*

Stukken door Gilles Rouſſelet *gegraveert.*

Een H Familie; zynde een groot ſtuk in de breette: op de voorgrond aan de voeten van de Maagd Maria legt een ſtuk van een gebrooken Colom, waar op lofwerk. *Ch. le Brun pinxit.*

Een zittende Maagd, het Kind Jeſus op haar ſchoot ſtaande, van ter zyde te zien. *Idem pinxit.*

Een Gebed in den Hof van Gethſemané, zynde een groot ſtuk in de breette. *Idem pinxit.*

Een weenende Magdalena halver Lyf, het hoofd op haare twee gevouwen handen hangende; een groot ovaal in de hoogte. *Idem pinxit.*

Een Maria Boodſchap in twee groote ovaalen, tegen over malkander ziende Beelteniſſen ter halver Lyf, op het eene ſtaat *Ave Maria*, en op het ander *Ecce Ancilla.*

De Maagd Maria het Kind Jeſus Hebreeuws hoorende leezen; ook is 'er een St. Joſeph en een Palmboom in het verſchiet; een groot ſtuk

in de hoogte: onder aan ſtaat *Maria autem conſervabat*, &c.

Een groote Maagd zittende en het Kindeke Jeſus; een ovaal ſtuk, waar op in letters ſtaat: *Ego Dilecto meo*, &c.

Een andere Maagd halver Lyf, en het Kind Jeſus ſtaande, onder aan is te leezen *Reverendo P. Paulo Bevrier. Abb. Sanctæ Genov.*

Een Maagd Maria; een ſtuk in een ovaal onder met een Wapen.

Een *Ecce Homo*, halver Lyf, met het Riet in zyne handen; een ſtuk in een ovaal, met ſchrift onder aan. *Ch. le Brun pinxit.*

Een dooden Chriſtus; een groot ſtuk met ſchrift onder aan: het Lyk word door een Engel onderſteund, die een der naagelen in de hand heeft, enz.

Het Kind Jeſus, de Maagd, een *Ecce Homo*, en een bedrukte Maagd: alle vier ten voeten uit, en van gelyke groote.

St. Hiacinthus, St. Auguſtinus, St. Martinus en St. Antonius: alle ſtukken in de hoogte.

Een St. Bernardus knielende, aan wien de Maagd Maria zig vertoond.

Een St. Bruno op zyne kniën, van ontrent dezelve groote.

Een groot Crucifix met verſcheide Engelen in de lugt; een groot ſtuk in de hoogte met een donkeren grond.

Een doode Chriſtus, leggende voor de Maagd, die aan de voet van het Kruis ſtaat, enz.; een ſtuk in de hoogte.

Een doode Chriſtus, een ſtuk in de breette; het Lyk word door de Maagd Maria onderſteunt.

Ste.

Ste. Theresia in Beschouwing ; een groot stuk in de hoogte.

La Madona Santissima del Carm.; een groot stuk in de hoogte, verbeeldende de Maagd Maria het Scapulier uitdeelende. Hier staat geen Graveurs naam op.

Een groote Thesis opgedraagen aan den heer Colbert, door den heer Bechamel: het Portret is door *Nanteuil* gesneeden en het overige door *Rousselet*: dit is in twee groote Blaaden.

De Thesis van den Graaf van St. Pol, aan den Koning opgedraagen, die 'er te Paard in verbeeld staat: dit stuk is in drie Blaaden en in het Jaar 1664 gegraveert.

Een groote Thesis, opgedraagen aan den heer Seguier, Cancelier van Vrankryk: hy is zittende verbeeld. Apollo met zyn Lier bied hem, enz.

Een andere Thesis, opgedraagen aan den zelve; hy is zittende en naast hem een Zinnebeeldige Figuur met een Schaap enz.

Een andere Thesis, opgedraagen aan *D. Bouthilier Summo Galliarum Ærarii Prefecto*, halver Lyf in een ovaal: zyn Portret word door verscheide Zinnebeeldige Figuuren opgeheeven.

Twee stukken in de breette, waar in twee Wapens; in het een een Schild, waar in drie Kruissen met rondtens aan de hoeken, en een hand in een Cardoes onder aan, met vier Vrouwe Beelden om het zelve. Aan het ander stuk is een Wapen in een Cardoes met een Helm en een Kroon boven dezelve, beneevens vier Beelden, waar van een zittende Hercules, wiens rug gezien word.

De welgegronde hoop onzer Zaligheid; Titelplaat in Quarto, Historisch wyze met een Christus op de Wolken zittende, enz.

Missale Meldenze, te Parys by Vitré; een Historische Titelplaat, waar in twee Heiligen.

De H. Drievuldigheid boven aan en het Wapen van den heer Seguier onder aan.

Ludovici Henr. Lovenii Itinerarium, *&c.*

Novum Jesu Christi Testamentum.

Les Poësies Françoises de la Menardiere; een Titelplaat in Quarto, Historisch wyze met een zittende Apollo op zyn Lier speelende enz.

Hortus Regius; een Historische Titelplaat in Quarto, verbeeldende den Koning op een Wagen met vier Paarden bespannen op de Wolken, enz.

Een onderwerp van drie Beelden, waar van twee Globen houden.

Verbum Abreviatum; een Historische Titelplaat, met een Christus zyn Kruis is zyn armen houdende en een Rol waar op staat *Sanctum Evangelium &c.*

De Historische Titelplaat van het Boek in Duodecimo, der Reisbeschryvingen van Louis Henri de Lomenie, Grave van Brienne. Men ziet 'er een Beeld op een leggend Paard zittende, en in een ander stuk het Portret van den gemelden heer de Lomenie, Grave van Brienne, van gelyke groote; gegraveert in het Jaar 1661.

De vier gedeeltens der Waereld; een stuk in de breette met twee groote Beelden in het verschiet enz.

Een Historisch stuk in de breette, waar in een zittende Vrouw, aan wie een andere Vrouw een Ko-

Koninglyke Mantel om hebbende, een Waereldskloot over geeft, waar op geschreeven staat *Quæ sunt Cæsaris, &c.*, en verscheide andere Beelden.

Twee Historische stukken in de breette: in het een is een zittende Vrouw, verbeeldende de Pausselyke waardigheid enz.: ook is 'er het Portret van den heer de Gondy. Het ander is een Figuur, verbeeldende de Godsdienst, zittende en een Kruis houdende, enz.

Een ander Zinspreukig Beeld. *Charles Rousselet Sc.*

Messire Pierre Seguier, Cancelier; met Supports.

Richard de Belleval, Cancelier van de Academie der Medecynen te Montpellier, in een ovaal.

Matthurin Alton, Chirugyn; een klein Portret.

Het Portret van Molineus; een klein stukje met merkteekenen.

Portretten door Robert Nantueil *na den heer* le Brun *gegraveert.*

Messire Pierre Seguier, Cancelier van Vrankryk. *Ch. le Brun p. Nant. Sc.* Anno 1657. Een stuk in de hoogte.

Dezelve zittende, halver Lyf verbeeld met merkteekenen; een groot stuk in de breette. *Idem p. Nant. Sc.* Anno 1657.

M. Pompone de Bellievre, President enz. *Ch. le Brun p. Nant. Sc.* Anno 1657.

Een Thesis, aan den Koning opgedraagen, door den Kardinaal de Bouillon: 's Konings Por-

tret is van *Nanteuil*; ook zyn 'er Romeinſche Zegeteekenen; een groot ſtuk in de breette, gegraveert door *Gilles Rouſſelet.*

Stukken door Jean Boulanger *geſneeden.*

Een innerlykheid van de Maagd Maria; zy heeft een Heiligen Geeſt op de Borſt, en een Byſchrift onder aan: ook is 'er een ander diergelyk ſtuk zonder eenig ander onderſcheid dan in het omſchrift.

Een Hoofd van het Kind Jeſus; zynde een groot Borſtbeeld.

Een Hoofd en Borſtbeeld van de Maagd, in een ovaal met een Lyſt van Eikenbladen.

Stukken door Pierre Daret *gegraveert.*

Eudoxe, een Treur-bly-eindend Tonneelſpel, Anno 1641; zynde een Hiſtoriſche Titelplaat: men ziet 'er de Poort van een Paleis, die met Helbaarden in geſlaagen word, enz.

Dido, een Treurſpel van den heer de Scudery; een Hiſtoriſche Titelblad, waar in Eneas met zyne Scheepen vertrekt.

l'Amant liberal, Treur-bly-eindend Spel, door den heer de Scudery; Hiſtoriſche Titelplaat; zynde een vergadering van Turkſe Vorſten, als over een Huwelyk.

Stukken door François Poilly *geſneeden.*

Een Maria Viſitatie; een groot ſtuk in een ovaal: men ziet 'er de Maagd ten knië̈n uit enz.; onder aan ſtaat *Fecit mihi Magna.*

Het

Het Martelaarschap van Horatius Vechius, Priester der Societeit Jesu, in America ter dood gebragt; een stuk in de breette.

Een groot Crucifix in de hoogte, met een donkere grond en een meenigte Krygsknegten, enz. *Ch. le Brun inv. & pinx.*

Een Maagd halver Lyf, een weinig na om hoog ziende en het hoofd met straalen omringd; ook is 'er Christus Beeltenis, tegen het ander ziende: dit zyn tweederlei stukken.

St. Jan in het Eyland Pathmos; een stuk in de hoogte.

Een groote Thesis, verbeeldende de Redetwist tusschen Minerva en Neptunus, in een zoort van Tapyt; waar op Sterren, zynde het Wapen van den Kardinaal Mazaryn. Dit stuk wierd aan den gemelde Kardinaal niet opgedraagen, alzo hy quam te sterven, terwyl het voltooit wierd, en de Abt le Tellier, die het zelve had doen graveeren, heeft de Plaat ingehouden.

Een groote Thesis, waar in men den Koning met een grooten Koninglyken Mantel omhangen ziet zitten: in het verschiet zyn verscheide Kinderen, Gebouwen en Werklieden. Dit is aan den Koning opgedraagen, door den Hertog van Albret, namaals Kardinaal de Bouillon.

Een groote Thesis, aan den Koning opgedraagen door den heer de Segnelai. Boven is de Faam met een Byschrift op haar Vaan enz.: De Koning is ten voeten uit in Romeinsch gewaad, en agter ziet men Gebouwen en een zoort van Waterval.

Een andere Thesis, waar in 's Konings Portret door den Tyd onderschraagd; ook zyn 'er verscheide andere Beeltenissen: dit is aan den

Koning opgedraagen door de Abt le Tellier, namaals Aartsbisschop van Rheims.

Het Portret van den heer Fouquet; een ovaal Borstbeeld, met een Calot op zyn hoofd.

Het Portret van den heer de Noiron: dit is een Historisch Frontispies of Titelblad van een Boek, genaamd *Renati Rapini e Societati Jesu Hortorum*, &c.

Stukken door Nicolaas Poilly *gesneeden.*

Het Stuk, het *Silentium* genaamd, van den heer le Brun; een groot stuk in de hoogte, waar in de Maagd Maria schynt te wenken, geen gerugt te maaken by het slaapende Kind Jesus.

Emilius; een Historisch onderwerp.

Jean Baptiste Poilly, een zyner Zoonen, heeft eenige stukken na den heer *Mignard* gegraveert, verscheide andere stukken na den heer *Coypel* Junior, als meede Magdalena ten huize van den Phariseër, na het Tafereel door den heer *le Brun* voor de Carmeliter Nonnen van het groot Klooster geschildert.

Stukken door Gerard Audran *gegraveert.*

Het Martelaarschap van St. Stephanus, op Meydag in de Kerk van O. L. V. te Parys geoffert; een stuk in de hoogte.

De Veldslagen en Overwinningen van Constantinus, zynde groote stukken in de breette, in het geheel zeeven Blaaden uitmaakende.

De vier Veldslagen, breeder vermeld in het eerste Boek in de Catalogus van 's Konings Cabinet.

Het

Het Plafond van de vier Getyden des Jaars te Vaux le Vicomte.

De Zending des H. Geests, zynde het Tafereel van het Autaar der Capelle van het Kweekschool van St. Sulpice; een groot stuk in de hoogte.

De Coepel van de Capelle te Sceaux in vyf stukken Anno 1681 gegraveert.

Behalven de voorgemelde stukken, zal ik nog de volgende aanhaalen, door gemelden heer *Audran* na andere Schilders gegraveert.

De Kruisdraaging, de besmettelyke ziekte, de Coepel van Val de Grace en andere stukken van den heer *Mignard.*

Het Boek in Folio op de Antieke maaten.

Een ander Boek van dertig Plaaten tot Cornissen en derzelver Profils met sieraaden door den heer *Charmeton.*

De Gallery van het Paleis van Pamphili te Romen, in verscheide stukken na *Pietro de Cortona.*

Een Boek van zes Landschappen, zynde Gezigten in Italien, door *Focus.*

De tien Blaaden, Antieke Basrelieven door *Raphaël*, *Julio Romano* en andere.

Eenige stukken van *le Sueur*, en veel andere werken na *Poussyn* gegraveert, zo door hem als door *Pesne.*

Gemelde heer *Audran* heeft ook eenige Portretten gesneeden: onder andere Samuel de Sorbiere; Jordanus Illing; Henri Arnauld, Bisschop van Angers; Pater Benedictus Laugeois, een Capucyner Monnik en François Flamand, Beeldhouwer te Romen.

By den zelve Audran waaren te bekomen zes kleine afgezonderde ſtukjes, na de Veldſlagen van *le Brun* en gegraveert door *N. N. Audran*, zyn Neef, als meede van den heer *le Clerc*; onder andere aanzienelyke vervolgen, een Boekje in Duodecimo, ten titel voerende de Aanroeping en navolging der Heiligen op alle de dagen van het Jaar, behelzende een uittrekſel van hun leeven, waar van de Beelden van den heer *le Clerc* zyn.

Benedictus Audran, zyn Neef, heeft na den heer *le Brun* de koopere Slang gegraveert, zynde een groot ſtuk in de breette.

De Dogters van Jethro; een groot ſtuk in de breette.

Het Huwelyk van Moſes; meede een groot ſtuk in de breette.

Een afneeming van het Kruis in het groot en in het klein.

De opoffering van den Zaligmaker in den Tempel, anders genaamt de zuivering van O. L. V.

De opregting aan het Kruis, een der laatſte Tafereelen van den heer *le Brun*.

Nog heeft hy in 't klein de zeeven Sacramenten na *Pouſſyn* geſneeden; vier middelmaatige ſtukken in 't breed na *Albano*, en verſcheide andere ſtukken na onderſcheidene Meeſters.

Stukken door den Ridder Edelinck *na den heer* le Brun *gegraveert.*

De Familie van Darius, een groot ſtuk van twee Blaaden in de breette.

Het Crucifix met Engelen; een ſtuk van twee groote Blaaden in de hoogte.

St.

St. Carolus, St. Ludovicus en Ste. Magdalena haar ſieraad afleggende: drie groote ſtukken in de hoogte en van gelyke groote.

Het Portret van den heer *Iſrael Silveſtre*, Graveur. *Ch. le Brun p.*

Ferdinandi Epiſcopi, enz.; een Hiſtoriſch Portret. *Verdier delin. Edelinck Sc.* Anno 1683.

Een groote Theſis van twee Blaaden in de hoogte, verdeedigt door den heer Abt Colbert, namaals Aartsbiſſchop van Rouaan: In dit ſtuk is de Koning te Paard verbeeld, wordende door de Voorzienigheid beſchermt, die hem over zyne vyanden doet Zeegenpraalen.

Een andere Theſis van gelyke groote door den Marquis de Torcy, namaals Miniſter van Staat, en door zyn heer Broeder, namaals Biſſchop van Montpellier, verdeedigt: Dit fraai ſtuk verbeeld de Koning de Vreede aan Europa aanbiedende.

Een andere Theſis opgedraagen aan wylen den heer Colbert, Staatsminiſter, door den heer Morel Junior. Het Portret is na den heer *Mignard*, en alle de Ordonnantien en andere merkteekenen, die het zelve omringen, zyn van den heer *le Brun.*

Een andere Theſis, verbeeldende het Portret van wylen den heer de Louvois, Staatsminiſter, werdende onderſteund en omringd door verſcheide Deugden. Het Portret is na den heer *Mignard*, en het overige is van den heer *le Brun*: dit alles is opgedraagen door den heer Nuguet. Deeze twee laatſte zyn wat kleinder dan de andere.

Een ander groote Theſis van twee Blaaden in de hoogte, verbeeldende de uitroejing der Ket-

Kettery, of de Zeegepraal der R. Kerk. Dit ſtuk, dat als een der fraaiſte Ordonnantien van den heer *le Brun* aangemerkt wierd, is niet als een Theſis uitgekoomen gelyk men zig verbeeld had, zelfs zyn 'er weinig afdrukken van. De reeden heb ik niet konnen ontdekken.

Insgelyks zal ik zeggen, dat de Ridder *Edelinck*, in de Gobelyns zyn intrek hebbende, een groot vervolg van Portretten en andere ſtukken gegraveert heeft, die zeer gezogt worden, en waar van de Naamlyſt een byzondere Catalogus zoude vereiſchen. Egter zal ik hier bybrengen, dat hy onder andere gegraveert heeft na de heeren *de Troy*, *Rigault* en *de Largilliere*. De Portretten van de Hertogen van Bourgogne, van Anjou, van Berry en den Prins van Wallis ſtrekken tot dezelve grootſte luiſter. Die van de heeren des Jardins, de Champagne, Doziers, Bernin, Montarcy, Leonard Senior en den grooten Arnauld konnen ook van het groot getal afgezondert worden.

Nog zyn 'er veele Portretten ingevoerd en vermengd: onder andere die door Jacques Lubin te Bordeaux gegraveert zyn, tot het eerſte Boek in Folio, ten titel voerende, de Doorlugte Mannen, welke in deeze Eeuw in Vrankryk te voorſchyn gekomen zyn, met derzelver Portretten na het leeven door den heer *Perrault*, Lid der Franſche Academie te Parys by Antoni Dezalliers, in de Gulde Kroon, in de ſtraat van St. Jacques, Anno 1696. Dit werk ſtaat gevolgd te worden door een tweede Deel, verrykt met de Portretten van de hier voorgenoemde Graveurs. In het eerſte Boek bemerkt men onder andere de Frontiſpies, waar in verſcheide, van

wien

wien gemeld is, verbeeld zyn, in onderscheidene gestaltens overeenkoomst hebbende met haar beeltenissen.

De Ridder *Edelinck* heeft ook het Portret gegraveert van den heer Mansard, Opperbestierder der Gebouwen na het Pastel door den heer Vivien, en dit Portret heeft gedient tot de Thesis; die de Zoon van den heer Lambert in het Collegie van Plessis beweert heeft, op het einde des Jaar 1699. Ik zal nu niet dieper treeden in de Werken van deezen Graveur.

Stukken door Etienne Picart le Romein *na den heer* le Brun *gegraveert.*

Het Martelaarschap van St. Stephanus, den eerste Meydag in O. L. V. Kerk geoffert.

Een St. Joannes op het Eyland Pathmos, van gelyke groote als dat van Poilly; dog een weinig verschillende.

Een groot Portret van den Koning, na het gecroyonneerde van *le Brun.*

Bernard Picard Senior heeft na den heer *le Brun* geteekent en gegraveert een gedeelte van het Plafond van Hezioné, een ander stuk van Plafond der Getyden van het Jaar by den heer President Lambert en ook verscheide Schetzen na den heer *le Sueur.*

Dezelve heeft ook geteekent en gegraveert twee stukken van de Tombe van den Kardinaal de Richelieu, geïnventeert, in marmer gehouwen en in de Kerk der Sorbonne opgeregt door den heer *Girardon*, gewoone Beeldhouwer des Konings.

NB. Men heeft zig vergist, wanneer men in eenige uitgegeeven Exemplaaren, gezegt heeft, dat de bovengemelde Werken door den heer *le Brun* geïnventeert waaren: hy heeft 'er in 't geheel niets aan gedaan.

Van dezelve Tombe zyn 'er twee andere ſtukken geteekent en geſneeden door *Charles Simonneau*; ook is 'er een vyfde ſtuk, verbeeldende de Kelder, waar in de beenderen van den Kardinaal de Richelieu ruſten.

Den heer *Picard le Romain* heeft verſcheide ſtukken na *le Sueur* geſneeden; namentlyk zyn Tafereel op den eerſten Meydag in O. L. V. Kerk geoffert, verbeeldende St. Paulus de Boeken van de Biblioteek te Epheſen doende verbranden: dit ſtuk is op tweederlei wyze gegraveert, na de tweederhande Tafereelen door dien Schilder gemaalen. Hy heeft ook zyn Chriſtus in het Graf gegraveert, als meede zyn Marteldood van St. Gervaſius en Magdalena aan de voeten van Chriſtus: en na *Correggio* geſneeden het Tafereel, 't geen in 's Konings Cabinet met zo veel verwondering beſchouwd word; een Maria geboorte na *Guido Rheni*; een *Ecce Homo* halver Lyf, van drie Engelen verzeld, na het Tafereel van den beroemden *Albano*; een Maria Ontfangenis na *Charlo Maratti*; een andere geboorte na *André Camaſſée* en een meenigte groote en kleine Portretten: by den gemelde *Picard* wierd verkogt een Boek in Duodecimo, tot titel voerende, *Conferences de M.* le Brun, *Premier Peintre du Roi, Chancelier & Directeur de l'Academie de Peinture & Sculpture, ſur l'Expreſſion Generale & Parti-*

ti-

ticuliere, enrichie de Figures au nombre de 40, *imprimé a Amsterdam chez J. L. de Lorme, sur le Rockin en* 1698. By den zelven was ook te bekomen de Veldslagen van den heer *le Brun*, juist de helft zo groot als die van *Audran* en *Edelinck*.

Stukken door den heer Sebastiaan le Clerc *na den heer* le Brun *gegraveert.*

Het Boek der Tapyten en vier andere stukken met hunne Lysten, alles met haar Montans (*) Zinspreuken en merkteekenen, breeder vermeld in myn Catalogus van 's Konings Cabinet pag. 167 van het I. Deel.

Ook heeft hy na de Teekening van dien vermaarden Schilder gegraveert:

Een Titelblad in Quarto, gedient hebbende tot het Boek der Herscheppingen *en Rondeau*, in Quarto.

Drie fraaye Vinjetten na eenige stukken van de Gallery te Versailles: ook

Drie Culs de Lampes, dienende tot het Boek van de Beschryving dier Gallery, door den heer Felibien, gedrukt by Muguet op uitdrukkelyk bevel van zyn Majesteit.

Alle de stukken van deeze Graveur, wiens Lof en Catalogus zyner Boeken ik niet onderneeme, zyn gezogt om deszelfs manier, zo konstig in zyn samenstel van Historien, als los en ruim in zy-

(*) Montans van Lambrisseeringen zyn een zoort van Pilasters lang en smal, meerendeels met neerhangende festons, dienende tot de scheiding der Compartimenten van een Lambrisseering.

zyne Landschappen. Zynde dit thans de smaak der Teekenaars en aan wien Callot heeft weete te behaagen.

Egter om U een algemeen denkbeeld zyner werken te geeven, zal ik U zeggen, dat de Konstkenners dezelve op twee duizend stukken reekenen. Bestaande in Titelplaaten, Culs de Lampes, Vinjetten, Lettres Grises en Zinspreuken, een meenigte Landschappen van onderscheidene grootens, andere onderwerpen om te teekenen en veele kleine Historie stukken: onder dit groot getal zal ik alhier van eenige voornaame stukken gewag maaken, uit welke men van de andere zal konnen oordeelen.

De vyf stukken, genaamd de Veldslagen van den heer *le Brun*. Hy heeft dezelve in 't klein gegraveert en een zesde stuk dienende tot titel, waar in verbeeld is de Manufactuur der Tapyten der Gobelyns. Men kan zeggen, dat de heer *le Brun* en de liefhebbers ten dien opzigten niets meer te wenschen hebben, dewyl die stukken in driederlei groote en door zo konstige handen gegraveert zyn.

Het Boek der Dieren, waar van de stukken de onderscheidene ontleediging der zelve vertoonen.

De Veldslag van Mont-Cassel, gewonnen door den Hertog van Orleans.

Een gedeelte der zes en dertig overwinningen des Konings.

De Steen van de Louvre.

De Triomfboog.

De vermeenigvuldiging der Brooden.

Een Onderwerp op een Passagie van Isaias.

De vergoding van Isis en

Een

Een groot ſtuk in de breette, verbeeldende de Academie der Konſten en Weetenſchappen, het welk hy den Koning opgedraagen heeft.

Stukken door Etienne Baudet *gegraveert.*

De Trap van Verſailles, in zes Plaaten, waar van een in twee geſneeden, en dus zeeven uitmaaken.

Verſcheide ſtukken na *Albano*, namentlyk de vier Hoofdſtoffen, zynde in de rondte en den Koning opgedraagen.

De vier Getyden des Jaars, groote ſtukken, een weinig langwerpig.

Een dooden Chriſtus na *Carraccio*; een groot ſtuk in de breette, het welk hy een weinig voor en van de andere zyde, als die van den heer *Roullet* geſneeden heeft.

Ook zyn door hem verſcheide Portretten gegraveert, onder andere Clemens den IX.; Guy de Seve van Roche Chouart, Biſſchop van Arras; Charles Perrault en Louiſa, Hertogin van Portsmouth.

Stukken door Pierre van Schuppen *geſneeden.*

Het Portret des Konings in een ovaal van Lauwerblad, met Merk- en Zeegeteekenen. *C. le Brun pinx. ad vivum.*

De heer Cancelier Seguier met een Wapen onder aan. *Ch. le Brun pinx. Pet. van Schuppen ſc.* 1662.

Deeze Graveur heeft veele Portretten en onderſcheide andere ſtukken geſneeden, welke niet minder zyn dan die, welke hy na deeze Schilder gegraveert heeft.

Stukken gegraveert door Charles Simonneau *Senior, na den heer* le Brun.

Twee kleine langwerpige ovaalen; in het een is Hercules een Hart vervolgende, en in het ander na Vogelen jaagende, verbeeld.

Het Fransche Comté; een onderwerp aan het eind van de groote Gallery te Versailles geschilschildert en in één stuk gegraveert.

De dood van Hypolitus, een Historisch stuk in de hoogte, opgedraagen aan den heer Colbert.

De Kruisdraging, en de Intreede binnen Jerusalem; twee laatste Tafereelen van den heer *le Brun*, zyn gegraveert in groote stukken in de breette door denzelven Simonneau, die naderhand aan een vervolg van drie honderd ronde Medailjes gewerkt heeft, dienende tot de Historien van Lodewyk den XIV.

Stukken door Louis Simonneau, *Broeder van* Charles, *na den heer* le Brun *gegraveert.*

Het Plafond van het Kweekschool van St. Sulpice, verbeeldende Maria Heemelvaart

Twee groote stukken in 't Jaar 1690, eeven voor het overlyden van dien Schilder, en aan het derde stuk is het Wapenschild door *Simonneau* gegraveert.

Het Plafond van Vaux le Vicomte in vier stukken, verbeeldende de vier Getyden des dags.

Het Plafond van Aurora te Seaux.

De konst, welke in de stukken van die twee

Broe-

Broeders gevonden word, beveſtigt de verdienſte der andere ſtukken, door haar in het ligt gegeeven.

Door Antoine Maſſon.

Een Portret van den Koning, met een Paruik op en een Bef met Akers aan; zynde een Borſtbeeld met een Lyſt van Lauwerblad: onder aan is het Wapen van Vrankryk. *Ch. le Brun pinx.*

Onder het getal Portretten en andere onderwerpen door *Maſſon* gegraveert, zyn de Portretten van den heer Briſacier, van den Graaf van Harcourt, bygenaamt *le Cadet la Perle* met de Maaltyd in Emaus, ſtukken die genoegzaam tot zyn lof ſpreeken.

Alexis Loir heeft na den heer *le Brun* gegraveert de Moord der onnozele Kinderen; een groot ſtuk in het breet: en de Val der afgevalle Engelen.

Hy heeft ook verſcheide ſtukken na *Mignard* gegraveert.

Door Jean Mariette *zyn geſneeden*

Een Chriſtus in de Woeſtyn door de Engelen gedient werdende; een groot ſtuk in de breette, gegraveert na het groot Tafereel, dat by de Carmeliter Nonnen van het groot Klooſter gezien word.

Ook heeft hy een ander kleine Chriſtus in de Woeſtyn, na een andere teekening van *le Brun* gegraveert.

By den zelven *Mariette* vind men behalven verſcheide vervolgen van Prentkonſt, ook een Crucifix na den heer *Girardon*, door *Thomaſſin* gegraveerd.

Een Maagd Maria, het Kind Jeſus druiven aanbiedende; gegraveert door *L. Roullet* na *P. Mignard.*

De opoffering van onzen Zaligmaker in den Tempel; geſneeden door *J. Audran* na *Michel Corneille.*

De Marteldood van St. Andries, geïnventeert en geſneeden door *Michel Corneille.*

Moſes uit den Nyl getoogen op bevel van Pharaôs Dogter; door gemelde *Mariette* gegraveert na het Tafereel van *Pouſſyn*, het welk te dier tyd de heer le Noſtre magtig was, en thans in 's Konings Cabinet is.

St. Petrus, door den Engel uit den Kerker verloſt werdende; gegraveert door den zelven *Mariette* na *Dominikyn.*

De Gallery van Apollo in de oude Louvre; gegraveert in verſcheide ſtukken door den heer *de St. André.*

Verders zyn 'er meer dan elf Prenten, verbeeldende Montans en andere Ornamenten van dezelve Gallery, door *Berrain* gegraveert, wiens roem genoegzaam ſtaande gehouden word door al het geen hy voortbrengt, en 't geene thans de geeſt en fraaiheid der Franſche ſieraaden uitmaakt.

Drie Boeken, waar van twee tot Fonteinen van het hoefyzer te Verſailles, en het derde tot Paviljons te Marly; alles gegraveert door *Louis de Chatillon.*

Ook heeft hy geſneeden een groote Kom van Apol-

Apollo op zyn Wagen door Paarden getrokken, en verzeld van Tritons; een Beeldhouwwerk, uitgevoerd door den heer *Tuby*, en voor de groote gragt te Verſailles geſtelt.

Ik zal hier niet opnoemen het vervolg van drie honderd Prenten, welke in de Koninglyke Biblioteek bewaard worden, door die Graveur tot de Botanica geſneeden; ook zal ik geen melding maaken van zyne bedieningen ten dienſt des Konings, en van de Academie der Weetenſchappen.

Stukken gegraveert door onderſcheidene Plaatſnyders.

Van *Bazin* is een *Ecce Homo* halver Lyf, en een bedrukte Maagd Maria; twee ſtukken tegen elkander over ziende; een Crucifix; een St. Alexis en een Magdalena.

De evengelyke groote der Geeſtelyke ſtukken, welke hy voor het gemeen gegraveert heeft, is zodanig bekend onder die, welke dezelve in Lyſten zetten, dat Bazyn's groote als een ſpreekwyze gebruikt word. Wyders heeft hy 'er zodanig een zagtheid en ſtigting aan gegeeven, waar door dezelve thans ſterk gezogt werden.

't Portret van Louis Henri de Lomenie, Grave de Brienne, zynde een Borſtbeeld met een Mantel om en een Bef aan. Op een Pedeſtal is het Wapen van den heer le Brun. *Jean Lenfant Sc.*

Het voorſte van de Obeliſcus op de Plaats Dauphine gemaakt by 's Konings intreede, van waar men het Metaal Paard ziet. *Fr. Chauveau Sc.*

De Titelplaat van het Boek van Clovis; een Historisch stuk. *Nic. Pitau sc.*

Een Borstbeeld van de Maagd Maria in een ovaal. *Nic. Pitau sc.*

Een Borstbeeld van het Kind Jesus. *Nicolaas Regnesson sc.*

Een groote Maagd Maria ten voeten uit op een halve Maan staande, onder aan met schrift. *J. Humblet sc.*

Een groote Maria Boodschap, in twee afgezonderde stukken tegen elkander ziende. *G. Filleul sc.*

De brandende Braambosch. *Fr. Bonnemer sc.*

St. Joannes om hoog geheeven, om in de Ketel met ziedende oly geworpen te worden. Dit stuk is gegraveert door *François Handeriot*, na het groot Tafereel van twaalf voet of daar ontrent, het welk bewaart word in de Gildekaamer der Schilders en Beeldhouwers te Parys.

Een zuivering van de Maagd; een stuk in de hoogte van ontrent een voet. *Ch. le Brun pinx. Crispy sc.*

Nog zyn 'er verscheide andere Geestelyke stukken van dezelve groote gegraveert door *du Flos* en andere. Zy wierden verkogt by *Andran*, *Picard*, enz.

Petri Aurelii Theologi opera; een Titelplaat tot een Boek in Folio.

Biblia Maxima.

Morpheus de Slaap God: *Nicolaas Poilly excud.*: zynde een groot stuk in de breette getrokken uit de Gallery, en in het klein gesneeden

Een Beeld halver Lyf als een innerlykheid van de Maagd. Nog is 'er een ander Beeld halver Lyf, op

op haar boezem ruſtende, en onder aan ſtaat: *Qui me invenerit &c.* zonder naam.

Een bedrukte Maagd, halver Lyf; een groot ſtuk in het vierkant; en een andere bedrukte Maagd, een groot ovaal ſtuk zonder naam.

Een ander Maagd Maria, waar by ſtaat *Ante te omne deſiderium meum.* By *P. Mariette*, Junior.

Een Magdalena zittende en haare ſieraaden afleggende. In het verſchiet ziet men haar ook door de Engelen in haar eenzaamheid vertrooſt wordende; een ſtuk in de hoogte.

Ste. Maria van Egypten, zittende in waereldſe Kleeding, en in het verſchiet als een Boetvaerdige, beide *Charles le Brun*, enz.

De heer Contarini de moeite genoomen hebbende na een Italiaanſch Handſchrift voor my te vertaalen, een Lyſt der Prenten geëtſt door een beroemd Schilder, Diſcipel der Schoole van *Guido Rheni*, met naame *Simone Cantarini*, bygenaamt *Pezaroro*, geboortig van Oropeza, zal ik dezelve alhier laaten volgen, met nog een andere Lyſt der ſtukken van Pietro Teſta: die hy insgelyk voor my heeft vertaalt.

Stukken van Simone Cantarini.

Een St. Sebaſtiaan zittende aan een Stam van een Boom vaſt-gebonden, waar by een Engel, die hem een Palmtak en een Kroon aanbrengd: dit ſtuk is van een groot half Blad.

Een St. Antonius van Padua op zyne kniën, het Kind Jeſus, dat hy in zyne armen houd

aanbiddende: dit ſtuk is van een vierde Blad.

Een andere St. Antonius van Padua, knielende en het Kind Jeſus in een Schaar Engelen aanbiddende: dit ſtuk is van een half Blad.

Een St. Benedictus, een Bezeetene verloſſende.

De kleine St. Jan in de Woeſtyn het water dat uit een Rotz loopt in een klein kommetje vangende; dit ſtuk is van een half Blad.

Een andere kleine St. Jans Beeltenis, byna dezelve gelykende, op een vierde Blad Royaal Papier.

Een Beſcherm Engel een Ziel in de gelykenis van een Kind geleidende; dit ſtuk is van een half Blad.

De Maagd zittende met het Kind Jeſus, een Vogel aan een Draat vaſthoudende, op een Royaal Blad

De Maagd, het Kind Jeſus, St. Joſeph en St. Joannes, welke de hand van Jeſus kuſcht op een half Blad.

Een Heilige Familie op een half Blad.

Verſcheidene verbeeldingen van de Maagd op verſcheide ſtukken van een half Blad.

Een andere zittende Maagd, het Kind Jeſus op haar knieën houdende, het welk door St. Joannes aangebeeden word Men ziet 'er ook St. Joſeph in een Boek leezende; dit is op een half Blad.

Drie onderſcheide ſtukken van de ruſt in Egypten; in het eene is het Kind Jeſus met opene armen; dit ſtuk is een vierde van een Blad groot: in het andere word door St. Joſeph een Appel aan het Kind Jeſus aangebooden; en in het derde wyſt St. Joſeph den weg, die zy moeten gaan.

Een

Eva den Appel aan Adam toereikende; een ſtuk van een half Blad.

De Fabel van Iö in een Koe verandert, zynde een groot ſtuk van een Blad in de breette.

Adonis, Venus en Cupido in een Landſchap, op een groot half Blad.

De Titelplaat van een Boek, verbeeldende den Vloed van den kleinen Rhyn te Bologne in Italien op een groot half Blad.

Simone Cantarini wierd *Pezararo* bygenaamd, vermits zyne ſtukken zo gezogd wierden, dat men dezelve als tegen goud opwoog. Hy veroorzaakte een groote jalouſy aan de vermaardſte Schilders van zyn tyd, en zelfs word niet getwyffelt, of hy zou dezelve voorby geſtreefd hebben, indien hy de bequaame Jaaren bereikt had; dog hy ſtierf zeer jong.

De Werken van Pietro Teſta, *door hem zelfs geëtſt.*

De vier Getyden des Jaars, met de twaalf Hemelſch-Teekenen, op vier groote Bladen, over dwars.

De Lyceus of Wandelſchool der Schilderkonſt, waar in verſcheide Figuuren, beteekenende derzelver onderſcheidene ſtudien op een groot Blad.

De Zeegepraal der Schilderkonſt; een groot Blad op groot Papier.

De ſtudie der Schilderkonſt, op een groot Blad Royaal Papier.

De Deugd en Lof van Paus Innocentius den X. zynde een Borſtbeeld met Engelen omringd, op een groot Blad groot Papier.

De Deugdzaame door de Faam vereeuwigt, en door de Wysheid verligt; een groot ſtuk op Imperiaal Papier in de breette.

Venus en Adonis na de Jagt ruſtende, op een groot Royaal Blad over dwars.

Venus leggende en haar vermaak neemende met verſcheide Minne-Goden te ſpeelen, in een zeer fraai Landſchap; een groot ſtuk in de breette.

Venus aan Eneas Wapenen over geevende, op een groot Blad Royaal Papier.

Chiron, Achilles op de Lier leerende ſpeelen, en met de Spiets werpen, op een groot Blad Royaal Papier.

De Offerhande van Iphigenia; op een groot Blad in de breette.

De Offerhande door Cammus in den Tempel van Diana, om de dood van haar Gemaal Sinat te wreeken, het Vergif drinkende, na dat zy het zelve door Sinorigus, deszelfs Moordenaar, heeft zien drinken: zynde een Hiſtorie uit Plutarchus getrokken en op een groot Blad verbeeld.

Dido op de Mytſtaapel; een ſtuk door *Pietro Teſta* geinventeerd, en geëtſt door *Jan Teſta*, zyn Neef, op een groot Blad in de breette.

De Gedaantverwiſſeling van Iö, een ſtuk geinventeerd door *Pietro Teſta*, en gegraveerd door *Pietro Santo Bartoli*, op een groot Blad in de breette.

Proſerpina door Pluto geſchaakt, op een groot Blad Royaal Papier in de breette.

Abrahams Offerhande, op een groot Blad Royaal Papier.

De Aanbidding der Koningen met het Wapen, van de Familie der Bonviſi Stella, op een groot Blad.

De

De Maagd Maria, het Kind Jesus in haare Armen houdende, 't geen den Slang de kop vermorselt. *Gio Cæsar Testa sculps.* een groot Blad overdwars.

Een Dooden Christus met een Schaar Engelen rondom.

Een Rust in Egypten, op een groot Blad.

St. Rochus en twee andere Bisschoppen, biddende om de besmettelyke Ziekte te doen ophouden; zynde een stuk op een groot Blad.

St. Jeronimus Boetvaerdigheid oeffenende, op een groot Blad.

St. Erasmus en deszelfs Marteldood; een stuk van een groot Blad.

Het Portret van *Pietro Testa* op een half Blad.

Deeze stukken zyn de laatste, welke hy geteekent en gegraveert heeft, kort voor zyn dood, welke zeer treurig geweest is, als hier vooren, in dit Deel Bladz. 574 vermeld is.

DE WERKEN VAN RAPHAËL.

Raphaël een algemeene goedkeuring over deszelfs werken verkreegen hebbende, is het niet zonder reeden, dat 't geen na hem en onder deszelfs bestiering door *Marc Antonio*, bygenaamd *Franci*, gegraveert is, stukken zyn, welke thans

zo

zo greetig gezogt worden. Het is waar, dat in dezelve het Graveer-yzer niet vlug voorkomt, en schynt van een hand te zyn, die beschroomt was de bestipte Teekening te bederven, die *Raphaël* de moeite nam zelfs op het Koper te schetsen, om de verbeeldingen in het denkbeeld van den Graveur des te vaster te prenten.

De voorgemelde Prenten hebben in haar zelfs niet alle behoorlyke fraaiheid; dog het zyn stukken, die bestudeert moeten worden, om derzelver verborgenheeden te ontdekken, insgelyks die der andere Graveurs, welke eenige stukken van hem hebben willen graveeren. Dog de laatere Graveurs, de uitdrukking te gelyk met de leevendigheid van het Graveer-yzer voegende, toonen, dat de vernuften hunner Eeuw alles te boven zyn gekoomen. Om deeze en de andere kenbaar te maaken, zal ik de volgende Catalogus aan het gemeen meedédeelen.

Naamlyst der onderscheidene Graveurs, welke stukken na Raphaël gegraveert hebben, volgens de Catalogus van den heer de Marolles. Namentlyk,

Marc Antonio Raymundi, bygenaamd *Franci*;
Agostino Venetiano;
Silvester de Ravenna;
Nicolo Beatrice;
Julio Bonasone;
Il Burgean;
Lanfranc;
Cherubino Alberti;
Andreas, *Andreatius da Mantua*;
Francisco Parmesano;
Villamena;

Golt-

Goltzius;
Georgio Mantuano;
Agostino Carraccio;
Cornelis Cort;
Cornelis Buz;
Æneas Vicus;
Diana Mantuana;
Adam da Mantua;
Cornelis Bloemaert;
Leo Daven;
Nicolaus Verdura, Priester van Savona;
Raphaël Sciaminose;
Battista del More;
Georgo Pentz;
François Perier;
Martyn Rotta;
Gilles Rousselet;
François Poilly;
Lucas Vosterman;
Gilles Sadeler;
Pieter Scalberge;
Philippe Thomassin;
Simon Bernard;
Carlo Maratti;
Lamberd Lombard;
Pierre Lombard;
Battista Franco;
Gio. Batt. de Cavaleriis,
Philippus Datus;
Lucas Liamberlanus;
Theodorus Matthan;
Gisbert Venius;
Nicolo Francisco Mafei;
Lucas Guarinoni;
Joachim Sandrart;

Ni-

Nicolas Chaperon;
Pieter Soutman;
Pietro Sante;
Sebastien Vouillemont;
Paul Ponce;
Wenceslaus Hollar;
Jean Morin;
Sebastianus a Regibus;
Cornelis Met;
Jeronimus Koek;
J. Troyen;
Remigius Wibert; en andere zonder naam, welkers werken te Romen en in andere Steeden uitgegeeven zyn, by *Ant. Salamanca*, *Ant. Laffrery*, *Thomasius*, *Barlachius*, *Horatius Pacificus*, *Petrus Stephanonius*, *Michaël Tramesinus*, *Nicolo van Aelst*, *Hier. Koek*, *Gio. Batt. Rossi*, *Jan Meyssens*, en andere.

Laaten wy met de Portretten beginnen.

Het Portret van *Raphaël Sanctio Urbino*, na het Origineel, *Julio Bonasone fecit.* Dit is een Borstbeeld ter linker zyde ziende, een stuk in de hoogte.

Een ander Portret van denzelven, halver Lyf zittende, na de linker zyde ziende, met een Calothoedtjen op zyn hoofd.

Nog een ander Portret van *Raphaël*, zynde verbeeld met een geboorden en opgehaalden Mantel, waar uit op de borst een hand steekt met een handschoen aan. *Titiano pinxit. Wenceslaus Hollar* heeft het hoofd gegraveert en *Paul Ponce* het overige.

Het Portret van *Raphaël* door hem zelfs geschil-

ſchildert, halver Lyf met een doorgeſneeden Wambuis, het Lyf een weinig omgekeert, met eene hand, en ter linker zyde ziende. *Wenc. Hollar Sc.* 1651.

Baldaſſar, Graaf van Gaſtiglione detto Il Cortegiano, opgedragen aan Meſſire Alfonſe de Lopez, Raad van den Alderchriſtelykſten Koning enz. door Joachim Sandrart. *Raphaël pinxit in ædibus Lopez. Joachim Sandrart delineavit, Reginus Perſynus Sc.* Dit is een ouden Mans Portret met gevouwe handen zittende verbeeld, met een Tabbaard omhangen, die op twee plaatſen opgehaald is; hy heeft een Calotmusje op zyn hoofd en ziet na de linker zyde.

Laaten wy *Raphaël* beſchouwen in de beſte Meeſters van zyn tyd: dezelve zyn *Marc Antonio, Agoſtino Venetiano* en *Silveſter da Ravenna*.

Doorloopen wy de Geeſtelyke ſtukken door *Marc Antonio* na *Raphaël* gegraveert.

Een Heilige Familie; een groot ſtuk in de hoogte: de agtergrond gelykt na een Steene Gebouw, waar by een vervallen Colom, op welke *Marc Antonio* zyn naam gezet heeft, en men ziet 'er een gedeelte van een Ezelskop.

Het zelve ſtuk, van evengelyke hoogte en van dezelve zyde te zien, is ook gegraveert door *Silveſter da Ravenna*; egter met dit onderſcheid, dat in de plaats van de Ezelskop ontrent ter zelver plaats een klein vaatje of tonnetje aan de muur hangd, op de Hoofden der Beelden is geen ovaal, of krans dat het Merkteeken van een Heiligen is. Men ziet in dit ſtuk de Maagd Maria zittende, het Kind Jeſus, St. Joannes en St. Joſeph.

Een ſtuk in de hoogte, verbeeldende een Maagd, ten voeten uit, den linker arm uitſteekende, St. Fran-

Franciscus ter zelver zyde knielende; aan haare voeten is een Magdalena van een kant en aan de andere zyde St. Catharina: de Maagd Maria is met wolken omringd, en boven aan ziet men twee Engelen. Dit stuk is tweemaal door denzelven gegraveert.

De Kindermoord; een groot stuk in de breette zeer raar, voornaamentlyk dat, 't geen door de liefhebbers het stuk met de boomstruik genaamd word, ter oorzaak van een tak, die men boven aan ter regter zyde ziet. Men vind 'er een Krygsknegt met een opgeheeven arm, een lange deegen uit de scheede trekkende; ook ziet men huizen aan weerskanten in het verschiet, en een brug in het midden. De Konstkenners noemen het andere het stuk met het Boschgroen.

Sebastien Vouillemont heeft het zelve stuk gegraveert op twee groote Blaaden in de hoogte, te Romen in 't Jaar 1641; gelyk ook het Avondmaal in Emäus; een groot stuk in de hoogte.

De Marteldood van Ste. Felicitas; zy is verbeeld in een Ketel met kookende Oly, ter regter zyde zyn verscheide Beelden, die haar de hoofden haarer Kinderen vertoonen, in een Nis ziet men het Beeld van Jupiter.

Abraham door den Heere in zyn nakomelingschap gezeegend, wordende de Heemelse Vader in de lugt gezien, zynde omringd door drie Engelen. In een deur ter regter zyde is een Vrouw staande met twee Kinderen, waar van zy het eene draagd. Dit stuk word Abraham en Jacob genaamd.

De drie Goddelyke Deugden en de vier Hoofddeugden, zynde zeevenderley Vrouwelyke Beelden staande en met kleeding, alle van evengelyke

ke groote, zeeven ſtukken uitmaakende: het eene Beeld houd een Bakje met Zuurdeeg; het ander ziet om hoog; het derde draagd een klein Kind en laat het grootſte by de hand gaan; het vierde houd een Deegen of Zwaard; het vyfde leund op een ſtuk van een Colom; het zesde heeft het hoofd van Janus; en het zeevende ſchynt te gaan en houd het gebidt van een Paard.

De twaalf Apoſtelen en Chriſtus van dezelve groote; zy zyn ongemerkt en doen haare werking na de linker zyde, behalven Chriſtus, wiens Kruisvaan ter regter zyde is: dit is om te onderſcheiden die, welke *Silveſter de Ravenna* gegraveert heeft.

Een L. V. Beeld door *Raphaël* in de Kerk van Ara Cæli geſchildert: dit ſtuk is een half Blad groot.

Insgelyks de zittende Maagd, welke *Raphaël* naar Napels zond, waar by men een St. Jeronimus ter regter zyde ziet in een Boek leezende: zyn Leeuw onder aan: de Engel Raphaël en Tobias zyn ter linker zyde.

Een kleine Maagd op een Stoel zittende, het Kindeke Jeſus omhelzende, 't geen zig half gekleed vertoond.

St. Michaël; een groot ſtuk in de hoogte, ſlegts met één omtrek geſneeden, en een weinig ſchaduwe op het Beeld des Duyvels, de opgeheeve hand van den Engel is ter linker zyde.

Het zelve onderwerp een weinig kleiner en van dezelve zyde te zien, is door *Nicolo Biatricius.*

Het zelve omgekeerd met weinig verandering, zynde eenige bygevoegde Veederen.

Het ſtuk genaamd de H. Familie van *Raphaël* is een groot ſtuk in de hoogte; het Kind Jeſus

is ter linker zyde. De Koning bezit deeze beide ſtukken.

Het laatſte Avondmaal; een groot ſtuk in de breette.

Een St. Jan Baptiſt, zeer jong verbeeld, in de Woeſtyn zittende.

Ste. Cecilia; een ſtuk in de hoogte. *Philippe Thomaſſin* heeft het zelve ook gegraveert en gemerkt in het Jaar 1617, den 1. Mey, en Julio Bonaſone ook in de Wolken gemerkt 1533. Boven in dit ſtuk is een Hemelſch Muziek; onder is Ste. Cecilia, welke met beide handen haar Orgel omvér vallende vaſt houd; op haar regter zyde heeft zy Ste. Magdalena en op de andere zyde St. Paulus. Zy heeft Muzikale Inſtrumenten aan haare voeten, en agter haar twee Heiligen.

Marc Antonio heeft ook verſcheide Teekeningen van *Raphaël* tot Tapytwerken van den Paus gegraveert, welkers onderwerpen getrokken waaren uit de Handelingen der Apoſtelen, op de daaden van St. Petrus, St. Paulus en St. Stephanus.

De Prediking van St. Paulus in de Areopagus of Atheenſche Raad; een groot ſtuk: dit heeft hy tweemaal gegraveert, en zyn merk gezet ter linker zyde daar St. Paulus ſtaat; de Toehooders ſtaan ter regter zyde. Men ziet 'er een Tempel, voor dezelve een Beeltenis van Mars.

De Marteldood van St. Stephanus; een groot ſtuk in de breette: men ziet 'er Saulus de kleederen in bewaaring houdende.

De Blinde geneezen of ziende gemaakt; een groot ſtuk.

Judith het Hoofd van Holophernus in de Zak, die

die door een oude Vrouw opgehouden word, ſteekende.

Een ander Judith het Hoofd van Holophernus, welke in zyn bed legt, houdende.

David het Hoofd van Goliath, welke ter nederlegd, afſlaande: ter linker zyde ziet men het vyandelyk Leeger, dat zig op de vlugt wil begeeven; een groot ſtuk in de breette.

De Dood van Ananias en Saphira op het midden van de markt. Boven op de trap ziet men St. Petrus en op den voorgrond verſcheide Beelden met een groote verbaaſtheid bevangen.

De Koningin van Seba gekroond gaande, om Salomon te zien: deeze zit op een Throon ter linker zyde, tuſſchen twee Colommen, welkers eene zonder Capiteel is. Ter regter zyde ziet men deszelfs geheele Stoet. Dit ſtuk is in de breette, en kan de Koningin Eſther genoemd werden, dewelke Aſſuërus koomt begroeten.

Joſeph van zyns Heer's Huisvrouw vlugtende; zy is in kleeding. Dit ſtuk is in de breette.

De brandende Braamboſch; men ziet 'er een zittende Vrouw.

Het groot en het klein ſtuk, het Manna verbeeldende.

Ook heeft *Marc Antonio* gegraveert een fraaye afneeming van het Kruis na *Raphaël*, waar in de Maagd in onmagt ſchynt te leggen. 'Er zyn twee Ladders, op de eene ſtaat St. Jan het Lyk van den Zaligmaaker aanneemende. In het verſchiet ziet men een boom.

Een ander afneeming van het Kruis; een ſtuk in de breette.

Een Graflegging Christi; ter linker zyde ziet men een Beeld, een hamer en nyptang vast. houdende.

De Kruisdraaging; dit Tafereel is na Palermo gezonden.

Een Christus ter Helle nederdaalende: Eva, naakt verbeeld, schynt heen te gaan, haare oogen bedekkende; een stuk van middelmaatige grootte.

Een Offerhande, dewelke voor die van Noach kan gehouden werden. Men ziet 'er twee Mannen een Ram slagtende en de andere houd ook een mes in zyn hand.

De mymerende Vrouw met kleeding, welke zit te mymeren. In de Lugt is een Engel, een Kruis draagende. Van het zelve onderwerp is een stuk, waar in geen Engel nog Kruis gezien word.

Een ander stuk, verbeeldende drie Heiligen der Minnebroeders Orde. Die in het midden houd een Kruis in de eene hand en een Boek in de andere. Die aan de linker zyde staat houd een Lely, en de andere den Naam JESUS.

Het stuk, 't welk de vyf Heiligen genaamd word, verbeeld Christus op de Wolken, in het midden van de Maagd en St. Joseph; onder dezelve ziet men op één zyde Ste. Catharina knielende, en van de andere kant St. Paulus staande, het Zwaard om hoog houdende. Deeze Plaat door het veelvuldig gebruik byna versleeten zynde, wierd met verscheide andere door de Duitschers in de plundering van Romen, Anno 1527, weggevoerd.

De Maagd Maria na den Tempel opwaarts gaande; een groot stuk in de hoogte.

Een

Een Heilige Familie; een ſtuk in de breette, waar in St. Jan met een Haſpel ſchynt te ſpeelen.

De Doop van Chriſtus door St. Joannes knielende.

De Maagd Maria met de Palmboom ; dit ſtuk is ontrent een voet hoog.

Een zittende Maagd, waar by St. Franciſcus en St. Dominicus op haare knieën.

Twee onderſcheidene Maagden, St. Joſeph en Chriſtus.

Een Maagd op de Wolken zittende, het Kind Jeſus ſtaande: dit is tweemaalen gegraveert.

De Maagd Maria in de wieg, ook tweemaalen gegraveert.

De Maagd met twee Engelen en St. Joannes.

De Maagd met de groote Dye; een groot ſtuk in de hoogte.

De Maagd Maria met Chriſtus, is ook dubbeld.

Ook is 'er een kleine zittende Maagd met Ste. Anna, het Kindeke Jeſus zyn zeegen aan St. Joannes geevende, die met eene knie op den grond legt.

Een Maria Boodſchap, zynde een groot ſtuk: de Maagd is ter regter en den Engel ter linker zyde, God de Vader om hoog en de vloer met ruiten.

Een andere Maria Boodſchap; dit ſtuk is hooger, dog zo breet niet. Voor aan is een Haſpel en de Engel is aan de linker zyde, ſchynende een trap op te klimmen. Ook is 'er nog een andere van deeze verſchillende.

De Prediking van Chriſtus, tuſſchen twee Colommen des Tempels zittende, de Apoſtelen

beneevens hem en de Toehoorders een weinig verder enz.; een ſtuk in de breette.

Het laatſte Avondmaal; een ſtuk in de breette; de grond is als doorgebrooken, en door twee Colommen verdeelt. Chriſtus is in het midden wat laager. De Tafel is van vooren leedig en onder aan de Zetel is het merk van *Marc Antonio.*

Een Crucifix, de Maagd Maria en St. Joannes; het Kruis is byna rond; dit ſtuk is in de hoogte.

Een Afneeming van het Kruis of een doode Chriſtus, met verſcheide Beelden: onder andere Pilatus, die St. Joannes by hem ſtaande aanziet. Het merk van het ſtuk is onder Chriſtus.

Een bedrukte Maagd; twee ſtukken in de hoogte. Het onderſcheid tuſſchen beide is, dat in het eene een verſchiet is, en in het andere geen. Op de voorgrond ziet men een doode Chriſtus, en de Maagd by hem ſtaande, ook is 'er een zoort van Rotsſteen.

De Pinxſterdag of de Zending des H. Geestes; een groot ſtuk in de breette. In het midden ziet men de Maagd Maria op de agtergrond zittende: de voorgrond van het ſtuk is bloot, en de H. Geeſt vertoont zig om hoog een weinig ter linker zyde gekeerd.

Het Tafereel van St. Petrus in Montorio, waar in *Raphael* de Geheimenis van de gedaantsverandering Chriſti om hoog geſchildert heeft, en onder aan de verloſſing van een Jongeling door den booſen Geeſt bezeeten.

Magdalena ten huize van den Phariſeër de voeten van den Zaligmaker zalvende; dit ſtuk is in de breette.

Drie

Drie kleine Maagden na *Raphaël*, waar van een op de Wolken, en een ander, waar by Christus en Joſeph.

Zeeven kleine Beelden ten voeten uit, van gelyke groote, en de grond van ieder ſtuk met arceeringen, te weeten

Een Maagd Maria met Ste. Eliſabeth zittende.

Een ander dito.

Een andere Maagd Maria.

Een Ste. Magdalena.

Ste. Catharina.

Ste. Maria van Egypten, en een

Ste. Barbara.

Een Ste. Juſtina, welke twee oogen op een Bekken houd.

Andere kleine Beeldjes, zynde

St. Sebaſtianus.

St. Thomas Aquinas en

St. Chriſtoffel halver Lyf.

Een God de Vader zittende en een Crucifix houdende.

Een Chriſtus.

St. Jan Baptiſt.

St. Petrus.

St. Andries.

St. Thomas.

St. Jacob de Meerdere.

St. Jacob de Mindere.

St. Jan Evangeliſt.

St. Bartholomeus.

St. Matthias.

St. Simon.

St. Judas of Thadeus.

St. Mattheus.

St. Paulus.
St. Joseph.
St. Job.
St. Laurens.
Een Crucifix.
St. Leonardus.
St. Stephanus.
St. Rochus.
St. Bernardus, waar by een Duivel.
St. Petrus de Martelaar.
St. Nicolaus van Tolentyne.
Een Bescherm-Engel.
Een Engel Gabriël.
St. Jeronimus.
St. Bruno.
St. Antonius.
Een H. tusschen twee Honden.
Een St. Dominicus, een Lely in zyn hand houdende.
St. Michiel.
Een Geraamte ten voeten uit.
Een kleine graflegging Christi, en een ander dito grooter.

Alle deeze stukken zyn van de groote van 24, waar onder een ovaal.

Een kleine Jeronimus, de Dood beschouwende; dit is na de teekening van *Raphaël* gesneeden.

Een Ste. Justina, een Bekken houdende, waar op beide haare oogen leggen; Ste. Catharina is beneevens haar in het zelve stuk: beide Beelden ten voeten uit, een Vaas naast haar hebbende; een stuk in de hoogte.

Een Ste. Margareta, haar hand rustende op een Draak, die naast haar staat.

Een

Een kleine St. Catharina, een hand groote.

Een St. Veronica ten voeten uit; in welk ſtuk ook 't afbeeldſel van het Aangezigt Chriſti gezien word.

St. Joris na *Raphaël*, verbeeld in de gedaante van een gewaapend Man te Paard, welke een Draak dood: in het verſchiet is het Beeltenis van een vlugtende Vrouw.

Een doode Chriſtus onder aan het Kruis op de kniën van de Maagd Maria; naaſt haar zyn twee Engelen.

Chriſtus op de Wolken zittende, de voorſte voet is ter regter zyde en het overige is niet voltooit: dit ſtuk is in de hoogte.

Waereldſche ſtukken door Marc Antonio *na* Raphaël *geſneeden.*

Lucretia, een Romeinſche Dame, van een middelmaatige groote in de hoogte, als een Vrouwe, die haaren boezem wil doorſteeken; zy ziet na om hoog. Dit is het eerſte ſtuk dat *Marc Antonio* na de teekening van *Raphaël* gegraveert heeft, en is tweemaal geſneeden op verſcheidene wyze, zynde eens in 't klein.

Paris oordeel; een groot ſtuk in de breette: hy is zittende verbeeld met de drie Godinnen voor hem ſtaande: ter regter zyde vertoond zig een leggende Stroom-God, boven is de Zon in de twaalf Hemelſch-Teekenen en Jupiter op zyn Waagen in de Lugt, door een Man onderſteunt wordende, die men in het verkort ziet.

NB. Hy heeft een ander gegraveert, waar in Paris zittende verbeeld is, ter regter zyde op een Byl, leunende, voor hem ſtaat een groote

Boom en de drie Godinnen, waar van de eene twee Vleugels aan haar Hoofd heeft en waar op geen naam nog merk ſtaat.

De Neptunus of de Zee-Triomph, waar in die God zig vertoont om de Zee te ſtillen, ter geleegenheid van Æneas, welke in het verſchiet gezien word en ſchipbreuk lyd; rondom dit onderwerp zyn verſcheide andere: boven in het midden is een rond, waar in de twaalf Hemelſch-Teekenen zyn; aan weerskanten twee ſtukken in de hoogte; ter linker zyde verſcheide Beelden, welke eenen onder hun, die met een neerhangende Piek ſtaat, aanſpreeken, en onder een onderwerp van voorbeduidingen op het vliegen der Vogelen. Ter regter zyde is Dido, dewelke Æneas te gemoet treed, en onder aan zyn vier gaande Beelden: laager zyn meer andere gaande Beelden; onder is een Gaſtmaal, waar in de Minne-God onder de gedaande van Aſcanius in de armen van Dido legt enz. Aan alle is 'er veel byſchrift, zonder naam of merk, en dit alles by elkander, maakt een groot ſtuk in de hoogte uit.

De ontſchaaking van Helena op de Scheepen, en de Zee is ter zyden: hier van zyn twee gelyke ſtukken; het een zonder merk, en het ander met een R.

Een Liefdens Offerhande, na de Teekening van *Raphaël*; dit ſtuk word door de Liefhebbers *la Pile* of de Zeegepraal der liefde genaamd; het is zeer ſmal na zyn lengte, en aan het een end de God Priapus verbeeld.

Ook heeft de voornoemde Graveur geſneeden de rondtens, door Raphaël geſchildert in de Kamers van het Pauſſelyk Paleis, onder andere

een

een Apollo of Calliope een Bazuin houdende.

De Vreede, aan wie de Minne-God een Olyftak aanbied.

De Voorzienigheid en de Geregtigheid; zynde een onderwerp getrokken uit de Tapytwerken.

De Berg Parnaſſus door *Raphaël* in dezelve Kamer geſchildert.

De Digter, ſtaande beneevens hem een gekleed Beeld een Boek in zyn hand houdende. Dit groot ſtuk is in de breette en in twee Plaaten gegraveert. Het zelve heeft *Mathan* te Romen meede geſneeden.

Galathea's Zeegenpraal; zy ſchynt ter linker zyde af te gaan, ſchoon zy ter regter ziet: dit is een groot ſtuk in de hoogte. De Dolphynen ſchynen zig ter regter zyde te wenden; in de Lugt zyn drie kleine Minne-Goden met Pylen ſchietende; ter regter zyde is het merk van *Marc Antonio* zonder naam. Dit ſtuk is door *Raphaël* in de Vigna Chigi geſchildert. *Hendrik Goltzius* heeft het zelve onderwerp geteekent en geſneeden, byna van dezelve hoogte in 't Jaar 1592.

Æneas, zyn Vader Anchiſes op zyne ſchouderen torſchende, met den brand van Troyen, waar van het onderwerp door *Raphaël* geteekent is. Æneas gaat ter linker zyde en zyn Zoon Aſcanius voor uit.

Een Sibille leezende en een Kind haar byligtende.

Een Aurora, aan wien de Horæ of uuren toomen geeven om Phebus Paarden te mennen; een onderwerp getrokken uit de Tapytwerken.

Een ſtuk genaamt *la Caſſolette*, waar in twee Beel-

Beelden, die het zelve draagen: het merk van *Marc Antonio* ſtaat ter linker zyde; het ſtuk is in de hoogte en ook door *Agoſtino Venetiano* gegraveert.

De beſmettelyke Ziekte; een middelbaar ſtuk in de breedte: op de linker hant ziet men een Gebouw: laager is een man een flambouw in de hand houdende, om van naby eenige doode Schaapen te beſchouwen, by welkers één een Koe legd, die zo goed als dood is: op den voorgrond legd een Vrouw, die reeds de geeſt gegeeven heeft, en by dezelve haar Kind, 't geen nog adem haalt en door den Man onderzogt word, die zyn Neus toeſtopt. Nog ziet men andere Beelden met ſchrik en verbaaſtheid bevangen, en het verſchiet door deszelfs woeſtheid en met eenige Boeren wooningen omringd, wyſt genoeg aan, dat elk even zeer de ongetempertheid van die beſmette Lugt tragt te ontwyken. Dit word bekragtigt door het byſchrift op het voorgemelde Gebouw geplaatſt, luidende: *Effigies Divum Phrigii*, en onder aan op een Pedeſtal *Linquebant dulces animas, aut ægra trahebant Corpora.*

De drie Bevalligheeden; een ſtuk van boven rond uitloopende; zy zyn naakt verbeeld ten voeten uit; het middelſte Beeld ſtaat omgewend, en ziet regtsaf; het Beeld ter linker zyde, heeft zyn hoofd met Waterbladen verſierd, en dat ter regter zyde met Bloemen. Op den agtergrond zyn drie Palmboomen, en het Origineel is als een Antiek Basrelief.

Twee kleine Frieſen, zynde Kinderdanſen.

Verſcheide ſtukken van kleine Beeldjes in Niſſen.

Drie

Drie onderwerpen van Hoekſtukken in de hoogte, verbeeldende het een Venus en Mercurius in de Lugt; houdende de laatſte een Bazuin, die ter linker zyde uitſteekt: het ander de drie Gratien en den gevleugelden Minne-God kuſſende; Jupiters Adelaar is ter regter zyde. *Cherubin Alberti* heeft dit ſtuk ook gegraveert.

De Pſichée van *Raphaël* in twee en dertig onderſcheidene ſtukken in de breette, onder met een vertoog.

De Praaltombe van Alexander; dit ſtuk is in de breette en verbeeld een opene Grafſteede, waar uit de Iliade van Homerus getogen word.

Hercules, Anthea verſmoorende; een ſtuk in de hoogte, waar by een Voorgeevel van een Gebouw.

De Lycaon: dit is in de breette en verbeeld een Man, die door Jupiter in een Wolf veranderd word.

De Leeuwen-Jagt. In dit ſtuk ziet men een Man, zig tegen een Leeuw verweerende, dien hy aangrypt om een Vrouw, welke needer gezeeten is, te beſchermen.

Drie Veldſlagen of Zeegenpraalen door *Raphaël* in de breette; verbeeldende het eerſte ſtuk een Zeegepraal van een Romeinſch Keizer; men ziet 'er een Krygsknegt ten voeten uit, op een Rondas leunende. Het ander vertoont een Romeinſche Zeegenpraal, of een Bevelhebber te Paard zittende en een Man, die voor hem knielt, met zyn Piek ſlaande.

Het gevegt der Oliphanten; een ſtuk in de breette, verbeeldende Krygsknegten, die Oliphanten aanvallen. *Cornelis Cort* heeft het zelve on-

onderwerp gegraveert; dog van de andere zyde omgekeerd, en heeft 'er bygezet, dat het Origineel van Raphaël by Thomas Cavalerius, een Romeinsche *Patricius* was: ook staat 'er *Ant. Lafreri Sequanus excudit.*

De Droom van *Raphael*; een stuk in de breette; verbeeldende twee naakte Vrouwen, beide leggende en slaapende: in het verschiet ziet men gebouwen in brand staan en op den Voorgrond vreezelyke Dieren.

Tarquinius, welke met de Deegen in de hand Lucretia tot zyn wil poogt te dwingen; een stuk in de breette.

De drie Curiassen, en de drie Horatiussen.

Vermits de werken van *Marc Antonio* thans zeer gewilt zyn, heb ik hoognodig geagt een grooter getal derzelver alhier te doen volgen, en dat om drie reedenen. Eerstelyk, om niets over te slaan van het geen de Konstkenners vermeenen, door hem na *Raphael* gegraveert te zyn: ten tweeden, om hunne berisping te ontgaan, en niet meesterlyk te oordeelen over Prenten, die door zommige zo naauwkeurig onderzogt worden, dat zy zelfs het getal der trekken tellen; en ten derden, om te zelver tyd in myn naspeuring over *Raphaël* in te voegen, het grootste gedeelte der werken van dien grooten Man, welke na de beroemdste Meesters van zyn tyd gegraveert en zelfs zyne stukken tweemaal gesneeden heeft; dog zonder 'er veel verandering in te brengen, het geen dezelve veel vermeenigvuldigt heeft. Beginnen wy dan met zyne Portretten.

Het

Het Portret van Paus Clemens den XII., van ter zyde te zien, Medailjes gewyze.

De Keizer Carel de V., nog jong zynde, en een ander, waar in hy bejaarder verbeeld is, na de Medailjes.

Ferdinand den I., Roomſch Koning, die hem naderhand in 's Keizerryk opgevolgd is, meede na de Medailjes.

Pietro Aretino, berugt Poëet; dit is het fraaiſte Portret, dat hy gegraveert heeft.

Een groot ſtuk in de hoogte, waar in een Hoofd van een zeer ſchraple Vrouw met zeer droog geſtrengeld hair, een kleding met zwarte banden op de mouwen, ziende lingsaf; en aan de regter zyde ontdekt zig een gedeelte van haar hand. Op dit ſtuk is geen merk nog naam.

Een kleine Vrouwe Borſtbeeld, na de regter zyde ziende, waar op te leezen ſtaat, *Achi al-levi.*

Een ander klein Borſtbeeld van een Jongeling zonder baard, met een zoort van een muts op. Het Borſtbeeld is niet uitgevoerd en zonder naam.

De Keizer Marcus Aurelius te Paard, op een voetſtuk, zig ter regter zyde wendende.

Twee andere diergelyke na de andere zyde ziende, hebbende de eene tot grond een zoort van muurwerk en de andere een witte grond. Op beide ſtaat het merk van den Graveur en vervolgens *Romæ ad. S. Joa. Lat.*

Ook heeft hy kleine ronde Gedenkpenningen gegraveert, verbeeldende de Pauſen Alexander den VII., Innocentius den VIII., Leo den X., Clemens den VII., Æneas Pius Senenſis, Pius den

den II., Paulus den II., Sixtus den IV., Paulus den III., Pius den III. en Adrianus den VI.

De Twaalf Keizeren na de Antieke Medailjes.

Verscheide Waereldse onderwerpen door Marc Antonio *gesneeden.*

De Zeegepraal van den Keizer Marcus Aurelius.

't Paard van Campidoglio; dit ſtuk verbeeld het Standbeeld te Paard van Marcus Aurelius.

De kleine Lucretia, waar op Griekſe Letteren ſtaan, en een ander zonder.

Scipio en Hannibal, door *A. V.* en *M. Ant.*

Mars en Venus, zynde ſtaande Beelden.

Een andere Venus ten voeten uit.

Roxane en Alexander: dit ſtuk heeft hy tweemaal gegraveert, zonder merk of Letters en omgekeert.

Een Vrouw op een Leeuw; een klein ſtuk.

Een andere zittende Vrouw.

Een Bacchus in een mand, door twee Mannen gedraagen wordende.

De kleine Bacchus op het Vat.

De kleine Bacchus in een Korf gedraagen werdende.

Het Harnas; een groot ſtuk in de breette, genaamt *l'Eſtrigoſſe* of *Strigaria*, anders gezegt de Betovering. *Raph. inv. Lomazzo* heeft het van *Michel Angelo.*

Antheas, een der daaden van Hercules.

De Vaandrig, tweemaal gegraveert.

Het Bad van Diana.

Orpheus en Euridice.

Twee

Twee kleine Kinder-danſen; langwerpige ſtukjes na *Silveſter Ravenna.*

De Pſiché; een groot ſtuk in de breette.

Een Landſchapje na *Georgion* gegraveert; men ziet 'er een ſlaapende Man.

Een ander Landſchap; ter linker zyde ziet men Inſtrument-Speelders, en onder andere een Lierdraayer.

Twee ſtukken Frieſen; in ieder zyn zes Paarden en zes Beelden, twee aan twee gegroept.

Een ander ſtuk in de breette, waar in een Wagen, alles ter regter zyde gewend.

Het Beeld van een Stroom-God.

Een ander klein ſtukje, verbeeldende de Kragt, op haar rug leggende.

Pallas een Helm houdende en Cupido by haar.

Vyf ſtukken van de *Colomme di Roma*, in welkers een ter linker zyde een Man zwemmende; dit is ſlegts geſchets.

De ſchaaking der Sabynſche Vrouwen, alles ſlegts geſchets: boven aan is weinig geſchaduwd: ter linker zyde om hoog zit een Vrouw: regt teegen haar over is een Venſter met tralien: op den Voorgrond zit een Vrouw op een Ezel: onder aan zyn verſcheide Romeinen ter regter zyde, met den deegen in de vuiſt, welke eenige, die onder hunne voeten leggen, gedood hebben.

Twee Hiſtorie ſtukken na *Georgio Mantuano.*

De Offerhande van Iphigenia.

De Laocoon.

Het Basrelief van Lara.

De verovering van Piſa.

Het ontzet dier Stad.

De brand van de Burg.

Het Gâstmaal van Guise.

Een smeedende Vulcanus, een andere Vulcanus na Polidoor.

Cupido, een Venus, welke gaat leggen, willende branden.

De Geit en de Bacchus.

Venus en Vulcanus.

De twee Worstelaars van *Michel Angelo* en de twee Sibillen.

De Vloeden, Kinderen na *Silvester de Ravenne.*

Gevegt van Achilles.

Een Vrouwe Beeld zig kammende en gereed om zig te baaden enz.

Vier Beelden by elkander een Simphonie uitmaakende, waar van een zit te speelen op de Viool, en een staande Vrouw speeld op de Fluit.

Een ander stuk van twee Cupido's in de Lugt een Kloot onderstennende, waar op een kleine Minne-God, dewelke een Pyl affchiet.

Een groot stuk tot een Kom, met een Neptunus boven aan.

Een Historie stuk, verbeeldende twee naakte Mannen, met haare handen op den rug gebonden, dewelke naar een Priesterin geleid worden, die een Fackel aansteekt.

Een uitrid van een Keizer, Menschen ontmoetende, die gaan daar hy van daan koomt; dit stuk is in de hoogte.

Een Krygsknegt ten voeten uit, leunende op de stok van zyn Standaart, welke hy daar door doet buigen: tusschen zyne beenen ziet men een Leeuw.

Pallas ten voeten uit op een Kloot, houdende een zoort van ovaal Harnasch, waar op een Kop van Medusa staat.

Een

Een kleine Fries, verbeeldende een Minne-God op een Dolphyn zittende, enz.

Mercurius op een Wolk, eene Vrouw opneemende.

Apollo Daphné aanziende, welke in een Boom herſchapen word.

Adam en Eva, met de rug tegen een boom ſtaande.

De klimmers van *Michel Angelo.*

Een Mans afbeelding half naakt, met de eene hand op zyn hoofd en in de andere een open Kiſtje houdende.

Een ander zittende, welke zig omkeerd, om een Venus, ſtaande verbeeld, teegen te houden.

Twee Vrouwen Beelden, ſtaande het eene met haar rug tegen een boom en ſchryft op haar knie.

Een Bacchus Feeſt van vier kleine Minne-Goden.

Apollo ten voeten uit, na een Antiek marmer Beeld.

Een Beeld ten voeten uit op een Pedeſtal, een Hoorn des Overvloeds in de hand houdende en een Paard, dat in een toegedekte Vaas, door twee Mannen gedraagen, wil drinken.

Twee onderwerpen van Bacchanaalen in de breette; zynde in het een een oud Man met kleeding, door verſcheide andere onderſteund, en in het ander vyf Beelden, het een met de rug tegen een boom ſtaande, houd een lange Fluit in zyn hand.

Een andere Fries als van een Veldſlag.

Vier ſtukken van evengelyke groote en hoogte, verbeeldende Beelteniſſen te Paard: namentlyk

lyk Curtius, Horatius, Scipio Africanus, Titus en Vespasianus by elkander.

Vier andere stukken van dezelve grooten, ten onderwerp hebbende de Daaden van Hercules, die den Leeuw verscheurd, den Stier ter nedervelt, den Centaurus ombrengt en Antheas vermoort.

Vier andere stukken grooter; namentlyk een Hercules zyn gewaat uittrekkende; een ander gevegt tegen Antheas, die om zyn Lyf gestrengelt is met zyn dye om hoog; Adam en Eva zig verbergende; en in het vierde twee Mans Beeltenissen, den eene ziet men teegen zyn rug en houd Slangen in de eene hand enz.

Acht onderscheide onderwerpen van Vrouwen; in de eerste stukken is by elk een Vaas, en in het derde ziet men een Zee en een klein Scheepje; het vyfde is een geleerde Vrouw, aan wien Cupido een Tak van een boom aanbied; het zesde is een Venus met Cupido treedende; het zeevende een zittende Vrouw, welke een doorn uit haar voet trekt en het achtste een andere zittende Venus, welke men van ter zyde ziet.

Vier andere stukken van even gelyke groote; om hoog ziet men een Guitarre Speelder, waar boven in letters staat *Philecteo*: Orpheus, Euridice wederbrengende; dit is een ligtvaerdig stuk, verbeeldende twee Satyrs, een van beide draagd een Vrouw; en in het vierde zyn twee Mannen met malkander gaande, de een een Wyngaardsrank houdende.

Een Pallas ten voeten uit, in een hand twee enden van Pieken houdende enz.

Een Jongeling een Lantaern draagende, om zig

zig zelfs te ligten, en een Ram die voor hem vlugt.

Een zittende Vrouw met vleugels op haar rug, aan beide haare zyden twee Cupido's op Wolken, een van beide houd in een Rol deeze woorden: *Numini afflatura.*

Een Man en een Vrouw ten voeten uit, elkander de hand geevende, ten teeken van vereeniging.

Cephalus en Procris zittende in Krygs-gewaad.

Een middelmaatig ſtukje in een ovaal, verbeeldende een Vrouw op een Zeewagen enz.

Een ander ſtuk, zynde een Sater die een Vrouw wegvoerd.

Een ligtvaerdig ſtuk, zynde een Sater met een Vrouw, beide ſtaande.

Een ander waar in een Faunus zit, een Fluit houdende enz.

Een ſtaande Vrouwe Beeld gekleed, met een voet op een Waereldskloot.

Vyftien andere kleinder en ſtaande Beelteniſſen, waar onder twee, Apollo en Pallas verbeeldende, de neegen Zang Godinnen en andere.

Een Bedelaar ten voeten uit, ſpreekende tegen een oud Wyf op een trap zittende, met eyeren by haar enz.

Een Vrouw in de eene hand een Schulp houdende en in de andere een Boek.

Een Vrouwe Beeld gekleed, van de Jagt koomende, houdende in de eene hand een klein wild Zwyn en in de andere een ſtok op haar ſchouder, waar aan twee Vogels hangen.

Een Mans Beeld zittende en zyne handen in verwondering uitſteekende.

Een ander ſtuk, zynde een Man een Doedelzak vaſthoudende.

Twee kleine Bacchuſſen in het zelve ſtuk enz.

Een zittende Sater een Boſch-Fluit in zyn hand houdende.

Een dans van gevleugelde Cupido's, in de rondte, dit ſtuk is in de breette.

Een Venus ten voeten uit; zy buigt zig om een Cupido op te neemen.

Een Beeltenis van het Fortuin op een Kloot in een Schip op Zee.

Een Kind op een Zeegedrogt zittende.

Een Sater en een Faunus, welke een Bacchus voort doen gaan.

Een Zee God, in zyn hand een zoort van een Klaphoutje hebbende.

Cleopatra; een leggend Beeld, half gekleed.

Cupido op een Ram zittende, die hem wegvoerd

Een Zee-Fries, waar in onder andere een leggende Vrouw op een Triton.

Een ſtuk, waar in twee Koeyen water drinkende, dat door een hooge gragt loopt enz.

Een Veldſtukje, waar in onder andere een Herder na om hoog ziet.

Een ligtvaerdig ſtukje van een Sater, welke een Vrouw ontdekt enz.

Een ander ſtuk, waar in een Kind aan een Sater druiven te eeten geeft.

Hercules een Stier ter nederwerpende.

Mars een Schild in zyn eene hand houdende, en met de andere in 't gaan gebaarden maakende.

Een

Een klein ſtukje van Læda, zynde een zittend Beeld met haar Zwaan.

Een middelmaatig ſtuk, waar in twee Beelden ten voeten uit; het een ſpeeld op de Viool.

Een ſtuk in de hoogte, een Vrouwe Beeld ten halven naakt, met de eene hand een Caſſolet om hoog houdende en na om laag ziende, om met de andere hand een bloem te begieten, onde dewelke te leezen ſtaat, *Imago Virginis cujusdam.*

Een naakt Man, zittende en een ſtok houdende, waar op een oude mans Kop.

Een ligtvaerdig ſtuk van een Bacchanaal, waar in een Ram, op welken Bacchus zit.

Neegen onderſcheidene kleine onderwerpen, van Formaat in 32, waar onder een grooter is.

Een Strand-gezigt, in het verſchiet ziet men een Rots en daar in een opening.

Een ſtuk in de rondte, verbeeldende de Hoop, zittendé op een Rots in het midden der Zee, enz.

Twee Mannen vegtende, waar van de een den anderen met een kleed om de ooren ſlaat.

Een Vrouwe Beeld met kleeding zittende en een Eenhoorn ſtreelende enz.

Achtien kleine ſtukjes van verſcheide Saters en Vrouwen Beelden.

Vier ſtukken, in ieder van welke twee Thermen.

Twee onderſcheide onderwerpen van Portiques zonder Ornamenten.

Een ander dito breeder, verbeeldende een doorzigtig Gebouw.

Een en twintig andere onderſcheide kleine

ſtukjes, onder andere een kleine Jupiter zittende; een Paradys-vogel; twee Mannen knielende, tuſſchen hen beide een halve hoepel houdende; een Beeltenis van een Keizer zittende en een Waereldskloot op zyn ſchoot houdende; een Vrouw in een Boek leezende en een Kind dat haar ligt.

Onderſcheidene Geeſtelyke ſtukken door Marc Antonio *gegraveert.*

De Maagd Maria van Fontainebleau na *Leonard da Vinci.*

Een Ste. Catharina na *Julio Romano.*

Een andere dito, in haar hand een Palmtak houdende en het Rad van de andere zyde, gegraveert na de Teekening van zyn Meeſter *Francia.*

Een Ste. Martha na den zelven *Francia*; haar eene hand legt op een Draak en in de andere houd zy een Palmtak

Een St. Jeronimus van den ander onderſcheidentlyk behandelt.

De Bruiloft van Cana in Galilea.

Een geboorte na *Agoſtino Venetiano.*

Een kleine Charitas.

Jacobs Zeegeningen.

Een Chriſtus in het Graf.

Een ſtuk in de breette, verbeeldende Kinderen, die Pylen ſchieten op het Lyk van haaren Vader, 't welk zy opgegraaven hebben.

Vyf kleine ſtukjes, Deugden ten onderwerp hebbende, verbeeldende een kleine Vrouw op de rug van een Man ter aarde geworpen, de On-

Ondeugd beteekenende, 't Geloof, Hoop, Liefde, Voorzigtigheid en Maatigheid.

Stukken door Marc Antonio *na* Albert Durer *gegraveert.*

Het leeven van de Maagd Maria in het groot, beginnende met de verſchyning der Engelen aan St. Joachim, welke St. Anna ontmoet. Hier zyn geen Ornamenten aan, gelyk 'er aan alle de andere zyn.

Marc Antonio heeft die ſtukken beſtipt na *Albert Durer*, en van dezelve zyde geſneeden: die van deeze laaſtgemelde zyn in hout-ſneê, en die van *Marc Antonio* in 't koper. *Durer* heeft tweederley aanbidding der drie Koningen gegraveert; dog de andere maar één gemaakt en eindigende met het afſcheid van Chriſtus aan de Maagd Maria, en *Durer* heeft 'er het overlyden van die Maagd bygevoegt, als meede haare krooning. Het laatſte van *Marc Antonio* is gemerkt Nommer 17. Hoewel dat van *Durer* van twintig ſtuks zy, behalven de Titelplaat.

Het leeven Chriſti in zes en dertig ſtukken na *Albert Durer* en van dezelve groote als de zyne.

Een groote doode Chriſtus; een ſtuk in de hoogte.

Een zittende Maagd en in het verſchiet een Zee-gezigt.

De Maagd Maria voor den Hoogepriеſter door Joachim en Anna gebragt werdende.

Een St. Jeronimus, een St. Joris en andere ſtukken, verſcheide Heiligen verbeeldende.

Een kleine Maagd zittende, gemerkt als door *Albert Durer.*

De verloore Zoon in het midden der Verkens.

St. Joannes in de Woestyn.

Een ander stuk, waar in een Hermyt, beide ten voeten uit, ieder een Boek in de hand hebbende.

Andere Geestelyke stukken.

Een zittende Maagd, het Kind Jesus te zuigen geevende; men ziet 'er een gedeelte van een venster.

Het zelve onderwerp op een andere wyze behandeld met een Gordyn, dat tot de grond strekt en St. Joseph, die 'er by gezien werd.

Een zittende Vrouw, welke een Kind dwingd om te leeren leezen.

Een zittende Vrouw met kleeding, een hand op haar borst houdende en een open Boek op haare kniën. Boven op de Wolken zyn twee Engelen een omschrift draagende.

Een Maagd met het Kind Jesus op de Wolken zittende, waar by ook drie Engelen.

Een andere zittende Maagd en het Kind Jesus; zy heeft haar hand op een Boek, en een Gordyn agter haar.

Een *Ecce Homo*; men ziet 'er vyf Beelden in, waar van twee ter halver Lyf, welke maar van agter gezien worden.

De drie Marias met sluyers omhangen, naar het H. Graf gaande. *Raph.*

Een Vrouw knielende, welke een Kruis omhelst. *Raph.*

Een Maagd zittende, bezig zynde om het Kind Jefus in de wieg te leggen, door een oude Vrouw gereed gemaakt wordende: agter de Maagd Maria ftaat een andere Vrouw in verwondering opgetogen: ook is 'er een Bakje, waar in een Engel water wil gieten.

Een Beeltenis van een ftaande Vrouw, in een rond; op de linker zyde ziet men het Beeld van de Maagd Maria: ter linker zyn twee Bisfchoppen, de eene een Gebouw houdende: ter regter zyde is een Geeftelyke en een Krygsman; dit ftuk is in de hoogte.

Marc Antonio heeft na de dood van *Raphaël*, voor *Julio Romano* gegraveert:

Twee fraaye Veldflagen, zynde de eene het gevegt der Oliphanten en het ander dat der Kameelen.

De Bofch-God Pan na *Julio Romano.*

Alle de ftukken verbeeldende de Liefdensgevallen van Venus, Apollo en Hiacinthus. Dit is gefchildert in het Lufthuis van Balthazer Turin van Pefcia tot een Badftoof.

De vier Gefchiedeniffen van Magdalena.

De vier Evangeliften na de Schilderyen in de Capelle van de Trinatas del Monte te Romen.

Ook heeft *Marc Antonio* geteekent en gegraveert een zeer fraai Basrelief, 't welk te Majano op een Pilaar was en thans op het Plyn van St. Pieter is. Het zelve verbeeld een Leeuwen-Jagt.

Naderhand graveerde hy de Antieke Zee-Gefchiedenis, welke onder de Boog van Conftantinus verbeeld is.

Hy graveerde de ongefchikte Poftuuren, wel-

ke

ke *Julio Romano* geteekent had, ten getale van twintig ſtuks.

Caraglius heeft ook na *Julio Romano* ligvaerdige Poſtuuren gegraveert, zynde de Liefdensbedryven der Heidenſche Goden.

Op die van *Marc Antonio* maakte *Aretino* vaerſen, door dewelke die op zyn naam bekent geworden zyn.

Vervolgens wierd in een groot ſtuk de Marteldood van St. Laurentius door *Marc Antonio* na *Baccio Bandinelli* gegraveert. Dit heeft hy ten tweedemaal geſneeden, en het onderſcheid tusſchen beide is dat de Vork over den eene zyn Dy gaat.

Nog de Kinder moord.

Silveſter de Ravenne, die zyne Prenten na *Raphaël* met een S en een R merkte, en *Agoſtino Venetiano* met een A en een V, waaren beide Discipelen van *Marc Antonio* en hebben na *Raphaël* gegraveert, behalven de volgende, verſcheide andere ſtukken, die ook door *Marc Antonio* geſneeden zyn, welke ik niet zal herhaalen.

Een doode Chriſtus ter aarden leggende, aan wiens voeten St. Joannes, Magdalena, Nicodemus en de andere Maria's gezien worden.

Een Maagd met uitgeſtrekte armen, haar oogen Hemelwaarts opgeſlaagen, en den dooden Chriſtus van het Kruis afgenoomen.

Een dooden Chriſtus alleen.

Agoſtino Venetiano heeft een geboorte Chriſti gegraveert, waar in de Heemelſe Vader, de Engelen en Herders, en rondom verſcheide Antieke en Moderne Vaaſen.

Een Wierooking, of verſcheide Vrouwen, Vaaſen op haar hoofd draagende.

Een

Een Man met een Wolfskop, by een bed naderende, om een ander, dewelke ſlaapt, te dooden: dit is Lycaon.

Venus zittende en Vulcanus beneevens haar, met pylen op zyn ſchouder enz. Dit is een groot ſtuk in de hoogte, gemerkt *Raph. Urb. dum Viveret inv. A. V.* 1530.

Verſcheide Propheeten en Evangeliſten by elkander zittende, en waar onder een het Grieks uitlegt; een groot ſtuk in de hoogte, gemerkt A. V. 1524.

Ook heeft hy een ſtuk gegraveert, verbeeldende Alexander den Grooten met de ſchoone Roxane, welke hem een Koninglyke Kroon aanbied; zy is met verſcheide kleine Minne-Goden verzeld. Hier van zyn 'er twee door *Marc Antonio.*

Nog hebben de twee voorgemelde Graveurs het laatſte Avondmaal onzes Heere met zyn Apoſtelen geſneeden: dit ſtuk is vry groot, alles na de Teekeningen van *Raphaël.*

Vervolgens graveerde zy twee Hiſtorien van Pſichéa, weinig tyd te vooren door *Raphaël* geſchildert.

Kortom zy graveerden te zaamen alle de werken van *Raphaël*, die zy konden bekoomen: onder andere de ſtukken door hem in het Vaticaan geſchildert, deeze Geſchiedeniſſen beſtaan in de volgende; namentlyk,

De Schepping des Waerelds.
De Schepping der Dieren.
De Offerhande van Caïn en Abel.
Abels dood.
Abrahams Offerhande.
De Arke Noach.

De

De Zondvloed.

De uitgang der Dieren uit de Arke.

De doortogt van de Roode Zee.

Moses de Tafelen der Wet ontfangende.

Het Manna.

David, Goliath doodende.

Salomon den Tempel bouwende.

Item zyn Oordeel, en

Het bezoek der Koningin van Seba.

Vervolgens graveerde zy eenige stukken uit het Nieuwe Testament; als

De Geboorte Christi.

Item zyn Veryzenis.

De afdaaling des H. Geests op de Apostelen. Alle welke stukken by het leeven van *Raphaël* gedrukt wierden.

Silvester de Ravenne heeft ook een Venus gegraveert op den rug van een Dolphyn leggende, in de Lugt ziet men een Cupido.

Een onderwerp van een Fries, waar in drie Kinderen, een van dewelke ter linker zyde een drietand draagd: dit is na een Antiek Beeldhouwwerk.

Drie Godinnen op de Wolken; de eene is een weinig voorwaarts ter regter zyde.

Een stuk als van Laocoon in de breedte; men ziet 'er een Tempel van Minerva,

Een stuk in de breedte, verbeeldende een Veldslag; ter linker zyde ziet men een Krygsknegt, welke een agteruitslaande Paard van agteren met een Piek steekt.

Een gevegt van twee Worstelaars met leere Handschoenen.

De drie Bevalligheeden na het Antiek.

Een Jongeling zittende en een doorn uit zyn voet trekkende.

Het

Het ſtuk *la Caſſolette* genaamd.

Cherubin Albert heeft twee diergelyke ſtukken van de H. Familie gegraveert met dit onderſcheid, dat in het een geen Engel in de Lugt is, in zyn hand een Rol houdende, waar op deeze woorden, *Idem omnes Simul ardor habet.* Men ziet 'er het Kind Jeſus een Vogeltje aan St. Joannes geevende. *Raph. Urbin inv.*

De Opſtanding Chriſti: St. Petrus en St. Johannes ſchynen naar het Graf te treeden; een groot ſtuk in de breedte gemerkt 1628.

Een ander ſtuk in de breedte, door *Raphaël* in de Tuinen van het Paleis van Farneze over den Tyber geſchildert: men ziet 'er boven een halve boog, welke doorzigtig is en twee andere ten halve naaſt dezelve. In de Compartimenten van bloemen en vrugten zyn twee Kinderen enz.

Een ander ſtuk van gelyke Ordonnantie in het midden is een Schild, waar op ſtaat, *Libertas*: onder andere is 'er een Jupiter met Ganimedes, enz.

Nog heeft hy een kleine Groep van twee jonge Zee-Paarden gegraveert.

Pietro Sante heeft veertien ſtukken na *Raphaël* geſneeden en dezelve genommert, verbeeldende de wonderbaare daaden van Leo den X.: alle ſtukken in de lengte. *Raph. pinx. in aulis Vaticanis textili monocromate elaboratas. Pietre Santæ Bartolus del. & incid. aqua Romæ.* Hier by is een Hiſtoriſche Titelplaat met het Wapen der Medecis en ſupports. Het vervolg der Frieſen is uit de Handeling der Apoſtelen en het Oude Teſtament.

Julio Bonaſone Boloneſe, heeft de Dieren, welke in de Arke treeden, gegraveert; dit is een groot ſtuk in de breedte, gemerkt *Raph. Urbinas* 1544. *Julio Bonaſone fecit.*

Een groot ſtuk in de hoogte, verbeeldende een H. Familie: ook ſtaat 'er een St. Joannes by, twee Rollen houdende, waar op geſchreeven ſtaat *Agnus Dei.*

Chriſtus dood uitgeſtrekt op een Laaken enz.

Een Hercules de Stieren overwonnen hebbende, dezelve als Schaapen na de ſtal leidende enz.; een groot ſtuk in de breedte.

Een ander meede in de breedte, zynde een Vrouw ten halve in een Boom gemetamorphoſeerd of verandert, uit wiens zyde een Kind getrokken word.

De Schipbreuk van Eneas; een groot ſtuk in de breedte.

Een H. Familie of Ruſt in Egypten.

De Drinkſchaal in de zak van Benjamin; een klein ſtuk in de breedte.

Een andere Ruſt in Egypten; een groot ſtuk in de hoogte.

Een Geboorte of Herder ſtuk, boven met een verſchynſel van Engelen.

Het zelve; dog onderſcheidentlyk behandelt; de Ezel legt met zyn kop op de wieg of mand enz.; een ſtuk in de breedte.

De Preediking van een Apoſtel; leggende verſcheide Menſchen hem op hunne kniën aan te hooren.

St. Petrus op de Wateren wandelende.

De Sleutels aan St. Petrus gegeeven.

Het ſtuk *Quo Vadis* genaamd.

Een Herders ſtuk.

Een ander ſtuk, waar in een Man een Zeedraak in Zee dood ſlaat.

Europa's ſchaaking, gemerkt 1546.

De overtogt van een kleinen arm van een Rivier door twee Amozonen.

Een ander Herders ſtuk.

Een Vrouw leggende te ſlaapen.

De dood een Boek vaſt houdende.

Een Vrouw met Kleeding, ontrent als een Pandora.

De Nederlaag der Kinderen van Niobé; een groot ſtuk in de breedte.

Een klein ovaal ſtukje, waar in een Draak, een Vos en een Leeuw.

Hugo da Carpi graveerde houte Plaaten, om ſtukken na *Raphaël* op gecoleurt Papier met hoogzels te drukken, waar van hy de eerſte uitvinder is.

Hy begon met de Sibil, welke in een Boek leeſt met een Kind by haar, dat een Kaars vaſt houd, om haar te ligten. Vervolgens ziende, dat dit gelukte, ondernam hy de volgende ſtukken; als

De Brand van Troyen.

Een afneeming van het Kruis.

De Geſchiedenis van Simon den Tovenaar.

Magdalena, ten huize van den Phariſeër aan de voeten des Zaligmaakers.

De Kindermoord; een ſtuk in de breedte.

Een jonge St. Joannes in de Woeſtyn; een ſtuk in de hoogte.

De dood van Ananias en Saphira.

Een Venus met verſcheide Cupido's, een van welke in een boom klimt; een ovaal ſtuk in de breedte.

David, Goliath verſlaande.

De Neederlaag der Philiſtynen.

Een Venus, en eenige onderwerpen van kleine Minne-Goden.

Ook is 'er een groot ſtuk van boven boogswy-

wyze en twee Vellen breed, verbeeldende Heliodorus door de Engelen uit den Tempel gedreeven werdende: dit ſtuk is in 't graauw, zonder merk van den Graveur.

Van *Andrea Mantegna* zyn ook ſtukken in houtſneê met wit gehoogt; namentlyk

De Kindermoord.

De Zeegepraal van Marcus Aurelius en

De droom van Polyphilus; een Boek te Parys gedrukt by Jacques Kerver, Anno 1561, behelzende honderd agt en twintig Figuuren in hout-ſneê, na de Teekeningen van *Raphaël.*

Van *Cornelis Cort* is de verheerlyking op den Berg.

Het Tafereel van St. Petrus in Montorio; en

Het gevegt der Oliphanten.

Æneas Vicus en *Philippe Thomaſſin* hebben ook het zelve Tafereel van de verheerlyking op den Berg gegraveert.

Van *Georgio Mantuano* is de Prediking van St. Paulus in het midden van den Atheenſen Raad; dit ſtuk word gemeenlyk het Atheenſe School genaamd; het is in twee groote Bladen in de breedte. Gelyk ook de twiſt over het H. Sacrament; beide gemerkt 1550 *Hieron. Koek excudit*, *&c. Philippe Thomaſſin* heeft deeze twee ſtukken boven rond uitloopende te Romen in het Jaar 1617 gegraveert. Het Atheenſe School droeg hy op aan een Doctor in de Medicynen en de twiſt over het H. Sacrament aan den Apoſtoliſe Hofmeeſter.

Ook heeft *George Mantuano* in het Jaar 1563 na *Raphaël* gegraveert.

Een groot ſtuk in de breedte, waar in een Wysgeer allerley kwaalen ſtaat aan te zien, wel-

ke

ke hem dreigen te zullen overvallen : door een kleine opening ziet men een fraai verſchiet van een Landſchap enz. *R. Vrb. inv. Philippus Dattus animi gratia fieri Juſſit.* De naam van den Graveur en het Jaartal ſtaan in een hoekje van het verbryzeld Schip.

Voorts een bezoek van Ste. Elizabeth; een groot ſtuk in de breedte.

Een ander ſtuk in de breedte, verbeeldende David, welke Goliath zyn hoofd afhouwt.

Een ander, zynde het Slagt-offer van Abel door Caïn met een Byl doodgeſlagen wordende, het eerſte is gemerkt 1540.

Stukken van Raphaël *door* Villamena *en andere gegraveert.*

De Schepping der Dieren; een groot ſtuk in de breedte.

Een H. Familie, verbeeldende de Maagd Maria het Kind Jeſus gedekt houdende; St. Joannes naaſt haar houd zyn Kruis vaſt; Ste. Elizabeth ſtaat agter haar met een andere Vrouw. *Raphaël* heeft dit ſtuk tweemaal geſneeden, het een in het Jaar 1602, gemerkt *Napoli* en het ander te *Romæ* 1611.

De Geſchiedenis van het Oude Teſtament door *Raphaël* geſchildert in de Logies van het Vaticaan, gegraveert in het Jaar 1607, door *Sixto Badalocchio* en *Jean Lancfranc*, waar van twee en vyftig ſtuks zyn, behalven de Titelplaat.

Het Oude Teſtament of de geheiligde Geſchiedenis door *Raphaël* in de Logies van het Vaticaan geteekent en in 't Jaar 1649 te Romen gegraveert door *Nicolas Chaperon*, een

Franschman, en opgedraagen aan Messire Gilles Renard, Raad des Konings: de Titelplaat is Historisch wyze.

Een ander Blad zonder nommer, waar in een Pedestal en daar op het Borstbeeld van *Raphaël*, door de Faam gekroond werdende ten voeten uit; het tweede stuk zonder nommer.

Het eerste stuk genommert 1, verbeeld den Heemelsche Vader boven de Aardskloot, om het werk der Schepping te beginnen.

Het twee en vyftigste en laatste genommert is Christus met zyne Apostelen het laatste Avondmaal houdende.

Onder gemelde twee en vyftig stukken zyn 'er vier van boven rond toeloopende, en acht als langwerpig, ruitswyze of zeskantig, dit zyn de vier eerste en de vier laatste, waar van drie de Aanbidding der drie Koningen, den Doop van Christus, en zyn laatste Avondmaal verbeelden.

De Geschiedenis van het Boek der Schepping, en van dezelve zyde te zien; dog op kleinder stukken en van de andere verschillende: zy zyn ook alle genommert en gemerkt. De vier eerste stukken zyn langwerpig ruitswyze, welkers twee punten onder en boven staan. Van de vyf laatste zyn vier ruitswyze en de vyfde Frieswyze in 't klein en gemerkt 64. Dit verbeeld de Verryzenis van Christus, waar by de drie Maria's. Ook is 'er nog een kleine Fries, gemerkt 9. Dit is de Offerhande van Abel, en de Broedermoord van Caïn. Hoewel het laatste 64 genommert is, heb ik egter maar 21 stuks gezien, en op dezelve staat het merk van *Villamena*.

An-

Andere Geschiedenissen uit het Oude Testament, waar onder acht stukken van onderscheidene groote ruitswyze, en acht van boven rondswyze. Zy zyn alle genommert. De onderwerpen zyn dezelve en op dezelve zyde te zien als die van *Chapperon*; dog zeer verward gesneeden.

Behalven de bovengemelde zyn 'er nog onderscheidene stukken van de Logies van *Raphael.*

Het Boek der Schepping van *Raphaël* is ook door *Horatius Borgianus* gegraveert.

Een groot stuk in de hoogte, verbeeldende Adam met Eva, welke den Appel in haar hand houd: dit is van *Remigius Wibert*, die ook Salomons Oordeel gegraveert heeft.

De Tafelen der Wet door Moses verbryzelt op 't gezigt van het gulde Kalf. *Corn. Bus. fec.* 1550, met een ander onderwerp, waar in hy de gemelde Tafelen aan het Volk vertoont, *idem fecit* 1551.

Joannes Baptista de Cavaleriis Lagherinus heeft na *Raphaël* de Kruising van St. Petrus gegraveert, als meede de Bekeering van St Paulus, welke in de Pauliner Capelle gezien word.

De Kindermoord van de andere stukken onderscheiden. Boven aan ziet men Herodes op zyn Troon gezeeten, enz. *J. B. de Cavaleriis Lagherinus incid. in ædibus Salvianis* 1561 *Romæ.*

Het Wonderwerk der vyf Brooden in de Woestyne; een groot stuk van twee groote Bladen in de breedte.

Een laatste Avondmaal; een middelmaatig stuk in de breedte, waar in een van de Apostelen zyn hand uitsteekt, om iets te kennen te geeven.

Ook heeft hy de Veldslag van den Keizer

ſtantinus gegraveert; een groot ſtuk gemerkt *R. pinx. in Vaticano. J. B. Cavaleriis Lagherinus incid. & dedic. Marcello de Melchioribus Equiti Nobiliſſimo.*

Een St. Petrus en St. Paulus by elkander, twee Beelden in 't groot; dit ſtuk is gemerkt 1571.

Een Moſes de Tafelen der Wet vertoonende.

De Veldſlag van Conſtantinus tegens Maxentius; hier van zyn vier Plaaten, die het ſtuk zeer lang maaken. *Raph. pinx. in Vatican. Pet. Scalberge ſc.*

Het zelve onderwerp is in kleinder formaat te Romen geſneeden door *Petre d'Aquilla.*

Scalberge heeft ook een Graflegging Chriſti gegraveert; een groot ſtuk in de breedte.

Lucas Ciamberlanus da Urbino heeft de twaalf Apoſtelen na *Raphaël* gegraveert; dezelve zyn grooter dan die van *Marc Antonio.*

Hy heeft ook gegraveert een St. Jeronimus op een ſteen dood uitgeſtrekt leggende, zyne beenen neerhangende enz.; een groot ſtuk in de hoogte, gemerkt *Raph. inven. L. C. Anno* 1614. *Apud Pet. Stephanonium.*

Lucas Voſterman heeft in 't Jaar 1627 een ſtuk in de hoogte gegraveert, verbeeldende St. Joris den Draak bevegtende: in het verſchiet is een fraai Landſchap. Dit Tafereel behoorde te dier tyd den Graaf van Pembroke.

In de werken van *la Belle* zyn vier kleine ſtukken, waar op *Raph. Urbinas invenit* ſtaat.

Een Geboorte, zynde een groot ſtuk in de breedte, waar in het Portret van *Raphaël* als een Medailje aan een Colom hangende, waar onder gemerkt ſtaat *R. Urbin p. Corn. Bloemaert ſc.*

Het zelve ſtuk zonder Medailje is gegraveert

door

door *Gio. B. Franco* of *Franceſchi*, die het zelve opgedraagen heeft, enz. Ook heeft hy een ſtuk van de zuivering of offering van de Maagd Maria in den Tempel geſneeden.

Door onderſcheidene Graveurs.

Een Beeld op Wolken, aan wien een ander een doos toereikt; dit ſtuk is gemerkt *L. S.* beteekenende *Lambert Suave.*

Twee Kinderen en twee Leeuwen met malkander ſpeelende. *George Pens* 1537.

De Bruiloft van Pſiché; een ſtuk in de breedte, gemerkt *Virgilius Solis.*

Een ander Gaſtmaal der Goden, waar in onder andere verſcheide Vrouwen, eene van welke welriekende Zalf op het hoofd van verſcheide Beelteniſſen uitſtort.

Een vergadering der Goden, waar in Cupido door Venus by Jupiter ingeleid word.

Een Avondmaal; een groot ſtuk in de breedte: in een backje ſtaat een pint op zyn Vlaamſch gemaakt. Het zelve Avondmaal heeft *Albert Durer* ook gegraveert.

Een H. Familie met een groot verſchiet. Onder andere ſtaat Joſeph aan een Venſter. *Battiſta Angelo, Cognomento del Moro fecit.*

Een ander groot ſtuk in de hoogte, verbeeldende een andere H. Familie; op de voet van een Colom ſtaat gemerkt *Raph. Vrb. inv.*

De Ste Cecilia van *Raphaël* met de andere Heiligen, welke haar omringen: 't zelve is gegraveert door *Nic. le Brun* in een middelmaatig ſtuk in de hoogte.

Een Chriſtus door Joſeph van Arimathea on-

onderſteund enz.; een ſtuk in de hoogte. *R. Urbin. inv. Fr. Parme del. Henr. van der Borcht ſc. ex Coll. Arondinel.*

Een ſtuk in de hoogte, zynde een Mans Beeltenis, een Papier, waar op Hebreeuws ſchrift, in zyn hand houdende; naaſt hem zyn twee Kinderen enz. *R. Urb. p. in æde Sancti Auguſtini. Henri Goltzius ſc.* 1592.

Adam Mantuano heeft het Beeltenis van eenen Jongeling gegraveert, een juk op zyne ſchouderen torſſchende, enz.

Vier kleine Beeldjes elk op een Wapen; namentlyk een Jupiter, een Mercurius, een Mars en een Diana.

Een ander ſtuk, waar in onder andere twee Cupido's in de Lugt, een ſtuk van een Boom draagende.

Een ſtuk, verbeeldende Slaaven die ontſcheept en by den Paus geleid worden, welke haar ontſlaat: hier op is geen Graveurs naam.

Æneas Vicus heeft het gevegt der Centauren en Lapithen gegraveert, een ſtuk in de breedte.

Een zittende Maagd, het Kind Jeſus naaſt haar zyde ſtaande enz.; een groot ſtuk in de hoogte.

Een doode Chriſtus op zyn Graf door Joſeph van Arimathea onderſteunt wordende.

De drie Maria's enz.; op den voorgrond is een groote Tooren, op de wyze van een Grafſteede en boven aan ſtaat een R en onder *Æneas Vicus Parmenſis* 1543.

De overwinningen van Jupiter op de Reuſen behaald; een groot ſtuk in 't breed, gemerkt *Ant. Laffrery Sequanis Formis.*

Een

Een Geboorte; een groot ſtuk in de breedte, waar in een Herder, welke een Lam op zyne ſchouderen draagd. B. F. V. F. beteekenende *Battiſta Franco Venetus fecit.*

Moſes op den Rotz ſlaande.

Een ander groot ſtuk in de breedte, verbeeldende de plegtigheid van de Zeegening van een klein Beeld door den Paus.

Nog een ander ſtuk in de breedte, zynde een Bacchenaal, waar in een Bacchus op een Pedeſtal.

Twee onderſcheide Frieſen, zynde de eene een Vergadering en de andere een Gaſtmaal der Goden. *Fr. Paria incidit.* Tuſſchen deeze en die van *Virgilius Solis* is weinig onderſcheid.

Jac. B. B. heeft na *Raphaël* het gezigt van Jacob gegraveert; een ſtuk in de breedte.

De wonderbaare geneezing van den Kreupelen door St. Petrus en St. Joannes.

Martin Roſa Sebenzanus, Anno 1538, heeft het ſtuk genaamd het *Quo Vadis* gegraveert.

Chriſtus in den voorhof der Helle, zyn hand aan een oud Man toerykende. *Raph. inv. Nic. Beatricius fecit.*

Een ſtuk van de Verryzenis Chriſti.

De Verheerlyking op den Berg.

Joſeph zyne Droomen verhaalende.

Een Magdalena, Ste. Barbera, St. Sebaſtianus en St. Rochus; vier ſtukken van even gelyke groote, alle gemerkt B.

Zes andere onderwerpen uit de Herſcheppingen op gelyke wyze gemerkt; onder andere een Apollo den Draak doodende; Daphnis vervolgende de Zeegepraal van Ceres, enz.

Twee Frieſen op het gevegt der Amazonen, na de Antieke Basrelieven van het Capitool.

Een ander ſtuk in de breedte, verbeeldende het gevegt der Daces; dit koomt van de Boog van Conſtantinus. De Maagd Maria naar Egypten vlugtende en rydende over een Brug op een Ezel, wiens toom Joſeph vaſt houd; een ſtuk in de hoogte met wit gehoogd.

Een Maagd ten voeten uit, het Kind Jeſus aan de eene zyde ſtaande, 't geen zy vaſt houd; aan de andere zyde ſtaat de kleine St. Joannes enz; een groot ſtuk in de hoogte, opgedraagen door Nicolaus Verdura Sinarienſis, Prieſter, by wien het Origineel van *Raphaël* was.

De Visvangſt Petri, op den voorgrond zyn drie Kraanvogels. *Raph. inv. Cornelis Met. ſc.*

Het zelve onderwerp in de breedte en veel grooter; op den voorgrond zyn twee zittende Vrouwen in de plaats van Vogelen.

Om deeze Catalogus niet verdrietig te doen zyn, zal ik in geen omſtandige beſchryving treeden van al 't geen de Franſchen na dien grooten Meeſter gegraveert hebben, wiens ſtukken de Graveurs van zyn tyd reeds geſneeden hadden. Niettemin zal ik zeggen, dat 'er zeeventien genommerde ſtukken zyn, de Titel 'er onder begreepen, te weeten, de Groteſco's der Logies van het Vaticaan door *Raph. Fr. de la Guerriere*, Schilder des Konings, *del & ſc.* Dit heeft hy opgedraagen aan den heer Eduard Jaback; alle de ſtukken zyn Montans en het laatſte beſtaat in twee fraaye Frieſen tot Ornamenten.

Drie andere ſtukken in de hoogte en boven rond toeloopende, zynde Groteſco's door

Ra-

Raphaël in het Pauſſelyk Paleis en in de Gallery der Pauſen in het Vaticaan geſchildert. Deeze drie ſtukken zyn gemerkt *M. L. cum Privileg.*

Moſes op den Rotzſteen ſlaande; een groot ſtuk in de breedte.

Remigius Wibert heeft van *Raphaël* vier midmelmaatige ſtukken in de hoogte geſneeden; namentlyk Salomons Oordeel, Adam door Eva verleid, Marſyas gereed om gevild te werden, een Vrouw boven een Waereldkloot, welke zy aanziet en twee Kinderen aan haare zyde; houdende elk een Boek in haar hand.

François Perier heeft na *Raphaël* geſneeden het Boek der Driehoeken in tien ſtukken; ook het Gaſtmaal der Goden, en veertien zittende Vrouwen, welke Deugden verbeelden.

Nicolaas Pittau heeft een Maagd Maria geſneeden.

Pierre Brebiette heeft te Romen een H. Familie in 't groot gegraveert; het Kind Jeſus legt op de wieg en St. Joannes ſchynt 'er op te willen klimmen, St. Joſeph ſtaat in den agtergrond met de zyde teegen een Antieke Vaas.

Attila verſchrikt, aan den Opperprieſter toeſtaande het geen hy van hem eiſcht. Dit ſtuk is in de breedte en van boven rond toeloopende. Opgedraagen aan den Graaf van Bethune. *R. Vrb. p. ſ. Bernard ſc.*

Een andere Attila, Romen gaande beleegeren enz.; een groot ſtuk in de breedte, zonder de naam van den Graveur.

Guillaume Chateau heeft de vier Propheeten gegraveert; namentlyk Daniel, David, Jonas

en

en Habacuk; een groot ſtuk in de breedte. Ook

Een zittende Maagd met het Kind Jeſus, een Roos in zyn hand houdende, enz.

François Poilly, heeft drie onderſcheidene H. Maagden gegraveert. De eene met het Kind Jeſus en St. Joannes zittende, is ook door *Gilles Sadeler* en door *Peter van Schuppen* gegraveert.

Hy heeft ook het gezigt van Ezechiel gegraveert; een groot ſtuk in de hoogte, waar in een fraai Landſchap gezien word. Onder aan ſtaat gemerkt *C. Errard del. Fr. Poilly ſc.*

Een knielende Maagd Maria met een Kroon op haar hoofd, het Kind Jeſus ontdekkende, en de kleine St. Joannes by haar: onder aan is een Wapen. Dit ſtuk is in de hoogte. *Fr. Poilly ſc.*

Een zittende Maagd, het Kind Jeſus aan den eene kand en aan de andere St. Joannes, welke malkander liefkoozen; St. Elizabeth op haare kniën, welke St. Joannes tegen houd: in dit ſtuk is een Landſchap. *Fr. Poilly ſc.*

Jean Lenſant heeft ook na *Raphaël* een Maagd halver Lyf gegraveert; als meede een Chriſtus in zyne jonge Jaaren halver Lyf, zonder handen. *Raph. inv.*: dit ſtuk ziet teegen een Maagd, door *il Fridio* geſchildert.

Jean Langlois heeft te Romen op de Academie zynde gegraveert een St. Lucas, welke de Maagd Maria uitſchilderd, na een Tafereel van *Raphaël*, het welk hy aan de Academie vereerd had. Deeze Prent is de hoogte van een half Blad, en opgedraagen aan den heer Colbert. De heer Errard heeft de Plaat te Romen

doen

doen blyven. Dezelve Graveur heeft te Venetien veele werken uitgevoerd, en een meenigte Antieke en andere Beelden.

Gerard Audran heeft veertien ſtukken geſneeden, verbeeldende verſcheide Kinderen door *Raphaël* in het Paleis van Chigi te Romen geſchildert.

Een klein ſtukje, verbeeldende een ſlaapend Menſch door drie Duivels geſlaagen wordende.

Tien Bladen Antieke Basrelieven na de Teekeningen van *Raphaël*, *Julio Romano* en andere.

Dertien zinſpreukige Beelden van Deugden door *Raphaël* in het Vaticaan geſchildert: dit zyn Prenten in de hoogte, met Beelden ten voeten uit. *Gerard Audran ſc.*

De Ridder *Edelinck* heeft ook het ſtuk gegraveert, 't welk by uitneementheid de H. Familie van *Raphaël* genaamd word: onder aan ziet men het Wapen van den heer Colbert. Vermits dit een der voornaamſte ſtukken van dien Graveur is, worden de eerſte drukken door de Liefhebbers zeer greetig gezogt.

Gilles Rouſſelet heeft ook het zelve ſtuk, dog wat grooter geſneeden.

Michael Natalis heeft het zelve meede gegraveert.

Virgilius Solis onder de kleine Meeſters heeft het ook geſneeden.

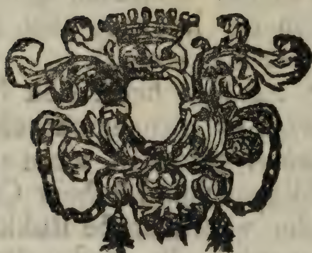
De St. Margareta van *Raphaël* is ook door *Gilles Rouſſelet* gegraveert, en *Philip Thomaſſin* had het zelve reeds te vooren Anno 1589 geſneeden.

Hy heeft ook gegraveert het Mirakel van den

den Brand door de Gebeden van St. Gregorius geblufcht; een groot ftuk in de breedte.

Rouſſelet heeft insgelyks een ftuk in de rondte gegraveert, verbeeldende een Maagd Maria tegen een Boom zittende, het Kind Jefus houdende, aan wien St. Jofeph met zyn eene knie op de aarde Bloemen geeft. Het ftuk is gemerkt 1656.

E I N D E.

BLADWYZER

Der voornaamste zaaken en van de beroemdste Schilders, Beeldhouwers en Graveurs, beneevens hunne werken in dit II. Deel voorkoomende.

Ver-

Zinhinderende Drukſeilen dus te verbeeteren.

Bladz. 34	*Regel* 28	*ſtaat*	gelyk andere het luſt,	*leeſt*	gelyk andere beluſt,
259	2		verbeelding van de May-maand		verbeelding van een May-ſtuk
370	26		vergoeding		vergoding
433	28		waarom hy goedvond hem niets voor te Schilderen		waarom hy niet vermyde voor hem te Schilderen
458	34		de verſtandige Mevrouw Dacier:		de geleerde Mevrouw Dacier:
474	*ibid.*		zingende Aap;		zingende Zwaan;

